

STRATEGIA ROZWOJU GMINY CHOCIANÓW NA LATA 2014 – 2020

ZLECENIODAWCA: Urząd Miasta i Gminy Chocianów

Opracowanie tekstu, konsultanci prowadzący oraz moderatorzy:

mgr Tomasz Achremowicz

mgr Robert Boryczka

CHOCIANÓW 2014

Współautorzy niniejszego dokumentu otrzymali w listopadzie 2013 roku od Urzędu Miasta i Gminy w Chocianowie zlecenie opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020*. W warunkach umowy wyraźnie zasygnalizowano między innymi, że *Strategia Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020* ma być narzędziem i motorem przyszłych zmian oraz planowania przedsięwzięć, a także określono partycypacyjną metodę tworzenia opracowania, jak również jego ogólną strukturę. Zlecenie zostało zrealizowane zgodnie z tymi warunkami.

Zasadniczo w planowaniu strategicznym wyróżnia się – upraszczając – dwa podejścia: eksperckie oraz partycypacyjne. Pierwsze z nich polega na realizacji całości opracowania przez zewnętrznych ekspertów, co ma zapewnić obiektywizm, odpowiedni poziom fachowy oraz sprawność realizacji. Podejście eksperckie jest regułą w opracowaniach o specjalistycznym charakterze. W podejściu drugim w centrum stoi nie tyle sam dokument, ile proces jego tworzenia, który wyzwala społeczną energię i integruje społeczność wokół wspólnego dzieła. Ten aspekt ma szczególne znaczenie w przypadku tworzenia przekrojowych planów rozwoju na poziomie lokalnym, gdyż odzwierciedla uznaną w Unii Europejskiej zasadę pomocniczości, a więc decentralnego działania i rozwiązywania problemów na możliwie najniższym szczeblu.

Zaangażowanie lokalnej społeczności w powstawanie strategicznych planów rozwoju prowadzi do istotnych zmian w funkcjonowaniu organizmów, jakimi są miasta czy gminy. Rodzi się poczucie identyfikacji lokalnych instytucji, zrzeszeń, firm i poszczególnych obywateli z celami rozwoju oraz motywacja do współdziałania w realizacji zadań nakreślonych w Strategii. Odpowiedzialność za wszechstronny rozwój danego terenu podejmuje nie tylko administracja samorządowa, lecz również szerokie spektrum innych podmiotów, dzięki czemu wzrastają możliwości poprawy jakości życia. Wyzwalanie się nowych inicjatyw ma swoisty efekt łańcuchowy: społeczność, która sama potrafi zagospodarować własny potencjał rozwojowy swojego terenu, może też coraz skuteczniej zabiegać o pozyskanie wsparcia z zewnętrznych źródeł finansowania.

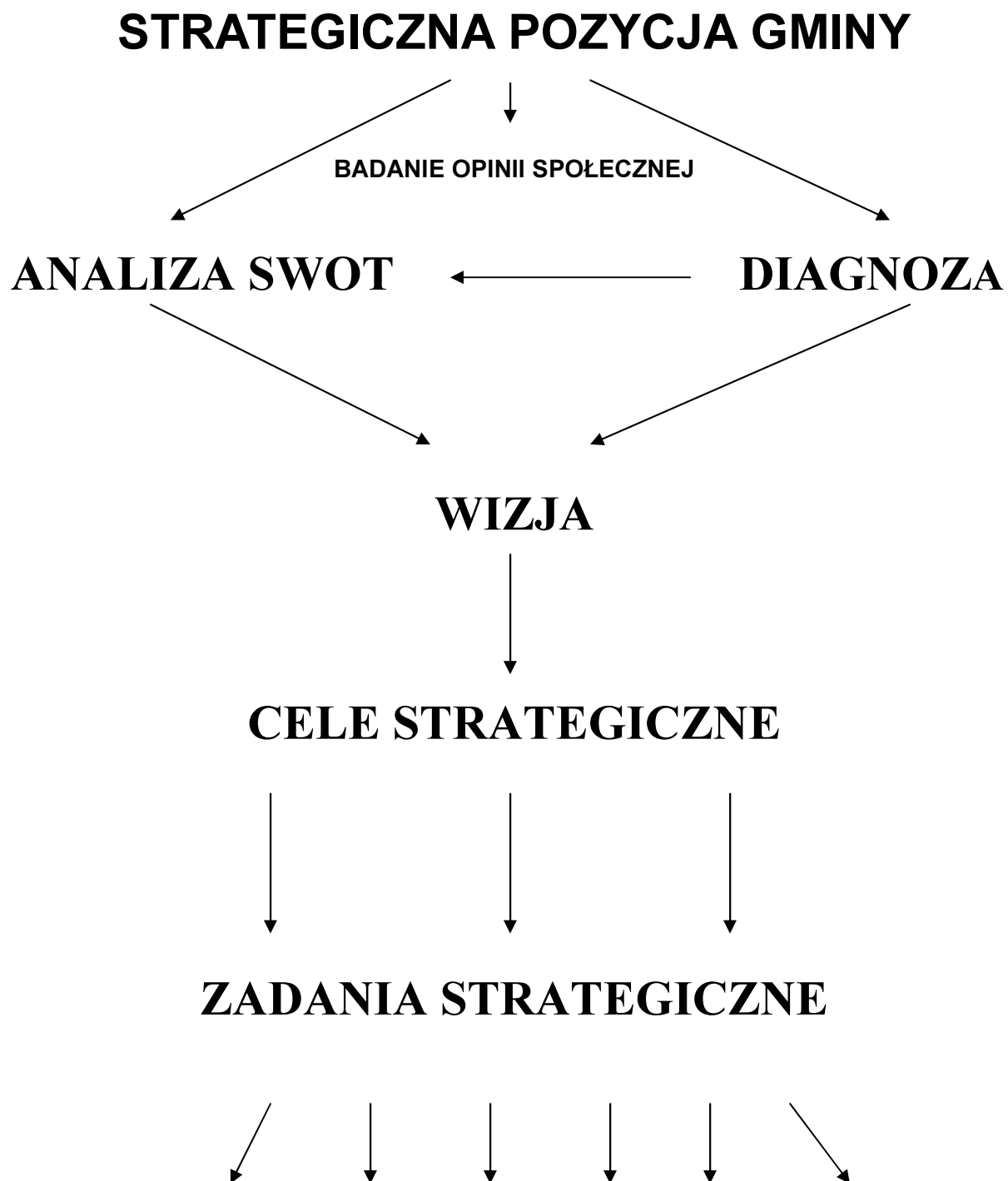
Aby tak zarysowane efekty opracowania strategii były możliwe, niezbędne jest, aby była ona autentycznie dziełem opiniotwórczych przedstawicieli lokalnej społeczności, zwanych zwyczajowo Liderami Lokalnymi bądź Zespołem Roboczym ds. Strategii Rozwoju. Rolą ekspertów zewnętrznych jest opracowanie tak zwanej diagnozy, a więc zebranie kompendium danych obrazujących stan istniejący, przeprowadzenie badań opinii społecznej, a następnie prowadzenie prac Zespołu Liderów, opracowanie i zapisanie wyników dyskusji i doradztwo z punktu widzenia zewnętrznego obserwatora. Istotne treści strategii to jest: ocena silnych i słabych stron gminy, sformułowanie celów strategicznych i zadań prowadzących do ich realizacji, a także zasad monitoringu realizacji Strategii, wpływają od Zespołu Liderów Lokalnych.

Autorzy niniejszego dokumentu konsekwentnie postrzegali swą funkcję jako ekspertów zewnętrznych, respektując autorską rolę Zespołu Liderów i służąc mu wszelkim wsparciem i pomocą, zarówno od strony merytorycznej, jak i organizacyjnej. W części prac nad niniejszą *Strategią Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020* (analiza SWOT, wizja, zadania strategiczne) uczestniczyła także grupa lokalnej młodzieży w wieku od 15 do 17 lat, reprezentowana przez uczniów miejscowego Gimnazjum oraz Zespołu Szkół.

Żywimy nadzieję, że niniejsze opracowanie, a przede wszystkim działania z nim związane, przyniesie nowe impulsy rozwoju Gminy Chocianów i spełni oczekiwania, jakie z nim wiążą jego inicjatorzy.

Tomasz Achremowicz
Robert Boryczka

Metodologia przebiegu prac nad Strategią Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020:

WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA
(WYKAZ KONKRETNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ I INWESTYCJI)

MONITORING DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH
(STRATEGIA ROZWOJU, WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA,
PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA)

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I. DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY CHOCIANÓW .. 8

1. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE.....	9
1. 1. Położenie geograficzne.....	9
1. 2. Położenie administracyjne.....	10
1. 3. Klimat.....	12
1. 4. Geologia.....	20
1.4.1. Budowa geologiczna.....	20
1.4.2. Złoża kopalin.....	21
1.4.3. Perspektywy i prognozy występowania kopalin.....	22
1. 5. Geomorfologia.....	22
1.5.1. Charakterystyka makroregionów i mezoregionów.....	22
1.5.2. Rzeźba terenu.....	23
1.5.3. Czynne procesy geomorfologiczne.....	24
1. 6. Hydrologia.....	25
1.6.1. Wody podziemne.....	25
1.6.2. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych.....	26
1.6.3. Jednolite części wód podziemnych.....	27
1.6.4. Wody powierzchniowe.....	29
1.6.5. Topograficzne działy wodne.....	31
1.6.6. Charakterystyka hydrologiczna.....	32
1. 7. Gleby.....	36
1. 8. Roślinność.....	45
1.8.1. Regionalizacja geobotaniczna.....	45
1.8.2. Roślinność naturalna.....	45
1.8.3. Zbiorowiska roślinne.....	47
1.8.4. Zbiorowiska leśne.....	49
1. 9. Zwierzęta.....	51
1. 10. Ogólna ocena stanu środowiska i stopnia jego degradacji.....	52
1. 11. Ochrona przyrody.....	54
1.11.1. Położenie gminy na tle systemu ochrony przyrody w regionie.....	54
1.11.2. Przemkowski Park Krajobrazowy.....	55
1.11.3. Obszar Chronionego Krajobrazu.....	57
1.11.4. NATURA 2000.....	58
1.11.5. Rezerwat przyrody.....	60
1.11.6. Użytki ekologiczne.....	61
1.11.7. Pomniki przyrody.....	62
1.11.8. Ochrona gatunkowa fauny i flory.....	62
1.11.9. Powiązania przyrodnicze – elementy systemu ECONET–PL i CORINE/NATURA 2000.....	64
1.11.10. Założenie parkowe.....	65
1.11.11. Pozostałe elementy środowiska przyrodniczego podlegające ochronie.....	69
1.11.12. Obszary proponowane do objęcia ochroną.....	71
1. 12. Warunki podłoża budowlanego.....	71
2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE.....	73
2. 1. Historia.....	73
2. 2. Osadnictwo.....	79
2. 3. Zabytki.....	84
2. 4. Stanowiska archeologiczne.....	89
2. 5. Strefy konserwatorskie.....	90
3. STRUKTURA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA.....	93
3. 1. Struktura użytkowania gruntów.....	93
3. 2. Struktura własnościowa gruntów.....	96
3. 3. Struktura przestrzenna.....	97
3. 4. Struktura funkcjonalna.....	98
4. SFERA SPOŁECZNA.....	100
4. 1. Demografia.....	100
4.1.1. Podstawowe dane o ludności.....	100
4.1.2. Struktura wieku mieszkańców.....	102
4.1.3. Ruch naturalny i wędrownicy ludności.....	105

4. 2. Rynek pracy.....	107
4.2.1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON.	107
4.2.2. Zatrudnienie.	112
4. 3. Bezrobocie.....	114
4.3.1. Bezrobocie w latach 2003 – 2013.	114
4.3.2. Struktura bezrobotnych według wieku, wykształcenia i stażu pracy.	117
4. 4. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.	121
4.4.1. Służba zdrowia.	121
4.4.2. Opieka społeczna.....	122
4. 5. Oświata i wychowanie.	123
4. 6. Kultura.	126
4. 7. Sport.....	129
4. 8. Gospodarka mieszkaniowa.	130
4.8.1. Zasoby mieszkaniowe.	130
4.8.2. Własność komunalna.	134
4.8.3. Standard mieszkań.	135
4.8.4. Budownictwo mieszkaniowe.....	138
4. 9. Bezpieczeństwo publiczne.....	140
4.9.1. Policja.	140
4.9.2. Ochrona przeciwpożarowa.....	141
4.9.3. Ochrona przeciwpowodziowa.	142
4. 10. Administracja samorządowa.....	144
4.10.1. Urząd Miasta i Gminy.	144
4.10.2. Gremia samorządowe.	145
4.10.3. Współpraca krajowa i międzynarodowa.	145
4. 11. Organizacje społeczne.	150
5. GOSPODARKA.	151
5. 1. Rolnictwo.....	151
5.1.1. Użytkowanie gruntów w rolnictwie.	151
5.1.2. Charakterystyka gospodarstw rolnych.....	152
5.1.3. Jakość gleb, uprawy i hodowla.....	155
5. 2. Leśnictwo.	158
5. 3. Działalności produkcyjne.	162
5.3.1. Górnictwo i przetwórstwo kopalin.	162
5.3.2. Pozostałe działalności produkcyjne.	163
5. 4. Usługi rynkowe.	164
5.4.1. Handel.....	164
5.4.2. Gastronomia.....	167
5.4.3. Pozostałe placówki usługowe i rzemiosło.....	167
5.4.4. Pośrednictwo finansowe.	168
5. 5. Turystyka i rekreacja.	168
5.5.1. Główne atrakcje turystyczne i rekreacyjne.	168
5.5.2. Znakowane trasy turystyczne.	169
5.5.3. Baza noclegowa.	170
5.5.4. Potencjalne kierunki rozwoju turystyki.	171
6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.	173
6. 1. Komunikacja.....	173
6. 2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.	181
6.2.1. Zaopatrzenie w wodę.	181
6.2.2. Kanalizacja.	186
6. 3. Sieć gazowa.....	191
6. 4. Elektroenergetyka.	193
6.4.1. Elektroenergetyczna sieć przesyłowa.	193
6.4.2. Elektroenergetyczna sieć dystrybucyjna.	193
6.4.3. Alternatywne źródła energii.	195
6. 5. Ciepłownictwo.....	196
6. 6. Telekomunikacja i łączność.....	197
6. 7. Gospodarka odpadami.	198
6. 8. Melioracje i urządzenia wodne.....	200
6.8.1. Melioracje.	200
6.8.2. Urządzenia wodne.....	202
6. 9. Cmentarze.....	204
6. 10. Obiekty obrony cywilnej i narodowej.....	204

7. DOKUMENTACJA PLANISTYCZNO – STRATEGICZNA.	205
7. 1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.	205
7. 2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – projekt.	212
7. 3. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.	217
7. 4. Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego.	222
7. 5. Strategia Rozwoju Powiatu Polkowickiego.	225
7. 6. Program Ochrony Środowiska Powiatu Polkowickiego.	227
7. 7. Strategia Rozwoju Gminy Chocianów.	232
7. 8. Program Ochrony Środowiska Gminy Chocianów.	234
8. WNIOSKI.	239
CZĘŚĆ II. PROGRAM DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH	242
1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SPOŁECZNO – GOSPODARCZEJ.	245
1. 1. Uwarunkowania geograficzne, przyrodnicze i kulturowe.	245
1. 2. Sfera społeczna.	245
1. 3. Gospodarka.	246
1. 4. Infrastruktura techniczna.	246
2. BADANIE OPINII SPOŁECZNEJ.	247
2. 1. Cel badania.	247
2. 2. Metodologia badania.	247
2.2.1. Ankieta.	247
2.2.2. Dobór respondentów.	250
2. 3. Wyniki badania społecznego.	251
3. ANALIZA SWOT.	269
3. 1. Założenia metodologiczne.	269
3. 2. Mocne strony.	270
3. 3. Słabe strony.	271
3. 4. Szanse.	272
3. 5. Zagrożenia.	274
4. WIZJA.	276
4. 1. Idea tworzenia wizji.	276
4. 2. Przebieg prac nad wizją – etap I.	276
4. 3. Przebieg prac nad wizją – etap II.	277
4. 4. Przebieg prac nad wizją – etap III. Ostateczna wersja.	278
5. CELE STRATEGICZNE.	279
6. ZADANIA STRATEGICZNE.	280
7. DOKUMENTACJA ZADAŃ STRATEGICZNYCH.	282
7. 1. Cel strategiczny nr I – „modernizacja infrastruktury technicznej”	282
7. 2. Cel strategiczny nr II – „rozwój rynku pracy”	293
7. 3. Cel strategiczny nr III – „turystyka i wypoczynek na bazie walorów przyrodniczych i kulturowych”.	299
7. 4. Cel strategiczny nr IV – „jakość życia przede wszystkim”	305
8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.	314
8. 1. Potencjalne źródła finansowania.	314
8. 2. Ogólne zasady doboru środków finansowych.	316
8. 3. Rozmiary i uwarunkowania źródeł finansowych.	317
8. 4. Podstawowe źródła finansowania.	319
8.4.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020.	319
8.4.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.	321
8. 5. Propozycje finansowania zadań strategicznych.	323
9. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ STRATEGICZNYCH.	327

10. REALIZACJA ZAŁOŻEŃ STRATEGII ROZWOJU.....	329
10. 1. Zarządzanie.	329
10. 2. Monitoring.	329
10. 3. Podsumowanie.....	332
LITERATURA.....	334
ZAŁĄCZNIKI	337

CZĘŚĆ I.

DIAGNOZA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY CHOCIANÓW

1. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE.

1. 1. Położenie geograficzne.

Gmina miejsko – wiejska Chocianów położona jest w północno – zachodniej części województwa dolnośląskiego, na wysokości od 132 do 203 m n.p.m. Najwyżej położone rejony gminy znajdują się w jej zachodniej części, z kulminacją bezimiennego wzniesienia o wysokości 203 m n.p.m. na wschód od wsi Brunów przy granicy z gminą wiejską Lubin, zaś najniżej usytuowany jest obszar położony w południowej części gminy wzdłuż koryta rzeki Czarnej Wody (131,5 m n.p.m.), w rejonie sołectwa Michałów przy granicy z gminą wiejską Chojnów. Współrzędne geograficzne wynoszą 51°25' szerokości geograficznej północnej oraz 15°55' długości geograficznej wschodniej. Powierzchnia geodezyjna rozpatrywanego obszaru wynosi 22166 ha, to jest 222 km², co stanowi 28,44 % powierzchni powiatu polkowickiego oraz 1,11 % powierzchni województwa dolnośląskiego.

Według fizyczno – geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego (1998) gmina Chocianów umiejscowiona jest w następujących jednostkach:

- megaregion – Europa Środkowa (3);
- prowincja – Niż Środkowoeuropejski (31);
- podprowincja – Niziny Sasko – Łużyckie (317);
- makroregion – Nizina Śląsko – Łużycka (317.7.);
- mezoregiony: Równina Szprotawska (317.75), Wysoczyzna Lubińska (317.76) i Równina Legnicka (317.77).

Według J. Kondrackiego północna i północno – wschodnia część gminy umiejscowiona jest w mezoregionie Równiny Szprotawskiej. Południowe krańce gminy należą do mezoregionu Równiny Legnickiej. Pozostała, największa część gminy wraz z miastem Chocianów zlokalizowana jest w rejonie mezoregionu Wysoczyzny Lubińskiej.

Wyszczególnione na terenie gminy Chocianów mezoregiony graniczą bezpośrednio z:

- Wzgórzami Dalkowskimi (318.42) – od północy;
- Obniżeniem Ścinawskim (318.43) – od wschodu;
- Pradoliną Wrocławską (318.52) – od południowego – wschodu;
- Wysoczyzną Średzką (318.531) – od południowego – wschodu;
- Równiną Chojnowską (317.78) – od południa;
- Borami Dolnośląskimi (317.74) – od zachodu.

Odległość z Chocianowa do miasta powiatowego Polkowice wynosi 18 km, zaś do stolicy województwa Wrocławia 95 km. Ponadto do:

- Zielonej Góry – 75 km;
- Poznania – 170 km;
- Krakowa – 365 km;
- Świnoujścia – 370 km;
- Warszawy – 420 km;
- Gdańska – 485 km.

Ponadto odległość z Chocianowa do najbliższych, większych drogowych przejść granicznych wynosi:

- Niemcy (Jędrzychowice) – 70 km;
- Czechy (Lubawka) – 95 km;
- Słowacja (Zwardoń) – 360 km;
- Rosja (Grzechotki) – 525 km;
- Białoruś (Terespol) – 600 km;
- Ukraina (Korczowa) – 640 km;
- Litwa (Ogrodniki) – 695 km.

1. 2. Położenie administracyjne.

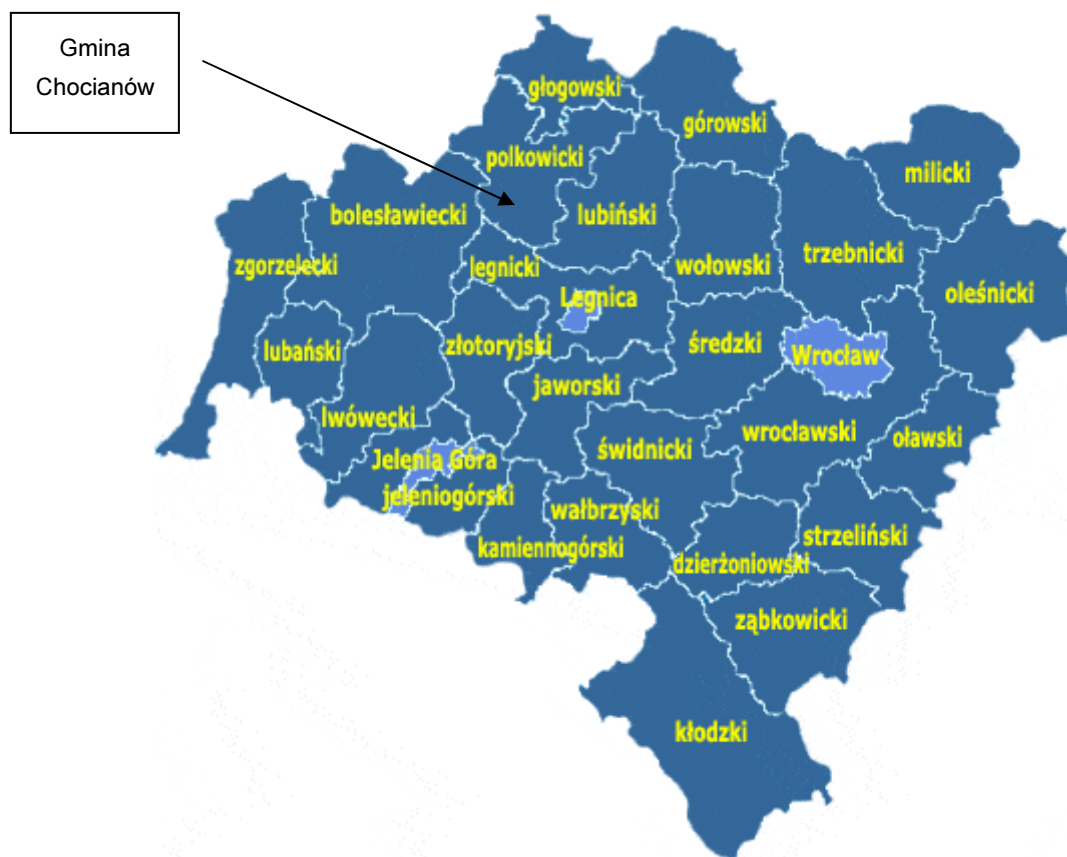
Po wdrożeniu reformy administracyjnej, od 1 stycznia 1999 roku gmina miejsko – wiejska Chocianów wchodzi w skład województwa dolnośląskiego oraz powiatu polkowickiego. Graniczy z gminami:

- Radwanice – od północy;
- Polkowice – od północnego – wschodu;
- Lubin gmina wiejska – od wschodu;
- Chojnów gmina wiejska – od południa;
- Gromadka – od zachodu;
- Przemków – od północnego – zachodu.

Gminnym centrum administracyjnym jest położone w zachodniej części gminy miasto Chocianów. Ponadto w skład gminy wchodzi 12 sołectw. Należą do nich: Brunów, Chocianowiec, Jabłonów, Michałów, Ogrodzisko, Parchów, Pogorzelska, Raków, Szklary Dolne, Trzebnice, Trzmielów i Żabice. Gęstość sieci osadniczej mierzona liczbą miejscowości podstawowych (miasta i wsie bez przysiółków) na 100 km² powierzchni wynosi 6,31. Jest to wartość znacznie niższa od wskaźnika charakteryzującego zarówno powiat polkowicki (12,07) jak i całe województwo dolnośląskie (13,15).

Położenie gminy w regionie jest korzystne. Wpływ na to mają szczególnie walory krajobrazowe oraz bezpośrednia bliskość do większych miast centralnej, północnej i zachodniej części województwa dolnośląskiego (Legnica, Lubin, Bolesławiec), przez które przebiegają ważne szlaki transportowe i komunikacyjne oraz będących silnymi ośrodkami przemysłowymi.

RYCINA 1: Podział administracyjny województwa dolnośląskiego.

Źródło reprodukcji: <http://www.gminy.pl/>

RYCINA 2: Podział administracyjny powiatu polkowickiego.

Źródło reprodukcji: <http://www.gminy.pl/>

1. 3. Klimat.

Klimat gminy podobnie jak całej polski jest przejściowy, kontynentalno – morski, kształtowany na przemian przez masy powietrza napływające z Oceanu Atlantyckiego lub wschodniej Europy i Azji. W skali kraju według W. Okołowicza i D. Martyn (1979) gmina Chocianów położona jest na pograniczu 2 regionów klimatycznych: sudeckiego i śląsko – wielkopolskiego. Region sudecki, a konkretnie jego podgórska część, charakteryzuje się przewagą wpływów oceanicznych oraz słabym wpływem gór i wzniesień. Region śląsko – wielkopolski charakteryzuje się przewagą wpływów oceanicznych, amplitudy temperatur są mniejsze od przeciętnych dla kraju, wiosna i lato są wczesne, długie i ciepłe, zima zaś krótka i łagodna. Natomiast według A. Woś (1999) gmina położona jest na pograniczu regionów dolnośląskiego zachodniego i lubuskiego. Region dolnośląski zachodni, obejmujący zachodnią część Niziny Śląskiej i Przedgórze Sudeckiego, na tle pozostałych regionów klimatycznych wyróżnia się największą liczbą dni z pogodą umiarkowanie ciepłą z dużym zachmurzeniem ogólnym nieba. Jest ich tutaj 51. Szczególnie często są notowane dni z pogodą umiarkowanie ciepłą z dużym zachmurzeniem, bez opadu, których jest 14. Region ten wyróżnia ponadto względnie rzadsze występowanie dni z pogodą umiarkowanie mroźną. Jest ich w roku tylko 11, wśród nich z pogodą pochmurną tylko 4. Region lubuski obejmuje zasięgiem ziemię lubuską, sięgając po pojezierza Poznańskie i Leszczyńskie. Zarysowują się stosunkowo wyraźnie jego granice w części zachodniej, południowej i częściowo wschodniej. Mniej wyraźne granice klimatyczne oddzielają ten region od Kotliny Gorzowskiej. Region lubuski jest obszarem, na którym stosunkowo często mogą pojawić się dni z pogodą gorącą. Do względnie licznych, w porównaniu z innymi regionami kraju, należą dni bardzo ciepłe z dużym zachmurzeniem bez opadu. Średnio w roku notuje się około 5 dni z tą pogodą. Mniejszą zaś frekwencją niż w innych regionach klimatycznych odznaczają się dni z typami pogody przymrozkowej bardzo chłodnej (8 dni w roku) oraz przymrozkowej bardzo chłodnej bez opadu (18 dni w roku).

Reprezentatywne dla gminy Chocianów, ze względu na jej położenie n.p.m., będą dane charakteryzujące klimatyczny region dolnośląski jako całość oraz dane przyporządkowane dla stacji Wrocław (region dolnośląski) i Zielona Góra (region lubuski). Według pomiarów średnia temperatura roczna z wielolecia 1951 – 1980 wynosi około 8,2 °C; stycznia (-1,9 °C), a lipca 17,8 °C. W skali roku średnia liczba dni przymrozkowych, to jest takich, w których temperatura powietrza może wynieść 0 °C wynosi od 64 (Zielona Góra) do 86 (Wrocław), dni mroźnych z ujemną temperaturą powietrza w ciągu całej doby jest od 29 (Wrocław) do 36 (Zielona Góra), zaś dni ciepłych z temperaturą minimalną powyżej 0 °C jest od 250 (Wrocław) do 265 (Zielona Góra). Izoamplitudy roczne kształtują się na poziomie 19 – 20 °C.

TABELA 1: Czas trwania termicznych pór roku oraz daty przejścia średniej dobowej temperatury przez określone progi termiczne we Wrocławiu. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (T. Niedźwiedź, D. Limanówka, 1992).

Pora roku	Charakterystyka termiczna	Czas trwania – liczba dni	Data przejścia
Przedwiośnie	0 °C < t ≤ 5 °C	34	22 II
Wiosna	5 °C < t ≤ 15 °C	65	28 III
Lato	t ≥ 15 °C	93	1 VI
Jesień	5 °C < t ≤ 15 °C	68	1 IX
Przedzimy	0 °C < t ≤ 5 °C	57	8 XI
Zima	t ≤ 0 °C	64	19 XII

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

Z powyższej tabeli wynika, że okres kiedy średnia temperatura dobowa kształtuje się w granicach od 5 °C wzwyż trwa tutaj przez około 226 dni, w tym powyżej 15 °C przez 93 dni, natomiast okres ze średnią temperaturą dobową poniżej 5 °C trwa 155 dni, w tym poniżej 0 °C przez 64 dni w roku.

TABELA 2: Temperatura powietrza dla Wrocławia i Zielonej Góry. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (°C).

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Wrocław												
Średnie	-1,9	-0,9	2,7	7,9	12,7	16,7	17,8	17,2	13,5	8,7	4,1	0,3
Najwyższe	3,8	3,1	6,4	11,5	15,2	19,0	20,4	19,4	16,5	11,8	7,8	3,9
Najniższe	-9,7	-12,0	-1,3	5,2	10,3	14,4	15,3	15,2	11,2	6,2	0,1	-6,5
Zielona Góra												
Średnie	-1,8	-0,9	2,6	7,5	12,6	16,7	17,8	17,3	13,7	8,9	3,8	0,1
Najwyższe	4,0	3,8	6,2	10,8	15,3	19,2	20,1	19,9	17,1	11,7	7,6	3,9
Najniższe	-9,2	-10,5	-1,5	4,6	10,3	14,6	15,0	15,0	11,1	6,0	-0,1	-7,1

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 3: Rozkład średnich temperatur powietrza dla Wrocławia i Zielonej Góry. Wartości średnie za lata 1951 – 1980.

Temperatura	Wartość w °C	
	Wrocław	Zielona Góra
Średnia roczna	8,2	8,2
Średnia stycznia	-1,9	-1,8
Średnia lipca	17,8	17,8
Średnia izoamplituda roczna	19,7	19,6

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

Suma rocznego opadu wynosi od 591 mm (Zielona Góra) do 612 mm (Wrocław), w tym półrocza chłodnego (listopad – kwiecień) od 221 mm (Wrocław) do 230 mm (Zielona Góra). Opady półrocza ciepłego (maj – październik) osiągają od 361 mm (Zielona Góra) do 391 mm (Wrocław). Pierwszy śnieg pojawia się około połowy listopada, a ostatni na przełomie marca i kwietnia. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez 45 – 55 dni. Jej grubość waha się w przedziale 15 – 20 cm. Okres występowania pokrywy śnieżnej przerywany jest częstymi odwilżami. W tym czasie opad zimowy stanowi deszcz.

TABELA 4: Średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych dla Wrocławia i Zielonej Góry. Dane za lata 1951 – 1980.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Wrocław (mm)	33	31	32	42	64	69	97	71	47	43	45	38
Zielona Góra (mm)	36	32	32	44	59	62	74	71	50	45	41	45

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 5: Średnie sumy opadów atmosferycznych w poszczególnych porach roku dla Wrocławia i Zielonej Góry. Dane za lata 1951 – 1980.

Wyszczególnienie	Wartość w mm	
	Wrocław	Zielona Góra
Wiosna III – V	138	135
Lato VI – VIII	237	207
Jesień IX – XI	135	136
Zima XII – II	102	113
Półrocze letnie V – X	391	361
Półrocze zimowe XI – IV	221	230
Okres wegetacyjny IV – IX	390	360
Rok I – XII	612	591

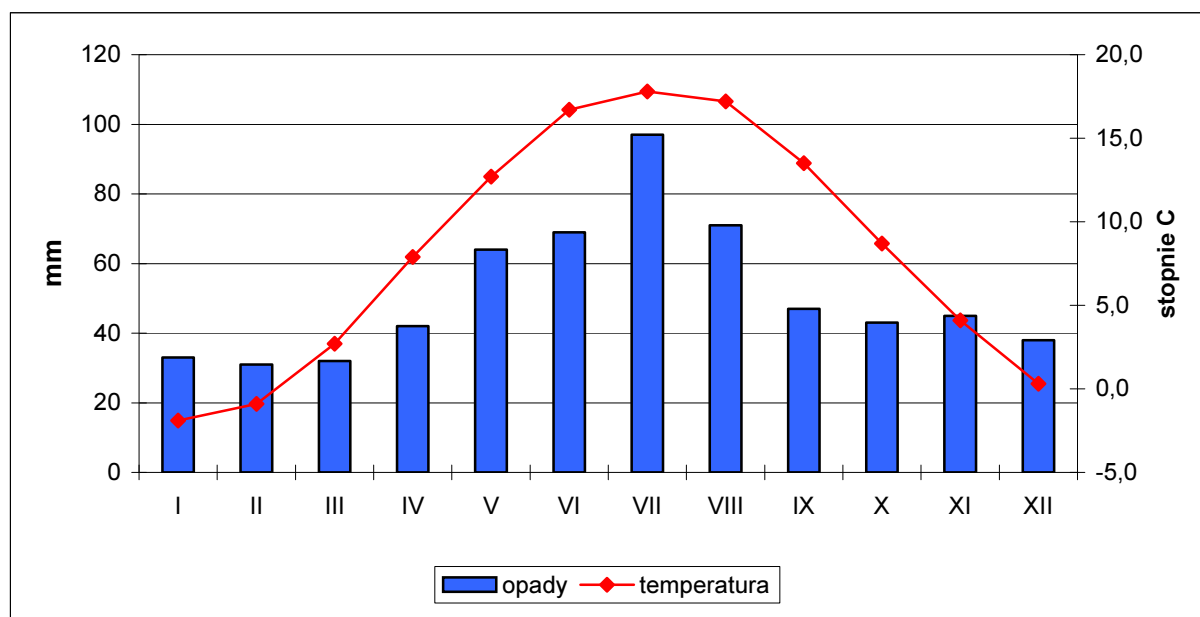
Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 6: Zestawienie średnich miesięcznych sum opadów atmosferycznych z wielolecia 1954 – 2000 na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusz M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

Posterunek opadów	Sumy opadów miesięcznych w mm												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
1	N	40	47	35	34	39	44	61	69	85	74	45	42
	W	20	58	43	39	77	43	87	133	75	82	63	87
	S	47	70	58	7	24	32	46	50	26	27	6	10

1 – Chocianów (150 m n.p.m.). N – rok normalny, W – rok wilgotny, S – rok suchy.

RYCINA 3: Rozkład średnich temperatur oraz sum opadów dla regionu dolnośląskiego w latach 1951 – 1980.

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 7: Liczba dni z opadem $\geq 0,1$ mm i ≥ 10 mm dla Wrocławia i Zielonej Góry. Wartości średnie za lata 1951 – 1970.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Wrocław												
$\geq 0,1$ mm	14	13	12	12	13	12	14	13	11	11	14	14
≥ 10 mm	0,1	0,4	0,5	0,8	2,0	1,8	3,0	2,2	1,1	1,0	0,9	0,5
Zielona Góra												
$\geq 0,1$ mm	17	16	13	14	15	13	14	14	12	14	17	17
≥ 10 mm	0,5	0,5	0,8	0,8	1,8	2,0	2,2	2,2	1,1	1,0	0,7	0,8

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 8: Pokrywa śnieżna we Wrocławiu i Zielonej Górze (Wrocław / Zielona Góra). Wartości średnie za lata 1951 – 1980.

Data pojawienia się pokrywy śnieżnej			Data zaniku pokrywy śnieżnej		
średnia	najwcześniej	najpóźniej	średnia	najwcześniej	najpóźniej
1 XII / 4 XII	30 X / 3 XI	15 I / 8 I	24 III / 27 III	15 II / 17 II	29 IV / 28 IV
Rzeczywista liczba dni z pokrywą śnieżną			Potencjalna liczba dni z pokrywą śnieżną		
średnia	najwyższa	najniższa	średnia	najwyższa	najniższa
45 / 56	99 / 119	11 / 13	111 / 114	160 / 174	69 / 57
Największa średnia miesięczna grubość pokrywy śnieżnej (cm)					
XI	XII	I	II	III	IV
3 / 10	8 / 11	25 / 22	36 / 29	11 / 24	1 / 1

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

Średnia liczba dni pogodnych, a więc dni w których średnia dobową wielkość zachmurzenia ogólnego nieba była ≤ 20 %, wynosi w roku od 35,9 (Zielona Góra) do 40,5 (Wrocław), a liczba dni pochmurnych, a więc ze średnim dobowym zachmurzeniem ogólnym nieba ≥ 80 %, wynosi w roku od 117,9 (Wrocław) do 130,8 (Zielona Góra).

TABELA 9: Liczba dni pogodnych i pochmurnych we Wrocławiu i Zielonej Górze. Wartości średnie za lata 1951 – 1980.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Wrocław												
Liczba dni pogodnych	2,2	2,4	3,5	3,6	3,6	3,6	3,4	4,5	5,3	4,6	1,5	2,3
Liczba dni pochmurnych	14,7	12,2	10,9	9,2	7,9	5,7	7,5	5,9	6,2	9,1	14,1	14,5
Zielona Góra												
Liczba dni pogodnych	2,3	2,1	3,6	3,2	3,5	2,7	3,3	3,6	5,0	3,7	1,1	1,8
Liczba dni pochmurnych	16,1	14,4	10,9	9,7	8,1	6,6	8,3	6,5	6,4	10,7	15,4	17,7

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

Mgła pojawia się średnio przez około 50 dni w roku, zaś mgła całodzienna od 2 (Wrocław) do 7 (Zielona Góra) dni w roku. Usłonecznienie wynosi w roku 1497 godzin (Wrocław), z czego w okresie wegetacyjnym 1086 godzin. Średnio dziennie usłonecznienie wynosi 4,1 godziny (Wrocław), najwięcej w czerwcu – średnio dziennie 6,9 godziny, a najmniej w grudniu – średnio dziennie 1,3 godziny. Dni z burzą jest przeciętnie około 20 w roku. Wilgotność względna powietrza wynosi rocznie średnio 78 %.

TABELA 10: Liczba dni z mgłą całodzienną we Wrocławiu i Zielonej Górze. Wartości średnie za lata 1956 – 1970.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Mgła całodzienna (Wrocław)	0,2	0,4	0,1	–	–	–	–	–	–	–	–	0,1
Mgła całodzienna (Zielona Góra)	1,0	1,0	0,1	0,1	–	–	–	–	0,1	0,5	2,6	1,8

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 11: Sumy dzienne usłonecznienia rzeczywistego we Wrocławiu. Wartości średnie za lata 1951 – 1980.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Godziny	1,4	2,3	3,5	4,8	6,3	6,9	6,3	6,2	5,0	3,4	1,6	1,3

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 12: Wilgotność względna powietrza we Wrocławiu i Zielonej Górze. Wartości średnie za lata 1951 – 1970 (%).

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Wrocław (%)	83	82	77	72	72	71	74	76	78	82	86	85
Zielona Góra (%)	86	85	76	71	70	69	73	75	77	82	88	89

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

Najczęstsze wiatry wieją z sektorów: północnego, zachodniego i południowego. Stanowią około 70 % częstości wiatru. Ich średnia prędkość oscyluje w granicach 3,3 m/s. Średnia roczna liczba dni w okresie 1951 – 1985 (T. Niedźwiedz, J. Paszyński, D. Czekierda, 1994) z wiatrem bardzo silnym (prędkość powyżej 15 m/s) wynosi 2, z wiatrem silnym (prędkość od 10 do 15 m/s) wynosi około 20 – 30, zaś średnia roczna częstość występowania ciszy i słabego wiatru (prędkość poniżej 2m/s) wynosi około 60 % dni w roku.

TABELA 13: Prędkość wiatru we Wrocławiu. Wartości średnie za lata 1951 – 1965 (m/s).

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
prędkość	3,9	3,7	3,7	3,3	3,1	3,0	3,0	2,8	3,0	2,8	3,5	3,6

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

Okres wegetacyjny jest jednym z dłuższych w Polsce i trwa średnio przez 226 dni (Wrocław), a okres gospodarczy przez 258 dni. Początek robót polnych przypada na trzecią dekadę marca. Reasumując, warunki klimatyczne panujące na terenie gminy są bardzo korzystne, sprzyjają rozwojowi rolnictwa, aktywności produkcyjnych i usługowych oraz pozwalają na osiągnięcie wysokiego komfortu osiedlania.

TABELA 14: Średnia roczna liczba dni z poszczególnymi typami pogody w regionie dolnośląskim zachodnim. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (I).

Typy pogody		Słoneczna		Pochmurna		Z dużym zachmurzeniem	
		bez opadu	z opadem	bez opadu	z opadem	bez opadu	z opadem
Ciepła	gorąca	0,3	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0
	bardzo ciepła	13,1	0,6	35,4	21,5	4,7	10,4
	umiarkowanie ciepła	10,1	0,3	47,5	29,0	13,6	37,5
	chłodna	0,6	0,1	8,4	7,4	6,2	15,6
Przymrozkowa	umiarkowanie chłodna	2,7	0,0	2,8	0,6	0,3	0,7
	bardzo chłodna	3,8	0,1	12,2	7,0	4,6	10,1
	umiarkowanie zimna	3,4	0,0	8,8	4,7	4,2	6,4
	bardzo zimna	0,5	0,0	0,4	0,0	0,0	0,1
Mroźna	umiarkowanie mroźna	0,5	0,0	2,8	1,6	0,4	5,5
	dość mroźna	2,7	0,1	5,1	2,5	2,3	3,7
	bardzo mroźna	0,5	0,0	0,5	0,2	0,0	0,0
Razem		38,2	1,2	124,1	74,7	36,3	
		39,4		198,8		126,3	
Typy pogody – temperatura powietrza:							
gorąca – temperatura średnia dobową >25,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
bardzo ciepła – temperatura średnia dobową 15,1–25,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
umiarkowanie ciepła – temperatura średnia dobową 5,1–15,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
chłodna – temperatura średnia dobową 0,1–5,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
umiarkowanie chłodna – temperatura średnia dobową >5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
bardzo chłodna – temperatura średnia dobową 0,1–5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
umiarkowanie zimna – temperatura średnia dobową od 0,0 do –5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
bardzo zimna – temperatura średnia dobową <–5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
umiarkowanie mroźna – temperatura średnia dobową od 0,0 do –5,0 °C, temperatura dobową min. i max. < lub = 0,0 °C							
dość mroźna – temperatura średnia dobową od –5,1 do –15,0 °C, temperatura dobową min. i max. < lub = 0,0 °C							
bardzo mroźna – temperatura średnia dobową <–15,0 °C, temperatura dobową min. i max. < lub = 0,0 °C							
Typy pogody – zachmurzenie ogólne nieba:							
słoneczna – zachmurzenie średnie dobowe < lub = 20 %							
pochmurna – zachmurzenie średnie dobowe od 21 % do 79 %							
z dużym zachmurzeniem – zachmurzenie średnie dobowe = lub >80 %							
Typy pogody – opady atmosferyczne:							
bez opadu – dobową sumą opadu <0,1 mm							
z opadem – dobową sumą opadu = lub >0,1 mm							

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 15: Średnia roczna liczba dni z poszczególnymi typami pogody w regionie lubuskim. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (I).

Typy pogody		Słoneczna		Pochmurna		Z dużym zachmurzeniem	
		bez opadu	z opadem	bez opadu	z opadem	bez opadu	z opadem
Ciepła	gorąca	0,6	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0
	bardzo ciepła	13,7	0,4	37,4	21,3	4,6	9,6
	umiarkowanie ciepła	10,3	0,2	46,6	31,7	12,8	36,0
	chłodna	0,6	0,0	7,6	8,3	6,2	16,8
Przymrozkowa	umiarkowanie chłodna	1,5	0,0	1,6	0,4	0,2	0,5
	bardzo chłodna	2,8	0,1	11,0	7,3	4,5	11,2
	umiarkowanie zimna	3,1	0,1	8,5	5,1	4,2	6,7
	bardzo zimna	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1
Mroźna	umiarkowanie mroźna	0,6	0,0	3,6	2,1	0,5	5,9
	dość mroźna	2,7	0,1	5,2	2,7	2,4	3,1
	bardzo mroźna	0,3	0,0	0,3	0,1	0,0	0,0
Razem		36,4	0,9	122,3	79,2	35,4	89,9
		37,3		201,5		125,3	
Typy pogody – temperatura powietrza:							
gorąca – temperatura średnia dobową >25,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
bardzo ciepła – temperatura średnia dobową 15,1–25,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
umiarkowanie ciepła – temperatura średnia dobową 5,1–15,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
chłodna – temperatura średnia dobową 0,1–5,0 °C, temperatura dobową min. i max. >0,0 °C							
umiarkowanie chłodna – temperatura średnia dobową >5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
bardzo chłodna – temperatura średnia dobową 0,1–5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
umiarkowanie zimna – temperatura średnia dobową od 0,0 do –5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
bardzo zimna – temperatura średnia dobową <–5,0 °C, temperatura dobową min. < lub = 0,0 °C, max. >0,0 °C							
umiarkowanie mroźna – temperatura średnia dobową od 0,0 do –5,0 °C, temperatura dobową min. i max. < lub = 0,0 °C							
dość mroźna – temperatura średnia dobową od –5,1 do –15,0 °C, temperatura dobową min. i max. < lub = 0,0 °C							
bardzo mroźna – temperatura średnia dobową <–15,0 °C, temperatura dobową min. i max. < lub = 0,0 °C							
Typy pogody – zachmurzenie ogólne nieba:							
słoneczna – zachmurzenie średnie dobowe < lub = 20 %							
pochmurna – zachmurzenie średnie dobowe od 21 % do 79 %							
z dużym zachmurzeniem – zachmurzenie średnie dobowe = lub >80 %							
Typy pogody – opady atmosferyczne:							
bez opadu – dobową sumą opadu <0,1 mm							
z opadem – dobową sumą opadu = lub >0,1 mm							

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 16: Średnia roczna liczba dni z poszczególnymi typami pogody w regionie dolnośląskim zachodnim. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (II).

Typy pogody (j.w.)		Śloneczna	Pochmurna	Z dużym zachmurzeniem	Bez opadu	Z opadem	Razem
Ciepła	gorąca	0,3	0,4	0,0	0,5	0,2	0,7
	bardzo ciepła	13,7	56,9	15,1	53,2	32,5	85,7
	umiarkowanie ciepła	10,4	76,5	51,1	71,2	66,8	138,0
	chłodna	0,7	15,8	21,8	15,2	23,1	38,3
Przymrozkowa	umiarkowanie chłodna	2,7	3,4	1,0	5,8	1,3	7,1
	bardzo chłodna	3,9	19,2	14,7	20,6	17,2	37,8
	umiarkowanie zimna	3,4	13,5	10,6	16,4	11,1	27,5
	bardzo zimna	0,5	0,4	0,1	0,9	0,1	1,0
Mroźna	umiarkowanie mroźna	0,5	4,4	5,9	3,7	7,1	10,8
	dość mroźna	2,8	7,6	6,0	10,1	6,3	16,4
	bardzo mroźna	0,5	0,7	0,0	1,0	0,2	1,2
Razem		39,4	198,8	126,3	198,6	165,9	365,0

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

TABELA 17: Średnia roczna liczba dni z poszczególnymi typami pogody w regionie lubuskim. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (II).

Typy pogody (j.w.)		Śloneczna	Pochmurna	Z dużym zachmurzeniem	Bez opadu	Z opadem	Razem
Ciepła	gorąca	0,6	0,6	0,0	1,0	0,2	1,2
	bardzo ciepła	14,1	58,7	14,2	55,7	31,3	87,0
	umiarkowanie ciepła	10,5	78,3	48,8	69,7	67,9	137,6
	chłodna	0,6	15,9	23,0	14,4	25,1	39,5
Przymrozkowa	umiarkowanie chłodna	1,5	2,0	0,7	3,3	0,9	4,2
	bardzo chłodna	2,9	18,3	15,7	18,3	18,6	36,9
	umiarkowanie zimna	3,2	13,6	10,9	15,8	11,9	27,7
	bardzo zimna	0,2	0,1	0,1	0,3	0,1	0,4
Mroźna	umiarkowanie mroźna	0,6	5,7	6,4	4,7	8,0	12,7
	dość mroźna	2,8	7,9	5,5	10,3	5,9	16,2
	bardzo mroźna	0,3	0,4	0,0	0,6	0,1	0,7
Razem		37,3	201,5	125,3	194,1	170,0	365,0

Źródło: Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

1. 4. Geologia.

1.4.1. Budowa geologiczna.

Budowę geologiczną gminy Chocianów przedstawiono na podstawie *Objaśnień do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000*, arkusze: Chocianów nr 686 (Maćków, 2004) oraz Lubin nr 687 (Maćków, 2004).

Omawiany teren leży w zdecydowanej przewadze na obszarze bloku przedsudeckiego, a tylko niewielka północno – wschodnia jego część na monoklinie przedsudeckiej. Podłoże obu jednostek stanowią zmetamorfizowane utwory proterozoiczne (amfibolity, łupki, granitognejsy) oraz skały staropaleozoiczne reprezentowane przez łupki, szarogłazy i granitognejsy. Na obszarze monokliny zalegają na nich niezgodnie utwory permu i triasu. Do permu należą osady czerwonego spągowca i cechsztynu. Czerwony spągowiec wykształcony jest w postaci serii czerwonych i szarych piaskowców drobnoziarnistych o spoiwie ilastym, a cechsztyln stanowią osady morskie, powstałe w strefie przybrzeżnej. Na utworach krystalicznych bloku przedsudeckiego i osadach permu – triasowych monokliny leży pokrywa utworów młodszych, należących do kenozoiku. Na powierzchni występują głównie osady czwartorzędowe i tylko miejscami odsłaniają się utwory trzeciorzędowe.

Trzeciorząd reprezentowany jest przez osady paleogenu i neogenu. Najstarszymi utworami paleogenu są zwietrzliny skał proterozoicznych i paleozoicznych, na których zalegają niezgodnie górnooligocenijskie piaski, mułki i ropy z glogowskim pokładem węgla brunatnego. Trzeciorząd młodszy – neogen budują utwory miocenu i pliocenu. W skład osadów miocenu dolnego wchodzi: piaski, ropy, mułki ilaste, piaskowce i gliny serii żarskiej z pokładem ścinawskim węgla brunatnego. Sedymentację miocenu środkowego rozpoczynają utwory serii łużycko – śląskiej wykształcone w postaci piasków, żwirów, mułków ilastych, ropy i glin, w stropie których leży łużycki pokład węgla brunatnego. Powyżej występują mułki i ropy serii Mużakowa z towarzyszącym pokładem węgla brunatnego Henryk oraz ropy szare, rozpoczynające serię poznańską. Górny miocen reprezentują osady serii poznańskiej: poziom ropy zielonych i poziom ropy płomienistych. Leżą na nich utwory miocenu górnego – pliocenu wykształcone jako ropy, mułki i piaskowce. Najmłodszymi osadami trzeciorzędu są górnopliocenijskie gliny kaolinowe i żwiry kwarcowo – skaleniowe serii Gozdnicy. Wychodnie skał trzeciorzędu na terenie gminy znajdują się w rejonie Chocianowa.

Utwory czwartorzędowe pochodzą z okresu plejstocenijskich zlodowaceń: południowopolskich, środkowopolskich, północnopolskich oraz holocenu. Osady zlodowaceń południowopolskich nie odsłaniają się na powierzchni gminy. Występują one lokalnie w kopalnych dolinach i reprezentowane są przez piaski i żwiry rzeczne, mułki i ropy zastoiskowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz gliny. Najstarszymi utworami zlodowaceń środkowopolskich są osady zastoiskowe i rzeczne. Leżą na nich lub bezpośrednio na utworach pliocenu górnego piaski i żwiry wodnolodowcowe dolne i górne rozdzielone miejscami gliną zwałową tego samego wieku. Piaski i żwiry wodnolodowcowe dolne występują głównie w południowej, a rzadziej w środkowej i północnej części omawianego obszaru i osiągają miąższość od 2 do 5 m. Piaski i żwiry poziomu górnego zajmują duże powierzchnie w północnej i centralnej części gminy. Gliny zwałowe zalegają najczęściej w postaci cienkich 2 – 3 metrowej grubości płatów, z których największe położone jest w rejonie Chocianowca, Żabicy i Szklar Dolnych. W zachodniej części gminy ciąg wzgórz budują piaski i żwiry moren czołowych i moren martwego lodu. Z okresu zlodowaceń północnopolskich pochodzą piaski i żwiry rzeczne tarasów nadzalewowych 4 – 10 m n.p. rzeki Czarnej Wody.

W wyniku procesów erozyjno – denudacyjnych na przełomie plejstocenu i holocenu powstały eluwia glin zwałowych, gliny i piaski deluwialne oraz piaski eoliczne. Piaski eoliczne w wydmach występują na równinie sandrowej w zachodniej części gminy oraz na tarasach akumulacyjnych rzek Czarna Woda i Szprotawa. Wydmy osiągają miejscami wysokości dochodzące do 24 metrów. Utwory najmłodszego czwartorzędu – holocenu stanowią piaski i mułki tarasów zalewowych niższych i wyższych, piaski i mułki jeziorne oraz torfy. Torfy spotykane są w dolinie Czarnej Wody oraz w obniżeniu dolinnym w rejonie Chocianowa. Ze względu na małe miąższości nie mają one znaczenia gospodarczego.

1.4.2. Złoża kopalin.

Na terenie gminy znajdują się 4 udokumentowane złoża kopalin: złoża kruszywa naturalnego „Chocianów II” i „Chocianowiec”, złożo iltów ceramiki budowlanej „Chocianów” oraz złożo rud miedzi „Polkowice”.

Udokumentowane w rejonie Lubina i Polkowic złoża rud miedzi związane są z utworami permu. Kopalinę stanowi ruda miedzi węglanowo – łupkowa i piaskowcowa występująca w stropie czerwonego spągowca i spągu cechsztynu. W północno – wschodniej części gminy znajduje się niewielki fragment złoża rud miedzi „Polkowice”. Złożo udokumentowane zostało w kategorii A, B i C1 na powierzchni 3761,8 ha (Preidl, 1994a). Kopalinę stanowi ruda miedzi węglanowo – łupkowa i piaskowcowa występująca w wapieniach, dolomitach, łupkach ilastych i dolomitycznych cechsztynu oraz białych piaskowcach czerwonego spągowca. Miąższość złoża zmienia się w granicach 0,6 – 6,8 m i stanowi średnio 2,55 m. Zawartość miedzi wynosi średnio 2,19 %. Pierwiastkami współwystępującymi w złożu są: srebro – 48 g/Mg, ołów – 0,06 %, kobalt – 29 g/Mg, wanad – 122 g/Mg, molibden – 56 g/Mg. Spąg złoża położony jest na głębokości 381,2 m – 893,0 m. Kopaliną towarzyszącą rudom miedzi są gipsy i anhydryty cechsztynu. Złożo zakwalifikowano do konfliktowych ze względu na ogólną uciążliwość dla środowiska. W granicach gminy Chocianów znajduje się tylko niewielka część obszaru i terenu górniczego eksploatowanego podziemnie złoża rud miedzi „Polkowice”. W części kopalni „Polkowice – Sieroszowice” położonej w granicach gminy Chocianów nie ma szybów eksploatacyjnych.

Złożo „Chocianów” stanowią ilty trzeciorzędowe udokumentowane kartą rejestracyjną na powierzchni 4,7 ha (Obłak, 1957). Miąższość kopaliny wynosi 2,0 – 8,0 m, średnio 5,2 m. Do nadkładu o średniej grubości 0,8 m należy warstwa gleby i piaski drobnoziarniste. W serii złożowej występują lokalnie przerosty żwirów o miąższości do 0,5 m. Optymalna temperatura wypalania surowca ilastego wynosi 900 – 950 °C. Kopalinę charakteryzuje skurczliwość wysychania 3,9 – 10,5 %, średnio 7,2 %. Tworzywo ceramiczne po wypaleniu ma nasiąkliwość 7,8 – 20,4 %, średnio 13,8 %, a jego wytrzymałość na zgniatanie jest bardzo zróżnicowana i kształtuje się w granicach 9,8 – 39,5 MPa, średnio 21,5 MPa. Złożo położone jest na Obszarze Chronionego Krajobrazu „Lasy Chocianowskie” i w klasyfikacji sozologicznej zaliczone zostało do konfliktowych.

Złożo kruszywa naturalnego „Chocianowiec” udokumentowano w kategorii C₁ w 2008 roku. Udokumentowana część złoża obejmuje powierzchnię około 3,5 ha. Miąższość kopaliny zawiera się w przedziale 4,2 – 7,2 m, średnio 5,9 m. Seria złożowa jest reprezentowana przez jasnoszare żwiry drobno i średnioziarniste z domieszką frakcji gruboziarnistej i niewielką zawartością frakcji piaszczystej oraz piaski różnoziarniste z ziarnami żwiru. Złożo nie jest konfliktowe.

Złożo kruszywa naturalnego „Chocianów II” udokumentowano w kategorii C₁ w 1994 roku na obszarze występowania piasków i żwirów wodnolodowcowych. Eksploatację zakończono. Powierzchnia złoża, które było eksploatowane spod wody, wynosiła 1,6 ha. Teren wyrobiska został zrekultywowany w kierunku wodnym. Złożo przewidziane jest do skreślenia z Bilansu zasobów.

TABELA 18: Gmina Chocianów – charakterystyka złóż kopalin na podstawie *Objaśnień do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000*, arkusze: Chocianów nr 686 (Maćków, 2004) oraz Lubin nr 687 (Maćków, 2004).

Nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Kategoria rozpoznania	Stan zagospodarowania	Zastosowanie kopaliny	Przyczyny konfliktowości złoża
Polkowice	Cu	A , B , C ₁	G	M	U
Chocianów	i(ic)	C ₁	Z	Scb	K , L
Chocianowiec	pż	C ₁	N	Skb, Sd	–
Chocianów II	pż	C ₁	ZWB	Skb, Sd	–

Rodzaj kopaliny: Cu – rudy miedzi, i (ic) – ility ceramiki budowlanej, pż – piaski i żwiry,
Stan zagospodarowania: G – zagospodarowane, Z – zaniechane, N – niezagospodarowane, ZWB – złoża wyeksploatowane.
Zastosowanie kopaliny: M – metaliczne, Scb – ceramiki budowlanej, Skb – kruszywo budowlane, Sd – drogowe.
Przyczyny konfliktowości: U – ogólna uciążliwość dla środowiska, K – ochrona krajobrazu, L – ochrona lasów.

1.4.3. Perspektywy i prognozy występowania kopalin.

Na terenie gminy Chocianów brak jest większych perspektyw występowania kopalin. Na podstawie analizy budowy geologicznej wyznaczono tylko jeden obszar perspektywiczny dla piasków podsadzkowych (Stachowiak i in., 2004). Jest on położony na wschód od Brunowa i obejmuje dwa pola występowania plejstocenijskich piasków i żwirów wodnolodowcowych złodowceń środkowopolskich: północne o powierzchni 17,6 ha i zasobach 5632 tys. ton i południowe, którego powierzchnia wynosi 80,2 ha, a zasoby stanowią 9624 tys. ton. Miąższość piasków w polu północnym waha się w granicach 8,3 – 19,7 m, a w południowym 4,8 – 37,7 m. Jakość kopaliny jest mniej korzystna w porównaniu do sąsiedniego złoża „Obora” (gmina wiejska Lubin). Nie stwierdzono tu piasków podsadzkowych odpowiadających I klasie (Bocheńska, Turczyn, 1962). Obszar ten w przewadze położony jest w granicach lasów i częściowo gleb chronionych i dlatego nie został zakwalifikowany jako prognostyczny. Negatywnym rezultatem zakończyło się rozpoznanie piasków podsadzkowych w otoczeniu obszaru perspektywicznego tej kopaliny (Bocheńska, Turczyn, 1962). Występujące tu piaski nie spełniają też norm jakościowych dla kruszywa naturalnego.

Na terenie gminy nie wskazano obszarów prognostycznych występowania kopalin.

1. 5. Geomorfologia.

1.5.1. Charakterystyka makroregionów i mezoregionów¹.

Nizina Śląsko – Łużycka (317.7) jest częścią Niziny Sasko – Łużyckiej (317), leżącej prawie w całości na terytorium Niemiec (zlewnia rzeki Spree) i tylko częściowo obejmuje dorzecze Odry (środkowe fragmenty zlewni Nysy Łużyckiej, Bobru i Kaczawy).

¹ J. Kondracki, *Geografia regionalna Polski*, 1998.

Równina Szprotawska (317.75) jest szerokim obniżeniem o powierzchni całkowitej 530 km² pomiędzy Wzgórzami Dalkowskimi od północy a Wysoczyzną Lubińską od południa, przez które przepływa rzeka Szprotawa, uchodząca do Bobru. Równina Szprotawska była uważana za człon domniemanej pradoliny wrocławsko – magdeburskiej, która miała funkcjonować w czasie maksymalnego zasięgu zlodowacenia warciańskiego, jednakże badania nie potwierdziły tej koncepcji. Równina jest zbudowana z aluwii rzecznych i zajęta przez pola uprawne, łąki oraz pastwiska.

Wysoczyzna Lubińska (317.76) jest o kilkadziesiąt metrów wyższa od Równiny Szprotawskiej, do której przylega od południa. Od wschodu sąsiaduje z Obniżeniem Ścinawskim, od południa z Równiną Legnicką. Jest zbudowana z glin morenowych, częściowo przykrytych lessem. Zachodnią część mezoregionu tworzą Wzniesienia Chocianowskie, będące wydłużonym, płaskim garbem moreny ablacyjnej, dochodzącym do 200 m n.p.m. i częściowo zajęte przez lasy. Cały mezoregion zajmuje powierzchnię około 590 km². W podłożu czwartorzędu i trzeciorzędu występują permskie łupki miedzionośne, podstawa rozwoju Legnicko – Głogowskiego Okręgu Miedziowego.

Równina Legnicka (317.77) obejmuje szerokie, płaskodenne doliny dolnej Kaczawy i jej dopływów (Czarna Woda, Skora, Nysa Szalona). Cały mezoregion zajmuje powierzchnię około 340 km². Na glebach madowych występują pola uprawne, a w miejscach bardziej wilgotnych łąki. W strukturze Równiny Legnickiej wyodrębnia się dolina Czarnej Wody, dolina dolnej Kaczawy, a także antropogeniczny mikroregion Legnicy.

1.5.2. Rzeźba terenu².

Współczesna rzeźba terenu gminy Chocianów jest wynikiem zachodzących tu niegdyś procesów tektonicznych i neotektonicznych, glacialnych, fluwioglacialnych, peryglacialnych, eolicznych i erozji oraz akumulacji rzecznej, a także działalności człowieka (antropogenicznych). Rejon gminy charakteryzuje się dość zróżnicowaną jak dla niżu rzeźbą terenu. Ukształtowanie powierzchni obszaru gminy jest dość zróżnicowane. Rzędne wysokościowe terenu kształtują się w granicach od 132 do 203 m n.p.m. W zachodniej części gminy przeważa rozległa równina sandrowa, pochodzenia wodnolodowcowego, w obrębie której występuje pasmo wzgórz morenowych, ciągnące się łukowato na znacznej długości od Wilkocina przez Chocianów do Duninowa. Na jego przedpolu znajduje się ciąg wydmy, których wysokości przekraczają dwadzieścia metrów. Część centralna i wschodnia ma charakter rozległej równiny powstałej w wyniku procesów akumulacyjno – denudacyjnych. Przez jej teren, wzdłuż wschodniej granicy gminy, z północy na południe, przebiega pasmo wyniesień morenowych, których kulminacje dochodzą miejscami do ponad 200 metrów. Odmienne ukształtowanie powierzchni mają tereny położone w dolinach rzek Czarna Woda i Szprotawa. Obie rzeki utworzyły bardzo szerokie dna dolinne, przechodzące często niewyraźnie w system tarasów akumulacyjnych. Południową część gminy zajmuje dolina rzeki Czarnej Wody, której płaskie dno posiada miejscami szerokość dochodzącą do dwóch kilometrów. Dolina rzeki Szprotawy zajmuje mniejszy obszar na północy. Powierzchnie tarasów nadzalewowych urozmaicają formy pochodzenia eolicznego. W dolinie Czarnej Wody wydmy grupują się wzdłuż południowej granicy gminy, a w dolinie Szprotawy wydmy spotykane są na północ od Chocianowa.

² Na podstawie danych zawartych w *Objaśnieniach do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000*, arkusze: Chocianów nr 686 (Maćków, 2004) oraz Lubin nr 687 (Maćków, 2004), a także w *Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001) i M-33-21-C Lubin (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001) oraz w *Komentarzu do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) i M-33-21-C Lubin (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998).

W północno – wschodnie krańce gminy wkracza fragment Wzgórz Polkowickich (obszar porośnięty lasem), zaznaczający się jedynie wzrostem przeciętnych wysokości od 145 do 153 m n.p.m. w stosunku do obniżenia Szprotawy (134 – 140 m n.p.m.). Ta część gminy wraz z Równiną Szprotawską ma charakter równiny płaskiej i płasko – falistej. Deniwelacje lokalne nie przekraczają 5 m, a dla całej tej części obszaru wysokość minimalna wynosi 134 m n.p.m. (dolina Szprotawy), maksymalna natomiast 143 m n.p.m. (na szosie Chocianów – Szklary Górne). Obszar w części zachodniej (na północ od drogi Wierzbowa – Chocianów oraz na zachód od drogi Chocianów – Przemków) jest rozległą równiną terasy akumulacyjno – erozyjnej zbudowanej z piasków i żwirów wodnolodowcowych. Na powierzchni tej terasy występują stosunkowo rozległe wydmy pagóry i piaski eoliczne. Różnice wysokości między kulminacjami tych wałów a otaczającymi je przeciętnymi wysokościami sięgają od 25 do 30 m. Najwyżej położony punkt ma tu wartość 176 m n.p.m. Piaski eoliczne, piaski i żwiry rzeczne oraz wodnolodowcowe powodują, że cały ten obszar pokryty jest zwartym kompleksem lasów, należącym do Borów Dolnośląskich. Południową część gminy zajmuje dolina rzeki Czarnej Wody. Od północy ogranicza ją wyraźna krawędź Wzniesień Chocianowskich, a od południa Wysoczyzna Chojnowska. Dno tej doliny jest tak płaskie, że trudno jest nawet wskazać główne koryto Czarnej Wody, ponieważ większość cieków jest zamieniona w cały system kanałów, pozwalających na rolnicze użytkowanie tej doliny. W kierunku południowym Dolina Czarnej Wody otoczona jest równiną teras akumulacyjno – erozyjnych pochodzenia lodowcowego. Miasto Chocianów leży w obniżeniu między Równiną Szprotawy a Doliną Czarnej Wody. Jest to swego rodzaju brama, łącząca te jednostki w poprzek Wzniesień Chocianowskich. Na wschód i południowy – wschód od Chocianowa, wzdłuż zlikwidowanej linii kolejowej do Lubina, rozciąga się wyraźnie podniesiona, ale hipsometrycznie mało zróżnicowana wschodnia część Wzniesień Chocianowskich, o wysokości od 147 m n.p.m. (koło Chocianowa) do 175 m n.p.m. (koło Michałowa). W centralnej części gminy rzeźba terenu zmienia się z pagórkowatej i falistej na płaską, bowiem sięga tu południowo – wschodni fragment Równiny Szprotawskiej, położonej na przedpolu Wzgórz Polkowickich. Występują tu płaskie równiny sandrowe oraz równiny faliste, ukształtowane na pokrywach moren dennych i utworach rzecznołodowcowych. Cała wschodnia i południowo – wschodnia część gminy ma charakter równiny falistej i pagórkowatej. Pojedyncze wyniesienia są rozległe i mniej strome. Główny ciąg wyniesień rozciąga się tu od miejscowości Obora (na północny – wschód od Brunowa) do południowo – wschodnich krańców gminy (na południe od wsi Ogrodziska). W najwyższym położonym punkcie (na wschód od Brunowa) wysokość osiąga 203 m n.p.m, lecz przeciętnie jest to od 170 do 180 m n.p.m. Wspomniane wyniesienia dzielą ten rejon na dwie części: wschodnią, odwadnianą do Odry przez rzekę Zimnica i Baczyna (gmina wiejska Lubin) oraz zachodnią, odwadnianą do rzeki Bóbr przez rzekę Szprotawę i jej dopływy (gmina Chocianów). W rejonie gminy obszar ten pokrywają w większości kompleksy leśne.

1.5.3. Czynne procesy geomorfologiczne.

Na terenie gminy Chocianów do czynnych procesów geomorfologicznych należą przede wszystkim:

- działalność transportowa rzek;
- działalność akumulacyjna rzek;
- akumulacja pokryw torfowych;
- działalność denudacyjna rzek – erozja rzeczna: erozja wgłębna, erozja denna, erozja boczna;
- denudacja stromych stoków użytkowanych orną na drodze erozji wodnej;
- działalność wiatru: transportowa, niszcząca, budująca.

Wyszczególnione powyżej procesy geologiczne nie stanowią większych przeszkód w zabudowie terenu, jednakże w planach zagospodarowania przestrzennego powinno wprowadzać się zakazy zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej na terenach podatnych na zalewy powodziowe i erozję. W rejonach podatnych na erozję zakazane powinno być także usuwanie roślinności drzewiastej i krzewiastej, nakazane natomiast

stosowanie pasów takiej zieleni. Dotyczy to w szczególności obszarów najsilniej urzeźbionych oraz wielkoprzestrzennych gruntów ornyc. Na terenie gminy nie występują osuwiska.

1. 6. Hydrologia.

1.6.1. Wody podziemne.

Dane dotyczące hydrogeologii gminy Chocianów opracowano na podstawie *Objaśnień do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000*, arkusze: Chocianów nr 686 (Maćków, 2004) oraz Lubin nr 687 (Maćków, 2004).

Obszar gminy Chocianów według regionalnego podziału hydrogeologicznego (Jaworski, Kuzynków, 1984) znajduje się w regionie przedsudeckim i podregionie legnickim. W jego granicach występują trzy piętra wodonośne: czwartorzędowe, trzeciorzędowe i podkenozoiczne. Kryteria użytkowości spełniają piętra wodonośne czwartorzędowe i trzeciorzędowe. Wody podłoża podkenozoicznego ze względu na zbyt wysoką mineralizację nie są wykorzystywane (Malinowska – Pisz, 1998).

Największe rozprzestrzenienie ma czwartorzędowe piętro wodonośne związane z piaszczysto – żwirowymi osadami pochodzenia lodowcowego, wodnolodowcowego i rzecznoego. W jego obrębie wyróżnić można trzy główne poziomy wodonośne o charakterze użytkowym. Stanowią je piaski i żwiry doliny rzeki Czarnej Wody oraz doliny rzeki Szprotawy i piaski wodnolodowcowe wysoczyzny. Poziom wodonośny w dolinie rzeki Czarnej Wody charakteryzuje się na ogół swobodnym zwierciadłem wody. Występuje ono zazwyczaj na głębokości 0,4 – 2,7 m, a miąższość utworów wodonośnych waha się w granicach 6,5 – 29,1 m, średnio 18 m. Współczynnik filtracji wynosi średnio 18 m/d. Przewodność warstw wodonośnych jest zróżnicowana w interwale 117 – 912 m²/d. Wydajności studni wynoszą 10 – 70 m³/h, przy depresjach dochodzących do kilku metrów. Poziom wodonośny związany z osadami wodnolodowcowymi wysoczyzny zajmuje przeważającą część obszaru gminy. Głównym rejonem jego występowania są okolice Chocianowa. Charakteryzuje się on zmiennymi parametrami hydrogeologicznymi. Zwierciadło wody ma charakter swobodny lub subartezyjski, a głębokość jego występowania waha się od jednego do około czterdziestu metrów poniżej powierzchni terenu. Średni współczynnik filtracji warstw wodonośnych kształtuje się w granicach 14 – 28 m/d, a średnia przewodność osiąga wartość 163 – 650 m²/d. Wydajności studni wynoszą najczęściej 50 – 70 m³/h, przy kilkumetrowych depresjach. Na obszarze doliny Szprotawy (rejon Szklar Dolnych i Brunowa) czwartorzędowy poziom wodonośny występuje na głębokości 0,2 – 12,8 m p.p.t. i w przewodzie jest odkryty. Zwierciadło wody ma charakter swobodny. Warstwa wodonośna posiada miąższość od kilkunastu do ponad czterdziestu metrów. Średni współczynnik filtracji wynosi 42,2 m/d, a wodoprzewodność zmienia się w granicach 150 – 1500 m²/d. Wydajności potencjalne studni są w przedziale 50 – 70 m³/h, przy kilkumetrowych depresjach. Jakość wód czwartorzędowych jest zróżnicowana. Są to na ogół wody o twardości od bardzo miękkich do średnio twardych. Wykazują lokalnie znaczne przekroczenia dopuszczalnych zawartości związków żelaza i manganu (dolina rzeki Czarnej Wody) oraz podwyższoną zawartość azotanów. Wymagają one w przewodzie prostego uzdatniania.

Trzeciorzędowe piętro wodonośne tworzy typ zbiornika o charakterze subartezyjskim. Na obszarze gminy występują dwa użytkowe poziomy tego piętra: górnomioceno – plioceński (zwany nadwęglowym) i środkowomioceno (międzywęglowy). Poziom oligoceno nie jest eksploatowany ujęciami, gdyż jego wody są wysoko zmineralizowane w związku z kontaktami ze skałami podłoża podkenozoicznego. Warstwy wodonośne piętra trzeciorzędowego charakteryzują współczynnikami filtracji w granicach 4,2 – 8,5 m/d i przewodnością 65 – 152 m²/d. Wydajności studni są zróżnicowane od poniżej 10 m³/h do 70 m³/h. Osiągane są one przy depresjach

nieprzekraczających 8 m. Jakość wód piętra trzeciorzędowego jest średnia. Są one różnej twardości: od bardzo miękkich do twardych. Zawartość siarczanów i chlorków nie przekracza wartości dopuszczalnych. Ze względu na znaczną ilość związków żelaza i manganu wymagają prostego uzdatniania.

Piętro podkenozoiczne związane jest z utworami permu i triasu. W permie występują dwa poziomy wodonośne: w wapieniach i dolomitach cechsztynu oraz piaskowcach czerwonego spągowca. Wody tych poziomów są wysoko zmineralizowane. W triasie poziom wodonośny stanowią drobno- i średnioziarniste piaskowce. Utwory te są jednak słabo zawodnione, a występujące w ich obrębie wody szczelinowe charakteryzują się wysoką mineralizacją. Piętro podkenozoiczne nie ma znaczenia użytkowego.

Odwodnienie wyrobisk górniczych kopalń rud miedzi, prowadzone od 40 lat, wywołało zmiany naturalnych warunków hydrodynamicznych wód podziemnych. Zaznaczyły się one wyraźnie w poziomie oligoceńskim (podwęglowym) w postaci rozległego leja depresji. Obniżenie zwierciadła wody tego poziomu nie wpłynęło na zmianę warunków hydrogeologicznych wyżejleżących, użytkowanych poziomów piętra trzeciorzędowego. Przeważająca część powierzchni gminy znajduje się w granicach wpływu odwadniania górniczego (Bocheńska, Poprawski, 1998).

W okolicy Duninowa znajduje się obszar o zdegradowanej jakości wód podziemnych. W rejonie tym były zlokalizowane magazyny (składy amunicji) oraz koszar wojsk dawnego Związku Radzieckiego. Ocenia się, że powierzchnia zanieczyszczenia wód podziemnych metalami ciężkimi wynosi około 325 ha (Główny Inspektorat Ochrony Środowiska..., 1994).

W granicach gminy tylko jedno ujęcie osiągnęło wydajność przekraczającą 100 m³/h. Jest to czwartorzędowe ujęcie komunalne dla miasta Chocianowa o wydajności 149 m³/h przy depresji 2,3 – 6,6 m. Obecnie ujęcie to nie jest eksploatowane. Miasto zaopatrywane jest w wodę z ujęcia trzeciorzędowego o wydajności 57,9 m³/h. Ujęcia położone na omawianym terenie nie posiadają wyznaczonych stref ochrony pośredniej.

1.6.2. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych.

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), wyznaczone dla terenu całej Polski w opracowaniu A. Kleczkowskiego (1990), to wytypowane do ochrony obszary występowania tych zbiorników wód podziemnych, które spełniają określone wymogi ilościowe oraz jakościowe i w świetle tego są istotne w skali kraju dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Za GZWP uznane zostały te kolektory wód podziemnych (lub ich części), w obrębie których:

- wydajność potencjalna pojedynczego otworu studziennego przekracza 70 m³/h;
- wydajność ujęcia wielostudziennego wynosi ponad 10 000 m³/d;
- wodoprzewodność przekracza 10 m²/h (240 m²/d);
- jakość wód pozwala na wykorzystanie ich, bez uzdatniania, lub po uzdatnieniu, jako wód do picia dla ludności (klasa I sensu A. Macioszczykowa, 1987, z podklasami Ia, Ib, Ic i Id).

Dopuszczono przy tym zastosowanie obniżonych, indywidualnych dla każdego zbiornika, wymogów ilościowych. Pozwoliło to na wyróżnienie w obrębie obszarów deficytowych pod względem zasobów wód podziemnych, tych partii zbiornikowych, które jednak mają istotne regionalne znaczenie praktyczne, jako główne źródła zaopatrzenia ludności w wody pitne.

Według *Mapy obszarów głównych zbiorników wód podziemnych* (GZWP) (Kleczkowski, 1990) zachodnia część gminy położona jest w zasięgu czwartorzędowego głównego zbiornika wód podziemnych nr 315 „Chocianów – Gozdnicza”, natomiast wschodnią część gminy obejmuje trzeciorzędowy główny zbiornik wód podziemnych nr 316 „Subzbiornik Lubin”. Dla obu zbiorników wydzielono obszary wysokiej ochrony (OWO). Dla obszaru OWO postuluje się zakazać lub ograniczyć budowy obiektów produkcyjnych stwarzających zagrożenia dla środowiska, budowy składowisk wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych oraz oczyszczalni ścieków, lokalizacji i eksploatacji ferm hodowlanych, stosujących technologie szczególnie uciążliwe dla środowiska oraz innej działalności gospodarczej mogącej spowodować trwałe zanieczyszczenie gruntów i wód powierzchniowych oraz podziemnych. W przypadku uzyskania statusu najwyższej ochrony (ONO) na obszarze zasilania wskazana jest likwidacja lub ograniczenie oddziaływania na wody podziemne i powierzchniowe już istniejących ognisk zanieczyszczeń. Należy wprowadzić także ograniczenia dotyczące użytkowania gruntów, a w szczególności stosowania nawozów mineralnych i środków ochrony roślin na terenach użytkowanych rolniczo. Oba zbiorniki nie posiadają jeszcze dokumentacji hydrogeologicznej.

TABELA 19: Gmina Chocianów – podstawowa charakterystyka GZWP nr 315 i 316.

Wyszczególnienie	GZWP nr 315	GZWP nr 316
Obszar dorzecza	Odry	Odry
Powierzchnia w km ²	1052	258
Wiek piętra wodonośnego	Q	Tr
Zasoby dyspozycyjne w tys. m ³ /d	292,0	50,0
Stopień odporności	średni	średni i dobry
Dokumentacja hydrogeologiczna	NIE	NIE

Źródło: *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry*.

1.6.3. Jednolite części wód podziemnych.

Od kilku lat w Polsce prowadzone są prace związane z implementacją Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) oraz wynikające z ustawodawstwa europejskiego i unijnej polityki. Osiągnięcie celów Dyrektywy w zakresie ochrony i poprawy stanu wód podziemnych oraz ekosystemów bezpośrednio od nich zależnych i celów w zakresie zaopatrzenia ludności w dobrą wodę, mają zapewnić działania w jednostkowych obszarach, tak zwanych jednolitych częściach wód podziemnych (JCWPd) – *groundwater bodies*, dla których hydrogeolodzy zaproponowali nazwę hydrogeosomy. Są to jednocześnie jednostkowe obszary gospodarowania wodami podziemnymi.

Zgodnie z definicją podaną w Ramowej Dyrektywie Wodnej, jednolite części wód podziemnych – (*groundwater bodies*) obejmują te wody podziemne, które występują w warstwach wodonośnych o porowatości i przepuszczalności, umożliwiających pobór znaczący w zaopatrzeniu ludności w wodę lub przepływ o natężeniu znaczącym dla kształtowania pożądanego stanu wód powierzchniowych i ekosystemów lądowych. Były to pojęcia całkowicie nowe w hydrogeologii. Znaczący przepływ wód podziemnych według RDW jest to taki przepływ, którego nie osiągnięcie na granicy JCWPd z wodami powierzchniowym lub z ekosystemem lądowym powodowałoby znaczące pogorszenie ekologicznej lub chemicznej jakości wód powierzchniowych lub znaczną szkodę dla bezpośrednio zależnego od wód podziemnych ekosystemu lądowego. Pobór wód podziemnych znaczący w zaopatrzeniu ludności w wodę do spożycia jest to pobór wynoszący średnio ponad 10 m³/d albo pobór zaopatrujący co najmniej 50 osób.

Wydzielenie jednolitych części wód podziemnych i przeprowadzenie wstępnej oceny ich stanu zostało dokonane w 2004 roku przez Państwowy Instytut Geologiczny w konsultacji z RZGW, GIOŚ i Biurem Gospodarki Wodnej. Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną państwa członkowskie UE zobowiązane były do zidentyfikowania JCWPd i do wstępnej oceny ich stanu w ramach charakterystyki obszaru dorzecza, dokonywanej dla potrzeb opracowania pierwszego planu gospodarowania wodami w dorzeczu. Sposób wyznaczenia JCWPd w Polsce oraz przyjęte kryteria wydzielenia zostały szczegółowo przedstawione w monografii *Hydrogeologia regionalna Polski* (2007) pod redakcją B. Paczyńskiego i A. Sadurskiego w rozdziale pt. *Regionalizacja wód podziemnych Polski w świetle przepisów Unii Europejskiej* (Z. Nowicki, A. Sadurski str. 95 – 106). JCWPd zostały wyznaczone z uwzględnieniem typów i rozciągłości poziomów wodonośnych, związku wód podziemnych z ekosystemami lądowymi i wodami powierzchniowymi, możliwością poboru wód oraz w nawiązaniu do charakteru i zasięgu antropogenicznego przekształcenia chemizmu i dynamiki wód podziemnych. W 2008 roku została przeprowadzona weryfikacja przebiegu granic JCWPd wydzielonych w 2005 roku, a w wyniku tych prac powstał nowy podział Polski w zakresie JCWPd – wydzielono 172 części oraz 3 subczęści. Według powyższego gmina Chocianów znajduje się w granicach rejonu JCWPd nr 69.

JCWPd nr 69:

Rejon JCWPd nr 69 obejmuje powierzchnię całkowitą wynoszącą 3696 km² w Regionie Środkowej Odry w województwie dolnośląskim i lubuskim. Głębokość występowania wód słodkich oszacowano do 250 – 300 m.

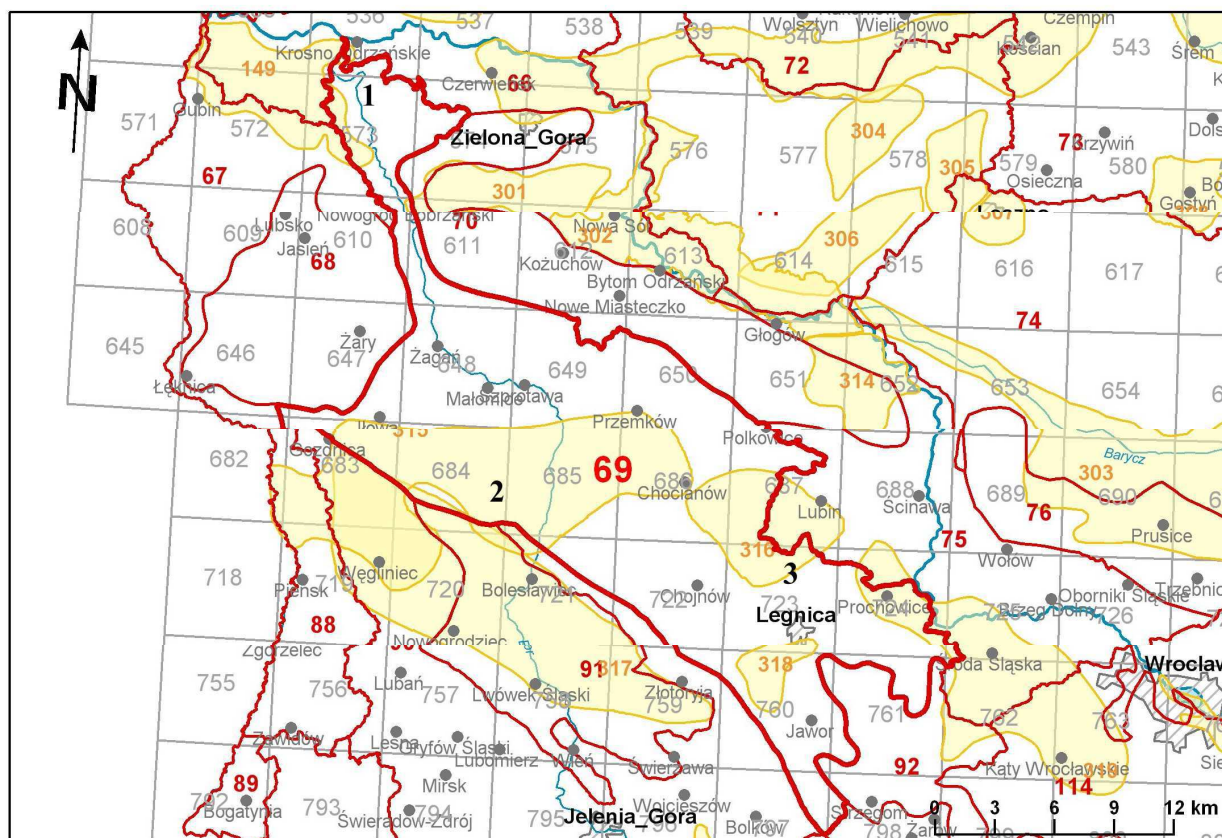
Symbol całej JCWPd nr 69 uwzględniający wszystkie profile to: **(Q)**₍₁₋₂₎, **(PI)**, **M**₍₂₋₃₎, **OI** – **Tz**.

Opis symbolu jednostki: W czwartorzędzie występują jeden lub dwa poziomy wodonośne, o miąższości od kilku do kilkunastu metrów, nie będące z reguły w łączności hydraulicznej z poziomami niżejleżymi. Możliwe jest to w obrębie występowania stref głębokich rozcięć przez ryny subglacjalne (w których miąższość utworów wodonośnych osiągać może miąższość znacznie ponad 100 metrów), sięgających aż do utworów środkowego miocenu. Lokalnie, w strefach silnie zaburzonych glacictonicznie, utwory czwartorzędowe mogą nie występować; na powierzchni pojawiają się wychodnie pliocenu lub miocenu górnego. W pliocenie lokalnie stwierdza się występowanie jednego poziomu o znikomej wodonośności. W obrębie utworów miocenijskich występują przeważnie trzy odrębne poziomy wodonośne. W utworach oligocenu występuje jeden poziom wodonośny nie posiadający kontaktów hydraulicznych z mioceniem. W niżejleżących utworach triasu (występujących głównie w północnej i centralnej części JCWPd 69) stwierdzono obecność wód wysoko zmineralizowanych. Możliwe jest przenikanie tych wód do wód wyżejleżącego poziomu oligocenijskiego. Warunki hydrogeologiczne piętra paleozoicznego, występującego w głębokim podłożu, w centralnej i południowej części JCWPd 69, są rozpoznane w bardzo małym stopniu. Szacuje się, że ich wodonośność jest znikoma.

- Q – wody porowe w utworach piaszczystych;
- PI – wody porowe w utworach piaszczystych;
- M – wody porowe w utworach piaszczystych;
- OI – wody porowe w utworach piaszczystych;
- T – wody szczelinowe i szczelinowo – krasowe w piaskowcach, wapieniach i marglach.

Cecha szczególna JCWPd (ilościowa, chemiczna): w podścielających oligocenu utworach triasu występują wody charakteryzujące się wysoką mineralizacją w granicach 1 – 500 g/dm³. Są to wody chlorkowo – sodowe lub chlorkowo – sodowo – wapieniowe, z bromem i jodem, o podwyższonej temperaturze.

RYCINA 4: Gmina Chocianów – lokalizacja JCWPd nr 69 i GZWP nr 315 i 316.

Źródło reprodukcji: http://www.psh.gov.pl/plik/id,4914,v,artykul_5419.pdf

1.6.4. Wody powierzchniowe³.

Obszar gminy Chocianów podzielony jest pomiędzy dorzecza Bobru (lewy dopływ Odry, dorzecze 5876,1 km²) oraz Kaczawy (lewy dopływ Odry, dorzecze 2261,3 km²). Przez teren gminy przebiega dział wodny drugiego rzędu rozgraniczający zlewnie obu tych rzek. Inny dział wodny drugiego rzędu przebiega także wzdłuż wschodnich granic gminy, dzieląc dorzecze Bobru i Zimnicy (lewy dopływ Odry, dorzecze 263,3 km²). Zdecydowana większość terenu gminy (część centralna i północna) odwadniana jest przez rzekę Szprotawę (prawy dopływ Bobru, dorzecze 869,5 km²) i jej dopływy, z których największym jest Chocianowska Woda (lewy dopływ, dorzecze 85,1 km²). Południowa część gminy odwadniana jest przez rzekę Czarną Wodę (lewy dopływ Kaczawy, dorzecze 986,0 km²).

Szprotawa wypływa na zachód od wsi Ogrodziska na wysokości około 160 m n.p.m. Poza obszarem źródłowym płynie ona osiłą szerokiego, płaskiego obniżenia zwanego Równiną Szprotawską. Dorzecze Szprotawy pokrywają piaski lodowcowe oraz piaski i żwiry rzeczne teras akumulacyjnych. Charakteryzuje się ono gęstą siecią wodną. Dna dolin są często zabagnione i zmeliorowane. W środkowym biegu rzeka jest częściowo uregulowana i obudowana. Gminę Chocianów opuszcza na wysokości 134 m n.p.m. w rejonie Jabłonowa. Całkowita długość rzeki na terenie gminy wynosi 23 km. Największym dopływem Szprotawy na terenie gminy jest **Chocianowska**

³ Częściowo na podstawie danych zawartych w *Objaśnieniach do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000*, arkusze: Chocianów nr 686 (Maćków, 2004) oraz Lubin nr 687 (Maćków, 2004) oraz w *Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001) i M-33-21-C Lubin (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

Woda (lewy dopływ), odwadniająca centralną i zachodnią część gminy. Dolina Chocianowskiej Wody, poza odcinkiem źródłowym, jest szeroka i zabagniona, o zawilżonej sieci wodnej. Wypełniają ją rozległe torfowiska i liczne rowy melioracyjne. W północno – zachodniej części miasta Chocianów znajduje się bezodpływowa dolinka, w całości zatorfiona, która odwadniana jest w sposób sztuczny za pośrednictwem rowów melioracyjnych i wybudowanej w 1968 roku pompowni, z której woda kierowana jest do potoku **Równik**, będącego lewym dopływem Chocianowskiej Wody. Poza Chocianowską Wodą, na terenie gminy, Szprotawa przyjmuje jeszcze kilka mniejszych dopływów. Pomiędzy Brunowem a Trzebnicami do Szprotawy wpada **Trzebnicka Woda** (lewy dopływ). W rejonie Trzmielowa jest to **Zielenica** (prawy dopływ), która wcześniej w rejonie Szklar Dolnych przyjmuje wody potoku **Gibiel** (lewy dopływ) i **Dopływu z Jędrzychowa** (prawy dopływ). Dalej na północ, na południe od Parchowa, do Szprotawy wpadają **Dopływ z Nowego Dworu** i **Mokrzyca** (prawe dopływy). W samym Parchowie przyjmuje **Chocianowską Wodę** (lewy dopływ) i **Kalinę** (prawy dopływ).

Rzeka **Czarna Woda** wraz z niewielkimi dopływami drenuje południową część gminy. Przepływa ona z zachodu na południowy – wschód w szerokim, płaskodennym obniżeniu dolinnym. Małe spadki terenu sprawiają, że woda miejscami stagnuje, powodując zabagnienie dużych obszarów. W jej zlewni występuje sieć rowów melioracyjnych, odwadniających okoliczne łąki oraz kompleksy stawów hodowlanych „Paulinki I” i „Paulinki II” (poza terenem gminy). W rejonie gminy, w okolicach Michałowa, Czarna Woda przyjmuje dwa lewobrzeżne dopływy: **Dopływ spod Rakowa** oraz **Stawiska**.

TABELA 20: Gmina Chocianów – jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) – (I).

Europejski kod JCWP	Nazwa JCWP	Typ JCWP	Region wodny
PLRW6000171386529	Czarna Woda od źródła do Karkoszki	Potok nizinny piaszczysty	Środkowej Odry
PLRW60001716429	Szprotawa od źródła do Chocianowskiej Wody	Potok nizinny piaszczysty	
PLRW60001916499	Szprotawa od Chocianowskiej Wody do Bobru	Rzeka nizinna piaszczysto – gliniasta	
PLRW600017139299	Zimnica	Potok nizinny piaszczysty	

Źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry.

TABELA 21: Gmina Chocianów – jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) – (II).

Europejski kod JCWP	Nazwa JCWP	Status JCWP
PLRW6000171386529	Czarna Woda od źródła do Karkoszki	silnie zmieniona część wód
PLRW60001716429	Szprotawa od źródła do Chocianowskiej Wody	silnie zmieniona część wód
PLRW60001916499	Szprotawa od Chocianowskiej Wody do Bobru	silnie zmieniona część wód
PLRW600017139299	Zimnica	silnie zmieniona część wód

Źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry.

TABELA 22: Gmina Chocianów – scalone części wód powierzchniowych (SCWP).

Kod SCWP	Nazwa SCWP	Nazwa JCWP	Region wodny	Dorzecze
SO0609	Szprotawa	Szprotawa od źródła do Chocianowskiej Wody	Środkowej Odry	Odry
		Szprotawa od Chocianowskiej Wody do Bobru		
SO0705	Czarna Woda od źródła do Karkoszki	Czarna Woda od źródła do Karkoszki		
SO1110	Zimnica	Zimnica		

Źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry.

Oprócz wód płynących na terenie gminy Chocianów występują wody powierzchniowe stojące w postaci zbiorników sztucznych, rowów melioracyjnych i obszarów podmokłych. Zbiorniki wodne mają łączną powierzchnię około 13,5 ha. Są to zbiorniki w wyrobiskach po eksploatacji kruszyw (glinianka w rejonie Chocianowa, żwirownie w rejonie Chocianowa i Rakowa) bądź torfu (na zachód od Chocianowa – „Czarne stawy”). Istnieją także zbiorniki wodne budowane w celu hodowli ryb (staw hodowlany w rejonie Michałowa).

Na obszarze gminy zdecydowanie przeważają grunty o przepuszczalności średniej lub łatwej. Z tego powodu na znacznych powierzchniach cieki nie występują, gdyż inicjacja odpływu jest szybko tłumiona przez infiltrację. Znaczne powierzchnie są także wskutek tego objęte obszarami bezodpływowymi chłonnymi. Natomiast w dnach dolin występują silne tendencje do tworzenia podmokłości. Kształtowana jest w ten sposób silna kontrastowość hydrograficzna tych terenów. W strefach podmokających z reguły rozwinięto gęstą sieć rowów i kanałów melioracyjnych, silnie wzbogacających i komplikujących strukturę odwodnienia powierzchniowego. Jest to jeden z głównych przejawów antropogenizacji środowiska wodnego. Większość terenów podmokłych, dawniej znacznie rozprzestrzenionych, ulega w ten sposób ograniczeniu w swym zasięgu lub wręcz została zlikwidowana. Sieć osadnicza na terenie gminy jest słabo rozwinięta i ograniczona do stref przylegających do obniżen dolinnych. Obszary międzorzeczy nie są zasiedlone i dominuje tam leśny kierunek zagospodarowania, znacznie ograniczający oddziaływanie człowieka na środowisko wodne. Dno doliny rzeki Czarnej Wody oraz odcinki dolin Chocianowskiej Wody i Równika podlegają zalewom wodami wezbraniowymi. Dna dolin są tutaj chronione przed wylewami tylko nielicznymi obwałowaniami na krótkich odcinkach Czarnej Wody. Znaczna część lokalnych cieków ma koryta technicznie zabudowane, a na niektórych powstały budowle hydrotechniczne regulujące przepływ i stany wody.

1.6.5. Topograficzne działy wodne⁴.

Wododziały II rzędu wyznaczono dla dorzeczy Bobru, Kaczawy i Zimnicy. W znacznej mierze są one oparte na wododziałach obszarów bezodpływowych chłonnnych. Nie zawierają odcinków niepewnych. Występują w nich 2 bramy wodne. Wododziały III rzędu dorzecza Szprotawy oraz Czarnej Wody są w całości oparte na wododziałach II rzędu. Wododziały IV rzędu wyznaczono w dorzeczu Szprotawy dla cieków Chocianowska Woda, Kalina, Trzebnicka Woda oraz Zielenica. Odcinki niepewne występują w wododziale Zielenicy. Bramy wodne występują w wododziałach wszystkich tych czterech cieków. Wododział Chocianowskiej Wody jest w znacznej mierze oparty na wododziale II rzędu oraz wododziale obszaru bezodpływowego chłonnego. Na wododziale II rzędu opiera się częściowo dział wodny Trzebnickiej Wody. W dorzeczu Czarnej Wody wyznaczono wododziały IV rzędu dla cieku

⁴ Na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001) i M-33-21-C Lubin (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

Stawiska, który opiera się częściowo na wododziale II rzędu. Wododziały V rzędu wyznaczono w dorzeczu Chocianowskiej Wody dla ciek Równik. Wododział Równika opiera się w znacznej mierze na dziale wodnym II rzędu oraz obszaru bezodpływowego chłonnego. Występują w nim bramy wodne. Na obszarze gminy wyznaczono także wododziały obszaru bezodpływowego chłonnego (południowo – wschodnia część gminy oraz na północny – zachód od Chocianowa).

1.6.6. Charakterystyka hydrologiczna⁵.

Na obszarze gminy jest posterunków obserwacyjnych wód powierzchniowych. Nie można wskutek tego określić cech reżimowych odpływu rzek oraz stopnia ich antropogenicznego przekształcenia. Najbliższy posterunek na rzece Szprotawie znajduje się w mieście Szprotawa i jako zbyt odległy nie reprezentuje warunków hydrologicznych omawianego odcinka rzeki. Najbliższy posterunek na rzece Czarnej Wodzie znajduje się w Bukownej, w odległości kilku km poniżej granic gminy. Dane z tego posterunku pozwalają w znacznej mierze wnioskować o reżimie hydrologicznym Czarnej Wody. Rzeki gminy Chocianów mają charakter typowo nizinnych. Ich pierwotne cechy reżimowe uległy z pewnością pewnym przekształceniom pod wpływem wprowadzanych zmian w użytkowaniu terenu oraz niekiedy intensywnego odwadniania melioracyjnego. Okresowe modyfikacje reżimowe odpływu Czarnej Wody mogą wynikać z prowadzonej gospodarki wodnej na istniejących stawach hodowlanych w związku z okresowym poborem wody oraz okresowym jej zrzucaniem. Ogół tych modyfikacji reżimowych nie został jednak uznany za wystarczający do oznakowania w treści kartograficznej zmian reżimu hydrologicznego cieków. Tego rodzaju zmiany są bowiem rozpowszechnionymi na terenie kraju oraz nie posiadają stosownej dokumentacji w obserwacjach porównawczych.

Przebieg SSQ Czarnej Wody w Bukownej ujawnia kulminację przepływów w okresie od grudnia po marzec, z wielkością szczytową w marcu. Główne minimum jest osiągane we wrześniu, a drugorzędne w czerwcu. Przebieg taki jest warunkowany maksymalnym odnawianiem retencji zlewniowej w okresie zimy pod wpływem najpierw odwilży zimowych, a następnie roztopów wiosennych (w obu przypadkach z często towarzyszącymi opadami deszczu). W warunkach sezonu pozawegetacyjnego okres zimowo – wiosenny charakteryzują jednocześnie niskie straty na ewapotranspirację, przy ogólnie niskiej jeszcze temperaturze powietrza i wody. Warunkuje to wystąpienie maksimum SSQ, pomimo niemal dwukrotnie niższych opadów w półroczu zimowym (XI – IV). Natomiast po okresie wiosennym następuje gwałtowny wzrost strat wody na ewapotranspirację, w warunkach sezonu wegetacyjnego oraz podwyższonych temperatur powietrza i wody. Szczególnie wysokie jest zapotrzebowanie roślin na wodę w okresie faz maksymalnego wzrostu i przyrostu biomasy w czerwcu. Stąd też w czerwcu odnotowywane są niskie wartości SSQ. Przypadające tu minimum jest drugorzędne, gdyż resztkowo zaznacza się jeszcze wpływ wiosennego odnowienia retencji zlewniowej. Podwyższenie przepływów w lipcu związane jest z osiągnięciem maksimum sum opadowych w tym miesiącu, często mających podwyższoną skuteczność hydrologiczną. Główne minimum we wrześniu jest związane z kompleksem pogodowym babiego lata w warunkach silnie szczerpanej retencji zlewniowej. Zjawiskom tym towarzyszą opisane wcześniej uwarunkowania, związane z hydrografią terenu oraz jego użytkowaniem. Na terenach zalesionych pobór wody przez drzewa może sięgać do zwiększonej głębokości w porównaniu z roślinami uprawnymi terenów rolniczych. Silne zalesienie terenu gminy sprzyja zatem szczerpianiu retencji w warunkach co najmniej średnio głęboko położonego zwierciadła wody podziemnej. W odniesieniu zaś do letniego zasilania infiltracją opadową wytwarza barierę ewapotranspiracyjną w strefie aeracji, podwyższającą graniczną wysokość opadu skutecznego hydrologicznie. Nawet w warunkach podwyższonej przepuszczalności grunt w strefie aeracji może mieć w długich okresach czasu obniżoną wilgotność naturalną, co warunkuje straty infiltracji na jej podwyższenie. Jednocześnie

⁵ Na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001) i M-33-21-C Lubin (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

w strefach podmokłości den dolinnych straty na ewapotranspirację są maksymalizowane z uwagi na stałą dostępność wody dla wszystkich gatunków roślin oraz kapilarnemu podsiąkowi do powierzchni gruntu i odparowywania z niej. Podmokłości te są zasilane wodami podziemnymi napływającymi z terenów infiltracyjnego zasilania oraz wodami rzecznyymi w strefach przybrzeżnych przy istnieniu odpowiednich powiązań hydraulicznych.

Podstawowe cechy przebiegu wykresu SSQ są powtarzane w przebiegach charakterystyk SNQ i NQ, a nawet SWQ. Natomiast w przebiegu WQ ujawnia się wysokie maksimum lipcowe, związane z ekstremalnymi opadami w lipcu 1981 roku. Minima WQ pokrywają się z opisanymi dla SSQ, natomiast maksima półrocza zimowego silniej podkreślają hydrologiczne znaczenie zimowego zasilania odwilżowo – opadowego czyli przesunięcie drugorzędowego maksimum WQ na styczeń. Analiza przepływów dobowych Czarnej Wody w serii lat 1973 – 1983 ujawnia, że odpływ półrocza zimowego (XI – IV) stanowi 62,1 % odpływu rocznego, przepływy wyższe od średnich wieloletnich w tej serii odprowadzają 68,6 % odpływu rocznego, wyższe od średnich miesięcznych przepływów maksymalnych 27,6 %, wyższe od średnich rocznych przepływów maksymalnych 3,8 %, niższe od średnich miesięcznych przepływów minimalnych 9,5 %, a niższe od średnich rocznych przepływów minimalnych 1,0 %. Frekwencja średnich przepływów dobowych wyższych od średniej wieloletniej wynosi 39,8 %, wyższych od średnich miesięcznych maksimumów 9,0 %, wyższych od średnich rocznych maksimumów 0,52 %, niższych od średniego miesięcznego minimum wieloletniego 31,7 %, a niższych od średniego rocznego minimum 6,9 %. Miesięczna frekwencja stanów ostrzegawczych na Czarnej Wodzie w Bukownej jest najwyższa w lutym (19-krotnie dla lutego w serii lat 1971 – 1999). Miesięczna frekwencja stanów alarmowych jest najwyższa w tej serii w marcu (11 przypadków). Obraz cech reżimowych odpływu Czarnej Wody wizualizują hydrogramy jej przepływów dla roku normalnego, wilgotnego i suchego. Zarówno w roku normalnym, jak i wilgotnym (nie wspominając o suchym) widoczne są głębokie niżówki ewapotranspiracyjne. W roku posuszonym są one szczególnie silnie podkreślane sčerpywaniem retencji przez odpływ ze zlewni. Wezbrania cechują się gwałtownością narastania oraz szybkim opadaniem pokulminacyjnym. Jedynie wezbrania uwarunkowane długotrwałym zasilaniem intensywnymi opadami (lato) lub przedłużającymi się odwilżami czy roztopami (zima), cechują się podwyższonym czasem trwania przepływów wyższych od SSQ.

TABELA 23: Poziomy stanu ostrzegawczego i alarmowego na rzece Czarnej Wodzie na posterunku Bukowna.

Stany wód	Poziom wody w cm
Stan ostrzegawczy	120
Stan alarmowy	150

Źródło: http://monitor.pogodynka.pl/hydro/map#/Odra_do_Bobru/151160040

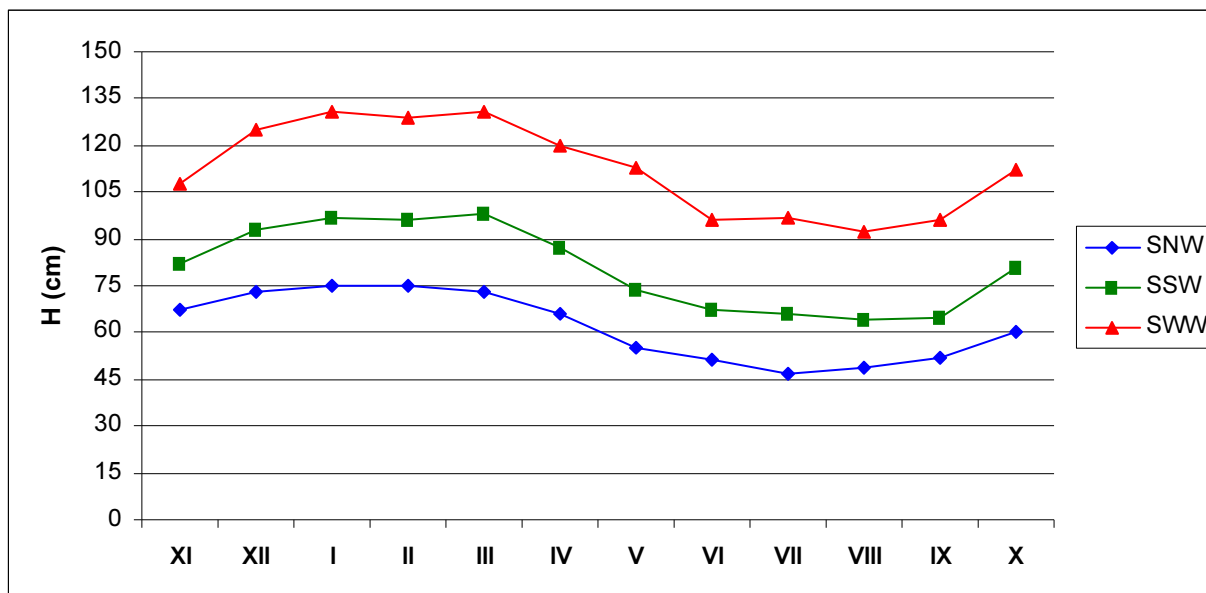
TABELA 24: Charakterystyczne miesięczne stany wody rzeki Czarnej Wody (cm) w okresie 1971 – 1999 na profilu Bukowna.

Stany	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Rok
NW	50	58	57	57	60	52	42	36	35	37	30	42	30
SNW	67	73	75	75	73	66	55	51	47	49	52	60	44
SSW	82	93	97	96	98	87	74	67	66	64	65	81	81
SWW	108	125	131	129	131	120	113	96	97	92	96	112	163
WW	155	184	189	181	177	182	166	162	212	184	160	164	212

Profil Bukowna – 124,36 m n.p.m., km biegu rzeki 17,0.
NW – niska woda; **SNW** – średnia niska woda; **SSW** – średnia woda; **SWW** – średnia wielka woda; **WW** – wielka woda.

Źródło: *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusz M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

RYCINA 5: Charakterystyczne miesięczne stany wody rzeki Czarnej Wody (cm) w okresie 1971 – 1999 na profilu Bukowna.

Źródło: *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusz M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

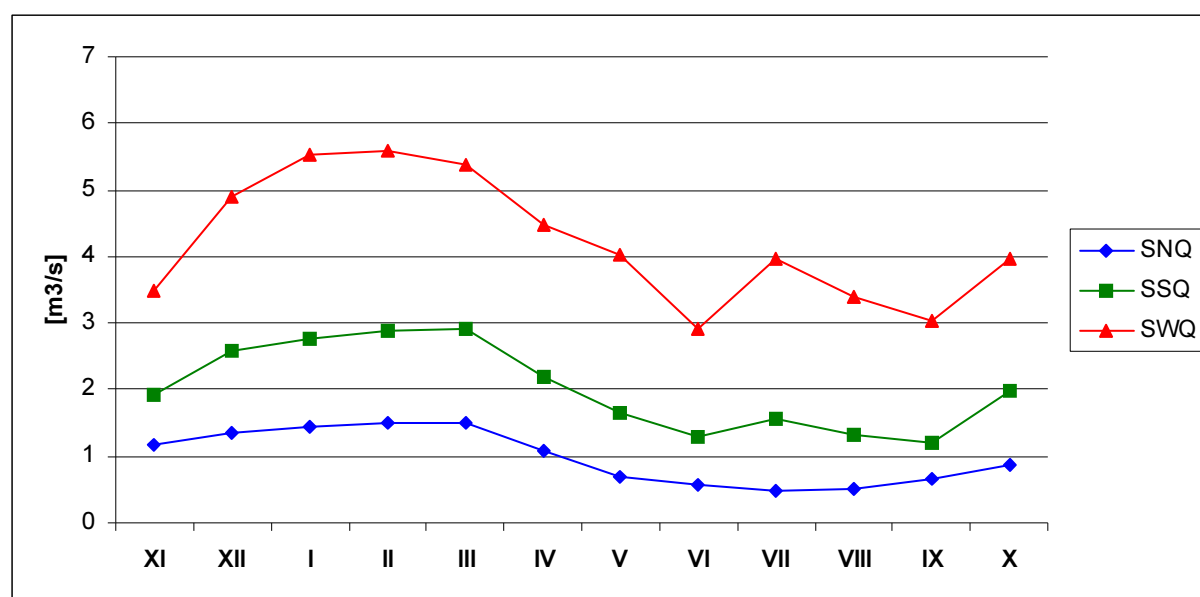
TABELA 25: Charakterystyczne przepływy wody rzeki Czarnej Wody (m³/s) w okresie 1971 – 1999 na profilu Bukowna.

Przepływ	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Rok
NQ	0,40	0,60	0,68	0,68	0,80	0,73	0,28	0,21	0,10	0,20	0,18	0,30	0,10
SNQ	1,16	1,34	1,45	1,50	1,49	1,09	0,70	0,58	0,47	0,52	0,65	0,88	0,35
SSQ	1,93	2,58	2,76	2,88	2,92	2,20	1,64	1,29	1,57	1,31	1,19	1,99	2,02
SWQ	3,48	4,89	5,53	5,60	5,37	4,49	4,03	2,91	3,98	3,38	3,03	3,98	4,22
WQ	7,19	13,6	15,0	13,2	11,6	13,0	8,72	8,32	23,3	13,6	7,19	8,28	23,3

Profil Bukowna – 124,36 m n.p.m., km biegu rzeki 17,0.

NQ – najniższy przepływ; **SNQ** – średni niski przepływ; **SSQ** – średni przepływ; **SWQ** – średni wysoki przepływ; **WQ** – najwyższy przepływ.

Źródło: Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

RYCINA 6: Charakterystyczne przepływy wody rzeki Czarnej Wody (m³/s) w okresie 1971 – 1999 na profilu Bukowna.

Źródło: Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001).

1. 7. Gleby⁶.

Wytworzenie się określonych profilów glebowych oraz ich przydatność rolnicza pozostaje w ścisłym związku z budową geologiczną i morfologią danego obszaru. Natomiast skład mineralny i właściwości gleb są uzależnione przede wszystkim od rodzaju skały macierzystej, panującego klimatu i występującej szaty roślinnej. Na kształtowanie się rolniczej przydatności gleb poza rzeźbą terenu i klimatu mają również duży wpływ czynniki glebowe takie jak: skład mechaniczny, miąższość poziomu próchnicznego oraz głębokość występowania szkieletu.

Obszar gminy w 50 % pokrywają lasy, zajmujące przede wszystkim słabe gleby utworzone na piaskach i piaskach słabo gliniastych, należących do utworów rzecznych miejscami do piasków i żwirów wodnolodowcowych. Gleby pod lasami należą ogólnie do bielicy i gleb rdzawych. Grunty orne oraz trwałe użytki zielone występują w czterech większych obszarach. Na północy w rejonie miejscowości Pogorzelska i Parchów są to częściowo gleby płowe, rdzawe i bielice utworzone na piaskach i piaskach słabo gliniastych. W rejonie miasta Chocianów oraz miejscowości Chocianowiec i Raków rozciąga się płat gleb płowych utworzonych na piaskach gliniastych mocnych. Na wschód od Chocianowa występuje płat gleb murszowych obejmujący obniżenie rzeki Chocianowska Woda. We wschodniej części gminy, ciągnącej się od Szklar Dolnych przez Brunów do miejscowości Ogrodzisko i Trzebnice przeważają gleby brunatne płowe, miejscami gleby bielicowe rdzawe. Ponadto w tym samym rejonie oraz na północ od miejscowości Trzebnice występują większe płaty gleb murszowych. Odizolowane płaty czarnych ziem znajdują się w Szklarach Dolnych, koło Michałowa oraz w rejonie Trzebnice – Brunów – Ogrodzisko. W pradolinny odcinku rzeki Czarna Woda rozciąga się zwarty pas gleb murszowych utworzonych na podmokłych piaskach i madach rzecznych.

Na terenie miasta i gminy Chocianów wyróżniono więc w sposób przeglądowy następujące typy gleb:

- gleby hydromorficzne, w tym głównie gleby utworzone z torfów niskich i gytii (Michałów, Chocianowiec, Chocianów, Parchów, Jabłonów, Trzmielów, Szklary Dolne);
- gleby płowe (pseudobielicowe), gleby brunatne wylugowane oraz gleby odgórnie oglejone (pseudoglejowe), które obejmują:
 - gleby utworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych zwałowych (Pogorzelska);
 - gleby utworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych starszych tarasów akumulacyjnych (Parchów, Jabłonów, Szklary Dolne, Brunów, Ogrodziska, Michałów);
 - gleby utworzone z piasków naglinowych i glin zwałowych lekkich (Szklary Dolne, Trzmielów);
 - gleby rdzawe (skrytobielicowe i bielicowe) to w większości gleby leśne z piasków naglinowych i glin zwałowych lekkich (Chocianowiec, Trzebnice, Raków, Żabice i miasto Chocianów);
- gleby bielicowe i bielice to:
 - gleby utworzone z piasków luźnych starszych tarasów akumulacyjnych (Michałów, Raków, miasto Chocianów);
 - gleby utworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych starszych tarasów akumulacyjnych, występujące w południowej i zachodniej części gminy oraz w pasie wysoczyzny biegnącej od Chocianowa przez Trzebnice do Szklar Dolnych.

⁶ Na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001) i M-33-21-C Lubin (Bieroński, Pawlak, Tomaszewski, 2001) oraz w *Komentarzu do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) i M-33-21-C Lubin (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998), a także na podstawie *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993).

Na analizowanym terenie zdecydowanie dominują gleby brunatne i pseudobielicowe, które w ogólnej powierzchni użytków rolnych stanowią 68,2 %. Są to zatem gleby powszechnie występujące prawie we wszystkich jednostkach osadniczych. Gleby hydromorficzne, zajmujące 24,9 %, reprezentowane są przez mursze płytkie – 15,5 %, gleby murszowe – 5,9 % oraz mursze średniogłębokie – 2,9 %. Pozostałe typy gleb stanowią mady – 5,8 % i czarne ziemie 1,1 % ogólnego areалу użytków rolnych. Skład mechaniczny gleb jest tu ubogi. Zdecydowanie dominują gleby wytworzone z piasków przy niskim udziale gleb wytworzonych z glin różnego pochodzenia.

Pod względem rolniczej przydatności gleb ornych tylko na wschód od Chocianowa występuje większy płat gleb żytnich bardzo dobrych. W rejonie miejscowości Parchów występuje płat gleb żytnich dobrych. W pozostałych częściach przeważają kompleksy gleb żytnich słabych, a w rejonie obniżenia rzeki Czarna Woda dominują trwałe użytki zielone średnie i słabe. Z analizy kompleksów rolniczej przydatności gleb wynika, że na terenie miasta i gminy Chocianów największy udział stanowią gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego (31,9 %) i kompleksu żytniego słabego (31,6 %). Bardzo wysokim udziałem gleb kompleksu 4 (żytni bardzo dobry) wyróżniają się: Chocianowiec (48,2 %), Raków (53,4 %), Żabice (57,8 %) i Trzebnice (70,2 %). Na terenie miasta Chocianowa kompleks żytni bardzo dobry stanowi 21,1 % ogólnego areалу użytków rolnych. Kompleks 6 (żytni słaby) dominuje w Jabłonowie (65,6 %) i Trzmielowie (61,0 %). Kompleks 2 (pszenny dobry) zajmuje 305 ha, co stanowi 5,0 % ogólnej powierzchni gruntów ornych. W niektórych jednostkach udział tego kompleksu jest stosunkowo wysoki i przekracza 10 % (Ogrodziska – 15,8 % i Żabice – 10,3 %). Na kompleks żytni bardzo słaby przypada 14,8 %. Wysoki odsetek gleb tego kompleksu występuje w Jabłonowie (34,4 %) i w Pogorzelskach (51,0 %). Pozostałe kompleksy rolniczej przydatności gleb stanowią bardzo niewielki odsetek (0,7 %), w tym głównie kompleks zbożowo – pastewny. Występujące w obrębie gminy grunty orne reprezentują warunki uprawowe odpowiednie dla żyta i ziemniaków. Trwałe użytki zielone w zdecydowanej większości (71,2 %) zaliczane są do kompleksu 2z. Są to użytki zielone średnie, występujące we wszystkich wsiach gminy Chocianów. W szczególności dużym arealem użytków zielonych kompleksu 2z wyróżniają się Jabłonów (85,9 %), Żabice (89,6 %) i Michałów (91,6 %). Użytki zielone średnie występują na żyznych siedliskach łągowych. Trwałe użytki słabe i bardzo słabe (kompleks 3z) zajmują 28,8 % gleb łąk i pastwisk. Najwyższy ich areal występuje w Pogorzelskach (72,4 %). Użytki zielone dobre i bardzo dobre (kompleks 1z) na terenie gminy nie występują.

TABELA 26: Gmina Chocianów – kompleksy rolniczej przydatności gleb.

Kompleks	Grunty orne									Użytki zielone	
	2	3	4	5	6	7	8	9	2z	3z	
Struktura (%)	5,0	0,1	31,9	15,9	31,6	14,8	0,5	0,2	71,2	28,8	
Kompleksy:											
2 – pszenny dobry.											
3 – pszenny wadliwy.											
4 – żytni bardzo dobry.											
5 – żytni dobry.											
6 – żytni słaby.											
7 – żytni bardzo słaby.											
8 – zbożowo – pastewny mocny.											
9 – zbożowo – pastewny słaby.											
2z – użytki zielone średnie.											
3z – użytki zielone słabe.											

Źródło: Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Chocianów (Wrona i in., 1993).

Klasyfikacja bonitacyjna ma na celu ustalenie wartości produkcyjnej gleb na podstawie badań terenowych odkrywek. Szczególną uwagę poświęca się cechom morfologicznym profilu glebowego, właściwościom fizycznym gleb i niektórym chemicznym. Uwzględnia się również konfigurację terenu, stosunki wilgotnościowe, położenie, itp.

TABELA 27: Gmina Chocianów – grunty orne według klas bonitacyjnych⁷.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w (%)
I	–	–
II	–	–
III a	102,6774	1,85
III b	247,3423	4,46
IV a	1888,9812	34,09
IV b	805,4430	14,53
V	1568,2324	28,30
VI	929,3049	16,77

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 28: Gmina Chocianów – użytki zielone ogółem według klas bonitacyjnych⁸.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w (%)
I	–	–
II	0,1218	0,01
III	243,7756	7,39
IV	1844,9181	55,94
V	895,0960	27,14
VI	313,9490	9,52

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 29: Gmina Chocianów – sady, łąki i pastwiska według klas bonitacyjnych⁹.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha			Struktura w (%)		
	Sady	Łąki	Pastwiska	Sady	Łąki	Pastwiska
I	–	–	–	–	–	–
II	–	–	0,1218	–	–	0,02
III	3,1120	198,2604	42,4032	10,27	7,73	6,02
IV	19,3388	1462,3159	363,2634	63,81	57,05	51,57
V	6,3056	647,5507	241,2397	20,81	25,26	34,25
VI	1,5489	255,0408	57,3593	5,11	9,95	8,14

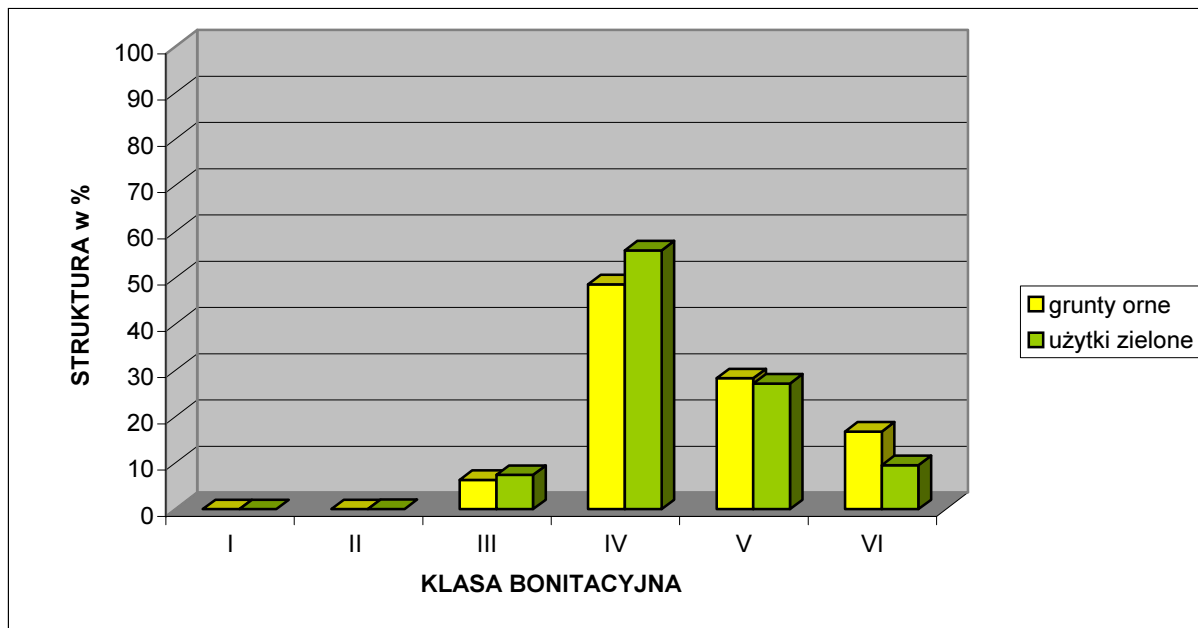
Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

⁷ Według ewidencji gruntów.

⁸ Według ewidencji gruntów.

⁹ Według ewidencji gruntów.

RYCINA 7: Gmina Chocianów – struktura powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych według klas bonitacyjnych¹⁰.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Z powyższego zestawienia wynika, że na terenie gminy Chocianów praktycznie nie ma najlepszych gleb zaliczanych do I i II klasy bonitacyjnej, za wyjątkiem śladowej powierzchni pastwisk zaliczanych do II klasy bonitacyjnej (0,1218 ha). Udział gruntów ornych reprezentujących III klasę bonitacyjną jest niewielki i wynosi 6,31 %. Grunty orne średniej jakości czyli IV klasy bonitacyjnej to 48,62 % ogółu, zaś grunty orne słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią 45,07 % ogółu gruntów ornych. Natomiast udział użytków zielonych (sady, łąki i pastwiska) będących w III klasie bonitacyjnej wynosi zaledwie 7,39 %. Użytki zielone średniej jakości czyli IV klasy bonitacyjnej to 55,94 % ogółu, zaś użytki zielone słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią 36,66 % ogółu użytków zielonych.

Zaprezentowane na kolejnych stronach tabele prezentują szczegółowe dane dotyczące powierzchni oraz struktury gruntów ornych i użytków zielonych, według poszczególnych obrębów zlokalizowanych na terenie gminy Chocianów.

¹⁰ Według ewidencji gruntów.

TABELA 30: Gmina Chocianów – powierzchnia gruntów ornych według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹¹.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna gruntów ornych – powierzchnia w ha							
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI
Chocianów	–	–	0,6540	8,8319	89,1561	91,9243	137,5114	37,5785
Brunów	–	–	0,23	11,83	123,1458	153,6222	265,186	190,8044
Chocianowiec	–	–	19,6358	58,2629	522,3895	147,3148	155,0255	91,9774
Jabłonów	–	–	–	–	–	2,3500	54,1531	35,5379
Michałów	–	–	–	6,0500	76,3057	42,2348	74,0954	72,2575
Ogrodzisko	–	–	8,0435	19,5664	39,6567	18,1334	43,3491	23,1422
Parchów	–	–	43,6701	1,6300	62,0477	44,5493	220,9099	167,8179
Pogorzelska	–	–	–	2,6000	13,1500	9,6800	87,6290	100,6388
Raków	–	–	2,9300	14,2300	102,8765	12,3500	21,0573	12,0000
Szklary Dolne	–	–	24,4940	15,0078	87,2280	80,2414	264,7099	77,7628
Trzebnice	–	–	–	75,9716	542,9405	132,9267	114,3344	53,2600
Trzmielów	–	–	–	–	10,7200	7,9333	48,4902	32,7479
Żabice	–	–	3,0200	33,3617	219,3647	62,1828	81,7812	33,7796

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 31: Gmina Chocianów – struktura gruntów ornych według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹².

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna gruntów ornych – struktura w %							
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI
Chocianów	–	–	0,18	2,42	24,38	25,14	37,61	10,28
Brunów	–	–	0,03	1,59	16,53	20,63	35,60	25,62
Chocianowiec	–	–	1,97	5,86	52,52	14,81	15,59	9,25
Jabłonów	–	–	–	–	–	2,55	58,84	38,61
Michałów	–	–	–	2,23	28,16	15,59	27,35	26,67
Ogrodzisko	–	–	5,30	12,88	26,11	11,94	28,54	15,24
Parchów	–	–	8,08	0,30	11,48	8,24	40,86	31,04
Pogorzelska	–	–	–	1,22	6,15	4,53	41,01	47,09
Raków	–	–	1,77	8,60	62,18	7,46	12,73	7,25
Szklary Dolne	–	–	4,46	2,73	15,88	14,60	48,18	14,15
Trzebnice	–	–	–	8,26	59,05	14,46	12,44	5,79
Trzmielów	–	–	–	–	10,73	7,94	48,54	32,78
Żabice	–	–	0,70	7,70	50,60	14,34	18,87	7,79

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

¹¹ Według ewidencji gruntów.¹² Według ewidencji gruntów.

TABELA 32: Gmina Chocianów – powierzchnia użytków zielonych według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹³.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna użytków zielonych ogółem – powierzchnia w ha					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	17,1754	102,1225	23,4391	26,9659
Brunów	–	–	1,0200	138,7085	42,0796	5,6755
Chocianowiec	–	0,1218	134,1756	419,4214	164,0543	100,6728
Jabłonów	–	–	–	64,3700	14,1194	6,4700
Michałów	–	–	22,2744	171,0088	145,7922	22,0830
Ogrodzisko	–	–	3,2500	105,4408	30,8007	–
Parchów	–	–	2,2400	141,5469	65,4465	15,5500
Pogorzelska	–	–	5,3600	184,4049	85,5792	72,8516
Raków	–	–	7,5888	45,3443	59,3011	34,8004
Szklary Dolne	–	–	9,9731	285,2711	170,0853	11,2600
Trzebnice	–	–	39,6783	80,9512	35,0583	2,1796
Trzmielów	–	–	–	39,4028	51,7009	15,4402
Żabice	–	–	1,0400	66,9249	7,6394	–

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 33: Gmina Chocianów – struktura użytków zielonych według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹⁴.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna użytków zielonych ogółem – struktura w %					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	10,12	60,18	13,81	15,89
Brunów	–	–	0,54	73,98	22,44	3,03
Chocianowiec	–	0,01	16,39	51,25	20,04	12,30
Jabłonów	–	–	–	75,77	16,62	7,62
Michałów	–	–	6,17	47,35	40,37	6,11
Ogrodzisko	–	–	2,33	75,59	22,08	–
Parchów	–	–	1,00	62,97	29,12	6,92
Pogorzelska	–	–	1,54	52,96	24,58	20,92
Raków	–	–	5,16	30,84	40,33	23,67
Szklary Dolne	–	–	2,09	59,86	35,69	2,36
Trzebnice	–	–	25,13	51,28	22,21	1,38
Trzmielów	–	–	–	36,98	48,53	14,49
Żabice	–	–	1,38	88,52	10,10	–

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

¹³ Według ewidencji gruntów.

¹⁴ Według ewidencji gruntów.

TABELA 34: Gmina Chocianów – powierzchnia sadów według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹⁵.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna sadów – powierzchnia w ha					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	–	2,2587	0,3152	–
Brunów	–	–	–	0,7820	0,3574	–
Chocianowiec	–	–	1,1100	6,4579	0,8401	0,4400
Jabłonów	–	–	–	6,5800	0,3300	–
Michałów	–	–	–	0,4000	0,6500	0,3900
Ogrodzisko	–	–	–	–	–	–
Parchów	–	–	0,7900	0,1600	0,6100	–
Pogorzelska	–	–	–	–	1,3100	0,1689
Raków	–	–	–	0,9800	0,1492	–
Szklary Dolne	–	–	–	–	1,0537	0,5500
Trzebnice	–	–	1,0820	1,1102	0,3300	–
Trzmielów	–	–	–	–	0,3600	–
Żabice	–	–	0,1300	0,6100	–	–

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 35: Gmina Chocianów – struktura sadów według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹⁶.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna sadów – struktura w %					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	–	87,75	12,25	–
Brunów	–	–	–	68,63	31,37	–
Chocianowiec	–	–	12,55	72,99	9,49	4,97
Jabłonów	–	–	–	95,22	4,78	–
Michałów	–	–	–	27,78	45,14	27,08
Ogrodzisko	–	–	–	–	–	–
Parchów	–	–	50,64	10,26	39,10	0,00
Pogorzelska	–	–	–	–	88,58	11,42
Raków	–	–	–	86,79	13,21	0,00
Szklary Dolne	–	–	–	–	65,70	34,30
Trzebnice	–	–	42,90	44,02	13,08	–
Trzmielów	–	–	–	–	100,00	–
Żabice	–	–	17,57	82,43	–	–

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

¹⁵ Według ewidencji gruntów.

¹⁶ Według ewidencji gruntów.

TABELA 36: Gmina Chocianów – powierzchnia łąk według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹⁷.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna łąk – powierzchnia w ha					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	16,6839	96,5599	18,7404	24,1702
Brunów	–	–	1,0200	103,0481	32,2390	2,2000
Chocianowiec	–	–	118,0521	338,8968	125,8236	83,5600
Jabłonów	–	–	–	56,6500	7,6927	4,1300
Michałów	–	–	22,2044	167,2488	121,5403	8,3400
Ogrodzisko	–	–	2,4900	64,3773	5,4278	–
Parchów	–	–	0,9900	100,3931	46,2921	11,3600
Pogorzelska	–	–	5,3600	184,0700	69,2400	67,5900
Raków	–	–	1,7800	24,3200	50,1875	34,0404
Szklary Dolne	–	–	5,5200	205,5969	138,3376	10,7100
Trzebnice	–	–	24,1600	42,6422	13,7400	1,3202
Trzmielów	–	–	–	33,6828	15,5528	7,6200
Żabice	–	–	–	44,8300	2,7369	–

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 37: Gmina Chocianów – struktura łąk według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹⁸.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna łąk – struktura w %					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	10,68	61,84	12,00	15,48
Brunów	–	–	0,74	74,40	23,28	1,59
Chocianowiec	–	–	17,72	50,86	18,88	12,54
Jabłonów	–	–	–	82,73	11,23	6,03
Michałów	–	–	6,95	52,37	38,06	2,61
Ogrodzisko	–	–	3,44	89,05	7,51	–
Parchów	–	–	0,62	63,13	29,11	7,14
Pogorzelska	–	–	1,64	56,42	21,22	20,72
Raków	–	–	1,61	22,04	45,49	30,85
Szklary Dolne	–	–	1,53	57,08	38,41	2,97
Trzebnice	–	–	29,51	52,09	16,78	1,61
Trzmielów	–	–	–	59,24	27,35	13,40
Żabice	–	–	–	94,25	5,75	–

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

¹⁷ Według ewidencji gruntów.

¹⁸ Według ewidencji gruntów.

TABELA 38: Gmina Chocianów – powierzchnia pastwisk według klas bonitacyjnych w 2013 roku¹⁹.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna pastwisk – powierzchnia w ha					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	0,4915	3,3039	4,3835	2,7957
Brunów	–	–	–	34,8784	9,4832	3,4755
Chocianowiec	–	0,1218	15,0135	74,0667	37,3906	16,6728
Jabłonów	–	–	–	1,1400	6,0967	2,3400
Michałów	–	–	0,0700	3,3600	23,6019	13,3530
Ogrodzisko	–	–	0,7600	41,0635	25,3729	–
Parchów	–	–	0,4600	40,9938	18,5444	4,1900
Pogorzelska	–	–	–	0,3349	15,0292	5,0927
Raków	–	–	5,8088	20,0443	8,9644	0,7600
Szklary Dolne	–	–	4,4531	79,6742	30,6940	–
Trzebnice	–	–	14,4363	37,1988	20,9883	0,8594
Trzmielów	–	–	–	5,7200	35,7881	7,8202
Żabice	–	–	0,9100	21,4849	4,9025	–

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 39: Gmina Chocianów – struktura pastwisk według klas bonitacyjnych w 2013 roku²⁰.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna pastwisk – struktura w %					
	I	II	III	IV	V	VI
Chocianów	–	–	4,48	30,10	39,94	25,47
Brunów	–	–	–	72,91	19,82	7,27
Chocianowiec	–	0,09	10,48	51,70	26,10	11,64
Jabłonów	–	–	–	11,90	63,66	24,43
Michałów	–	–	0,17	8,32	58,44	33,06
Ogrodzisko	–	–	1,13	61,11	37,76	–
Parchów	–	–	0,72	63,87	28,89	6,53
Pogorzelska	–	–	–	1,64	73,47	24,89
Raków	–	–	16,33	56,34	25,20	2,14
Szklary Dolne	–	–	3,88	69,39	26,73	–
Trzebnice	–	–	19,65	50,62	28,56	1,17
Trzmielów	–	–	–	11,60	72,55	15,85
Żabice	–	–	3,33	78,71	17,96	–

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

¹⁹ Według ewidencji gruntów.

²⁰ Według ewidencji gruntów.

1. 8. Roślinność.

1.8.1. Regionalizacja geobotaniczna.

Według geobotanicznego podziału Polski (W. Szafer, B. Pawłowski, 1959) obszar gminy Chocianów należy do następujących jednostek:

- Państwo: Holarktyka;
- Obszar: Euro – Syberyjski;
- Prowincja: Niżowo – Wyżynna;
- Dział: Bałtycki;
- Poddział: Pas Kotlin Podgórskich;
- Kraina: Kotlina Śląska;
- Okręg: Nizina Śląsko – Łużycka;
- Podokręg – Równina Szprotawska.

1.8.2. Roślinność naturalna²¹.

Obecny charakter roślinności to efekt przekształceń środowiska przez gospodarkę człowieka. Część lasów została zastąpiona przez użytki rolne i tereny zabudowane ze specyficzną roślinnością synantropijną i obcego pochodzenia, a tereny podmokłe w większości odwodniono. Dotyczy to trzech rejonów: pierwszy rozciąga się równoleżnikowo na osi Chocianów – Chocianowiec – Trzebnice – Żabice, drugi południkowo na osi Szklary Dolne – Brunów – Ogrodzisko, a trzeci dotyczy rejonu wsi Parchów. Pozostałe rejony gminy (około połowa jej powierzchni) posiadają znaczącą wartość przyrodniczo – krajobrazową. Tereny te w dużej części objęte są ochroną prawną w formie obszarów chronionego krajobrazu (Lasy Chocianowskie, Dolina Czarnej Wody), rezerwatu przyrody (Czarne Stawy), użytków ekologicznych (Torfowisko Kąty i Torfowisko Zamienice) oraz w ramach sieci przyrodniczej NATURA 2000 (Bory Dolnośląskie). Reasumując współczesna szata roślinna regionu jest mozaiką flory naturalnej, półnaturalnej i antropogenicznej, uformowanej w okresie kilku ostatnich stuleci. Reprezentują ją zbiorowiska leśne, murawowe, łąkowe, pastwiskowe, wodne, szuwarowe i torfowiskowe, a także segetalne i ruderalne.

Największe powierzchnie gminy zajmuje ubogi florystycznie suboceaniczny bór świeży (*Leucobryo – Pinetum = Vaccinio myrtilli – Pinetum*). Drzewostan zespołu tworzy sosna (*Pinus sylvestris L.*) z niewielkim udziałem brzozy (*Betula verrucosa = B.pendula*) i dębu szypułkowego (*Quercus robur L.*). Sporadycznie pojawia się świerk (*Picea excelsa = P.abies*). Słabo wykształconą warstwę krzewów tworzy sosna, brzoza, dąb szypułkowy, kruszyna pospolita (*Frangula alnus*). W ubogim runie dominują borówki (*Vaccinium myrtillus, V.vitis – idea*), śmiełek pogięty (*Deschampia flexuosa*), wrzos (*Calluna vulgaris*) i orlica pospolita (*Pteridium aquilinum*).

W miejscach niżej położonych występują płaty śródładowego boru wilgotnego (*Molinio – Pinetum*) wyróżniającego się domieszką brzozy omszonej (*Betula pubescens*) w drzewostanie, masowym udziałem trzęślicy modrej (*Molinia coerulea*) w runie oraz obecnością mchu płonnika (*Polytrichum commune*). W płaty boru wilgotnego przenikają fragmenty boru trzcinnikowego (*Calamagrostio villosae – Pinetum*). W bezodpływowych obniżeniach

²¹ Na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) i M-33-21-C Lubin (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) oraz w *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993).

terenu występują płaty kontynentalnego boru bagiennego (*Vaccinio uliginosi – Pinetum*), zespołu o charakterystycznej fizjonomii i wyraźnie niższej, w porównaniu do borów świeżych i wilgotnych, bonitacją sosny.

W drzewostanie sośnie towarzyszą brzozy: brodawkowata (*B.verrucosa*) i omszona (*B.pubescens*). W zespole tym charakterystyczne są kobierce torfowców (*Sphagnum Sp.*) porośnięte krzewinkami bagna zwyczajnego (*Ledum palustre*), borówek, a także żurawiny (*Oxycoccus quadripetalus*). Ze względu na ograniczony zasięg występowania winien on znaleźć ochronę w kompleksie z torfowiskami przejściowymi i wysokimi.

W kompleksie z borami występuje zbiorowisko kontynentalnego boru mieszanego (*Quercu roboris – Pinetum*), które wyróżnia kombinacja dwóch grup gatunków: borowych i lasów liściastych. Płaty borów są w różnym stopniu przekształcone w wyniku gospodarczej działalności człowieka (zręby zupełne na dużych powierzchniach, wprowadzenie gatunków obcych, zabiegi fitomelioracyjne). Drzewostan takich płatów jest na ogół kilkugatunkowy. Płaty porastające siedliska wilgotne i żyzniejsze odznaczają się obficie (bujnie) wykształconym podrostem, który tworzą między innymi: brzoza, jarzębina (*Sorbus aucuparia*), kruszyna, świerk, dęby (w tym dąb czerwony – *Quercus rubra*) i czeremcha amerykańska (*Padus serotina*). W silnie zniekształconym runie gatunkom borowym towarzyszą gatunki zrębowe np.: wierzbówka *Chamaenerion angustifolium*), a lasom liściastym: glistnik jaskółcze ziele (*Chelidonium majus*), pokrzywa (*Urtica dioica*), a także rośliny synantropijne: niecierpek drobnokwiatowy (*Impatiens parviflora*). Znaczny udział w strukturze wiekowej drzewostanów mają niższe klasy wieku (do 60 lat).

Małe fragmenty lasów liściastych, często silnie przekształconych, można spotkać wzdłuż cieków i wokół zbiorników wodnych. Są to głównie płaty łągów olszowych ze związku *Alno – Padion*, porastające żyzne i dobrze uwilgotnione gleby oraz łągów jesionowych. Drzewostan łągów olchowych buduje głównie olcha (*Alnus glutinosa*). Łągi jesionowe występujące w kompleksie z płatami zdegenerowanych łągów z klasy *Quercu – Fagetea* charakteryzuje drzewostan mieszany. Najwyższą warstwę zbiorowiska tworzą tu: lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*), dąb szypułkowy, olcha, wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis*). Zarówno podrost jak i runo są rozwinięte bujnie. W warstwie krzewów najczęściej spotkać można jarzębinę, kruszynę, kalinę (*Viburnum opulus*), trzmielinę (*Evonymus europaea*), dziki bez czarny (*Sambucus nigra*) oraz podrosty drzew czeremchy (*Padus avium*) i osiki (*Populus tremula*). Wieloskładnikowe runo budują między innymi: podagrycznik (*Aegopodium podagraria*), pokrzywa (*Urtica dioica*), tojeść pospolita (*Lysimachia vulgaris*), niecierpek pospolity (*Impatiens noli – tangere*), psianka słodkogórz (*Solanum dulcamara*) i chmiel (*Humulus lupulus*). Aspekt wiosenny tworzą tu gatunki takie jak: zawilec gajowy (*Anemone nemorosa*), gajowiec żółty (*Galeobdolon luteum*), czworolist (*Paris quadrifolia*) i fiołek leśny (*Viola sylvestris*).

W pobliżu poszczególnych miejscowości i w strefie podmiejskiej częste są fragmenty nasadzonych zadrzewień utworzone z robinii (*Robinia pseudoacacia*), dębu lub lipy o mało zróżnicowanym runie z gatunkami takimi jak: niecierpek (*Impatiens parviflora*), bodziszek cuchnący (*Geranium robertianum*) i jeżynami (*Rubus Sp.*).

1.8.3. Zbiorowiska roślinne²².

Zbiorowiska łąkowe:

Obszary trwale wylesione zajęte są głównie przez pola uprawne, ale częściowo także przez zbiorowiska łąkowe. Łąki towarzyszą głównie ciekom wodnym (dolina Szprotawy i jej dopływów). Przeważają tu zbiorowiska okresowo wilgotnych, mezo- i eutroficznych łąk kośnych, oraz ziołorośli nadrzecznych z rzędu *Molinietalia*. Występują tu zbiorowiska z przewagą śmiatka darniowego (*Deschampsia caespitosa*) i turzyc niskich lub zbiorowiska kostrzewy czerwonej (*Festuca rubra*) i kłosówki wełnistej (*Holcus lanatus*). Obok pospolitych gatunków traw w zbiorowiskach tych występują pospolite rośliny dwuliścienne: ostrożeń (*Cirsium oleraceum*), wiązówka (*Filipendula ulmaria*), firletka (*Lychnis flos – cuculi*), a także gatunki rzadziej spotykane: krwawnik kichawiec (*Achillea ptarmica*), czarcikęs (*Succisa pratensis*). Aktualnie siedliska łąk wilgotnych na dużych powierzchniach osuszono, zamieniając je w ubogie florystycznie i mało wartościowe nieużytki.

Zbiorowiska murawowe:

Odlesione siedliska borowe zajmują najczęściej płaty muraw piaszczyskowych z klasy *Sedo – Scleranthatea*. Głównymi gatunkami budującymi zbiorowiska są trawy: kostrzewa owcza (*Festuca ovina*), wietlica (*Agrostis vulgaris*) i szczotlika (*Corynephorus canescens*). W murawach tych spotkać można barwnie kwitnące rośliny. Są to: jastrzębiec kosmanek (*Hieracium pilosella*), zawciąg pospolity (*Armeria elongata*), goździk kropkowany (*Dianthus deltoides*) i kocanki piaszkowe (*Helichrysum arenarium*).

Zbiorowiska wodne:

Ciekom i zbiornikom wodnym towarzyszą zbiorowiska azonalne: szuwarowe, błotne, wodne. Do najpospolitszych zbiorowisk szuwarowych należy szuwar trzcinowy z trzciną (*Phragmites communis*), a także szuwar mozgowy z mozgą (*Phalaris arundinacea*). Zbiorowiska roślinności wodnej, ze względu na zanieczyszczenia cieków i zbiorników oraz ich częściowe osuszenie, wykształcają się fragmentarycznie i w zubożonej postaci. Ciekawym zespołem spotykanym w zacienionych, okresowo wysychających małych zbiornikach wodnych na podłożu próchnicznego szlamu (bagienka śródleśne, rowy odwadniające) jest zespół okrzężnicy bagiennej (*Hottonia palustris*).

Zbiorowiska torfowiskowe:

Niewielkie powierzchnie wśród borów sosnowych, w sąsiedztwie płatów borów wilgotnych i bagiennych, zajmują zbiorowiska torfowisk przejściowych i wysokich z klasy *Oxycocco – Sphagnetea*. Te krzewinkowo – torfowcowe zbiorowiska porastają oligotroficzne i dystroficzne siedliska zasilane przeważnie przez wody opadowe. Zbiorowiska te stanowią ostoje dla bardzo rzadkich gatunków torfowiskowych i bagiennych takich jak: rosiczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*) i pośrednia (*Drosera intermedia*), żurawina (*Oxycoccus quadripetalus*), modrzewnica (*Andromeda polifolia*), bagno zwyczajne (*Ledum palustre*) i wełnianka pochwowata (*Eriophorum vaginatum*). Obok torfowisk wysokich i przejściowych borom bagiennym towarzyszą także mszary z rzędu *Sphagnetalia magellanici*. Skład florystyczny tych ubogich zbiorowisk jest wyrównany, nawiązujący z jednej strony do torfowisk przejściowych, z drugiej do borów bagiennych.

²² Na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) i M-33-21-C Lubin (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) oraz w *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993).

Zbiorowiska polne, ruderalne i nitrofilne:

Obszary pól uprawnych leżą na słabych kompleksach rolniczej użyteczności gleb. W związku z tym zbiorowiskami chwastów polnych są *Aphano – Matricarietum scleranthethosum* oraz *Teesdaleo – Amoseridetum*. Dominującymi gatunkami chwastów są: sperek dolny (*Spergula arvensis*), czerwiec roczny (*Scleranthus annuus*), szczaw polny (*Rumex acetosella*), chłodek drobny (*Amoseris minima*), włosnica sina (*Setaria glauca*), palusznik nitkowaty (*Digitaria ischaemum*), a miejscami masowo występuje tomka oścista (*Anthoxanthum aristatum*).

Na siedliskach ruderalnych odnotować można wiele interesujących gatunków adwentywnych (obcych dla flory krajowej), np.: zaśláz pospolity (*Abutilion theophrasti*), szarłat biały (*Amaranthus albus*), rukiewnik wschodni (*Bunias orientalis*), pieprzycznik przydrożny (*Cardaria draba*), dwurząd wąskolistny (*Diplotaxis tenuifolia*), niecierpek gruczołowaty (*Impatiens glandulifera*), pieprzycę gęstokwiatową (*Lepidium densiflorum*), miecznicę wąskolistną (*Sisyrinchium berumndiana*).

Nitrofilne zbiorowiska ziólorośli i okrajków (klasa *Artemisietea*) są pospolite na obszarze gminy i stanowią ważny element jej szaty roślinnej. Na przydrożach i w rowach w otoczeniu wsi, na siedliskach pod silniejszym wpływem antropopresji pospolite są pasy fitocenoz *Urtico – Aegopodietum podagrariae* lub kadłubowe zbiorowiska agregacyjne pokrzywy (*Urtica dioica*) lub rzadziej bylicy pospolitej (*Artemisia vulgaris*).

Najniższą wartość przyrodniczą mają fragmenty roślinności synantropijnej i segetalnej (zbiorowiska z klasy *Chenopodietea i Secalietea*), tworzącej bądź nieużytki, bądź też początkowe stadia sukcesyjne w procesie renaturalizacji terenów silnie przekształconych w wyniku działalności człowieka.

Zbiorowiska dywanowe:

Na obszarach przekształconych antropogenicznie dość powszechnie występują zbiorowiska dywanowe czyli niska roślinność zasiedlająca zbitą, trudno przepuszczalną glebę miejsc wydeptywanych lub podlegających innej presji mechanicznej. Występują na poboczach szos, wzdłuż dróg i ścieżek oraz na placach parkingowych czy w szczelinach chodników. Te zbiorowiska grupowane są w obrębie rzędu *Plantaginetea majoris* i budowane przez odporne na wydeptywanie gatunki: wiechlinę roczną (*Poa annua*), życię trwałą (*Lolium perenne*), babkę szerokolistną (*Plantago major*) i rdest ptasi (*Polygonum aviculare s.1.*).

Zieleń urządzona:

Uzupełnieniem powyższych zespołów roślinności naturalnej jest zieleń urządzona reprezentowana przez: zieleń parkową (Chocianów, Brunów, Chocianowiec, Parchów, Żabice), cmentarną (Chocianów, Brunów, Chocianowiec, Parchów, Pogorzelska, Trzebnice, Trzmielów, Szklary Dolne), przykościelną, a także przez szereg alei i szpalerów przydrożnych. Pełni ona nie tylko funkcję krajobrazowo – estetyczną, ale także ekologiczną, korzystnie wpływającą na mikroklimat oraz walory użytkowe środowiska, zwłaszcza rolniczego. Duże znaczenie ma także zieleń towarzysząca zabudowie wiejskiej oraz zieleń uprawnych sadów i ogrodów. Do najcenniejszych zespołów zieleni urządzonej na terenie gminy należą: parki pałacowe oraz zieleń cmentarna i przykościelna.

1.8.4. Zbiorowiska leśne.

Tereny leśne są obszarami cennymi pod względem florystycznym, ekologicznym i krajobrazowym. Skupia się w nich większość chronionych i rzadkich gatunków roślin, występujących na terenie gminy. Gmina Chocianów charakteryzuje się znacznym zalesieniem. Lasy i grunty leśne zajmują tu powierzchnię 11616,4 ha²³ i stanowią 52,41 % powierzchni gminy. Samych lasów jest 11286,5 ha²⁴ co stanowi 50,92 % powierzchni gminy. Zbiorowiska leśne w postaci zwartych powierzchniowo, wieloprzestrzennych kompleksów występują przede wszystkim w zachodniej (pomiędzy drogą wojewódzką nr 328 a zachodnią granicą gminy), południowej (pomiędzy Rakowem i Michałowem oraz na południe od wsi Ogródzisko i Żabice) i centralnej (pomiędzy Chocianowem a Trzmielowem) części gminy. We wschodniej (Brunów, Szklary Dolne) oraz północnej (Jabłonów, Parchów, Pogorzeliśka) części gminy obecność terenów leśnych, a także rozległych łąk i pól uprawnych decyduje o charakterystycznej, urozmaiconej fizjonomii tutejszego krajobrazu, tworząc swoistą mozaikę biocenotyczną, istotnie wpływającą na bioróżnorodność tego terenu. Analizowane obszary leśne posiadają urozmaiconą rzeźbę terenu o niewielkiej rozpiętości względnej. Posiadają one typowo nizinny charakter z lokalnymi obniżeniami i dużą ilością pasm wzniesień morenowych.

Panującym gatunkiem drzew jest sosna. Na nieco żyzniejszych siedliskach występuje dąb, najczęściej w zmieszaniu z sosną. Lasy o charakterze monokultur sosnowych, zwłaszcza obcego pochodzenia, mają najczęściej niewielką wartość przyrodniczą. Miejscami są to zbiorowiska wtórne, ze sztucznie nasadzoną sosną na siedliskach grądowych. Lasy na analizowanym terenie zajmują w większości siedliska o glebach ubogich i o zróżnicowanej rzeźbie, nieatrakcyjnej dla użytkowania rolniczego. Najcenniejsze drzewostany sosnowe znajdują się na glebach piaszczystych z domieszką gliny. Siedliska te charakteryzują strzeliste sosny i gęste runo czarnych jagód, borówek, paproci, mchów, grzybów i rozmaitych ziół. Do najcenniejszych leśnych siedlisk przyrodniczych należą łągi olszowe i olszowo – jesionowe zlokalizowane w dolinach cieków wodnych.

W kwalifikacji siedlisk leśnych siedliskowy typ lasu jest zasadniczą jednostką i stanowi podstawę do podejmowania w gospodarstwie leśnym wszelkich działań hodowlanych. Obejmuje on cały zespół fizycznych warunków środowiska geograficznego, odpowiadających określonym lasotwórczym gatunkom drzew. Znajomość charakterystyki poszczególnych siedlisk i drzewostanów oraz ich udział w danym zespole leśnym daje możliwość wyrobienia sobie ogólnego poglądu o charakterze lasu, jego walorach przyrodniczych i przydatności do pełnienia określonych funkcji ogólnospołecznych. Z materiałów źródłowych (dane poszczególnych Nadleśnictw) wynika, że na obszarze gminy Chocianów siedliska leśne reprezentowane są przez 12 siedliskowych typów lasu.

Z poniższego zestawienia wynika, że siedliska borowe stanowią 78,80 %, zaś lasowe 21,20 % ogólnej powierzchni lasów. Siedliska borowe reprezentowane są głównie przez bór mieszany świeży i bór świeży, które stanowią 71 % ogólnej powierzchni siedlisk borowych (odpowiednio: 37,21 % i 33,78 %) oraz 56 % wszystkich siedlisk w gminie (odpowiednio: 29,32 % i 26,62 %). Trzecim co do wielkości siedliskiem borowym jest bór mieszany wilgotny, który stanowi blisko 26 % ogólnej powierzchni siedlisk borowych oraz ponad 20 % wszystkich siedlisk. Większość siedlisk borowych stanowią monokultury sosnowe. Siedliska lasowe są również mało zróżnicowane, a dominują wśród nich las mieszany wilgotny i las mieszany świeży, stanowiące blisko 85 % ogólnej powierzchni siedlisk lasowych oraz 18 % wszystkich siedlisk w gminie. Trzecim co do wielkości siedliskiem lasowym jest las wilgotny, który stanowi blisko 11 % ogólnej powierzchni siedlisk lasowych oraz ponad 2 % wszystkich siedlisk. Jedynie niewielkie fragmenty powierzchni leśnych mają charakter naturalny, lub przynajmniej zbliżony do naturalnego. Zbiorowiska leśne o charakterze pierwotnym w ogóle trudno wymienić.

²³ Łącznie z gruntami związanymi z gospodarką leśną, według GUS 2013.

²⁴ Według GUS 2013.

TABELA 40: Gmina Chocianów – typy siedliskowe lasu w zarządzie Nadleśnictw: Chocianów, Legnica, Lubin i Złotoryja w 2013 roku.

Typ siedliskowy lasu	Symbol	Nadleśnictwo: (ha)				Razem (ha)	Struktura (%)
		Chocianów	Legnica	Lubin	Złotoryja		
Bór świeży	Bśw	1738,18	83,02	355,50	743,12	2919,82	26,62
Bór mieszany świeży	BMśw	1637,92	1011,02	301,70	265,08	3215,72	29,32
Bór mieszany wilgotny	BMw	1838,47	100,14	13,50	280,67	2232,78	20,36
Bór bagienny	Bb	7,33	–	–	–	7,33	0,07
Bór mieszany bagienny	BMb	266,73	–	–	–	266,73	2,43
Las świeży	Lśw	64,79	–	2,30	–	67,09	0,61
Las mieszany świeży	LMśw	402,11	486,55	3,40	30,37	922,43	8,41
Las wilgotny	Lw	235,22	6,04	11,50	–	252,76	2,30
Las mieszany wilgotny	LMw	1020,89	–	8,70	17,59	1047,18	9,55
Las łęgowy	Lł	–	–	–	0,31	0,31	0,00
Ols	OI	25,36	–	–	1,37	26,73	0,24
Ols jesionowy	OIJ	8,25	–	–	–	8,25	0,08

Źródło: Nadleśnictwo Chocianów, Nadleśnictwo Legnica, Nadleśnictwo Lubin, Nadleśnictwo Złotoryja, 2013.

TABELA 41: Gmina Chocianów – gatunki drzew w drzewostanach Nadleśnictw: Chocianów, Legnica, Lubin i Złotoryja w 2013 roku.

Gatunek drzewa	Symbol	Nadleśnictwo:							
		Chocianów		Legnica		Lubin		Złotoryja	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Sosna	So	6190,72	85,45	b.d.	95,00	647,0	94,36	1249	93,21
Modrzew	Md	3,70	0,05			–	–	–	–
Świerk	Św	137,19	1,89			2,7	0,39	12	0,90
Jodła	Jd	1,19	0,02			–	–	–	–
Buk	Bk	136,76	1,89		5,00	4,9	0,71	1	0,07
Dąb	Db	282,70	3,90			17,5	2,55	12	0,90
Jesion	Js	2,53	0,03			–	–	–	–
Brzoza	Brz	364,85	5,04			8,4	1,23	61	4,55
Olsza czarna	OI	123,63	1,71			3,8	0,55	4	0,30
Osika	Os	1,98	0,03			–	–	1	0,07
Inne liściaste		–	–			1,4	0,20	–	–

Źródło: Nadleśnictwo Chocianów, Nadleśnictwo Legnica, Nadleśnictwo Lubin, Nadleśnictwo Złotoryja, 2013.

Ze względu na różną metodologię prezentowania danych przez poszczególne Nadleśnictwa niemożliwe jest określenie dokładnej struktury drzewostanów na terenie gminy Chocianów. Niemniej analizując skład gatunkowy drzewostanów tworzących zbiorowiska leśne w poszczególnych Nadleśnictwach wyraźnie widać dominację sosny pospolitej, która zajmuje około 87 % powierzchni, tworząc na siedliskach boru świeżego i boru mieszanego lite drzewostany z domieszką głównie brzozy (około 5 %). Poza tym gatunkiem niewielki jest również udział dębu (około 3 %), buku (około 2 %) i świerka (około 2 %). Ogółem iglaste gatunki drzew stanowią około 90 % powierzchni wszystkich drzewostanów.

W lasach, między innymi na terenie gminy Chocianów, kumulują się różne negatywne zjawiska pochodzenia abiotycznego, biotycznego i antropogenicznego, wpływające na ogólne osłabienie istniejących drzewostanów i całych ekosystemów leśnych. Podstawowym czynnikiem wpływającym na degradację tutejszych lasów są czynniki antropogeniczne. Spośród nich głównym źródłem zagrożenia dla lasów są przede wszystkim gazowe i pyłowe zanieczyszczenia powietrza emitowane przez przemysł (dwutlenek siarki, związki azotu i fluoru). Na osłabione lasy wskutek czynników antropogenicznych oddziałują także zagrożenia abiotyczne i biotyczne, a wśród nich przede wszystkim silne wiatry i szkodniki. Stopień degradacji lasów ze względu na czynniki antropogeniczne i biotyczne uznaje się tu za słaby (południowa część gminy) i średni (pozostała część gminy) w skali: słaby – średni – silny²⁵. W związku z powyższym ekosystemy leśne nadal zachowują swoje najistotniejsze walory krajobrazowe, kulturowe i społeczne.

1. 9. Zwierzęta.

Obszar gminy Chocianów charakteryzuje się znacznym przekształceniem ekosystemów, w szczególności w rejonie miasta Chocianów oraz w południowej, wschodniej i częściowo północnej części gminy, gdzie prowadzona jest intensywna gospodarka rolna. Różnorodność fauny tej części gminy jest ograniczona. Tam gdzie zdecydowanie dominują grunty orne występują głównie gatunki pospolite, związane z ekosystemami rolniczymi oraz z siedliskami ludzkimi. Znacząco pozytywną rolę w występowaniu i składzie fauny odgrywają tu zadrzewienia śródpolne, małe kompleksy leśne, stawy i większe powierzchnie łąk. Okres wzrostu zbóż sprzyja występowaniu organizmów preferujących tego typu siedliska, w szczególności należących do gatunków z rzędu pająków (*Araneida*), motyli (*Lepidoptera*), dwuskrzydłych (*Diptera*), błonkówek (*Hymenoptera*). Występują tu również rzadkie i chronione gatunki owadów. Do objętych ochroną, a stosunkowo często spotykanych należą biegacze: ogrodowy *Carabus arvensis*, wręgaty *Carabus cancellatus* i granulowaty *Carabus granulatus*, spotykane z resztą na obszarze całej gminy. Pospolicie występują tu też chronione trzmiele. Szczególnie często spotykany jest trzmiel ziemny *Bombus terrestris*. W miejscach otwartych, nasłonecznionych spotkać można pazia królowej *Papilio machaon*. Z gromady mięczaków występuje ślimak winniczek *Helix pomatia* – gatunek objęty ochroną gatunkową dopiero od 1995 roku. Spotykany jest dosyć często w miejscach wilgotnych, szczególnie w parkach i w niewielkich fragmentach lasów liściastych. Na biotopach polnych i łąkowych grupa zwierząt kręgowych posiada również swoich przedstawicieli, np.: zające i kuropatwy. Bardziej zróżnicowane siedliska występują wzdłuż doliny rzek Czarnej Wody i Szprotawy oraz w zachodniej i centralnej części gminy, gdzie można spotkać większe nagromadzenie gatunków chronionych i rzadkich. Faunę bezkręgowców najliczniej reprezentują owady związane z biocenozami borów sosnowych, a wśród nich także szkodniki drzew. W rejonie dolin rzecznych i niewielkich zbiorników wodnych występują dość liczne gatunki płazów i gadów. Spotkać tu można traszkę zwyczajną *Triturus vulgaris*, żabę trawną *Rana temporaria*, żabę wodną *Rana esculenta*, ropuchę szarą *Bufo bufo*, ropuchę zieloną *Bufo viridis*, kumaka nizinnego *Bombina bombina* oraz coraz rzadszą rzekotkę drzewną *Hyla arborea*. Spośród gromady gadów na terenie tym występują jaszczurki: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, jaszczurka żyworodna *L. vivipara* i padalec zwyczajny *Anguis fragilis*. Można tu również spotkać węże: zaskrońca *Natrix natrix* oraz żmiję zygzakowatą *Vipera berus*. Z wielu gatunków ptaków lęgowych do najbardziej interesujących zaliczyć należy: żurawia *Grus grus*, kanię czarną *Milvus migrans*, i trzmielojada *Pernis apivorus*, a także: włochatka zwyczajna *Aegolius funereus*, zimorodek zwyczajny *Alcedo atthis*, bąk zwyczajny *Botaurus stellaris*, puchacz zwyczajny *Bubo bubo*, lelek zwyczajny *Caprimulgus europaeus*, bocian biały *Ciconia ciconia*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, derkacz *Crex crex*, łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius*, muchołówka mała *Ficedula parva*, sóweczka zwyczajna *Glacium passerinum*, bielik *Haliaeetus albicilla*, lerka *Lullula arborea*, kania ruda *Milvus milvus*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, kropiatka *Porzana porzana*, cietrzew

²⁵ Na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) i M-33-21-C Lubin (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998).

Tetrao tetrix i głuszcak *Tetrao urogallus*. Spośród wielu gatunków ssaków do bardziej interesujących należy zaliczyć między innymi: ryjówkę aksamitną *Sorex araneus*, tchórza zwyczajnego *Mustela putorius*, łasicę łąską *Mustela nivalis* oraz wydrę *Lutra lutra* i bobra europejskiego *Castor fiber*. Występuje tu również kilka gatunków nietoperzy. W obrębie terenów leśnych występuje także gruba zwierzyna reprezentowana przez dziką, jelenia, sarnę i lisa.

Do największych zagrożeń dla fauny i flory występującej na terenie gminy Chocianów należą przede wszystkim:

- regulacja lub zwiększenie zanieczyszczenia cieków wodnych;
- likwidacja starych, dziuplastych i martwych drzew w lasach i parkach;
- zmiany stosunków wodnych prowadzące do osuszania terenów podmokłych;
- zalesianie oraz samorzutne zarastanie przez drzewa śródleśnych łąk i bagien;
- usuwanie pojedynczych i rosnących w grupach starych drzew na terenach otwartych;
- likwidacja zbiorników wodnych;
- likwidacja śródpolnych alei;
- postępująca chemizacja rolnictwa.

1. 10. Ogólna ocena stanu środowiska i stopnia jego degradacji²⁶.

Pomimo znaczącego przekształcenia terenów świat roślin i zwierząt gminy Chocianów jest dość zróżnicowany i można wyróżnić obszary o stosunkowo dużej bioróżnorodności. Obecne są tutaj zespoły faunistyczne zasiedlające różnorodne i skrajnie odmienne ekosystemy, jak np. ekosystemy leśne, łąkowe, wodne, szuwarowe, agrocenozy i urbicenozy. Walory faunistyczne i florystyczne gminy koncentrują się w określonych miejscach. Obszary, na których dochodzi do nagromadzenia walorów przyrodniczych w postaci stanowisk rzadkich, zagrożonych, chronionych gatunków zwierząt i roślin lub zbliżonych do naturalnych zespołów nazywane są ostojami. Obszarami o wysokiej bioróżnorodności jest przede wszystkim południowa, zachodnia i centralna część gminy, gdzie występują większe kompleksy leśne, w tym na siedliskach wilgotnych. Rejony te objęte są ochroną prawną w formie obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatu przyrody, użytków ekologicznych oraz obszaru NATURA 2000.

Badania terenowe prowadzone na potrzeby opracowania *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993) pozwoliły na zestawienie listy florystycznej liczącej 522 gatunki roślin naczyniowych, z czego 18 gatunków objętych ochroną (12 ochrona ścisła i 6 ochrona częściowa) oraz 15 gatunków rzadkich w regionie. Dalsze, systematyczne penetracje florystyczne z pewnością listę wydłużą. Powiększą także wykaz stanowisk gatunków rzadkich i chronionych. We florze dominują gatunki rodzime stanowiące 80 % jej składu ogólnego. Gatunki obce (antropofity) stanowią niespełna 20 % flory (102 gatunki). Zależności te pozostają w związku z historią terenu i zachowaniem na stosunkowo dużych powierzchniach płatów roślinności naturalnej i półnaturalnej. Analiza grup ekologiczno – siedliskowych odzwierciedla sposób użytkowania gruntów na badanym terenie. Przeważający udział gatunków leśnych i zaroślowych (ponad 30 %) związany jest z dużą powierzchnią leśną. Wysoki udział w składzie flory posiada także grupa gatunków łąkowych (19 %) oraz nadwodnych i wodnych (12 %). Stosunkowo wysoki udział gatunków siedlisk ruderalnych (około 19 %) wynika z obecności w terenie licznych, dzikich wysypisk śmieci i gruzowisk. Najmniej liczną grupą, stanowiącą zaledwie 2,3 % składu flory, jest grupa gatunków torfowiskowych. W grupie tej znajdują się gatunki objęte ochroną prawną (3 gatunki rosiczki, bagno zwyczajne, gnidosz) i rośliny rzadkie (wełnianka pochwowata,

²⁶ Na podstawie danych zawartych w *Komentarzu do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) i M-33-21-C Lubin (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) oraz w *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993).

modrzewnica, żurawina). Grupa ta jest szczególnie zagrożona ze względu na postępujący proces osuszania torfowisk i terenów zabagnionych. Siedliska żywiące te rzadkie rośliny powinny być właściwie zabezpieczone poprzez objęcie ochroną oraz prowadzenie na ich obszarze właściwej gospodarki. Lista florystyczna obejmuje gatunki roślin naczyniowych składające się na florę spontaniczną oraz te gatunki hodowane, które notowano w zbiorowiskach o charakterze naturalnym i półnaturalnym. W liście nie uwzględniono gatunków nasadzonych na terenie parków i cmentarzy. Są to przede wszystkim drzewa i krzewy aklimatyzowane.

Stan środowiska obszaru gminy można najkrócej określić ogólnym stopniem zalesienia, które wynosi około 50 % ogólnej powierzchni. Rozległe kompleksy leśne są częścią Borów Dolnośląskich. Stanowią one ważny walor przyrodniczy i krajobrazowy gminy. Mają one równocześnie duże znaczenie gospodarcze. Wszelka działalność na terenie gminy winna uwzględniać ochronę lasów, a ewentualne działania gospodarcze nie powinny kolidować z istniejącymi kompleksami leśnymi. Obecnie lasy wykazują zniszczenia mieszczące się w klasie pierwszej (słabe), a tylko w części pojawiają się zniszczenia średnie (II klasa). Stopień aktualnego zagrożenia lasów wskazuje zatem, że obszar ten pozostaje pod silnym wpływem emisji przemysłowych lub jest obszarem tranzytowym dla zanieczyszczeń wytwarzanych nawet w odległych ośrodkach. Istotnym czynnikiem, mogącym powodować gwałtowną degradację lasu, jest ich dominujący jednogatunkowy skład (sosna). Dlatego we wszelkich planach na rzecz ochrony środowiska musi być uwzględniona systematyczna przebudowa składu gatunkowego lasów, odpowiednia do typów siedliskowych na danym terenie. Lasy, zwłaszcza w centralnej i południowej części gminy, często występują na utworach lodowcowych i glinach zwałowych, czyli nie są to tereny rolniczo nieprzydatne, ale ciągle jeszcze nie poddane silnej antropopresji. Czynnikiem decydującym o stanie środowiska jest na tym obszarze gospodarka leśna oraz wodna, zarówno w zakresie regulacji stosunków wodnych, jak i gospodarki komunalnej. Cały obszar należy uznać za rolniczo – leśny, ciągle mało przekształcony. Na terenie gminy tylko nieznaczny udział mają gleby o stosunkowo wysokich wartościach użytkowych. Gleby te nie tworzą większych rejonów, lecz stanowią enklawy wśród gleb słabszych i powinny być one właściwie wykorzystane i chronione. Tereny rolne cechuje znaczny udział trwałych użytków zielonych, zwłaszcza w obniżeniu rzeki Szprotawy. Na całym obszarze przeważają gleby słabsze, stąd dominuje tu ekstensywna gospodarka rolna. Przy dużym udziale gleb niższych klas istnieje niebezpieczeństwo nadmiernego stosowania chemicznego nawożenia, co przy znacznej przepuszczalności gleb, wytworzonych na piaskach i żwirach wodnolodowcowych oraz na utworach moreny dennej, stwarza wielkie zagrożenie skażeniem wód gruntowych. Omawiany obszar ogólnie nie jest zasobny w wody powierzchniowe. Główną rzeką na wschodzie i północy gminy jest Szprotawa, silnie antropogenicznie przekształcona, a na Równinie Szprotawskiej połączona z całą siecią rowów melioracyjnych, stwarzających groźbę przesuszenia obszaru. Północno – wschodnia część obszaru gminy znajduje się już w strefie wpływów górnictwa miedzi, co może stać się głównym czynnikiem degradacji wód powierzchniowych. W dolinie rzeki Czarnej Wody, która jest częścią Pradoliny Wrocławsko – Magdeburskiej, poza małymi fragmentami cała sieć cieków ma sztuczny (antropogeniczny) charakter. Widoczne jest to w regularnym układzie rowów melioracyjnych, podłużnych i poprzecznych w stosunku do osi doliny. W ten sposób bagna i tereny podmokłe zostały zamienione w użytki zielone, w małym stopniu natomiast powstały tu nowe tereny dla rolnictwa płuźnego. Występujące tu stawy rybne powstały również w wyniku wielkich prac melioracyjnych. Jedynym ośrodkiem produkcji emitującym przemysłowe zanieczyszczenia pyłowe i gazowe jest miasto Chocianów. Zakłady przemysłowe i komunalne są wyposażone w urządzenia odpylające. Obszar gminy należy do słabo zurbanizowanych. Również wiejska sieć osadnicza i drogowa jest tu dość rzadka. Osiedla wiejskie są małe lub bardzo małe, więc można stwierdzić, że na tym obszarze stan czystości powietrza atmosferycznego nie jest zagrożony przez miejscowe emisje gazów i pyłów. Kanalizacja sieciowa działa tylko w Chocianowie. Jest to niewystarczające, szczególnie ze względu na zasoby wód powierzchniowych, a także stosowanie chemicznych środków w uprawach rolnych. Główne rzeki terenu gminy są w związku z tym pozanormatywnie zanieczyszczone. Odpływ wód z terenów charakteryzujących gminę jest bardzo powolny, często są to wody stagnujące, dlatego

nawet małe ilości zrzutów powodują dużą koncentrację zanieczyszczeń. W długofalowym działaniu na rzecz ochrony wód powierzchniowych musi być uwzględniona budowa w każdej wsi kanalizacji podłączonej do oczyszczalni ścieków.

1. 11. Ochrona przyrody.

Do podstawowych form ochrony przyrody w Polsce należy tworzenie rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Coraz większe znaczenie mają także użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe. Formami ochrony indywidualnej są: gatunkowa ochrona roślin i zwierząt oraz pomniki przyrody w rodzaju: pojedynczych drzew, alei, głazów narzutowych, skałek itp., które są akcentami wydatnie wpływającymi na urozmaicenie krajobrazu.

1.11.1. Położenie gminy na tle systemu ochrony przyrody w regionie.

Spośród form ochrony przyrody wyszczególnionych w art. 6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2013 roku poz. 627) na terenie gminy Chocianów występują: otulina parku krajobrazowego, obszary chronionego krajobrazu, obszar NATURA 2000, rezerwat przyrody, użytki ekologiczne, pomniki przyrody oraz gatunkowa ochrona roślin i zwierząt (podrozdziały nr: 1.11.2. – 1.11.8.). Dodatkowo w bezpośredniej bliskości od granic gminy (w zakresie powiązań przyrodniczych) zlokalizowane są istotne dla północno – zachodniej części województwa dolnośląskiego i południowej części województwa lubuskiego wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody. Są to:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „34 – Bory Dolnośląskie” – na zachód od granic gminy;
- Przemkowski Park Krajobrazowy – na zachód i północny – zachód od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „25 – Dolina Bobru” – na północny – zachód od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „31 – Dolina Szprotawki” – na północny – zachód od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Dalkowskie” – na północ od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Baryczy” – na północny – wschód od granic gminy;
- Park Krajobrazowy „Doliny Jezierzycy” – na wschód od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Odry” – na południowy – wschód od granic gminy;
- Park Krajobrazowy „Chełmy” – na południe od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Grodziec” – na południowy – zachód od granic gminy,

oraz obszary NATURA 2000:

- Wrzosowisko Przemkowskie (PLH 020015) – na zachód i północny – zachód od granic gminy;
- Buczyzna Szprotawsko – Piotrowicka (PLH 080007) – na północny – zachód od granic gminy;
- Jelonek Przemkowski (PLH 020097) – na północny – zachód od granic gminy;
- Stawy Przemkowskie (PLB 020003) – na północny – zachód od granic gminy;
- Dalkowskie Jary (PLH 020088) – na północ od granic gminy;
- Łęgi Odrzańskie (PLB 020008) – na północny – wschód i wschód od granic gminy;
- Łęgi Odrzańskie (PLH 020018) – na północny – wschód i wschód od granic gminy;
- Irysowy Żagon koło Gromadzynia (PLH 020051) – na południowy – wschód od granic gminy;
- Pątnów Legnicki – na południowy (PLH 020052) – wschód od granic gminy;
- Źródlika koło Zimnej Wody (PLH 020092) – na południowy – wschód od granic gminy;
- Góry i Pogórze Kaczawskie (PLH 020037) – na południe od granic gminy;
- Gałuszki w Chocianowie (PLH 020087) – na południowy – zachód od granic gminy.

1.11.2. Przemkowski Park Krajobrazowy²⁷.

Według art. 16 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**Park Krajobrazowy** obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w granicach Parku pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

Przemkowski Park Krajobrazowy utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Legnickiego z dnia 07 czerwca 1997 roku (Dz. Urz. Woj. Leg. Nr 15, poz. 137), które zostało zmienione następującymi aktami prawnymi:

- Zarządzeniem Nr 45 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 16 marca 1999 roku (Dz. Urz. Woj. Dol. nr 6, poz. 208);
- Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 04 kwietnia 2007 roku (Dz. Urz. Woj. Dol. nr 94, poz. 1104);
- Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 roku (Dz. Urz. Woj. Dol. nr 303, poz. 3491).

Przemkowski Park Krajobrazowy obejmuje łącznie obszar o powierzchni 22340 ha, a jego otulina 15467 ha. W zachodniej i północno – zachodniej części gminy Chocianów znajduje się jedynie fragment otuliny Parku. Powodem utworzenia Parku była ochrona terenów zróżnicowanych krajobrazowo i przestrzennie, obszarów wodno – błotnych oraz walorów przyrodniczych i kulturowych systemu rzeczno-zlewni rzeki Szprotawy z licznymi dopływami oraz całym systemem rowów melioracyjnych. Występują tu obszary podmokłe, bagienne i torfowiskowe, a także liczne wydmy śródlądowe i stanowiska chronionych ptaków. Przemkowski Park Krajobrazowy położony jest w obrębie czterech mezoregionów geograficznych. Północna część Parku obejmuje fragment Równiny Szprotawskiej czyli szerokiego obniżenia, przez które przepływa rzeka Szprotawa, prawostronny dopływ Bobru. Tutaj znajduje się drugi pod względem wielkości w Polsce kompleks stawów rybackich. Centrum parku leży w zachodniej części Wysoczyzny Lubińskiej zwanej Wzgórzami Chocianowskimi. Jest to zalesiony garb morenowy zajęty głównie przez bory sosnowe rosnące na wydmach. Południowo – zachodnia część Parku leży na obszarze mezoregionu Borów Dolnośląskich, w ich wschodniej części zwanej Równiną Nadbobrzańską . Obejmuje ona płaskie stożki napływowe rzeki Bóbr, częściowo zwydmione, porośnięte borami sosnowymi. Na obszarze granicznym Wzgórz Chocianowskich i Równiny Nadbobrzańskiej znajdują się rozległe wrzosowiska. Południowo – wschodnią część parku stanowi fragment Równiny Legnickiej, a dokładnie jej zachodnia część zwana Doliną Czarnej Wody. Jest to płaskodenna dolina rzeczna zajęta przez łąki, pastwiska oraz bagienne bory sosnowe i lasy brzoźowe, pośród których występują torfowiska.

Charakterystycznymi cechami krajobrazu wschodniej części Borów Dolnośląskich są rozległe bory sosnowe, niewielkie lasy liściaste, stawy rybne oraz śródleśne torfowiska i wydmy śródlądowe. Z tego względu, obszar ten charakteryzuje się wyspowym rozmieszczeniem różnych elementów florystycznych. Obserwuje się tu wpływ środowisk górskich, reprezentowanych przez naturalne drzewostany żywej buczyny sudeckiej z żywcem dziewięciolistnym w runie. Na terenach podmokłych i torfowiskach spotyka się gatunki subatlantyckie i kontynentalne. Występowanie roślin reprezentujących różne elementy geograficzne i ekologiczne decyduje o wielkim bogactwie gatunków i wartości miejscowej flory. Na terenie Przemkowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny znajdują się liczne stanowiska roślin ważne z punktu widzenia ochrony przyrody. Są to przede wszystkim gatunki ujęte w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin zagrożone w skali regionu oraz będące pod częściową i całkowitą ochroną. Zachowanie siedlisk, w których występują te gatunki ma zasadnicze znaczenie dla

²⁷ Na podstawie <http://www.dzpk.pl/pl/parki-krajobrazowe/93-przemkowski-park-krajobrazowy.html>

utrzymania różnorodności flory. Gatunki cenne z punktu widzenia ochrony wartości przyrodniczych, reprezentują kilka grup geograficznych i ekologicznych. Są to między innymi:

- gatunki osiągające tu wschodnie granice swego występowania (rosiczka pośrednia);
- gatunki związane z efemerycznymi siedliskami zalewowymi, głównie pobraża stawów (nawodnik trójpręcikowy, namulnik brzegowy);
- gatunki torfowiskowe (rosiczka pośrednia, okrągłolistna, przygielka biała, borówka bagienna, żórawina drobnolistna);
- gatunki związane z łąkami zmiennowilgotnymi (goździk pyszny, nasięźrzał pospolity, kukułka szerokolistna).

Bory Dolnośląskie to największy zwarty kompleks leśny w zachodniej Polsce. Dominują tu bory sosnowe, które w wielu miejscach wprowadzono na żyzne siedliska lasowe. Zniekształcając je, co w rezultacie doprowadziło do degeneracji naturalnych zespołów leśnych. Najbardziej zdegradowane zostały bory bagienna, zniekształcone w wyniku prowadzonych od wielu lat prac odwadniających. Świeże i suche bory sosnowe ograniczone są do najuboższych siedlisk. Takimi siedliskami są wydmy śródlądowe, które ze względu na swoje rozmiary można nazwać megawydumą (wydma w okolicach Wilkocina). Skład florystyczny rosnących na wydmach drzewostanów sosnowych, jest zachowany stosunkowo dobrze. W drzewostanie dominuje sosna zwyczajna, z niewielkim udziałem brzozy brodawkowatej, dębu szypułkowego i bezszypułkowego, a w miejscach wilgotnych, świerka pospolitego. W runie dominują dwa gatunki borówek: czernica i brusznica, a w niewielkich płatach borów bagiennych: borówka bagienna i bagno zwyczajne. W borach sosnowych przechodzących w otwarte, suche wrzosowiska rośnie jedna z najrzadszych roślin w Parku – widłak cyprysowy. Na wierzchołkach wydm, szczególnie na byłych poligonach wojskowych, zachowały się wrzosowiska z dominującym wrzosem pospolitym z niewielkimi kępami sosny pospolitej i brzozy brodawkowatej. Ostoją rzadkich i ginących roślin są torfowiska pośrednie, które powstały w międzywydmowych, bezodpływowych zagłębieniach terenu. Krajobraz tego obszaru tworzą mchy torfowce, łany przygielki białej, wełnianki pochwowatej i wąskolistnej oraz żurawin. Niewielkie zbiorniki wodne to miejsca występowania grzybienia północnego oraz pływacza średniego. We wnętrzu kompleksu borów na zwilżonych gliniastych glebach zachowała się żyzna buczyna sudecka ze 150 letnim drzewostanem bukowym. Pod okapem prawie 50 m wysokości buków zwyczajnych rosną jawory, lipy drobnolistne, wiązy górskie i graby zwyczajne. Bogate runo geofitów, tworzą między innymi: żywiec dziewięciolistny i cebulkowy, czerniec gronkowy, zachyłka trójkątna, łuskiewnik różowy. Bory Dolnośląskie od wschodu i północy graniczą z doliną rzeki Szprotawy, a od południa z doliną Czarnej Wody. Niegdyś, doliny te porastały lasy łąkowe i olsy. Większość lasów doliny rzeki Szprotawy i Czarnej Wody została przekształcona na astwiska i łąki. O obszarze Parku decyduje jego duża, zwarta powierzchnia, brak terenów zurbanizowanych wewnątrz kompleksów leśnych i łąkowych oraz głównych dróg fragmentujących ten obszar.

Duża różnorodność siedliskowa, wynikająca ze zróżnicowania warunków glebowo – wodnych, stwarza korzystne warunki zwierzętom o różnych wymaganiach życiowych. Takie biotopy jak wydmy i różnego rodzaju tereny podmokłe często graniczą bezpośrednio ze sobą. Rozległe zwarte kompleksy borowe pozbawione osad ludzkich stanowią ostoje wielu rzadkich gatunków zwierząt, między innymi: bielika, bociana czarnego, kani czarnej i rdzawej oraz sóweczki i włośчатки. Na uwagę zasługuje występowanie gniewosza, okazałego motyla żeglarka i jelonka rogacza. Gatunkiem charakterystycznym dla borów i wrzosowisk graniczących z terenami podmokłymi jest cietrzew. Bogata jest chiropterofauna związana ze starymi drzewami, w których w okresie letnim zlokalizowane są kolonie rozrodcze (borowiec wilki, borowiaczek, gacek brunatny). Zimą, nietoperze wykorzystują zaadoptowane bunkry poradzkie jako swoje zimowiska (nocek duży, mopek, nocek Bechsteina). Mimo, że żyzne lasy liściaste stanowią niewielki procent powierzchni Parku, to świat zwierząt zamieszkujący buczyny, łągi i olsy jest bardzo bogaty. Tylko tam gniazdują: bielik, muchołówka mała, gołąb siniak, dzięcioł zielonosiwy i średni.

Jednak największa różnorodność gatunków zwierząt związana jest z rozległymi podmokłymi łąkami i stawami hodowlanymi w rejonie Przemkowa (poza granicami gminy). Bogactwo gatunków i zagęszczenia ptaków są na stawach niejednokrotnie wyższe niż na zbiornikach naturalnych. Na tym obszarze stwierdzono występowanie 220 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych. Na uwagę zasługuje kolonia czapli siwej zlokalizowana w trzciniowiskach, kolonia kormorana czarnego oraz lęgowe cztery gatunki perkozów. Rejon ten to także jedna z największych na Dolnym Śląsku ostoi żurawia, derkacza, świerszczaka, świergotka łąkowego oraz wąsatki. Na terenach leśnych Parku i jego otuliny występuje bardzo licznie jeleni europejski, sarna i dzik, a z ssaków drapieżnych: jenot, kuna leśna, tchórz i lis. Ponadto gospodarka rybacka sprzyja zwiększaniu się populacji wydry i wielu gatunków ptaków. Kilka lat temu na terenie Parku wsiedlono bobry. Powiększająca się ich populacja pozwala sądzić, że gatunek ten na stałe zadomowił się w Borach Dolnośląskich. W wodach powierzchniowych żyją cztery gatunki chronionych ryb, między innymi różanka. W faunie Parku dominują gatunki rodzime. Zwierzęta obcego pochodzenia, które zadomowiły się na tym terenie i osiągnęły znaczne liczebności to: jenot, norka amerykańska, piżmak i bażant łowny. Obecność jenota i norki amerykańskiej negatywnie odbija się na wielkości populacji lęgowej ptaków zarówno gnieźdzących się na stawach jak i na podmokłych łąkach. Obszar Parku jest unikatowy na Nizinie Śląskiej pod względem różnorodności środowisk oraz związanej z nią flory i fauny.

1.11.3. Obszar Chronionego Krajobrazu.

Według art. 23 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**obszar chronionego krajobrazu** obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych”.

Rejon gminy Chocianów zlokalizowany jest w zasięgu 2 Obszarów Chronionego Krajobrazu (OChK). W centralnej i północno – zachodniej części gminy jest to OChK „Lasy Chocianowskie”, zaś w południowej części gminy jest to OChK „Dolina Czarnej Wody”.

OChK „LASY CHOCIANOWSKIE”:

Obszar ten utworzono na podstawie następujących aktów prawnych:

- Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 01 czerwca 1998 roku w sprawie uznania za Obszary Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Leg. nr 28 z dnia 06.10.1998 roku, poz. 250);
- Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego Nr 26 z dnia 28 listopada 2008 roku w sprawie OChK "Lasy Chocianowskie" (Dz. Urz. Woj. Dol. nr 317 z dnia 10.12.2008 roku, poz. 3925).

Całkowita powierzchnia OChK „Lasy Chocianowskie” wynosi 5132 ha i obejmuje tereny gmin Chocianów i Polkowice. Generalnie OChK „Lasy Chocianowskie” obejmuje dość rozległy, zwarty kompleks leśny na wschodnim skraju Borów Dolnośląskich. Na terenie gminy Chocianów zawiera się on pomiędzy Chocianowem, Pogorzelskimi, Parchowem, Trzmielowem, Brunowem, Trzebnicami i Chocianowcem. Rejon ten objęto ochroną ze względu na znaczące walory przyrodnicze i krajobrazowe, potencjalną atrakcyjność turystyczną i słabe zurbanizowanie. Obszar obejmuje wartościowe krajobrazowo tereny o różnych ekosystemach i korytarze ekologiczne. Występują tu lasy mieszane z przewagą sosny i domieszką dębów. W granicach obszaru zawiera się w znacznej części górna część dorzecza rzeki Szprotawy.

OChK „DOLINA CZARNEJ WODY”:

Obszar ten utworzono na podstawie następujących aktów prawnych:

- Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 01 czerwca 1998 roku w sprawie uznania za Obszary Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Leg. nr 28 z dnia 06.10.1998 roku, poz. 250);
- Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego Nr 28 z dnia 28 listopada 2008 roku w sprawie OChK "Dolina Czarnej Wody" (Dz. Urz. Woj. Dol. nr 317 z dnia 10.12.2008 roku, poz. 3927).

Całkowita powierzchnia OChK „Dolina Czarnej Wody” wynosi 10330 ha i obejmuje tereny gminy Chocianów oraz gmin wiejskich Chojnów i Lubin. W rejonie gminy Chocianów OChK „Dolina Czarnej Wody” obejmuje dość rozległy, zwarty kompleks leśny na południe od linii łączącej miejscowości Raków, Michałów i Żabice. Rejon ten objęto ochroną ze względu na znaczące walory przyrodnicze i krajobrazowe, potencjalną atrakcyjność turystyczną i słabe zurbanizowanie. Obszar obejmuje wartościowe krajobrazowo tereny o różnych ekosystemach i korytarze ekologiczne. Występują tu lasy łąkowe z olszyną czarną, wierzbą białą i kruchą oraz zbiorowiska roślinne torfowisk. W granicach obszaru zawiera się w znacznej części górna i środkowa część dorzecza rzeki Czarnej Wody.

1.11.4. NATURA 2000.

Według art. 25 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**sieć obszarów Natura 2000** obejmuje: 1) obszary specjalnej ochrony ptaków; 2) specjalne obszary ochrony siedlisk; 3) obszary mające znaczenie dla Wspólnoty. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust 1 pkt 1 – 4 i 6 – 9”. Formy te to: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe.

Sieć Natura 2000 to sposób na wypełnienie zobowiązań Unii Europejskiej, nałożonych przez Konwencję z Rio. Podstawę prawną sieci Natura 2000 stanowią dwa akty prawne: tak zwana Dyrektywa Ptasia (Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 02 kwietnia 1979 roku o ochronie dzikich ptaków) i Dyrektywa Siedliskowa (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 roku o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory). Przewidują one stworzenie systemu obszarów, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Jej zadaniem będzie utrzymanie różnorodności biologicznej przez ochronę najcenniejszych, najrzadszych elementów przyrody, ale też najbardziej typowych, wciąż jeszcze powszechnych układów przyrodniczych, charakterystycznych dla regionów biogeograficznych. Tworzenie takiej sieci jest obowiązkiem każdego kraju członkowskiego UE, gdyż dyrektywy unijne mają charakter tzw. „twardego prawa”, a więc muszą być przestrzegane pod groźbą sankcji finansowych.

Przed 1 maja 2004 roku Polska (strona rządowa) przekazała do Komisji Europejskiej listę obszarów NATURA 2000, które jeśli zostaną zaakceptowane przez Komisję, zostaną objęte ochroną. Dodatkowo tereny spełniające kryteria jako obszar NATURA 2000 zostały zgłoszone do Komisji Europejskiej przez organizacje pozarządowe na tak zwanej „Shadow List”. Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej dla wszystkich tych obszarów należy stosować postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia lub planu na obszar NATURA 2000 zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2013 roku poz. 627). Do dnia 12 grudnia 2008 roku Komisja Europejska zatwierdziła 364 obszary specjalnej ochrony siedlisk NATURA 2000 położone w Polsce, mające znaczenie dla Wspólnoty, wobec których można stosować pełną procedurę z art. 5 Dyrektywy Siedliskowej, a dodatkowo do końca 2008 roku rząd Polski wyznaczył w drodze

rozporządzenia 141 obszarów specjalnej ochrony ptaków. W dniu 29 października 2009 roku Minister Środowiska przesłał do Komisji Europejskiej listę 454 nowych obszarów i 77 powiększeń obszarów już istniejących. W rezultacie siedliskowa część sieci wzrosła do 823 obszarów, pokrywając około 11% powierzchni lądowej Polski. W wyniku realizacji działań zmierzających do uzupełnienia sieci Natura 2000 wycofana została w 2009 roku skarga z Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich dotycząca niekompletności sieci Natura 2000 w Polsce. W dniach 24–25 marca 2010 roku w Warszawie odbyło się Bilateralne Seminarium Biogeograficzne weryfikujące kompletność sieci specjalnych obszarów ochrony siedlisk w Polsce, podczas którego okazało się, że nadal nie wszystkie gatunki i siedliska są wystarczająco chronione i wskazano konieczność uzupełnień, których skala jest już jednak niewielka w porównaniu do początkowych braków. Opierając się na postanowieniach licznych seminariów w latach 2010 – 2012 zostało przeprowadzone opiniowanie projektowanych nowych i zmienianych istniejących obszarów Natura 2000. Wynikiem przeprowadzonej procedury opiniowania była wysłana do KE w październiku 2012 roku lista uzupełniająca sieć obszarów Natura 2000 w Polsce. Obecnie w Polsce sieć Natura 2000 zajmuje prawie 1/5 powierzchni lądowej kraju. W jej skład wchodzi: 845 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (obszary "siedliskowe" – przyszłe specjalne obszary ochrony siedlisk) oraz 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków. Wśród nich jest obszar położony częściowo na terenie gminy Chocianów – „Bory Dolnośląskie” (kod PLB 020005 – OSO Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków).

BORY DOLNOŚLĄSKIE (PLB 020005):

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. nr 25, poz. 133 z późn. zm.) obszar „Bory Dolnośląskie” (PLB 020005) obejmuje powierzchnię 172093,4 ha, w tym 4026,2 ha na terenie gminy Chocianów (zachodnia część gminy). Obszar położony w dorzeczu Odry stanowi jeden z największych kompleksów leśnych Polski. Główną rzeką jest Bóbr. Rzeźba terenu jest mało zróżnicowana, przeważają tereny równinne. Południkowo przecinają je doliny rzek. Występują tu zwarte drzewostany sosnowe z ubogim runem, które stanowi wrzos i borówka. W podszycie występuje jałowiec i żarnowiec. Panującym gatunkiem jest sosna, domieszkowo występuje dąb, brzoza, buk oraz jodła i świerk. W bardziej żyznych rejonach występują bory mieszane i lasy liściaste (fragmenty buczyn i grądów). Doliny rzeczne stanowią enklawy z bardziej bujną i wielowarstwową roślinnością. Urozmaicenie stanowią także liczne stawy rybne. Niektóre z nich są porośnięte szuwarami, natomiast część jest pozbawiona roślinności wskutek ich renowacji. Występuje tu co najmniej 19 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1 % populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bielik, bocian czarny, cietrzew, dzięcioł zielonosiwy, głuszec, kania czarna, rybitwa czarna, sóweczka i włochatka. W stosunkowo wysokiej liczebności występuje kania ruda i żuraw. Jest to najważniejsza ostoja bielika, cietrzewia i głuszca w Polsce południowo – zachodniej. Stwierdzono tu także jedne z największych liczebności włochatki i sóweczki w porównaniu z innymi ostojami krajowymi. Liczebności tych sów dochodzą tu do 80 par lęgowych.

Gatunki ptaków objęte art. 4 Dyrektywy 2009/147/WE i wymienione w załączniku II do Dyrektywy 92/143/EWG:

- Włochatka zwyczajna (*Aegolius funereus*);
- Zimorodek zwyczajny (*Alcedo atthis*);
- Bąk zwyczajny (*Botaurus stellaris*);
- Puchacz zwyczajny (*Bubo bubo*);
- Lelek zwyczajny (*Caprimulgus europaeus*);
- Bocian biały (*Ciconia ciconia*);
- Błotniak stawowy (*Circus aeruginosus*);

- Derkacz (*Crex crex*);
- Łabędź krzykliwy (*Cygnus cygnus*);
- Dzięcioł średni (*Dendrocopos medius*);
- Muchotłówka mała (*Ficedula parva*);
- Sóweczka zwyczajna (*Glacidium passerinum*);
- Żuraw (*Grus grus*);
- Bielik (*Haliaeetus albicilla*);
- Lerka (*Lullula arborea*);
- Kania czarna (*Milvus migrans*);
- Kania ruda (*Milvus milvus*);
- Trzmielojad (*Pernis apivorus*);
- Dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*);
- Kropiatka (*Porzana porzana*);
- Cietrzew (*Tetrao tetrix*);
- Głuszec (*Tetrao urogallus*).

1.11.5. Rezerwat przyrody.

Zgodnie z art. 13 ustawy o ochronie przyrody 16 kwietnia 2004 roku „**rezerwat przyrody** obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi”. Tworzenie rezerwatów ścisłych jest jedną z podstawowych metod ochrony przyrody w ramach tak zwanej strategii zachowawczej, czyli konserwatorskiej. Celem tej strategii jest utrzymanie w stanie możliwie niezmienionym obiektów o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych lub kulturowych, przy wykluczeniu jakiegokolwiek ingerencji człowieka. Częściowe rezerваты przyrody są domeną kierunku biocenotycznego w ochronie przyrody. Ich tworzenie uzasadnione jest względami naukowymi, dydaktycznymi i gospodarczymi. Dopuszcza się tutaj stosowanie określonych, w tak zwanych planach ochrony, zabiegów hodowlano – pielęgnacyjnych dla osiągnięcia celu ochrony.

W zachodniej części gminy, w pobliżu Chocianowa, na powierzchni 124,46 ha zlokalizowany jest leśny rezerwat przyrody „Czarne stawy”. Utworzono go na podstawie Rozporządzenia Nr 3 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 11 kwietnia 2006 roku w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Czarne stawy” (Dz. Urz. Woj. Dol. nr 87, poz.1472). Rezerwat obejmuje fragmenty borów bagiennych oraz roślinności torfowiskowej wraz z całym szeregiem gatunków roślin i zwierząt chronionych, rzadkich i zagrożonych wyginięciem. Celem ochrony jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych. W skład rezerwatu „Czarne stawy” wchodzi obszar oznaczony w planie urządzania gospodarstwa leśnego Nadleśnictwa Chocianów, według stanu na dzień 01 stycznia 2004 roku, jako oddziały: 73, 74, 75, 76, 77 a, d, g, h, i, 86c, 87b w Leśnictwie Chocianów, obręb leśny Chocianów. Rezerwat położony jest w granicach Obszaru NATURA 2000 „Bory Dolnośląskie” (PLB 020005). Przez rezerwat prowadzi ścieżka dydaktyczna. Nadleśnictwo Chocianów planuje zmianę granic rezerwatu.

1.11.6. Użytki ekologiczne.

Na podstawie art. 42 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**użytkami ekologicznymi** są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”. Na terenie gminy Chocianów zlokalizowane są 2 użytki ekologiczne:

- „Torfowisko Kąty”;
- „Torfowisko Zamienice”.

Oba użytki ekologiczne utworzono na podstawie następujących aktów prawnych:

- Rozporządzenie Wojewody Legnickiego z dnia 31 maja 1996 roku w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Leg. nr 19, poz.182);
- Rozporządzenie Nr 47 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002 roku w sprawie uznania za użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo – krajobrazowy (Dz. Urz. Woj. Dol. nr 185 z dnia 02.09.2002 roku, poz. 2615).

„TORFOWISKO KĄTY”:

Użytek ekologiczny położony jest na skraju Wzniesień Chocianowskich, graniczących od południa z Doliną Czarnej Wody. Użytek znajduje się na terenie gminy Chocianów, na południowy – zachód od Michałowa, w Nadleśnictwie Złotoryja, obręb Chojnów, Leśnictwo Michałów. Powierzchnia użytku wynosi 17,78 ha. „Torfowisko Kąty” to stanowisko występowania rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt, ich ostoje oraz miejsce rozmnażania. Pełnieni funkcję małej retencji wodnej na obszarach lasów z przewagą suchych borów sosnowych. Ochroną objęto także środowisko egzystencji chronionego motyla z rodziny modraszkwatych – telejusa. Pełni także rolę „banku genów”, reprezentujących zespół *Rhynchosporium albe*. Użytek ekologiczny „Torfowisko Kąty” położony jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Czarnej Wody”.

„TORFOWISKO ZAMIENICE”:

Użytek ekologiczny położony na skraju Wzniesień Chocianowskich, graniczących od południa z Doliną Czarnej Wody. Użytek znajduje się w pobliżu na terenie gminy Chocianów, na południe od Rakowa, w Nadleśnictwie Złotoryja, obręb Chojnów, Leśnictwo Michałów. Powierzchnia użytku wynosi 16,16 ha. „Torfowisko Zamienice” to stanowisko występowania rzadkich i chronionych gatunków roślin. Pełnienie funkcję małej retencji wodnej. Występuje tu stanowisko rzadkiego gatunku *Drosera x beleziana Camus* (mieszanka rosziczki pośredniej i rosziczki okrągłolistnej). Ochroną objęto stanowisko najrzadszych w Polsce torfowisk przejściowych. Użytek ekologiczny „Torfowisko Zamienice” położony jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Czarnej Wody”.

1.11.7. Pomniki przyrody.

Według art. 40 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”. Pomniki przyrody są ważnym elementem składowym krajobrazu, podnoszą jego piękno, posiadają wysokie walory dydaktyczne i edukacyjne. Na terenie gminy Chocianów zlokalizowanych jest 7 pomników przyrody w postaci 5 pojedynczych okazów drzew oraz 2 grup drzew.

TABELA 42: Gmina Chocianów – wykaz pomników przyrody.

Nazwa pomnika	Obwód na wysokości 1,3 m (cm)	Lokalizacja	Podstawa prawna
Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	710	Chocianów, ul. Kościuszki 21	Decyzja Nr 88/65 z dnia 19 lutego 1965 roku (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu nr 3 z 20.05.1966 roku)
Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	400	Chocianów, park podworski	Decyzja Woj. Kons. Przyrody Nr 29/77
Topola biała (<i>Populus alba</i>)	615	Chocianów, park podworski	Decyzja Woj. Konst. Przyrody Nr 30/77
Grupa 2 drzew Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	395 , 420	Chocianów, park podworski	Decyzja Woj. Konst. Przyrody Nr 31/77
Klon jesionolistny (<i>Acer negundo</i>)	350	Chocianów, park podworski	Decyzja Woj. Konst. Przyrody Nr 32/77
Grupa 2 drzew Platan klonolistny (<i>Platanus x acerifolia</i>)	525 , 545	Parchów, park podworski	Zarządzenie Nr 5 Wojewody Legnickiego z dnia 11 marca 1988 roku (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1988 roku nr 5, poz. 44)
Platan klonolistny (<i>Platanus x acerifolia</i>)	355	Żabice, park podworski	Zarządzenie Nr 5 Wojewody Legnickiego z dnia 11 marca 1988 roku (Dz. Urz. Woj. Leg. z 1988 roku nr 5, poz. 44)

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, 2014.

1.11.8. Ochrona gatunkowa fauny i flory.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**ochrona gatunkowa** ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej”.

Gatunki roślin objętych ochroną ścisłą²⁸:

- Orlik pospolity (*Aquilegia vulgaris*);
- Pomocnik baldaszkowaty (*Chimaphila umbellata*);
- Wawrzynek wilczczyko (*Daphne mezereum*);
- Rosiczka pośrednia (*Drosera intermedia* Hayne);
- Rosiczka długolistna (*Drosera longifolia* = *anglica*);
- Rosiczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*);
- Bluszcz pospolity (*Hedera helix*);
- Widłak jałowcowaty (*Lycopodium annatinum*);
- Widłak goździsty (*Lycopodium clavatum*);
- Storzyczek plamisty (*Orchis maculata*);
- Gnidosz rozestłany (*Pedicularis sylvatica*);
- Barwinek pospolity (*Vinca minor*).

Gatunki roślin objętych ochroną częściową²⁹:

- Konwalia majowa (*Convallaria maialis*);
- Kocanki piaskowe (*Helichrysum arenarinum*);
- Bagno zwyczajne (*Ledum palustre*);
- Grzybieńca północna (*Nymphaea alba*);
- Pierwiosnka wyniosła (*Primula officinalis*);
- Porzeczka czarna (*Ribes nigrum*).

Gatunki roślin rzadkich w regionie legnickim³⁰:

- Modrzewnica zwyczajna (*Andromeda polifolia*);
- Włosienicznik wodny (*Batrachium aquatile*);
- Włosienicznik krążkolistny (*Batrachium circinatum*);
- Wełnianka pochwowata (*Eriophorum vaginatum*);
- Ciemiężnica pospolita (*Hottonia palustris*);
- Wąkrota zwyczajna (*Hydrocotyle vulgaris*);
- Tojeść bukietowa (*Lysimachia thyrsoflora*);
- Żurawina błotna (*Oxycoccus quadripetalus*);
- Gnidosz błotny (*Pedicularis palustris*);
- Rdestnica kędzierzawa (*Potamogeton crispus*);
- Rdestnica grzebieniasta (*Potamogeton pectiniatus*);
- Oczeret jezierny (*Schoenoplectus lacustris*);
- Czarcikęs łąkowy (*Succisa pratensis*);
- Pływacz średni (*Utricularia intermedia*);
- Pływacz mniejszy (*Utricularia minor*).

Wykaz gatunków zwierząt objętych ochroną znajdują się w części opisowej poszczególnych form ochrony przyrody (podrozdziały nr: 1.11.2 – 1.11.6.).

²⁸ Na podstawie *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993).

²⁹ Na podstawie *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993).

³⁰ Na podstawie *Powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej miasta i gminy Chocianów* (Wrona i in., 1993).

1.11.9. Powiązania przyrodnicze – elementy systemu ECONET–PL i CORINE/NATURA 2000.

Rozwój gospodarczy w XX wieku przyczynił się do gwałtownego wzrostu ilości zanieczyszczeń emitowanych do środowiska i jego całkowitej lub częściowej degradacji. Presja człowieka na przyrodę doprowadziła do zaniku wielu gatunków flory i fauny, postępującej synantropizacji oraz fragmentacji naturalnych ekosystemów. W celu zjednoczenia wysiłków na rzecz zachowania i ochrony środowiska przyrodniczego ustanowiono szereg porozumień i konwencji międzynarodowych, których sygnatariuszem jest również Polska. Jedną z ważniejszych inicjatyw krajów Wspólnoty Europejskiej, przyczyniającą się do integracji współpracy w dziedzinie ochrony przyrody jest koncepcja utworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej (**EECONET**).

Sieć EECONET mają stanowić obszary powiązane przestrzennie i funkcjonalnie oraz objęte różnymi, wzajemnie się uzupełniającymi formami ochrony przyrody. Dla ochrony środowiska oraz poprawy jego funkcjonowania biologicznego i zwiększenia bioróżnorodności powstała krajowa sieć ekologiczna **ECONET – PL**, która jest częścią Europejskiej Sieci Ekologicznej **EECONET**, utworzonej w celu zintegrowania istniejących obszarów chronionych w poszczególnych krajach europejskich oraz potencjalnych obszarów przewidzianych do ochrony w jeden spójny system, zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi kryteriami i standardami (koncepcja Europejskiej Sieci Ekologicznej została przyjęta przez Radę Europy w 1992 roku). Zasadniczymi elementami sieci są:

- obszary węzłowe, w których wyróżniono biocentra i strefy buforowe;
- korytarze ekologiczne.

Obszary węzłowe odznaczają się dużą różnorodnością gatunkową oraz różnorodnością form krajobrazowych i siedliskowych. Stanowią ostoję gatunków rodzimych i wędrownych, zwłaszcza rzadkich i zagrożonych wyginięciem. Wyróżnione w obszarach węzłowych biocentra obejmują obszary nagromadzenia największych walorów przyrodniczych. Otoczone są strefami buforowymi, które mają wyróżniające się walory, ale nie tak wysokie jak walory biocentrow. Natomiast korytarze ekologiczne to struktury przestrzenne, które umożliwiają rozprzestrzenianie się gatunków pomiędzy obszarami węzłowymi oraz terenami przylegającymi do nich.

Według koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET – Polska (Liro, 1998) obszar całej gminy Chocianów znajduje się w zasięgu krajowego obszaru węzłowego 9K – Borów Dolnośląskich. Tym samym rejon gminy Chocianów jest bezpośrednio i pośrednio powiązany z innymi obszarami węzłowymi oraz korytarzami ekologicznymi zlokalizowanymi w północno – zachodniej części województwa dolnośląskiego i południowej części województwa lubuskiego:

Międzynarodowe obszary węzłowe:

- 17M – Doliny Środkowej Odry.

Międzynarodowe korytarze ekologiczne:

- 18m – Głogowski Odry.

Krajowe korytarze ekologiczne:

- 32k – Dolnego Bobru;
- 33k – Wzgórz Dalkowskich;
- 35k – Prochowicki;
- 67k – Górnego Bobru.

W związku z powyższym należy unikać przerywania bądź przegradzania korytarzy przez lokalizację zabudowy inwestycji liniowych i innych obiektów inżynierskich. Na terenach, gdzie korytarze ekologiczne uległy przerwaniu, należy dążyć do poprawy tej sytuacji przez lokalizację zieleni towarzyszącej i uzupełniającej.

TABELA 43: Gmina Chocianów – wykaz ostoji przyrody o znaczeniu europejskim według systemu CORINE/NATURA 2000.

Nazwa ostoji	Powierzchnia (ha)	Typ	Motyw wyboru
Lasy Przemkowskie i Szprotawskie	20363	L , M	Pt
<u>Typ:</u> L – lasy, M – murawy i łąki.			
<u>Motyw wyboru:</u> Pt – ptaki.			

Źródło: *Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000*, arkusze Chocianów nr 686 (Maćków, 2004).

1.11.10. Założenie parkowe.

Założenia parkowe nie są szczególną formą ochrony przyrody w myśl ustawy o ochronie przyrody. Część z nich podlega ochronie konserwatorskiej jako zabytki kultury. Jednak duże walory przyrodnicze ich terenów, a także bezpośrednie sąsiedztwo terenów zurbanizowanych, dla których pełnią ogromną rolę środowiskotwórczą i biocenotyczną, predysponują do przedstawienia tych obszarów w rozdziale dotyczącym ochrony przyrody. Na terenie gminy Chocianów zlokalizowanych jest 5 założeń parkowych (pałacowe, dworskie) z wyróżniającym się drzewostanem. Występują one w miejscowościach:

- Chocianów o powierzchni 13,42 ha – ujęty w rejestrze zabytków;
- Brunów – 5,9 ha – ujęty w rejestrze zabytków;
- Chocianowiec – 8,9 ha – ujęty w rejestrze zabytków;
- Parchów – 3,5 ha – ujęty w gminnej ewidencji zabytków;
- Żabice – 1,58 ha – ujęty w rejestrze zabytków.

PARK W CHOCIANOWIE:

Zespół pałacowo – parkowy składa się z barokowego pałacu, który powstał w I połowie XVIII wieku w wyniku przebudowy istniejącego tu od końca XIII wieku zamku oraz parku, którego pierwotne założenie ogrodowe, uzupełnione dwoma barokowymi oficynami oraz rosarium, powstało w połowie XVIII wieku. Park jest parkiem barokowym i krajobrazowym o łącznej powierzchni 13,42 ha, w tym 0,27 ha terenów wodnych i 0,15 ha terenów zabudowanych. Założenie jest jednolitą kompozycją architektoniczno – parkową, utworzoną na dwóch osiach, przecinających się pod kątem prostym, której głównym akcentem jest pałac. Podstawowymi elementami kompozycji był reprezentacyjny podjazd oraz okrągły trawnik z centralnie umieszczonym basenem, którego granice stanowiły wspomniane oficyny (północno – zachodnia część parku). Z innych elementów kompozycyjnych wymienić należy dwie fontanny i podłużny ocembrowany staw, na obrzeżach którego poprowadzono aleje grabowe. W XIX wieku powiększono obszar parku od strony wschodniej poprzez swobodnie przeprowadzone alejki (poza założeniem barokowym) oraz kępowe nasadzenia drzew. Poprzez tę część parku przepływa ciek, zakończony przy północnej granicy parku niewielkim zbiornikiem wodnym. Drzewostan parku jest zróżnicowany wiekowo i gatunkowo. Zdecydowanie dominują gatunki liściaste, a wśród nich wyróżniają się pod względem ilości dęby szypułkowe (*Quercus robur L.*), graby pospolite (*Carpinus betulus L.*), jesiony wyniosłe (*Fraxinus excelsior L.*), klony jawory (*Acer pseudoplatanus L.*), klony zwyczajne (*Acer platanoides L.*) i lipy drobnolistne (*Tilia cordata M.*). Na uwagę także zasługują występujące w niewielkich ilościach dęby czerwone (*Quercus rubra L.*), wiązy szypułkowe (*Ulmus laevis P.*), klony srebrzyste (*Acer saccharinum L.*), robinie akacjowe (*Robinia pseudoacacia*

L.), buki zwyczajne (*Fagus sylvatica* L.) i w odmianie purpurowej (*Fagus sylvatica* x *atropunicea* L.) oraz platany klonolistne (*Platanus* x *acerifolia* W.). Bardzo rzadki i cenny jest też dąb szypułkowy w odmianie stożkowej (*Quercus robur* Fastigata L.). Z gatunków iglastych wymienić należy 3 egzemplarze choiny kanadyjskiej (*Tsuga canadensis* C.), 2 sosny wejmutki (*Pinus strobus* L.), 4 daglezie (*Pseudotsuga douglasii* L.), 1 świerk kłujący (*Picea pungens* A.) oraz 4 żywotniki zachodnie (*Thuja occidentalis* L.). Wiek większości drzew rosnących w parku waha się od około 60 do około 120 lat, przy czym najstarsze drzewa, rosnące w części położonej w rejonie pałacu i na wschód od niego, osiągają wiek w granicach 300 – 350 lat. W pozostałej części parku najstarsze drzewa liczą do około 150 lat. W parku oprócz drzew, zwłaszcza w części dziczałej, występuje szereg krzewów, z których na uwagę zasługują: leszczyna pospolita (*Corylis avellana* L.), czeremcha zwyczajna (*Padus racemosa* G.), lilak zwyczajny (*Syringa vulgaris* L.), berberys zwyczajny (*Berberis vulgaris* L.), śnieguliczka biała (*Syphonicarpos albus* E.) oraz rozrastający się coraz bardziej bez czarny (*Sambucus nigra* L.). Wzdłuż niektórych ścieżek wysadzony jest liguster pospolity (*Ligustrum vulgare* L.). W części wschodniej parku kobiercowo występuje bluszcz pospolity (*Hedera helix* L.). Należy stwierdzić, że założenie parkowe w ogólnych zarysach jest dobrze zachowane, jak również (mimo wprowadzonych w okresie powojennym nowych elementów) układ kompozycyjny, choć nieco zatarty z uwagi na częściowe uporządkowanie parku, nie nawiązujące jednak do wyraźnie różniących się założeń.

PARK W BRUNOWIE:

Park podworski w Brunowie położony jest w północnej części wsi, po wschodniej stronie drogi prowadzącej ze wsi do zabudowań PGR. Powierzchnia parku wynosi 5,9 ha, w tym 0,03 ha to wody. Założenie dworskie powstało tu prawdopodobnie w XVI wieku jako własność rodziny Rechenbergów, natomiast założenie parkowe przypuszczalnie powstało w XVIII wieku w okresie gruntownej przebudowy dworu. Z założenia tego może pochodzić aleja przecinająca park wzdłuż osi podłużnej i zakończona kamiennym nasypem. W XIX wieku nastąpiły dalsze przeobrażenia parku związane z przebudową dworu. Z tego okresu pochodzą swobodnie założone ścieżki wśród nowonasadzonych drzew oraz niewielki zbiornik wodny powiązany z ciekim. Od 1945 roku dwór wraz z parkiem był użytkowany przez PGR. Dewastacja pałacyku, który pomimo częściowego remontu w 1962 roku został rozebrany po 1970 roku, oraz parku zatężył jego pierwotny układ, który dziś jest już trudno czytelny. Park ma kształt prostokąta ze ściętym południowo – zachodnim bokiem, gdzie do północnego, krótszego boku przylegał nieistniejący dziś budynek dworu. Obecnie park ma charakter parku leśnego z zachowaniem niektórych wartościowych okazów drzew liściastych, głównie w zachodniej jego części. Jest to grupa jesionów wyniosłych (*Fraxinus excelsior* L.), buków pospolitych (*Fagus sylvatica* L.) i kasztanowców białych (*Aesculus hippocastanum* L.) oraz grupa drzew iglastych we wschodniej części parku: świerki pospolite (*Picea abies* L.) oraz 2 sosny wejmutki (*Pinus strobus* L.). W południowej części parku występuje gęste zadrzewienie dębowo – topolowe: dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.) i topola biała (*Populus alba* L.). Pierwotny drzewostan parkowy został opanowany przez zadrzewienia olchowe: olsza czarna (*Alnus glutinosa* L.) i olsza szara (*Alnus incana* L.). Założenie parkowe jest tylko częściowo zachowane, natomiast układ kompozycyjny z uwagi na dewastację parku jest zupełnie nieczytelny. Wnętrze parku jest dziczące i zarośnięte. Przeprowadzona waloryzacja wykazała, że park zalicza się do obiektów o niewielkich walorach. Jest to park o postępującym procesie degradacji wartości użytkowych i rekreacyjnych.

PARK W CHOCIANOWCU:

Park zamkowy w Chocianowcu położony jest południowej części wsi przy drodze do Rakowa. Powierzchnia ogólna parku wynosi 8,9 ha, przy czym powierzchnia zabudowana zajmuje 0,11 ha. Park o charakterze krajobrazowym, w kształcie litery „L”, gdzie krótszy bok wraz z zamkiem zwrócony jest na północ, a dłuższy na

zachód, w chwili obecnej jest zaniedbany, zarośnięty i zachwaszczony, a zamek zdewastowany. Układ kompozycyjny parku, gdzie wyróżnić można dwa rodzaje zadrzewień (zasadniczy masyw zieleni tworzący park leśny oraz grupowe nasadzenia drzew i krzewów w sąsiedztwie zamku) na skutek dewastacji drzewostanu został w większości zatarty. Zespół zamkowo – parkowy składa się z ruin zamku, którego początki sięgają XIII wieku oraz powstałego w XVIII wieku parku. Zamek do XVIII wieku był budowlą obronną, otoczoną fosami i nasypami ziemnymi. Po przebudowie zamku w początkach XVIII wieku właściciele, czyli rodzina grafów von Redler, zakładają tu park. Z tego okresu pochodzą najstarsze drzewa (liczące około 200 – 250 lat). Są to rosnące nieregularnie dęby szypułkowe (*Quercus robur L.*) i platanów klonolistne (*Platanus x acerifolia W.*). Pod koniec XVIII wieku adaptowano przylegający do terenów zamkowych las, uzupełniając go nowymi nasadzeniami pojedynczych dębów, platanów, topoli i kasztanowców, utrzymując naturalny charakter parku nawiązujący do naturalnych parków krajobrazowych. Dalsze prace przy rozbudowie parku miały miejsce w XIX wieku, kiedy powstała na niewysokim wzgórku w południowej części parku kamienna grota, której ślady są już zatarte. Na przełomie XIX i XX wieku alejkę wiodącą do grotki wysadzono grabami, a polanę w pobliżu zamku (za południowym odcinkiem fosy) od wschodu obramowano także szpalerem grabów. W parku posadzono wówczas wierzy, sosny i graby. W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji stwierdzono, że drzewostan parkowy jest zróżnicowany wiekowo i gatunkowo. W strukturze drzew parku zdecydowanie dominują gatunki liściaste, a wśród nich wyróżniają się: dęby szypułkowe (*Quercus robur L.*) występujące szpalerowo na północno – zachodniej, zachodniej i południowo – zachodniej granicy parku oraz pojedynczo we wnętrzu parku, o obwodach od 262 do 307 cm, graby pospolite (*Carpinus betulus L.*), lipy drobnolistne (*Tilia cordata M.*) i kasztanowce białe (*Aesculus hippocastanum L.*) o obwodach pni 228 – 335 cm. W części leśnej (zachodnia część parku) występują ponadto dość licznie klony jawory (*Acer pseudoplatanus L.*), brzozy brodawkowate (*Betula verrucosa E.*) i robinie akacjowe (*Robinia pseudoacacia L.*). Na uwagę zasługują także pojedynczo występujące klony zwyczajne (*Acer platanoides L.*) i platanów klonolistne (*Platanus x acerifolia W.*) o obwodach pni od 275 do 395 cm oraz niewielka grupa jesionów wyniosłych (*Fraxinus excelsior L.*) o obwodach pni od 237 do 355 cm. Drzewa iglaste reprezentowane są głównie przez niewielką grupę oraz pojedynczo występujące świerki pospolite (*Picea abies L.*) i 2 sosny wejmutki (*Pinus strobus L.*). W części przyzamkowej stwierdzono szereg drzew o dużych walorach dekoracyjnych, z których na uwagę zasługują: platan klonolistny (*Platanus x acerifolia W.*) o obwodzie 418 cm, buk pospolity odmiana purpurowa (*Fagus sylvatica x atropunicea L.*) o obwodzie 385 cm, grupa grabów pospolitych (*Carpinus betulus L.*), grupa topoli białych (*Populus alba L.*) o obwodach pni od 277 do 340 cm oraz 1 świerk pospolity (*Picea abies L.*). Wiek większości drzew jest zróżnicowany, przy czym u przeważającej ich części waha się od 60 do około 120 lat. Najstarsze egzemplarze osiągają wiek około 200 – 250 lat (platanów i dęby). Podszyt leśnej części parku tworzą głównie podrosty przeważającego drzewostanu liściastego: klon jawor (*Acer pseudoplatanus L.*), brzoza brodawkowata (*Betula verrucosa E.*) i robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia L.*) oraz: jarzab pospolity (*Sorbus aucuparia L.*), leszczyna pospolita (*Corylus avellana L.*), dzika róża (*Rosa canina L.*), a także rozrastający się bez czarny (*Sambucus nigra L.*). W runie na szczególną uwagę zasługuje w dużej partii parku (zwłaszcza w jego zachodniej części) występujący kobiercowo i pnący się po drzewach bluszcz pospolity (*Hedera helix L.*). Z tego względu park winien być uznany rezerwatem częściowym.

PARK W PARCHOWIE:

Park przypałacowy w Parchowie położony jest we wschodniej części wsi, w pobliżu szosy wiodącej z Polkowic do Chocianowa. Ogólna powierzchnia parku wynosi 3,5 ha, w tym wody stanowią około 1,5 ha. Zespół pałacowo – parkowy składa się ze zrujnowanego obecnie pałacu, który pochodzi prawdopodobnie z lat 30-tych XVIII wieku oraz naturalistycznie – krajobrazowego parku. Park powstał po ukończeniu budowy pałacu, początkowo jako ozdobny ogród po jego zachodniej stronie. W XIX wieku, po przeprowadzonej regulacji rzeki Szprotawy, na miejscu jej rozlewiska w pobliżu pałacowego ogrodu urządzono staw, który obsadzono drzewami. Dalszy rozwój

parku przypada na przełom XIX i XX wieku, kiedy nasadzono drzewa między Szprotawą a Młynówką oraz wzdłuż koryta rzeki. Park został założony na terenie dawnych, podmokłych łąk, co sprzyjało szybkiemu wzrostowi drzew rodzimych. Na początku XX stulecia dosadzono kilka drzew iglastych w celu wzbogacenia i urozmaicenia dość jednolitego drzewostanu. Dobre warunki glebowe spowodowały szybki i niekontrolowany wzrost drzew jak i samosiewów, co przyczyniło się do zarośnięcia wolnych powierzchni polan parkowych. W ten sposób zaginął początkowo zakładany charakter parku krajobrazowego. Park, zachowany w jego pierwotnych granicach, ma kształt prostokąta o dłuższej osi biegnącej w kierunku północ – południe, gdzie w południowo – wschodniej części istnieje zabudowa folwarczna i zrujnowany pałac. Drzewostan parkowy jest zróżnicowany przede wszystkim pod względem wiekowym, gdzie starodrzew zgrupowany jest głównie w południowej, najstarszej części parku. Jego średni wiek szacuje się na około 130 lat. Najstarszymi drzewami w parku jest grupa platanów klonolistnych (*Platanus x acerifolia* W.) rosnąca w pobliżu pałacu, których wiek wynosi około 200 lat. Dwa spośród nich (o obwodach pni 545 i 525 cm) są aktualnie jedynymi na terenie parku uznanymi pomnikami przyrody. Na uwagę zasługuje też grab pospolity (*Carpinus betulus* L.) rosnący przy drodze do folwarku w północnej części parku. Wiek pozostałych drzew na ogół nie przekracza 100 lat. Natomiast pod względem gatunkowym drzewostan parkowy nie jest zbyt urozmaicony. Dominują rodzime drzewa liściaste, spośród których na uwagę zasługują graby pospolite (*Carpinus betulus* L.), lipy drobnolistne (*Tilia cordata* M.), klony zwyczajne (*Acer platanoides* L.), olsze czarne (*Alnus glutinosa* L.) oraz dęby szypułkowe (*Quercus robur* L.) rosnące na ogół kępami. Z pojedynczych egzemplarzy należy wymienić brzozę brodawkowatą (*Betula verrucosa* E.), jesion wyniosłego (*Fraxinus excelsior* L.) oraz topolę białą (*Populus alba* L.) o obwodzie pnia 450 cm, jednak o zniszczonym przez wypalenie pnia. Podszyt stanowi najczęściej podrost gatunków dominujących (grab, dąb, klon) oraz bez czarny (*Sambucus nigra* L.), śnieguliczka (*Symphoricarpos albus* B.), czeremcha zwyczajna (*Padus racemosa* G.), tawuła (*Spiraea media* S.) a także powszechnie występująca pokrzywa (*Urtica dioica* L.). Układ kompozycyjny jest obecnie całkowicie nieczytelny na skutek szybkiego, niekontrolowanego wzrostu samosiewu drzew. Zniszczony jest także układ wodny parku. Koryto Młynówki oraz staw są wyschnięte, częściowo zasypane śmieciami i zarośnięte.

PARK W ŻABICACH:

Park przypałacowy w Żabicach usytuowany jest w obrębie zabudowań wiejskich wzdłuż głównej szosy wiodącej w kierunku Ogródzisk, po jej północnej stronie. Jego powierzchnia wynosi 1,58 ha i jest najmniejszym parkiem w gminie Chocianów. Zespół składa się z pałacu reprezentującego formy klasycystyczne, wzniesionego w XVIII wieku i przebudowanego gruntownie w XIX wieku oraz parku, którego założenia sięgają końca XVIII wieku. Park w Żabicach posiada kształt zbliżony do prostokąta o osi dłuższej usytuowanej w kierunku wschód – zachód, gdzie wschodnią granicę stanowi budynek pałacu oraz zabudowania PGR. Układ przestrzenny pochodzi z II połowy XIX wieku. Park posiadający pierwotnie cechy swobodnej kompozycji krajobrazowej, obecnie stanowi teren rekreacji i ćwiczeń na wolnym powietrzu dla młodzieży szkolnej. Ogródzony jest częściowo płotem z betonowych elementów prefabrykowanych, częściowo (od ulicy) siatką. Drzewostan parku jest zróżnicowany gatunkowo. Występują wyłącznie gatunki liściaste, wśród których wyróżniają się graby pospolite (*Carpinus betulus* L.) występujące w formie szpaleru wzdłuż ogrodzenia parku, oraz pojedyncze rosnące we wnętrzu parku, o obwodach pni 130 – 175 cm, robinie akacjowe (*Robinia pseudoacacia* L.), osiągające od 215 do 338 cm obwodu, dęby szypułkowe (*Quercus robur* L.) o obwodach pni w granicach 250 – 335 cm, rosnące pojedynczo i grupami we wnętrzu parku oraz jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior* L.), 2 klony zwyczajne (*Acer platanoides* L.), 2 brzozy brodawkowate (*Betula verrucosa* E.) i 4 topole białe (*Populus alba* L.). Na uwagę zasługują 2 głogi dwuszyjkowe (*Crataegus oxyacantha* L.), w tym jeden o obwodzie pnia 105 cm. W parku istnieje kilka ciekawych i cennych dendrologicznie okazów, jak dwa dęby piramidalne (*Quercus robur* x „*Fastigata* L.) rosnące przy wjeździe na teren folwarku, dwa buki pospolite (*Fagus sylvatica* L.) o obwodach pni 233 i 385 cm i jeden w odmianie purpurowej (*Fagus sylvatica*

x *atropunicea* L.) o obwodzie 345 cm oraz platan klonolistny (*Platanus x acerifolia* W.) o obwodzie 385 cm, a także 3 dęby czerwone (*Quercus rubra* L.). Ciekawostką dendrologiczną są zrosnięte ze sobą dąb szypułkowy (*Quercus robur* L.) i robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia* L.). Podszycie stanowią samosiewy drzew dominujących w parku oraz szereg krzewów, z których na uwagę zasługują berberys zwyczajny (*Berberis vulgaris* L.), głóg dwuszyjkowy (*Crataegus oxyacantha* L.), dzika róża (*Rosa canina* L.), śnieguliczka biała (*Symphoricarpos albus* B.), lilak zwyczajny (*Syringa vulgaris* L.) oraz bez czarny (*Sambucus nigra* L.). Należy stwierdzić, że pierwotny układ kompozycyjny jest zniekształcony i dziś słabo czytelny. Także dawny układ komunikacyjny jest zatarty.

1.11.11. Pozostałe elementy środowiska przyrodniczego podlegające ochronie.

Na podstawie przepisów odrębnych ochronie na omawianym terenie podlegają:

- lasy i grunty leśne;
- zieleń urządzona;
- gleby klasy II i III;
- udokumentowane złoża kopalin;
- wody powierzchniowe i podziemne;
- powierzchnia ziemi, krajobraz i powietrze.

Lasy i grunty leśne:

Na terenie gminy Chocianów lasy i grunty leśne zajmują areał 11616,4 ha³¹ i stanowią 52,41 % ogólnej powierzchni gminy. Zbiorowiska leśne w postaci zwartych powierzchniowo, wieloprzestrzennych kompleksów występują przede wszystkim w zachodniej (pomiędzy drogą wojewódzką nr 328 a zachodnią granicą gminy), południowej (pomiędzy Rakowem i Michałowem oraz na południe od wsi Ogrodzisko i Żabice) i centralnej (pomiędzy Chocianowem a Trzmielowem) części gminy. W strukturze gatunkowej zdecydowanie dominuje sosna, stanowiąca ponad 87 % ogólnej powierzchni drzewostanów.

Zieleń urządzona:

Zieleń urządzona na terenie gminy reprezentowana jest przede wszystkim w formie zieleni parkowej, alei i szpalerów przydrożnych oraz śródpolnych, zieleni cmentarnej i przykościelnej – chronionych zapisami ustawy z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury i muzeach oraz dodatkowo w formie zieleni przyzagrodowej. Ważnym dziedzictwem kulturowym są cmentarze, zarówno istniejące jak i zamknięte oraz tereny zieleni pocmentarnej i przykościelnej, usytuowane przeważnie w otoczeniu zabytkowych zespołów kościelnych we wszystkich większych miejscowościach gminy. Ochronie podlega także pozostała zieleń i zadrzewienia w myśl ustawy o ochronie przyrody (rozdział 4) z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2013 roku poz. 627).

Ochrona gleb:

Stosownie do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o zmianie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z dnia 31 grudnia 2008 roku) ochronie podlegają kompleksy użytków rolnych z glebami zaliczonymi do wysokich klas bonitacyjnych (klasy I – III) oraz kompleksy użytków rolnych klas IV – VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego na terenach wiejskich. Na terenie gminy dominują gleby o przeciętnych i słabych walorach dla rolnictwa. Gleby o wysokiej wartości bonitacyjnej (klasa III) stanowią 6,32 % ogólnej powierzchni gruntów ornych

³¹ Łącznie z gruntami związanymi z gospodarką leśną, według GUS 2013.

oraz 7,40 % ogólnej powierzchni użytków zielonych. W związku z powyższym tylko nieznaczna część powierzchni gruntów ornych oraz użytków zielonych podlega ochronie, a rozwój przestrzenny poszczególnych miejscowości wiejskich nie wymaga głębokiej ingerencji w ochronę gleb.

Ochrona złóż:

Złożem kopaliny jest nagromadzenie minerałów i skał, których wydobywanie może przynieść korzyść gospodarczą. Zgodnie z ustawą Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. nr 163, poz. 981), w celu określenia granic złoża, jego zasobów oraz geologicznych warunków występowania sporządza się dokumentację geologiczną. Udokumentowane złoża kopalin uwzględnia się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Na obszarze gminy aktualnie udokumentowane są 4 złoża kopalin: złoża kruszywa naturalnego „Chocianów II” i „Chocianowiec”, złoża iltów ceramiki budowlanej „Chocianów” oraz złożo rud miedzi „Polkowice”. Na złożu „Chocianowiec” wyznaczono obszar i teren górniczy. Ponadto północno – wschodnie krańce gminy znajdują się w zasięgu terenu górniczego „Polkowice”, zaś wschodnie w zasięgu terenu górniczego „Lubin – Małomice”.

Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych:

Ochrona wód polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami przez zapobieganie naruszaniu równowagi przyrodniczej i przeciwdziałanie wywoływaniu w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi, świata roślinnego i zwierzęcego oraz gospodarki narodowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne (Dz. U. z 2012 roku, poz. 145) ochronie podlegają wody śródlądowe powierzchniowe i podziemne oraz obszary ich zasilania. Według *Mapy obszarów głównych zbiorników wód podziemnych* (GZWP) (Kleczkowski, 1990) zachodnia część gminy położona jest w zasięgu czwartorzędowego głównego zbiornika wód podziemnych nr 315 „Chocianów – Gozdnicza”, natomiast wschodnią część gminy obejmuje trzeciorzędowy główny zbiornik wód podziemnych nr 316 „Subzbiornik Lubin”. Dla obu zbiorników wydzielono obszary wysokiej ochrony (OWO). Oba zbiorniki nie posiadają jeszcze dokumentacji hydrogeologicznej. Większe udokumentowane i eksploatowane ujęcia wód podziemnych występują w Chocianowie (3 ujęcia, ulice: Głogowska, Kościuszki, Spacerowa) oraz we wsiach: Brunów, Pogorzelska i Trzebnice (Marynow). Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2009 roku (Dz. U. nr 106, poz. 882) w sprawie szczegółowego zakresu opracowywania planów gospodarki wodami na obszarach dorzeczy, sporządzono stosowny dokument (*Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* przyjęty Uchwałą Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2011 roku), określający zasady gospodarowania wodami podziemnymi i powierzchniowymi, w tym dla rejonu JCWPd nr 69 oraz JCWP nr: PLRW6000171386529, PLRW60001716429, PLRW60001916499 i PLRW600017139299, obejmujących swym zasięgiem rejon gminy Chocianów.

Ochrona krajobrazu:

Struktura przestrzenna krajobrazu jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na wartość przyrodniczą obszaru. Najważniejszymi elementami krajobrazu, które powinny podlegać ochronie są: lasy, większe zadrzewienia nieleśne, zadrzewienia śródpolne, pasy zieleni wzdłuż dróg i cieków wodnych, naturalne łąki w dolinach rzecznych, a także koryta rzek. Lasy, większe zadrzewienia lub zwarte, ekstensywnie użytkowane łąki spowalniają szybkość odpływu składników mineralnych oraz warunkują prawidłowe krążenie wody, pierwiastków i energii w środowisku. Zadrzewienia śródpolne ograniczają erozję wietrzną gleb, parowanie wody z gleb, szczególnie w okresie letnim oraz są miejscem bytowania gatunków zwierząt żywiących się wieloma szkodnikami upraw. Pasy zieleni przydrożnej zapobiegają tworzeniu się zasp śnieżnych na drogach. Szczególnie liczne

dotatkowe korzyści występują w przypadku zachowania mało przekształconych rzek i ich dolin. Ochrona niezajętych przez przemysł, budownictwo, infrastrukturę techniczną i użytkowanie rolnicze dolin rzecznych bez obwałowań lub z wałami odsuniętymi daleko od rzeki, zapewnia nie tylko prawidłowe funkcjonowanie środowiska, ale także sprzyja lepszemu zabezpieczeniu przeciwpowodziowemu miejscowości położonych w dolinach rzecznych, ochronie wód rzek przed zanieczyszczeniami obszarowymi pochodzenia rolniczego i samooczyszczaniu się tych wód. Takie doliny rzeczne pełnią rolę korytarzy ekologicznych zapewniających prawidłowe funkcjonowanie zespołów roślinnych i zwierzęcych. Struktura przestrzenna krajobrazu musi być odpowiednio uwzględniana w procesie planowania przestrzennego. Zachowaniu najistotniejszych obszarów o cennych walorach krajobrazowych służy tworzenie form ochrony przyrody wymienionych w art. 6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku.

1.11.12. Obszary proponowane do objęcia ochroną.

Obecny system obszarów objętych ochroną obejmujących gminę Chocianów składa się z otuliny Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, Obszarów Chronionego Krajobrazu „Lasy Chocianowskie” i „Dolina Czarnej Wody”, obszaru NATURA 2000 „Bory Dolnośląskie”, rezerwatu przyrody „Czarne stawy”, użytków ekologicznych „Torfowisko Kąty” i „Torfowisko Zamienice” oraz 7 pomników przyrody. Są to najwartościowsze pod względem krajobrazowym i przyrodniczym tereny gminy, które wyróżniają się walorami w skali lokalnej i regionalnej. System ten obejmuje znaczną część gminy i jest wystarczający z punktu widzenia zabezpieczenia najcenniejszych walorów przyrodniczych gminy. W związku z powyższym nie postuluje się utworzenia dodatkowych form ochrony przyrody w myśl art. 6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku.

1. 12. Warunki podłoża budowlanego.

Ocenę warunków podłoża budowlanego na terenie gminy Chocianów opracowano na podstawie *Objaśnień do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000*, arkusze: Chocianów nr 686 (Maćków, 2004) oraz Lubin nr 687 (Maćków, 2004). Warunki te określono z pominięciem: obszarów objętych ochroną prawną ze względu na walory przyrodnicze, występowania złóż kopalin i wyrobisk górniczych, terenów leśnych, gleb chronionych II – III klasy bonitacyjnej, łąk na glebach pochodzenia organicznego, terenów zieleni urządzonej oraz rejonów zwartej zabudowy miejskiej. W tak określonych granicach wyróżniono dwie podstawowe kategorie obszarów:

- warunki korzystne dla budownictwa;
- warunki niekorzystne, utrudniające budownictwo.

Obszary o warunkach korzystnych występują na gruntach spoistych zwartych, półzwartych i twardoplastycznych oraz na gruntach niespoistych średniozagęszczonych i zagęszczonych, w których głębokość wody gruntowej przekracza 2 m od powierzchni terenu. Warunki korzystne dla budownictwa występują lokalnie w części północnej (okolice miejscowości Pogorzelska) i centralnej (Chocianów, Chocianowiec). Warstwę przypowierzchniową stanowią tu piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz gliny morenowe z okresu zlodowaceń środkowopolskich. Piaski i żwiry występują w stanie średniozagęszczonym, a gliny morenowe są osadami skonsolidowanymi w stanie twardoplastycznym i półzwartym. Głębokość wody gruntowej nie przekracza 2 m od powierzchni terenu.

Obszary o warunkach niekorzystnych, utrudniających budownictwo charakteryzują się obecnością gruntów słabonośnych (organicznych, gruntów spoistych w stanie miękoplastycznym i plastycznym, gruntów niespoistych luźnych) oraz występowaniem wody gruntowej na głębokości mniejszej niż 2 m od powierzchni terenu. Do tej kategorii obszarów zaliczono też tereny podmokłe i zabagnione oraz zagrożone wystąpieniem szkód górniczych w granicach terenu górniczego złoża rud miedzi „Polkowice”. Warunki niekorzystne utrudniające budownictwo

występują w dolinach rzek Szprotawy i Czarnej Wody, w obrębie rozległych holocenijskich tarasów zalewowych. Podłoże stanowią tu słabonośne piaski rzeczne w stanie luźnym, grunty organiczne (namuły i torfy) oraz nieskonsolidowane mułki. Doliny Szprotawy i Czarnej Wody nie były objęte powodzią w lipcu 1997 roku. Warunki niekorzystne występują również w rejonach obniżenia terenu, szczególnie we wschodniej części gminy. Są to w przewadze miejsca podmokłe o gruntach słabonośnych (nieskonsolidowane mułki i luźne piaski holocenijskie). Ze względu na powyższe obszary niekorzystne, utrudniające budownictwo zlokalizowane są w południowej części wsi Pogorzelska, południowej i północnej części wsi Parchów, zachodniej części wsi Chocianowice, północnej części wsi Brunów, pomiędzy miejscowościami Trzmielów i Szklary Dolne oraz Żabice i Ogrodziska.

2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE.

2. 1. Historia³².

8300 – 4500 p.n.e. Najstarsze znalezisko związane z Chocianowem w postaci mezolitycznego odłupka krzemienia odkrytego w 1941 roku w okolicach ówczesnej wieży Fryderyki.

1284. Pierwsza pisemna informacja świadcząca o istnieniu Chocianowa. W dokumencie z 09 lipca 1824 roku Wawrzyńca oficjała i Mirosława plebana w Skorogroszu dla klasztoru augustianów we Wrocławiu widnieje jako świadek Nicolao de Cosanow – Mikołaj z Chocianowa.

1297. Książę Bolko I Surowy, wnuk Henryka II Pobożnego i prawnuk św. Jadwigi Śląskiej rozpoczyna budowę zamku – warowni w Chocianowie. Odnotował to legnicki prawnik i uczonec Georg Thebesius w prowadzonej przez siebie kronice Lienitzische Jahrbucher.

1311. Bolesław III książę legnicki na zamku w Chocianowie (Koczina) wystawia dokument dla klasztoru w Lubiążu o nadaniu dwóch wsi Oleszna i Gościejowice. Jest to najstarszy znany dokument napisany w Chocianowie.

1329 oraz 1331. Bolesław III wraz z synami składają dwukrotnie Janowi Luksemburskiemu królowi czeskiemu hołd lenny ze swoich ziem w tym również z zamku w Chocianowie (Cozenow).

1345 – 1435. Kolejnymi władcami Chocianowa byli książęta legnicy: Waclaw I, Ruprecht I, Waclaw II oraz Ludwik II książę legnicko – brzeski.

1352. W zachowanym dokumencie książę Waclaw I oznajmia, że rajcy i mieszcianie Legnicy zobowiązują się spłacić jego dług w zamian za wydzierżawienie m. in. lasu i pastwiska w Chocianowie (Coczenow). W tymże samym roku książę nadaje Heylmanowi von Bran dobra w Chocianowie (Coczenow) i Trzebnicach (Tirsensbicz).

1407. W zachowanym dokumencie księcia Ruprechta znajduje się informacja o rozbudowie chocianowskiego zamku przez legnickich rajców oraz Hansa i Stephana von Rothkirch. Trzonem ówczesnego założenia była potężna wieża, która zachowała się niemal w całości w obecnej budowli.

1430. Książę Ludwik II wyraził zgodę na urządzenie przy stawie w Chocianowie (na północ od zamku) hamerni, kramu oraz młyna mistrzowi Adelheyn von Leschin i Kimonowi, jego zięciowi.

1487. Rodzina von Dornheim wybudowała w miejscu obecnego kościoła na Placu Wolności niewielką kaplicę, w której została umieszczona (zachowana do dzisiaj) chrzcielnica ufundowana w 1585 roku przez Jakuba von Schönaich.

1524. Kaplica w Chocianowie została przejęta przez ewangelików.

1594 – 1596. Budowa murowanego kościoła na Placu Wolności.

1600. Zygmunt von Nostitz dokonał przebudowy zamku na nowożytną budowlę. Wzniesiono najwyższą murowaną kondygnację wieży ponad gotyckim trzonem. Nowożytna siedziba była budowlą trójskrzydłową z dominującą prostopadłościenną wieżą.

³² Na podstawie www.cosanow.pl, Machoń Z., 2013.

1613 – 1723. Chocianów pod panowaniem rodu von Stosch. W 1633 roku został obrabowany a następnie spalony przez oddziały armii carskiej (katolickiej) pod wodzą Albrechta Wallensteina. Dopiero około 1650 roku nastąpiło ponowne osiedlanie miejscowości. W 1698 roku przeprowadzono gruntowny remont zamku po wojnie trzydziestoletniej. Katarzyna von Stosch w 1703 roku uwolniła z poddaństwa mieszkańców Chocianowa. Władza została przekazana kilkusobowej radzie składającej się z mieszkańców osady. Chocianów otrzymał również prawo urządzania trzy razy do roku jarmarków i raz w tygodniu targów końskich i na bydło. Powyższe przywileje zostały potwierdzone przez Baltazara Fryderyka von Stosch w 1707 roku. Przywileje targowe potwierdził cesarz Karol VI w maju 1713 roku. Uprawnienia rady oraz przepisy cechowe określił tenże sam cesarz w 1716 roku. W skład rady wchodził: sędzia, zastępca sędziego, pisarz i sołtys.

1723 – 1766. Chocianów pod panowaniem rodu von Redern. Melchior Gottlob von Redern zasłużył się w historii Chocianowa gdyż przeprowadził wiele inwestycji remontowo – budowlanych. Przebudowano kościół, wyremontowano plebanię, założono nowy cmentarz przy ulicy Fabrycznej (zlikwidowany w 1941 roku). Największym przedsięwzięciem było przebudowanie w latach 1728 – 1732 dotychczasowego zamku na wspaniałą barokową rezydencję. Masywna kwadratowa wieża wysoka na 68 metrów została umiejscowiona w nowej bryle. Pałac został również powiązany z dziedzińcem i nowo założonym parkiem w sposób nietypowy dla tego rodzaju obiektów. W 1742 roku w następstwie tak zwanej I wojny śląskiej pomiędzy Prusami i Austrią Śląsk stał się częścią państwa pruskiego. W październiku 1747 roku wybuchł groźny pożar, który strawił bez mała całe miasto. Odbudowę kościoła wraz z wieżą zakończono dopiero w 1766 roku.

1766. Wilhelm Gottlob Christoph burgrabia i hrabia zu Dohna – Schlodien rozpoczął panowanie ostatniego wielkiego rodu Dohnów w Chocianowie aż do 1945 roku. Za jego czasów odlano dwa nowe dzwony, które umieszczono na wieży kościelnej. Dzwony zostały odlane w giserni przy obecnej ul. Trzebnickiej.

1771. Na wieży kościoła zamontowano nowy zegar.

1785. Chocianów liczy 157 mieszkańców. Na początku XIX wieku (w okresie wojen napoleońskich) w dobrach rodziny zu Dohna stacjonowały dwa szwadrony francuskich kirasjerów oraz oddział piechoty. Niestety podczas pobytu żołnierze dokonali wielu zniszczeń. Plądrowano okoliczne pola, zastrzelono okazałe daniele z tutejszego zwierzyńca, zniszczono parkowe rzeźby.

1814. Miejscowy stolarz Trogisch wykonał nowy wystrój ołtarza i kazalnicę w kościele na Placu Wolności.

1845. Chocianów zamieszkuje 432 osoby. Od dwóch lat z powodzeniem funkcjonuje nowoczesny tartak wybudowany przez hrabiego Wilhelma Hermana Albrechta zu Dohna.

1846. W Chocianowie otwarto urząd pocztowy, który mieścił się przy obecnej ulicy Kościuszki naprzeciw pałacu.

1847. Dwukrotnie w ciągu tego roku Chocianów nawiedzają wielkie pożary. Między innymi spłonęła cała zachodnia i wschodnia pierzeja rynku, cała obecna ul. Kolejowa i niemal cała obecna ul. Żeromskiego.

1853. Powstanie Marienhütte (huty Maria) dało początek przemysłowemu rozwojowi Chocianowa. Założycielami tego zakładu byli Anton Schlittgen i jego szwagier kupiec Haase. Początkowo zakład składał się z dwóch pieców, w których wykorzystywano rudę darniową.

1860. Chocianów liczy 764 mieszkańców.

1864. Powstaje kolejny duży zakład przemysłowy branży metalowej – fabryka armatury Augusta Raascha, która mieściła się

przy obecnej ul. Kolejowej i ul. Głogowskiej, gdzie znajduje się zakład RAG, a przedtem Przedsiębiorstwo Produkcji Leśnej „Las”.

1865. Otwarcie prywatnej szkoły katolickiej. Powstała drukarnia Wagnera.

1866. Przy ul. Głogowskiej został wzniesiony kościół katolicki.

1883. Zakończono budowę nowej szkoły publicznej przy ul. Szkolnej.

1884. Zaczyna ukazywać się Kotzenauer Stadtblatt (Gazeta Chocianowska), która była wydawana sześć razy w tygodniu.

1890. Chocianów liczy 1160 mieszkańców.

1892. Otwarta została linia kolejowa Rokitki – Chocianów – Wschowa.

1894. Trzy wspólnoty, to jest miasteczko Chocianów, wieś Mały Chocianów (Sand – czyli obecne Zacisze) oraz obszar dworski (Dominium) utworzyły miasto Chocianów, które w tym czasie liczyło już 3600 mieszkańców.

1899. Wybudowano ratusz przy ówczesnej ul. Ogrodowej (obecnie ul. Ratuszowa). Z inicjatywy hrabiów zu Dohna rozpoczęła działalność szkoła rolnicza.

1900. Huta Maria zatrudniała około 1200 pracowników. Przy zakładzie istniała pracownicza kasa oszczędnościowa, straż pożarna, biblioteka, jadłodajnia, sklep zakładowy i kąpielisko oraz szpital i przychodnia zdrowia.

1905. W Chocianowie mieszkało 4118 osób, w tym 22 Polaków.

1906. Chocianów otrzymuje zaopatrzenie w wodę i kanalizację.

1908. Rozpoczęto proces brukowania ulic w Chocianowie. W pierwszej kolejności wybrukowano Rynek i ul. Kolejową, następnie w tym samym roku ulice Żymierskiego i Kościuszki. Rozpoczęła działalność miejska gazownia. Większość ulic otrzymała oświetlenie gazowe.

1910. Wybudowano halę sportową przy obecnej ul. Ratuszowej.

1919. Otwarcie linii kolejowej Lubin – Chocianów.

1925. Elektryfikacja Chocianowa. Przy ul. Lipowej rozpoczęto budowę najciekawszego na owe czasy osiedla budownictwa mieszkaniowego.

1927. Połączenie Marienhutte z podobnym zakładem Wilhemshutte z Hawy w spółkę o nazwie Eisen und Emalienwerke AG. Nowy zakład miał siedzibę w Szprotawie. Produkcja obejmowała między innymi emaliowane naczynia kuchenne, wanny kąpielowe, artykuły sanitarne i kanalizacyjne.

1931. Zamknięcie największego zakładu w Chocianowie czyli dawnej Marienhutte.

1940 – 1945. Huta Maria była ważnym producentem sprzętu lotniczego. Do produkcji byli wykorzystywani zarówno jeńcy jak i

robotnicy przymusowi. W Chocianowie znajdowały się dwa obozy pracy przymusowej, w jednym przebywali Polacy i Francuzi, w drugim Żydzi. W Duninowie w fabryce amunicji pracowali Polacy, Czesi, Francuzi i Serbowie.

1945. 10 lutego 1945 roku nastąpił decydujący atak radzieckich oddziałów piechoty, to jest części pułków 111-tej dywizji piechoty przy współudziale 1176 pułku piechoty 350 dywizji piechoty 24 korpusu 13 armii. Pomimo dobrze zorganizowanej obrony kapitulacja była nieunikniona. W godzinach przedpołudniowych porucznik Kapek poddał Kotzenau. Rządy radzieckiego komendanta miasta nie trwały długo. Formalne przejście władzy przez Polskę zostało dokonane 15 maja 1945 roku. Wtedy to przybył z Lubina Waclaw Cieśla jako przedstawiciel Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej Obwód Nr VII w Lubinie. W tym samym dniu przejął kompetencje od wojskowego komendanta miasta i ustalił lokal w budynku nr 11 na Placu Wolności na biuro Zarządu Miasta. Waclaw Cieśla 22 maja 1945 roku powołany został na stanowisko burmistrza Kaczanowi (taką nazwę aż do 23 marca 1947 roku nosił Chocianów). Otwarcie pierwszej polskiej szkoły po II wojnie światowej w Kaczanowie odbyło się 1 listopada 1945 roku. Początkowo w szkole uczyło się 35 uczniów, a w ciągu roku szkolnego liczba ta zwiększyła się do 150 dzieci. Pierwszym duchownym katolickim, który przybył do Chocianowa był ksiądz Klemens Ziomek. Przyjechał wraz z parafianami oraz trzema siostrami zakonnymi 17 października 1945 roku. Stan ludności ówczesnego Kaczanowi na dzień 31 grudnia 1945 roku był następujący: 97 rodzin polskich z 359 osobami, 5 rodzin autochtonicznych z 17 osobami i 168 rodzin niemieckich z 580 osobami – razem 956 mieszkańców.

1946. Zaczęto uruchamiać zakłady niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania miasta (wodociągi, gazownię oraz placówkę energetyczną). Rozpoczęto produkcję w tartaku. Bardzo szybko nastąpił rozwój handlu i rzemiosła. Powstaje pierwsza instytucja spółdzielczo – handlowa „Rolnik Polski”, jako jednostka powiatowa z siedzibą w Chocianowie. 30 listopada 1946 roku powołana została Miejska Rada Narodowa, w skład której weszło 30 osób. Przewodniczącym pierwszej MRN był Tomasz Wieczorek.

1947. Uruchomiono w mieście pierwszy punkt biblioteczny. 27 kwietnia odbył się Pierwszy Walny Zjazd Ochotniczej Straży Pożarnej w Chocianowie.

1949. 19 września 1949 roku Dolnośląskie Zakłady Metalurgiczne w Nowej Soli rozpoczęły w Chocianowie werbunek pracowników. Pierwszym zadaniem było przygotowanie do pracy pieców odlewniczych (żeliwiaków) oraz stanowisk formierskich.

1950. Przy Dolnośląskich Zakładach Metalurgicznych Nowa Sól, Oddział w Chocianowie zorganizowane zostało Koło Zrzeszenia Sportowego „Stal”. W późniejszym czasie Klub sportowy „Stal”. Na podstawie ustawy z 20 marca 1950 roku o radach narodowych zlikwidowano zarządy miast oraz stanowiska burmistrza.

1951. Minister Przemysłu Ciężkiego zarządzeniem z dnia 20 czerwca 1951 roku utworzył przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Fabryka Urządzeń Mechanicznych „Chocianów”. Utworzenie Zakładu Produkcji Leśnej „Las” jako filii przedsiębiorstwa wrocławskiego.

1952. Otwarto Przedszkole Miejskie.

1954. 01 września rozpoczęła działalność Zasadnicza Szkoła Metalowo – Odlewnicza. Powołana przez Ministerstwo Oświaty szkoła kształciła uczniów na dwóch kierunkach tokarz i odlewnik, głównie na potrzeby FUM.

1955. Otwarcie żłobka.

1958. Miejska Rada Narodowa przeznaczyła 1,8 mln ówczesnych złotych na urządzenie kąpieliska oraz ogródka jordanowskiego i ogrodzenie parku miejskiego.

1961. Rozpoczęto budowę pierwszych czterech wielorodzinnych budynków mieszkalnych przy ul. Fabrycznej. Miasto otrzymuje nowe oświetlenie uliczne. Przy Szkole Podstawowej dobudowano 9 nowych izb lekcyjnych oraz salę gimnastyczną. Rozpoczął działalność Zespół Szkół Zawodowych Fabryki Urządzeń Mechanicznych. Wyremontowano budynek Ośrodka Zdrowia.

1964. 01 września rozpoczął naukę pierwszy oddział Technikum Mechanicznego na podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej o specjalnościach: odlewnictwo i obróbka skrawaniem.

1966. Do tego roku wybudowano kolejnych siedem budynków wielorodzinnych o 139 mieszkaniach. Następuje znaczny rozwój budownictwa mieszkaniowego.

1971. Dzięki poważnym nakładom finansowym Fabryki Urządzeń Mechanicznych miasto otrzymuje Międzyzakładowy Ośrodek Kultury (obecny ChOK).

1972. 16 czerwca została podpisana wieloletnia umowa pomiędzy Fabryką Urządzeń Mechanicznych oraz KGHM z Lubina. Dzięki pieniądзом z Kombinatu rozwinęło się budownictwo mieszkaniowe, wybudowano hotel robotniczy, budynek Zespołu Szkół, obiekty sportowe i rekreacyjne.

1973. W wyniku uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu w grudniu powstała nowa jednostka terytorialna – miasto i gmina Chocianów, utworzona z miasta Chocianowa, zlikwidowanej gminy Trzebnice i trzech miejscowości należących dotychczas do gminy Polkowice. Pierwszym Naczelnikiem miasta i gminy Chocianów został Henryk Lutostański. Ludność miasta i gminy wynosiła 10348 osób, w tym w mieście 5523 osoby. W 1973 roku przystąpiono do produkcji tokarek sterowanych numerycznie TZC-32N1 w FUM. Była to pierwsza tokarka sterowana numerycznie w Polsce. Otrzymała złoty medal na Międzynarodowych Targach Lipskich.

1974. Oddano do użytku nowoczesną stołówkę zakładową przy FUM.

1975. W wyniku zmian podziału administracyjnego kraju Chocianów znalazł się w składzie województwa legnickiego. Oddano do użytku nowy hotel robotniczy przy ówczesnej ul. Armii Czerwonej. Utworzono Średnie Studium Zawodowe najpierw o kierunku społeczno – prawnym, a następnie kierunek administracyjno – biurowy i ogólnie mechaniczny. Rozpoczęcie budowy osiedla mieszkaniowego przy ul. Wesołej.

1977. W listopadzie rozpoczął działalność zakład produkcyjny Legnickiej Spółdzielni Inwalidów „Legspin”. Zakład pracy chronionej i nakładczej był dostawcą produktów włókienniczych.

1978. 22 kwietnia uroczyście przekazano do użytku nowy obiekt Zespołu Szkół Zawodowych przy ul. Kolonialnej. 22 lipca otwarto stadion sportowy.

1979. Ukończono budowę nowoczesnej hali warsztatów szkolnych przy Zespole Szkół. Hala została wyposażona w zaplecze socjalne oraz maszyny, narzędzia i urządzenia niezbędne do praktycznej nauki zawodu.

1980. 01 września rozpoczęcie nauki w nowej Zbiorczej Szkole Gminnej przy ul. Wesołej. Obiekt posiadał między innymi 20 sal lekcyjnych, pomieszczenia do terapii pedagogicznej, pracownię komputerową i bibliotekę. Podobnie jak w całym kraju, w Chocianowie powstała „Solidarność”. Największa organizacja zakładowa powstała w Fabryce Automatów Tokarskich i liczyła

ponad 1400 członków. Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” FAT, którego przewodniczącym był Zbigniew Machoń, został oficjalnie zarejestrowany w Międzyzakładowym Komitecie Założycielskim NSZZ „Solidarność” we Wrocławiu w dniu 20 października.

1981. 01 września przy Zbiorczej Szkole Gminnej w Chocianowie przekazano do użytku dwie nowe sale gimnastyczne.

1982. W pierwszej połowie tego roku nastąpiły represje w stosunku do chocianowskich działaczy „Solidarności”. 15 stycznia została utworzona Chocianowska Spółdzielnia Mieszkaniowa. 01 listopada zostało wybudowane nowe przedszkole w Chocianowie.

1984. W kwietniu rozpoczął pracę Zakład Uzdatniania Wody w Chocianowie. Oddano do użytku Dom Działkowca. 01 grudnia zaczęła działać nowa automatyczna centrala telefoniczna typu Pentaconta, która zastąpiła dotychczasową centralę ręczną.

1990. Pierwsze po wojnie wolne wybory samorządowe. W skład chocianowskiej Rady Miejskiej weszli w większości przedstawiciele Komitetu Obywatelskiego. Burmistrzem Miasta i Gminy został Zbigniew Machoń. Rada Miejska przyjęła herb oraz flagę miasta. Rozpoczęto proces prywatyzacji handlu i usług.

1991. W skład Zespołu Szkół weszło Liceum Ogólnokształcące.

1992. Burmistrzem Miasta i Gminy został Franciszek Skibicki.

1993. Wiosną opuścili Chocianów, po kilkudziesięciu latach stacjonowania, wojska byłego ZSSR. Rada Miejska wyraziła wolę przystąpienia do Związku Międzygminnego pomiędzy gminami: Chocianów, Gaworzyce, Grębocice, Polkowice i Radwanice.

1994. Burmistrzem Miasta i Gminy został Roman Kowalski.

1995. Zakończono budowę oczyszczalni ścieków w Chocianowie.

1996. Zmodernizowano na energooszczędne oświetlenie drogowe miasta i gminy Chocianów. Przystąpienie do Związku Miast Polskich oraz Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej.

1997. Od 1. do 4. maja obchodzony był Jubileusz 700-lecia Chocianowa.

1998. Burmistrzem Miasta i Gminy został Franciszek Skibicki.

1999. Na skutek wprowadzenia reformy administracyjnej Chocianów znalazł się w granicach województwa dolnośląskiego oraz powiatu polkowickiego. 01 września Szkoła Podstawowa Nr 1 w Chocianowie została przekształcona w Publiczne Gimnazjum.

2000. Oddanie do użytku miejsko – przemysłowej kotłowni.

2007. Oddanie do użytku hali sportowo widowiskowej przy Gimnazjum w Chocianowie, a następnie zespołu boisk.

2008. Zakończona została największa inwestycja po 1945 roku – rewaloryzacja Rynku i zabytkowego parku, którą przeprowadzono w latach 2007 – 2008. Łączne koszty poniesione na ten projekt wyniosły 13,3 mln zł., z czego 4,75 mln zł. to środki unijne.

2009. Zakończono modernizację i rozbudowę oczyszczalni ścieków w Chocianowie za kwotę 8,8 mln zł. Inwestycja została dofinansowana przez środki Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

2010. Burmistrzem Miasta i Gminy ponownie został Roman Kowalski.

Dawne nazwy miejscowości Chocianów:

Cosenow – 1284 i 1290.

Koczina – 1311.

Choczenow – 1329 i 1331.

Cozenow – 1337.

Koczenow – 1339.

Cocenow – 1343.

Cozcenow – 1352.

Cozcenaw – 1359.

Koczzenow – 1398.

Kocznow – 1430.

Kotzenau – od około 1600 do 1945.

Kaczanów – 1945 – 1946.

2. 2. Osadnictwo.

CHOCIANÓW³³:

O najstarszej średniowiecznej zabudowie osady powstałej przy zamku niewiele wiadomo. Można jedynie przypuszczać, że utrwalony w okresie nowożytnym, a zachowany do chwili obecnej układ wykształcił się w jakimś stopniu już wówczas, chociaż istnieje również teoria, iż osiedle targowe jako takie ukształtowało się dopiero około 1713 roku w związku z przyznaniem stosownych praw, o które zabiegali feudałowie z zamku w trosce o większą niezależność swych posiadłości. Niemniej jądrem tego układu jest regularny czworobok (prostokąt) rynku, położony w przybliżeniu na osi wschód – zachód z siecią odchodzących odeń pod kątem prostych ulic, spośród których największe znaczenie miały te o przebiegu równoległym do owej osi. Pośród tak ukształtowanego placu wznosił się od 1594 roku kościół, który zajął prawdopodobnie miejsce wcześniejszej średniowiecznej kaplicy. Układ ten był zapewne następstwem funkcji pełnionych przez osadę, to jest obsługi tutejszego zamku oraz okolicznych rolniczych terenów (targi). Poza samą osadą służebną i zamkiem istniał na tym obszarze jeszcze jeden punkt osadniczy, być może starszy od niej samej. Chodzi tu o hamernię z młotem kuźniczym i młynem wraz z towarzyszącymi im przyległościami, o których jest wzmianka w 1430 roku. Była ona położona przy stawach chocianowskich na północ od dzisiejszego miasta. Można jednak przyjąć, że w pewnym okresie zamek odgrywał w stosunku do osady rolę najistotniejszego czynnika miastotwórczego. W okresie nowożytnym rynek (w przypadku Chocianowa, który nie posiadał wówczas praw miejskich stosowniejsze jest określenie „centralny plac”) obudowany był domostwami, na zapleczu których zgrupowane były w czworoboki zabudowania gospodarcze. Nie był wybrukowany. Była to więc zabudowa o wiejskim układzie i charakterze przeniesiona niejako w warunki miejskie, bowiem głównym zajęciem większości mieszkańców Chocianowa było przez całe stulecie rolnictwo. Podobna w charakterze zabudowa znajdowała się również przy sąsiadujących z rynkiem ulicach. Tam także mamy do czynienia z typowymi chłopskimi zagrodami z prostymi jednokondygnacyjnymi

³³ *Studium historyczno – urbanistyczne Chocianowa* (Staniszewska, 1998).

domami, które tym się jedynie różniły od przyrynkowych, że były nieco skromniejsze. Ten stan trwał właściwie do połowy XIX wieku, a konkretnie do 1847 roku, a więc do czasu wielkiego pożaru miasta, który zniszczył przeważającą część jego zabudowy. W I połowie XIX wieku zabudowa ulic była głównie fachwerkowa (szachulec), a dachy miały pokrycie gontem. Pożar zniszczył większą część zabudowy przyrynkowej. Spłonęły zachodnia, część północnej i wschodnia pierzeje rynku. Zniszczeniu uległa zabudowa całej ówczesnej Bauerngasse (ul. Kolejowa) na odcinku do ul. Głogowskiej oraz niemal całej Bürgergasse (ul. Żeromskiego). W rynku pozostały połowa północnej i połowa południowej pierzei. Poprzedzająca wspomniany pożar zabudowa miejscowości też nie mogła być zbyt stara i liczyła sobie najwyżej sto lat, bowiem poprzedni tego typu kataklizm o porównywalnej skali miał miejsce w 1746 roku. Najstarsze zachowane domy w mieście pochodzą jednak z czasów bezpośrednio po ostatnim wielkim pożarze. W trakcie odbudowy powstały wokół rynku domy niemalże jednakowej wielkości i wyglądu na zbliżonych kształtem działkach. Były to budynki dwukondygnacyjne z cegły, które zastąpiły stojące tu niegdyś 24 domy o konstrukcji belkowej z wypełnieniem, niejednokrotnie nakryte jednym (dwuspadowym łupkowym) dachem na kilku sąsiadujących domach (bez podziałów murami ogniowymi). Układ ten jest czytelny do dzisiaj w zachodniej partii pierzei północnej. Na tyłach domów rynkowych znajdowały się dziedzińce okolone zabudową gospodarczą (stodoły i szopy). Były fachwerkowe, kryte słomą bądź gontem. W pierzei północnej przetrwało do końca XIX wieku 8 takich chłopskich gospodarstw. Na ich miejscu (w partii wschodniej pierzei) powstały w ostatnich latach tego stulecia okazałe, jak na chocianowskie warunki, trójkondygnacyjne, wyższe od dotychczasowych, kamienice. W latach 40-tych XX wieku istniały jeszcze takie wiejskie w charakterze budynki przy Hintermarkt (ulica na tyłach tejże pierzei, dziś będąca traktem gospodarczym). W narożniku rynku i dawnej ul. Chojnowskiej (dzisiejsza ul. Kościuszki) stały do początku XX wieku zabudowania dziedzicznego sołectwa – największego chłopskiego gospodarstwa Chocianowa. Na tym miejscu wzniesiono wówczas gospodę „Drei Kronen”. Pozostałą zabudowę pierzei rynkowych stanowiły domy rzemieślników i kupców. Przy południowej pierzei znajdowały się nadto pastorówka i dom kantora, we wschodnim narożniku pierzei północnej – dom sędziego. Najmłodszą kamienicą jest wzniesiona w 1925 roku przez drukarza Rudolfa Jäckela (na miejscu wcześniejszej budowli) kamienica pod dzisiejszym nr 12, trójkondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem, o połowę wyższa od zabudowy pierzei. Stojący pośrodku rynku kościół nie uległ pożarowi. Wokół niego rozciągał się cmentarz zamknięty jeszcze w 1731 roku. Wówczas to zaczął funkcjonować nowo założony cmentarz przy Kirchofsgasse (ul. Fabryczna).

Okolo połowy XIX wieku główną ulicą Chocianowa była dzisiejsza ul. Żeromskiego. Leżały przy niej 3 gospodarstwa chłopskie i 8 domów należących do rzemieślników. Przedłużeniem Bürgergasse była dzisiejsza ul. Głogowska, jednakże administracyjnie nie należała ona do miasteczka, lecz do gminy wiejskiej. To samo dotyczyło dzisiejszej ul. Trzebnickiej, dawniej Lübener Strasse, której historyczna nazwa brzmiała Mühlengasse, ponieważ znajdowały się przy niej swego czasu 3 wiatraki. Dwa spośród nich przepadły z początkiem XX wieku, a trzeci istniał jeszcze tuż przed wybuchem II wojny światowej. Obecnie na obszarze tym powstało osiedle domów jednorodzinnych. Ponadto przy tej ulicy znajdowały się liczne gospodarstwa rolne. Z ich zabudowy istniały w okresie międzywojennym już tylko pojedyncze obiekty gospodarcze. Ruch przelotowy o sporym znaczeniu odbywał się dzisiejszą ul. Kościuszki. Tu znajdowały się, oprócz wspomnianego uprzednio sołectwa, także pomniejsze gospodarstwa rolne, jak również 7 posesji rzemieślników. Prawie wszystkie budynki były wzniesione w konstrukcji mieszanej, belkowej z wypełnieniem. Przedłużeniem ul. Chojnowskiej była ul. Przemkowska (Primkenauer Strasse, historyczna wcześniejsza nazwa Sand). Dzisiaj składają się na nią dwie ulice: Aleja Sybiraków na odcinku wschodnim i II Armii Wojska Polskiego na odcinku zachodnim. Należała jeszcze wówczas do gminy wiejskiej i była z rzadka tylko zabudowana. Na lewo i na prawo od niej leżały ogrody, a także pola i łąki. W jednym spośród dwóch funkcjonujących przy niej gospodarstw znajdowała się tłocznia oleju lnianego.

We wsi Klein Kotzenau (brak polskiego odpowiednika nazwy) znajdowały się niezbyt duże gospodarstwa rolne oraz zabudowania należące do chałupników. Mieszkańcy gromadzili się w jedynej tutejszej gospodzie o nazwie „Sandkretscham”, która jak sama nazwa wskazuje, była spadkobierczynią funkcjonującej tu niegdyś karczmy. W okresie międzywojennym została znacznie rozbudowana i nosiła nazwę „Weisses Ross”. W rejonie obu wspomnianych ulic położona była, w pewnej odległości od miasta w kierunku zachodnim, strzelnica należąca do Bractwa Kurkowego. W I połowie XIX wieku był to budynek wzniesiony w powszechnej w Chocianowie konstrukcji mieszanej, belkowej z wypełnieniem. Z czasem budynek strzelnicy wykorzystywano nie tylko do celów organizacyjnych bractwa. Pełnił on również funkcje ogólnokulturalne (sala widowiskowa, w której odbywały się przedstawienia teatrów objazdowych, zebrania związków, zabawy i festyny). Z początkiem XX wieku (1908 rok) główna duża sala strzelnicy została odnowiona. W tym czasie budynek był już murowany w całości, a w bezpośrednim jego otoczeniu funkcjonował w latach 20–tych XX wieku ogródek koncertowy. W 1927 roku dokonano gruntownego remontu budynku strzelnicy.

Znaczny wzrost liczby zatrudnionych, w związku z powstaniem w 1854 roku huty, zrodził potrzeby mieszkaniowe na dużą skalę. Początkowo uzupełniano wolne działki przy ulicach i zabudowa ta nie miała ściśle określonego jednolitego charakteru. Była wręcz przypadkowa. Częstokroć były to domy proste, nakryte dwuspadowym dachem z użyciem w murach szlaki z tutejszej huty. Zmniejszała się też stale liczba gospodarstw chłopskich. Na ich miejscu nowe domy wznosili rzemieślnicy i pracownicy huty. Ten pierwszy nieplanowy okres zabudowy trwał do lat 70–tych XIX wieku. Równolegle zaczęły powstawać wielorodzinne domy pracownicze. Jednymi z pierwszych tego typu były obiekty przy dzisiejszej ul. Zaulek Fabryczny, powstałe w bezpośredniej bliskości huty na wygospodarowanym z jej obrębu terenie przyległym do cmentarza ewangelickiego. Cmentarz został w tym czasie (1865 rok) powiększony. W tym czasie założono w mieście nowy cmentarz. Był nim położony w pewnej odległości od miasta, na przedłużeniu ul. Głogowskiej, cmentarz katolicki. Wiązać to można ze wzniesieniem w latach 1864 – 1866 kościoła katolickiego przy rozwidleniu ówczesnych ul. Głogowskiej i Lubińskiej. Potrzeba powstania świątyni wiązała się zapewne także ze znacznym wzrostem liczby katolików przybyłych być może do pracy w tutejszej hucie. Równolegle ze wzniesieniem kościoła i założeniem cmentarza powstała szkoła katolicka. Kolejna rozbudowa cmentarza przy ul. Fabrycznej miała miejsce w 1891 roku za sprawą zu Dohnów. Na miejscu Scheunengasse powstała Gartenstrasse. Podobny proces dotknął również Bauerngasse. Z czasem zmieniła nazwę na Bahnhofstrasse (dzisiejsza ul. Kolejowa) i została doprowadzona do dworca. Było to związane z otwarciem linii kolejowej Niegosławice – Rokitki (1891 rok), a później również Lubin – Chocianów (1919 rok). Przy ul. Kolejowej wzniesiono ponadto kilka domów o willowym charakterze, odznaczających się pewnym smakiem architektonicznym. Także przy tej ulicy rozwinął się drugi co do znaczenia zakład przemysłowy Chocianowa – Fabryka Armatur Raascha (założona w 1864 roku), zyskując z początkiem XX stulecia dwie nowe hale produkcyjne.

Po uzyskaniu statusu miasta, co miało miejsce w 1894 roku (nastąpiło wówczas połączenie dotychczasowej osady targowej z wsią Klein Kotzenau i obszarem należącym do dóbr), Chocianów został wyposażony w budynki o charakterze oficjalnym. W latach 1899 – 1900 wzniesiono ratusz. Na sąsiedniej działce po stronie północnej stanął budynek straży ogniowej z garażami na zapleczu sięgającymi aż do ówczesnej Bismarckstrasse (ul. Żymierskiego). W tym samym czasie zabudowana została ulica Schlittgena (obecna 3-go Maja), przy której mieścił się dotąd jedynie Dom Reprezentantów pobudowany przez hutę. Huta zabudowała również całą dzielnicę efektownymi domami robotniczymi (ulice: Kolonialna i Żymierskiego). Kolonia tych domów została oddana do użytku w 1909 roku. Całość, w tym pobudowany na zakończeniu dzisiejszej ul. Kolonialnej tzw. Lehrlinghaus, znajdowała się w większym założeniu zielonym, z którego pozostał do dziś odcinek wzdłuż domów przy ul. Żymierskiego 13 – 26. Dzisiejsze ulice Kościuszki i Żeromskiego zostały całkowicie zabudowane. Znaczny udział w tym mieli kamienicznicy. Budowa mieszkań nie była jeszcze wówczas głównym celem miasta. Szczególny

nacisk położono na organizację wolnego czasu i urządzenia higieniczne. Chocianów otrzymał zaopatrzenie w wodę i kanalizację prawie równocześnie (1906 – 1907 rok). Pierwszy odcinek wodociągu przebiegał ulicami Kolejową i Głogowską. Z chwilą uruchamiania kolejnych jego nitek następowała likwidacja funkcjonujących dotąd otwartych (ogólnie dostępnych) studni. W 1907 roku miasto posiada własne kąpielisko. Proces brukowania miasta rozpoczął się w 1908 roku, poczynawszy od rynku i ul. Kolejowej. W 1910 roku położono nawierzchnię z płyt cementowych na groblach parkowych. W 1910 roku powzięto zamiar budowy hali sportowej i uzyskano obietnicę dofinansowania przedsięwzięcia ze środków centralnych. Jeszcze w tym samym roku położono fundamenty. W lutym następnego roku nowo wzniesiona hala służyła już do zebrań. Przed I wojną światową miasto znajdowało się w rozkwicie. Jednakże jej wybuch przerwał na jakiś czas tę dobrą passę. Na skutek wojny huta, będąca głównym źródłem utrzymania obywateli, straciła dotychczasowe rynki zbytu, a ich odzyskanie było trudne (traktat wersalski i jego następstwa). Spowodowało to wzrost bezrobocia. Tymczasem potrzeby mieszkaniowe nie malały, a ruch budowlany zamarł na bez mała 5 lat. Powstawały jedynie pojedyncze małe domy przy ówczesnym placu sportowym w widłach dzisiejszych ulic Kolejowej i Trzebnickiej. W latach 1922 – 1923 wybudowano nowe kąpielisko w pobliżu starego stawu cegielnianego na wschód od miasta. Wyposażono je w nowoczesne urządzenia rekreacyjne. W 1924 roku na zebraniu rady miejskiej postanowiono jednogłośnie o elektryfikacji i jeszcze w tym samym roku zaawansowano prace. Miasto rozwijało się wówczas w kierunku południowo – wschodnim. Została wytyczona dzisiejsza ul. Pocztowa. Początkowo z rzadka tylko zabudowana, zyskuje około 1925 roku nową placówkę pocztową. Dotychczas poczta mieściła się w budynku przy ul. Kościuszki 22, pamiętającym czasy powstania urzędu w 1846 roku w pobliżu hrabiowskiego pałacu. Nowej poczcie towarzyszy wzniesiony wkrótce przy tej samej ulicy dom mieszkalny dla jej pracowników, stanowiący obok bliźniaczego załóżek nowego, dużego osiedla mieszkaniowego z jądrem przy ul. Lipowej. Na lata 1925 – 1926 przypada początek ożywionego ruchu budowlanego w mieście. Przy ul. Lipowej (po lewej stronie) są gotowe w 1926 roku 4 domy wielorodzinne. Powstała wówczas spółka akcyjna Schliesische Heimstätte, która w imieniu zarządu miasta wznosi cały szereg estetycznych niewielkich domków jednorodzinnych. W ten sposób została zabudowana w całości ul. Göringa (1-go Maja). W latach 30-tych XX wieku wznowione zostały prace przy budowie osiedla w rejonie ulic Lipowej i Wesołej. Powstawały tu zbliżone formą dwukondygnacyjne wielorodzinne domy czynszowe. Do 1938 roku zabudowana była już cała lewa strona ul. Lipowej, po prawej istniały zaś dwa domy. Prace kontynuowano następnie w 1939 roku, kiedy to w planach było wzniesienie 3 domów 7-rodzinnych. W chwili obecnej ulica jest zabudowana mniej więcej jednolicie w całości. Oznacza to, że prace przy wykańczaniu osiedla prowadzono także po wybuchu II wojny światowej. Jeszcze w trakcie budowy (1926 rok) uznano powstające osiedle za najciekawsze osiągnięcie budownictwa w Chocianowie. Ulica Lipowa została obsadzona obustronnie lipami, a poszczególne domy zyskały jednolite dla wszystkich ogrodzenie ze sztachet drewnianych na podmurówce ze słupkami (fragment takiego płotu z czasu budowy osiedla zachował się do dziś po północnej stronie ulicy). Należy zwrócić w tym miejscu uwagę na fakt, że nowe domy przy ul. Lipowej prezentowały się w całej okazałości od strony wjazdu do miasta z kierunku Lubina, stanowiąc niewątpliwie dobrą jego wizytówkę i co ważniejsze, pozostając w harmonii z charakterem dotychczasowej zabudowy. Poprzedzające je małe parterowe domki przy dzisiejszym ulicach 1-go Maja i Polnej nie zasłaniały widoku z tego kierunku. Perspektywa ta została zaprzepaszczone przez fakt wzniesienia w latach 1975 – 1982 osiedla wielkopłytowych trójkondygnacyjnych bloków.

W wyniku naturalnych procesów fakt administracyjnego a co za tym idzie sztucznego połączenia trzech różnych układów w jeden organizm miejski z końcem XIX wieku jest czytelny w rozplanowaniu Chocianowa do chwili obecnej. Jądrem całości jest rynek z przyległymi doń ulicami, który zasymilował się z układem zabudowań huty oraz osiedlami wzniesionymi dla potrzeb zatrudnionych w niej pracowników oraz z terenem osiedli miejskich położonych pomiędzy nim a dworcem kolejowym. Założenie pałacowo – parkowe położone na uboczu, w kierunku południowo – zachodnim od rynku, pozostało układem niezależnym. Jeszcze w okresie

międzywojennym jedynie zabudowania należące do dominium na zachód od miasta łączyły się w pewnym stopniu z jego układem poprzez sieć dróg gospodarczych wytyczonych w końcu XIX i na początku XX wieku. Po 1945 roku uległa dewastacji bądź całkowitemu zniszczeniu większość zabudowy gospodarczej dawnych dóbr, a obsługujące je drogi dojazdowe straciły rację bytu. To samo dotyczy układu dawnej wsi Klein Kotzenau. Jest on nadal czytelny, jako niezależny od miasta układ wsi, pomimo powstania w tym rejonie osiedla mieszkaniowego przy wyjeździe w kierunku Przemkowa. Separacja tego układu trwa z przyczyn obiektywnych, to jest niemożności zabudowania z uwagi na topografię terenu odcinka ul. II Armii Wojska Polskiego pomiędzy Aleją Sybiraków a ul. Piotrowską. Spośród osiedli mieszkaniowych powstałych po 1945 roku stosunkowo najkorzystniej wpisało się w tkankę miejską osiedle przy ul. Fabrycznej, powstałe począwszy od 1961 roku na terenie zlikwidowanego w 1940 roku cmentarza ewangelickiego, choć być może korzystniejszą alternatywą z konserwatorskiego punktu widzenia byłoby pozostawienie na tym miejscu terenu zielonego ogólnie dostępnego, jak przewidywały to plany przedwojenne. Drugim w miarę pozytywnym przykładem może być osiedle przy ul. Żymierskiego wzniesione w 1965 roku. Teren ten od początku bieżącego stulecia stanowił zaplecze dla mieszkaniowego budownictwa fabrycznego (huty). Budynek obu osiedli wznoszonych techniką wielkiej płyty nie przekraczają w zasadzie gabarytów dopuszczalnych dla miasta o skali Chocianowa (3 – 4 kondygnacje), poza tym są położone w pewnej, bezpiecznej odległości od staromiejskiego centrum. Najściślej związane z przestrzenią miasta jest leżące zupełnie na jego obrzeżu, w klinie wyznaczonym ulicami Trzebnicką i linią kolejową, osiedle mieszkaniowe na przedłużeniu ul. Wesolej. Obserwuje się tu wyjątkowo niekorzystny wpływ na panoramę miasta widzianą od strony drogi lubińskiej oraz zakłócenie tego, co w urbanistyce nowoczesnego Chocianowa stanowiło istotną wartość, to jest układu zabudowy dwóch znacznych osiedli mieszkaniowych z okresu międzywojennego. Zwłaszcza ucierpiał tu charakterystyczny dla czasu swego powstania wachlarzowy układ osiedla domków jednorodzinnych. Tę niekorzystną ingerencję nowej zabudowy potęguje zwłaszcza sposób rozmieszczenia poszczególnych budynków w obrębie całości zabudowy, nie zaś ich gabaryty, które mieszczą się w granicach dopuszczalnych dla skali miasta norm. Nowa zabudowa terenu huty mieści się w obrębie terenu historycznego zakładu. Historyczny układ miasta w Chocianowie nie został w istotny sposób zakłócony. Stanowi to niewątpliwie o jego dużej wartości.

TERENY WIEJSKIE:

Mimo niewątpliwie wczesnego pochodzenia wsi, ich udokumentowanie w źródłach pisanych jest późne. Należy to przypisać kruchości materiału oraz kataklizmom, w których były one unicestwiane. Zdecydowana większość, jeśli nie wszystkie miejscowości mają wczesnośredniowieczny rodowód. Do XIII wieku były to małe osady, rodowe bądź rodzinne. W XIII wieku, w rezultacie programowych działań, nastąpiła komasacja gruntów i nadanie wsiom racjonalnych planów. Wtedy też albo w następnym stuleciu powstały zapewne wszystkie miejscowości gminy. Pierwotne osadnictwo w poszczególnych miejscowościach dzisiejszej gminy należało do zwartych. Spowodowały to głównie korzystne uwarunkowania gruntowe. Większość wsi zlokalizowana jest przy głównych drogach. Były to najczęściej powstałe już w średniowieczu popularne ulicówki lub rzędówki, które późniejszy rozwój osadnictwa przekształcił w bardziej skomplikowane układy przestrzenne (np.: wielodrożnica, ulicówka z folwarkiem, itp.). Niemniej do dnia dzisiejszego większość wsi posiada układ czytelnej ulicówki. Założone w XIII wieku, czy raczej zreformowane przestrzenie i prawnie wsie, pozostawały w mało zmienionych układach do XIX wieku, kiedy to niektóre z nich rozwinęły się terytorialnie, czasem dość znacznie (Chocianowiec, Trzebnice). W przypadku wielu wsi ich układy przestrzenne zostały poszerzone o folwarki, zakładane już w czasach średniowiecznych i później. Powstały także przysiółki i kolonie (Janówka, Kolonia Szklary Dolne, Kolonia Raków, Marynow, Piaski, Zacisze, Zagórze). W kilku wsiach znajdują się zespoły pałacowe lub dworskie z parkami (Brunów, Chocianowiec, Parchów, Żabice). Po 1945 roku wiele z nich uległo degradacji. Historyczny układ ruralistyczny większości wsi

(Brunów, Chocianowiec, Parchów, Pogorzelska, Trzebnice i Żabice) ujęty jest w gminnej ewidencji zabytków i dodatkowo chroniony prawem miejscowym.

Charakterystyczną cechą obecnej przestrzeni osadniczej gminy jest stosunkowo niewielki stopień rozproszenia. Zdecydowana większość terenów osiedleńczych tworzy skupione układy osadnicze o mniej lub bardziej intensywnej zabudowie, w zależności od typu genetycznego wsi. Niewiele jest przysiółków, a rozproszona pojedyncza zabudowa odgrywa marginalną rolę w układzie przestrzennym i w krajobrazie gminy. Zabudowa większości miejscowości ma charakter zagrodowy skupiony przy szlakach komunikacyjnych przecinających daną wieś. Na terenie większości wsi ponad połowa substancji mieszkaniowej powstała przed 1945 rokiem i stanowi świadectwo dawnej zabudowy miejscowości. Jej stan techniczny w wielu przypadkach jest zły. Obserwuje się postępujący proces likwidacji tych obiektów i zabudowę działek nowymi budynkami. Wśród zabudowy powstałej po 1945 roku dominują budynki murowane o modernistycznej architekturze wykonane metodami współczesnej techniki budowlanej. Typowa zabudowa zagród składa się tu przeważnie z domu mieszkalnego jedno- lub dwukondygnacyjnego o dachu płaskim (pozostałość po architekturze z lat 60-tych i 70-tych XX wieku) lub coraz częściej dwuspadowym, ustawionego frontem do drogi oraz budynków gospodarczych ustawionych szczytem lub frontem do drogi, również o typowej dwuspadowej konstrukcji dachu. Regułą jest murowana konstrukcja budynków. Wykończenie elewacji budynków, rodzaj pokrycia dachowego, typ i konstrukcja płotu, elementy małej architektury, itp., są bardzo zróżnicowane i odpowiadają indywidualnym gustom właścicieli. Niekorzystne, np.: z punktu widzenia kosztów rozbudowy infrastruktury technicznej, są pierwsze symptomy rozproszenia zabudowy. Wybitnym tego przykładem jest obecny układ przestrzenny kilku miejscowości położonych najbliżej Lubina i Polkowic (Brunów, Szklary Dolne, Parchów, Pogorzelska). O ile dalszy rozwój tych miejscowości (zapełnianie kolejnych, wolnych parceli przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową) zrekompensuje nakłady poniesione na rozbudowę infrastruktury technicznej (drogi, wodociąg, kanalizacja) o tyle powstają de facto osiedla mieszkaniowe bez żadnego związku z historycznie ukształtowanymi układami przestrzennymi. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że rozwój osadnictwa na terenach wiejskich, położonych w pobliżu większych miast, jest procesem nieuniknionym i jednocześnie szansą dla dalszego funkcjonowania tych miejscowości, w których rolnictwo (z wielu przyczyn) przestaje być dominującą funkcją. W rejonach większych kompleksów leśnych i jednocześnie na terenie dotychczas najmniejszych jednostek osadniczych (np.: Michałów) rozwija się zabudowa letniskowa oraz jednorodzinna rezydencjonalna (tak zwane „drugie domy”). Zabudowa rezydencjonalna rozwija się także w rejonach większych wsi, zwłaszcza tych charakteryzujących się wysokimi walorami krajobrazowymi, w tym przypadku sąsiedztwem obszarów leśnych.

Znaczny stopień skupienia osadnictwa, to bardzo korzystna cecha przestrzeni gminy ze względów gospodarczych, społecznych, komunikacyjnych, krajobrazowych, a także ekologicznych. Taki sposób ukształtowania terenów osadniczych należy utrzymać w dalszym rozwoju przestrzennym gminy poprzez wskazywanie terenów rozwojowych jako dopełnienie istniejącej zabudowy oraz dodanie większych i zwartych kompleksów terenów zagospodarowania osadniczego do istniejących układów osadniczych, z maksymalnym zachowaniem historycznie ukształtowanej formy układu przestrzennego.

2. 3. Zabytki.

Obszar miasta i gminy Chocianów jest terenem o dużym nasyceniu cennymi obiektami zabytkowymi z różnych epok i formacji stylowych, reprezentujących na ogół wysoki poziom artystyczny. Są to: kościoły, plebanie, zespoły pałacowo – parkowe, folwarki, budynki mieszkalne, usługowe i gospodarcze, założenia cmentarne. Zachowały one elementy pierwotnych układów urbanistycznych. W okresie powojennym stopień zachowania historycznie ukształtowanych układów zabudowy poszczególnych miejscowości nie uległ zasadniczym zmianom. Większość

miejsowości na terenie gminy charakteryzuje się do dnia dzisiejszego cennymi historycznymi układami urbanistycznymi i ruralistycznymi (Chocianów, Brunów, Chocianowiec, Parchów, Pogorzelska, Trzebnice, Żabice). Zachowane zabytki architektury legitymują się stosunkowo nowymi metrykami. Zdecydowana większość zabytkowych budowli nie sięga wstecz poza wiek XVIII. Świadczy to niewątpliwie, że wcześniej istniała przede wszystkim zabudowa drewniana. Na terenie gminy zachowało się 6 kościołów (Brunów, Chocianów [2], Pogorzelska, Trzebnice, Trzmielów). W Chocianowiec oraz we wsiach: Brunów, Chocianowiec, Parchów i Żabice są zespoły pałacowo – parkowe. Większość obiektów pałacowych oraz założeń parkowych pozostaje w zaniedbaniu. W większości miejscowości (Brunów, Chocianowiec, Chocianów, Parchów, Pogorzelska, Szklary Dolne, Trzebnice, Trzmielów) występują cenne założenia cmentarne.

Najcenniejszym zabytkiem na terenie gminy jest **zespół pałacowo – parkowy w Chocianowie**³⁴. W latach 1297 – 1299 Bolko I Świdnicki buduje na tym miejscu zamek, rozbudowany następnie przed 1407 rokiem. Trzonem tego założenia była masywna prostopadłościenna wieża. Mury średniowiecznego zamku zostały wykorzystane przy wznoszeniu nowożytnej siedziby około 1600 roku. W 1700 roku mistrz Kügler z Rokitek odnowił zwieńczenie wieży zamkowej uprzednio ją rozbudowując. Pełna rozmachu barokowa rezydencja powstała w wyniku gruntownej przebudowy dotychczasowej siedziby w latach 1728 – 1732 z inicjatywy właściciela dóbr Melchiora Gottlieba (Gottloba) Rederna wg projektu architekta Marcina Frantza. Bryła budynku jest wysoko podpiwniczona, dwukondygnacyjna, nakryta dachem mansardowym, który przenikają kondygnacje mezzaninów w ryzalitach. Od południowego – zachodu mieści się znacznie wyładowany przed lico całości ryzalit mieszczący westybul wejścia głównego i wielką salę, ku której wiodą paradne schody. Od południowego – wschodu zlokalizowano ażurowy, jednoosiowy ryzalit ogrodowy z dwubiegowymi schodami. Od północnego – wschodu leżą dwa mniejsze, słabiej wysunięte przed lico elewacji ryzalidy. Korpus stanowi optyczne oparcie dla potężnej wieży, dołem prostopadłościennej, wyżej przechodzącej w oktagonalną, zwieńczoną dwukondygnacyjnym hełmem z prześwitami. Dawna forma jest czytelna w dominacji gotyckiej wieży, a także pozostawieniu wewnętrznego dziedzińca czy wreszcie w dyspozycji wnętrza, gdzie przeważa układ amfiladowy tworzący z galerią wewnętrznego korytarza asymetryczny rzut. Wysoką klasą odznacza się zachowany detal (dekoracja) elewacji. Pałac w Chocianowie należy do najwybitniejszych i najlepiej zachowanych dzieł Frantza. W 1913 roku dokonano prac restauracyjnych, a w latach 1937 – 1939 obiekt poddano gruntownemu remontowi. Przed zajęciem 09 lutego 1945 przez wojska radzieckie pałac był opuszczony i wyszabrowany z wyposażenia. W latach 1965 – 1966 przeprowadzono prace zabezpieczające z wymianą drewnianych belek górnych stropów na stalowe, przełożeniem i uzupełnieniem pokrycia dachowego oraz odwodnieniem budowli. W ostatnim czasie obiekt został przekazany w ręce prywatne i oczekuje się jego rewitalizacji.

W chocianowskim zespole pałacowo – parkowym wyróżnić można jeszcze kilka cennych zabytkowych obiektów³⁵:

- **oficyna pałacowa I (dom oficjalistów)** przy ul. Kościuszki 26. Wzniesiona w 1777 roku zgodnie z datą widniejącą na portalu wejścia głównego. Projekt przypisywany przez niektórych badaczy Michałowi Frantzowi. Jednakże skromny rytmiczny wystrój elewacji nasuwa raczej skojarzenia z architekturą ostatniej trzecji XVIII wieku, cięższej już ku klasycyzmowi. Bryła jest zwarta prostopadłościenna, wysoko podpiwniczona, dwukondygnacyjna z kondygnacją piętra niższą o charakterze mezzanina, nakryta mansardowym dachem. W okresie międzywojennym oprócz mieszkań pracowniczych mieścił się tu między innymi dworski urząd podatkowy oraz zarząd posiadłości zamku. Obecnie nieużytkowana.
- **kuźnia przy oficynie I** wzniesiona w 3 trzecji XVIII wieku. Obiekt jest prostopadłościenny, zwarty, nieco przysadzisty (niewielkie zróżnicowanie długości i szerokości), bryła nakryta mansardowo – naczółkowym

³⁴ Opis na podstawie *Studium historyczno – urbanistyczne Chocianowa* (Staniszewska, 1998).

³⁵ Opis na podstawie *Studium historyczno – urbanistyczne Chocianowa* (Staniszewska, 1998).

dachem, z dobudowanym później w narożu północno – wschodnim zewnętrznym przewodem kominowym i niskim łącznikiem o dwuspadowym daszku wiążącym ją z budynkiem oficyny. Obecnie opuszczona i znacznie zniszczona.

- **oficyna pałacowa II ze stajnią i mieszkaniami masztalery** przy ul. Kościuszki 17. Wzniesiona około 1780 roku. Projekt bywa przypisywany Michałowi Frantzowi, jednakże analiza stylistyczna wskazywać może na pokrewieństwa z datowaną oficyną I w zespole. Bryła jest zwarta prostopadłościenna, dwukondygnacyjna, z kondygnacją piętra niższą o charakterze mezzanina, nakryta mansardowym dachem, z użytkowym poddaszem. Obecnie ruina.
- **pawilon ogrodowy** wzniesiony w 2 ćwierćwieczu XIX wieku, przebudowany w latach 20–tych XX wieku i po 1945 roku (likwidacja części detalu stanowiącego wystrój architektury). Sąsiadujący bezpośrednio z murem otaczającym ogrody hrabiów zu Dohna służył być może ekspozycji egzotycznych roślin ozdobnych i użytkowych. Surowa sylweta o prostopadłościennych bryle i dobrych proporcjach, z tympanonem wspartym na czterech kanelowanych kolumnach zbliżonych kształtem do doryckich, w czym jest wyraźne nawiązanie do budowli antycznych świątyń (rozwiązanie rozpowszechnione dla budowli o tym przeznaczeniu w 1 połowie XIX wieku).
- pozostałości **budynku gospodarczego** wzniesione w 3 ćwierćwieczu XIX wieku, rozebrane częściowo po 1945 roku. Konstrukcja belkowa z ceramicznym wypełnieniem, bryła prostopadłościenna, rozłożysta, nakryta dwuspadowym spłaszczonym dachem z widocznymi dekorowanymi elementami konstrukcyjnymi.

Cenne obiekty sakralne reprezentuje między innymi **kościół pomocniczy (pierwotnie ewangelicki) p.w. św. Józefa Robotnika w Chocianowie**³⁶ wzniesiony w 1596 roku. Wcześniej, w 1487 roku, wzmiankowana była na tym miejscu kaplica. Obiekt uszkodzony na skutek burzy w 1734 roku odbudowo w 1747 roku. W 1776 roku ukończono budowę nowej wieży. Następnie przebudowany w latach 1895 – 1896. Przebudowę połączono z powiększeniem otworów okiennych w związku z nowym ukształtowaniem empor, przeniesieniem ołtarza na ścianę wschodnią i powiększeniem organów (firmy Schlag und Söhne ze Świdnicy). Przebudowa objęła również wystawienie dobudówki od strony południowej, w związku z czym musiano zlikwidować dotychczasową kaplicę grobową oraz wewnętrzną zakrystię. W 1924 roku nastąpiła kolejna przebudowa. Projekt powierzono architektowi Grauowi z Wrocławia. Zakończenie przebudowy w duchu neobaroku nastąpiło w 1926 roku. Dokonano wówczas rozbudowy krucht w dwa boczne skrzydła z trójkątnymi wolutowymi szczytami, powiększono otwory okienne w wieży oraz scalono całość poprzez system imitujących podziały architektoniczne płycin w tynku i uwieczniono zawieszeniem nowego dzwonu. Prostopadłościenna prosta bryła nakryta jest czterosпадowym dachem, od północy i południa są przybudówki. Skrzydła boczne nakryte są dachami dwuspadowymi, od zachodu dostawiona jest okrągła wieża. We wnętrzu znajduje się między innymi chrzcielnica z 1585 roku (być może z wcześniejszej kaplicy) ufundowana zapewne przez Schönaichów oraz płyta nagrobna z postacią stojącą rycerza (Alexander von Stosch, zmarły w 1616 roku). Rokokowy ołtarz znajdujący się tu jeszcze w latach 60–tych XX wieku w prezbiterium, przeniesiono do kościoła w Nowej Kuźni, w obrębie parafii.

Największym powierzchniowo zabytkowym założeniem cmentarnym jest **cmentarz komunalny w Chocianowie**³⁷ zlokalizowany przy ul. Głogowskiej. Założony został w końcu lat 60–tych XIX wieku, równolegle z budową kościoła przy tej samej ulicy. Obiekt położony jest na północny – wschód od miasta przy wyjeździe w kierunku Polkowic. Charakteryzuje się krzyżowym układem głównych alej. W 1926 roku dokonano obsadzenia drzewami rodzimych gatunków. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1894 roku. Na terenie gminy istnieją

³⁶ Opis na podstawie *Studium historyczno – urbanistyczne Chocianowa* (Staniszewska, 1998).

³⁷ Opis na podstawie *Studium historyczno – urbanistyczne Chocianowa* (Staniszewska, 1998).

jeszcze starsze, cenne **przykościelne założenia cmentarne** (Brunów, Parchów, Pogorzelska, Trzebnice, Trzmielów).

Mocny akcent zabytkowej substancji podkreślają liczne, cenne **założenia parkowe** (podrozdział nr 1.11.10).

Generalnie obiekty zabytkowe występują we wszystkich miejscowościach, za wyjątkiem wsi Raków. Największym ich nasyceniem charakteryzuje się miasto Chocianów gdzie znajduje się 180 obiektów zabytkowych. Znaczne nasycenie obiektów zabytkowych występuje także na terenie wsi: Trzebnice (37), Parchów (30), Chocianowiec (24), Pogorzelska (23), Żabice (20), Szklary Dolne (19) i Brunów (16). Natomiast najmniejszym nasyceniem obiektów zabytkowych charakteryzują się wsie: Michałów (8), Jabłonów (6), Trzmielów (6) i Ogrodzisko (2). Wśród obiektów zabytkowych najliczniejszą grupę stanowią budynki mieszkalne. Licznie reprezentowane są także obiekty przemysłowe i gospodarcze (zabudowania fabryczne, magazyny, stodoły, obory i chlewnie). Rzadziej występują obiekty sakralne (kościół, kaplice, kapliczki, plebanie) oraz obiekty użyteczności publicznej (szkoły, dworce kolejowe, remizy, budynki administracyjne), a także obiekty techniczne i inne (kominy, bramy, itp.). Obecnie na terenie gminy 22 obiekty figurują w rejestrze zabytków województwa dolnośląskiego. Ogółem gminna ewidencja zabytków obejmuje 371 obiektów.

TABELA 44: Gmina Chocianów – rozmieszczenie obiektów zabytkowych.

Miejscowość	Liczba zabytków	W tym wpisane do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego
Chocianów	180	6
Brunów	16	3
Chocianowiec	24	3
Jabłonów	6	–
Michałów	8	–
Ogrodzisko	2	–
Parchów	30	3
Pogorzelska	23	2
Raków	–	–
Szklary Dolne	19	–
Trzebnice	37	2
Trzmielów	6	2
Żabice	20	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Gminnej Ewidencji Zabytków* miasta i gminy Chocianów, 2012.

Obiekty, zespoły i założenia wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2003 roku, nr 162 poz. 1568 z późn. zm.). Odnośnie obiektów zabytkowych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej. Należy dążyć do pełnej rewaloryzacji zabytków. Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

TABELA 45: Gmina Chocianów – wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego.

Miejscowość	Obiekt	Adres	Numer rejestru	Data rejestru
Chocianów	Miasto (1 ćw. XVIII wieku)		A/2646/378	25.11.1976
Chocianów	Kościół Pomocniczy św. Józefa Robotnika (1594 – 1596)	Plac Wolności	A/1459/1509	27.01.1966
Chocianów	Cmentarz komunalny (3 ćw. XIX wieku)	ul. Głogowska	A/1460/812/L	28.12.1987
Chocianów	Pałac (1728 – 1732)	ul. Kościuszki 15	A/3506/216	28.06.1950
Chocianów	Park pałacowy (po 1728 roku)	ul. Kościuszki	A/3507/182	31.05.1950
Chocianów	Pawilon parkowy (poł. XIX wieku)	ul. Kasztanowa 1	A/2846/1064/L	18.08.1998
Brunów	Kościół par. Podwyższenia Krzyża Świętego (1837 rok)	Brunów 75	A/1430/1507	27.01.1966
Brunów	Cmentarz przykościelny (k. XIV wieku)	Brunów 75	A/1431/585/L	05.07.1989
Brunów	Park krajobrazowy (3 ćw. XIX wieku)		A/2737/469/L	17.07.1976
Chocianowiec	Zamek (XVI / XVII wiek)		A/2819/496	11.12.1958
Chocianowiec	Park krajobrazowy (poł. XVIII wieku)		A/2818/288/L	29.05.1975
Chocianowiec	Wiatrak (poł. XIX wieku)		A/2817/611	28.08.1959
Parchów	Cmentarz parafialny (pocz. XIX wieku)		A/2291/756/L	28.12.1987
Parchów	Pałac (1702 rok)		A/3221/956	04.10.1961
Parchów	Aleja dębowa – brzoza (k. XIX wieku)		A/3222/700/L	25.06.1986
Pogorzelska	Kościół par. p.w. św. Jacka (1656 rok)		A/2308/949	13.09.1961
Pogorzelska	Cmentarz parafialny (poł. XVII wieku)		A/2309/757/L	28.12.1987
Trzebnice	Kościół par. M.B. Różańcowej (XVIII / XIX wiek)		A/2504/1063/L	02.09.1997
Trzebnice	Cmentarz przykościelny (k. XIV wieku)		A/2505/744/L	28.12.1987
Trzmielów	Kościół filialny M.B. Różańcowej (1659 rok)		A/2506/951	04.10.1961
Trzmielów	Cmentarz parafialny (XVII wiek)		A/2507/758/L	28.12.1987
Żabice	Park podworski (XVIII / XIX wiek)		A/2447/L	29.03.1977

Źródło: *Gminna Ewidencja Zabytków* miasta i gminy Chocianów, 2012.

Zespoły i obiekty ujęte w rejestrze i gminnej ewidencji zabytków objęte zostały także ochroną konserwatorską w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Są to zespoły i obiekty o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Dla obiektów objętych ochroną konserwatorską obowiązują ustalenia ujęte w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dla prac remontowych i modernizacyjnych, związanych z rozbudową i przebudową obiektów oraz dla prac rozbiórkowych prowadzonych przy zabytkach uwzględnionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uzyskać uzgodnienie wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wykaz zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 rokiem, w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie. Stanowią one charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadają znaczące w skali lokalnej walory artystyczno – architektoniczne.

Gmina Chocianów jest obecnie w trakcie sporządzania *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami*, wymaganego na podstawie art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

2. 4. Stanowiska archeologiczne.

Stanowiska archeologiczne stanowią wielorodny materiał zabytkowy z różnych przedziałów czasowych. Stanowią one ważny element zachowania dziedzictwa kulturowego Rejon Chocianowa wyróżnia się znacznymi wartościami archeologicznymi. Znajduje się tu wiele cennych i bogatych stanowisk, dzięki którym w dość czytelny sposób odtworzono historię pradziejowego osadnictwa aż po dzisiejsze czasy. Obszar gminy Chocianów jest dobrze rozpoznany pod względem archeologicznym.

Największymi rejonami koncentracji relikwów archeologicznych są miejscowości: Ogrodzisko (24 stanowiska), Brunów (15), Żabice (11) i Trzebnice (10). W pozostałych miejscowościach dotychczas udokumentowano mniej niż 10 stanowisk: Michałów (7), Chocianowiec i Jabłonów (po 5), Chocianów, Szklary Dolne i Trzmielów (po 4), Parchów (3) oraz Pogorzelska i Raków (po 2). Ogółem gminny zasób wartości kulturowych podlegających ochronie uzupełnia 96 stanowisk archeologicznych, z czego 1 figuruje w rejestrze zabytków województwa dolnośląskiego. Jest to stanowisko nr 2/2 AZP 74-19 (osada kultury łużyckiej) wpisane do rejestru zabytków pod nr 42/85/327/Arch/68 w dniu 02.08.1968 roku. Nie należy jednak wykluczać możliwości, że dane dotyczące zabytkowej zawartości stanowisk archeologicznych oraz ich zasięgu ulegną zmianie, włącznie z wpisem do rejestru, po przeprowadzeniu badań weryfikacyjnych. Potwierdzone w terenie oraz wpisane do rejestru zabytków stanowiska archeologiczne należy otoczyć szczególną opieką i bezwzględnie zakazać prowadzenia jakichkolwiek działań mogących naruszyć stan zabytku.

TABELA 46: Gmina Chocianów – rozmieszczenie stanowisk archeologicznych.

Miejscowość	Liczba stanowisk archeologicznych	W tym wpisane do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego
Chocianów	4	–
Brunów	15	–
Chocianowiec	5	–
Jabłonów	5	–
Michałów	7	–
Ogrodzisko	24	1
Parchów	3	–
Pogorzelska	2	–
Raków	2	–
Szklary Dolne	4	–
Trzebnice	10	–
Trzmielów	4	–
Żabice	11	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Gminnej Ewidencji Zabytków* miasta i gminy Chocianów, 2012.

Nawarstwienia kulturowe, obiekty archeologiczne i związane z nimi wytwory ruchome, będące integralną częścią substancji zabytkowej gminy Chocianów, stanowią ślad osadnictwa i przekształceń środowiska kulturowego (ulic, działek, instalacji i komunikacji, konstrukcji domów, budynków użyteczności publicznej, itp.), a także są odzwierciedleniem poziomu i jakości życia mieszkańców lokalnych społeczności miejskich i wiejskich.

2. 5. Strefy konserwatorskie.

O wartościach kulturowych gminy decyduje nie tylko historia poszczególnych miejscowości o słowiańskim rodowodzie, zakodowanym w nazewnictwie, ale także zachowane zabytki, do których należą również historycznie ukształtowane układy urbanistyczne i ruralistyczne poszczególnych miejscowości, stanowiska archeologiczne oraz zieleń komponowana (parki i cmentarze). Zasoby kulturowe i krajobrazowe warte są zachowania i ochrony. W tym celu walory kulturowe chronione są także prawem miejscowym, to jest poprzez ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Sporządzone w 1998 roku przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego we Wrocławiu (Staniszewska, 1998) *Studium historyczno – urbanistyczne Chocianowa* postulowało utworzenie następujących stref konserwatorskich:

- strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej dla centrum staromiejskiego Chocianowa i cmentarza przy ul. Głogowskiej;
- strefa „B” ochrony konserwatorskiej dla bezpośredniego otoczenia historycznego centrum miasta od północy z ul. Ratuszową i osiedlem domów patronackich przy ul. Kolonialnej i Żeromskiego, a także dla fragmentu wschodniej części miasta z zabudową przy ul. Kolejowej, Pocztovej i osiedlem przy ul. Lipowej oraz dla terenu tartaka i Nadleśnictwa na zachód od pałacu;
- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego dla terenów położonych na południe od granic parku, obejmujących tereny podmokłe i pozbawione zabudowy, postulując jednocześnie pozostawienie tej formy użytkowania;
- strefa „E” ochrony ekspozycji w formie określenia głównej osi widokowej na pałac i zespół pałacowy od północy i północnego – zachodu;
- strefa „W” ochrony archeologicznej dla pałacu w Chocianowie wraz z otoczeniem;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej obejmująca pałac wraz z folwarkiem i najstarszą częścią parku.

Obecnie na terenie gminy Chocianów na podstawie prawa miejscowego obowiązują następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

CHOCIANÓW³⁸:

- strefa „U” ochrony układu przestrzennego miasta;
- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego;
- strefa „W” ścisłej ochrony archeologicznej;
- strefa „OW” ochrony archeologicznej;
- kierunki ochrony ekspozycji układu zabytkowego.

BRUNÓW³⁹:

- strefa „U” ochrony układu przestrzennego wsi;
- strefa „OW” ochrony archeologicznej.

³⁸ Uchwała nr XXXIV.222.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 23 maja 2013 roku.

³⁹ Uchwała nr XXXIV.221.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 23 maja 2013 roku.

CHOCIANOWIEC⁴⁰:

- strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej;
- strefa „B” ochrony konserwatorskiej;
- strefa „E” ochrony ekspozycji;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

JABŁONÓW⁴¹:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej;
- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego.

MICHAŁÓW⁴²:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej;
- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

OGRODZISKO⁴³:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

PARCHÓW⁴⁴:

- strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej;
- strefa „B” ochrony konserwatorskiej;
- strefa „W” ochrony archeologicznej;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

POGORZELISKA⁴⁵:

- strefa „U” ochrony układu przestrzennego wsi;
- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego;
- strefa „OW” ochrony archeologicznej.

RAKÓW⁴⁶:

- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego.

SZKLARY DOLNE⁴⁷:

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

⁴⁰ Uchwała nr XXXV/247/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

⁴¹ Uchwała nr XXXV/249/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

⁴² Uchwała nr XXXV/250/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

⁴³ Uchwała nr XXXV/251/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

⁴⁴ Uchwała nr XXXV/252/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

⁴⁵ Uchwała nr XXXIV.223.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 23 maja 2013 roku.

⁴⁶ Uchwała nr XXXV/254/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

⁴⁷ Uchwała nr XXXV/255/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

TRZEBNICE⁴⁸:

- strefa „U” ochrony układu przestrzennego wsi;
- strefa „W” ścisłej ochrony archeologicznej;
- strefa „OW” ochrony archeologicznej.

TRZMIELÓW⁴⁹:

- strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego;
- strefa „OW” ochrony archeologicznej.

ŻABICE⁵⁰:

- strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej;
- strefa „B” ochrony konserwatorskiej;
- strefa „E” ochrony ekspozycji;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

Zasięg poszczególnych stref oraz wymogi dotyczące formy zagospodarowania terenu regulują przytoczone akty prawa miejscowego.

Należy zaznaczyć, że największym niebezpieczeństwem dla zachowania istniejących na terenie gminy zabytków jest ich zły stan techniczny oraz brak lub niewłaściwe zagospodarowanie. Dla części obiektów, w szczególności nie objętych ochroną w postaci wpisu do rejestru, działaniami z zakresu prawa miejscowego, mogącymi przyczynić się do ratowania tych obiektów przed zupełną degradacją, byłoby urealnienie wymogów dotyczących ich ochrony, a w szczególności do zasad odnoszących się do remontów tych obiektów, bez ryzyka utraty przez obiekt cennych walorów decydujących o wartości zabytkowej. Jednak w zdecydowanej większości powodem złego stanu technicznego obiektów są problemy natury ekonomicznej i własnościowej, niemożliwe do uregulowania na szczeblu planowania przestrzennego, a wymagające opracowania kompleksowych mechanizmów działania.

⁴⁸ Uchwała nr XXXIV.224.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 23 maja 2013 roku.

⁴⁹ Uchwała nr XXXIV.225.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 23 maja 2013 roku.

⁵⁰ Uchwała nr XXXV/258/2005 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 25 października 2005 roku.

3. STRUKTURA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA.

3. 1. Struktura użytkowania gruntów.

TABELA 47: Gmina Chocianów – użytkowanie gruntów w ha w 2013 roku⁵¹.

Wyszczególnienie	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	W tym					
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
Gmina Chocianów	8839,8417	5541,9812	30,3053	2563,1678	704,3874	11596,8362	1737,3345
w tym: miasto	535,3591	365,6562	2,5739	156,1544	10,9746	90,0255	274,4999

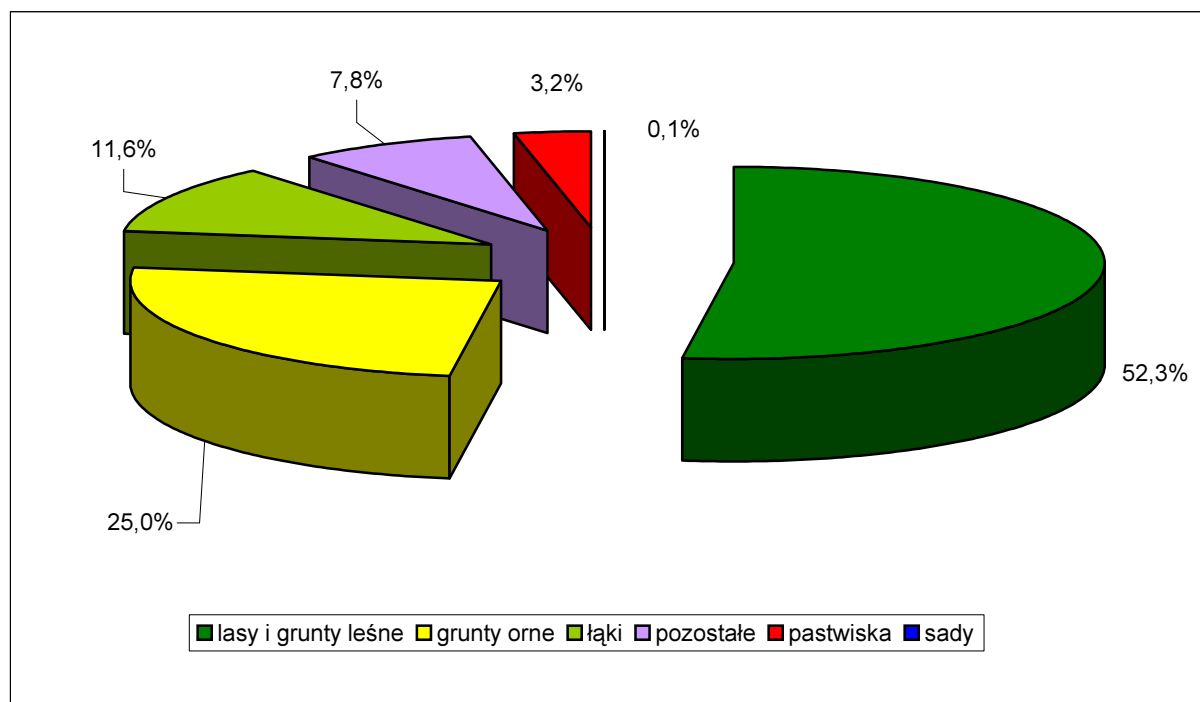
Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Użytki rolne stanowią 39,86 % ogólnej powierzchni gminy, lasy i grunty leśne 52,30 %, a pozostałe grunty i nieużytki 7,84 %. Natomiast struktura użytków rolnych kształtuje się w następujący sposób:

- grunty orne – 62,69 %;
- sady – 0,34 %;
- łąki – 29,00 %;
- pastwiska – 7,97 %.

Współczynniki dla samego miasta wynoszą odpowiednio: użytki rolne 59,50 %, lasy i grunty leśne 10,00 %, pozostałe grunty i nieużytki 30,50 % oraz: grunty orne 68,30 %, sady 0,48 %, łąki 29,17 %, pastwiska 2,05 %.

RYCINA 8: Gmina Chocianów – struktura użytkowania gruntów w 2013 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

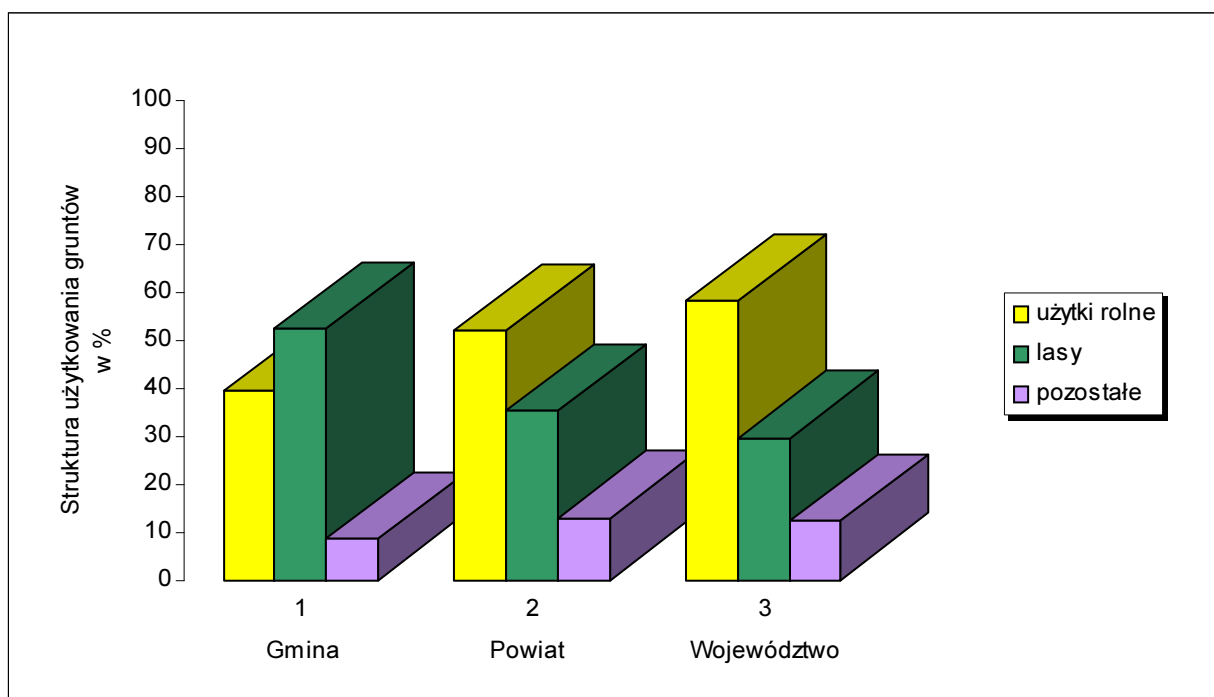
⁵¹ Według ewidencji gruntów.

TABELA 48: Gmina Chocianów – struktura użytkowania gruntów w 2007 roku (w %).

Jednostka administracyjna	Użytki rolne				Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki	
	Razem	w tym					
		grunty orne	sady	łąki			pastwiska
Gmina Chocianów	39,30	65,40	0,31	27,02	7,27	52,16	8,54
Powiat Polkowicki	51,86	73,80	0,29	19,05	6,86	35,25	12,89
Województwo Dolnośląskie	58,15	77,55	0,62	12,47	9,36	29,59	12,26

Źródło: GUS 2008.

RYCINA 9: Gmina Chocianów – struktura użytkowania gruntów w 2007 roku w (%).

Źródło: GUS 2008.

Z powyższej ryciny i tabeli wynika, że struktura użytkowania gruntów w gminie Chocianów różni się dość znacznie od uwarunkowań charakteryzujących powiat polkowicki i całe województwo dolnośląskie. Na terenie gminy Chocianów udział lasów i gruntów leśnych jest zdecydowanie największy (w stosunku do powiatu większy o około 50 %, a województwa o około 75 %), kosztem użytków rolnych i kategorii określonej jako „pozostałe grunty i nieużytki”, w skład których wchodzi między innymi: obszary zabudowy mieszkaniowej, tereny przemysłowe, tereny kolejowe, ulice, parki, tereny wodne, rowy, nieużytki itp. Spośród użytków rolnych jest tu stosunkowo najwięcej łąk, kosztem pastwisk i gruntów ornych.

TABELA 49: Gmina Chocianów – struktura użytkowania gruntów według obrębów w ha w 2013 roku⁵².

Miejscowość (obręb)	Powierzchnia ogólna w ha	Struktura użytkowania gruntów w ha			
		Grunty orne	Użytki zielone	Grunty leśne	Pozostałe
Chocianów	899,8845	365,6562	169,7029	90,0255	274,4999
Brunów	1817,9836	744,8184	187,4836	744,6799	141,0017
Chocianowiec	7912,0367	994,6059	818,4459	5579,5553	519,4296
Jabłonów	463,8674	92,0410	84,9594	263,3199	23,5471
Michałów	2085,4671	270,9434	361,1584	1338,4429	114,9224
Ogrodzisko	982,2258	151,8913	139,4915	651,0515	39,7915
Parchów	1451,3272	540,6249	224,7834	579,0297	106,8892
Pogorzelska	998,4161	213,6978	348,1957	372,4360	64,0866
Raków	499,4217	165,4438	147,0346	147,8900	39,0533
Szklary Dolne	1394,4088	549,4439	476,5895	180,9585	187,4169
Trzebnice	1318,7334	919,4332	157,8674	116,5845	124,8483
Trzmielów	1434,2740	99,8914	106,5439	1177,5625	50,2762
Żabice	915,9661	433,4900	75,6043	355,3000	51,5718

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 50: Gmina Chocianów – struktura użytkowania gruntów według obrębów w % w 2013 roku⁵³.

Miejscowość (obręb)	Struktura użytkowania gruntów w %			
	Grunty orne	Użytki zielone	Grunty leśne	Pozostałe tereny
Chocianów	40,63	18,86	10,00	30,50
Brunów	40,97	10,31	40,96	7,76
Chocianowiec	12,57	10,34	70,52	6,57
Jabłonów	19,84	18,32	56,77	5,08
Michałów	12,99	17,32	64,18	5,51
Ogrodzisko	15,46	14,20	66,28	4,05
Parchów	37,25	15,49	39,90	7,36
Pogorzelska	21,40	34,87	37,30	6,42
Raków	33,13	29,44	29,61	7,82
Szklary Dolne	39,40	34,18	12,98	13,44
Trzebnice	69,72	11,97	8,84	9,47
Trzmielów	6,96	7,43	82,10	3,51
Żabice	47,33	8,25	38,79	5,63

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Z powyższego zestawienia wynika, że największy odsetek użytków rolnych (grunty orne i użytki zielone) w stosunku do ogólnej powierzchni danego obrębu występuje na terenie obrębów: Trzebnice (81,69 %), Szklary Dolne (73,58 %) i Raków (62,57 %). Największy odsetek terenów leśnych występuje na terenie obrębów: Trzmielów (82,10 %), Chocianowiec (70,52 %), Ogrodzisko (66,28 %) i Michałów (64,18 %), zaś najwięcej terenów określonych jako „pozostałe” na terenie obrębów Chocianów (30,50 %) i Szklary Dolne (13,44 %).

⁵² Według ewidencji gruntów.

⁵³ Według ewidencji gruntów.

3. 2. Struktura własnościowa gruntów.

TABELA 51: Gmina Chocianów – własność gruntów w 2013 roku.

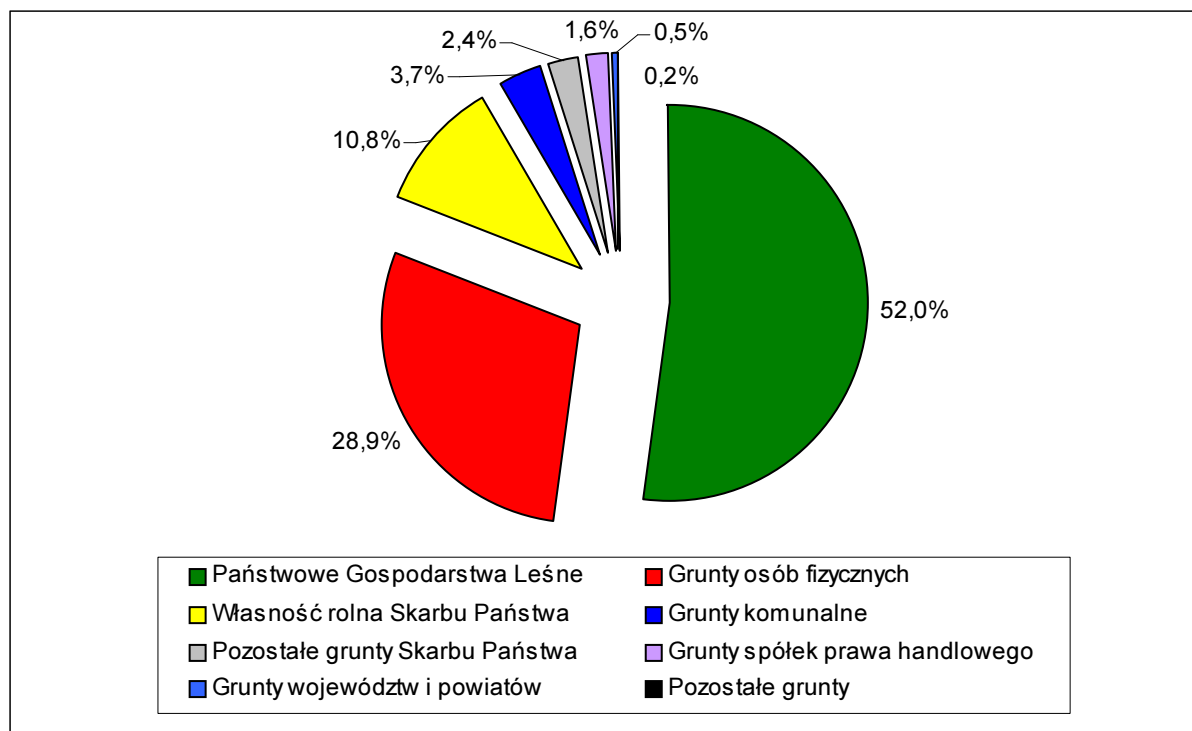
Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha ⁵⁴		Struktura w %	
	Ogółem	w tym miasto	Ogółem	w tym miasto
Grunty Skarbu Państwa ogółem	14456	267	65,19	29,67
<i>Państwowe Gospodarstwa Leśne</i>	<i>11530</i>	9	<i>79,76</i>	36,33
<i>Grunty Spółek Skarbu Państwa</i>	<i>1</i>	–	<i>0,01</i>	–
<i>Zasób własności rolnej Skarbu Państwa</i>	<i>2394</i>	92	<i>16,56</i>	34,46
<i>Zasób nieruchomości Skarbu Państwa</i>	<i>132</i>	1	<i>0,91</i>	0,37
<i>Pozostałe grunty Skarbu Państwa</i>	<i>399</i>	77	<i>2,76</i>	28,84
Grunty województw	43	6	0,19	0,67
Grunty Powiatów	57	4	0,26	0,44
Grunty komunalne	815	326	3,68	36,22
Grunty osób fizycznych	6414	288	28,93	32,00
Grunty spółek prawa handlowego	361	7	1,63	0,78
Grunty spółdzielni	2	2	0,01	0,22
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	10	–	0,05	–
Grunty partii politycznych i stowarzyszeń	16	–	0,07	–

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

W skali całej gminy zdecydowana większość gruntów (65,19 %) jest własnością Skarbu Państwa, z czego najwięcej (79,76 % z ogółu gruntów państwowych) stanowią tereny w zarządzie Lasów Państwowych. W rękach osób fizycznych pozostaje ponad ¼ całości gruntów (28,93 %). Grunty komunalne stanowią tylko nieznaczną ilość (3,68 %) z ogółu gruntów w gminie Chocianów. Wyraźnie zaznaczoną pozycję mają także grunty spółek prawa handlowego (1,63 %). Na terenie miasta zarysował się dość stabilny podział na 3 głównych właścicieli. Dominują grunty komunalne (36,22 %), grunty osób fizycznych (32,00 %) oraz grunty Skarbu Państwa (29,67 %). Pozostałe pozycje zajmują mniej niż 1 % własności z ogółu gruntów.

⁵⁴ Powierzchnia ewidencyjna według ewidencji gruntów.

RYCINA 10: Gmina Chocianów – struktura własności gruntów w 2013 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

3. 3. Struktura przestrzenna.

Miasto Chocianów obejmuje obecnie obszar o powierzchni geodezyjnej wynoszącej 900 ha. Posiada ono zróżnicowany układ przestrzenny. Centrum miasta stanowi prostokątny plac pełniący rolę rynku (Plac Wolności), który obok zespołu pałacowo – parkowego stanowi najcenniejszy zespół przestrzenny w gminie, wzbogacony interesującą, zwartą, zrewitalizowaną zabudową oraz położonym w centrum rynku kościołem. Stan techniczny zabudowy na terenie miasta jest na ogół dobry, wyjątek stanowi najstarsza substancja mieszkaniowa sprzed 1945, a nawet sprzed 1918 roku, gdzie w części stan techniczny budynków jest średni, a często zły. Stwierdza się konieczność jej przebudowy. Tereny zabudowy mieszkaniowej tworzą osiedla o różnej gęstości zaludnienia usytuowane na północ oraz zachód i wschód od rynku. Zabudowa o niskim wskaźniku intensywności, przeważnie jednorodzinna, obejmuje głównie południowo – wschodnią (ulice: 1 – go Maja, Polna) oraz zachodnią część miasta (ulice: II Armii Wojska Polskiego, Górnicza, Gwarków, Jagodowa, Kwiatowa, Piotrowska, Słoneczna, Szprotawska, Środkowa, Świerkowa, Wrzosowa, Zacisze). Osiedla zabudowy wielorodzinnej o dużej intensywności (tak zwana „wielka płyta”) usytuowane są na północy (ul. Sportowa) oraz na południowo – wschodnich (ulice: Armii Krajowej i Wesola) i północno – zachodnich (ulice: Bolka I Świdnickiego, Krótka, Odrodzenia) obrzeżach miasta. Wielorodzinne zespoły mieszkaniowe o niższej intensywności, powstałe przed 1945 rokiem, zlokalizowane są w bliżej rynku, w rejonie zakładów przemysłowych (ulice: Fabryczna, Kolejowa, Lipowa, Żymierskiego). Znaczną powierzchnię miasta, tworząc odrębną jednostkę o funkcjach produkcyjno – technicznych, zajmuje historyczna zabudowa zakładu przemysłowego Chofum – Obrabiarki sp. z o.o., zlokalizowana na północno – wschód od rynku pomiędzy ulicami Głogowską i Fabryczną. Ofertę usług rynkowych tworzy przede wszystkim handel, w tym wielkopowierzchniowy. Obiekty nie są zbyt rozproszone, koncentrują się głównie w rynku, który pełni rolę centrum usługowego, co zapewnia lepszą obsługę mieszkańców oraz zwiększa prestiż tego rejonu miasta. Zespoły usług komercyjnych zlokalizowane są także w rejonie osiedli mieszkaniowych.

Usługi publiczne zlokalizowane są w centralnych rejonach miasta, zwłaszcza w rejonie ul. Ratuszowej. Istniejące zasoby zieleni miejskiej to przede wszystkim park pałacowy usytuowany na południe od rynku oraz ogrody działkowe przy ul. Trzebnickiej. Miasto nie posiada wyraźnie ukształtowanych i urządzonych terenów rekreacyjnych, umożliwiających wypoczynek mieszkańcom. Funkcje te pełni przede wszystkim rejon stadionu przy ul. Sportowej. Przepływające poza obszarami zainwestowanymi ciek wodne (rzeka Chocianowska Woda i potok Równik) pełnią rolę lokalnych korytarzy ekologicznych. Właściwe zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia cieków wodnych (ciągi piesze, ścieżki rowerowe) otwiera możliwość choć częściowego wykorzystania ich brzegów na cele wypoczynkowe i rekreacyjne. Podstawowy układ komunikacyjny miasta tworzą drogi wojewódzkie nr 328 (ulice: II Armii Wojska Polskiego, Dominialna, Kościuszki) i nr 331 (ulice: Głogowska i Parkowa). Przebiegają przez centralne rejony miasta i są obciążone nadmiernym ruchem pojazdów. Pozostałe ulice stanowią uzupełniającą sieć komunikacyjną. Przebiegająca przez wschodnie i północne rejony miasta, i formalnie zamykająca jego rozwój w tych kierunkach, linia kolejowa obecnie jest nieczynna, a na odcinku od byłej stacji kolejowej w kierunku Przemkowa – zlikwidowana. Otoczenie miasta stanowią użytki rolne, zwłaszcza grunty orne i łąki oraz tereny leśne.

Zasadniczą cechą struktury sieci osadniczej poza miastem jest jej dość wysoki stopień rozdrobnienia, mający niekorzystny wpływ na kształtowanie warunków socjalno – bytowych społeczności wiejskiej. W większości wsi dominuje zabudowa zagrodowa znajdująca się w stanie technicznym średnim, a niekiedy złym. Podstawowym założeniem poprawy warunków mieszkaniowych jest zachowanie i modernizacja istniejących zasobów oraz realizacja nowego budownictwa mieszkaniowego. W miejscowościach Brunów, Parchów, Pogorzelska i Szklary Dolne, a więc położonych najbliżej Lubina i Polkowic, od kilkunastu lat rozwija się zabudowa jednorodzinna, będąca konsekwencją ruchów migracyjnych miasto – wieś. W rejonie wsi Michałów rozwija się zabudowa letniskowa. Na wsiach program usługowy rozmieszczony jest dość przypadkowo, w większości wzdłuż ciągów komunikacyjnych i w większości jest pochodną potencjału demograficznego danej miejscowości. Najliczniejszy zespół usług, zarówno publicznych jak i rynkowych, koncentrują wsie: Chocianowice, Parchów, Szklary Dolne i Trzebnice. System komunikacyjny tworzy sieć kołowa. Przez tereny wiejskie przebiegają 3 drogi wojewódzkie i 11 dróg powiatowych. Drogi te stanowią podstawowy układ komunikacyjny gminy, którego uzupełnieniem jest system dróg gminnych. Na linii kolejowej nr 303 relacji Chocianów – Rokitki nie odbywają się przewozy pasażerskie ani towarowe. Rolnictwo nie pełni już wiodącej funkcji gospodarczej na terenach wiejskich. Nie występują tu także większe zakłady produkcyjne, a jedynie drobna wytwórczość. Odkrywkowa działalność górnicza, związana z wydobyciem kruszywa naturalnego, występuje we wsi Chocianowice. Znaczący udział w strukturze powierzchni gminy stanowią lasy, objęte w większości licznymi formami ochrony przyrody, co stwarza korzystne warunki dla rozwoju usług turystyki i rekreacji, zwłaszcza w kontekście sąsiedztwa regionu „zagłębia miedziowego”.

3. 4. Struktura funkcjonalna.

Gmina Chocianów jest samorządową jednostką miejsko – wiejską z wiodącą rolą sektora produkcyjnego i leśnego. Uzupełniającą rolę pełni sektor rolniczy i usługowy. Szansę na przyszły rozwój ma przede wszystkim sektor produkcyjny, a także rolniczy (przede wszystkim w oparciu o hodowlę i uprawy) i usługowy (w tym związany z turystyką i rekreacją). W wyniku analiz przeprowadzonych na podstawie zebranych materiałów inwentaryzacyjnych oraz na podstawie występujących powiązań komunikacyjnych i funkcjonalnych, można przyjąć następujący system obsługi ludności gminy:

Ośrodek gminny głównego poziomu obsługi o zasięgu lokalnym, obsługujący w zakresie usług ponadpodstawowych teren całej gminy – miasto Chocianów. Pełni ono funkcję administracyjną, stanowi ośrodek koncentracji mieszkalnictwa i usług dla ludności oraz obsługi rolnictwa i leśnictwa. Dodatkowo posiada dość rozwinięte funkcje przemysłowe. Tym samym Chocianów pełni funkcję lokalnego centrum rozwoju, które jest istotnym czynnikiem wzrostu i kumuluje usługi oraz inne działalności gospodarcze w skali umożliwiającej społeczny i ekonomiczny rozwój sąsiadujących z nim miejscowości. Funkcjami rozwojowymi Chocianowa są przede wszystkim funkcje produkcyjne oraz usługi rynkowe i nierynkowe.

Ośrodki pośredniego poziomu obsługi z poszerzonym programem usługowym, współpracujące z ośrodkiem gminnym – wsie: Chocianowiec, Parchów, Szklary Dolne i Trzebnice. Są to ośrodki stanowiące etap pośredni w kompleksowym systemie obsługi ludności, szczególnie w zakresie usług służby zdrowia, oświaty, kultury i handlu o odpowiednio dużej liczbie ludności w rejonie obsługi. Funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: rolnictwa, mieszkalnictwa, działalności produkcyjnych, a także usług rynkowych.

Pozostałe ośrodki (wsie elementarne), o funkcjach typowo rolniczych i leśnych, obsługujące ludność w podstawowym zakresie usług (niektóre nawet ich pozbawione). Zaliczono do nich sołectwa: Brunów, Jabłonów, Michałów, Ogrodzisko, Pogorzelska, Raków i Trzmielów. Funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: rolnictwa, leśnictwa i mieszkalnictwa, a także usług rynkowych w postaci turystyki i rekreacji.

TABELA 52: Gmina Chocianów – struktura funkcjonalna według miejscowości.

Miejscowość	Funkcje podstawowe ⁵⁵	Funkcje uzupełniające (perspektywiczne)
Chocianów	działalności produkcyjne, usługi	bez zmian
Brunów	osadnictwo i rolnictwo	usługi
Chocianowiec	rolnictwo i leśnictwo	drobna, nieuciążliwa wytwórczość, usługi
Jabłonów	rolnictwo i leśnictwo	bez zmian
Michałów	leśnictwo	turystyka i rekreacja
Ogrodzisko	rolnictwo i leśnictwo	osadnictwo, turystyka i rekreacja
Parchów	osadnictwo, rolnictwo, usługi	bez zmian
Pogorzelska	osadnictwo, rolnictwo	usługi
Raków	rolnictwo i leśnictwo	turystyka i rekreacja
Szklary Dolne	osadnictwo, rolnictwo, usługi	bez zmian
Trzebnice	rolnictwo i usługi	drobna, nieuciążliwa wytwórczość
Trzmielów	rolnictwo i leśnictwo	osadnictwo, turystyka i rekreacja
Żabice	rolnictwo i leśnictwo	turystyka i rekreacja

Źródło: Opracowanie własne, 2013.

Należy wyraźnie podkreślić, że obecnie funkcja rolnicza, określona jako podstawowa, ogranicza się w większości miejscowości przede wszystkim jako wiodąca w strukturze zagospodarowania przestrzeni (struktura przestrzenna) i nie stanowi wiodącej funkcji ekonomicznej. W perspektywie najbliższych kilkunastu lat należy spodziewać się dalszego ograniczenia funkcji rolniczej. W miejscowościach, które nie mają predyspozycji do rozwoju funkcji produkcyjnych i usługowych, dominować będzie wyłącznie funkcja mieszkaniowa.

⁵⁵ Z pominięciem funkcji mieszkaniowej obecnej w każdej miejscowości. „Osadnictwo” w przypadku wybitnie obserwowanej tendencji lub predyspozycji do rozwoju funkcji mieszkaniowej.

4. SFERA SPOŁECZNA.

4. 1. Demografia.

4.1.1. Podstawowe dane o ludności.

Podstawowymi miernikami charakteryzującymi zbiorowość ludzką jest jej liczebność i rozmieszczenie. Gmina miejsko – wiejska Chocianów 31 grudnia 2012 roku liczyła 13143 mieszkańców, z czego w mieście 8274 osoby. Zamieszkiwało ją 6513 mężczyzn oraz 6630 kobiet (w mieście odpowiednio: 4038 mężczyzn i 4236 kobiet). Współczynnik feminizacji, to jest stosunek liczby kobiet na 100 mężczyzn wynosi w gminie 102 i jest równy od średniej dla powiatu polkowickiego – 102 oraz niższy od wartości charakteryzującej województwo dolnośląskie – 108. Na 1 km² powierzchni gminy przypada 59 mieszkańców (w mieście 919). Gęstość zaludnienia jest więc niższa od średniej dla powiatu i województwa (odpowiednio: 81 i 146 osób / km²). Współczynnik występujący w gminie Chocianów jest jednak charakterystyczny dla gmin miejsko – wiejskich.

TABELA 53: Gmina Chocianów – zaludnienie w latach 1995 – 2012.

Rok	Liczba ludności					
	Gmina Chocianów			W tym miasto Chocianów		
	Ogółem	mężczyźni	kobiety	Ogółem	mężczyźni	kobiety
1995	12958	6456	6502	8332	4111	4221
1996	12991	6502	6489	8374	4151	4223
1997	13189	6615	6574	8483	4203	4280
1998	13283	6664	6619	8570	4247	4323
1999	13061	6510	6551	8354	4131	4223
2000	13075	6508	6567	8354	4128	4226
2001	13123	6522	6601	8355	4124	4231
2002	13106	6542	6564	8306	4111	4195
2003	13006	6488	6518	8246	4075	4171
2004	12701	6324	6377	8232	4049	4183
2005	12744	6319	6425	8227	4027	4200
2006	12793	6359	6434	8205	4022	4183
2007	12783	6328	6455	8186	3994	4192
2008	12800	6334	6466	8179	3993	4186
2009	12802	6324	6478	8155	3982	4173
2010	13078	6481	6597	8310	4052	4258
2011	13115	6495	6620	8297	4043	4254
2012	13143	6513	6630	8274	4038	4236

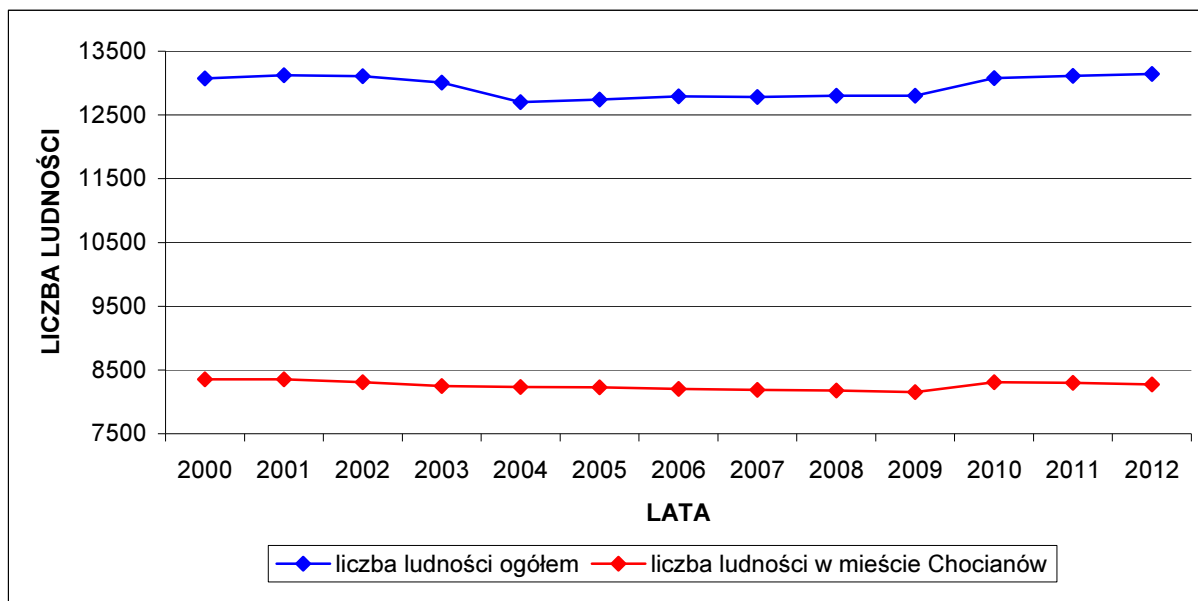
Źródło: GUS 2013.

TABELA 54: Gmina Chocianów – współczynnik feminizacji i gęstość zaludnienia w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów		Powiat Połkowicki	Województwo Dolnośląskie
	ogółem	w tym miasto		
Współczynnik feminizacji	101,80	104,90	101,69	107,91
Gęstość zaludnienia	59,20	919,33	81,11	146,11

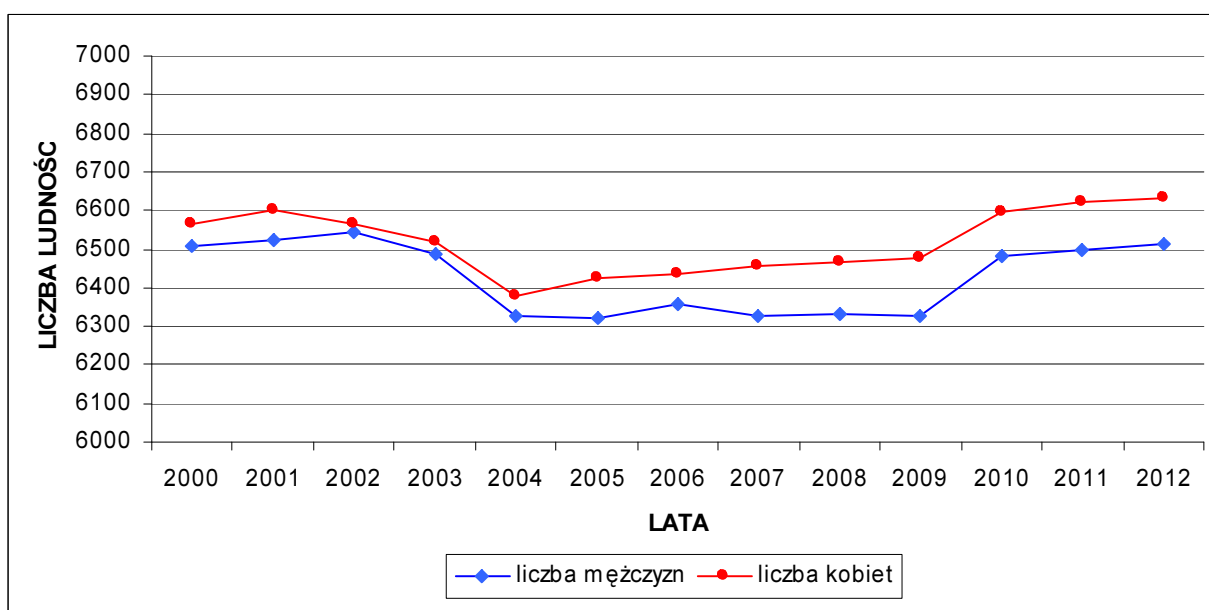
Źródło: GUS 2013.

RYCINA 11: Gmina Chocianów – zaludnienie w latach 2000 – 2012.

Źródło: GUS 2013.

RYCINA 12: Gmina Chocianów – zaludnienie w latach 2000 – 2012 według płci.

Źródło: GUS 2013.

W przeciągu analizowanej przeszło dekady liczba ludności nieznacznie zwiększyła się. W roku 2012 gminę Chocianów zamieszkiwało 68 osób więcej niż 12 lat wcześniej, co oznacza wzrost o 0,52 %. W tym samym czasie liczba mieszkańców miasta Chocianów zmniejszyła się o 80 osób, co oznacza spadek o 0,96 %. W analizowanym okresie czasu współczynnik feminizacji o wartości powyżej 100 punktów występował stale. Dane dotyczące liczby ludności według GUS obejmują ludność według faktycznego miejsca zamieszkania.

TABELA 55: Gmina Chocianów – rozkład zaludnienia według miejscowości w 2013 roku.

Miejscowość	Liczba mieszkańców
Chocianów	8197
Brunów	507
Chocianowiec	864
Jabłonów	91
Michałów	188
Ogrodzisko	205
Parchów	620
Pogorzelska	219
Raków	170
Szklary Dolne	722
Trzebnice	969
Trzmielów	141
Żabice	300

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Najludniejszymi miejscowościami w gminie, poza miastem Chocianów, są wsie: Trzebnice (969 mieszkańców) i Chocianowiec (864 mieszkańców). Więcej niż 500 mieszkańców liczą sobie także: Szklary Dolne (722), Parchów (620) i Brunów (507). W przedziale od 200 do 500 mieszkańców zawierają się miejscowości: Żabice (300), Pogorzelska (219) i Ogrodzisko (205). Pozostałe wsie posiadają zaludnienie poniżej 200 mieszkańców i są to: Michałów (188), Raków (170), Trzmielów (141) i Jabłonów (91).

4.1.2. Struktura wieku mieszkańców.

Na liczbę ludności decydujący wpływ mają dwa czynniki: ruch naturalny oraz wędrowną ludności. Te z kolei zdeterminowane są przez strukturę ludności według wieku i płci. Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, polegające na wzroście w ogólnej liczbie udziału osób starszych. Za granicę starości przyjmuje się umownie wiek 60 lat. Obecnie ludność województwa dolnośląskiego, podobnie jak cała Polska starzeje się. Jednak na wsi i w małych miastach udział dzieci i młodzieży jest większy co powoduje, że pod względem struktury wieku mieszkańców gminę Chocianów obecnie możemy jeszcze określić jako jednostkę stosunkowo młodą.

TABELA 56: Gmina Chocianów – ludność według wieku w 2012 roku.

Grupa wieku	Liczba ludności	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
0 – 4	761	479
5 – 9	630	389
10 – 14	670	392
15 – 19	833	502
20 – 24	1090	690
25 – 29	1169	789
30 – 34	1020	662
35 – 39	921	554
40 – 44	782	478
45 – 49	890	600
50 – 54	1032	678
55 – 59	1023	667
60 – 64	810	506
65 – 69	430	272
70 i więcej	1082	616

Źródło: GUS 2013.

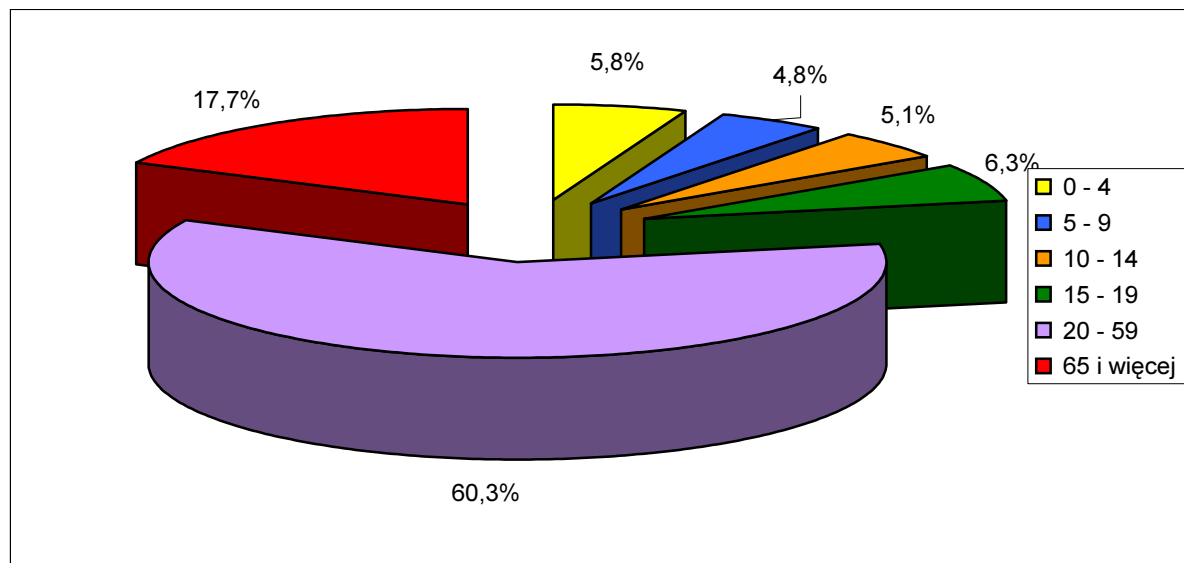
TABELA 57: Gmina Chocianów – struktura ludności według wieku w 2012 roku.

Grupa wieku	Gmina Chocianów (%)		Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
	ogółem	w tym miasto		
0 – 4	5,79	5,79	5,74	5,07
5 – 9	4,79	4,70	5,25	4,51
10 – 14	5,10	4,74	5,35	4,40
15 – 19	6,34	6,07	6,80	5,33
20 – 24	8,29	8,34	7,60	6,62
25 – 29	8,89	9,54	8,16	8,34
30 – 34	7,76	8,00	7,92	8,60
35 – 39	7,01	6,70	7,74	7,79
40 – 44	5,95	5,78	7,02	6,18
45 – 49	6,77	7,25	6,56	5,83
50 – 54	7,85	8,19	7,05	7,27
55 – 59	7,78	8,06	7,05	8,34
60 – 64	6,16	6,12	6,52	7,51
65 – 69	3,27	3,29	3,85	4,15
70 i więcej	8,23	7,45	7,41	10,06

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

22,02 % mieszkańców zamieszkałych w gminie, to jest 2894 osoby, liczy poniżej 19 roku życia (w mieście odpowiednio: 21,30 % – 1762 osoby). Natomiast 15,68 % obywateli (2061 osób) nie ukończyło jeszcze 14 roku życia (w mieście odpowiednio: 15,23 % – 1260 osób). Struktura mieszkańców gminy Chocianów według wieku jest bardzo zbliżona do wartości charakteryzujących zarówno populację powiatu polkowickiego jak i województwa dolnośląskiego. W stosunku do porównywanych wartości prezentuje się mniej korzystnie od powiatu oraz nieco korzystniej od województwa zarówno w najmłodszych (0 – 19) jak i w najstarszych (65 i więcej) kategoriach wiekowych.

RYCINA 13: Gmina Chocianów – struktura ludności według wieku w 2012 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

W miarę korzystny rozkład demograficzny ludności potwierdza struktura mieszkańców w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18 – 64 lata, a dla kobiet 18 – 59 lat.

TABELA 58: Gmina Chocianów – ludność wieku produkcyjnego i nieprodukcyjnego w 2012 roku.

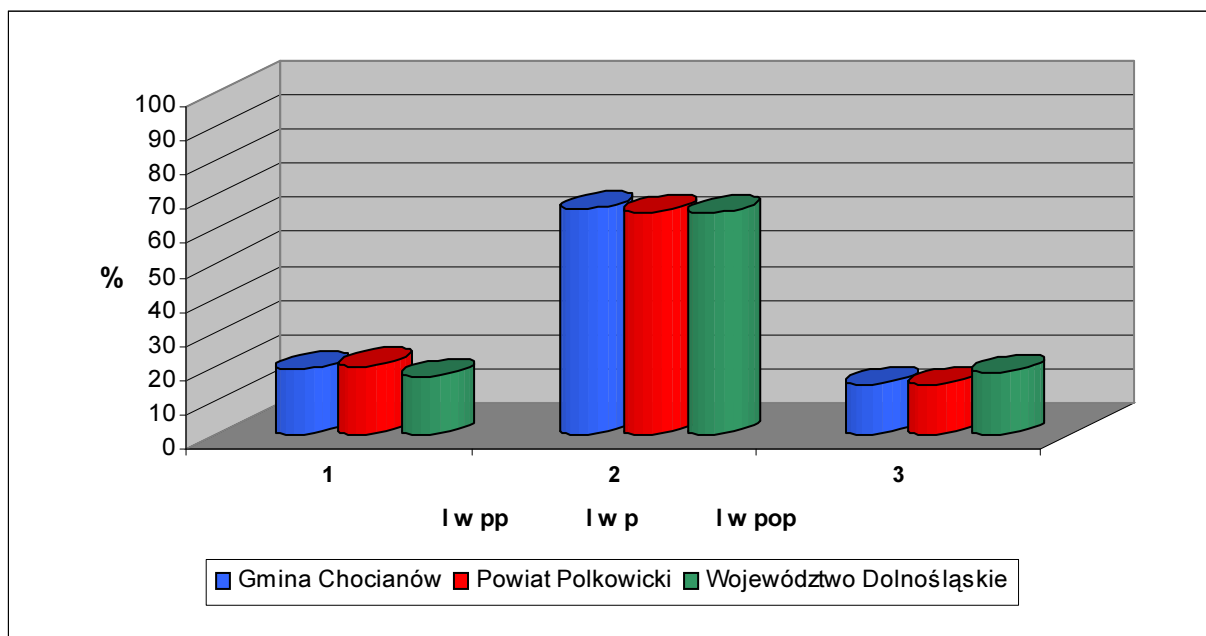
Ludność w wieku	Gmina Chocianów		Gmina Chocianów (%)		Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
	ogółem	w tym miasto	ogółem	w tym miasto		
Przedprodukcyjnym	2530	1537	19,25	18,58	20,21	17,01
Produkcyjnym	8681	5580	66,05	67,44	65,02	64,75
Poprodukcyjnym	1932	1157	14,70	13,98	14,77	18,24
Współczynnik obciążenia demograficznego			51,40	48,28	53,80	54,44

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Obywatele wieku nieprodukcyjnego (przedprodukcyjni i poprodukcyjni) stanowią 33,95 % całej zbiorowości (w mieście 32,56 %). Od kilku lat rośnie, także w ujęciu relatywnym, zbiorowość mieszkańców zdolnych do pracy. Wpływ na to ma wejście w wiek dorosły osób z wyżu demograficznego urodzonych w latach 80-tych XX wieku, a także tych urodzonych na początku lat 90-tych XX wieku. Jednocześnie zmniejsza się tak zwane „obciążenie”

ludności jej nieprodukcyjną częścią. Struktura wieku produkcyjnego i nieprodukcyjnego mieszkańców gminy Chocianów nieznacznie odbiega od średnich wartości przyporządkowanych dla powiatu i województwa, ale prezentuje się nieco korzystniej ze względu na mniej liczną populację wieku poprodukcyjnego.

RYCINA 14: Gmina Chocianów – ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2012 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Współczynnik obciążenia demograficznego, ustalony jako stosunek ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym dla gminy Chocianów wynosi 51,40 (w mieście 48,28) i jest niższy od średniej występującej w powiecie polkowickim (53,80) i województwie dolnośląskim (54,44). Jego wartość w gminie Chocianów rozkłada się korzystnie ponieważ wśród obywateli „nieprodukcyjnych” jest jeszcze więcej osób „przedprodukcyjnych” niż „poprodukcyjnych”. Odnotowując jednak zmiany struktury mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz rosnącą liczebność roczników poprodukcyjnych, w ciągu najbliższych kilkunastu lat można przewidywać wzrost „obciążenia” demograficznego poprzez populację osób „poprodukcyjnych”.

4.1.3. Ruch naturalny i wędrownkowy ludności.

Na przyrost naturalny ludności składają się zmiany w jej liczbie powodowane przez urodzenia i zgony. Charakteryzujące go wartości określają nie tylko strukturę populacji według płci i wieku, ale także liczbę zawartych małżeństw, osób w wieku rozrodczym oraz zgonów. Wartości charakteryzujące ruch naturalny gminy Chocianów w 2012 roku rozkładają się mniej korzystnie od średniej dla powiatu polkowickiego oraz korzystniej od średniej dla województwa dolnośląskiego. Wpływ na to ma przede wszystkim, w zależności od porównania, niższy lub wyższy wskaźnik urodzeń oraz zgonów. Jednak z drugiej strony należy wziąć pod uwagę fakt stosunkowo niskiej populacji gminy Chocianów powodującej, że nawet jednostkowe przypadki mogą wpłynąć na końcowy obraz poszczególnych wskaźników statystycznych. Przeciętna stopa przyrostu naturalnego w niewielkich gminach miejsko – wiejskich bywa często wyższa niż w dużych aglomeracjach. Ta tendencja utrzymuje się także w gminie Chocianów. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2012 roku wyniósł tutaj 0,84 ‰ (w mieście 1,93 ‰) i był niższy od średniej dla powiatu polkowickiego (1,73 ‰) oraz wyższy od wskaźnika dla całego województwa dolnośląskiego (-1,10 ‰).

TABELA 59: Gmina Chocianów – ruch naturalny i wędrownikowy ludności w 2012 roku.

Ruch naturalny ludności	Gmina Chocianów – wartości bezwzględne	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
Małżeństwa	109	85
Urodzenia żywe	132	89
Zgony	121	73
Przyrost naturalny	11	16
Saldo migracji	-26	-57
Migracje wewnętrzne	-24	-53
Migracje zagraniczne	-2	-4
Przyrost rzeczywisty	-15	-41

Źródło: GUS 2013.

Współczynnik małżeństw, to jest liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności ogółem, w 2012 roku w gminie Chocianów wyniósł 8,29 i był wyższy od wartości dla powiatu (6,36) oraz województwa (5,18). Współczynnik rodności, określający liczbę urodzeń żywych badanego okresu na 1000 ludności ogółem, wyniósł w 2012 roku w gminie 10,04 i był nieco niższy od średniej dla powiatu (10,22) oraz wyższy od wskaźnika dla województwa (9,35). Natomiast umieralność społeczeństwa, mierzona współczynnikiem zgonów (liczba zgonów na 1000 ludności), wyniosła w gminie 9,21 i była wyższa od wartości charakteryzującej powiat polkowicki (8,50) oraz niższa od średniej dla województwa dolnośląskiego (10,45).

TABELA 60: Gmina Chocianów – podstawowe współczynniki (na 1000 ludności) określające ruch naturalny i wędrownikowy ludności w 2012 roku.

Współczynnik	Gmina Chocianów		Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
	ogółem	w tym miasto		
Małżeństwa	8,29	10,27	6,36	5,18
Urodzenia żywe	10,04	10,76	10,22	9,35
Zgony	9,21	8,82	8,50	10,45
Przyrost naturalny	0,84	1,93	1,73	-1,10
Saldo migracji	-1,98	-6,89	-1,68	0,32
Migracje wewnętrzne	-1,83	-6,41	-1,61	0,60
Migracje zagraniczne	-0,15	-0,48	-0,07	-0,28
Przyrost rzeczywisty	-1,14	-4,96	0,05	-0,78

Źródło: GUS 2013.

Migracje są drugim, obok przyrostu naturalnego, czynnikiem wpływającym bezpośrednio na liczbę ludności oraz jej rozmieszczenie. Obecna tendencja przemieszczania się, szczególnie młodych mieszkańców, z mniejszych do większych ośrodków osiedleńczych, a także zagranicę powoduje, że saldo migracji wewnętrznej i zagranicznej w wielu gminach wiejskich i miejsko – wiejskich jest ujemne. Takie zjawisko obecnie zachodzi na terenie gminy Chocianów i w 2012 roku jej saldo migracji było ujemne i wyniosło -26 osób (w mieście -57 osób).

TABELA 61: Gmina Chocianów – ruch wędrowniczy ludności w 2012 roku.

Jednostka	Napływ				Odływ				Saldo migracji
	Razem	w tym			Razem	w tym			
		z miast	ze wsi	z zagranicy		do miast	na wieś	za granicę	
Gmina Chocianów	170	123	42	5	196	122	67	7	-26
w tym miasto	76	42	31	3	133	72	54	7	-57

Źródło: GUS 2010.

Saldo migracji liczone na 1000 ludności wyniosło w 2012 roku $-1,98$ (w mieście $-6,41$) i było niższe od średniej dla powiatu polkowickiego ($-1,68$) oraz województwa dolnośląskiego ($0,32$). Przyrost rzeczywisty dla gminy Chocianów, liczony jako suma wartości przyrostu naturalnego oraz salda migracji, był ujemny i wyniósł w 2012 roku w liczbach bezwzględnych -15 ($-1,14$ ‰). Wartości dla samego miasta wynoszą odpowiednio: -41 osób i $-4,96$ ‰. Należy nadmienić, że przytoczone powyżej oficjalne dane statystycznie nie oddają realnej wartości określającej obecny ruch migracyjny. Dotyczą one ruchu wędrowniczego na pobyt stały i nie obejmują czasowych migracji na tle zarobkowym, zwłaszcza związanych z wyjazdem za granicę.

Powyższe dane sugerują, że w najbliższych latach należy spodziewać się dalszego wzrostu liczby mieszkańców gminy Chocianów z przyczyn naturalnych (wyższy wskaźnik urodzeń od wskaźnika zgonów = dodatni przyrost naturalny). O tym czy przyrost rzeczywisty również będzie dodatni zadecydują czynniki ekonomiczne czyli saldo migracji. W 2012 roku było ono pierwszy raz od 2007 roku ujemne. Szansą na powstrzymanie ujemnego salda migracji jest między innymi wszechstronna promocja walorów gminy w celu przyciągnięcia nowych osadników, najlepiej w wieku rozrodczym.

4. 2. Rynek pracy.

4.2.1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON.

Gmina Chocianów jest typową jednostką miejsko – wiejską o zaznaczającej się od kilkunastu lat przewadze udziału funkcji mieszkaniowej nad funkcją pracy. Rynek pracy na terenach wiejskich opiera się głównie na rolnictwie indywidualnym. Część mieszkańców poszczególnych wsi pracuje we własnych gospodarstwach rolnych, których według *Powszechnego Spisu Rolnego* z 2010 roku było 767, z czego 690 prowadziło działalność rolniczą. Pozostała część mieszkańców rejonów wiejskich znajduje zatrudnienie w kilkudziesięciu mniejszych zakładach pracy, zwłaszcza produkcyjnych i usługowych, które rozwijają się stosownie do realiów gospodarki rynkowej. Są to firmy zajmujące się głównie handlem, budownictwem oraz zakłady rzemieślnicze. Rynek pracy na terenie miasta opiera się przede wszystkim na sektorze produkcyjnym oraz na usługach. Należy podkreślić, że znaczna grupa mieszkańców terenów wiejskich i miasta pracuje poza granicami gminy, przede wszystkim w pobliskich zakładach należących do koncernu KGHM „Polska Miedź” SA, a także za granicą. Na koniec 2012 roku urząd zarejestrował 891 podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON, w tym 645 na terenie miasta.

TABELA 62: Gmina Chocianów – formy własności podmiotów gospodarczych⁵⁶ będących w rejestrze REGON w 2012 roku.

Formy własności	Ilość podmiotów ogółem	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
Zakłady publiczne	48	45
Spółki handlowe (w tym z kapitałem zagranicznym)	23 (2)	16 (1)
Spółki cywilne	50	38
Spółdzielnie	3	1
Fundacje	6	6
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	37	19
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	603	410
Inne formy własności prywatnej	121	110

Źródło: GUS 2013.

Własnością publiczną (państwową i samorządową) jest 48, natomiast prywatną 843 przedsiębiorstwa, to jest 94,61 % ogółu (w mieście 93,02 %). Spośród firm prywatnych 603 to zakłady należące do osób fizycznych, co stanowi 71,53 % ogółu podmiotów sektora prywatnego (w mieście 68,33 %). Należy nadmienić, że spośród 23 spółek prawa handlowego 2 posiadają kapitał zagraniczny.

TABELA 63: Gmina Chocianów – struktura podmiotów gospodarczych⁵⁷ według form własności w 2012 roku.

Forma własności	Gmina Chocianów (%)		Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
	ogółem	tym miasto		
Zakłady publiczne	5,39	6,98	4,05	4,55
Spółki handlowe	2,58	2,48	4,56	8,34
Spółki cywilne	5,61	5,89	6,34	7,05
Spółdzielnie	0,34	0,16	0,49	0,41
Fundacje	0,67	0,93	0,27	0,39
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	4,15	2,95	4,65	2,39
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	67,68	63,57	71,01	68,88
Inne formy własności prywatnej	13,58	17,05	8,63	8,00

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Zaprezentowane powyżej uwarunkowania charakteryzujące gminę Chocianów nieznacznie różnią się od przeciętnej dla powiatu i województwa. Wśród podmiotów gospodarczych z gminy Chocianów jest stosunkowo najwięcej zakładów publicznych oraz fundacji kosztem pozostałych form własności w ogólnej strukturze przedsiębiorstw, w stosunku do porównywanych wartości. Największa różnica w stosunku do powiatu i województwa dotyczy spółek handlowych, cywilnych i spółdzielni, których w gminie Chocianów jest stosunkowo najmniej. Jest to dość powszechna prawidłowość, bo jednostki te rzadko występują na terenie niewielkich gmin

⁵⁶ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

⁵⁷ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

miejsko – wiejskich. Powyższe oznacza, że na terenie gminy Chocianów zdecydowanie dominuje sektor małych, rodzinnych przedsiębiorstw.

TABELA 64: Gmina Chocianów – podmioty gospodarki narodowej⁵⁸ zarejestrowane w REGON według sekcji PKD w 2012 roku.

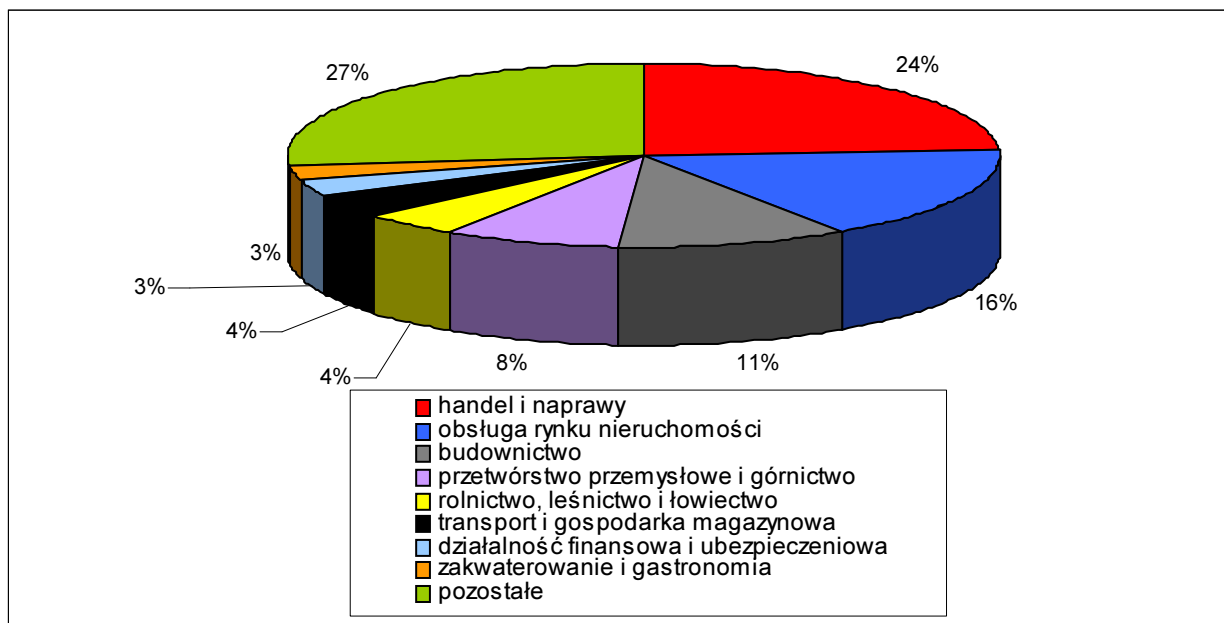
Sekcje według PKD	Ilość podmiotów ogółem	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	39	20
B – górnictwo i wydobywanie	2	1
C – przetwórstwo przemysłowe	71	48
D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, itd.	1	1
E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, itd.	2	1
F – budownictwo	94	55
G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów	216	151
H – transport i gospodarka magazynowa	37	21
I – zakwaterowanie i gastronomia	24	15
J – informacja i komunikacja	18	15
K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa	25	18
L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	145	138
M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	50	41
N – działalność w zakresie usług administrowania	25	21
O – administracja publiczna i obrona narodowa	8	3
P – edukacja	30	21
Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna	28	25
R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	20	15
S i T – pozostała działalność usługowa, itd.	56	35
U – organizacje i zespoły eksterytorialne	–	–

Źródło: GUS 2013.

Spośród wszystkich sekcji według PKD najwięcej firm (216) prowadzi działalność handlową i naprawczą. 94 podmioty zajmują się budownictwem, 73 działalnością przemysłową (przetwórstwo przemysłowe i górnictwo), a 37 transportem i gospodarką magazynową. Tylko te cztery grupy stanowią łącznie blisko połowę (47,14 %) wszystkich zarejestrowanych firm (w mieście 42,79 %). Znaczną pojedynczą grupę w powyższej statystyce stanowi 145 podmiotów z sekcji „L” (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości), co oznacza 16,27 % ogółu wszystkich firm (w mieście 21,40 %). Podmioty z sekcji usług nierynkowych (edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, administracja, itp.) reprezentuje 86 firm, co stanowi 9,65 % ogółu przedsiębiorstw w gminie (w mieście 9,92 %). Na terenie gminy Chocianów nie zarejestrowano podmiotów z sekcji „U” (organizacje i zespoły eksterytorialne). Uwarunkowania te prezentuje poniższa rycina oraz tabela.

⁵⁸ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

RYCINA 15: Gmina Chocianów – struktura podmiotów gospodarki narodowej⁵⁹ zarejestrowanych w REGON według wybranych sekcji PKD w 2012 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 65: Gmina Chocianów – struktura podmiotów gospodarki narodowej⁶⁰ zarejestrowanych w REGON według sekcji PKD w 2012 roku.

Sekcje wg PKD	Gmina Chocianów (%)		Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
	ogółem	w tym miasto		
1	2	3	4	5
A	4,38	3,10	2,96	1,88
B	0,22	0,16	0,22	0,12
C	7,97	7,44	7,16	7,62
D	0,11	0,16	0,13	0,12
E	0,22	0,16	0,36	0,29
F	10,55	8,53	13,08	11,81
G	24,24	23,41	26,45	24,95
H	4,15	3,26	6,23	5,77
I	2,69	2,33	3,09	3,04
J	2,02	2,33	1,42	2,63
K	2,81	2,79	3,23	3,31
L	16,27	21,40	7,96	10,84
M	5,61	6,36	6,01	8,98
N	2,81	3,26	2,31	2,48
O	0,90	0,47	1,22	0,45
P	3,37	3,26	3,09	3,18

⁵⁹ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

⁶⁰ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

1	2	3	4	5
Q	3,14	3,88	3,43	4,78
R	2,24	2,33	2,85	1,74
S i T	6,29	5,43	8,79	6,01
U	–	–	–	0,01

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Udział sekcji: „B” (górnictwo i wydobywanie), i „C” (przetwórstwo przemysłowe), „D” (wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, itd.), „J” (informacja i komunikacja), „O” (administracja publiczna i obrona narodowa) i „R” (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) jest zbliżony do przeciętnych uwarunkowań charakteryzujących powiat polkowicki i województwo dolnośląskie. Mniejszy odsetek przedsiębiorstw z sekcji: „E” (dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, itd.), „F” (budownictwo), „G” (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów), „H” (transport i gospodarka magazynowa), „I” (zakwaterowanie i gastronomia), „K” (działalność finansowa i ubezpieczeniowa), „M” (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) i „Q” (opieka zdrowotna i pomoc społeczna) oraz „S i T” (pozostała działalność usługowa) w gminie Chocianów w stosunku do porównywanych jednostek jest zjawiskiem naturalnym bowiem statystyka, zwłaszcza dla województwa, obejmuje również duże gminy miejskie (Wrocław, Wałbrzych, Legnica, Lubin, itd.), w których takie firmy, w tym również publiczne, mają przeważnie swoje siedziby. Natomiast wyższy w stosunku do powiatu i województwa odsetek firm z sekcji „A” (rolnictwo i leśnictwo) na terenie gminy Chocianów jest zjawiskiem naturalnym ze względu na rolniczy charakter znacznej części gminy. Dość zaskakującym wynikiem dla gminy Chocianów jest wyższy odsetek firm z sekcji: „L” (obsługa rynku nieruchomości), „N” (działalność w zakresie usług administrowania) i „P” (edukacja). W przypadku sektora „P” decydująca jest bogata sieć placówek szkolnych jak na tak stosunkowo niewielką gminę.

Zjawiskiem dość charakterystycznym dla gmin wiejskich i miejsko – wiejskich jest niższy wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do jej liczby ludności w porównaniu z jednostkami miejskimi. Dzieje się tak również w przypadku gminy Chocianów co prezentuje poniższa tabela.

TABELA 66: Gmina Chocianów – podmioty gospodarki narodowej⁶¹ zarejestrowane w REGON na 1000 ludności w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 ludności ogółem	67,79	71,14	115,61
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	102,64	109,42	178,54
Zakłady osób fizycznych na 1000 ludności ogółem	45,88	50,52	79,63
Zakłady osób fizycznych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	69,46	77,70	122,98

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Wpływ na obraz powyższych wskaźników w skali gminy i powiatu (zdecydowanie niższe od średniej dla województwa) ma również gospodarczy charakter regionu (przemysł i górnictwo), oferujący dużą podaż pracy najemnej przez niewielką (jednostkowo) liczbę przedsiębiorstw.

⁶¹ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

4.2.2. Zatrudnienie.

Według danych z końca 2012 roku liczba pracujących⁶² w gospodarce narodowej na obszarze gminy Chocianów wyniosła 1553 osoby, w tym 1325 w mieście. Kobiety stanowiły 47,84 % (w mieście 42,04 %), a więc blisko połowę ogólnej liczby pracujących.

TABELA 67: Gmina Chocianów – pracujący w 2012 roku.

Pracujący	Liczba pracujących	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
Ogółem	1553	1325
W tym liczba mężczyzn	810	748
W tym liczba kobiet	743	577
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (2011)	72	b.d.
Przemysł i budownictwo (2011)	806	b.d.
Usługi (2011)	631	b.d.

Źródło: GUS 2013.

TABELA 68: Gmina Chocianów – struktura pracujących w 2012 roku.

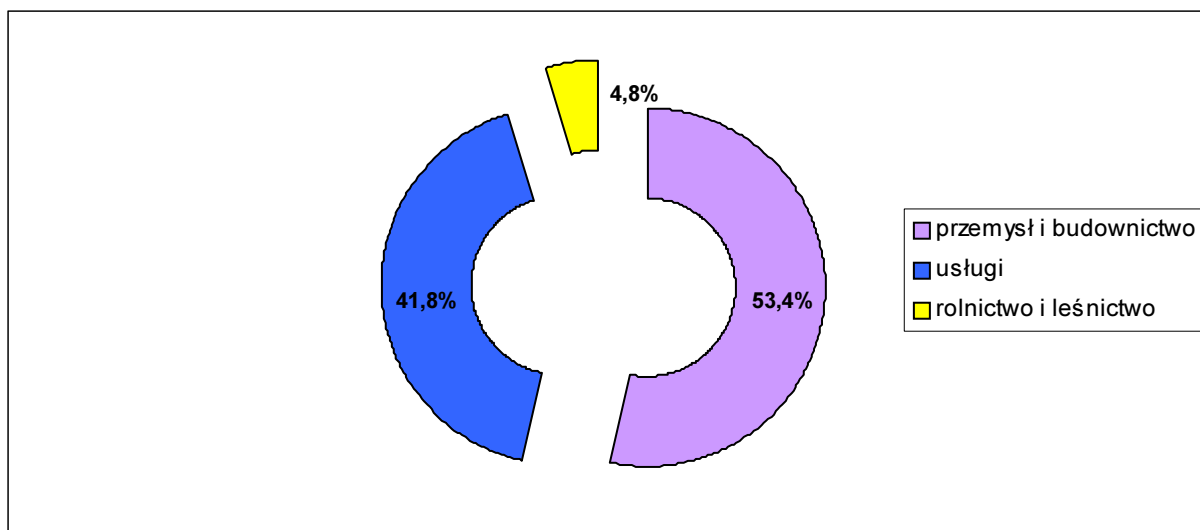
Pracujący	Gmina Chocianów (%)		Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
	ogółem	tym miasto		
Rolnictwo i leśnictwo (gmina 2011)	4,77	b.d.	8,75	8,77
Przemysł i budownictwo (gmina 2011)	53,41	b.d.	68,14	31,09
Usługi (gmina 2011)	41,82	b.d.	23,11	60,14
Na 1000 ludności ogółem	118,16	160,14	489,91	344,98
Na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	178,90	237,46	753,49	532,78
Udział kobiet	47,84	42,04	27,53	47,12

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Niniejsze statystyki nie odzwierciedlają faktycznej, czyli pełnej, struktury zatrudnienia na terenie gminy, powiatu i województwa. Odnoszą się bowiem do liczby pracujących, zgodnie z przedstawioną powyżej definicją i odzwierciedlają strukturę zatrudnienia w większych podmiotach gospodarczych. Jednakże na podstawie powyższej tabeli obserwujemy naturalną prawidłowość. Stosunkowo wysoki wskaźnik pracujących w przemyśle i budownictwie na terenie gminy Chocianów (choć i tak niższy od średniej dla powiatu) obrazuje, że znaczną ilość lokalnych (gmina i powiat) firm zatrudniających powyżej 9 osób stanowią głównie podmioty z sekcji przemysł i budownictwo, a zwłaszcza te związane z kombinatem KGHM „Polska Miedź” SA, których niewielka jednostkowa ilość generuje bardzo wysokie zatrudnienie. Dość wysoki odsetek pracujących w lokalnych usługach (gmina i województwo) to efekt tego, że poza podmiotami przemysłowymi to zakłady usługowe, a zwłaszcza publiczne (gmina), generują duże zatrudnienie. Reasumując należy nadmienić, że na terenie gminy Chocianów struktura pracujących rozkłada się najbardziej równomiernie pomiędzy wskazanymi sektorami.

⁶² Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, bez fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego, zawodowego oraz duchownych.

RYCINA 16: Gmina Chocianów – struktura pracujących w 2011 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 69: Gmina Chocianów – podmioty gospodarki narodowej⁶³ zarejestrowane w REGON według liczby pracujących w 2012 roku.

Podmioty o liczbie pracujących	Ilość jednostek ogółem	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
9 i mniej	863	624
10 – 49	23	16
50 – 249	4	4
250 i więcej	1	1

Źródło: GUS 2013.

Na koniec 2012 roku w 28 lokalnych przedsiębiorstwach (3,14 % ogółu) liczba pracujących wyniosła więcej niż 9 osób. Nie jest to wartość znacznie odbiegająca od przeciętnych uwarunkowań charakteryzujących powiat polkowicki i województwo dolnośląskie, włącznie z faktem, że funkcjonują tu również zakłady zatrudniające więcej niż 50 i 250 osób. Uwarunkowania te prezentuje poniższa tabela.

TABELA 70: Gmina Chocianów – struktura podmiotów gospodarki narodowej⁶⁴ zarejestrowanych w REGON według liczby pracujących w 2012 roku.

Podmioty o liczbie pracujących	Gmina Chocianów (%)		Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
	ogółem	w tym miasto		
9 i mniej	96,86	96,74	95,55	96,21
10 – 49	2,58	2,48	3,40	3,04
50 – 249	0,45	0,62	0,87	0,64
250 i więcej	0,11	0,16	0,18	0,11

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

⁶³ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

⁶⁴ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

4. 3. Bezrobocie.

4.3.1. Bezrobocie w latach 2003 – 2013.

Jednym z ważniejszych kryteriów oceny warunków bytu mieszkańców jest możliwość uzyskania zatrudnienia. Zjawiskiem, które nieustannie wywiera istotny wpływ na poziom życia ludności jest bezrobocie. 30 września 2013 roku Powiatowy Urząd Pracy w Polkowicach zarejestrował 801 bezrobotnych z terenu gminy Chocianów. Oznacza to, że na 100 osób w wieku produkcyjnym 9,23 % zarejestrowano jako bezrobotne. Współczynnik obliczany w stosunku do 100 osób czynnych zawodowo jest o wiele wyższy i kształtuje się na wyższym poziomie w stosunku do innych gmin powiatu polkowickiego.

TABELA 71: Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie polkowickim i województwie dolnośląskim na koniec września 2013 roku.

Wyszczególnienie	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Stopa bezrobocia w %	8,4	12,8

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

Na przestrzeni ubiegłych 24 lat (lata 1990 – 2013) największe bezrobocie w Polsce jak i w gminie Chocianów występowało w latach 1991 – 1995 oraz w latach 2000 – 2003(4). Wyraźnie zarysował się spadek liczby bezrobotnych na 1997 rok w stosunku do lat 1991 – 1996. Spowodowane to było między innymi zmianą klasyfikacji statystycznej bezrobotnych wprowadzonej na początku 1997 roku. Wpływ na to miała także koniunktura gospodarcza obserwowana w latach 1995 – 1998. Zaznaczający się w latach 1998 – 2003 wzrost bezrobocia należy przypisać między innymi dekonunkturze oraz innym niekorzystnym wynikom makroekonomicznym notowanym w tamtych latach. Proces ten przełożył się na liczne zwolnienia grupowe. Jako pozytywny można uznać fakt, że począwszy od 2004 roku, z racji wejścia w okres kolejnej gospodarczej koniunktury, bezrobocie w gminie Chocianów zaczęło systematycznie spadać i w 2008 roku osiągnęło poziom z początku lat 90-tych XX wieku. Kolejny cykl dekoniunktury (tak zwanego kryzysu) zapoczątkowany w 2009 roku spowodował tu ponowny wzrost bezrobocia (lata 2009 – 2011). Wzrost ten był jednak znacznie niższy od zjawisk notowanych w latach 1991 – 1996 oraz 1998 – 2003. W roku 2013, drugi rok z rzędu, bezrobocie spadło. Należy zaznaczyć, że bardzo duży wpływ na rynek pracy w rejonie Chocianowa ma podaż miejsc pracy generowana nie tylko przez największych lokalnych pracodawców, ale także w całym regionie tak zwanego zagłębia miedziowego (LGOM).

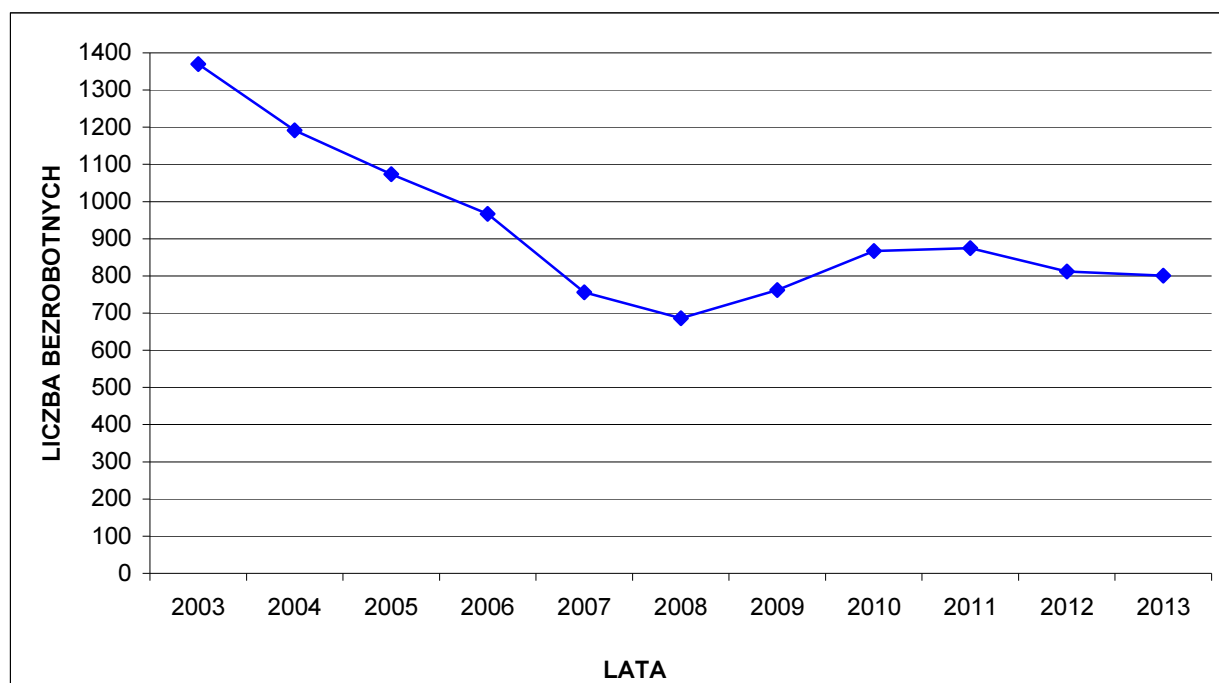
TABELA 72: Gmina Chocianów – bezrobocie w latach 2003 – 2013.

Rok (31 grudnia)	Liczba bezrobotnych			% ogółu bezrobotnych	
	Ogółem	w tym:		Mężczyźni	Kobiety
		Mężczyźni	Kobiety		
2003	1370	586	784	42,77	57,23
2004	1192	492	700	41,28	58,72
2005	1074	414	660	38,55	61,45
2006	967	351	616	36,30	63,70
2007	756	247	509	32,67	67,33
2008	686	253	433	36,88	63,12
2009	762	297	465	38,98	61,02
2010	867	309	558	35,64	64,36
2011	875	336	539	38,40	61,60
2012	812	315	497	38,79	61,21
30 września 2013	801	303	498	37,83	62,17

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

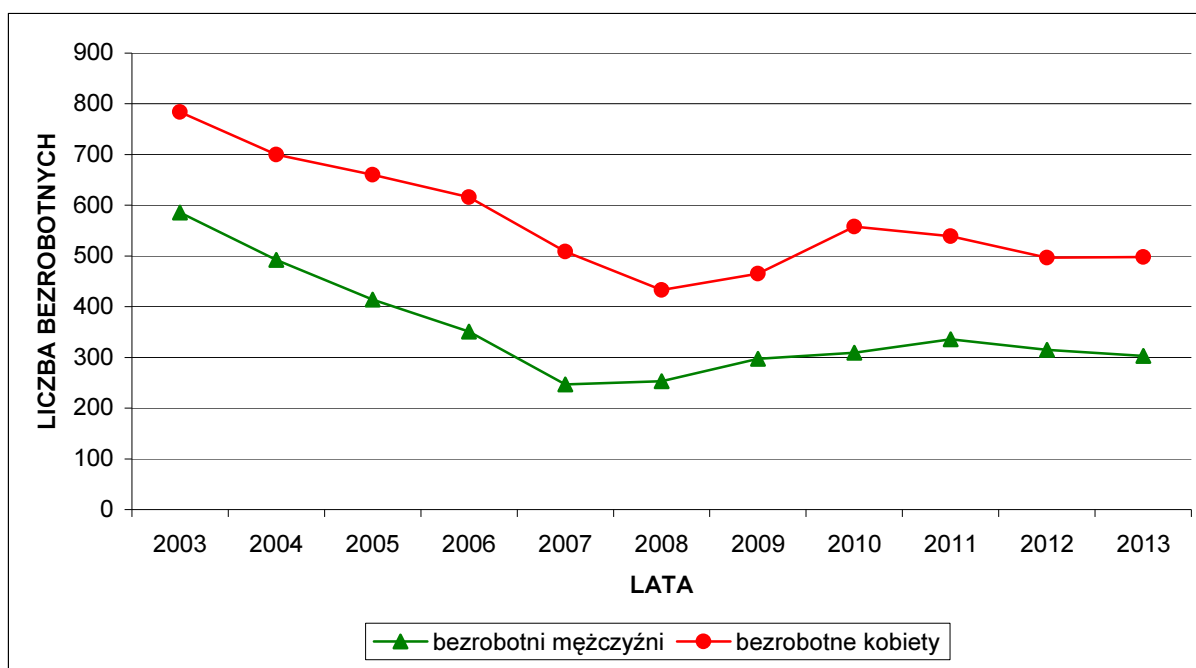
W przeciągu całego analizowanego okresu (lata 2003 – 2013) udział kobiet wśród ogółu bezrobotnych przekraczał poziom 50 %. Obecnie, to jest 30 września 2013 roku, współczynnik ten wynosi 62,17 % i kształtuje się na średnim poziomie na przestrzeni analizowanego okresu.

RYCINA 17: Gmina Chocianów – dynamika kształtowania się bezrobocia w latach 2003 – 2013.

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

RYCINA 18: Gmina Chocianów – dynamika kształtowania się bezrobocia w latach 2003 – 2013 według płci.

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

TABELA 73: Gmina Chocianów – bezrobotni bez prawa do zasiłku w latach 2003 – 2013.

Rok	Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku	Udział w % ogółu bezrobotnych
2003	1285	93,80
2004	1115	93,54
2005	1003	93,39
2006	888	91,83
2007	698	92,33
2008	600	87,46
2009	679	89,11
2010	785	90,54
2011	790	90,29
2012	743	91,50
30 września 2013	733	91,51

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

Na koniec września 2013 roku 733 osoby, to jest ponad 91 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku. Jest to najwyższy wskaźnik począwszy od 2008 roku.

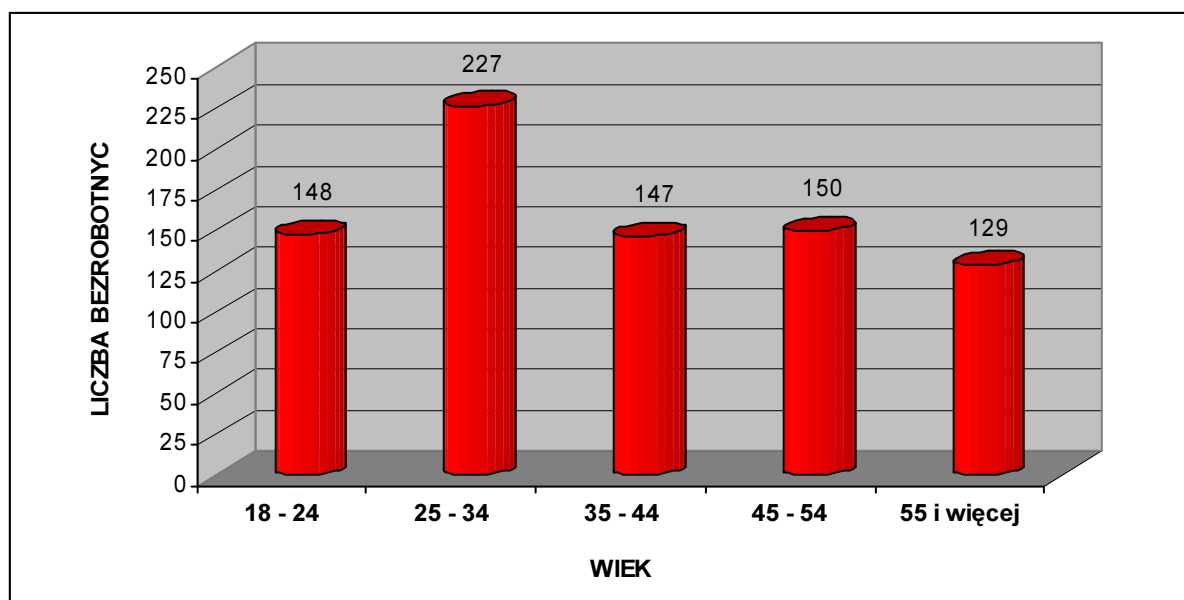
4.3.2. Struktura bezrobotnych według wieku, wykształcenia i stażu pracy.

TABELA 74: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według wieku. Stan na 30 września 2013 roku.

Grupa wieku	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)
18 – 24	148	18,48
25 – 34	227	28,34
35 – 44	147	18,35
45 – 54	150	18,73
55 – 59	98	12,23
60 – 64	31	3,87

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

RYCINA 19: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według wieku. Stan na 30 września 2013 roku.

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

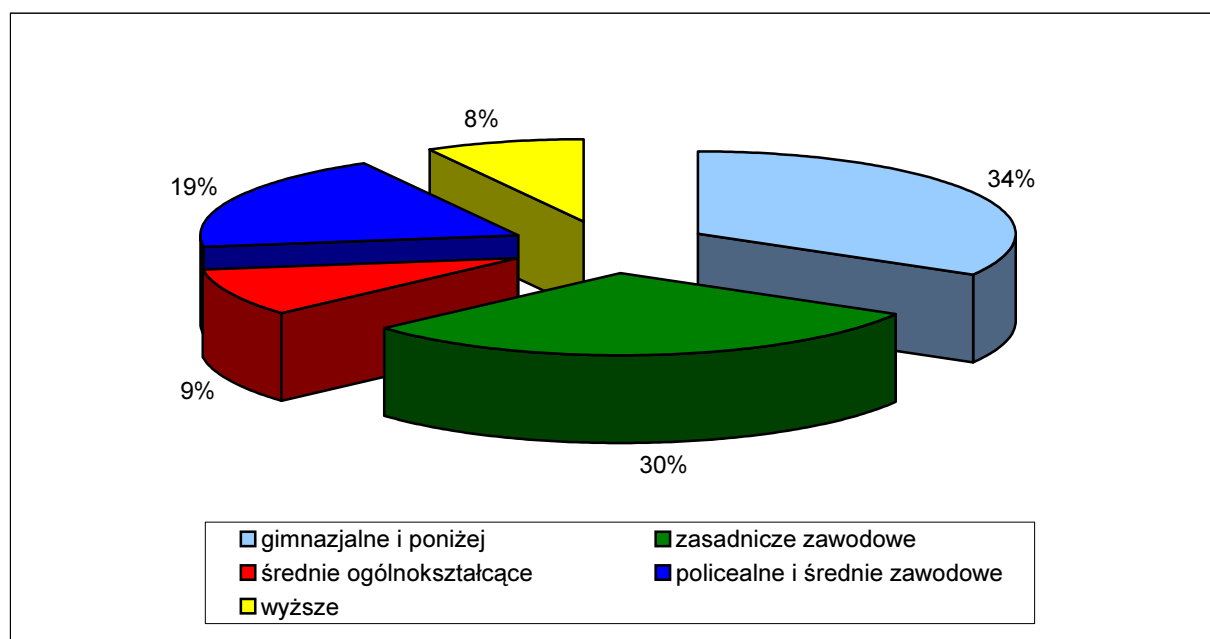
Struktura bezrobotnych według wieku jest zróżnicowana. Niepokojące jest zjawisko, że liczna rzesza bezrobotnych, blisko 20 %, to osoby najmłodsze w wieku 18 – 24 lata. Natomiast aż blisko 50 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby do 34 roku życia. 37 % bezrobotnych to ludzie w wieku 35 – 54 lata. Jedynie grupa bezrobotnych powyżej 55 roku życia jest nieliczna (poniżej 4 %), między innymi ze względu wcześniejszego przejścia na emeryturę lub systemu zasiłków i świadczeń przedemerytalnych.

TABELA 75: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia. Stan na 30 września 2013 roku.

Wykształcenie	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)
Wyższe	64	7,99
Policealne i średnie zawodowe	155	19,35
Średnie ogólnokształcące	74	9,24
Zasadnicze zawodowe	241	30,09
Gimnazjalne i poniżej	267	33,33

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

RYCINA 20: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia. Stan na 30 września 2013 roku.

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

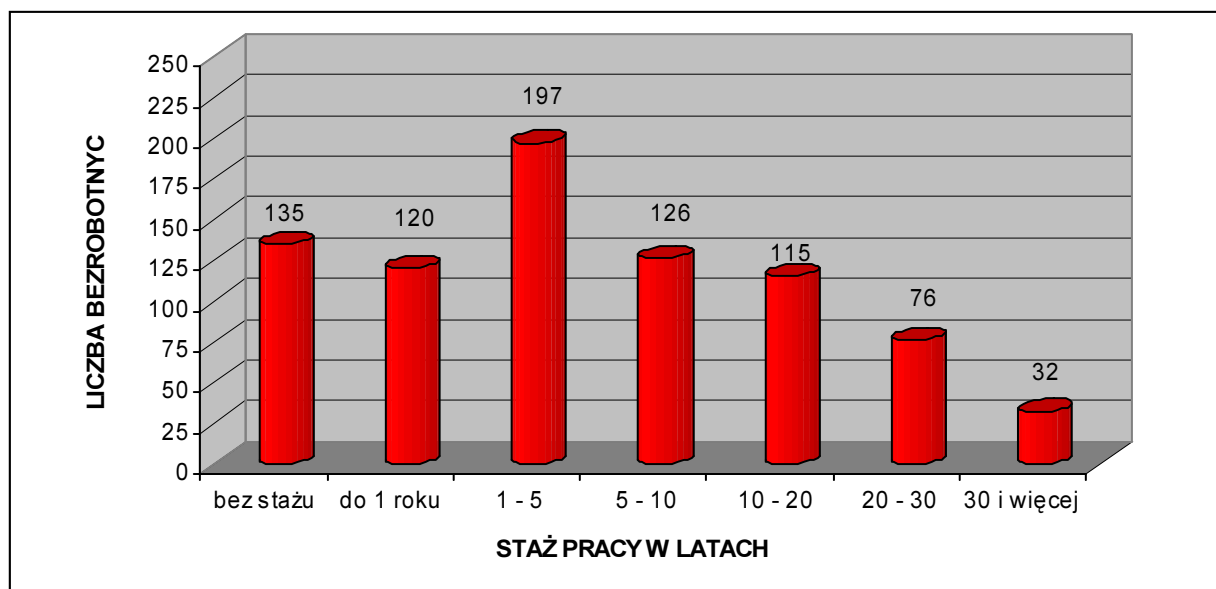
Bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym stanowią ponad 63 % ogółu zarejestrowanych. Natomiast osoby pozostające bez pracy i legitymujące się wykształceniem wyższym stanowią 8 % ogółu bezrobotnych, co jest wyższym wskaźnikiem w porównaniu ze średnimi wartościami charakteryzującymi kraj oraz region. Znaczną grupę (20 %) stanowią osoby z wykształceniem policealnym i średnim, którym ze względu na brak dyplomu wyższych uczelni trudno znaleźć pracę w gminie czy w całym regionie.

TABELA 76: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy. Stan na 30 września 2013 roku.

Staż pracy w latach	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)
Bez stażu	135	16,85
Do 1 roku	120	14,98
1 – 5	197	24,59
5 – 10	126	15,73
10 – 20	115	14,36
20 – 30	76	9,49
30 lat i więcej	32	4,00

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

RYCINA 21: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy. Stan na 30 września 2013 roku.

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

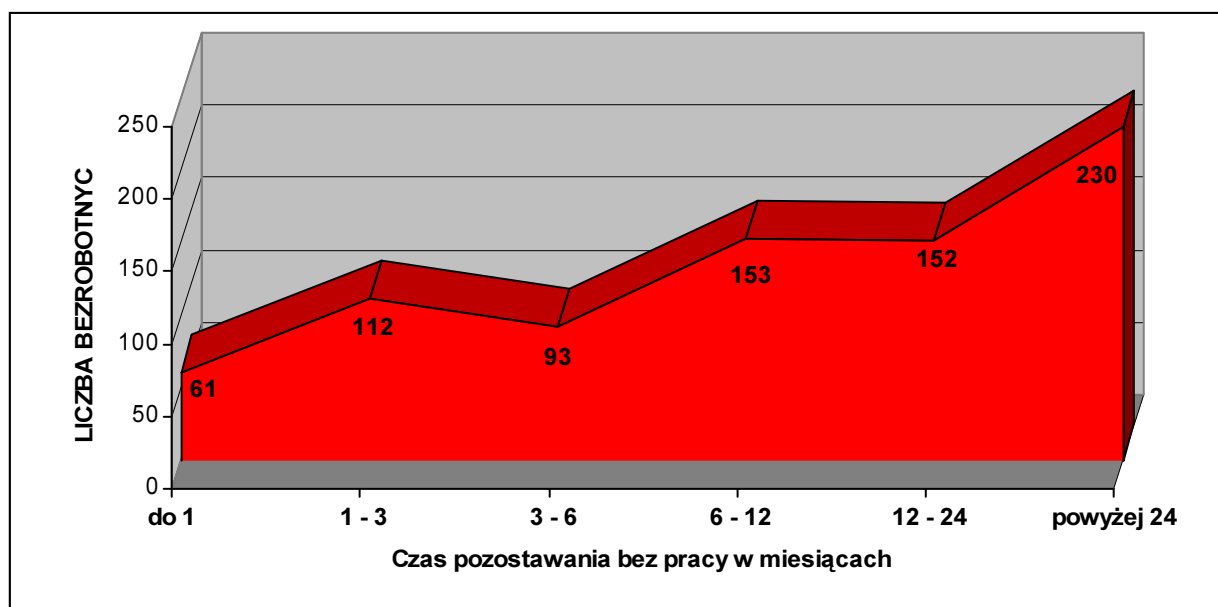
Ponad ¼ zarejestrowanych bezrobotnych ma za sobą staż pracy dłuższy niż 10 lat. Bardzo liczną grupę stanowią bezrobotni, którzy nie podejmowali jeszcze pracy bądź mają staż do 1 roku. Społeczność ta stanowi łącznie blisko 32 % ogółu zarejestrowanych. Niekorzystnym zjawiskiem jest fakt, że w tej drugiej grupie są głównie ludzie młodzi, absolwenci średnich szkół technicznych oraz liceów. Powyższe wskaźniki charakteryzujące strukturę bezrobotnych według stażu pracy w gminie Chocianów przedstawiają się mniej korzystnie od średniej w województwie, szczególnie ze względu na krótszy staż pracy obecnie bezrobotnych.

TABELA 77: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy. Stan na 30 września 2013 roku.

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)
Do 1	61	7,62
1 – 3	112	13,98
3 – 6	93	11,61
6 – 12	153	19,10
12 – 24	152	18,98
Powyżej 24 miesięcy	230	28,71

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

RYCINA 22: Gmina Chocianów – bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy. Stan na 30 września 2013 roku.

Źródło: PUP Polkowice, 2013.

Blisko 72 % bezrobotnych pozostaje bez pracy nie dłużej niż 24 miesiące. Jest to grupa osób objęta zwolnieniami w 2011 i 2012 roku oraz dodatkowo zasilona absolwentami szkół średnich, zwłaszcza zawodowych i technicznych. Natomiast za niekorzystny należy uznać fakt, że blisko 29 % bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej niż 2 lata. Oznacza to, że obecna struktura gospodarcza gminy Chocianów nie jest jeszcze w stanie wygenerować miejsc pracy dla osób długotrwale bezrobotnych.

Obserwowana mniej więcej od 2004 roku koniunktura gospodarcza (wyhamowana nieco ze względu na obecną sytuację gospodarczą) spowodowała dość znaczny spadek bezrobocia w Polsce, również na terenie gminy Chocianów (z 1370 osób w 2003 roku do 801 osób obecnie). Jednakże charakteryzuje ją przede wszystkim wzrost popytu na pracę w przemyśle i budownictwie, czyli dotyczy zwłaszcza robotników wykwalifikowanych i w tej kwestii obserwowana jest nawet nadwyżka popytu miejsc pracy nad podażą siły roboczej. Niepokojącym zjawiskiem jest brak dobrze płatnych ofert pracy dla ludzi młodych i wykształconych. Omawianą problematykę

potęguje wchodzące w wiek produkcyjny i zawodowy pokolenie urodzone na przełomie lat 80–tych i 90–tych XX wieku. Stworzenie kilkuset miejsc pracy, opartych tylko o środki własne samorządu (np.: roboty publiczne) jest w skali takiej gminy jak Chocianów praktycznie niemożliwe. Szansę na poprawę sytuacji upatruje się w znalezieniu kolejnych inwestorów strategicznych, mogących zatrudnić pracowników w sektorze produkcyjnym, zwłaszcza w przetwórstwie przemysłowym oraz w usługach. Dotyczy to zarówno gminy Chocianów jak i całego powiatu polkowickiego oraz województwa dolnośląskiego. Gmina posiada tereny i warunki infrastrukturalne do przyjęcia inwestorów. Ważnym atutem jest również mała odległość do większych miast regionu. Nie bez znaczenia są również dobre połączenia komunikacyjne oraz korzystne warunki naturalne.

4. 4. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

4.4.1. Służba zdrowia.

Na terenie gminy Chocianów infrastruktura służby zdrowia składa się z 4 placówek:

- Centrum Diagnostyczno – Terapeutyczne MEDICUS, Chocianów, ul. 3-go Maja 2;
- MEDICUS, oddział Parchów, Parchów 98;
- MEDICUS, oddział Szklary Dolne, ul. Wyszyńskiego 48a;
- MEDICUS, oddział Trzebnice, Trzebnice 65.

Personel służby zdrowia składa się z 11 lekarzy medycyny oraz 17 pielęgniarek – 5 lekarzy i 14 pielęgniarek w Chocianowie oraz po 2 lekarzy i 1 pielęgniarkę w każdym z oddziałów. Powyższe zapewnia mieszkańcom gminy podstawową opiekę medyczną. Korzystanie z pozostałych usług medycznych (przychodnie specjalistyczne i szpitale) odbywa się w placówkach zlokalizowanych poza granicami gminy, głównie w Lubinie, Legnicy i Wrocławiu. Dodatkowo na terenie gminy funkcjonują 4 apteki zlokalizowane w Chocianowie (ulice: 3-go Maja 2, Ratuszowa 1a, Wesola 12 i Żeromskiego 2/1a). Na terenie gminy nie ma żłobków oraz stacjonarnych zakładów (domów) pomocy społecznej.

TABELA 78: Gmina Chocianów – dostępność do usług służby zdrowia w 2012 roku.

Liczba mieszkańców przypadająca na 1 obiekt:	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Apteki i punkty apteczne	3286	3009	3004
Ambulatoryjna opieka zdrowotna ⁶⁵	3286	5744	2129
Apteki i punkty apteczne na 100 km ²	1,80	2,70	4,86
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności	–	–	50,84
Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach	–	–	197

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Wskaźnik dotyczący dostępności do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie Chocianów jest znacznie korzystniejszy od średniej charakteryzującej powiat polkowicki i mniej korzystny od wskaźnika dla województwa dolnośląskiego. Jest również korzystniejszy od warunków występujących w innych gminach miejsko – wiejskich. Natomiast dostępność do aptek jest zbliżona (w kontekście liczby mieszkańców przypadających na 1 obiekt) do porównywanych jednostek administracyjnych. Tym samym obecnie zlokalizowaną w gminie sieć placówek służby zdrowia należy uznać za wystarczającą z punktu widzenia potrzeb, przede wszystkim ze względu na bogatą

⁶⁵ Powyższa statystyka obejmuje: zakłady opieki zdrowotnej, które podpisały kontrakty z Narodowym Funduszem Zdrowia.

ofertę usług ochrony zdrowia zlokalizowaną w pobliskich miastach regionu. W najbliższym czasie nie przewiduje się budowy nowych obiektów służby zdrowia.

4.4.2. Opieka społeczna.

Opiekę społeczną na terenie gminy zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej zlokalizowany w Chocianowie przy ul. Odrodzenia 31. W 2012 roku rozdysponowano następującą pomoc:

- zasiłki stałe – 86 świadczeń;
- zasiłki okresowe – 188 świadczeń;
- zasiłki jednorazowe – 511 świadczeń.

TABELA 79: Gmina Chocianów – liczba osób korzystających z pomocy społecznej w latach 1990 – 2012.

Rok	Liczba osób korzystających z pomocy
1990	536
1991	985
1992	894
1993	598
1994	785
1995	776
1996	779
1997	783
1998	751
1999	762
2000	782
2001	798
2002	863
2003	741
2004	557
2005	561
2006	1100
2007	659
2008	619
2009	596
2010	649
2011	694
2012	712

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

W okresie analizowanych lat liczba osób objętych pomocą społeczną wahała się w granicach od ponad 500 do 1100 osób. Dane te odzwierciedlają w pewnym sensie dynamikę kształtowania się bezrobocia na terenie gminy, ponieważ nadal głównym powodem ubiegania się o pomoc społeczną jest brak pracy zarobkowej. Wpływ na liczbę zasiłków w danym roku mają także klęski żywiołowe (ulewne deszcze, susze, podtopienia, pożary, itp.) wyrządzające znaczne szkody np.: w rolnictwie. W najbliższej przyszłości nie przewiduje się rozbudowy

infrastruktury związanej z gminną pomocą społeczną i jej obecny stan należy uznać za wystarczający z punktu widzenia potrzeb lokalnej społeczności.

4. 5. Oświata i wychowanie.

W roku szkolnym 2013 / 2014 sieć oświatowa na terenie gminy składa się z następujących placówek:

- Przedszkole Miejskie w Chocianowie, Chocianów, ul. Wesoła 14;
- Punkt Przedszkolny w Trzebnicach;
- Punkt Przedszkolny w Żabicach;
- Szkoła Podstawowa w Chocianowie, Chocianów, ul. Wesoła 16;
- Szkoła Podstawowa w Parchowie, Parchów 29;
- Szkoła Podstawowa w Szklarach Dolnych, Szklary Dolne 48;
- Szkoła Podstawowa w Trzebnicach, Trzebnice 113a;
- Gimnazjum w Chocianowie, Chocianów, ul. Szkolna 1;
- Zespół Szkół w Chocianowie, Chocianów, ul. Kolonialna 13.

TABELA 80: Gmina Chocianów – charakterystyka wychowania przedszkolnego, podstawowego i gimnazjalnego w roku szkolnym 2013 / 2014.

Placówka	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli ⁶⁶
Przedszkole Chocianów	280	21
Punkt Przedszkolny Trzebnice	15	1
Punkt Przedszkolny Żabice	12	1
Szkoła Podstawowa Chocianów	470	40
Szkoła Podstawowa Parchów	65	14
Szkoła Podstawowa Szklary Dolne	85	13
Szkoła Podstawowa Trzebnice	110	22
Gimnazjum Chocianów	327	43
Zespół Szkół Chocianów	527	40

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Ogółem w roku szkolnym 2013 / 2014 z gminnej⁶⁷ sieci oświatowej korzysta 1891 uczniów, z czego:

- 307 dzieci w przedszkolach;
- 730 uczniów w szkołach podstawowych;
- 327 uczniów w gimnazjum;
- 527 uczniów w Zespole Szkół.

Pozostają oni pod opieką 195 nauczycieli⁶⁸, z czego:

- 23 nauczycieli w przedszkolach;
- 89 nauczycieli w szkołach podstawowych;
- 43 nauczycieli w gimnazjum;
- 40 nauczyciele w Zespole Szkół.

⁶⁶ Bez względu na rodzaj etatu.

⁶⁷ Zespół Szkół w Chocianowie jest jednostką organizacyjną Powiatu Polkowickiego.

⁶⁸ Bez względu na rodzaj etatu.

Powyższe oznacza, że przeciętnie na jednego nauczyciela przypada 10 wychowanków, z czego:

- 13 w przedszkolach;
- 8 w szkołach podstawowych;
- 8 w gimnazjum;
- 13 w Zespole Szkół.

TABELA 81: Gmina Chocianów – charakterystyka wychowania przedszkolnego, podstawowego i gimnazjalnego w roku szkolnym 2013 / 2014.

Wyszczególnienie	Przedszkole Chocianów	Przedszkole Trzebnice	Przedszkole Żabice	SP Chocianów	SP Parchów	SP Szklary Dolne	SP Trzebnice	Gimnazjum Chocianów	Zespół Szkół Chocianów
Liczba uczniów	280	15	12	470	65	85	110	327	527
Liczba nauczycieli ⁶⁹	21	1	1	40	14	13	22	43	40
Liczba uczniów na 1 nauczyciela	13,3	15,0	12,0	11,8	4,6	6,5	5,0	7,6	13,2
Zajęcia dodatkowe (pozalekcyjne)	–	–	–	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Biblioteka szkolna	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Zajęcia w świetlicy szkolnej	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Korzystanie z posiłków (stołówka)	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE	TAK	NIE	NIE
Sala gimnastyczna	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK
Boiska i place sportowe	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 82: Gmina Chocianów – wybrane wskaźniki charakteryzujące sieć przedszkolną w roku szkolnym 2012 / 2013.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
1	2	3	4
Liczba miejsc w przedszkolach ⁷⁰ na 1 przedszkole	261,00	152,45	110,27
Liczba dzieci w przedszkolach ⁷¹ na 1 przedszkole	261,00	145,27	107,04
Liczba miejsc w przedszkolach ⁷² na 1 dziecko	1,00	1,05	1,03
Obłożenie miejsc w przedszkolach ⁷³ (%)	100,00	95,29	97,07
Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem ogółem	47,4	68,0	70,2
Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem ogółem	53,8	71,6	71,7
Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem w miastach	66,2	84,4	82,6

⁶⁹ Bez względu na rodzaj etatu.

⁷⁰ Bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

⁷¹ Bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

⁷² Bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

⁷³ Bez oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

1	2	3	4
Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem w miastach	71,7	88,0	83,5
Odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem na wsi	16,7	45,0	45,9
Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem na wsi	24,3	49,3	48,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Przeciętna liczba miejsc w przedszkolach oraz wszystkich dzieci uczęszczających do przedszkoli przypadająca na 1 obiekt przedszkolny w gminie Chocianów jest wyższa od wskaźnika charakteryzującego powiat polkowicki oraz województwo dolnośląskie. Wynika to z faktu, że lokalna placówka przedszkolna, nie licząc punktów przedszkolnych, jest kubaturowo większa od przeciętnych w powiecie i województwie. Obłożenie dostępnych miejsc w placówkach przedszkolnych wynosi 100 % i jest wyższe od przeciętnej w powiecie i województwie. Ogólny odsetek dzieci, zarówno w wieku 3 – 5 lat jak i 3 – 6 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Chocianów jest niższy od przeciętnych w powiecie i województwie. W porównaniu obejmującym tylko tereny miejskie jest on niższy od średniej dla miast powiatu i województwa o około 20 – 25 %, zaś w porównaniu obejmującym już tylko tereny wiejskie jest on niższy od średniej dla terenów wiejskich powiatu i województwa 2-krotnie dla dzieci w wieku 3 – 6 lat i nawet blisko 3-krotnie dla dzieci w wieku 3 – 5 lat. Biorąc pod uwagę nawet rzeczywisty popyt na usługi przedszkolne należy uznać, że obecna sieć przedszkolna nie zaspokaja w pełni potrzeb miejscowej społeczności.

TABELA 83: Gmina Chocianów – wybrane wskaźniki charakteryzujące sieć szkół podstawowych i gimnazjalnych w roku szkolnym 2012 / 2013.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Liczba uczniów na 1 szkołę podstawową	178,25	231,13	185,47
Liczba uczniów na 1 pomieszczenie w szkołach podstawowych	11,50	12,45	12,10
Liczba pomieszczeń szkolnych na 1 szkołę podstawową	15,50	18,56	15,32
Liczba uczniów na 1 gimnazjum	357,00	287,71	161,78
Liczba uczniów na 1 pomieszczenie w gimnazjum	8,11	10,44	12,84
Liczba pomieszczeń na 1 gimnazjum	44,00	27,57	12,60

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Wskaźniki dotyczące sieci szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego są zróżnicowane. Wartości (wskaźniki) dotyczące szkół podstawowych, przyporządkowane dla gminy Chocianów, oznaczają korzystniejsze uwarunkowania od średniej dla powiatu i województwa (mniejsza liczba uczniów i na 1 placówkę i na 1 pomieszczenie). Jest to przede wszystkim wynikiem tego, że gminna sieć szkolnictwa podstawowego składa się aż z 4 placówek. Odmienna sytuacja dotyczy placówek gimnazjalnych. Wartości (wskaźniki) przyporządkowane dla gminy Chocianów oznaczają mniej korzystne uwarunkowania od średniej dla powiatu i województwa w kontekście przeciętnej liczby uczniów na 1 placówkę. Jednocześnie lokalne placówki gimnazjalne charakteryzują się większą przeciętną liczbą pomieszczeń na 1 obiekt. Powyższe oznacza, że są to placówki kubaturowo

większe od przeciętnych, co jest rzeczywistym faktem, ze względu na to, że w gminie Chocianów funkcjonuje tylko jedna, zbiorcza placówka gimnazjalna. Bez względu na powyższe należy uznać, że sieć szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego zaspokaja potrzeby miejscowej społeczności.

Młodzież z gminy Chocianów korzysta również z bogatej sieci placówek zlokalizowanych poza granicami samorządu, głównie w Lubinie, Legnicy i Wrocławiu. Dotyczy to pobierania nauki w szkołach średnich oraz na wyższych uczelniach.

Obecnie gminna sieć oświatowa jest ilościowo jak i infrastrukturalnie wystarczająca z punktu widzenia potrzeb w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego i nie przewiduje się w najbliższych latach likwidacji żadnej placówki. Jednakże w dłuższej perspektywie czasowej, w przypadku niekorzystnych zjawisk demograficznych (ewentualny spadek liczby urodzeń), należy rozważyć możliwość uszczuplenia gminnej sieci placówek oświatowych o jedną szkołę podstawową. W zakresie wychowania przedszkolnego planuje się adaptację dodatkowych pomieszczeń na kolejne oddziały przedszkolne.

4. 6. Kultura.

Na terenie gminy funkcjonuje bogata sieć placówek kulturalnych. Rozpowszechnianiem kultury na terenie gminy zajmuje się Chocianowski Ośrodek Kultury (CHOK) zlokalizowany w Chocianowie przy ul. Kościuszki 5. Celem działania CHOK jest tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury, rozwijanie potrzeb z zakresu kultury fizycznej, sportu i rekreacji poprzez:

- rozwój czynnego uczestnictwa mieszkańców gminy w życiu kulturalnym i sportowo – rekreacyjnym;
- prowadzenie działalności edukacyjnej;
- działalność promocyjną i informacyjną dotyczącą wszelkich dziedzin kultury, sportu i rekreacji w gminie;
- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych;
- zaspokajanie potrzeby rywalizacji i dążenia do osiągnięcia wyników w ramach społecznie akceptowanych zasad współzawodnictwa;
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego;
- prowadzenie działalności oświatowej i upowszechniającej wiedzę;
- dążenie do unowocześniania bazy materiałowo – technicznej dla prowadzonej działalności kulturalnej i artystycznej na terenie gminy.

Podstawową działalność CHOK opiera na współpracy ze szkołami podstawowymi i gimnazjum oraz organizacji dla dzieci i młodzieży imprez kulturalno – rekreacyjnych. Ponadto podejmuje się działania na rzecz lokalnego środowiska poprzez organizację różnego rodzaju spotkań z okazji świąt państwowych, gminnych i okolicznościowych, jak również imprez o charakterze masowym. Na co dzień CHOK współpracuje z organizacjami, stowarzyszeniami i innymi instytucjami. Wspomaga wszelkie lokalne inicjatywy kulturalne, tworząc historię gminy Chocianów. Przy CHOK funkcjonują następujące koła i sekcje zainteresowań:

- koło szachowe;
- grupy tańca współczesnego (3 grupy wiekowe);
- grupa tańca breakdance;
- indywidualna nauka gry na pianinie i gitarze;
- koła plastyczne (2 grupy wiekowe);
- zajęcia dla przedszkolaków „Świat Malucha”;
- zumba.

Dodatkowo CHOK posiada w użyczeniu Stadion Sportowy w Chocianowie oraz boisko wielofunkcyjne w Chocianowie. CHOK użycza również wiejskim klubom sportowym budynki sportowe i boiska.

Gminną sieć usług kultury tworzą również:

- Wiejski Ośrodek Kultury w Chocianowcu, Chocianowiec 101a;
- Wiejski Ośrodek Kultury w Parchowie, Parchów 80;
- Wiejski Ośrodek Kultury w Szklarach Dolnych, Szklary Dolne 75;
- Wiejski Ośrodek Kultury w Trzebnicach, Trzebnice 92;
- Świetlica w Brunowie, Brunów 74, (przekazana w grudniu 2013 roku przez Urząd Miasta i Gminy Chocianów dla LGR Kraina Karpia);
- Świetlica w Jabłonowie;
- Świetlica w Michałowie, Michałów 21a;
- Świetlica w Ogrodziskach, Ogrodzisko 12b;
- Świetlica w Pogorzelskich, Pogorzelska 2;
- Świetlica w Żabicach, Żabice 21a.

Działalność kulturalno – artystyczną krzewią także między innymi Orkiestra Dęta OSP oraz zespół folklorystyczny „Echo”. Zespół folklorystyczny „Echo” powstał w 1984 roku przy Kole Gospodyń Wiejskich w Chocianowcu. W swoim repertuarze posiada pieśni z różnych regionów Polski, a także piosenki lwowskie, francuskie, czeskie, ukraińskie, bośniackie oraz starodawne kołędy i pastorałki, które zostały utrwalone na płycie wydanej w lutym 2006 roku. Na koncertach „Echo” prezentuje również własne kompozycje autorskie oraz pieśni religijne. Zespół jest laureatem wielu konkursów.

Na terenie gminy funkcjonuje Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Chocianów zlokalizowana w Chocianowie przy ul. Kościuszki 3. Obiekt posiada 4 filie biblioteczne zlokalizowane w miejscowościach:

- Chocianów (filia dla dzieci), ul. 3-go Maja 2;
- Parchów (w budynku Szkoły Podstawowej), Parchów 29;
- Szklary Dolne (w budynku Szkoły Podstawowej), Szklary Dolne 48;
- Trzebnice (w budynku Szkoły Podstawowej), Trzebnice 113a.

Działalność biblioteki służy zaspokajaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa, jego wychowaniu i upowszechnianiu oraz rozwojowi kultury i wiedzy. Zakres działania biblioteki obejmuje przede wszystkim:

- gromadzenie, opracowywanie materiałów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu;
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych;
- prowadzenie działalności informacyjno – bibliograficznej;
- popularyzację książek i czytelnictwa;
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwijaniu u zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa;
- doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej.

Oprócz wypożyczenia książek Biblioteka organizuje również:

- „Klub Miłośników Książki” w wypożyczalni dla dorosłych w Chocianowie;
- „Kartka z kalendarza” w filii w Parchowie;
- „Klub młodego czytelnika” w filii dla dzieci w Chocianowie;
- „Książka zawsze w twoim domu”, akcja dostarczania książek do domów;

Organizatorem Biblioteki jest Gmina Chocianów. Pieczę merytoryczną nad Biblioteką sprawuje Dolnośląska Biblioteka Publiczna, im. T. Mikulskiego we Wrocławiu. Biblioteka posiada księgozbiór liczony na ponad 40 tysięcy woluminów. Korzysta z niej rocznie ponad 1200 czytelników. W 2012 roku wypożyczenia na 1 czytelnika wyniosły 12,1 woluminów.

TABELA 84: Gmina Chocianów – uwarunkowania charakteryzujące usługi kultury w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Ilość mieszkańców na 1 bibliotekę ⁷⁴	1878	2633	4157
Placówki biblioteczne ⁷⁵ na 100 km ²	3,15	2,70	3,09
Księgozbiór w woluminach na 1000 mieszkańców	3131,7	3567,2	3269,9
Wypożyczenia na 1 czytelnika	12,1	16,7	19,5
Czytelnicy na 1000 mieszkańców	94	171	173
Ilość mieszkańców na 1 ośrodek kultury ⁷⁶	13143	2872	10446
Ośrodki kultury na 100 km ²	0,45	2,82	1,40
Imprezy kulturalne na 1000 mieszkańców	4,64	8,58	4,96
Zespoły artystyczne na 1000 mieszkańców	0,38	0,60	0,35
Członkowie zespołów artystycznych na 1000 mieszkańców	6,77	9,43	5,07
Koła na 1000 mieszkańców	0,30	0,65	0,44
Członkowie kół na 1000 mieszkańców	6,09	11,00	9,51
Liczba mieszkańców na 1 kino stałe	–	63183	80955
Liczba mieszkańców na 1 muzeum	–	–	50248
Liczba mieszkańców na 1 galerię i salony sztuki	–	–	132471
Liczba mieszkańców na 1 teatr	–	–	171433

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Wskaźniki dotyczące usług oferowanych przez biblioteki odznaczają się generalnie mniej korzystnymi uwarunkowaniami na tle powiatu i województwa pomimo większej do nich dostępności. Natomiast wskaźniki dotyczące biernego bądź czynnego udziału w lokalnym życiu kulturalnym (ośrodki kultury, imprezy kulturalne, zespoły artystyczne, koła) są dużo niższe od przeciętnej w powiecie i zbliżone do średniej w województwie (poza ilością ośrodków i kół), co świadczy o dość niskim zainteresowaniu lokalnymi usługami kultury. Z usług kultury wyższego rzędu (np.: kina, teatry, opery, filharmonie, galerie, muzea, wystawy, itp.) mieszkańcy gminy Chocianów mogą korzystać dopiero poza granicami nie tylko gminy, ale i całego powiatu (poza kinem), głównie w Lubinie, Legnicy i Wrocławiu.

⁷⁴ Biblioteki i filie.

⁷⁵ Biblioteki i filie.

⁷⁶ Bez świetlic wiejskich i wiejskich ośrodków kultury.

Obecna sieć i zakres usług kultury jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb. Władze samorządowe zamierzają nadal utrzymywać i kontynuować działalność istniejących placówek kulturalnych. Ponadto przyszłe działania powinny prowadzić do zachęcenia uczestnictwem w życiu kulturalnym gminy coraz większej liczby mieszkańców. Osiągnąć to można między innymi poprzez szersze dostosowanie oferty w kierunku potrzeb różnych grup wiekowych, między innymi wzbogacając obecną ofertę oraz łącząc działalność instytucji kulturalnych z innymi rodzajami aktywności, szczególnie w dziedzinach: sportu, rekreacji, gastronomii czy rozrywki. W najbliższym czasie nie przewiduje się likwidacji żadnej z placówek kulturalnych. Planuje się natomiast następujące przedsięwzięcia:

- budowa nowej świetlicy wiejskiej w Michałowie;
- remont i modernizacja Wiejskiego Ośrodka Kultury w Chocianowcu⁷⁷;
- remont świetlic wiejskich w Ogrodzisku i Żabicach.

4. 7. Sport.

Działania klubów i licznych sekcji sportowych oraz urozmaicona infrastruktura sportowa to podstawowa możliwość rozwoju kultury fizycznej wśród mieszkańców gminy, a szczególnie dzieci i młodzieży. Na terenie gminy działalności sportowo – rekreacyjne organizują poszczególne kluby sportowe i placówki oświatowe, a także Chocianowski Ośrodek Kultury, które dodatkowo umożliwiającą zrzeszanie się w zespołach i sekcjach sportowych.

Na terenie gminy funkcjonują następujące kluby i zrzeszenia sportowe:

- Klub Sportowy „Stal” Chocianów, Chocianów, ul. Ratuszowa 18 – piłka nożna;
- Ludowy Klub Sportowy „Kryształ” Chocianowiec, Chocianowiec 92a – piłka nożna;
- Młodzieżowy Klub Sportowy „Viktoria” Parchów, Parchów 44d – piłka nożna;
- Wiejskie Towarzystwo Sportowe „Relaks”, Szklary Dolne – piłka nożna;
- Ludowy Klub Sportowy „Arka” Trzebnice, Trzebnice 91 – piłka nożna;
- Klub Biegacza „Zdyszaani” im. Janusza Kusocińskiego, Chocianów – biegi.
- Klub Karate Tradycyjnego Shotokan „Sento-Kan”, Chocianów, ul. Żymierskiego 15/9;
- Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Chocianowie, ul. Wesoła 16 – różne dyscypliny;
- Uczniowski Klub Sportowy „Pumy”, Chocianów, ul. Szkolna 1 – różne dyscypliny;

Infrastrukturę sportową i rekreacją w gminie tworzą następujące ogólnodostępne obiekty:

- Stadion Miejski w Chocianowie, Chocianów, ul. Ratuszowa 18;
- hala sportowa przy Zespole Szkół w Chocianowie, Chocianów, ul. Kolonialna 13.
- hala sportowa przy Gimnazjum w Chocianowie, Chocianów, ul. Szkolna 1;
- sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Chocianowie, Chocianów, ul. Wesoła 16,;
- boisko wielofunkcyjne przy Szkole Podstawowej w Chocianowie, Chocianów, ul. Wesoła 16;
- boisko wielofunkcyjne przy Gimnazjum w Chocianowie, Chocianów, ul. Szkolna 1;
- boisko wielofunkcyjne na Osiedlu Zwycięstwa w Chocianowie;
- sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Szklarach Dolnych, Szklary Dolne 48;
- sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Trzebnicach, Trzebnice 113a;
- boiska sportowe do piłki nożnej w sołectwach Chocianowiec, Parchów, i Szklary Dolne;
- place zabaw.

⁷⁷ Zgodnie z uchwałą nr XLII.269.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 30 grudnia 2013 roku w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Chocianów.

TABELA 85: Gmina Chocianów – uwarunkowania charakteryzujące usługi sportu w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Liczba mieszkańców na 1 klub sportowy	1643	1663	2413
Liczba mieszkańców na 1 sekcję sportową w klubach	1460	1316	1636
Kluby sportowe na 1000 mieszkańców	0,61	0,60	0,41
Sekcje sportowe w klubach na 1000 mieszkańców	0,68	0,76	0,61
Członkowie klubów sportowych na 1000 mieszkańców	27,77	23,84	24,13
Członkowie klubów sportowych na 1 klub	45,63	39,63	58,22
Sekcje sportowe na 1 klub	1,13	1,26	1,47
Członkowie sekcji sportowej na 1 sekcję	40,56	31,38	39,49

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Wskaźniki dotyczące usług sportu odznaczają się zbliżonymi uwarunkowaniami na tle powiatu w zakresie dostępności do tych usług oraz korzystniejszymi w zakresie uczestnictwa. Natomiast w stosunku do województwa gmina Chocianów ma korzystniejsze wskaźniki w zakresie dostępności do usług sportu oraz mniej korzystne w zakresie uczestnictwa.

Działania całego samorządu jak i poszczególnych instytucji w zakresie kultury fizycznej powinny więc koncentrować się wokół rozwoju oraz upowszechniania na terenie gminy różnych form sportu i rekreacji. Analogicznie do przedsięwzięć związanych z kulturą, należy umożliwiać miejscowej młodzieży zrzeszanie się w klubach i sekcjach sportowych oraz rozwijać ich ofertę. W najbliższych latach nie planuje się likwidacji żadnego z obiektów sportowych. Z punktu widzenia najważniejszych potrzeb wymienia się bieżące remonty i modernizacje infrastruktury sportowej.

4. 8. Gospodarka mieszkaniowa.

4.8.1. Zasoby mieszkaniowe.

Przeciętne wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa w gminie Chocianów są zbliżone do poziomu występującego w skali kraju i województwa dolnośląskiego. Podobnie kształtuje się problematyka związana z gospodarką mieszkaniową, to jest:

- nadal wysoki odsetek mieszkań o niskim standardzie;
- ograniczone fundusze na remonty bieżące;
- niezaspokojone potrzeby kwaterunkowe ludności;
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie;
- mała powierzchnia użytkowa w m² na 1 osobę;
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 izbę.

Na terenie gminy występują zróżnicowane typy zabudowy. Na terenie miasta dominuje zabudowa wielorodzinna oraz częściowo jednorodzinna i zagrodowa. Na terenach wiejskich jest to przede wszystkim zabudowa zagrodowa oraz jednorodzinna i jednorodzinno – usługowa (rzemieślnicza). Ponadto na terenie wsi Trzebnice występuje zabudowa wielorodzinna w postaci kilku budynków. Powierzchnie działek na terenach wiejskich w zależności od typu zabudowy wahają się od 500 do 2000 m². Przeciętna wysokość zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej wynosi 2, a maksymalnie 3 kondygnacje, natomiast wielorodzinnej do 5 kondygnacji.

TABELA 86: Gmina Chocianów – liczba budynków mieszkalnych według miejscowości w 2013 roku.

Miejscowość	Liczba budynków mieszkalnych
Chocianów	775
Brunów	141
Chocianowiec	233
Jabłonów	20
Michałów	65
Ogrodzisko	53
Parchów	182
Pogorzelska	68
Raków	44
Szklary Dolne	193
Trzebnice	224
Trzmielów	36
Żabice	73

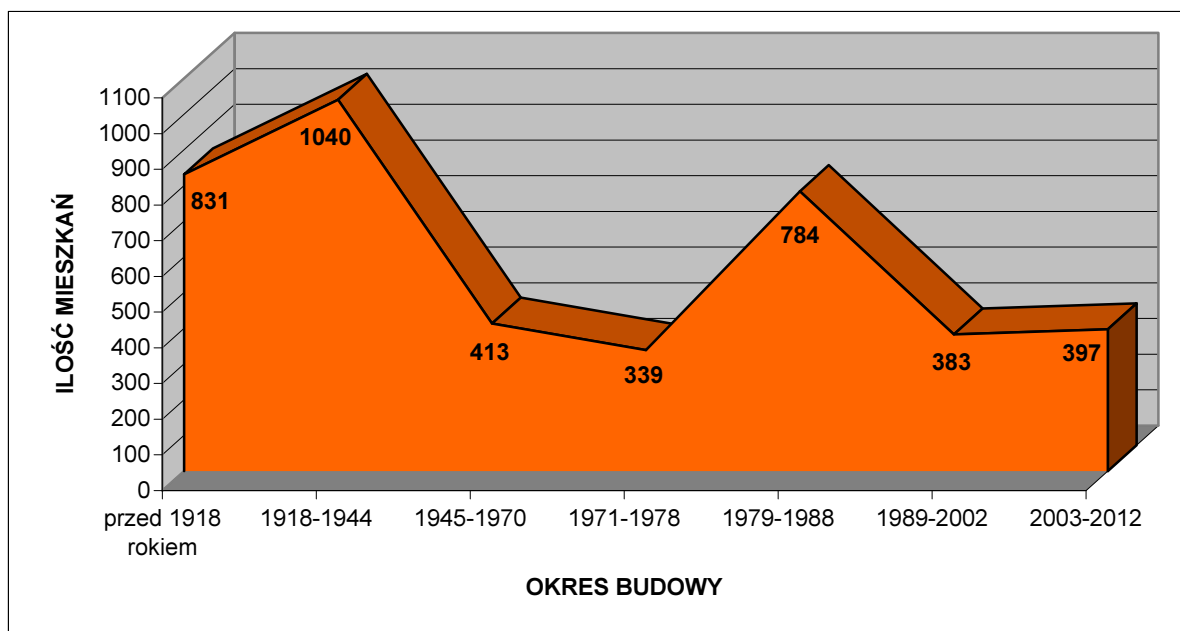
Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 87: Gmina Chocianów – zasoby mieszkaniowe według wieku do 2012 roku.

Okres budowy mieszkania	Ilość mieszkań		Powierzchnia użytkowa w m ²	
	Gmina Chocianów	w tym miasto	Gmina Chocianów	w tym miasto
przed 1918 rokiem	831	408	66269	24646
1918 – 1944	1040	523	84906	33015
1945 – 1970	413	379	21128	18203
1971 – 1978	339	253	18716	12659
1979 – 1988	784	714	52744	43422
1989 – 2002	383	302	36800	26318
2003 – 2012	397	253	42182	22017

Źródło: GUS 2003 i 2013.

RYCINA 23: Gmina Chocianów – mieszkania zamieszkane według okresu budowy.

Źródło: GUS 2003 i 2013.

Na podstawie wyników badań z *Powszechnego Spisu Ludności i Mieszkań* z 2002 roku oraz na podstawie danych z 2012 roku można obliczyć, że spośród ówczesnych 4187 mieszkań zlokalizowanych na terenie gminy 44,69 % (w mieście 32,87 %) wybudowano przed 1945 rokiem, z czego 44,41 % (w mieście 43,82 %) powstało przed 1918 rokiem. Większość z nich obecnie wymaga kapitalnych remontów. Dla porównania na terenie powiatu polkowickiego i województwa dolnośląskiego dane te prezentują się następująco:

- powiat polkowicki: przed 1945 rokiem – 32,38 %, z czego 47,28 % przed 1918 rokiem;
- województwo dolnośląskie: przed 1945 rokiem – 40,59 %, z czego 53,25 % przed 1918 rokiem.

Dane te prezentuje poniższa tabela.

TABELA 88: Gmina Chocianów – struktura zasobów mieszkaniowych według wieku w 2012 roku.

Okres budowy mieszkań	Ilość mieszkań (%)			Powierzchnia użytkowa (%)		
	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
przed 1918 rokiem	19,85	15,31	21,62	20,53	16,68	19,41
1918 – 1944	24,84	17,07	18,98	26,31	20,21	18,66
1945 – 1970	9,86	12,43	11,54	6,55	8,32	7,75
1971 – 1978	8,10	19,08	12,30	5,80	12,29	9,38
1979 – 1988	18,72	14,14	13,01	16,34	14,12	12,46
1989 – 2002	9,15	10,47	8,44	11,40	12,15	10,59
2003 – 2010	9,48	11,51	14,12	13,07	16,23	21,75

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2003 i 2013.

TABELA 89: Gmina Chocianów – zasoby mieszkaniowe w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Zasoby mieszkaniowe	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
Liczba mieszkań	4187	2832
Liczba izb	16864	10239

Źródło: GUS 2013.

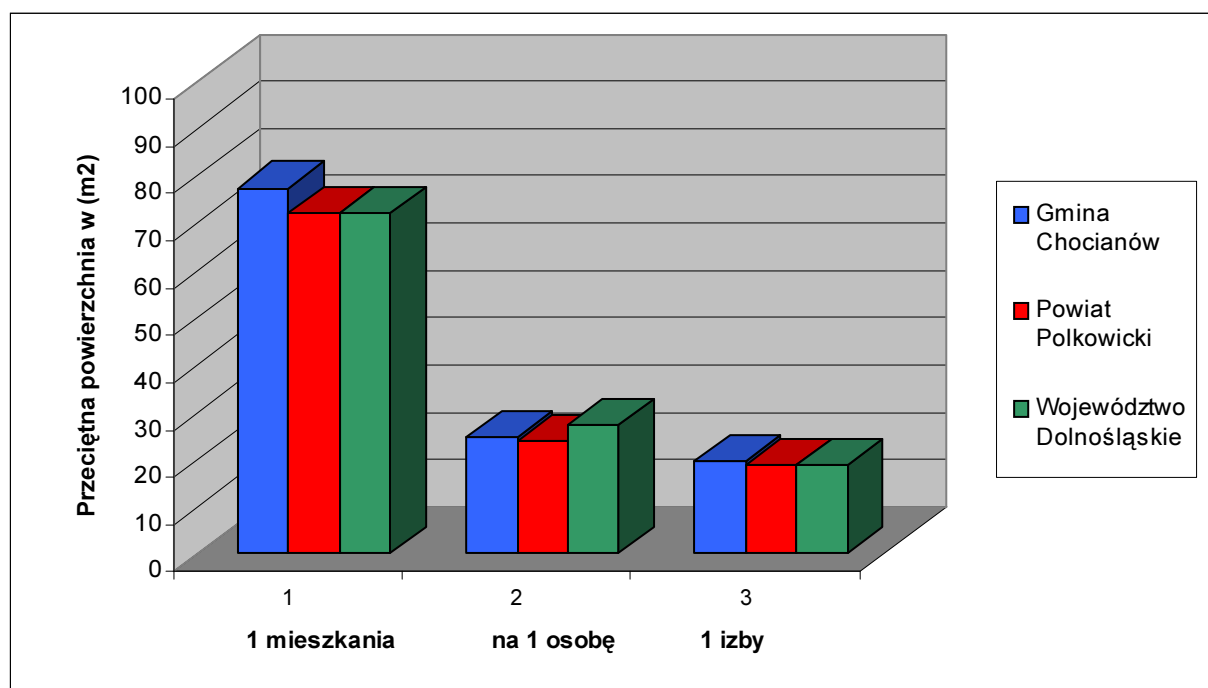
Całkowita powierzchnia użytkowa mieszkań wyniosła w 2012 roku 322745 m², z czego w mieście 180280 m².

TABELA 90: Gmina Chocianów – wskaźniki charakteryzujące warunki zamieszkania w 2012 roku.

Przeciętna:	Gmina Chocianów		Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
	ogółem	w tym miasto		
Powierzchnia użytkowa w m ² 1 mieszkania	77,08	63,66	71,73	71,87
Powierzchnia użytkowa w m ² 1 izby	19,14	17,61	18,36	18,66
Liczba izb w 1 mieszkaniu	4,03	3,62	3,91	3,85
Powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę	24,56	21,79	23,39	27,02
Liczba osób w 1 mieszkaniu	3,14	2,92	3,07	2,66
Liczba osób w 1 izbie	0,78	0,81	0,78	0,69

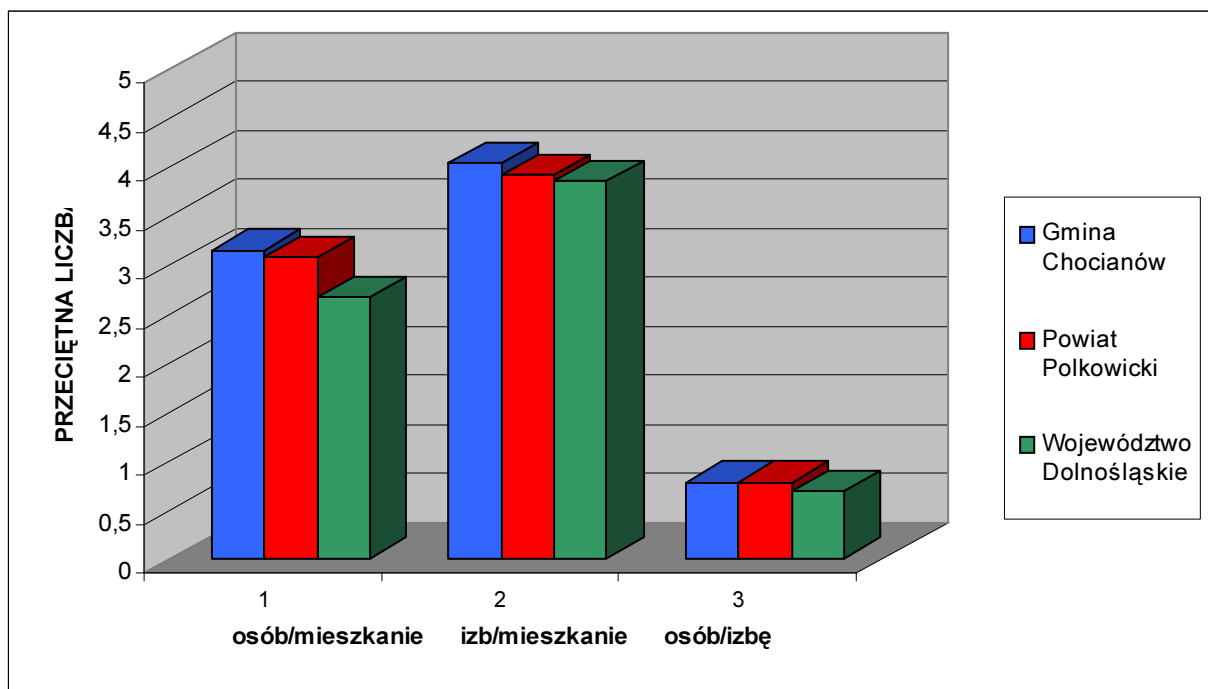
Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 24: Gmina Chocianów – wybrane wartości charakteryzujące warunki zamieszkania w 2012 roku (I).

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 25: Gmina Chocianów – wybrane wartości charakteryzujące warunki zamieszkania w 2012 roku (II).

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Wskaźniki statystyczne dotyczące warunków zamieszkania w gminie Chocianów są charakterystyczne dla gmin miejsko – wiejskich, a tym bardziej położonych na Śląsku, Ziemi Lubuskiej czy Pomorzu, gdzie znaczną część zabudowy stanowi jeszcze tkanka powstała przed 1945 rokiem. Wskaźniki te odznaczają się zbliżonymi uwarunkowaniami na tle powiatu i województwa (korzystniejszymi w stosunku do gmin miejskich) w zakresie powierzchni użytkowej tkanki mieszkaniowej oraz liczby izb, a z drugiej strony mniej korzystnymi uwarunkowaniami w kontekście przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie oraz 1 izbę. Powodem tego stanu jest przede wszystkim znacznie większa kubatura przeciętnego zabudowania na wsi, ale także fakt, że liczebność przeciętnego gospodarstwa domowego na wsi jest większa od tego w mieście. Nie bez znaczenia jest również standard mieszkań, a zwłaszcza wiek substancji mieszkaniowej. W tym przypadku wiek substancji działa na niekorzyść w kontekście standardów zamieszkania w gminie Chocianów.

4.8.2. Własność komunalna.

W 2013 roku własnością komunalną objęte było 340 mieszkań, składających się z 1043 izb, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 14111,20 m². Zarządza nimi Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Chocianowie.

TABELA 91: Gmina Chocianów – komunalne zasoby mieszkaniowe w 2013 roku.

Wyszczególnienie	Własność Gminy	% ogółu zasobów
Mieszkania	340	8,12
Izby	1043	6,18
Powierzchnia użytkowa w m ²	14111,20	4,37

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Własność komunalna stanowi 4,37 % ogółu zasobów mieszkaniowych na terenie gminy. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania komunalnego wynosi 41,50 m² i składa się średnio z 3,07 izb. Obecnie na przydział mieszkania komunalnego oczekują 103 rodziny. Powyższe oznaczają, że konieczna staje się budowa dodatkowych mieszkań socjalnych. Cena 1 m² mieszkania komunalnego waha się w granicach od 1700 do 2000 złotych.

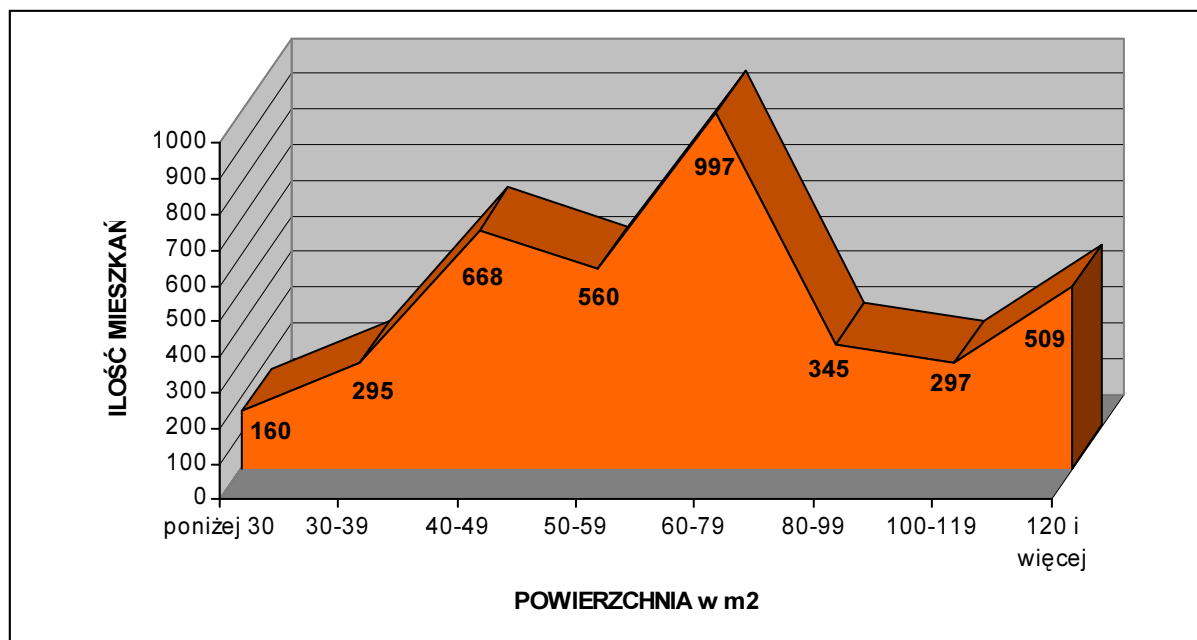
4.8.3. Standard mieszkań.

TABELA 92: Gmina Chocianów – mieszkania zamieszkałe według powierzchni użytkowej w 2002 roku.

Powierzchnia użytkowa w m ²	Liczba mieszkań	
	Gmina Chocianów	w tym miasto Chocianów
poniżej 30	160	143
30 – 39	295	281
40 – 49	668	620
50 – 59	560	466
60 – 79	997	757
80 – 99	345	111
100 – 119	297	85
120 i więcej	509	153

Źródło: GUS 2003.

RYCINA 26: Gmina Chocianów – struktura mieszkań zamieszkałych według powierzchni użytkowej w 2002 roku.

Źródło: GUS 2003.

Na podstawie wyników badań z *Powszechnego Spisu Ludności i Mieszkań* z 2002 roku można obliczyć, że stosunkowo najwięcej mieszkań w całej gminie Chocianów (26,02 %) ma powierzchnię użytkową w granicach od 60 do 79 m². W mieście Chocianów najwięcej mieszkań (28,94 %) również posiada powierzchnię od 60 do 79 m². Generalnie mieszkania o powierzchni użytkowej do 50 m² stanowią w całej gminie 29,31 % ogółu (w mieście 39,91 %), od 50 do 100 m² – 49,65 % (w mieście 50,99 %), a powyżej 100 m² – 21,04 % (w mieście 9,10 %). Dla porównania na terenie powiatu polkowickiego i województwa dolnośląskiego dane te prezentują się następująco:

- powiat polkowicki: do 50 m² – 35,93 %, od 50 m² do 100 m² – 46,68 %, powyżej 100 m² – 17,39 %;
- województwo dolnośląskie: do 50 m² – 38,74 %, od 50 m² do 100 m² – 46,80 %, powyżej 100 m² – 14,46 %.

Dane te prezentuje poniższa tabela.

TABELA 93: Gmina Chocianów – struktura mieszkań zamieszkałych według powierzchni w 2002 roku.

Powierzchnia użytkowa w m ²	Gmina Chocianów (%)		Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
	ogółem	w tym miasto		
poniżej 30	4,18	5,47	5,29	5,68
30 – 39	7,70	10,74	11,58	13,65
40 – 49	17,44	23,70	19,06	19,41
50 – 59	14,62	17,81	16,16	17,63
60 – 79	26,02	28,94	21,51	21,43
80 – 99	9,01	4,24	9,02	7,74
100 – 119	7,75	3,25	6,94	6,01
120 i więcej	13,29	5,85	10,45	8,45

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2003.

TABELA 94: Gmina Chocianów – wyposażenie mieszkań zamieszkałych w 2002 i 2012 roku.

Wyszczególnienie	Ilość mieszkań	
	2002 rok	2012 rok
RAZEM mieszkań	3832	4187
Wodociąg ogółem – z sieci + lokalny	3778	b.d.
Wodociąg z sieci	3623	4119
Ustęp splukiwany ogółem	3460	4028
Ustęp splukiwalny z odprowadzeniem do sieci	2445	b.d.
Łazienka	3480	3920
Ciepła woda bieżąca	2881	b.d.
Gaz z sieci	2589	2841
Gaz z butli	984	b.d.
Centralne ogrzewanie zbiorowe + indywidualne	2860	3276
Piece	946	b.d.

Źródło: GUS 2003 i 2013.

TABELA 95: Gmina Chocianów – struktura wyposażenia mieszkań zamieszkałych w 2002 i 2012 roku – ogółem.

Wyszczególnienie	% mieszkań wyposażonych w dany element					
	Gmina Chocianów		Powiat Polkowicki		Województwo Dolnośląskie	
	2002 rok	2012 rok	2002 rok	2012 rok	2002 rok	2012 rok
Wodociąg z sieci	94,55	98,38	95,44	98,99	91,92	98,48
Ustęp splukiwany ogółem	90,29	96,20	91,18	96,51	88,49	94,34
Ustęp splukiwalny z odprowadzeniem do sieci	63,80	b.d.	73,44	b.d.	68,23	b.d.
Łazienka	90,81	93,62	92,10	94,22	86,90	92,07
Ciepła woda bieżąca	75,18	b.d.	85,32	b.d.	81,41	b.d.
Gaz z sieci	67,56	67,85	60,38	63,21	67,48	65,64
Gaz z butli	25,68	b.d.	31,19	b.d.	24,53	b.d.
Centralne ogrzewanie zbiorowe + indywidualne	74,63	78,24	83,05	85,81	76,05	80,23
Piece	24,69	b.d.	16,32	b.d.	22,47	b.d.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2003 i 2013.

Z powyższych danych wynika, że mieszkania w gminie Chocianów, poza dostępem do sieci gazowej, charakteryzują się mniej korzystnym wyposażeniem w podstawowe elementy infrastruktury technicznej takie jak: wodociąg z sieci, ustęp splukiwalny ogółem, kanalizacja sanitarna, łazienka, ciepła woda bieżąca czy centralne ogrzewanie w porównaniu z przeciętnymi uwarunkowaniami na terenie powiatu polkowickiego. W większości przypadków są to bardzo małe różnice. W porównaniu z całym województwem dolnośląskim korzystniejsze wskaźniki dotyczą ustępów splukiwalnych ogółem, łazienek i dostępu do gazu z sieci.

TABELA 96: Gmina Chocianów – struktura wyposażenia mieszkań zamieszkałych w 2012 roku – tereny wiejskie i miejskie.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów (%)	Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
Tereny wiejskie			
Wodociąg z sieci	96,46	97,62	95,67
Ustęp splukiwany ogółem	93,36	94,79	90,92
Łazienka	89,45	90,37	87,00
Centralne ogrzewanie indywidualne	51,37	75,13	73,67
Gaz z sieci	13,95	28,41	12,58
Tereny miejskie			
Wodociąg z sieci	99,29	99,74	99,42
Ustęp splukiwany ogółem	97,56	97,46	95,49
Łazienka	95,62	96,34	93,77
Centralne ogrzewanie indywidualne	81,46	91,67	82,42
Gaz z sieci	93,64	82,30	83,38

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Niezależnie od tego czy analizowane dane, dotyczące wyposażenia mieszkań w podstawowe elementy infrastruktury technicznej, są obliczane dla terenów wiejskich czy miejskich to poza gazem z sieci współczynniki dla gminy Chocianów są mniej korzystne od przeciętnej w powiecie polkowickim, przy czym są to niewielkie różnice. Odmiennie kształtuje się porównanie z całym województwem dolnośląskim, albowiem w tym przypadku większość wskaźników zarówno dla terenów wiejskich jak i miejskich jest na wyższym poziomie.

4.8.4. Budownictwo mieszkaniowe.

Na terenie gminy Chocianów w 2012 roku oddano do użytku 32 mieszkania, składające się ze 182 izb (w mieście odpowiednio: 9 mieszkań i 47 izb). Łączna powierzchnia użytkowa nowo oddanych mieszkań wyniosła 4522 m², z czego w mieście 1288 m². Wszystkie mieszkania oddano w systemie indywidualnym. Obecnie przeciętna cena 1 m² terenu przeznaczonego pod budownictwo mieszkaniowe waha się w przedziale od 20 do 60 złotych. Jej konkretny poziom jest uzależniony od lokalizacji i stopnia uzbrojenia.

TABELA 97: Gmina Chocianów – mieszkania oddane do użytku w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów		Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
	ogółem	w tym miasto		
Mieszkania oddane do użytku ogółem na 1000 ludności	2,43	1,09	2,33	5,16
Mieszkania oddane do użytku w budownictwie indywidualnym na 1000 ludności	2,43	1,09	2,33	2,06
Nowe izby mieszkalne ogółem na 1000 ludności	13,85	5,68	13,26	19,34
Nowe izby mieszkalne w budownictwie indywidualnym na 1000 ludności	13,85	5,68	13,26	10,61
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 nowego mieszkania w m ²	141,31	143,11	140,48	92,74
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 nowego mieszkania w budownictwie indywidualnym w m ²	141,31	143,11	140,48	136,28
Przeciętna ilość izb w nowym mieszkaniu	5,69	5,22	5,70	3,75
Przeciętna ilość izb w nowym mieszkaniu w budownictwie indywidualnym	5,69	5,22	5,70	5,14

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

W 2012 roku wskaźnik ilości nowych mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców był zbliżony (nieznacznie wyższy) do wartości charakteryzującej powiat polkowicki oraz ponad 2-krotnie niższy od wskaźnika dla całego województwa dolnośląskiego. W przypadku budownictwa indywidualnego wskaźniki dla gminy i powiatu osiągnęły korzystniejszą wartość od średniej dla województwa. Przeciętna powierzchnia nowo oddanego mieszkania w gminie Chocianów była nieznacznie niższa od wartości charakteryzującej powiat oraz znacznie wyższa od wskaźnika dla województwa. Stało się tak dzięki temu, że w odróżnieniu od całego województwa wszystkie nowe mieszkania w gminie Chocianów były oddane w systemie budownictwa jednorodzinnego, charakteryzującego się większą powierzchnią użytkową od mieszkań w blokach wielorodzinnych. Wskaźniki obejmujące przeciętną powierzchnię nowo oddanego mieszkania w budownictwie indywidualnym spłaszczyły się, a średnia dla gminy Chocianów była nadal nieznacznie wyższa od porównywanej wartości dla całego województwa. Należy nadmienić, że prezentowane dane nie są wizerunkiem stałych tendencji lecz tylko obrazem sytuacji w danym roku i mogą z roku na rok ulegać znacznym zmianom. Bez względu na to gmina Chocianów jest

potencjalnie atrakcyjnym miejscem pod względem osadnictwa. Należy więc promować tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe, licząc z jednej strony na uniknięcie odpływu własnej społeczności, a z drugiej na napływ nowych osadników, najlepiej w wieku produkcyjnym i rozrodczym, co nie jest bez znaczenia ze względu na podtrzymanie obecnie korzystnych wskaźników demograficznych. Jednocześnie wskazane jest prowadzenie wyważonej polityki w zakresie wyznaczania miejsc pod budownictwo mieszkaniowe. Zbytne nasycenie zabudową mieszkaniową poszczególnych jednostek osadniczych może skutkować brakiem zainteresowania ze strony potencjalnych osadników.

Na etapie niniejszej diagnozy społeczno – gospodarczej nadmienić można, że perspektywiczne potrzeby mieszkaniowe są ściśle powiązane ze skalą rozwoju ludności, istniejącym deficytem mieszkań samodzielnie zamieszkiwanych, jakością zasobów mieszkaniowych (wiek i stopień zużycia technicznego) oraz aspektami ekonomicznymi wynikającymi z polityki społeczno – gospodarczej państwa (zamożność społeczeństwa, dostępność do tanich kredytów hipotecznych, itp.). W przypadku gminy Chocianów czynnikami decydującymi w głównej mierze o potrzebie wyznaczenia i rezerwowania terenów przeznaczonych pod lokalizację zabudowy mieszkaniowej są:

- przewidywane dążenie do modelu gospodarstw rodzinnych mieszkających samodzielnie – szacowany deficyt wynosi kilkaset mieszkań;
- konieczność wymiany zużytej technicznie zabudowy na nową – szacowany deficyt kolejne kilkaset mieszkań;
- popyt na budownictwo jednorodzinne przez mieszkańców okolicznych miast (Lubin, Polkowice) – średnio od kilkunastu do kilkudziesięciu budynków rocznie;
- popyt na budowę tak zwanych „drugich domów” przez osoby preferujące typ lokalnych walorów przyrodniczo – krajobrazowych – średnio od kilku do kilkunastu budynków rocznie.

Ewentualny spadek liczby ludności, będący konsekwencją dotychczasowych procesów demograficznych, a zwłaszcza ruchów migracyjnych może zaś doprowadzić do konieczności utrzymywania niezamieszkałej substancji.

Rozwój osadnictwa w gminie powinien sprowadzać się do:

- uzupełniania istniejących luk w zabudowie;
- podnoszenia wartości użytkowych istniejącej substancji mieszkaniowej poprzez wykonywanie remontów, modernizacji oraz rozbudowy;
- wymianę zużytej zabudowy w obrębie dotychczasowego siedliska;
- realizację zabudowy na nowych działkach budowlanych.

Za jednostki rozwojowe w gminie Chocianów uznać należy miejscowości największe i zarazem koncentrujące już wykształcone funkcje usługowe. Poza miastem są to przede wszystkim wsie Chocianowiec i Trzebnice. Popytem na budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne od kilkunastu lat cieszą się przede wszystkim miejscowości położone najbliżej Lubina i Polkowic (Brunów, Parchów, Pogorzelska, Szklary Dolne). Popytem na budownictwo mieszkaniowe, w tym rezydencjonalne, a także letniskowe cieszą się miejscowości położone w bezpośrednim pobliżu kompleksów leśnych, w tym te najmniejsze (Jabłonów, Michałów, Trzmielów). Pozostałe miejscowości (Ogrodzisko, Raków, Żabice) charakteryzują się zdecydowanie mniejszym zainteresowaniem w kontekście realizacji nowych obiektów mieszkaniowych ze względu na fizjografię terenu (np.: trudności z rozwojem funkcji rolniczych, itp.) oraz z powodu niedostatku infrastruktury technicznej i społecznej. Jednakże powinno się je promować w kontekście budownictwa mieszkaniowo – usługowego (turystyka) oraz letniskowego. Dla terenów preferowanego rozwoju funkcji mieszkaniowych należy przyjmować zasadę wyprzedzającego wyposażania ich w

niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej. Należy również umożliwić lokalizację działalności usługowych, zwłaszcza usług podstawowych, dopuszczając realizację usług w formie wbudowanej lub wolnostojącej.

W zakresie osadnictwa i budownictwa mieszkaniowego należałoby określić następujące kierunki rozwoju:

- adaptację, uzupełnienia i modernizację istniejącej zabudowy;
- dopuszczenie przekształceń funkcji pierwotnych (zabudowy zagrodowej) do funkcji usług lokalnych;
- ograniczenie możliwości wyznaczania nowych terenów zabudowy na obszarach systemu terenów otwartych;
- kształtowanie nowej zabudowy w ramach strefy dopuszczalnego zainwestowania – tworzenie zabudowy zwartej (wypełnianie luk, enklaw, realizacja zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie terenów zainwestowanych wzdłuż istniejących dróg);
- preferowanie regionalnych cech architektonicznych w budownictwie;
- realizację zabudowy usługowej i gospodarczej z dostosowaniem formy architektonicznej do otaczającej zabudowy i krajobrazu;
- uzupełnienie niezbędnego zakresu usług podstawowych.

Realizacja zadań własnych gminy w zakresie gospodarki przestrzennej, określonych w ustawie o samorządzie terytorialnym, następuje na drodze stanowienia przepisów gminnych jakimi są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz ich praktycznego egzekwowania. Podstawą do ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu, a w rezultacie wydania pozwolenia na budowę, są ustalenia tychże planów bądź decyzji o warunkach zabudowy.

4. 9. Bezpieczeństwo publiczne.

4.9.1. Policja.

Stan bezpieczeństwa w gminie w znacznym stopniu jest zdeterminowany przez funkcjonowanie stosownych jednostek powołanych w tym celu. Na terenie gminy Chocianów funkcjonuje Komisariat Policji, zlokalizowany w Chocianowie przy ul. Ratuszowej 12. Rejon gminy obsługiwany jest przez wyznaczonych funkcjonariuszy. Komisariat podlega Komendzie Powiatowej Policji w Polkowicach.

TABELA 98: Gmina Chocianów – podstawowe dane dotyczące przestępczości i wykroczeń w latach 2008 – 2012.

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Przestępstwa					
Liczba wszczętych dochodzeń	283	323	352	354	343
Liczba dochodzeń zakończonych	302	354	390	403	368
Liczba przestępstw stwierdzonych	329	416	385	425	365
Liczba przestępstw wykrytych	244	297	288	364	249
Wskaźnik wykrywalności	73 %	71 %	75 %	84 %	68 %
Wykroczenia					
Mandaty	482	344	1032	1076	597
Pouczenia	380	418	796	747	267
Postępowania przeprowadzone o wykroczenia	192	129	129	141	130

Źródło: Komisariat Policji w Chocianowie, 2013.

Na podstawie powyższych danych trudno doszukiwać się jakichkolwiek stałych tendencji poza tym, że w 2012 roku spadła liczba przestępstw i wykroczeń w stosunku do lat 2010 – 2011 oraz wzrosła w stosunku do lat 2008 – 2009. Według Komisarzatu Policji w Chocianowie niezbędną inwestycją w zakresie poprawy bezpieczeństwa byłaby rozbudowa przez Urząd Miasta i Gminy monitoringu wizyjnego na terenie miasta. Jak wynika z doświadczeń innych miast monitoring, który jest jednocześnie obsługiwany przez operatora ma bardzo duże znaczenie prewencyjne. W każdym przypadku budowy systemu monitoringu wizyjnego zauważalny był spadek przestępczości w zasięgu jego działania.

4.9.2. Ochrona przeciwpożarowa.

W zakresie ochrony przeciwpożarowej rejon gminy Chocianów jest obsługiwany pod względem operacyjnym przez Jednostkę Ratowniczo – Gaśniczą (JRG) w Polkowicach, będącą w strukturze Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej (PSP) w Polkowicach. Jednostka dysponuje specjalistycznym sprzętem, uwzględniającym specyfikę gminy oraz rodzaj potencjalnych zagrożeń. Ponadto na terenie gminy funkcjonują następujące jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP):

- OSP KSRG Chocianów, ul. Żymierskiego 5a;
- OSP KSRG Szklary Dolne;
- OSP KSRG Trzebnice;
- OSP Parchów.

Jednostki OSP z Chocianowa, Szklar Dolnych i Trzebnic włączone są do Krajowej Sieci Ratowniczo – Gaśniczej (KSRG). Jednostki OSP mieszczą się w Remizach Strażackich i dysponują właściwym sprzętem (samochody ratowniczo – gaśnicze, sprzęt hydrauliczny, sprzęt do cięcia, pompy, agregaty prądotwórcze, sprzęt ratownictwa medycznego). Strażacy ochotnicy wyjeżdżają na akcje nie tylko dotyczące pożarów, ale także do wypompowywania wody z piwnic w czasie podtopień, do usuwania sopli zwisających z dachów, do usuwania drzew po wichurach, do wypadków drogowych, itp.

TABELA 99: Gmina Chocianów – gotowość operacyjna jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP).

Wyszczególnienie	Jednostka OSP			
	Chocianów	Szklary Dolne	Trzebnice	Parchów
Požary	TAK	TAK	TAK	TAK
Ratownictwo techniczne	TAK	TAK	TAK	TAK
Ratownictwo wodne	NIE	NIE	NIE	NIE
Ratownictwo wysokościowe	NIE	NIE	NIE	NIE
Ratownictwo chemiczno – ekologiczne	NIE	NIE	NIE	NIE
Działania poszukiwawczo – ratownicze	TAK	TAK	TAK	TAK
Ratownictwo medyczne	TAK	NIE	TAK	NIE

Źródło: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Polkowicach, 2013.

Średnio w roku strażacy ochotnicy uczestniczą w od około 40 (OSP Parchów) do 100 akcjach (OSP Chocianów). W 2013 roku na terenie gminy Chocianów odnotowano 132 zdarzenia. Było to 68 pożarów, 57 zagrożeń miejscowych i 7 alarmów fałszywych. Miejscowe OSP są jednostkami o dużej mobilności i są dysponowane również do zdarzeń poza terenem gminy.

Z punktu widzenia potrzeb bezpieczeństwa przeciwpożarowego obecny stan związany z funkcjonowaniem jednostek PSP i OSP jest wystarczający. Inspekcje przeprowadzone w 2013 roku na terenie gminy w jednostkach OSP KSRG wykazały, że strażnice OSP Szklary Dolne i OSP Trzebnice znajdują się w bardzo dobrym stanie technicznym. W strażnicy OSP Chocianów stwierdzono, że stan techniczny boksów garażowych jest niewystarczający i ta część obiektu wymaga odnowienia. W ramach potrzeb inwestycyjnych Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Polkowicach zaleca ponadto dbałość o stan techniczny dróg pożarowych i większą możliwość zaopatrzenia w wodę do zewnętrznego gaszenia pożaru.

4.9.3. Ochrona przeciwpowodziowa.

Stopień zagrożenia powodziowego w dolinach rzecznych determinowany jest zarówno czynnikami naturalnymi, takimi jak: rzeźba terenu, gleba, budowa geologiczna, szata roślinna, natężenie opadów atmosferycznych, powierzchnia i ukształtowanie zlewni i jej poszczególnych dopływów, jak również czynnikami antropogenicznymi, takimi jak: regulacja koryt rzecznych, infrastruktura hydrotechniczna, stopień zagospodarowania dolin rzecznych.

Występujące na terenie gminy Chocianów cieką należą do dorzecza Odry, w obrębie zlewni rzek Bóbr i Kaczawy. Spływ wód z całego terenu koncentruje się na dwóch głównych ciekach: Czarnej Wodzie (dorzecze Kaczawy) i Szprotawie (dorzecze Bobru) oraz ich mniejszych dopływach. Rzeki te nie są objęte badaniami monitoringowymi w granicach gminy. Prowadzone są jedynie obserwacje poziomu wód.

Generalnie rzeki Czarna Woda i Szprotawa oraz ich lokalne dopływy mają charakter rzek nizinnych o niwalnym typie zasilania i charakteryzują się przewagą przepływu laminarnego nad turbulentnym i zdecydowanie mniejszymi wezbrzeniami od rzek górskich. Cieką powierzchniowe w granicach administracyjnych gminy Chocianów ze względu na swój charakter można podzielić na dwa rodzaje. W południowo – wschodniej części gminy doliny rzek (zlewnia Szprotawy) charakteryzują się lokalnie umiarkowanie stromymi zboczami. Wskutek większych, względnych spadków terenu oraz zwartych kształtów zlewni występowanie większych opadów deszczu może spowodować, że spływające wody zgromadzą się w dolinach i całą ich szerokością w sposób niekontrolowany spłyną poniżej. W tym rejonie zalewaniu ulegają zabudowania, który zostały wzniesione zbyt blisko koryta rzeki. W pozostałej części gminy cieką mają charakter nizinny. W naturalnych warunkach wody rzek Czarnej Wody i Szprotawy oraz ich dopływów rozlewały się tutaj w szerokich dolinach, tworząc tereny podmokłe. Wskutek działalności człowieka podmokłe tereny zostały częściowo zmeliorowane, powstały także stawy rybne (zlewnia Czarnej Wody powyżej granic gminy, zlewnia Szprotawy poniżej granic gminy) a wody, które były na tym obszarze naturalnie retencjonowane są obecnie retencjonowane sztucznie i odprowadzane do koryta rzeki. Wskutek zimowych i wiosennych intensywnych roztopów pokrywy śnieżnej oraz letnich gwałtownych opadów okresowo występują lokalne podtopienia w rejonie Chocianowa, Parchowa, Pogorzelsk, Szklar Dolnych oraz Trzebnic (zlewnia Szprotawy) i Michałowa (zlewnia Czarnej Wody). W porównaniu z wezbrzeniami letnimi, wezbrzenia zimowe w obu zlewniach są rzadsze i charakteryzują się wielokrotnie mniejszymi stratami materialnymi. Nie notuje się jednak tutaj większych strat związanych ze szkodami w gospodarstwach mieszkaniowych, użytkach rolnych czy infrastrukturze technicznej.

Istotnymi powodami podtopień są przede wszystkim:

- niedrożne i zatkane (zasypane) rowy odwadniające;
- zarośnięte brzegi, a nawet koryta rowów, kanałów i rzek;
- zatkane przepusty drogowe;
- zaniedbania stanu instalacji do odprowadzania wody burzowej.

Na rzekach w granicach gminy brakuje posterunków wodowskazowych. Brak konkretnych informacji o stanach wód uniemożliwia podejmowanie efektywnych decyzji o stanach pogotowia przeciwpowodziowego i alarmach przeciwpowodziowych, a także skutecznych decyzji ratowniczych.

W celu częściowego ograniczenia skutków potencjalnych kataklizmów prowadzi się prace hydrotechniczne zmierzające między innymi do rozbudowy systemu małej retencji czy udrożnienia i obudowania brzegów cieków. Na terenie gminy nie ma i nie planuje się budowy wałów przeciwpowodziowych. Ważną kwestią jest pilna modernizacja urządzeń melioracyjnych oraz niedopuszczanie do zainwestowania naturalnych terenów zalewowych czyli polderów. Poldery mają za zadanie spłaszczenia (obniżenia stanu) przemieszczających się wód powodziowych. Większe cieki objęto systemem częściowej zabudowy hydrotechnicznej. Znaczna część cieków ma koryta technicznie zabudowane, a na niektórych powstały budowle hydrotechniczne (jazy) regulujące przepływ i stany wody (Chocianowska Woda w obrębie Pogorzelska i Szprotawa w obrębie Parchów). Tylko niewielkie obszary zostały objęte zabiegami drenarskimi. Dla uniknięcia większych szkód powodowanych przez powódź należy także ograniczyć inwestowanie na terenach narażonych na zalewy powodziowe. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinno wprowadzać się zakazy zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej na terenach podatnych na zalewy powodziowe i erozję. Ponadto należy dążyć do ochrony terenów zielonych położonych wzdłuż cieków wodnych oraz do ograniczenia procesów erozyjnych. Niezbędne jest trwałe zadarnienie i zalesienie terenów o dużej aktywności procesów erozyjnych. Trzeba dążyć do zwiększenia naturalnej retencji lasów, ograniczając tereny regresji drzewostanów i prowadząc ich przebudowę.

Należy podkreślić, że obszar Polski został pokryty siecią radarów meteorologicznych. Wyspecjalizowane stacje prowadzą stały monitoring atmosfery. W przypadku prawdopodobieństwa wystąpienia gwałtownych opadów, odpowiednie służby powiatowe i gminne zostaną powiadomione z kilkugodzinnym uprzedzeniem. Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu nie przewiduje w najbliższych latach inwestycji na terenie gminy. Planowane prace posiadają jedynie charakter remontowy.

Według *Studium ochrony przed powodzią zlewni rzeki Kaczawy* (RZGW Wrocław, 2007) w południowej części gminy znajduje się obszar bezpośredniego i potencjalnego zagrożenia powodzią od rzeki Czarna Woda. Studia ochrony przeciwpowodziowej, sporządzone przez dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej, zachowują ważność do dnia sporządzenia map zagrożenia powodziowego. Wyznaczone w nich obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią uznaje się, w myśl art. 17 ustawy z dnia 05 stycznia 2001 roku o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 roku, nr 32, poz. 159), obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy ustawy Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 roku (Dz. U. z 2012 roku, poz. 145 z późn. zm.), w tym zakazy wynikające z art. 88l ust. 1 oraz art. 40 ust. 1 pkt 3 tejże ustawy. W myśl ustawy Prawo wodne do 22 grudnia 2013 roku Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przygotowuje mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego.

W 2011 roku na zlecenie Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej została opracowana *Wstępna ocena ryzyka powodziowego* (WORP). Celem opracowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego było wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, czyli obszarów, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne. W południowej części gminy Chocianów zostały wyznaczone obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi od rzeki Czarna Woda. Obszary wyznaczone w WORP nie stanowią podstaw do planowania przestrzennego. Celem WORP nie było wyznaczenie precyzyjnego zasięgu obszarów zagrożonych powodzią, lecz wstępne ich zidentyfikowanie w celu wyselekcjonowania rzek, które stwarzają zagrożenie powodziowe.

Dla pozostałych cieków przepływających przez obszar gminy RZGW we Wrocławiu nie posiada opracowanego *Studium ochrony przeciwpowodziowej*, a także cieków te nie zostały wyznaczone do opracowania map zagrożenia i ryzyka powodziowego. Jako bezpieczne granice zabudowy należy przyjąć zasięg podtopień wzdłuż tych rzek (największa powódź historyczna zbliżona do Q_{1%} – wody stuletniej). Powyższe dane mają charakter informacyjny o zagrożeniu powodziowym i są to tereny na których nie powinno się wprowadzać nowych inwestycji, a w szczególności inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

4. 10. Administracja samorządowa.

4.10.1. Urząd Miasta i Gminy.

Urząd Miasta i Gminy, zlokalizowany w miejscowości Chocianów przy ul. Ratuszowej 10, nadzoruje aktywności społeczno – gospodarcze w gminie. Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym na czele urzędu gminy miejsko – wiejskiej stoi Burmistrz. Jest on kierownikiem Urzędu i zwierzchnikiem służbowym pracowników Urzędu oraz kierownikami gminnych jednostek organizacyjnych. Struktura organizacyjna Urzędu Miasta i Gminy składa się z następujących referatów i stanowisk, zgodnie z Zarządzeniem nr 120.66.2013 Burmistrza Miasta i Gminy Chocianów z dnia 19 listopada 2013 roku:

- Burmistrz:
 - pełnomocnik Burmistrza ds. ochrony informacji niejawnych;
 - główny specjalista ds. promocji i kontaktów z mediami;
 - administrator bezpieczeństwa;
 - radca prawny;
 - Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego;
 - pełnomocnik Burmistrza ds. zamówień publicznych;
 - Referat Gospodarki Komunalnej i Inwestycji;
 - stanowisko ds. kadr;
- Sekretarz:
 - Referat Organizacyjny;
 - Referat Oświaty, Kultury, Sportu, Spraw Społecznych i Zdrowia;
 - Referat Spraw Obywatelskich i Obronnych;
 - stanowisko ds. obsługi informatycznej urzędu;
 - Urząd Stanu Cywilnego;
 - Archiwum Zakładowe;
 - stanowisko ds. obsługi Rady Miejskiej;
 - stanowisko ds. kontroli zarządczej i ISO;
- Skarbnik:
 - Referat Finansów i Budżetu.

Ponadto Urzędowi Miasta i Gminy w Chocianowie podlegają następujące jednostki organizacyjne:

- Przedszkole Miejskie, Chocianów, ul. Wesoła 16;
- Szkoła Podstawowa w Chocianowie, Chocianów, ul. Wesoła 14;
- Szkoła Podstawowa w Parchowie, Parchów 29;
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Szklarach Dolnych, Szklary Dolne 48;
- Szkoła Podstawowa im. Stanisława Reymonta w Trzebnicach, Trzebnice 113a;
- Gimnazjum im. Odkrywców Polskiej Miedzi, Chocianów, ul. Szkolna 1;
- Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy, Chocianów, ul. Kościuszki 3;

- Chocianowski Ośrodek Kultury, Chocianów, ul. Kościuszki 5;
- Ośrodek Pomocy Społecznej, Chocianów, ul. Odrodzenia 31;
- Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Chocianów, ul. Głogowska 14;
- Przedsiębiorstwo Wodociągowo – Kanalizacyjne sp. z o.o., Chocianów, ul. Głogowska 14.

4.10.2. Gremia samorządowe.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym władzę wykonawczą w gminie wiejskiej sprawuje Burmistrz, wyłoniony na podstawie bezpośrednich wyborów. Władzę uchwałodawczą, odpowiednik władzy ustawodawczej Sejmu RP, pełni Rada Miejska składająca się z 15 osób. W wyniku wyborów samorządowych, które odbyły się jesienią 2010 roku, Rada Miejska w Chocianowie składa się z 10 mężczyzn i 5 kobiet.

TABELA 100: Gmina Chocianów – Radni Miejscy według wieku w 2013 roku.

Wiek	Liczba radnych			Struktura (%)		
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:	
		kobiety	mężczyźni		kobiety	mężczyźni
29 i mniej	–	–	–	–	–	–
30 – 39	–	–	–	–	–	–
40 – 59	12	4	8	80,00	80,00	80,00
60 i więcej	3	1	2	20,00	20,00	20,00

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

4.10.3. Współpraca krajowa i międzynarodowa.

Na arenie krajowej gmina należy do następujących stowarzyszeń:

- Związek Gmin Zagłębia Miedziowego;
- Związek Miast Polskich;
- Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich;
- Lokalna Grupa Działania „Wrzosowa Kraina”;
- Lokalna Grupa Rybacka „Dolnośląska Kraina Karpia”.

Związek Gmin Zagłębia Miedziowego zrzesza 8 gmin, w tym 6 gmin z powiatu polkowickiego (Chocianów, Gaworzyce, Grębocice, Polkowice, Przemków i Radwanice) oraz 2 gminy z powiatu głogowskiego (Jerzmanowa i Pęcław). Siedzibą Związku jest miasto Polkowice (ul. Mała 1). Związek został zarejestrowany w Rejestrze związków międzygminnych w dniu 08 czerwca 1994 roku pod pozycją nr 121. Zgodnie ze Statutem do zadań Związku należy:

- współpraca w zakresie infrastruktury technicznej;
- podejmowanie wspólnych działań w zakresie ochrony środowiska naturalnego;
- współpraca w zakresie rozwoju oświaty, kultury, sportu, rekreacji i turystyki;
- podejmowanie działań na rzecz rozwoju gospodarczego gmin – członków Związku;
- podejmowanie działań na rzecz promocji Związku;
- współpraca w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej;
- wspólne występowanie do osób prawnych i fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie Związku, a w szczególności do KGHM „Polska Miedź” SA, w sprawach związanych z ochroną środowiska, obszarami górniczymi, opłatami eksploatacyjnymi, podatkiem od nieruchomości, itp.;

- współpraca z organizacjami pozarządowymi;
- współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową;
- współpraca w zakresie pozyskiwania funduszy europejskich lub innych funduszy zewnętrznych oraz realizacja w oparciu o nie wspólnych zadań;
- planowanie i wykonywanie zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gmin – członków Związku, w szczególności:
 - zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych;
 - objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości systemem gospodarowania odpadami komunalnymi;
 - nadzór nad gospodarowaniem odpadami komunalnymi, w tym nad realizacją zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości;
 - ustanawianie selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
 - tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym wskazywanie miejsc, w których mogą być prowadzone zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych;
 - zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania;
 - prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
 - udostępnianie na stronie internetowej informacji dotyczących gospodarki odpadami przewidzianych przepisami prawa;
 - dokonywanie corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi.

Związek Miast Polskich jest organizacją o bogatych tradycjach międzywojennych. W latach 1917 – 1939 Związek mógł poszczycić się wieloma osiągnięciami na polu lobbingu legislacyjnego, promocji gospodarczej i kulturalnej miast. Związek prowadził działalność wydawniczą i szkoleniową oraz szeroką wymianę doświadczeń pomiędzy różnymi służbami miejskimi. Współpracował także z podobnymi organizacjami w innych krajach. Po drugiej wojnie światowej działalność Związku Miast Polskich została uniemożliwiona. Zaraz po pierwszych po wojnie wolnych wyborach lokalnych (27 maja 1990 roku) pojawiła się inicjatywa odtworzenia Związku. W ciągu kilku miesięcy Rady blisko 60 miast podjęły uchwały o przystąpieniu do Związku i w styczniu 1991 roku odbył się w Poznaniu jego Kongres Restytucyjny. W sierpniu 2012 roku do Związku Miast Polskich należały 303 miasta. Mieszka w nich ponad 73 % miejskiej ludności kraju. Siedzibą Związku jest miasto Poznań (ul. Robocza 42). Zgodnie ze Statutem do zadań Związku należy wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz dążenie do gospodarczego i kulturalnego rozwoju miast polskich poprzez:

- reprezentowanie miast we wszystkich wspólnych sprawach na forum ogólnopolskim i międzynarodowym;
- inicjowanie i opiniowanie projektów aktów prawnych, dotyczących samorządów terytorialnych;
- propagowanie wymiany doświadczeń w zakresie wykonywanych zadań własnych miast i zadań im zleconych przez administrację rządową;
- inspirowanie i podejmowanie wspólnych inicjatyw gospodarczych, mających wpływ na rozwój i bogacenie się miast polskich;
- inspirowanie i podejmowanie wspólnych inicjatyw służących kulturalnemu rozwojowi miast, nawiązywaniu przez nie korzystnych kontaktów zagranicznych oraz wymiany naukowej i kulturalnej;

- prowadzenie pracy informacyjnej, konsultacyjnej i programowej, mającej na celu wspólne rozwiązywanie problemów w zakresie poszczególnych dziedzin działalności samorządu miejskiego;
- prowadzenie działalności wydawniczej, szkoleniowej i promocyjnej, dotyczącej problematyki Związku i jego członków.

Program Zdrowe Miasta został wprowadzony w 1988 roku przez Światową Organizację Zdrowia w celu realizacji na poziomie lokalnym strategii „Zdrowie dla wszystkich” poprzez poprawę warunków zdrowotnych w miastach, tzn. stanu środowiska i zdrowia mieszkańców. Do Polski Program Zdrowych Miast trafił na początku lat 90-tych XX wieku. W 1991 roku powstała Polska Sieć Zdrowych Miast. Dwa lata później Sieć przekształciła się w **Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich**, które zostało zarejestrowane w czerwcu 1993 roku w Sądzie Wojewódzkim w Łodzi. Siedziba Stowarzyszenia mieści się w Łodzi (ul. Zachodnia 47). Organizacja skupia miasta i gminy, których Rady Miejskie i Gminne akceptując Statut podjęły uchwały o przystąpieniu do Stowarzyszenia oraz wzięły na siebie odpowiedzialność za realizację na poziomie lokalnym powyższej strategii, adaptując ją do swoich warunków. Aktualnie Stowarzyszenie Zdrowych Miast Polskich liczy 39 miast i gmin o łącznej populacji około 7 mln mieszkańców. Zgodnie ze Statutem do celów Stowarzyszenia należą:

- poprawa stanu środowiska naturalnego w gminach;
- poprawa stanu zdrowia mieszkańców gmin;
- wdrażanie zasad i strategii polityki zdrowia w kraju, regionach i gminach;
- aktywizowanie społeczności w gminach do wspólnego rozwiązywania problemów ochrony środowiska i zdrowia;
- rozwijanie i popieranie współpracy pomiędzy innymi miastami i sieciami krajowymi Zdrowych Miast w kraju i na świecie,

zaś do zadań Stowarzyszenia należą:

- inspirowanie i wspieranie programów lokalnych Zdrowych Miast;
- powszechna edukacja w zakresie promocji zdrowia i ochrony środowiska z udziałem decydentów i polityków lokalnych;
- upowszechnianie zdobytych doświadczeń, materiałów, bazy danych, tłumaczeń z języków obcych, prowadzenie konsultacji technicznych, doradztwo dla gmin;
- współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się problematyką zdrowotną i ekologiczną oraz innymi zagadnieniami sprzyjającymi rozwojowi zdrowych miast.

W dniu 07 maja 2008 roku w Chocianowie założono Stowarzyszenie **Lokalna Grupa Działania (LGD) „Wrzosowa Kraina”**. Jego siedziba znajduje się w Chocianowie (ul. Wesola 12b). Obszar Lokalnej Grupy Działania „Wrzosowa Kraina” obejmuje 6 gmin: Gromadka, Lubin, Chojnów, Bolesławiec, Przemków, Chocianów. Zgodnie ze Statutem celami Stowarzyszenia są:

- zrównoważony rozwój obszarów wiejskich z uwzględnieniem należytej ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno – kulturowych oraz równości szans;
- zaktywizowanie ludności wiejskiej;
- realizowanie Lokalnej Strategii Rozwoju (zwanej dalej LSR);
- wypromowanie obszarów wiejskich oraz gmin położonych na obszarze działania LGD;
- zmobilizowanie społeczności lokalnej do wzięcia udziału w procesie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich położonych na obszarze LGD;
- upowszechnienie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich, miejsko – wiejskich i miejskich położonych na obszarze LGD;

- podjęcie inicjatyw i działań mających na celu pobudzenie aktywności społeczności lokalnych oraz ich czynny udział w opracowaniu i realizacji LSR oraz innych programów pomocowych i w ramach tego wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej;
- rozpropagowanie działań na rzecz realizacji LSR w obszarze działania LGD;
- pozyskanie partnerów i źródeł finansowania LSR, w tym z programów pomocowych;
- udzielenie wsparcia mieszkańcom obszaru objętego LSR w zakresie przygotowania projektów i pozyskania środków na ich realizację, w tym z programów pomocowych oraz innych projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- podjęcie inicjatyw i działań dla rozwoju obszaru objętego LSR mających na celu: rozwój produktów regionalnych, turystyki, przedsiębiorczości, zasobów ludzkich, społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego, poprawę estetyki miejscowości na obszarze działania LGD i bezpieczeństwa mieszkańców, edukację estetyczną i artystyczną mieszkańców, aktywizację gospodarczą i zawodową, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i patologiom społecznym, propagowanie zdrowego trybu życia oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego na obszarze działania LGD;
- pozyskanie innych źródeł finansowania oraz opracowanie i realizacja innych programów pomocowych oraz projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- wykreowanie lokalnego produktu i usług, w szczególności turystycznych, stworzenie infrastruktury turystycznej obszaru objętego LSR;
- wypromowanie i organizacja wolontariatu;
- prowadzenie działalności szkoleniowej i wydawniczej;
- ochrona praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- współpraca międzynarodowa rozwijająca wymianę doświadczeń, dobrych praktyk, które przyczynią się do innowacyjności działań w obszarze objętym LSR;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi, krajowymi i zagranicznymi oraz ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Lokalna Grupa Rybacka (LGR) „Dolnośląska Kraina Karpia” to trójsektorowe porozumienie partnerów, to jest: przedstawiciele organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego i rybaków. Obszar LGR zajmuje teren 10 gmin w województwie dolnośląskim: 3 gminy miejsko – wiejskie (Przemków, Chocianów i Węglińiec) oraz 7 gmin wiejskich (Gromadka, Lubin, Bolesławiec, Chojnów, Osiecznica, Miłkowice i Kunice). Obszar znajduje się w obrębie 5 powiatów: polkowickiego (gminy Chocianów i Przemków), lubińskiego (gmina Lubin), legnickiego (gmina Chojnów i Miłkowice), bolesławieckiego (gmina Bolesławiec, Gromadka) oraz zgorzeleckiego (gmina Węglińiec). Siedzibą LGR jest miasto Chocianów (ul. Żeromskiego 1). Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenie realizuje swoje cele w szczególności poprzez:

- organizowanie i finansowanie:
 - przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym, w tym seminariów, szkoleń, konferencji i konkursów;
 - imprez kulturalnych, takich jak festiwale, targi, pokazy i wystawy, służących zwłaszcza promocji regionu i jego tożsamości kulturowej;
 - działalności promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej,
- prowadzenie bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowywania projektów związanych z realizacją LSROR;
- współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celem Stowarzyszenia na poziomie krajowym i międzynarodowym, poprzez:

- organizację spotkań, szkoleń, konferencji i wyjazdów studyjnych mających na celu nawiązanie współpracy, nabycie wiedzy, wymianę informacji i doświadczeń lub realizację wspólnego przedsięwzięcia;
 - utworzenie i funkcjonowanie wspólnej jednostki organizacyjnej koordynującej współpracę między poszczególnymi LGR;
 - wykonywanie i publikację badań, analiz, opracowań, planów, w tym w zakresie rozwoju obszarów zależnych od rybactwa;
 - organizację i przeprowadzenie wydarzeń promocyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych;
 - opracowanie i publikację materiałów informacyjnych i promocyjnych;
 - tworzenie i aktualizację baz danych,
- wspieranie działalności gmin, w szczególności w zakresie:
- edukacji, nauki, oświaty i wychowania;
 - przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji zawodowej;
 - turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży;
 - edukacji ekologicznej oraz propagowania działań proekologicznych i zasad zrównoważonego rozwoju;
 - działań mających na celu poprawę jakości wód w jeziorach, rzekach i innych akwenach wodnych oraz wszelkich działań przyczyniających się do poprawy stanu środowiska naturalnego i atrakcyjności regionu;
 - kształtowania przestrzeni publicznej miejscowości i wsi, w tym ulic, chodników, placów, parkingów, ścieżek rowerowych, terenów zielonych, parków i miejsc wypoczynku;
 - ochrony i poprawy dziedzictwa architektonicznego,
- prowadzenie innych działań przewidzianych dla LGR określonych w przepisach Europejskiego Funduszu Rybackiego w prawie polskim i prawie Unii Europejskiej, w tym:
- administracyjnych lokalnej grupy rybackiej;
 - badań dotyczących obszaru objętego LSROR;
 - działań informacyjnych dotyczących realizacji lokalnej strategii rozwoju obszaru rybackiego oraz działalności lokalnej grupy rybackiej;
 - szkoleń pracowników lokalnej grupy rybackiej, członków zarządu oraz członków komitetu LGR;
 - realizację wydarzeń promocyjnych lub kulturalnych związanych z obszarem objętym lokalną strategią rozwoju obszaru rybackiego lub działalnością lokalnej grupy rybackiej;
 - działań aktywizujących lokalne społeczności.

Na arenie międzynarodowej gmina współpracuje z miastami partnerskimi **Juvigne** (Francja) i **Halbendorf/Spree** (Niemcy). Gminy zobowiązały się do utrzymywania bliskich i trwałych więzi między społecznościami dla podtrzymania dialogu i wymiany doświadczeń oraz podejmowania wszelkich wspólnych działań ukierunkowanych na wzajemne wzbogacanie się w różnych dziedzinach w zależności od umiejętności.

4. 11. Organizacje społeczne.

Na terenie gminy działają liczne koła, związki, partie polityczne oraz stowarzyszenia społeczne i gospodarcze.

Należą do nich między innymi:

- Klub Sportowy „Stal” Chocianów, Chocianów, ul. Ratuszowa 18;
- Ludowy Zespół Sportowy „Kryształ” Chocianowiec, Chocianowiec 92a;
- Ludowy Klub Sportowy „Arka” Trzebnice, Trzebnice 91;
- Wiejskie Towarzystwo Sportowe „Relaks”, Szklary Dolne;
- Młodzieżowy Klub Sportowy „Victoria” Parchów, Parchów 44d;
- Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Chocianowie, Chocianów, ul. Wesola 16;
- Uczniowski Klub Sportowy „Pumy”, Chocianów, ul. Szkolna 1;
- Klub Olimpijczyka Zespołu Szkół w Chocianowie, Chocianów, ul. Kolonialna 13;
- Klub Karate Tradycyjnego Shotokan „Sento–Kan”, Chocianów, ul. Żymierskiego 15/9;
- Klub Biegacza „Zdyszaani” im. Janusza Kusocińskiego, Chocianów;
- Koło Związku Kombatanów RP i Byłych Więźniów Politycznych w Chocianowie;
- Koło Dolnośląskiego Związku Sybiraków, Chocianów, ul. Głogowska 4;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Zarząd Oddziału Rejonowego z siedzibą w Chocianowie, Chocianów, Plac Wolności 23;
- Chocianowskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Dorosłym Specjalnej Troski, Chocianów, ul. Sportowa 1b/3a;
- Stowarzyszenie „Szklary Dolne Kraina Nadziei”, Szklary Dolne 103b;
- Stowarzyszenie Uczestników Kompleksowej Przebudowy Wsi Szklary Dolne, Szklary Dolne 26;
- Stowarzyszenie „Aktywna Wieś Trzebnice”, Trzebnice 120a;
- Stowarzyszenie „Nasz Parchów”, Parchów 24;
- Stowarzyszenie „Kwitnące Jabłonie”, Jabłonów 13;
- Stowarzyszenie Regionalne „Ochrony Krajobrazu w Borach Dolnośląskich”, Chocianów, ul. Kościuszki 25;
- Polski Klub Ekologiczny – Okręg Dolnośląski – Koło Chocianów, Chocianów;
- Zespół Folklorystyczny „Echo”, Chocianowiec 154;
- OSP Chocianów, ul. Żymierskiego 5a;
- OSP Szklary Dolne;
- OSP Trzebnice;
- OSP Parchów.

Reasumując należy uznać, że nasycenie siecią placówek usług nierynkowych (publicznych) oraz zakres ich funkcjonowania jest wystarczający z punktu widzenia potrzeb lokalnej społeczności.

5. GOSPODARKA.

5. 1. Rolnictwo.

5.1.1. Użytkowanie gruntów w rolnictwie.

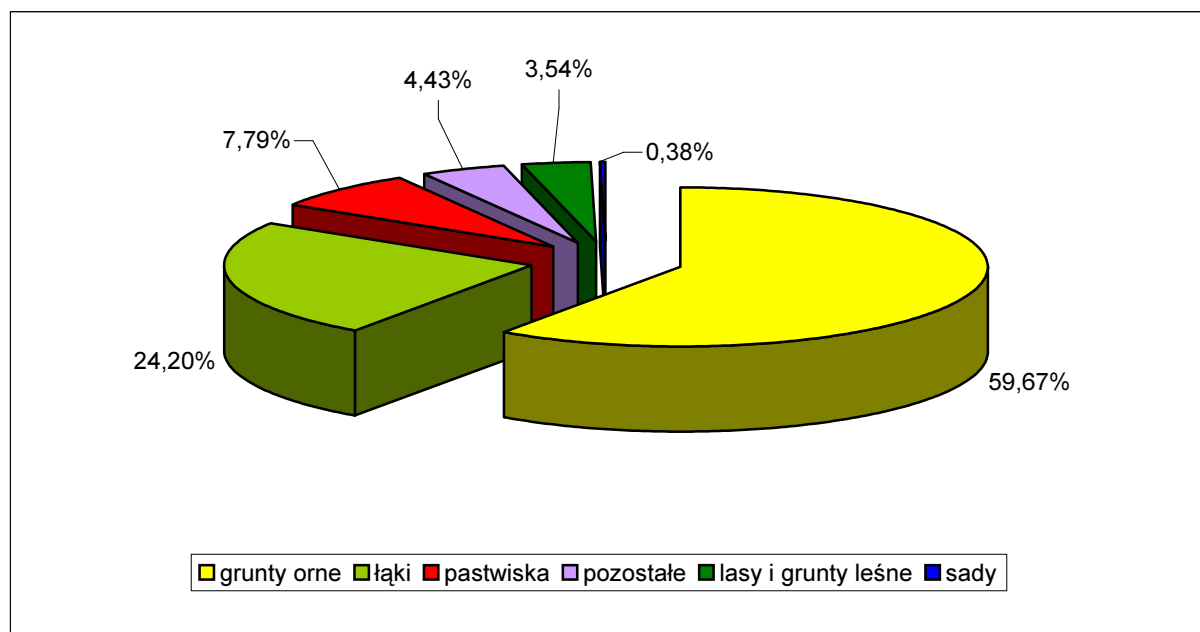
Sektor rolniczy stanowi obecnie jedną z uzupełniających funkcji w strukturze gospodarczej gminy. Przeważają małe i średnie gospodarstwa rolne, zajmujące się głównie uprawą ziemi oraz hodowlą. Współpracują na terenie gminy z licznymi podmiotami gospodarczymi. Według danych z *Powszechnego Spisu Rolnego 2010* przeciętne gospodarstwo indywidualne prowadzące działalność rolniczą w gminie Chocianów posiada areał 7,09 ha.

TABELA 101: Gmina Chocianów – użytkowanie gruntów⁷⁸ w gospodarstwach indywidualnych⁷⁹ w ha w 2013 roku.

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne					Lasy, grunty leśne i zadrzewienia	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	w tym					
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
gmina ogółem: 5571	5127	3324	21	1348	434	197	247
w tym miasto: 202	190	113	1	73	3	1	11

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

RYCINA 27: Gmina Chocianów – struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach indywidualnych w 2013 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

⁷⁸ Według ewidencji gruntów.

⁷⁹ Za gospodarstwo indywidualne uważa się gospodarstwo będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób. Dane obejmują grunty będące własnością osób fizycznych, wchodzące w skład gospodarstw rolnych.

Według powyższego zestawienia indywidualne gospodarstwa rolne stanowiły 25,12 % ogólnej powierzchni gminy. Użytki rolne stanowiły 92,03 % ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw indywidualnych, lasy i grunty leśne 3,54 %, a pozostałe ziemie oraz nieużytki 4,43 %. Natomiast struktura użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw indywidualnych kształtowała się w następujący sposób:

- grunty orne – 64,84 %;
- sady – 0,41 %;
- łąki – 26,29 %;
- pastwiska – 8,46 %.

Na obszarze samego miasta gospodarstwa indywidualne stanowiły 22,44 % jego ogólnej powierzchni. Użytki rolne stanowiły tam 94,05 % ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw indywidualnych, lasy i grunty leśne 0,50 %, a pozostałe ziemie oraz nieużytki 5,45 %. Natomiast struktura użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw indywidualnych na terenie miasta Chocianów kształtowała się w następujący sposób:

- grunty orne – 59,47 %;
- sady – 0,53 %;
- łąki – 38,42 %;
- pastwiska – 1,58 %.

Udział indywidualnych gospodarstw rolnych w stosunku do ogólnej powierzchni poszczególnych elementów kształtujących przestrzeń gminy Chocianów przedstawia się w następujący sposób:

- użytki rolne razem – 58,00 %;
- grunty orne – 59,98 %;
- sady – 69,29 %;
- łąki – 52,59 %;
- pastwiska – 61,61 %;
- lasy i grunty leśne – 1,70 %;
- pozostałe grunty – 14,22 %.

Natomiast dane dla samego miasta Chocianów prezentują się w następujący sposób:

- użytki rolne razem – 35,49 %;
- grunty orne – 30,90 %;
- sady – 38,85 %;
- łąki – 46,75 %;
- pastwiska – 27,34 %;
- lasy i grunty leśne – 1,11 %;
- pozostałe grunty – 4,01 %.

5.1.2. Charakterystyka gospodarstw rolnych.

Według danych z *Powszechnego Spisu Rolnego 2010* na terenie gminy Chocianów funkcjonowało ogółem 767 gospodarstw rolnych, z czego 690 prowadziło działalność rolniczą. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego ogółem wyniosła 14,09 ha, natomiast gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą 15,59 ha. Natomiast przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego ogółem wyniosła 6,44 ha, zaś gospodarstwa indywidualnego prowadzącego działalność rolniczą 7,09 ha. Spośród gospodarstw rolnych ogółem przeciętna powierzchnia użytków rolnych wyniosła 8,59 ha, zaś wśród gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą 9,50 ha. Natomiast przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych ogółem wyniosła 5,95 ha, zaś wśród gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą 6,58 ha.

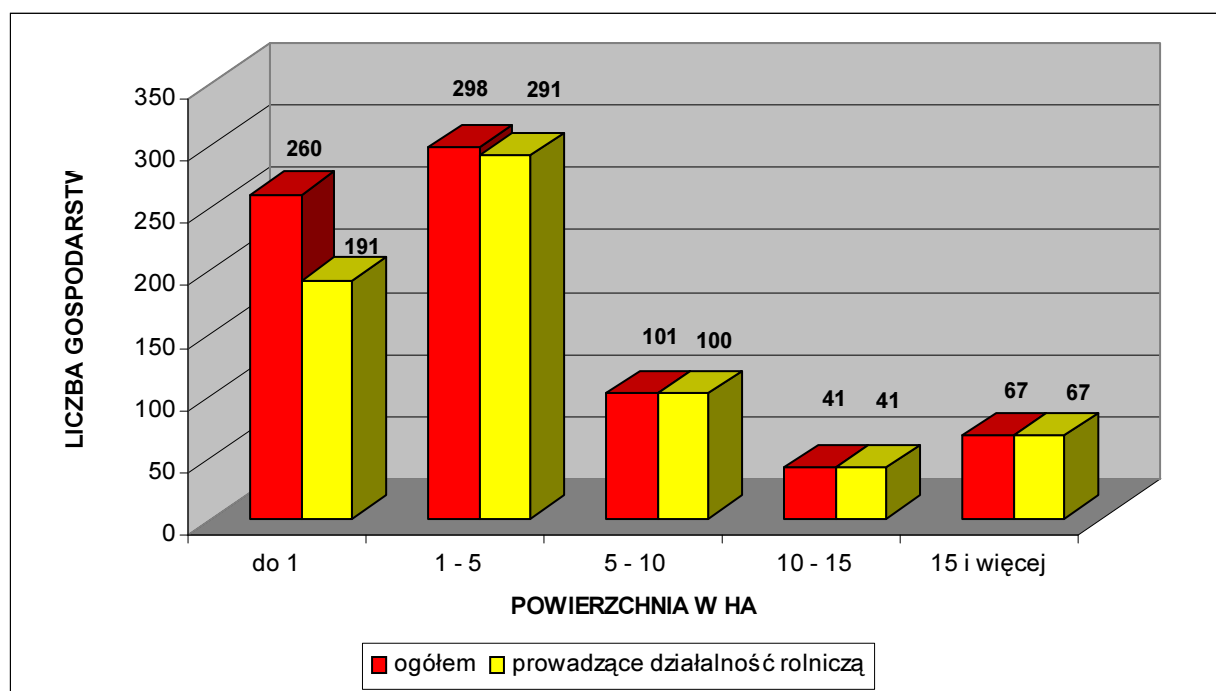
TABELA 102: Gmina Chocianów – gospodarstwa rolne w 2010 roku.

Powierzchnia gospodarstwa w ha	Ilość gospodarstw	
	ogółem	prowadzące działalność rolniczą
do 1	260	191
1 – 5	298	291
5 – 10	101	100
10 – 15	41	41
Powyżej 15	67	67

Źródło: GUS (*Powszechny Spis Rolny 2010*), 2011.

Gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą stanowiły 89,96 % ogólnej liczby gospodarstw. Gospodarstwa o areale do 1 ha stanowiły 27,5 % ogólnej liczby gospodarstw rolnych w gminie. Spośród 260 gospodarstw z tej kategorii 191, to jest 73,46 %, prowadziło działalność rolniczą. Gospodarstwa bardzo małe, o areale od 1 do 5 ha, stanowią ponad 42 % ogółu gospodarstw rolnych w gminie. Spośród 298 gospodarstw z tej kategorii 291, to jest już 97,65 %, prowadziło działalność rolniczą. Do przedziału od 5 do 10 ha kwalifikuje się 14,5 % gospodarstw. W tej kategorii niemal wszystkie gospodarstwa (99,01 %) prowadziły działalność rolniczą. Gospodarstwa średnie jak na polskie warunki, czyli o powierzchni od 10 do 15 ha to blisko 6 % ogółu, a gospodarstwa duże o areale powyżej 15 ha stanowią blisko 10 % ogółu. W tych ostatnich, największych kategoriach wszystkie gospodarstwa prowadziły działalność rolniczą. Analizując powyższe należy przyjąć, że jak na dzisiejsze realia rynku rolnego struktura obszarowa gospodarstw rolnych jest bardzo rozdrobniona czego potwierdzeniem jest fakt, że aż 90,29 % gospodarstw posiada areal mniejszy niż 10 ha. Większość małych gospodarstw poszukuje i będzie poszukiwać dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu. Aby sprostać realiom współczesnej gospodarki rynkowej należy przyspieszyć tempo restrukturyzacji sektora rolniczego, celem poprawy struktury agrarnej gospodarstw.

RYCINA 28: Gmina Chocianów – charakterystyka struktury agrarnej w 2010 roku.

Źródło: GUS (*Powszechny Spis Rolny 2010*), 2011.

TABELA 103: Gmina Chocianów – struktura gospodarstw rolnych w 2010 roku.

Powierzchnia w ha	Gospodarstwa rolne ogółem (%)			Prowadzące działalność rolniczą (%)		
	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
do 1	33,90	33,14	40,57	27,68	23,44	27,87
1 – 5	38,85	35,44	30,67	42,17	39,68	36,12
5 – 10	13,17	13,81	12,79	14,49	15,90	15,88
10 – 15	5,35	6,52	5,84	5,94	7,73	7,34
Powyżej 15	8,74	11,09	10,13	9,71	13,25	12,79

Źródło: GUS (*Powszechny Spis Rolny 2010*), 2011.

Struktura gospodarstw rolnych ogółem jak i tylko gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w gminie Chocianów jest zbliżona do średniej w powiecie polkowickim i województwie dolnośląskim, choć odróżnia ją nieco mniejsza ilość gospodarstw o większym areale. Gmina Chocianów posiada mniej korzystną, czyli bardziej rozdrobnioną strukturę gospodarstw (ogółem i prowadzących działalność rolniczą), w stosunku do porównanych jednostek. Dla przykładu średnia ilość gospodarstw prowadzących działalność rolniczą o powierzchni do 5 ha wynosi tu blisko 70 % z ogółu, zaś w powiecie 63 %, a w województwie 64 %.

TABELA 104: Gmina Chocianów – powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2010 roku.

Grupa obszarowa użytków rolnych w ha	Gospodarstwa rolne ogółem		prowadzące działalność rolniczą	
	ha	%	ha	%
do 1	184,82	1,71	158,16	1,47
1 – 5	885,79	8,20	871,50	8,10
5 – 10	4594,16	42,51	4589,01	42,65
10 – 15	534,02	4,94	534,02	4,96
Powyżej 15	4607,83	42,64	4607,83	42,82

Źródło: GUS (*Powszechny Spis Rolny 2010*), 2011.

Spośród 10806,62 ha użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw rolnych ogółem 10760,52 ha, to jest 99,57 %, znajdowało się w rękach gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. 482 gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą o areale do 5 ha (69,86 % ogółu) skupiają w swoim władaniu 1029,66 ha spośród 10760,52 ha ogólnej powierzchni użytków wszystkich gospodarstw, czyli tylko około 9,5 %. Natomiast zaledwie 108 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą o areale większym niż 10 ha (15,65 % ogółu) skupia w swoim władaniu aż 5141,85 ha spośród 10760,52 ha ogólnej powierzchni użytków wszystkich gospodarstw, czyli blisko 48 %. Znaczny areal użytków rolnych (4589,01 ha) skupiają także gospodarstwa o areale od 5 do 10 ha (14,49 % ogółu). Udział ten stanowi aż blisko 43 % z ogółu użytków rolnych, będących w rękach gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Koniecznym jest więc przekwalifikowanie przynajmniej części ludności rolniczej pracującej w najmniejszych gospodarstwach. Głównym problemem dla miejscowych rolników jest zmienna rentowność produkcji rolniczej oraz brak szerszej możliwości podjęcia zajęć pozarolniczych. Od 2004 roku stan ten ulega przynajmniej częściowej poprawie dzięki dopłatom bezpośrednim do produkcji rolnej, pochodzącym ze wspólnotowego budżetu Unii Europejskiej.

Według danych z *Powszechnego Spisu Rolnego* z 2002 roku gospodarstwa rolne z terenu gminy Chocianów dysponowały:

- 518 ciągnikami (w 2010 roku ciągników było 464 sztuki i posiadały je 344 gospodarstwa);
- 60 kombajnami zbożowymi;
- 21 samochodami ciężarowymi;
- 15 kombajnami ziemniaczanymi;
- 5 kombajnami buraczanymi.

Ponadto wyposażenie miejscowych gospodarstw rolnych obejmowało następujące budowle służące działalności rolniczej:

- stodoły – o powierzchni łącznej 52926 m²;
- obory – 35817 m²;
- budynki wielofunkcyjne – 28219 m²;
- chlewnie – 19477 m²;
- kurniki – 12817 m²;
- garaże – 9502 m²;
- wiaty – 9023 m²;
- inne pomieszczenia – 6354 m².

Rozkład gospodarstw według wykształcenia osoby kierującej gospodarstwem przedstawiał się następująco:

- wyższe rolnicze – 4 gospodarstwa;
- średnie zawodowe rolnicze – 42;
- zasadnicze zawodowe rolnicze – 54;
- kurs rolniczy – 257;
- brak wykształcenia rolniczego – 357.

Struktura dochodów analizowanych gospodarstw rolnych przedstawiała się następująco:

- z działalności rolniczej – 81 gospodarstw;
- z działalności rolniczej i pracy najemnej – 4;
- z pracy najemnej – 369;
- z pracy najemnej i działalności rolniczej – 29;
- z emerytury i renty – 379;
- z działalności pozarolniczej – 44;
- z niezarobkowych źródeł utrzymania – 56;
- inne – 71.

5.1.3. Jakość gleb, uprawy i hodowla.

Pod względem jakości gleb wyrażonej klasyfikacją bonitacyjną gmina Chocianów posiada bardzo przeciętne warunki do produkcji rolniczej. Na terenie gminy praktycznie nie występują gleby najlepszej I i II klasy bonitacyjnej, zaś udział gleb w III klasie jest niewielki. Areal gruntów ornych należących do III klasy bonitacyjnej wynosi ponad 6 %, a do IV klasy blisko 49 %. Natomiast grunty orne najniższych klas (V i VI) to ponad 45 % ogólnej powierzchni gruntów ornych. Udział użytków zielonych będących w III klasie bonitacyjnej wynosi tylko ponad 7 %, w IV klasie – blisko 56 %, a klasy V i VI to blisko 37 % ogółu użytków zielonych.

Charakterystyki jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (RPP) dokonuje się w oparciu o metodykę waloryzacji opracowaną przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach (IUNG Puławy). Instytut ten ocenia jakość RPP za pomocą syntetycznego wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP). Wskaźnik ten agreguje w sobie jakość głównych elementów środowiska wpływających na warunki produkcji rolnej, to jest: warunków wodnych, rzeźby terenu, tak zwanego agroklimatu (temperatura, nasłonecznienie i opady) oraz jakości gleb. Ogólny wskaźnik WWRPP oblicza się poprzez zsumowanie czterech ww. wskaźników cząstkowych. Wskaźnik ten bardzo dobrze odzwierciedla potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej, o czym świadczy jego wysoka korelacja z plonami głównych roślin uprawnych. Największy wpływ na jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej wywiera bonitacja gleb, bowiem aż w 65 – 75 % decyduje ona o wielkości wskaźnika WWRPP. Wskaźnik obliczony dla całej Polski wynosi 66,6 pkt, dla województwa dolnośląskiego – 74,9 pkt (jeden z najwyższych w kraju), dla powiatu polkowickiego – 63,0 pkt, zaś dla gminy Chocianów zaledwie 59,1 pkt (jeden z najniższych w regionie legnickim).

TABELA 105: Gmina Chocianów – odsetek gruntów ornych i użytków zielonych, będących w najlepszych klasach bonitacyjnych (klasa III) według miejscowości.

Miejscowość (obręb)	Odsetek użytków rolnych w II – III klasie bonitacyjnej ⁸⁰	
	Grunty orne	Użytki zielone
Chocianów	2,59	10,12
Brunów	1,62	0,54
Chocianowiec	7,83	16,41
Jabłonów	0,00	0,00
Michałów	2,23	6,17
Ogrodzisko	18,18	2,33
Parchów	8,38	1,00
Pogorzelska	1,22	1,54
Raków	10,37	5,16
Szklary Dolne	7,19	2,09
Trzebnice	8,26	25,13
Trzmielów	0,00	0,00
Żabice	8,39	1,38

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Grunty orne o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w obrębach: Ogrodzisko, Raków, Żabice, Parchów, Trzebnice, Chocianowiec i Szklary Dolne (powyżej 6,32 %⁸¹ gruntów ornych w klasie III). Na terenie obrębów Jabłonów i Trzmielów grunty orne najlepszych klas bonitacyjnych nie występują. Użytki zielone o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w obrębach: Trzebnice, Chocianowiec i Chocianów (powyżej 7,40 %⁸² użytków zielonych w klasie III). Na terenie obrębów Jabłonów i Trzmielów użytki zielone najlepszych klas bonitacyjnych nie występują.

⁸⁰ Grunty podlegające ochronie (poza miastem).

⁸¹ Średnia dla gminy Chocianów.

⁸² Średnia dla gminy Chocianów.

Powyższe uwarunkowania decydują, że głównym kierunkiem w produkcji rolniczej jest uprawa roślinna dostosowana przede wszystkim na potrzeby rolno – spożywczego przemysłu przetwórczego oraz hodowla zwierząt. Największe znaczenie w gminie w okresie *Powszechnego Spisu Rolnego* z 2010 roku miały następujące uprawy:

- zboża ogółem – 3291,24 ha (79,11 % ogólnej powierzchni zasiewów, która wyniosła 4160,29 ha);
- rzepak i rzepik – 367,77 ha (8,84 %);
- ziemniaki – 163,68 ha (3,93 %);
- buraki cukrowe – 18,64 ha (0,45 %);
- warzywa gruntowe – 5,55 ha (0,13 %);
- pozostałe – 313,41 ha (7,53 %).

Ogólnie można przyjąć, że na terenie gminy Chocianów nie uprawia się dużo roślin wymagających znacznej chemizacji, to jest: rzepaku czy buraka cukrowego. To zjawisko należy uznać za objaw pozytywny w stosunku do obecności bogatych walorów środowiska przyrodniczego. Warunki glebowe gminy, mniej korzystne od średniej występującej w województwie dolnośląskim powodują, że plony głównych ziemiopłodów są niższe od przeciętnych wartości osiągniętych w regionie.

Należy nadmienić, że na terenie gminy Chocianów w okresie *Powszechnego Spisu Rolnego* z 2010 roku spośród wszystkich 483 gospodarstw prowadzących uprawy (70,00 % ogółu gospodarstw prowadzących działalność rolniczą):

- 437 gospodarstw uprawiało zboża ogółem (90,5 % z ogółu gospodarstw prowadzących uprawy);
- 416 – zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi (86,1 %);
- 236 – ziemniaki (48,9%);
- 29 – uprawy przemysłowe (6,0 %);
- 23 – warzywa gruntowe (3,9 %);
- 15 – buraki cukrowe (3,1 %);
- 14 – rzepaki i rzepik (2,9 %).

Produkcja zwierzęca dostosowana jest do bieżących potrzeb na rynku. Na terenie gminy Chocianów główne kierunki hodowli w 2010 roku (według danych z *Powszechnego Spisu Rolnego*) to:

- drób ogółem – 17933 sztuki;
- drób kurzy – 14962 sztuk;
- trzoda chlewna ogółem – 1025 sztuk;
- trzoda chlewna lochy – 107 sztuk;
- bydło ogółem – 625 sztuk;
- krowy – 276 sztuk;
- konie – 83 sztuki.

Należy nadmienić, że w analizowanym okresie czasu na terenie gminy 340 gospodarstw, to jest 44,33 % ogółu, utrzymywało zwierzęta gospodarskie, z czego:

- 253 gospodarstwa posiadały drób ogółem (74,4 % z ogółu gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie);
- 247 – drób kurzy (72,6 %);
- 101 – trzodę chlewną ogółem (29,7 %);
- 49 – trzodę chlewną lochy (14,4 %);
- 100 – bydło ogółem (29,4 %);

- 86 – krowy (25,3 %);
- 24 – konie (7,1 %).

Obecnie cena za 1 ha użytków rolnych, w zależności od klasy bonitacyjnej, kształtuje się na poziomie od około 7000 do 25000 złotych.

Na terenie gminy nie funkcjonują gospodarstwa rybackie.

Należy podkreślić, że lokalne rolnictwo ma utrudnione możliwości dalszego rozwoju. Wynika to przede wszystkim z niskiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Gmina Chocianów nie posiada dokumentu pn. *Plan Urzędzeniowo – Rolny*.

5. 2. Leśnictwo.

Gmina Chocianów charakteryzuje się znacznym zalesieniem. Lasy i grunty leśne stanowią 52,41 % powierzchni gminy, to jest 11616,4 ha⁸³. Jest to wskaźnik znacznie wyższy od średniej dla powiatu polkowickiego – 37,22 % oraz dla województwa dolnośląskiego – 30,45 %.

TABELA 106: Gmina Chocianów – wskaźniki lesistości w 2012 roku.

Lesistość	Gmina Chocianów (%)	Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
Lasy i grunty leśne	52,41	37,22	30,45
Tylko lasy	50,92	36,16	29,65

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Lasami znajdującymi się na terenie gminy Chocianów zarządzają Nadleśnictwa: Chocianów (centralna, zachodnia i północna część gminy – 7586,07 ha), Legnica (południowo – wschodnia część gminy – 1789,92), Lubin (wschodnia część gminy – 712,4 ha) i Złotoryja (południowa część gminy – 1441,03 ha), należące do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu. Rejon gminy nadzorują Leśnictwa: Chocianów, Jakubowo, Nowa Kuźnia, Parchów, Trzebnice i Trzmiel (Nadleśnictwo Chocianów), Górzycza, Jaroszówka i Zimna Woda (Nadleśnictwo Legnica), Sieroszowice i Szklary Górne (Nadleśnictwo Lubin) oraz Michałów (Nadleśnictwo Złotoryja).

W 2012 roku ogólna powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy Chocianów wynosiła 11616,4 ha, w tym samych lasów 11286,5 ha. Z ogółu gruntów leśnych we władaniu publicznym znajdowało się 11410,4 ha (98,23 %), a w rękach prywatnych pozostawało 206 ha (1,77 %). Spośród lasów publicznych własnością Skarbu Państwa było 11368,4 ha (99,63 %) gruntów leśnych, z czego 11348,4 ha w zarządzie Lasów Państwowych, zaś własnością gminy były 42 ha gruntów leśnych (0,37 %).

⁸³ Łącznie z gruntami związanymi z gospodarką leśną, według GUS 2013.

TABELA 107: Gmina Chocianów – struktura własnościowa lasów i gruntów leśnych w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów (%)	Powiat Polkowicki (%)	Województwo Dolnośląskie (%)
Grunty leśne publiczne	98,23	97,27	97,00
<i>w tym Skarb Państwa</i>	99,63	99,56	98,76
<i>w tym Gminy</i>	0,37	0,44	1,24
Grunty leśne prywatne	1,77	2,73	3,00
<i>w tym osób fizycznych</i>	100,00	99,75	89,70

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Na terenie gminy Chocianów udział lasów pozostających w rękach prywatnych jest niższy od średniej zarówno dla powiatu jak i województwa, choć w każdym przypadku jest to udział śladowy. Z ogółu lasów prywatnych, udział lasów należących do osób fizycznych jest tu najwyższy. Natomiast udział lasów będących własnością komunalną jest tu najniższy w porównaniu ze wskaźnikami charakteryzującymi powiat polkowicki i województwo dolnośląskie, co jednocześnie oznacza najwyższy wskaźnik lasów będących we władaniu Skarbu Państwa.

Zbiorowiska leśne w postaci zwartych powierzchniowo, wieloprzestrzennych kompleksów występują przede wszystkim w zachodniej (pomiędzy drogą wojewódzką nr 328 a zachodnią granicą gminy), południowej (pomiędzy Rakowem i Michałowem oraz na południe od wsi Ogrodzisko i Żabice) i centralnej (pomiędzy Chocianowem a Trzmielowem) części gminy.

TABELA 108: Gmina Chocianów – powierzchnia lasów i gruntów leśnych według miejscowości w 2013 roku⁸⁴.

Miejscowość (obręb)	Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w ha	Wskaźnik lesistości w %
Chocianów	90,0255	10,00
Brunów	744,6799	40,96
Chocianowiec	5579,5553	70,52
Jabłonów	263,3199	56,77
Michałów	1338,4429	64,18
Ogrodzisko	651,0515	66,28
Parchów	579,0297	39,90
Pogorzelska	372,4360	37,30
Raków	147,8900	29,61
Szklary Dolne	180,9585	12,98
Trzebnice	116,5845	8,84
Trzmielów	1177,5625	82,10
Żabice	355,3000	38,79

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Urzędu Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

⁸⁴ Według ewidencji gruntów.

Największą lesistością, ponad średnią (52,30 %⁸⁵) występującą w gminie Chocianów, charakteryzują się obręby: Trzmielów, Chocianowiec, Ogrodzisko, Michałów i Jabłonów. Wartość niższą, ale zbliżoną do średniej posiadają obręby: Brunów, Parchów, Pogorzelska, Raków i Żabice. Najmniejszą lesistość posiadają obręby: Szklary Dolne, Chocianów i Trzebnice. Gmina nie posiada opracowania pn. *Projekt granicy rolno – leśnej*.

Podobnie jak w całym kraju oraz województwie dolnośląskim dzisiejszy las na terenie gminy Chocianów posiada strukturę gatunkową korzystną z punktu widzenia zysków (lasy gospodarcze), ale niekorzystną z punktu widzenia optymalnego wykorzystania siedlisk i bioróżnorodności zespołów leśnych. Lasy o charakterze monokultur sosnowych i borów mieszanych zajmują na terenie gminy największą powierzchnię. Mają one najczęściej niewielką wartość przyrodniczą, gdyż są to przeważnie zbiorowiska wtórne ze sztucznie nasadzoną sosną. Jedynie niewielkie fragmenty lasów posiadają strukturę gatunkową korzystną z punktu widzenia optymalnego wykorzystania siedlisk i bioróżnorodności zespołów leśnych, a nie zysków. Innymi słowy nie są to lasy gospodarcze. Nadrzędność pozaprodukcyjnych funkcji lasu nad produkcją drewna pojawiło się i funkcjonuje od 1991 roku wraz z datą wejścia w życie „Ustawy o lasach”. Las gospodarczy bliższy wzorcowi lasu naturalnego jest bardziej odporny na działanie szkodliwych czynników. Do najgroźniejszych z nich należą:

- cyklicznie pojawiające się susze;
- skażenie powietrza i gleb zanieczyszczeniami;
- gradacje szkodliwych owadów;
- odbiegająca od przepisów penetracja terenów leśnych przez ludzi;
- ewentualne zmiany struktury własnościowej lasów.

Lasy położone na terenie gminy Chocianów charakteryzują się stosunkowo niewielkimi uszkodzeniami drzewostanów przez emisje przemysłowe. Wszystkie lasy w gminie zaliczono do 1 strefy uszkodzeń przez oddziaływanie gazów i pyłów przemysłowych, w skali: 0 – brak uszkodzeń, 1 – uszkodzenia słabe, 2 – uszkodzenia średnie, 3 – uszkodzenia silne. Na kondycję lasów niekorzystnie oddziałują stałe czynniki (abiotyczne) kształtujące bilans wodny, takie jak deficyt opadów czy powtarzające się długotrwale susze podczas sezonu wegetacyjnego, prowadzące do obniżania się poziomu wód gruntowych. Zagrożenia biotyczne wywołują masowe pojawianie się szkodników owadzych (szczególnie owadów liściożernych w drzewostanach iglastych oraz szkodników wtórnych sosny i świerka), a także chorób infekcyjnych w dość regularnych odstępach czasu. Zagrożenia antropogeniczne związane są z antropopresją, rozwojem gospodarczym i związanej z nim ekspansji infrastruktury technicznej. Według *Mapy Sozologicznej*⁸⁶ degradację lasów ze względu na oddziaływanie czynników antropogenicznych i biotycznych ocenia się tu jako słabą (południowa część gminy) i średnią (pozostała część gminy), w skali: słaby – średni – silny.

Uwzględnienie w gospodarce leśnej ekologicznych i społecznych funkcji lasu, określanymi jako pozaprodukcyjne, znalazło wyraz między innymi w wyróżnieniu lasów o charakterze ochronnym. Generalnie kompleksy leśne uznane jako lasy ochronne to przede wszystkim lasy: wodochronne, glebochronne, ostoje zwierząt oraz lasy masowego wypoczynku. Cenne pod względem przyrodniczym są lasy nasienne wyłączone z pozyskiwania drewna, zajęte przez starodrzew i służące do pozyskiwania nasion z drzew stojących. Na terenie gminy Chocianów występują następujące kategorie lasów ochronnych:

- wodochronne – 2851,4 ha (Nadleśnictwo Chocianów – 2313,61 ha, Nadleśnictwo Legnica – 175 ha, Nadleśnictwo Złotoryja – 362,79 ha, w tym 14,86 ha cenne fragmenty rodzimej przyrody);
- uszkodzone na skutek działalności przemysłu – 1340 ha (Nadleśnictwo Legnica);

⁸⁵ Według ewidencji gruntów.

⁸⁶ *Komentarz do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000*, arkusze: M-33-20-D Chocianów (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998) i M-33-21-C Lubin (Baraniecki, Bieroński, Kuźniewski, Pawlak, 1998).

- ochrona wokół miast liczących powyżej 50 tys. mieszkańców – 152,91 ha (Nadleśnictwo Lubin);
- obronne – 105,46 ha (Nadleśnictwo Chocianów);
- ochrona w miastach i wokół miast – 20,81 ha (Nadleśnictwo Chocianów);
- stałe powierzchnie badawcze i doświadczalne – 0,88 ha (Nadleśnictwo Chocianów).

W lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną zapewniającą utrzymanie spełnianych funkcji ochronnych. Istnienie takich form ochronnych na terenie lasów położonych w granicach gminy Chocianów w zasadniczy sposób wpływa na możliwości ich wykorzystywania dla celów rekreacyjnych. Racjonalna gospodarka leśna zapewnia ochronę gleb i terenów szczególnie narażonych na zniszczenie lub uszkodzenie oraz ochronę wód powierzchniowych i głębinowych. Właściwa gospodarka leśna pozwala miejscowym lasom na spełnianie różnych funkcji, które można podzielić na dwie podstawowe grupy: funkcja produkcyjna i pozaprodukcyjna. Funkcje produkcyjne (gospodarcze) lasu polegają na zdolności do produkcji biomasy i ciągłego powtarzania tego procesu, co umożliwia trwałe użytkowanie drewna i surowców nieдрzewnych pozyskiwanych z lasu, w tym użytków gospodarki łowieckiej. Do funkcji pozaprodukcyjnych zaliczyć należy funkcje ekologiczne i społeczne. Funkcje ekologiczne wyrażają się między innymi korzystnym wpływem lasów na kształtowanie: klimatu, atmosfery, regulacji obiegu wody w przyrodzie, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem, zachowanie potencjału biologicznego (różnorodność gatunków i ekosystemów) i różnorodności krajobrazu. Funkcje społeczne lasu kształtują głównie korzystne warunki zdrowotne, rekreacyjne, turystyczne i edukacyjne dla społeczeństwa. Dlatego też zagospodarowanie tych lasów winno mieć na celu trwałość utrzymania drzewostanu z zachowaniem w nich walorów estetyczno – krajobrazowych.

Reasumując kompleksy leśne gminy to obszary wielofunkcyjne, gdzie nakładają się różne funkcje, ograniczenia i trendy rozwojowe. Są to:

- produkcja leśna w ramach gospodarki zasobami przez poszczególne Nadleśnictwa;
- funkcja ekologiczno – ochronna związana z ochroną zasobów leśnych oraz wartości przyrodniczych danego obszaru, zwłaszcza w granicach obszarów chronionych w myśl ustawy o ochronie przyrody;
- funkcja rekreacyjna.

Nadrzędnym celem ochrony ekosystemów leśnych jest utrzymanie i odtwarzanie ich charakteru, zbliżonego do pierwotnego oraz naturalnego, a także prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej związanej z pozyskiwaniem drewna. Prowadzona obecnie przez lokalne Nadleśnictwa gospodarka leśna jest prawidłowa i w takim charakterze powinna być kontynuowana w przyszłości, to jest:

- ochrona istniejących zasobów;
- dbałość o stan sanitarny lasów;
- przebudowa gatunkowa drzewostanu w celu zmniejszenia dominacji monokultur sosnowych;
- zagospodarowanie lasów dla potrzeb mieszkańców i turystów – ścieżki spacerowe, ścieżki rowerowe, punkty widokowe, miejsca odpoczynku, itp.;
- sukcesywna realizacja dolesień, zwłaszcza na nie użytkowanych gruntach rolnych zaliczanych do V i VI klasy bonitacyjnej.

Poszczególne Nadleśnictwa w ramach obecnie obowiązujących planów urzędzenia planują następujące zalesienia i inwestycje:

- Nadleśnictwo Chocianów – zalesienia na oddziałach nr 115f i 116c o łącznej powierzchni 3,43 ha;
- Nadleśnictwo Legnica – zalesienie w oddziale nr 20 na powierzchni 0,67 ha oraz budowa zbiorników retencyjnych w obrębie Michałów na działkach ewidencyjnych nr 566/373 i 572/308;
- Nadleśnictwo Lubin – zalesienie w obrębie Parchów o powierzchni 2,42 ha na działce ewidencyjnej nr 941/416 oraz remont drogi leśnej p.poż nr 10.

W rejonie gminy Chocianów funkcjonują następujące obwody i koła łowieckie:

- obwód nr 29, Koło Łowieckie „Jeleń”;
- obwód nr 45, w zarządzie Nadleśnictwa Złotoryja;
- obwód nr 54, Koło Łowieckie „Darz Bór”;
- obwód nr 55, Koło Łowieckie „Jeleń”;
- obwód nr 82, w zarządzie Nadleśnictwa Chocianów;
- obwód nr 83, w zarządzie Nadleśnictwa Chocianów;
- obwód nr 84, Koło Łowieckie „Leśnik”;
- obwód nr 85, Koło Łowieckie „Jeleń”;
- obwód nr 86, Koło Łowieckie „Bażant”;
- obwód nr 118, Koło Łowieckie „Leśnik”;
- obwód nr 122, Ośrodek Hodowli Zwierzyny w zarządzie Nadleśnictwa Złotoryja;
- obwód nr 123, Ośrodek Hodowli Zwierzyny w zarządzie Nadleśnictwa Legnica;
- obwód nr 124, w zarządzie Nadleśnictwa Legnica.

5.3. Działalności produkcyjne.

5.3.1. Górnictwo i przetwórstwo kopalin.

Aktualnie na terenie gminy Chocianów działalność górnicza związana jest z eksploatacją kruszywa naturalnego na złożu „Chocianowiec”.

Działalność górniczą na złożu kruszywa naturalnego „Chocianowiec” prowadzi obecnie firma Żwirownia, Betoniarnia, Transport, Roboty Ziemne Kamil Kępka na podstawie koncesji wydanej decyzją Marszałka Województwa Dolnośląskiego nr 11/E/2010 z dnia 04 sierpnia 2010 roku. Na mocy koncesji wyznaczono obszar i teren górniczy o powierzchni odpowiednio: 33539 m² i 39237,5 m². Kopalina wydobywana jest metodą odkrywkową. Zasoby kopaliny możliwe do wydobycia wynoszą 296,08 tys. Mg. Minimalny stopień wykorzystania złoża wynosi 86 %. Ważność koncesji ustalono na czas określony do 31 sierpnia 2030 roku.

Eksploatację złoża itów ceramiki budowlanej „Chocianów” prowadzono przez krótki okres w latach 60–tych XX wieku. Pozostałością jest niewielkie wyrobisko w południowo – zachodniej części złoża, położone w pobliżu zabudowań cegielni. Cegielnia w Chocianowie wybudowana została jeszcze przed 1939 rokiem. W okresie powojennym była dwukrotnie uruchamiana: w latach 60–tych i na początku lat 90–tych XX wieku. Jest to zakład stary, zniszczony, wymagający dużych nakładów inwestycyjnych na modernizację, głównie w zakresie ochrony powietrza, ze względu na położenie w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Lasy Chocianowskie”.

W 1997 roku zakończona została eksploatacja złoża piasków i żwirów „Chocianów II”. Użytkownikiem złoża była firma P.P.H.U. „Kaman” Import–Eksport Krzysztof Kępka. Złoże eksploatowano spod wody. Teren wyrobiska został zrehabilitowany w kierunku wodnym Złoże przewidziane jest do skreślenia z Bilansu Zasobów.

We wschodniej części gminy Chocianów znajduje się niewielka część obszaru i terenu górniczego obejmującego podziemne złoża rud miedzi „Polkowice” i „Lubin – Małomice”. Teren górniczy „Polkowice” ustanowiono koncesją Ministra Środowiska nr 7/2013 z dnia 14 sierpnia 2013 roku, zaś teren górniczy „Lubin – Małomice” koncesją Ministra Środowiska nr 10/2013 z dnia 12 września 2013 roku. Obu koncesji udzielono do 31 grudnia 2063 roku. W granicach gminy Chocianów nie ma szybów eksploatacyjnych.

5.3.2. Pozostałe działalności produkcyjne.

Miasto Chocianów pełni rolę lokalnego, niewielkiego ośrodka przemysłowego. Zakłady przemysłowe zlokalizowane są przede wszystkim w północnej części miasta (ulice: Fabryczna, Głogowska i Kolonialna). Dominującym profilem działalności jest przemysł mechaniczny i metalowy. Natomiast na terenach wiejskich, ze względu na znaczną powierzchnię terenów leśnych oraz użytków rolnych w strukturze zagospodarowania terenu, gospodarka związana jest przede wszystkim z sektorem leśnym i rolniczym. Działalności produkcyjne w postaci niewielkich zakładów (budownictwo, przetwórstwo przemysłowe, rzemiosło produkcyjne) pełnią tu jedynie funkcję uzupełniającą i zlokalizowane są głównie na terenie największych miejscowości. Do największych zakładów przemysłowych na terenie gminy należą:

- Fabryka Urządzeń Mechanicznych Chofum SA i Chofum – Obrabiarki sp. z o.o. – produkcja obrabiarek i odlewy żeliwne, Chocianów, ul. Fabryczna 24;
- Smulders Polska sp. z o.o. – produkcja konstrukcji metalowych, Chocianów, ul. Kolonialna 13a;
- Metal – Work – remonty obrabiarek, Chocianów, ul. Kolonialna 4.

Największym zakładem produkcyjnym w Chocianowie jest Fabryka Urządzeń Mechanicznych (FUM), obecnie **Chofum – Obrabiarki sp. z o.o.** FUM jest firmą z ponad 150-letnimi tradycjami. Początki firmy sięgają 1845 roku, kiedy to pod nazwą „Marienhutte” produkowano w Chocianowie cylindry papiernicze, odlewy korpusów i kotły parowe. Obecnie specjalność zakładu to produkcja obrabiarek sterowanych numerycznie. Tokarki uchwytowe sterowane numerycznie przeznaczone są do wykonywania szerokiego zakresu obróbki tokarskiej przedmiotów mocowanych w uchwycie w produkcji seryjnej. Firma świadczy również usługi w zakresie obróbki skrawaniem, obróbki termicznej oraz remontów obrabiarek sterowanych numerycznie. Uzupełnieniem oferty są odlewy wykonywane w technologii Lost Foam. Specjalnością firmy są odlewy armatury przemysłowej, kołpaków, sprzęgieł, oprzyrządowania dla górnictwa, kul i elementów ozdobnych. W 2005 roku firma została sprzedana Grupie Kapitałowej „Gwarant”. Firma zatrudnia około 300 pracowników.

Drugim co do wielkości zakładem w Chocianowie jest **Smulders Polska sp. z o.o.** Jest to przedsiębiorstwo skupiające kadrę z ogromną wiedzą oraz doświadczeniem branżowym na rynku produkcji wielkogabarytowych konstrukcji stalowych. Spółka jest generalnym wykonawcą konstrukcji stalowych dla obiektów sportowych, przemysłowych i handlowych takich jak stadiony, centra logistyczne i hale produkcyjne oraz producentem stalowych elementów wież wiatrowych. Produkty firmy powstają przy współpracy z partnerami z Holandii, Belgii, Niemiec czy Szwajcarii i znajdują odbiorców na wszystkich kontynentach. Możliwości produkcyjne firmy kształtują się na poziomie 8 tys. ton rocznie. Produkcja realizowana jest z wykorzystaniem nowoczesnego parku maszynowego na terenie zakładu w Chocianowie o powierzchni 6300 m². Firma zatrudnia około 100 pracowników.

Firma **Z.P.H.U. Metal – Work** istnieje od 1986 roku i zajmuje się sprzedażą i modernizacją obrabiarek konwencjonalnych i numerycznych. Firma oferuje remonty bieżące, średnie i kapitalne, części zamienne do remontowanych obrabiarek, sprzedaż używanych maszyn, serwis obrabiarek i głowic firmy Duplomatic oraz montaż i instalację podajników pręta. Zatrudnienie wynosi około 20 osób.

Generalnie na koniec 2012 roku na terenie gminy funkcjonowało 71 podmiotów przemysłowych (w tym w mieście 48). Budownictwo reprezentowały 94 podmioty (w tym w mieście 55). Zdecydowana większość z nich to niewielkie zakłady, zatrudniające kilka – kilkanaście osób, zajmujące się rzemiosłem produkcyjnym. W 2011 roku

liczba pracujących⁸⁷ w przemyśle i budownictwie na terenie gminy wynosiła 806 osób. Oznacza to, że na 1000 osób w wieku produkcyjnym 93 pracowały w przemyśle bądź budownictwie.

Szansą na dalszy rozwój aktywności gospodarczych na terenie gminy Chocianów związanych z sektorem produkcyjnym jest miejscowa baza surowcowa (np.: drewno, kopaliny budowlane, płody runa leśnego), wykwalifikowana siła robocza, bezpośrednie sąsiedztwo LGOM, a także stosunkowo niewielka odległość do głównych szlaków komunikacyjnych południowo – zachodniej Polski. Obecnie cena 1 m² terenu przeznaczonego pod działalność gospodarczą wynosi od około 20 do 45 złotych. Jej konkretna wysokość uzależniona jest od lokalizacji i stopnia uzbrojenia terenu w infrastrukturę techniczną.

Na terenie gminy obszary predysponowane do rozwoju funkcji produkcyjnych zlokalizowane są przede wszystkim na terenie miasta, zwłaszcza w jego północnej i wschodniej części oraz w rejonie większych wsi (Chocianowiec, Trzebnice). Wynika to przede wszystkim z fizjografii terenu, a także związanej z nią obecnością cennych przyrodniczo obszarów chronionych. Na pozostałych terenach wiejskich funkcję produkcyjną rozwijać można tylko jako uzupełniającą w stosunku do obecnej struktury przestrzennej i gospodarczej. Rozwój działalności produkcyjnych w skali odpowiedniej dla oferowanej podaży wymagać będzie wprowadzenia inwestycji zewnętrznych. Ważnym atutem może być fakt, że Gmina posiada aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Generalnie na wyżej wymienionych obszarach oczekuje się rozwoju nowoczesnych i zaawansowanych technologicznie inwestycji. Potencjalny sektor produkcyjny (w przypadku terenów wiejskich najlepiej w postaci zakładów drobnej wytwórczości) nie może powodować strat w środowisku i powinien być podporządkowany obecnej ekologiczno – ochronnej funkcji obszaru. Obecnie Gmina nie oferuje zwolnień z podatku od nieruchomości dla inwestujących przedsiębiorstw.

5. 4. Usługi rynkowe.

Charakterystyczny w ostatnich 30 latach XX wieku dla krajów rozwiniętych proces serwicyzacji gospodarki postępuje w Polsce od ponad 20 lat. Rośnie odsetek zatrudnionych w III sektorze gospodarki narodowej. Dogodne położenie geograficzne gminy Chocianów oraz obecna struktura gospodarcza powoduje, że pożądany staje się dalszy rozwój sektora usługowego, w tym przede wszystkim usług: turystycznych, sportowych, rekreacyjnych, gastronomicznych oraz handlowych.

5.4.1. Handel.

Ogółem w 2003⁸⁸ roku na terenie gminy Chocianów funkcjonowało 126 sklepów. Pracowało w nich 268 osób. Na 1 obiekt handlowy przypadało 103 mieszkańców. Większość sklepów, poza nielicznymi wyjątkami, to placówki małe i średnie, o powierzchni sprzedaży nie przekraczającej 100 m² (średnio 61,81 m²). Obecnie, dodatkowo na terenie miasta zlokalizowane są 4 wielkopowierzchniowe obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 300 m² każdy (ulice: II Armii Wojska Polskiego, Dominialna, Kościuszki i Żymierskiego). Głównymi ośrodkami handlowymi w gminie poza miastem są wsie: Brunów, Chocianowiec, Ogrodzisko, Parchów i Trzebnice. Zespoły usługowe znajdują się także we wsiach: Jabłonów, Pogorzelska, Raków, Szklary Dolne, Trzmielów i Żabice. W miejscowości Michałów nie ma obiektów usługowych, w tym handlowych. W Chocianowie przy ul. 3-go Maja funkcjonuje także jedno targowisko stałe o powierzchni 4402 m², posiadające 12 stałych punktów sprzedaży. Brak

⁸⁷ Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

⁸⁸ Urząd Statystyczny we Wrocławiu począwszy od 2004 roku nie publikuje danych dotyczących ilości placówek handlowych w podziale na gminy i powiaty.

jest targowisk sezonowych. Ponadto na terenie gminy funkcjonują 2 stacje paliw zlokalizowane w Chocianowie (ul. Żeromskiego 2a) i Trzebnicach (Trzebnice 143a).

TABELA 109: Gmina Chocianów – placówki handlowe w 2013 roku.

Miejscowość	Ilość placówek handlowych
Chocianów	76
Brunów	2
Chocianowiec	3
Jabłonów	1
Michałów	–
Ogrodzisko	3
Parchów	2
Pogorzelska	1
Raków	1
Szklary Dolne	1
Trzebnice	7
Trzmielów	1
Żabice	1

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 110: Gmina Chocianów – dostępność oraz nasycenie placówkami handlowymi w 2003 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów		Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
	Ogółem	w tym miasto		
Liczba mieszkańców na 1 sklep	103,22	81,64	101,94	88,91
Liczba sklepów na 10 km ²	5,68	112,22	7,69	16,34
Liczba pracujących na 1 sklep	2,13	2,13	2,32	2,56
Liczba mieszkańców na 1 stację paliw	6503	4123	7632	4182
Liczba stacji paliw na 10 km ²	0,09	2,22	0,10	0,35

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2003.

Dostępność oraz nasycenie placówkami handlowymi dla mieszkańców gminy Chocianów była w analizowanym okresie nieznacznie mniej korzystna od przeciętnej w powiecie polkowickim oraz znacznie mniej korzystna od średniej dla całego województwa. Powodem niekorzystnego wskaźnika dotyczącego gęstości sieci handlowej, a także stacji paliw (liczba na 10 km²) jest przede wszystkim struktura przestrzenna gminy, gdzie około 50 % jej powierzchni stanowią wieloprzestrzenne tereny leśne. Niska liczba pracujących na 1 sklep świadczy o tym, że miejscowy handel to głównie zakłady osób fizycznych oraz firmy rodzinne. Należy w tym miejscu podkreślić, że miejscowy sektor usług handlowych (zwłaszcza specjalistyczny handel drobnodetaliczny) ma utrudnione możliwości rozwoju, ze względu na bliskie położenie większych ośrodków usługowych jak miasta Lubin czy nawet Polkowice.

TABELA 111: Gmina Chocianów – dostępność oraz nasycenie wielkopowierzchniowymi placówkami handlowymi w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Liczba mieszkańców na 1 supermarket ⁸⁹	3286	3949	5948
Liczba mieszkańców na 1 hipermarket ⁹⁰	–	63183	52042
Liczba mieszkańców na 1 dom handlowy ⁹¹	–	–	194291
Liczba mieszkańców na 1 dom towarowy ⁹²	–	–	582872
Liczba supermarketów na 100 km ²	1,80	2,05	2,46
Liczba hipermarketów na 100 km ²	–	0,13	0,28
Liczba domów handlowych na 100 km ²	–	–	0,08
Liczba domów towarowych na 100 km ²	–	–	0,03

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Fakt, że na terenie stosunkowo niewielkiej pod względem demograficznym gminy Chocianów funkcjonują aż 4 supermarkety powoduje, że wskaźnik dotyczący dostępności (liczba mieszkańców na 1 obiekt) jest wyraźnie korzystniejszy od przeciętnej dla powiatu i województwa.

TABELA 112: Gmina Chocianów – targowiska⁹³ w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Liczba mieszkańców na 1 targowisko stałe	13143	15796	20099
Liczba mieszkańców na 1 m ² targowiska stałego	2,99	5,22	3,41
Liczba mieszkańców na 1 stały punkt sprzedaży na targowisku stałym	1095	632	394
Liczba targowisk stałych na 100 km ²	0,45	0,51	0,73
Liczba mieszkańców na 1 targowisko sezonowe	–	15796	4429
Liczba targowisk sezonowych na 100 km ²	–	0,51	3,30

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Obecność targowiska stałego na terenie gminy Chocianów, charakteryzującej się stosunkowo niską populacją powoduje, że współczynniki dotyczące dostępności do takiego obiektu (liczba mieszkańców na 1 targowisko, liczba mieszkańców na 1 m² targowiska) są tutaj najkorzystniejsze. Jednakże niewielka liczba stałych punktów sprzedaży na targowisku decyduje o tym, że współczynniki dotyczące charakterystyki samego obiektu (liczba mieszkańców na 1 stały punkt sprzedaży) są zdecydowanie mniej korzystne od tych w powiecie i województwie.

⁸⁹ Sklep o powierzchni sprzedażowej od 400 m² do 2499 m², prowadzący sprzedaż głównie w systemie samoobsługowym, oferujący szeroki asortyment artykułów żywnościowych oraz artykułów nieżywnościowych częstego zakupu.

⁹⁰ Sklep o powierzchni sprzedażowej od 2500 m², prowadzący sprzedaż głównie w systemie samoobsługowym, oferujący szeroki asortyment artykułów żywnościowych i nieżywnościowych częstego zakupu, zwykle z parkingiem samochodowym.

⁹¹ Wielodziałowy (przynajmniej dwa działy branżowe) sklep o powierzchni sal sprzedażowych od 600 m² do 1999 m², prowadzący sprzedaż towarów o podobnym asortymencie jak w domu towarowym.

⁹² Wielodziałowy sklep o powierzchni sal sprzedażowych od 2000 m², prowadzący sprzedaż szerokiego i uniwersalnego asortymentu towarów nieżywnościowych, a często także towarów żywnościowych: mogą również prowadzić pomocniczą działalność gastronomiczną i usługową.

⁹³ Wyodrębniony teren lub budowla (plac, ulica, hala targowa) ze stałymi względnie sezonowymi punktami sprzedaży drobnotalicznej lub urządzeniami przeznaczonymi do prowadzenia handlu, codziennie lub w wyznaczone dni tygodnia.

5.4.2. Gastronomia.

Niezbędnym elementem współtworzącym prestiż danego rejonu jest świadcząca wysoki poziom gastronomia. Należy rozwijać sieć tego typu placówek. W tym celu należy wykorzystać obecne rezerwy lokalizacyjne oraz budynki typu: świetlice wiejskie czy dawne zabytkowe karczmy. Wskazane jest także funkcjonowanie obiektów sezonowych w wybranych miejscowościach, zwłaszcza w kontekście turystycznej i rekreacyjnej penetracji rozległych terenów leśnych. Obecnie obiekty gastronomiczne i gastronomiczno – rozrywkowe reprezentuje 7 placówek, w tym 5 w Chocianowie i 2 na terenach wiejskich. Są to:

- Restauracja „Słoneczna”, Chocianów, ul. Sportowa 1;
- Koktajl bar „Chata”, Chocianów, ul. Kolejowa 54;
- Bar „Przy kominku”, Chocianów, ul. Szprotawska 17a;
- „Bar u Mycy”, Chocianów, ul. Ratuszowa 15;
- „Pizzeria u Jeża”, Chocianów, ul. Kolejowa 1/1b;
- Mała Gastronomia, Ogrodzisko 9;
- Mała gastronomia, Szklary Dolne 39.

5.4.3. Pozostałe placówki usługowe i rzemiosło.

Oferta zakładów rzemieślniczych jest bogata i zróżnicowana. W szczególności świadczą one usługi: budowlane, mechaniki pojazdowej, pośrednictwo oraz inne czynności związane z sektorem produkcyjnym, budownictwem czy obsługą rolnictwa i leśnictwa. Łącznie na terenie gminy w 2012 roku funkcjonowało 521 komercyjnych podmiotów usługowych z następujących sekcji: „G” – handel i naprawy (216), „H” – transport i gospodarka magazynowa (37), „I” – zakwaterowanie i gastronomia (24), „J” – informacja i komunikacja (18), „K” – działalność finansowa i ubezpieczeniowa (25), „L” – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (145) oraz „S” i „T” – pozostała działalność usługowa (56). Dane dla samego miasta prezentowały się następująco: ogółem – 393, w tym: „G” – handel i naprawy (151), „H” – transport i gospodarka magazynowa (21), „I” – zakwaterowanie i gastronomia (15), „J” – informacja i komunikacja (15), „K” – działalność finansowa i ubezpieczeniowa (18), „L” – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (138) oraz „S” i „T” – pozostała działalność usługowa (35). Należy nadmienić, że znaczna ilość zarejestrowanych na terenie gminy Chocianów podmiotów usługowych prowadzi działalność gospodarczą poza granicami gminy, głównie w Lubinie i Polkowicach.

TABELA 113: Gmina Chocianów – placówki usługowe (bez handlu) w 2013 roku.

Miejscowość	Ilość placówek usługowych
1	2
Chocianów	47
Brunów	2
Chocianowiec	–
Jabłonów	1
Michałów	–
Ogrodzisko	5
Parchów	6
Pogorzelska	1
Raków	2
Szklary Dolne	9
Trzebnice	11

1	2
Trzmielów	–
Żabice	3

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

5.4.4. Pośrednictwo finansowe.

W miejscowości Chocianów działalność gospodarczą prowadzą liczne oddziały podmiotów bankowych. Na terenie miasta funkcjonują: Alior Bank (Plac Wolności 21/1a), BZ WBK Oddział Chocianów (ul. Żeromskiego 1), Bank Spółdzielczy w Przemkowie Oddział Chocianów (ul. Bolka I Świdnickiego 9), Bank Spółdzielczy we Wschowie Oddział Chocianów (ul. Kolejowa 9) i SKOK Piast (Plac Wolności 16). Obecność oddziałów poszczególnych banków oraz agencji bankowych pozytywnie wpływa na prestiż gminy. Zarówno klienci detaliczni jak i przedsiębiorcy mogą korzystać z podstawowego wachlarza nowoczesnych usług finansowych. Na terenie gminy funkcjonują także podmioty oferujące usługi ubezpieczeniowe, itp.

Generalnie nasycenie siecią usługową oraz rzemieślniczą jest wystarczające z punktu widzenia lokalnych potrzeb. Ośrodkiem koncentrującym najliczniejszą ilość placówek usługowych jest miejscowość Chocianów. Najwięcej placówek zlokalizowanych jest w centrum tej miejscowości i są to przede wszystkim ulice: Kolejowa, Kościuszki, Plac Wolności i Żeromskiego. W dalszej perspektywie rozwój sektora usługowego uzależniony będzie głównie od lokalnego popytu, a także od rozwoju demograficznego i gospodarczego samego miasta Chocianów jak i poszczególnych miejscowości.

Z pozostałych usług, zwłaszcza ponadpodstawowych, związanych między innymi z: handlem, kulturą, szkolnictwem średnim i wyższym, służbą zdrowia, pośrednictwem finansowym, administracją powiatową i wojewódzką, itd., mieszkańcy gminy korzystają przede wszystkim w pobliskich większych miastach: Polkowice, Lubin, Legnica oraz w stolicy województwa – Wrocławiu.

5. 5. Turystyka i rekreacja.

5.5.1. Główne atrakcje turystyczne i rekreacyjne.

Gmina Chocianów położona jest u bram dość atrakcyjnego regionu turystycznego, tak zwanej „Wrzosowej Krainy”, bazującej na atrakcjach przyrodniczo – krajobrazowych Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. „Wrzosowa Kraina”, cytując fragment jej folderu promocyjnego to „magiczne, ale w pełni autentyczne miejsce. Nazwę nadali jej mieszkańcy, ze względu na rozległe obszary wrzosowisk, wyjątkowych na skalę europejską. Kto raz przyjedzie w te strony, zostanie uwiedziony niepowtarzalnym pięknem lasów i łąk, serdecznością ludzi, smakiem przyrządzanych tu potraw, subtelnością rękodziela, jakością usług oraz harmonijnym współgraniem kultury polskiej, łemkowskiej, jugosłowiańskiej i romskiej. Wrzosowa Kraina to jeden z najpiękniejszych i najczystszych ekologicznie zakątków Dolnego Śląska, który nie do końca został odkryty, co czyni go tak atrakcyjnym dla turystów. To raj dla miłośników przyrody. Tutejsze lasy są prawdziwym królestwem sosny, grzybów i jagód. Miejsce pełne tajemnic i fascynujących krajobrazów. Miejsce, w którym można wypocząć i nabrać sił na łonie natury”. Z drugiej strony, a konkretnie od wchodu i północnego wschodu, gmina Chocianów graniczy bezpośrednio z Legnicko – Głogowskim Okręgiem Miedziowym (LGOM). To specyficzne położenie pomiędzy atrakcyjnym rejonem z punktu widzenia walorów przyrodniczo – krajobrazowych, a przekształconym antropogenicznie obszarem zagłębia miedziowego posiada potencjał turystyczny godny zagospodarowania i wypromowania.

Atrakcje turystyczne gminy związane są głównie z walorami krajobrazowymi zachodniej i północno – zachodniej części województwa dolnośląskiego, to jest: rozległych kompleksów leśnych, miejscami dość urozmaiconej rzeźby terenu i gęstej sieci hydrograficznej, objętych ochroną w postaci: otuliny parku krajobrazowego, obszaru NATURA 2000, Obszarów Chronionego Krajobrazu, rezerwatu przyrody oraz użytków ekologicznych. Naturalny krajobraz powinien przyciągać coraz większe rzesze turystów. Znajdą oni tutaj piękne krajobrazy, czystą wodę, kompleksy leśne, pomniki przyrody oraz inne urokliwe zakątki. Ponadto atrakcje turystyczne uzupełnia bogaty zasób zabytków z barokowym pałacem w Chocianowie i licznymi parkami pałacowymi na czele. Jednakże, pomimo rozległych, urokliwych kompleksów leśnych, obecny rolniczy (tereny wiejskie) i przemysłowo – usługowy (miasto) charakter gminy powoduje, że sektor turystyczny dopiero się rozwija. Obecna infrastruktura turystyczna składa się tu z kilku obiektów noclegowych oraz z dość gęstej sieci pieszych i rowerowych szlaków.

5.5.2. Znakowane trasy turystyczne.

Po obszarze gminy prowadzą znakowane piesze trasy turystyczne, będące w gestii Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego (PTTK), ścieżka dydaktyczna oraz trasy rowerowe.

Szlaki piesze (łączna długość około 70 km):

- **szlak zielony** („leśny”) w relacji: Bolesławiec – Chobienia. Na obszarze gminy prowadzi przez miejscowości: Chocianów, Chocianowiec, Raków i Michałów. Długość szlaku na terenie gminy wynosi około 25 km;
- **szlak żółty** („zabytków”) w relacji: Przemków – Lubiąż. Na obszarze gminy prowadzi przez miejscowości: Pogorzelska, Szklary Dolne i Brunów. Długość szlaku na terenie gminy wynosi około 15 km;
- **czerwony** (pętla prowadząca po Przemkowskim Parku Krajobrazowym) w relacji: Przemków – Chocianów – Gromadka – Przemków. Na obszarze gminy prowadzi przez Chocianów i tereny leśne. Długość szlaku na terenie gminy wynosi około 12 km;
- **droga św. Jakuba** (szlak pielgrzymkowy do Santiago de Compostela). Dolnośląski odcinek szlaku prowadzi od Głogowa, przez Polkowice, Chocianów, Bolesławiec do Zgorzelca. Na obszarze gminy prowadzi przez Chocianów i tereny leśne. Długość szlaku na terenie gminy wynosi około 12 km;
- **ścieżka dydaktyczna** przy rezerwacie przyrody „Czarne Stawy”. Długość trasy wynosi około 4 km.

Trasy rowerowe (łączna długość 70 km):

- **niebieska** (dookoła Lubina). Na obszarze gminy prowadzi przez miejscowość Brunów. Długość trasy na terenie gminy wynosi około 4 km;
- **niebieska** (pętla prowadząca po Przemkowskim Parku Krajobrazowym) w relacji: Przemków – Chocianów – Gromadka – Przemków. Na obszarze gminy prowadzi przez Chocianów i tereny leśne. Długość szlaku na terenie gminy wynosi około 12 km;
- **czerwona** (wokół Chocianowa). Na obszarze gminy prowadzi przez miejscowości: Chocianów, Chocianowiec, Raków, Michałów, Trzebnice, Trzmielów i Pogorzelska. Długość trasy na terenie gminy wynosi około 40 km;
- **żółta** w relacji Polkowice – Chojnów. Na obszarze gminy prowadzi przez tereny leśne i miejscowości Chocianowiec i Michałów. Długość trasy na terenie gminy wynosi około 15 km.

Gmina Chocianów znajduje się także w zasięgu wielu nieoznakowanych tras rowerowych, samochodowych i motocyklowych promowanych przez różne jednostki, organizacje i stowarzyszenia.

TABELA 114: Gmina Chocianów – drogi rowerowe⁹⁴ w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Drogi rowerowe w km ogółem	–	6,6	588,7
Drogi rowerowe w km na 100 km ²	–	0,85	2,95
Drogi rowerowe w km na 1000 mieszkańców	–	0,10	0,20

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

5.5.3. Baza noclegowa.

Obecnie oferta obiektów noclegowych na terenie gminy składa się z 6 podmiotów:

- Hotel „Pod Dębem”, Chocianów, ul Ratuszowa 2. Miejsc noclegowych 37.
- Pokoje Gościnne „u Karola”, Duninów 1. Miejsc noclegowych 10.
- Leśniczówka „Pod Dębami”, Michałów 54. Miejsc noclegowych 15.
- Agroturystyka „Stary Młyn”, Chocianów, ul. Kościuszki 25. Miejsc noclegowych 18.
- Agroturystyka „Dworek w Chocianowie”, Chocianów, ul. Spacerowa 11a. Miejsc noclegowych 14.
- Agroturystyka „Dom Leśnika”, Duninów 2. Miejsc noclegowych 13.

Według danych GUS z 2012 roku na terenie gminy Chocianów funkcjonował 1 całoroczny turystyczny obiekt noclegowy zbiorowego zakwaterowania⁹⁵, dysponujący 82 miejscami noclegowymi. Z bazy noclegowej na terenie gminy w 2012 roku skorzystało 2080 gości. Udzielono im łącznie 4572 noclegi. Oznacza to, że średni pobyt 1 gościa trwał około 2,2 dnia. Wśród korzystających z noclegów było 76 gości zagranicznych.

TABELA 115: Gmina Chocianów – nasycenie usługami turystycznymi w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Obiekty noclegowe ogółem na 100 km ²	0,45	1,28	4,74
Liczba miejsc noclegowych ogółem na 100 km ²	36,94	73,94	296,14
Liczba miejsc noclegowych ogółem na 1000 mieszkańców	6,24	9,12	20,27
Liczba korzystających z noclegów na 1 miejsce noclegowe	25,37	41,79	37,01
Liczba korzystających z noclegów turystów zagranicznych na 1 miejsce	0,93	10,59	8,19
Liczba udzielonych noclegów na 1 miejsce noclegowe	55,76	103,85	96,80
Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym na 1 miejsce	2,12	19,50	19,11
Średnia ilość udzielonych noclegów na 1 gościa	2,20	2,49	2,62
Średnia ilość udzielonych noclegów na 1 gościa z zagranicy	2,29	1,84	2,33
obłożenie bazy noclegowej całorocznej w skali roku (%)	15,28	28,45	26,52

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

⁹⁴ Droga dla rowerów, w myśl ustawy z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 roku Nr 108, poz. 908 z późn. zm.), to droga lub jej część przeznaczona dla ruchu rowerów jednośladowych, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi.

⁹⁵ Główny Urząd Statystyczny (GUS) pod tym pojęciem obejmuje tylko wybrane obiekty zbiorowego zakwaterowania, spełniające określone normy, między innymi: zarejestrowana działalność gospodarcza lub osobowość prawna w sektorze usług turystycznych (sekcja „I” – zakwaterowanie i gastronomia), odpowiednia liczba miejsc noclegowych, standard, a przede wszystkim na bieżąco prowadzona statystyka dotycząca udzielanych noclegów.

Gęstość turystycznych obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania liczonych na 100 km² jest na terenie gminy Chocianów 3-krotnie niższa od średniej charakteryzującej powiat polkowicki oraz 10-krotnie niższa od przeciętnej występującej w całym województwie dolnośląskim (wliczając w nie także wszystkie typowo rolnicze gminy wiejskie). Współczynnik dotyczący liczby miejsc noclegowych na 100 km² jest również niższy od średniej dla powiatu (2-krotnie) i województwa (8-krotnie). Zakładając, że baza w gminie Chocianów składa się tylko z 1 podlegającego statystyce obiektu noclegowego, a w powiecie polkowickim z 10 obiektów, to wartość przytoczonych współczynników jest jednocześnie wyrazem niedoborów w profesjonalnej noclegowej infrastrukturze turystycznej całego rejonu. Wskaźniki wykorzystania turystycznych miejsc noclegowych (liczba korzystających gości na 1 miejsce noclegowe, liczba udzielonych noclegów, obłożenie bazy noclegowej) w gminie Chocianów nadal prezentują się niekorzystnie w stosunku do średniej dla powiatu i całego województwa, przy czym współczynniki dla samego powiatu kształtują się już na zbliżonym poziomie do województwa. Potwierdzeniem powyższego jest fakt, że spośród wszystkich zarejestrowanych noclegów udzielonych turystom w 2012 roku w powiecie polkowickim, jedynie 7,64 % udzielono w gminie Chocianów, a spośród wszystkich gości jedynie 8,64 % skorzystało z bazy noclegowej w gminie Chocianów. Oznaczać to może mniejszą popularność turystyczną gminy Chocianów (np.: ze względu na niższy standard miejscowych obiektów), wyrażoną niższym popytem na miejsca noclegowe w stosunku do konkurencyjnych gmin. Może to również oznaczać nadpodaż miejsc noclegowych w gminie Chocianów (w porównaniu do powiatu polkowickiego i województwa dolnośląskiego) w stosunku do odwiedzających te rejony szeroko rozumianych turystów.

Jak wspomniano wcześniej prezentowane dane nie obejmują pełnego stanu zagospodarowania i ruchu turystycznego. Z oczywistych względów statystyki nie obejmują np.: gospodarstw agroturystycznych, pokoi do wynajęcia, pokoi gościnnych, coraz bardziej popularnych apartamentów, nielegalnych bądź półlegalnych obiektów noclegowych, a także pobyków nie zarejestrowanych w obiektach podlegających obliczeniom statystycznym. Można tylko domniemywać rzeczywistych danych i założyć, że zarówno noclegowych obiektów turystycznych jak i udzielonych noclegów jest kilkakrotnie więcej (wykaz bazy noclegowej na początku podrozdziału). Należy również podkreślić, że znaczny strumień ruchu turystycznego, a tym samym użytkowników lokalnej infrastruktury turystycznej, generują turyści jednodniowi, których w skali roku można liczyć nawet w tysiącach osobodni.

5.5.4. Potencjalne kierunki rozwoju turystyki.

Pomimo istniejących rzeczywistych i potencjalnych możliwości rozwoju turystyki na obszarze gminy, funkcja ta nie była dotychczas należycie rozwijana. W związku ze zmieniającymi się uwarunkowaniami społeczno – gospodarczymi w skali kraju i gmin, a także zwarzywszy na niewykorzystane walory oraz zasoby przyrodnicze gminy Chocianów, wydaje się być zasadne organizowanie tej dochodowej działalności.

Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju należy promować inwestycje sportowe i turystyczne oparte na koncepcji ekorozwoju, harmonijnie wpisanego w struktury przyrodnicze, gospodarcze oraz społeczne regionu Borów Dolnośląskich. Ekologiczny rozwój turystyki powinien być nastawiony na budowę małych ośrodków dla turystów poszukujących spokoju i odosobnienia oraz kontaktu z naturą. Ten kierunek, zgodny z ideą ekorozwoju, zakłada unikanie degradacji walorów przyrodniczych. Teren gminy predysponowany jest do rozwoju trzech rodzajów aktywizacji ekoturystycznej:

- agroturystyka – tworzona w oparciu o bazę noclegową i żywieniową indywidualnych gospodarstw rolnych;
- turystyka wiejska – baza noclegowa i żywieniowa w specjalnie przygotowanych punktach. Mogą to być: nowo budowane niewielkie ośrodki, istniejące zabudowania (np.: folwarczne), pola biwakowe, campingi.

- turystyka umiarkowanie masowa – w oparciu o większe ośrodki noclegowe z towarzyszącą im infrastrukturą sportowo – rekreacyjną.

Biorąc pod uwagę zasoby przyrodniczo – krajobrazowe regionu oczekuje się rozwoju następujących form ekoturystyki:

- krajoznawcza – polegająca na zwiedzaniu różnych miejsc i obiektów. Ta forma dotyczy zarówno turystów wypoczywających kilka godzin, jak i kilka dni;
- biznesowa – kursy, szkolenia, wyjazdy integracyjne;
- kulturowa – bazująca na ofercie kulturalnej lub związana z organizowaniem imprez o różnych charakterze;
- rekreacyjna weekendowa – przyjazdy w wolne dni od pracy z możliwością zakwaterowania
- turystyka specjalistyczna:
 - turystyka rowerowa;
 - turystyka naukowa;
 - obserwacje przyrody;
 - fotografika;
 - malarstwo;
 - hippika;
 - myślistwo;
 - wędkarstwo;
 - turystyka zdrowotna;
 - „zielone szkoły”.

Aby osiągnąć wyżej wymienione cele należy przede wszystkim:

- zainwestować w budowę nowych funkcjonalnych obiektów sportowo – rekreacyjnych;
- przygotować nową bazę noclegową i gastronomiczną, zwłaszcza w większych wsiach;
- przygotować zabytki kultury i przyrody na przyjęcie turystów poprzez: urządzenie parkingów, ogrodzenia oraz inne działania zależne od specyfiki miejsca;
- uzgodnić z właścicielami zbiorników wodnych zasady bezkolizyjnego użytkowania turystycznego;
- zorganizować tereny do liniowej i obszarowej penetracji turystycznej na przyjęcie wypoczywających: pola biwakowe, wiaty, punkty widokowe, stanowiska do łowienia ryb, amfony;
- oznakować dodatkową sieć szlaków, zwłaszcza dla turystyki konnej oraz ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych, i powiązać ją z istniejącą siecią znakowanych tras w sąsiednich gminach.

Walory przyrodnicze regionu powinny wpłynąć na rozbudowę infrastruktury turystycznej, szczególnie bazy noclegowo – gastronomicznej. Ponadto wskazane jest wprowadzanie funkcji turystycznych do obiektów zabytkowych. Przede wszystkim poprzez adaptację zespołów pałacowo – parkowych i zabudowań folwarcznych na hotele, zajazdy lub pensjonaty z towarzyszącymi im ośrodkami sportów np.: jeździeckimi. Aby wykorzystać istniejący potencjał tych obiektów należy doskonalić ich standard, dostosować infrastrukturę do wymogów architektonicznych, ekologicznych oraz ogólnych uwarunkowań ładu przestrzennego.

6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

6. 1. Komunikacja.

Gmina Chocianów, jak na jednostkę o dość urozmaiconym zagospodarowaniu terenu, posiada dobrze rozwinięty i wystarczający pod względem gęstości sieci komunikacyjnej układ drogowy i komunikacyjny. Z punktu widzenia połączeń lokalnych i regionalnych położenie komunikacyjne gminy jest bardzo korzystne, ponieważ w jej gminy przebiegają ważne szlaki drogowe i kolejowe południowo – zachodniej części kraju.

Drogi krajowe:

Przez teren gminy nie przebiegają drogi krajowe. Jednakże w bliskiej odległości od granic gminy przebiegają ważne w polskim układzie transportowym drogi krajowe. 18 km od Chocianowa przebiega droga krajowa nr 3 (docelowo droga ekspresowa S3) łącząca Świnoujście ze Szklarską Porębą – Jakuszcami (granica polsko – czeska). Natomiast w odległości 21 km od Chocianowa zlokalizowany jest węzeł autostradowy (węzeł „Krzyżowa”) gdzie krzyżują się drogi A4 i A18. Autostradowy szlak komunikacyjny A18 – A4 (E36 – E40) łączy Berlin oraz Drezno z Wrocławiem i dalej z Katowicami, Krakowem, a docelowo z Lwowem i Kijowem. Należy dodać, że 20 km od Chocianowa przebiega także droga krajowa nr 94 łącząca Kraków ze Zgorzelcem, będąca alternatywą dla płatnej na większości odcinków autostrady A4.

Drogi wojewódzkie:

- nr 328: Nowe Miasteczko – Przemków – Chocianów – Chojnów – Złotoryja – Świerzawa – Wojcieszów - Marciszów.

Przebiegająca południkowo droga wojewódzka nr 328 pełni ważną rolę w układzie drogowym województwa dolnośląskiego i jako szlak transportowy i komunikacyjny ma znaczenie w zachodniej części województwa. Umożliwia rozprowadzenie ruchu z południowo – zachodniej części województwa lubuskiego w kierunku autostrady A4 oraz kotliny kamiennogórskiej. Obecnie droga nr 328 posiada parametry klasy „G” (główna), nawierzchnię bitumiczną, a dopuszczalne obciążanie pojazdów wynosi 80 kN/oś. Długość drogi na terenie gminy wynosi 11,235 km (km: 32+599 – 43+834) i przebiega przez miejscowość Chocianów (ulice: II Armii Wojska Polskiego, Dominialna, Kościuszki). Według danych Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei we Wrocławiu w 2010 roku średni dobowy ruch pojazdów na drodze nr 328 w rejonie gminy wynosił od 1175 (odcinek Przemków – Chocianów) do 2594 (odcinek Chocianów – Chojnów) pojazdów na dobę i należał do grupy o niskim natężeniu w skali wszystkich dróg o tej samej klasie na terenie całego województwa. Stan techniczny drogi nr 328 na odcinku przebiegającym przez gminę Chocianów określa się jako zły, ze względu na stan nawierzchni oraz brak pobocza i chodników.

- nr 331: Chocianów – Polkowice – Rynarcice.

Droga wojewódzka nr 331 pełni uzupełniającą, lokalną rolę w układzie drogowym województwa dolnośląskiego i jako szlak transportowy i komunikacyjny ma znaczenie praktycznie tylko w rejonie Polkowic. Obecnie droga nr 331 posiada parametry klasy „G” (główna), nawierzchnię bitumiczną, a dopuszczalne obciążanie pojazdów wynosi 80 kN/oś. Długość drogi na terenie gminy wynosi 11,580 km (km: 0+000 – 11+580) i przebiega przez miejscowości Chocianów (ulice: Głogowska i Parkowa) oraz Parchów. Według danych Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei we Wrocławiu w 2010 roku średni dobowy ruch pojazdów na drodze nr 331 w rejonie gminy wynosił 2694

pojazdów na dobę i należał do grupy o niskim natężeniu w skali wszystkich dróg o tej samej klasie na terenie całego województwa. Stan techniczny drogi nr 331 na odcinku przebiegającym przez gminę Chocianów określa się jako zły, ze względu na stan nawierzchni oraz brak pobocza i chodników.

➤ nr 335: Lubin – Chojnów.

Droga wojewódzka nr 335 pełni uzupełniającą, lokalną rolę w układzie drogowym województwa dolnośląskiego i jako szlak transportowy i komunikacyjny ma znaczenie praktycznie tylko w rejonie Lubina i Chojnowa. Umożliwia rozproszanie ruchu z Lubina w kierunku zachodnim, w stronę autostrady A4 i drogi krajowej nr 94. Obecnie droga nr 335 posiada parametry klasy „G” (główna), nawierzchnię bitumiczną, a dopuszczalne obciążanie pojazdów wynosi 80 kN/oś. Długość drogi na terenie gminy wynosi 12,089 km (km: 7+657 – 19+746) i przebiega przez miejscowości Trzebnice i Żabice. Według danych Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei we Wrocławiu w 2010 roku średni dobowy ruch pojazdów na drodze nr 335 w rejonie gminy wynosił od 2734 (odcinek Chojnów – Trzebnice) do 4823 (odcinek Trzebnice – Lubin) pojazdów na dobę i należał do grupy o niskim (odcinek Chojnów – Trzebnice) i średnim (odcinek Trzebnice – Lubin) natężeniu w skali wszystkich dróg o tej samej klasie na terenie całego województwa. Stan techniczny drogi nr 335 na odcinku przebiegającym przez gminę Chocianów określa się jako średni.

Drogi nr 328, 331 i 335 znajdują się w gestii Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei (DSDiK) we Wrocławiu. Ich łączna długość na terenie gminy wynosi 34,904 km. W najbliższych latach DSDiK we Wrocławiu nie przewiduje inwestycji na terenie gminy Chocianów.

TABELA 116: Gmina Chocianów – wyniki pomiarów średniego dobowego ruchu pojazdów na drodze wojewódzkiej nr 328 w 2010 roku.

Odcinek	Przemków – Chocianów	Chocianów – Chojnów
Numer punktu pomiarowego	02042	02043
Pikietaż (km: od – do)	21,9 – 37,5	37,5 – 54,1
Długość odcinka (km)	15,6	16,6
Rodzajowa struktura ruchu pojazdów samochodowych	Liczba pojazdów	
Motocykle	12	39
Samochody osobowe	935	2203
Lekkie samochody ciężarowe	99	132
Samochody ciężarowe	bez przyczepy	47
	z przyczepą	48
Autobusy	28	18
Ciągniki rolnicze	8	5
Pojazdy samochodowe ogółem	1175	2594

Źródło: Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu, 2013.

TABELA 117: Gmina Chocianów – wyniki pomiarów średniego dobowego ruchu pojazdów na drodze wojewódzkiej nr 331 w 2010 roku.

Odcinek		Chocianów – Polkowice
Numer punktu pomiarowego		02056
Pikietaż (km: od – do)		0,0 – 15,6
Długość odcinka (km)		15,6
Rodzajowa struktura ruchu pojazdów samochodowych		Liczba pojazdów
Motocykle		24
Samochody osobowe		2158
Lekkie samochody ciężarowe		210
Samochody ciężarowe	bez przyczepy	65
	z przyczepą	194
Autobusy		38
Ciągniki rolnicze		5
Pojazdy samochodowe ogółem		2694

Źródło: Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu, 2013.

TABELA 118: Gmina Chocianów – wyniki pomiarów średniego dobowego ruchu pojazdów na drodze wojewódzkiej nr 335 w 2010 roku.

Odcinek		Chojnów – Trzebnice	Trzebnice – Lubin
Numer punktu pomiarowego		02069	02070
Pikietaż (km: od – do)		0,3 – 13,4	13,4 – 26,0
Długość odcinka (km)		13,1	12,6
Rodzajowa struktura ruchu pojazdów samochodowych		Liczba pojazdów	
Motocykle		27	43
Samochody osobowe		2190	4307
Lekkie samochody ciężarowe		246	232
Samochody ciężarowe	bez przyczepy	71	183
	z przyczepą	170	24
Autobusy		22	34
Ciągniki rolnicze		8	0
Pojazdy samochodowe ogółem		2734	4823

Źródło: Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu, 2013.

Drogi powiatowe:

TABELA 119: Gmina Chocianów – wykaz dróg powiatowych.

Nr drogi	Przebieg drogi	Pikietaż (km: od – do)	Długość drogi (km)	Klasa drogi	Nawierzchnia
1126D	DW nr 335 – Brunów – Szklary Dolne	0+000 – 6+217	6,217	L	MB
1137D	Chocianów – Trzebnice	2+140 – 9+897	7,757	Z	MB
1138D	Parchów – Nowa Wieś Lubińska – Jędrzychów – Szklary Górne	0+000 – 0+943	0,943	Z	MB
1139D	Sieroszowice – Jędrzychówek – Pogorzelska – Parchów	2+000 – 4+550	2,550	L	MB
1144D	Nowa Kuźnia – Jabłonów	2+435 – 2+985	0,550	L	MB
1147D	Parchów – Jabłonów	0+000 – 3+175	3,175	L	MB
1154D	DW nr 335 – Michałów – Trzebnice	0+000 – 4+308	4,308	L	MB
1155D	Chocianowiec – Raków – DW nr 328	0+000 – 4+864	4,864	L	MB , G
1176D	Chocianów, ul. Lubińska	22+657 – 22+879	0,222	Z	MB
1177D	Chocianów, ul. Trzebnicka	0+000 – 2+140	2,140	Z	MB
1178D	Chocianów, ul. Kościuszki	32+840 – 33+100	0,260	Z	MB
1219D	Szklary Górne – Szklary Dolne – Trzmielów – Chocianów	10+512 – 22+657	12,145	Z	MB
1234D	Krzeczyn Wielki – Ogrodziska – Żabice	6+440 – 10+378	3,938	Z	MB
2272D	Nowa Kuźnia – Chocianów	28+315 – 32+840	4,525	Z	MB

Rodzaj nawierzchni: MB – masa bitumiczna, G – gruntowa.

Źródło: Polkowicki Zarząd Dróg Powiatowych w Przemkowie, 2013.

Łącznie długość dróg powiatowych na terenie gminy Chocianów wynosi 53,594 km. Nawierzchnię bitumiczną posiada 51,905 km (96,85 %), a gruntową 1,689 km (3,15 %). Wyszczególnione powyżej trasy znajdują się w gestii Polkowickiego Zarządu Dróg Powiatowych w Przemkowie (PZDP). W najbliższych latach PZDP w Przemkowie planuje modernizację dróg nr: 1126D, 1137D, 1138D, 1139D, 1155D, 1177D i 1219D na wybranych odcinkach.

Drogi gminne:

TABELA 120: Gmina Chocianów – wykaz dróg gminnych na terenie miasta Chocianów.

Nazwa ulicy	Długość drogi (km)	Powierzchnia drogi (tys. m ²)	Klasa drogi	Nawierzchnia
1	2	3	4	5
1-go Maja	0,242	1,694	L	Utwardzona
3-go Maja	0,149	1,609	L	Utwardzona
II Armii Wojska Polskiego	0,292	2,891	L	Utwardzona
Akacyjowa	0,142	b.d.	L	Gruntowa
Aleja Sybiraków	0,302	b.d.	L	Utwardzona
Apteczna	0,053	0,302	L	Utwardzona

1	2	3	4	5
Armii Krajowej	0,472	5,358	L	Utwardzona
Bolka I Świdnickiego	0,168	b.d.	L	Utwardzona
Brzozowa	0,168	1,042	L	Gruntowa
Daglezjowa	0,218	1,264	L	Gruntowa
Dominialna	0,298	1,459	L	Utwardzona
Fabryczna	0,323	3,133	L	Utwardzona
Górnicza	1,123	6,300	L	Bitumiczna
Gwarków	0,160	3,940	L	Bitumiczna
Jagodowa	0,152	b.d.	L	Gruntowa
Kasztanowa	0,972	6,086	L	Utwardzona
Kolejowa	0,657	6,964	L	Utwardzona
Kolonialna	0,270	4,185	L	Utwardzona
Kościuszki	0,207	2,124	L	Utwardzona
Krótka	0,439	4,390	L	Utwardzona
Kwiatowa	0,135	1,714	L	Utwardzona
Leśna	0,170	b.d.	L	Gruntowa
Lipowa	0,338	3,859	L	Utwardzona
Odrodzenia	0,163	1,744	L	Utwardzona
Ogrodowa	0,199	0,895	L	Utwardzona
Piotrowska	0,325	2,795	L	Utwardzona
Plac PKP	–	0,829	–	Utwardzona
Plac PKS	–	1,422	–	Utwardzona
Plac przed Urzędem Miasta	0,058	0,824	L	Utwardzona
Plac przy CHSM	–	b.d.	–	Utwardzona
Plac Wolności	0,364	9,576	L	Utwardzona
Pocztowa	0,297	3,1374	L	Utwardzona
Polna	0,301	2,107	L	Utwardzona
Poprzeczna	0,048	0,389	L	Utwardzona
Ratuszowa	0,256	2,777	L	Utwardzona
Słoneczna	0,193	2,307	L	Bitumiczna
Sosnowa	0,394	b.d.	L	Gruntowa
Spacerowa	1,214	8,6926	L	Utwardzona
Sportowa	0,183	3,843	L	Utwardzona
Szkolna	0,194	1,840	L	Utwardzona
Szprotawska	0,661	5,466	L	Utwardzona
Środkowa	0,119	0,5355	L	Gruntowa
Świerkowa	0,516	5,844	L	Utwardzona
Targowa	0,115	b.d.	L	Utwardzona
Topolowa	0,146	b.d.	L	Gruntowa
Tylna	0,137	0,9625	L	Utwardzona
Wesoła	1,095	17,739	L	Utwardzona
Wiązowa	0,171	0,957	L	Gruntowa

1	2	3	4	5
Wrzosowa	0,116	b.d.	L	Gruntowa
Wspólna	0,054	0,474	L	Utwardzona
Zacisze	0,527	4,532	L	Utwardzona
Zamkowa	0,114	0,570	L	Gruntowa
Zaułek Fabryczny	0,218	1,005	L	Gruntowa
Zielona	1,488	b.d.	L	Gruntowa
Żeromskiego	0,135	1,391	L	Utwardzona
Żymierskiego	1,058	11,532	L	Utwardzona

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

TABELA 121: Gmina Chocianów – wykaz dróg gminnych na terenach wiejskich (tylko utwardzone).

Lokalizacja drogi	Długość drogi (km)	Powierzchnia drogi (tys. m ²)	Klasa drogi	Nawierzchnia
Brunów (działki: 374/4, 374/5)	0,813	3,252	L	Utwardzona
Chocianowiec (działka 1808)	0,676	2,366	L	Utwardzona
Chocianowiec (działki: 1608, 1633)	4,180	15,466	L	Utwardzona
Pogorzelska (działka 118/4)	1,202	4,808	L	Utwardzona
Pogorzelska (działka 298)	1,148	5,510	L	Utwardzona
Szklary Dolne (działka 901)	0,908	3,634	L	Utwardzona

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Łączna długość dróg gminnych na terenie miasta wynosi 22,779 km, z czego 19,183 km utwardzonych (84,14 %) i 3,616 km gruntowych (15,86 %). Na terenach wiejskich długość dróg gminnych utwardzonych wynosi 8,927 km.

Generalnie stan dróg na terenie gminy jest zadowalający pod względem możliwości obsługi przez nie poszczególnych obszarów zabudowy (drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne). Większość dróg nie posiada jednak odpowiedniej wytrzymałości i jest w złym stanie technicznym. Jakość nawierzchni, zwłaszcza na drogach wojewódzkich i wybranych odcinkach dróg powiatowych i gminnych wymaga pilnych napraw i modernizacji. Brak kanalizacji deszczowej oraz rowów odwadniających uniemożliwia odprowadzenie wód opadowych lub prawidłowe odwodnienie korpusu drogi. Na terenach zabudowanych w dużej mierze drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne i wewnętrzne nie posiadają chodników i ruch pieszy odbywa się na poboczu lub jezdni. Przebieg dróg wojewódzkich ze względu na spodziewany wzrost natężenia ruchu koliduje z zabudową mieszkaniową, zwłaszcza na terenie Chocianowa oraz wsi Parchów w kontekście emisji hałasu. Do najpilniejszych zadań modernizacyjnych układu drogowego gminy należą:

- budowa obwodnicy Chocianowa w ciągu dróg wojewódzkich nr 328 i 331;
- budowa obejścia miejscowości Parchów w ciągu drogi wojewódzkiej nr 331;
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 328 do pełnych parametrów klasy „G”;
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 331 do pełnych parametrów klasy „G”;
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 335 do pełnych parametrów klasy „G”;
- modernizacja dróg powiatowych do pełnych parametrów klasy „Z”;
- modernizacja wybranych dróg powiatowych (1137D, 1219D, 2272D) do parametrów klasy „G”;

- dostosowanie parametrów jezdni i nośności nawierzchni dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych do ruchu ciężkiego i pojazdów rolniczych, zwłaszcza w perspektywie ewentualnego rozwoju funkcji produkcyjnych, przetwórstwa rolno – spożywczego i ruchu turystycznego;
- budowa dróg wewnętrznych do obsługi poszczególnych posesji oraz dojazdów do użytków rolnych;
- budowa chodników dla ruchu pieszego i rowerowego;
- budowa zatok autobusowych;
- monitoring natężenia hałasu emitowanego przez pojazdy.

TABELA 122: Gmina Chocianów – gęstość gminnej i powiatowej sieci drogowej w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Współczynniki w km na 1000 mieszkańców			
Drogi gminne o nawierzchni twardej	b.d. ⁹⁶	2,23	2,32
Drogi gminne o nawierzchni gruntowej		3,43	1,49
Drogi gminne ogółem		5,66	3,81
Drogi powiatowe o nawierzchni twardej	3,95	3,97	2,84
Drogi powiatowe o nawierzchni gruntowej	0,13	0,14	0,13
Drogi powiatowe ogółem	4,08	4,11	2,97
Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej	b.d. ⁹⁷	6,20	5,16
Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni gruntowej		3,57	1,62
Drogi gminne i powiatowe ogółem		9,77	6,78
Współczynniki w km na 100 km²			
Drogi gminne o nawierzchni twardej	b.d. ⁹⁸	18,05	33,91
Drogi gminne o nawierzchni gruntowej		27,83	21,82
Drogi gminne ogółem		45,88	55,73
Drogi powiatowe o nawierzchni twardej	23,38	32,23	41,53
Drogi powiatowe o nawierzchni gruntowej	0,76	1,23	1,93
Drogi powiatowe ogółem	24,14	33,46	43,46
Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej	b.d. ⁹⁹	50,28	75,44
Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni gruntowej		29,06	23,75
Drogi gminne i powiatowe ogółem		79,34	99,19

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

⁹⁶ Brak możliwości obliczenia współczynników ze względu na niepełną inwentaryzację dróg gminnych.⁹⁷ Brak możliwości obliczenia współczynników ze względu na niepełną inwentaryzację dróg gminnych.⁹⁸ Brak możliwości obliczenia współczynników ze względu na niepełną inwentaryzację dróg gminnych.⁹⁹ Brak możliwości obliczenia współczynników ze względu na niepełną inwentaryzację dróg gminnych.

TABELA 123: Gmina Chocianów – podstawowe współczynniki dotyczące nasycenia motoryzacją w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Współczynniki na 1000 mieszkańców			
Pojazdy ogółem	b.d.	546,38	622,12
Samochody osobowe	b.d.	439,94	495,32
Motocykle	b.d.	14,94	21,50
Motorowery	b.d.	30,21	21,75
Samochody ciężarowe	b.d.	49,60	72,55
Autobusy	b.d.	2,61	2,77
Współczynniki na 100 km²			
Pojazdy ogółem	b.d.	4431,58	9089,52
Samochody osobowe	b.d.	3568,29	7236,95
Motocykle	b.d.	121,18	314,09
Motorowery	b.d.	245,06	317,80
Samochody ciężarowe	b.d.	402,31	1059,94
Autobusy	b.d.	21,18	40,51

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Komunikacja samochodowa:

Dobrze rozwinięta jest sieć podstawowej komunikacji autobusowej, obsługiwanej głównie przez Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej (PKS), zwłaszcza PKS Lubin oraz prywatne BUSy. Dzięki niej można bezpośrednio dotrzeć do każdego sołectwa gminy oraz do miejscowości sąsiednich takich jak między innymi: Lubin, Polkowice, Przemków, Chojnów czy Bolesławiec. Inne połączenia krajowe (międzyregionalne) oraz międzynarodowe realizowane są poprzez dworce autobusowe w Lubinie, Legnicy lub Bolesławcu. Problemem dla nie zmotoryzowanych mieszkańców gminy, zwłaszcza młodzieży jest mała częstotliwość kursów pomiędzy Chocianowem a poszczególnymi miejscowościami wiejskimi.

Linie kolejowe:

- nr 303: Rokitki – Chocianów – Przemków – Niegosławice – Kozuchów.

Na terenie gminy Chocianów jest to linia normalnotorowa, jednotorowa, niezelektryfikowana, klasy lokalnej o długości około 5,3 km (km: 5+650 – 10+900). Na terenie gminy formalnie czynny jest tylko odcinek od km 5+650 (granica gminy) do km 6+900 (jednostka wojskowa w Duninowie) i jest on ujęty w wykazie linii kolejowych państwowego znaczenia¹⁰⁰ ze względów obronnych. Prędkość na czynnym odcinku linii wynosi do 20 km/h, a dopuszczalny nacisk 177 kN/oś. Odcinek od km 6+900 (Duninów) do km 10+900 (Chocianów) jest nieczynny. Odcinek od km 10+900 do km 31+100, a więc od Chocianowa w kierunku Przemkowa i Niegosławic, jest również nieczynny (praktycznie nieistniejący) i ma formalną decyzję o likwidacji. Na czynnym odcinku linii kursują tylko pociągi towarowe. Infrastrukturę kolejową na trasie nr 303 na terenie gminy stanowi nieczynna stacja kolejowa w Chocianowie. Przebieg linii nie koliduje z obecnym zagospodarowaniem terenu, a zwłaszcza z zabudową mieszkaniową i mieszkaniowo – usługową. PKP Polskie Linie Kolejowe SA, Zakład Linii Kolejowych we

¹⁰⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 2013 roku w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym (Dz. U. z 2013 roku, poz. 569).

Wrocławiu nie przewidują zamierzeń inwestycyjnych związanych z modernizacją linii oraz przywrócenia na niej ruchu pasażerskiego. W związku z oczekiwanym rozwojem funkcji produkcyjnych na terenie Chocianowa zasadna wydaje się być modernizacja linii na odcinku od Chocianowa do Rokitek, położonych na międzynarodowym szlaku kolejowym nr 275, umożliwiającą ruch składów towarowych.

TABELA 124: Gmina Chocianów – podstawowe parametry techniczne linii kolejowej nr 303¹⁰¹.

Tor	Km (od – do)	Klasy linii	Maksymalne prędkości (km/h)		
			Pociągi pasażerskie	Autobusy szynowe	Pociągi towarowe
N	-1,234 – 0,252	B2	40	40	40
	0,252 – 6,900	B2	20	20	20
	6,900 – 10,900	--	0	0	0

Tor – „N” – nieparzysty (jeden na szlaku; pierwszy na stacji).

Kilometraż o ujemnej wartości występuje w przypadku, gdy początek kilometracji linii znajduje się przed osią stacji lub posterunku odgałęźnego.

Klasy linii – „B2” – nacisk osi 177 kN/oś (18,0 t/oś) ; nacisk liniowy 63 kN/m (6,4 t/m).
-- linia nieczynna.

Wartość „0” w kolumnie „maksymalne prędkości” oznacza, że ze względu na stan techniczny nie jest opracowywany rozkład jazdy.

Źródło: PKP Polskie Linie Kolejowe SA, 2013.

Na terenie gminy Chocianów do połowy lat 80-tych XX wieku funkcjonowała jeszcze linia kolejowa w relacji Lubin Górniczy – Chocianów. Na terenie gminy infrastrukturę kolejową tworzyły przystanki w miejscowościach: Szklary Dolne, Brunów, Trzebnice i Chocianowiec. Ruch pasażerski zawieszono w 1985 roku, a ruch towarowy w 1987 roku. W 1992 roku linię zlikwidowano. Obecnie torowisko jest rozebrane, a były przystanki kolejowe zostały zaadaptowane na inne cele lub nie istnieją.

Fakt istnienia różnorodnej sieci komunikacyjnej i transportowej podnosi prestiż gminy oraz stanowi istotny argument, pozwalający stymulować jej dalszy gospodarczy rozwój. Wymaga ona jednak gruntownych modernizacji, zwłaszcza drogi wojewódzkiej i linia kolejowa.

6. 2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.

6.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Obecnie gmina Chocianów jest zaopatrywana w wodę przez sieć wodociągową rozdzielczą o długości 108,7 km z 1395 połączeniami prowadzącymi do budynków mieszkalnych. W 2012 roku dostarczono mieszkańcom 413,3 dm³ wody. W sieć wodociągową nie są wyposażone wszystkie miejscowości. Bez sieci pozostają wsie Michałów i Raków. Mieszkańcy tych wsi zaopatrują się w wodę z indywidualnych bądź grupowych studni przydomowych. Zaopatrzeniem mieszkańców gminy w wodę zajmuje się Przedsiębiorstwo Wodociągowe – Kanalizacyjne (PWK) sp. z o.o. z Chocianowa (ul. Głogowska 14).

¹⁰¹ Według PKP Polskie Linie Kolejowe SA, *Regulamin przydzielania tras pociągów i korzystania z przydzielonych tras pociągów przez licencjonowanych przewoźników kolejowych w ramach rozkładu jazdy 2013/2014* – Uchwała nr 79/2013 Zarządu PKP PLK SA z dnia 05 lutego 2013 roku.

TABELA 125: Gmina Chocianów – wyposażenie w sieć wodociągową w 2013 roku.

Miejscowość	Długość sieci w km	Ilość przyłączy
Chocianów	42,6	468
Brunów	3,8	76
Chocianowiec	7,7	138
Jabłonów	1,8	18
Michałów	–	–
Ogrodzisko	2,7	31
Parchów	16,8	126
Pogorzelska	8,5	46
Raków	–	–
Szklary Dolne	b.d.	b.d.
Trzebnice	8,5	135
Trzmielów	3,1	31
Żabice	6,5	58

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Na terenie gminy funkcjonują 4 ujęcia wód podziemnych dla celów komunalnych:

- SUW Chocianów;
- SUW Brunów;
- SUW Pogorzelska;
- SUW Trzebnice.

Miejscowości Jabłonów, Szklary Dolne i Trzmielów zaopatrywane są w wodę z ujęć zlokalizowanych poza terenem gminy Chocianów.

SUW CHOCIANÓW:

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6341.45.2012) z dnia 31 października 2012 roku udzielono pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód podziemnych ze studni nr 1b o głębokości 82,0 m, znajdującej się na terenie zakładu PWK sp. z o.o. przy ul. Głogowskiej 14 w Chocianowie (działka ewidencyjna nr 30/20, obręb Chocianów), o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q_e = 35,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji 15,6 m w ilości:

- $Q_{\text{maxh}} = 35,0 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{śrd}} = 780,0 \text{ m}^3/\text{d}$;
- $Q_{\text{maxd}} = 840,0 \text{ m}^3/\text{d}$;
- $Q_{\text{maxr}} = 307440 \text{ m}^3/\text{r}$,

i wykorzystania jej w celu zaopatrzenia w wodę mieszkańców Chocianowa.

Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie w wód wydano na czas określony do 31 grudnia 2032 roku.

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6223–17/09) z dnia 08 września 2009 roku udzielono PKW sp. z o.o. pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód w zakresie poboru wód podziemnych ze studni nr P–11bis, na ujęciu wody „Tartak” o głębokości 63,3 m i zasobach eksploatacyjnych $Q_e = 14,0 \text{ m}^3/\text{h}$, przy depresji $S_e = 6,9 \text{ m}$, promieniu leja depresji $R = 186 \text{ m}$ i rzędnej wysokościowej $H = 145,99 \text{ m n.p.m.}$, zlokalizowanej przy ul. Kościuszki w Chocianowie, w ilości:

- $Q_{\text{maxh}} = 14,0 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{śrd}} = 300,0 \text{ m}^3/\text{d}$;

- $Q_{\max d} = 336,0 \text{ m}^3/\text{d}$,

dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców Chocianowa.

Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie w wód wydano na czas określony do 31 grudnia 2029 roku.

SUW BRUNÓW:

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6223–2/08) z dnia 22 lutego 2008 roku udzielono PKW sp. z o.o. pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód w zakresie poboru wód podziemnych przy pomocy studni wierconych z ujęcia wody we wsi Brunów, składającego się ze studni Nr I, o głębokości 32 m, wydajności eksploatacyjnej $Q = 74 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 6 \text{ m}$ oraz ze studni Nr Ia, o głębokości 26 m, wydajności eksploatacyjnej $Q = 83 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 3,1 \text{ m}$ i wykorzystania jej do celów zaopatrzenia w wodę wodociągów wiejskich wsi Brunów, Krzeczyn Mały i Górzycza, w ilości:

- $Q_{\text{śrh}} = 11,00 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{maxh}} = 31,0 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{śrd}} = 251,0 \text{ m}^3/\text{d}$;
- $Q_{\text{maxd}} = 466,0 \text{ m}^3/\text{d}$.

Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie w wód wydano na czas określony do 31 grudnia 2017 roku.

SUW POGORZELISKA:

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6223–1/08) z dnia 22 lutego 2008 roku udzielono PKW sp. z o.o. pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód w zakresie poboru wód podziemnych przy pomocy studni wierconych z ujęcia wody we wsi Pogorzelska, składającego się ze studni Nr II/82, o głębokości 20 m, wydajności eksploatacyjnej $Q = 53 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 1,7 \text{ m}$ oraz ze studni Nr IIz, o głębokości 20 m, wydajności eksploatacyjnej $Q = 50 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 2,04 \text{ m}$ i wykorzystania jej do celów zaopatrzenia w wodę wodociągów wiejskich wsi Pogorzelska i Parchów, w ilości:

- $Q_{\text{śrh}} = 7,10 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{maxh}} = 27,70 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{śrd}} = 150,28 \text{ m}^3/\text{d}$;
- $Q_{\text{maxd}} = 221,52 \text{ m}^3/\text{d}$.

Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie w wód wydano na czas określony do 31 grudnia 2017 roku.

SUW TRZEBNICE:

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6223–3/08) z dnia 22 lutego 2008 roku udzielono PKW sp. z o.o. pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód w zakresie poboru wód podziemnych przy pomocy studni wierconych z ujęcia wody we wsi Trzebnice – Marynów, składającego się z trzech studni: Nr I, o głębokości 28 m, wydajności eksploatacyjnej $Q = 14,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 3,6 \text{ m}$, Nr II, o głębokości 26 m, wydajności eksploatacyjnej $Q = 31 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 1,8 \text{ m}$ oraz Nr III, o głębokości 30 m, wydajności eksploatacyjnej $Q = 41,9 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 1,8 \text{ m}$ i wykorzystania jej do celów zaopatrzenia w wodę wodociągów wiejskich wsi Trzebnice – Marynów, Żabice, Ogrodziska i Chocianowiec, w ilości:

- $Q_{\text{śrh}} = 25,92 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{maxh}} = 67,00 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{śrd}} = 414,75 \text{ m}^3/\text{d}$;
- $Q_{\text{maxd}} = 622,13 \text{ m}^3/\text{d}$.

Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie w wód wydano na czas określony do 31 grudnia 2017 roku.

TABELA 126: Gmina Chocianów – źródło zaopatrzenia w wodę w 2013 roku.

Miejscowość	Źródło zaopatrzenia w wodę
Chocianów	SUW Chocianów
Brunów	SUW Brunów
Chocianowiec	SUW Trzebnice
Jabłonów	zakup wody z ujęcia PWK sp. z o.o. w Przemkowie
Michałów	–
Ogrodzisko	SUW Trzebnice
Parchów	SUW Pogorzelska
Pogorzelska	SUW Pogorzelska
Raków	–
Szklary Dolne	zakup wody z ujęcia „Energetyka Lubin”
Trzebnice	SUW Trzebnice
Trzmielów	zakup wody z ujęcia „Energetyka Lubin”
Żabice	SUW Trzebnice

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Na terenie gminy Chocianów zostały wyznaczone bezpośrednie strefy ochronne ujęć wód. Nie wyznaczono stref ochrony pośredniej.

SUW CHOCIANÓW:

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6324.21.2012) z dnia 31 października 2012 roku ustanowiono z dniem 01 stycznia 2013 roku strefę ochrony bezpośredniej studni 1b w Chocianowie, obejmującą kwadrat o bokach 20 m i powierzchni 400 m² (w granicach istniejącego ogrodzenia) na terenie działki ewidencyjnej nr 30/20 obręb Chocianów.

Na terenie ochrony bezpośredniej ujęcia wody podziemnej, o której mowa powyżej, należy:

- odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- zagospodarować teren zielenią;
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- ograniczyć do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- przestrzegać przepisów wynikających z ustawy Prawo wodne dotyczących ograniczeń, nakazów i zakazów na terenie strefy ochronnej ujęcia wody.

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6223–17/09) z dnia 08 września 2009 roku ustanowiono strefę ochrony sanitarnej bezpośredniej ujęcia wody podziemnej „Tartak” (studnia głębinowa P–11bis) w granicach wyznaczonej strefy dla zlikwidowanej studni P–11 (w granicach ogrodzenia), zlokalizowanej na działce nr 14/22 przy ul. Kościuszki w Chocianowie.

SUW BRUNÓW, SUW POGORZELISKA, SUW TRZEBNICE:

Zgodnie z art. 52 ustawy Prawo wodne (Dz. U. z 2012 roku, poz. 145 z późn. zm.) dopuszcza się ustanowienie strefy ochronnej obejmującej wyłącznie teren ochrony bezpośredniej, jeżeli jest to uzasadnione lokalnymi warunkami hydrogeologicznymi, hydrologicznymi i geomorfologicznymi oraz zapewnia konieczną ochronę ujmowanej wody. Zgodnie z art. 53 ww. ustawy na terenie ochrony bezpośredniej ujęć wód podziemnych zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody. Na terenie ochrony bezpośredniej ujęć wód należy:

- odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- zagospodarować teren zielenią;
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- ograniczyć do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Teren ochrony bezpośredniej należy ogrodzić. Na ogrodzeniu należy umieścić tablice zawierające informacje o ujęciu wody i zakazie wstępu osób nieupoważnionych.

TABELA 127: Gmina Chocianów – gęstość sieci wodociągowej w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Gęstość sieci wodociągowej ¹⁰² w km/100 km ² ogółem	48,96	61,64	73,60
Gęstość sieci wodociągowej ¹⁰³ w km/100 km ² w miastach	477,8	314,1	236,6
Gęstość sieci wodociągowej ¹⁰⁴ w km/100 km ² na wsi	30,9	48,3	53,3
Zużycie wody na 1 korzystającego w m ³ ogółem	32,8	31,1	34,4
Zużycie wody na 1 korzystającego w m ³ w mieście	28,5	30,2	35,9
Zużycie wody na 1 korzystającego w m ³ na wsi	40,8	32,6	30,3
Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³ ogółem	31,5	29,9	31,6
Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³ w mieście	28,1	29,9	34,7
Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³ na wsi	37,4	29,9	24,6
% ludności ogółem korzystającej z wodociągu	95,9	96,0	91,9
% ludności miejskiej korzystającej z wodociągu	98,7	99,2	96,8
% ludności wiejskiej korzystającej z wodociągu	91,1	91,3	80,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Gęstość sieci wodociągowej ogółem na terenie gminy Chocianów jest niższa zarówno od średniej wartości charakteryzującej powiat polkowicki jak i województwo dolnośląskie. Podobna charakterystyka kształtuje się w ujęciu obejmującym tylko tereny wiejskie. Pomimo tego oba wskaźniki są i tak dość wysokie jak na gminę miejsko – wiejską zwłaszcza, że poza terenem miasta charakteryzuje się ona także zwartą zabudową, a ponadto dwie miejscowości pozostają bez sieci. Dostępność mieszkańców do sieci wodociągowej (% ludności korzystającej z

¹⁰² Sieć rozdzielcza, bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów.

¹⁰³ Sieć rozdzielcza, bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów.

¹⁰⁴ Sieć rozdzielcza, bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów.

wodociągu) na terenie analizowanej gminy jest statystycznie w każdej kategorii (ogółem, miasta, wsie) nieznacznie mniej korzystna od wartości dla powiatu, ale znacznie korzystniejsza od średniej dla całego województwa.

Istniejące źródła zaopatrzenia i przepustowość głównych rurociągów umożliwiają dalszy rozwój osadnictwa na terenie gminy. Sieć wodociągowa na potrzeby bytowo – gospodarcze i przeciwpożarowe powinna być sukcesywnie rozbudowywana na bazie istniejącego układu w miarę narastania potrzeb wynikających ze zwiększenia intensywności zabudowy i objęcia zabudową nowych terenów, jak również dla objęcia mieszkańców dotychczas nie podłączonych. Uzbrojenie w sieć wodociągową nowych terenów powinno być prowadzone wyprzedzająco w stosunku do zabudowy kubaturowej.

W zakresie zaopatrzenia w wodę planuje się następujące inwestycje:

- rozbudowa sieci w mieście Chocianów – uzbrojenie terenu pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne w sieć wodociągową w rejonie ulic II Armii Wojska Polskiego i Środkowej;
- wymiana sieci wodociągowej w rejonie ul. Odrodzenia na „Osiedlu Zwycięstwa” w Chocianowie;
- budowa nowej studni głębinowej na terenie miasta Chocianów;
- modernizacja SUW Chocianów;
- budowa SUW Brunów:
 - etap II – budowa nowego budynku SUW, budowa nowego odstoju popłuczyn, budowa zbiornika ścieków i zewnętrzne sieci technologiczne;
 - etap III – pozostałe obiekty;
- wykonanie dokumentacji projektowej i budowa sieci wodociągowej we wsi Brunów – Szklary Dolne (zaopatrzenie w wodę mieszkańców wsi Szklary Dolne i Trzmielów z SUW Brunów);
- wymiana sieci wodociągowej (około 500 mb) we wsi Szklary Dolne;
- opracowanie dokumentacji projektowej obejmującej budowę sieci wodociągowej z przyłączami wody w miejscowości Raków;
- modernizacja SUW Pogorzelska.

6.2.2. Kanalizacja.

Obecnie na terenie gminy Chocianów sieć kanalizacyjną posiada jedynie częściowo miasto Chocianów oraz wieś Trzebnice. W 2013 roku długość sieci kanalizacyjnej wyniosła tu 36,8 km z 358 połączeniami prowadzącymi do budynków mieszkalnych (w mieście odpowiednio: 36,3 km i 352 połączenia). W 2012 roku odprowadzono siecią 332 dam³ ścieków. Bez kanalizacji sanitarnej część miasta i praktycznie wszystkie miejscowości wiejskie. Gospodarka ściekowa opiera się tam na powszechnym, przejściowym gromadzeniu ścieków w zbiornikach wybieralnych i wywożeniu ich przez uprawnione podmioty do oczyszczalni ścieków w Chocianowie. Realizowane są tam także przydomowe oczyszczalnie ścieków.

TABELA 128: Gmina Chocianów – wyposażenie w sieć kanalizacyjną w 2013 roku.

Miejscowość	Długość sieci w km	Ilość przyłączy
Chocianów	36,3	352
Trzebnice	0,5	6

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Chocianów, 2013.

Miasto Chocianów posiada w przeważającej mierze system kanalizacji ogólnospławnej. W zachodniej części miasta występuje kanalizacja rozdzielcza, włączona do układu ogólnospławnego. Wody opadowe z tego rejonu miasta odprowadzane są systemem kanalizacji deszczowej do Potoku Równik. Główny kolektor kanalizacji ogólnospławnej rozpoczyna się na osiedlu „Wesoła”. Ścieki z tego rejonu odprowadzane są do zbiornika retencyjnego, skąd przetłaczane są do kolektora przy ul. Kolejowej. Kolektor wyposażony jest w 2 przelewy burzowe. Również zbiornik retencyjny posiada kanał awaryjny umożliwiający zrzut nadmiaru ścieków w okresie deszczu nawalnego do rzeki Chocianowska Woda. Ścieki z terenu miasta odprowadzane są na oczyszczalnię kolektorem ogólnospławnym o średnicy \varnothing 0,8 m. Własny układ sieci kanalizacyjnej posiada Fabryka Urządzeń Mechanicznych (FUM). Ścieki sanitarne kierowane są bezpośrednio na oczyszczalnię, natomiast wody deszczowe poprzez kanał przy ul. Głogowskiej do rzeki Chocianowska Woda. Stan techniczny sieci jest zróżnicowany. Około 30 % kanalizacji ułożone zostało przed 1945 rokiem, a około 50 % w latach 1975 – 2002. Pozostałe miejscowości znajdujące się w granicach gminy Chocianów nie posiadają systemowych urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków. W poszczególnych wsiach istnieją jedynie odcinki kanalizacji deszczowej, odprowadzającej wody opadowe do cieków powierzchniowych i rowów melioracyjnych. Kanały deszczowe zlokalizowane są głównie wzdłuż dróg. Stan techniczny istniejącej sieci kanalizacji deszczowej jest zróżnicowany. Starsze kanały deszczowe i zarurowania są znacznie wyeksploatowane i często w złym stanie technicznym.

OCZYSZCZALNIA CHOCIANÓW:

Mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w północnej części miasta Chocianów na działce ewidencyjnej nr 340. Przepustowość oczyszczalni w Chocianowie według projektu wynosi $Q_{\text{śrd}} = 2000 \text{ m}^3/\text{d}$. W skład oczyszczalni wchodzi następujące podstawowe urządzenia technologiczne:

- budynek krat;
- przepompownia ścieków;
- piaskownik okrągły, wirowy;
- komora przelewową nadmiaru oczyszczonych mechanicznie ścieków;
- dwa reaktory biologiczne z osadem czynnym;
- dwa osadniki wtórne radialne;
- urządzenie do pomiaru ilości ścieków oczyszczonych, przepływomierz ultradźwiękowy;
- urządzenia do przeróbki osadu nadmiernego – zbiornik osadu nadmiernego, prasa taśmowa wraz z urządzeniami towarzyszącymi;
- stanowisko preparatu PIX (środek strącający chemicznie fosfor ze ścieków).

Odprowadzenie ścieków oczyszczonych odbywa się kanałem \varnothing 0,8 do Potoku Równik w kilometrze 0 + 200. Oczyszczalnia wyposażona jest w punkt zlewny ścieków dowożonych. W celu osiągnięcia pełnej sprawności technicznej i technologicznej gwarantującej uzyskanie właściwego efektu ekologicznego, w ostatnich latach przeprowadzono modernizację i rozbudowę istniejącej oczyszczalni ścieków.

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6223–18/09) z dnia 29 grudnia 2009 roku udzielono PWK sp. z o.o. pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód, to jest odprowadzanie ścieków oczyszczonych z miejskiej oczyszczalni ścieków w Chocianowie, za pomocą istniejącego wylotu do Potoku Równik w km 0 + 200 jego biegu, w ilości:

- $Q_{\text{śrh}} = 125 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{maxh}} = 250,0 \text{ m}^3/\text{h}$;
- Q_{maxh} w czasie pogody deszczowej = $840,0 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{śrd}} = 2000 \text{ m}^3/\text{d}$;

- $Q_{\max d} = 2400 \text{ m}^3/\text{d}$,

o jakości ścieków oczyszczonych na wylocie do odbiornika, nie przekraczających najwyższych dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń oraz minimalnych procentów redukcji, to jest:

- $BZT_5 - 25 \text{ mg O}_2/\text{dm}^3$;
- $CHZT_{\text{or}} - 125 \text{ mg O}_2/\text{dm}^3$;
- zawiesiny ogólne – 35 mg/l;
- azot ogólny – 35 % redukcji;
- fosfor ogólny – 40 % redukcji.

Pozwolenie na szczególne korzystanie z wód w powyższym zakresie zostało wydane na czas określony do dnia 31 grudnia 2019 roku.

OCZYSZCZALNIA TRZEBNICE:

Kontenerowa oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest we wschodniej części wsi Trzebnice na działce ewidencyjnej nr 946/4. W skład zmodernizowanej w ostatnich latach oczyszczalni ścieków wchodzi następujące urządzenia:

- krata koszowa;
- pompownia ścieków surowych;
- komora denitryfikacji;
- komora nitryfikacji;
- pompownia osadów;
- osadnik wtórny;
- koryto pomiarowe wyposażone w zwężkę pomiarową;
- poletka osadowe.

Odrowadzenie ścieków oczyszczonych odbywa się do ciekłu Trzebnicka Woda w kilometrze 1 + 850 za pośrednictwem rowu melioracyjnego nr 498. Kanalizacja obejmuje jedynie osiedle mieszkaniowe (dawnego PGR) oraz Szkołę Podstawową, z której ścieki sanitarne przetłoczone zostają rurociągiem $\varnothing 110$ na oczyszczalnię. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 6 budynków (około 250 osób).

Decyzją Starosty Polkowickiego (SR.6223–6/09) z dnia 28 maja 2009 roku udzielono PWK sp. z o.o. pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód, to jest odrowadzanie ścieków oczyszczonych z oczyszczalni ścieków we wsi Trzebnice, za pomocą istniejącego wylotu do ciekłu Trzebnicka Woda w km 1 + 850 jego biegu za pośrednictwem rowu melioracyjnego nr 498, w ilości:

- $Q_{\max h} = 1,7 \text{ m}^3/\text{h}$;
- $Q_{\text{śrd}} = 30,0 \text{ m}^3/\text{d}$;
- $Q_{\max d} = 40,0 \text{ m}^3/\text{d}$,

o jakości ścieków oczyszczonych na odpływie z koryta pomiarowego, nie przekraczających najwyższych dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń, to jest:

- $BZT_5 - \text{poniżej } 40,0 \text{ mg O}_2/\text{l}$;
- $CHZT_{\text{or}} - \text{poniżej } 150 \text{ mg O}_2/\text{l}$;
- zawiesiny ogólne – poniżej 50 mg/l.

Pozwolenie na szczególne korzystanie z wód w powyższym zakresie zostało wydane na czas określony do dnia 31 grudnia 2018 roku.

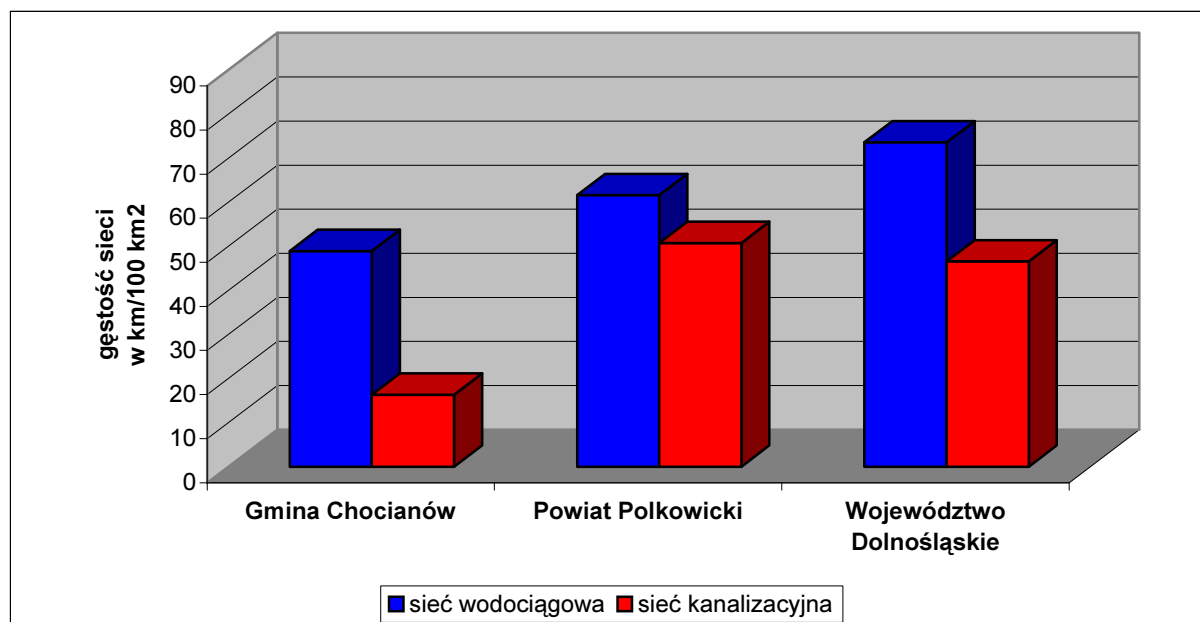
TABELA 129: Gmina Chocianów – gęstość sieci kanalizacyjnej w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Gęstość sieci kanalizacyjnej ¹⁰⁵ w km/100 km ² ogółem	16,35	50,78	46,58
Gęstość sieci kanalizacyjnej ¹⁰⁶ w km/100 km ² w miastach	397,8	332,6	200,1
Gęstość sieci kanalizacyjnej ¹⁰⁷ w km/100 km ² na wsi	0,2	35,9	27,5
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną na 1 mieszkańca w m ³	25,26	30,23	34,77
% ludności ogółem korzystającej z sieci kanalizacyjnej	59,7	79,3	70,1
% ludności miejskiej korzystającej z sieci kanalizacyjnej	94,2	96,1	86,7
% ludności wiejskiej korzystającej z sieci kanalizacyjnej	1,2	54,8	32,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Dane dotyczące gospodarki ściekowej na terenie gminy Chocianów sygnalizują jak dużym niedoborem w zakresie sieci kanalizacyjnej charakteryzuje się jej obszar wiejski. Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekowej na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną, przy jednoczesnym niemal pełnym zwodociągowaniu miasta i gminy, powoduje powstawanie większej ilości nieodprowadzonych siecią ścieków. Miejskowa społeczność zmuszona jest gromadzić płynne nieczystości w zbiornikach zlokalizowanych na terenie własnych posesji. Zdarzają się również przypadki nielegalnych wylewisk ścieków na pola uprawne oraz do rowów melioracyjnych. To z kolei wpływa na zwiększone zanieczyszczenie gleb oraz wód powierzchniowych i podziemnych.

RYCINA 29: Gmina Chocianów – zaopatrzenie w wodę i sieć kanalizacyjna w 2012 roku (l).

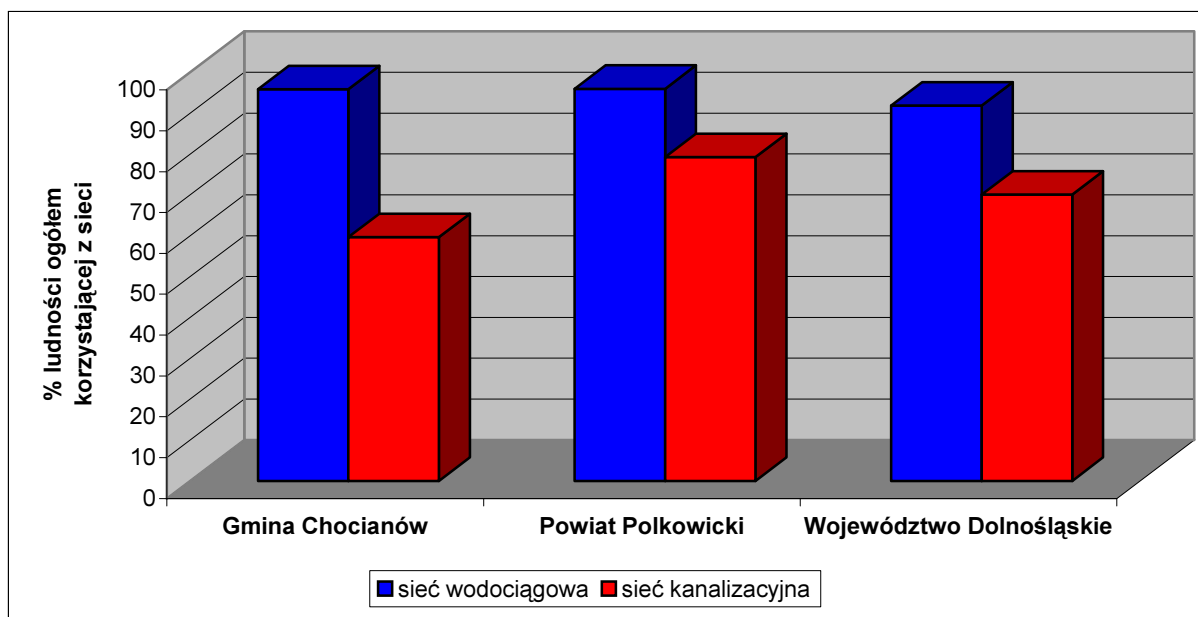
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

¹⁰⁵ Sieć rozdzielcza i kolektory.

¹⁰⁶ Sieć rozdzielcza i kolektory.

¹⁰⁷ Sieć rozdzielcza i kolektory.

RYCINA 30: Gmina Chocianów – zaopatrzenie w wodę i sieć kanalizacyjna w 2012 roku (II).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Dokończenie budowy sieci wodociągowej, a zwłaszcza budowa sieci kanalizacyjnej ma priorytetowe znaczenie dla gminy i niebawem rozpoczną się inwestycje w tym zakresie. Generalnie budowa sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich i do tego na bardzo rozległym obszarze jest przedsięwzięciem bardzo kosztownym, nie tylko na etapie inwestycji, ale również w trakcie późniejszego użytkowania. W związku z powyższym na terenie gminy Chocianów, dla miejscowości znacznie oddalonych od istniejącej oczyszczalni miejskiej, postuluje się budowę tak zwanych oczyszczalni kontenerowych, odbierających ścieki za pomocą sieci z poszczególnych zlewni, utworzonych dla większych miejscowości. Należy dodatkowo założyć, że dla posesji oddalonych od głównej koncentracji zabudowy, gdzie realizacja sieci kanalizacyjnej nie będzie prowadzona ze względów ekonomicznych dopuszcza się pozostawienie zbiorników bezodpływowych lub realizację oczyszczalni przydomowych przy korzystnych warunkach gruntowo – wodnych. Wody opadowe i roztopowe odprowadzane powinny być nadal przez spływ powierzchniowy do pobliskich rowów melioracyjnych i cieków wodnych oraz przez infiltrację do gruntu. Ścieki deszczowe z zanieczyszczeniami typu przemysłowego lub ropopochodnymi (z ciągów komunikacyjnych, placów, parkingów, baz transportowych, warsztatów samochodowych, stacji paliw, itp.) po oczyszczeniu powinny być odprowadzane do odbiornika w sposób zorganizowany poprzez zamknięte bądź otwarte systemy kanalizacyjne. Wody opadowe umownie czyste bądź poddane oczyszczeniu można wykorzystać na miejscu na potrzeby gospodarcze (np.: w obiegach zamkniętych) i odprowadzać powierzchniowo na tereny biologicznie czynne, rozsączyć w gruncie, a jeżeli nie będzie to możliwe retencjonować i odprowadzać do odbiornika po przejściu fali opadów.

W zakresie budowy sieci kanalizacyjnej planuje się następujące inwestycje:

- kontynuacja przebudowy i rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej w rejonie ulic: II Armii Wojska Polskiego, Dominalnej, Kasztanowej, Kościuszki i Zamkowej w Chocianowie – etap II;
- rozbudowa sieci w mieście Chocianów – uzbrojenie terenu pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne w sieć kanalizacji sanitarnej w rejonie ulic II Armii Wojska Polskiego i Środkowej;

- budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w miejscowościach Brunów, Szklary Dolne i Trzmielów z odcinkiem tranzytowym do oczyszczalni ścieków w Chocianowie¹⁰⁸.

6.3. Sieć gazowa.

Na terenie gminy Chocianów Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA (PGNiG SA) nie posiada obszarów i terenów górniczych utworzonych w związku z wydobywaniem ropy naftowej i gazu ziemnego. Nie posiada także przesyłowej i dystrybucyjnej sieci gazowej oraz innych urządzeń technicznych. Nie planuje również żadnych inwestycji.

Operator Gazociągów Przesyłowych „Gaz – System” SA, Oddział we Wrocławiu nie eksploatuje gazociągów wysokiego i średniego ciśnienia na terenie gminy Chocianów. Ponadto uzgodniony przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki aktualny *Plan Rozwoju Operatora Gazociągów Przesyłowych Gaz – System SA*, a także obecnie opracowywany i uzgadniany projekt *Planu Rozwoju Gaz – System SA na lata 2014 – 2023* w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe nie zakłada realizacji zadań inwestycyjnych na terenie gminy Chocianów.

Polska Spółka Gazownictwa (PSG) sp. z o.o., Oddział we Wrocławiu posiada na terenie gminy sieć gazową przesyłową podwyższonego średniego ciśnienia oraz sieć dystrybucyjną średniego i niskiego ciśnienia o łącznej długości 46,8 km, z czego sieć przesyłowa to 6630 m, a sieć rozdzielcza 40163 m. Obszar gminy zasilany jest przez jedną stację gazową I^o (Chocianów, działka ewidencyjna nr 1853/11, przepustowość 3200 m³/h) oraz cztery stacje gazowe II° [Chocianów, ulice: Głogowska 16 (1500 m³/h), II Armii Wojska Polskiego (1600 m³/h), Osiedle Leśne (320 m³/h), Wesola 16 (65 m³/h)]. Stacja przy ul. Wesolej zasila odbiorcę końcowego.

Na terenie gminy dostęp do dystrybucyjnej sieci gazowej posiadają 3 miejscowości: Chocianów, Brunów i Szklary Dolne. Według danych GUS na koniec 2012 roku z gazowej sieci dystrybucyjnej korzystało 2737 odbiorców, z czego w mieście Chocianów 2539 odbiorców. 813 odbiorców ogrzewało gazem mieszkania, z czego 713 w mieście. Liczba ludności korzystającej z gazu w gminie wyniosła ogółem 8455 osób, z czego 7744 w mieście. Do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych prowadziły łącznie 802 czynne przyłącza, z czego 517 w mieście. Łączne zużycie gazu wyniosło 2166,2 tys. m³, z czego 1314,4 tys. m³ zużyto na ogrzewanie mieszkań (w mieście odpowiednio: 1962,1 m³ i 1168,3 m³).

¹⁰⁸ Zgodnie z uchwałą nr XLII.269.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 30 grudnia 2013 roku w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Chocianów.

TABELA 130: Gmina Chocianów – sieć gazowa, odbiorcy oraz zużycie gazu w gospodarstwach domowych w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Gęstość sieci gazowej ogółem w km/100 km ²	21,08	40,32	42,55
Gęstość sieci gazowej przesyłowej ogółem w km/100 km ²	2,99	7,69	10,16
Gęstość sieci gazowej rozdzielczej ogółem w km/100 km ²	18,09	32,63	32,39
Gęstość sieci gazowej rozdzielczej w km/100 km ² w miastach	224,5	229,8	208,5
Gęstość sieci gazowej rozdzielczej w km/100 km ² na wsi	9,4	22,3	10,5
Odbiorcy ¹⁰⁹ gazu z sieci na 1000 mieszkańców ogółem	208,25	204,74	229,24
Liczba odbiorców ¹¹⁰ gazu z sieci w stosunku do liczby ludności ogółem w (%)	20,82	20,47	22,92
% ludności ogółem korzystającej z sieci gazowej	64,3	61,1	61,8
% ludności miejskiej korzystającej z sieci gazowej	93,6	81,8	83,1
% ludności wiejskiej korzystającej z sieci gazowej	14,6	30,9	12,9
Zużycie gazu z sieci na 1 odbiorcę ¹¹¹ w m ³ ogółem	256,2	242,4	191,0
Zużycie gazu z sieci na 1 odbiorcę ¹¹² w m ³ w miastach	253,4	220,3	181,8
Zużycie gazu z sieci na 1 odbiorcę ¹¹³ w m ³ na wsi	287,1	327,8	326,3
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca ¹¹⁴ w m ³ ogółem	165,2	148,2	118,0
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca ¹¹⁵ w m ³ w miastach	237,1	179,9	150,9
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca ¹¹⁶ w m ³ na wsi	42,2	101,8	42,3
Odbiorcy ¹¹⁷ gazu z sieci ogrzewający mieszkania na 1000 mieszkań ogółem	194,17	168,50	152,82

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Wskaźniki dotyczące gęstości sieci gazowej ogółem oraz dla terenów wiejskich prezentują się mniej korzystnie od średniej dla powiatu (znacznie) oraz województwa (nieznacznie). Natomiast wskaźniki dotyczące dostępności do sieci gazowej (% korzystających) prezentują się już korzystniej od średnich wartości charakteryzujących powiat polkowicki (poza terenami wiejskimi) i województwo dolnośląskie. Powodem tego ostatniego jest przede wszystkim fakt, że praktycznie całe miasto Chocianów oraz wsie Brunów i Szklary Górne są zgazyfikowane.

Projekt *Planu Rozwoju PSG sp. z o.o., Oddział we Wrocławiu na lata 2014 – 2018* nie przewiduje znaczących inwestycji w infrastrukturę gazowniczą na terenie gminy Chocianów. Niemniej istniejące warunki techniczne i stan techniczny gazociągów w regionie pozwalają na rozbudowę sieci dystrybucyjnej dla potrzeb wszystkich zainteresowanych, którzy spełnią warunek opłacalności w rozumieniu ustawy Prawo energetyczne. Opłacalność przedsięwzięcia uzależniona jest między innymi od zawarcia odpowiedniej ilości umów o przyłączenie do sieci gazowej oraz długości projektowanych gazociągów i przyłączy odpowiednich dla umożliwienia zaistnienia

¹⁰⁹ Odbiorcy w gospodarstwach domowych, łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.

¹¹⁰ Odbiorcy w gospodarstwach domowych, łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.

¹¹¹ Odbiorcy w gospodarstwach domowych, łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.

¹¹² Odbiorcy w gospodarstwach domowych, łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.

¹¹³ Odbiorcy w gospodarstwach domowych, łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.

¹¹⁴ Do przeliczeń przyjęto ludność ogółem bez wyodrębniania jej w tych miastach i wsiach, w których ta sieć istniała.

¹¹⁵ Do przeliczeń przyjęto ludność ogółem bez wyodrębniania jej w tych miastach, w których ta sieć istniała.

¹¹⁶ Do przeliczeń przyjęto ludność ogółem bez wyodrębniania jej w tych wsiach, w których ta sieć istniała.

¹¹⁷ Odbiorcy w gospodarstwach domowych, łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.

warunków technicznych przyłączenia. Stacje redukcyjno – pomiarowe oraz gazociągi stanowią układy hermetycznie zamknięte i wyłączając stany awaryjne nie zagrażają środowisku naturalnemu. Wprowadzenie gazyfikacji sprzyja ochronie środowiska poprzez eliminację lokalnej emisji pyłów i toksycznych składników spalin. Na terenie gminy Chocianów korzystne warunki do dalszej gazyfikacji posiadają przede wszystkim wsie Parchów i Pogorzelska, czyli miejscowości leżące najbliżej przebiegającego gazociągu (łącznie 839 mieszkańców – około 250 potencjalnych odbiorców) oraz ewentualnie rejon wsi: Chocianowiec, Trzebnice, Żabice i Ogrodzisko, czyli miejscowości położone stosunkowo blisko infrastruktury gazowniczej i dodatkowo charakteryzujące się dość dużym zaludnieniem (łącznie 2338 mieszkańców – około 700 potencjalnych odbiorców).

Ewentualna przyszła budowa sieci gazowej dla odbiorców indywidualnych powinna być realizowana z uwzględnieniem obowiązującego prawa energetycznego – ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 54 poz. 348 z późn. zm.) oraz rozporządzeń wykonawczych, w szczególności w oparciu o:

- wnioski podmiotów ubiegających się o przyłączenie do sieci gazowej posiadających tytuł prawny do korzystania z przyłączanego obiektu;
- sporządzony przez przedsiębiorstwo energetyczne plan rozwoju w zakresie sieci gazowej, uwzględniający wytyczne miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ograniczony do zadań, dla których istnieją warunki techniczne oraz ekonomiczne dostarczania paliwa gazowego.

6. 4. Elektroenergetyka.

6.4.1. Elektroenergetyczna sieć przesyłowa.

Przez obszar gminy Chocianów przebiega elektroenergetyczna linia przesyłowa o napięciu 2 x 200 kV relacji Mikułowa – Polkowice, będąca w eksploatacji Polskich Sieci Elektroenergetycznych SA. Linia ta jest ważnym elementem sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego, umożliwiającym przesył mocy ze stacji Mikułowa do elektroenergetycznych stacji 220/100 kV. Ze stacji tych energia elektryczna dosyłana jest poprzez sieć dystrybucyjną (obiekty o napięciu 110 kV i niższym) między innymi do odbiorców znajdujących się na terenie gminy Chocianów.

Aktualny plan inwestycyjny jak i plan rozwoju sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego nie ujmuje zamierzeń co do istniejącej linii 220 kV. Nie można jednak wykluczyć ewentualnej przebudowy tej linii na nowe linie 400 kV, włącznie linie wielotorowe, wielonapięciowe.

6.4.2. Elektroenergetyczna sieć dystrybucyjna.

Przez teren gminy Chocianów przebiegają 2 linie napowietrzne o napięciu 110 kV, będące własnością firmy Tauron Dystrybucja SA, relacji:

- S-463 Czarna – Chocianów;
- S-495 Chocianów – Gromadka.

Na terenie gminy sieć rozdzielcza SN 20 kV zasilana jest ze stacji transformatorowej (GPZ) 110/20 kV zlokalizowanej w północnej części miasta Chocianów. Z uwagi na warunki terenowe sieć rozdzielcza średniego napięcia 20 kV wychodząca ze stacji GPZ wykonana jest w postaci linii kablowych, które poza zabudową miejską przechodzą w linie napowietrzne oraz napowietrzno – kablowe, doprowadzające energię do napowietrznych, wnetrzowych i wbudowanych elektroenergetycznych stacji transformatorowych 20/0,4 kV, rozmieszczonych na terenie miasta i gminy. Przeważająca większość stacji to stacje słupowe w wykonaniu napowietrznym. Stan

techniczny zarówno sieci średniego napięcia, jak i stacji transformatorowych jest dobry. Odbiorcy energii elektrycznej zasilani są liniami NN 0,4 kV wyprowadzonymi ze stacji transformatorowych 20/0,4 kV, będących własnością operatora systemu dystrybucyjnego Tauron Dystrybucja SA lub bezpośrednio z abonenckich stacji transformatorowych 20/0,4 kV, będących własnością odbiorców. W obrębie skoncentrowanej zabudowy mieszkaniowej linie 0,4 kV prowadzone są kablowo, zaś w pozostałej części gminy są to linie napowietrzne i napowietrzno – kablowe. Ogółem infrastruktura sieci dystrybucyjnej 20 kV i 0,4 kV składa się z:

- 90 stacji 20/0,4 kV;
- 24,9 km linii kablowych 20 kV;
- 91 km linii napowietrznych 20 kV;
- 66,8 km linii kablowych 0,4 kV;
- 126,9 km linii napowietrznych 0,4 kV.

Wszystkie miejscowości na terenie gminy są zelektryfikowane. Dostawy energii w pełni pokrywają potrzeby mieszkańców oraz jednostek gospodarczych. W lokalnym systemie energetycznym występują rezerwy, które mogą być wykorzystywane do celów grzewczych u istniejących odbiorców przyłączonych do sieci Tauron. Według danych GUS na koniec 2012 roku energię elektryczną pobierało w mieście 3021 odbiorców, a jej zużycie wyniosło 5817 MWh. Liczbę odbiorców w skali całej gminy szacuje się na 5240. Obecny system elektroenergetyczny zaspokaja we właściwym zakresie potrzeby mieszkańców i nie występują problemy związane z brakami energii elektrycznej. Jednakże część sieci, zwłaszcza niektórych odcinków linii napowietrznej 0,4 kV wymaga modernizacji. Istnieje również potrzeba wymiany części drewnianych słupów na liniach niskiego napięcia. Problemem w skali całej gminy jest niewystarczająca ilość sieci oświetlenia ulicznego.

TABELA 131: Gmina Chocianów – odbiorcy oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Odbiorcy energii elektrycznej na 1000 mieszkańców ogółem	398,69	345,31	379,28
Odbiorcy energii elektrycznej na 1000 mieszkańców w miastach	365,12¹¹⁸	381,69	413,50
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę ogółem w kWh	b.d.	1983,45	2032,29
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w mieście w kWh	1925,5	1872,7	1898,8
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca ogółem w kWh	b.d.	685,5	770,6
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w mieście w kWh	703,0	713,7	784,1
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca na wsi w kWh	b.d.	261,3	224,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

Mniejsze zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca terenie miasta Chocianów w stosunku do porównywanych wartości można tłumaczyć faktem, że nie obejmuje ono potrzeb grzewczych realizowanych między innymi poprzez gaz sieciowy.

W najbliższym czasie rozbudowa lub modernizacja sieci elektroenergetycznej na terenie gminy realizowana będzie na podstawie *Planu Rozwoju Tauron Dystrybucja SA*.

¹¹⁸ Dane dotyczące odbiorców oraz zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych publikowane przez GUS w rozbięciu na poszczególne gminy dotyczą tylko terenów miejskich.

6.4.3. Alternatywne źródła energii.

Rosnące wraz z rozwojem cywilizacyjnym zapotrzebowanie na energię, przy wyczerpywaniu się jej tradycyjnych zasobów głównie paliw kopalnych (węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego) oraz towarzyszący ich zużyciu wzrost zanieczyszczenia środowiska, powodują zwiększenie zainteresowania wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych. Energia ze źródeł odnawialnych oznacza energię pochodzącą z naturalnych powtarzających się procesów przyrodniczych, uzyskiwaną z odnawialnych niekopalnych źródeł energii takich jak: energia wody, wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalna oraz energia wytwarzana z biomasy stałej, biogazu i biopaliw ciekłych. Urozmaicona (miejscami) rzeźba terenu powoduje, że na obszarze gminy Chocianów istnieją względnie korzystne uwarunkowania naturalne (anemograficzne i hydrograficzne), umożliwiające pozyskiwanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł – w tym przypadku na bazie siły wiatru, wody i promieniowania słonecznego.

Opracowania Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW) wskazują, że w Polsce średnia roczna prędkość wiatrów na wysokości 10 – 20 m waha się między 2,8 a 3,5 m/s, a prędkości powyżej 4 m/s, uważane na obecnym poziomie rozwoju technologicznego za wartość minimalną do efektywnej konwersji energii wiatru, występują na 2/3 powierzchni kraju na wysokościach powyżej 25 m nad poziomem gruntu (Skoczkowski et al., 2007). Poza ogólną mezoskalową mapą stref energetycznych w Polsce autorstwa prof. Lorenca (Skoczkowski et al., 2007) brak jest innych bardziej szczegółowych opracowań charakteryzujących prędkości wiatru w kraju. Mapa dzieli obszar Polski na 6 stref od bardzo korzystnej do bardzo niekorzystnej oraz terenów wyłączonych (Lorenc, 2005). Rejon gminy Chocianów zakwalifikowano na pograniczu strefy III – dość korzystnej i IV – niekorzystnej. Ponadto opracowany w 2010 roku przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne (WBU) we Wrocławiu dokument *Studium uwarunkowań przestrzennych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie dolnośląskim*¹¹⁹ wyróżnił 4 kategorie obszarów z ograniczeniami dla lokalizacji farm wiatrowych (kategorie: I – obszary całkowicie wyłączone z lokalizacji elektrowni wiatrowych, II – obszary wysokiego ryzyka lokalizacji elektrowni wiatrowych, III – obszary dużego ryzyka lokalizacji elektrowni wiatrowych, IV – obszary potencjalnie najmniej konfliktowe). Cały obszar gminy Chocianów zaliczony został do kategorii II. Powyższe oznacza, że analizowany rejon nie jest predysponowany do lokalizacji elektrowni wiatrowych, zwłaszcza na skalę produkcyjną. Na terenie gminy Chocianów tereny potencjalnie predysponowane do lokalizacji elektrowni wiatrowych zlokalizowane są we wschodniej i południowo – wschodniej części gminy (najwyżej położone n.p.m. obszary gminy). Rejony te mają jednak tylko względnie korzystne warunki dla lokalizacji farm wiatrowych. O ile wartość warunków wietrznych będzie można dopiero ocenić po przeprowadzeniu specjalistycznych badań, o tyle część wspomnianego rejonu znajduje się w granicach obszarów leśnych. W związku z powyższym inwestycje w farmy wiatrowe w takich rejonach uważa się za niepożądane. Ewentualna lokalizacja farm wiatrowych możliwa byłaby jedynie w południowej części gminy, w rejonie wsi Żabice, Trzebnice (Marynów) i Chocianowiec, po przeprowadzeniu analiz wykluczających negatywny wpływ inwestycji na środowisko oraz po uzyskaniu pozytywnych wyników konsultacji społecznych.

Korzystne warunki hydrograficzne dotyczą zaś możliwości lokalizacji małych elektrowni wodnych (MEW) na licznych ciekach wodnych, zwłaszcza charakteryzujących się znacznym przepływem. Na terenie gminy istnieje korzystny potencjał techniczny energii wodnej. Potencjał techniczny to potencjał możliwy do uzyskania poprzez budowę elektrowni wodnych na istniejących obiektach piętrzących, których stan techniczny oraz warunki hydrologiczne (minimalna wysokość spadu, przepływ roczny średni) pozwalają na realizację inwestycji. Jako kryterium przydatności przyjmuje się minimalną wysokość spadu na poziomie 1,6 m oraz przepływ roczny średni nie mniejszy niż 0,1 m³/s. W związku z powyższym na bazie szczegółowych, specjalistycznych analiz należy

¹¹⁹ Uchwała nr 4857/III/10 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 31 sierpnia 2010 roku.

rozpatrzeć wszystkie aspekty ewentualnej budowy małych elektrowni wodnych, zwłaszcza w rejonie doliny rzeki Szprotawy, z uwzględnieniem obecnych uwarunkowań naturalnych i ekonomicznych.

W Polsce istnieją dość dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego przy dostosowaniu typu systemów i właściwości urządzeń wykorzystujących tę energię do charakteru, struktury i rozkładu w czasie promieniowania słonecznego. Województwo Dolnośląskie w skali całego kraju charakteryzuje się względnie korzystnymi warunkami nasłonecznienia.

6. 5. Ciepłownictwo.

Miasto Chocianów nie posiada charakterystycznego dla obszarów miejskich scentralizowanego systemu ciepłowniczego opartego na jednym dużym źródle ciepła. Gospodarka ciepła na terenie miasta opiera się przede wszystkim na indywidualnych źródłach ogrzewania bądź na lokalnych kotłowniach, a więc na wielu rozproszonych systemach dostarczania energii. Do największych kotłowni na terenie miasta należą obiekty zlokalizowane przy Fabryce Urządzeń Mechanicznych Chofum – Obrabiarki sp. z o.o. (ul. Fabryczna 24), system ciepły oparty na kotłowni „Odrodzenia” (ul. Odrodzenia) oraz system ciepły oparty na kotłowni „Wesoła” (ul. Armii Krajowej). Kotłownia zlokalizowana na terenie Chofum – Obrabiarki sp. z o.o. zasila wybrane obiekty zlokalizowane przy ulicach: Fabrycznej, Kolonialnej, Kopalnianej, Ratuszowej, Sportowej i Żymierskiego. Paliwem dla zmodernizowanej kotłowni jest lekki olej opałowy. System ciepły oparty na kotłowni „Odrodzenia” jest systemem nowoczesnym. Paliwem energetycznym jest gaz dostarczany siecią gazową średniego ciśnienia. Zasila ona w ciepło osiedle mieszkaniowe „Zwycięstwa”. Gaz sieciowy jest także paliwem dla nowoczesnej kotłowni „Wesoła”, zasilającej osiedle mieszkaniowe zlokalizowane przy ulicach Wesołej i Armii Krajowej. Instalacje ciepłownicze „Odrodzenia” i „Wesoła” należą do przedsiębiorstwa WPEC SA w Legnicy. Na terenie miasta występuje ponadto kilka mniejszych systemów ciepłych opartych na pojedynczych, mniejszych kotłowniach lokalnych. W ostatnich latach sukcesywnie przeprowadzono modernizację tych kotłowni, zasilanych dotychczas paliwem stałym, na nowoczesne kotłownie gazowe. Niemniej nadal zauważalnym problemem w okresie półrocza chłodnego, zwłaszcza w centralnej części miasta, jest niska emisja. Pozostała substancja mieszkaniowa (zabudowania jednorodzinne) posiada indywidualne źródła ogrzewania. Paliwem najczęściej jest gaz, jednakże nadal dość powszechne jest opalanie węglem kamiennym czy koksem.

Potrzeby grzewcze mieszkańców rejonów wiejskich (zabudowa jednorodzinna i zagrodowa) pokrywane są ze źródeł indywidualnych, do których należą głównie piece opalane węglem kamiennym i jego pochodnymi, węglem brunatnym, drewnem oraz olejem opałowym lub gazem propan – butan. Nieliczne budynki wielorodzinne, zakłady produkcyjne, obiekty użyteczności publicznej i inne obiekty usługowe, a także większe gospodarstwa rolne (przetwórstwo rolno – spożywcze) posiadają własne kotłownie. Na terenie wsi Brunów i Szklary Dolne, które posiadają sieć gazową dominuje ogrzewanie gazowe.

Obecny sposób zaopatrzenia w energię ciepłą, poza kotłowniami olejowymi i gazowymi, jest niekorzystny między innymi z punktu widzenia ochrony środowiska. Sieć lokalnych kotłowni opalanych węglem i jego pochodnymi powoduje w okresie zimowym tak zwaną niską emisję zanieczyszczeń, potęgowaną lokalnie ukształtowaniem powierzchni ziemi (np.: w rejonie dolin rzecznych). Wymogi ochrony powietrza atmosferycznego wymuszają potrzebę podjęcia inicjatyw związanych ze zmianą obecnego rodzaju paliw używanych do celów grzewczych, szczególnie węgla i drewna, w kierunku szerszego wykorzystania paliw uznawanych za ekologiczne. Takim nośnikiem energii może stać się np.: gaz sieciowy, energia elektryczna, biomasa, energia słoneczna, itp. W najbliższym okresie nie przewiduje się realizacji centralnych urządzeń ciepłowniczych, umożliwiających dostawę ciepła dla odbiorców zamieszkujących zabudowania jednorodzinne i zagrodowe. Najbardziej

prawdopodobne wydaje się być rozszerzenie gazyfikacji gminy, służące również potrzebom grzewczym. Gmina posiada opracowanie *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe miasta i gminy Chocianów* przyjęte uchwałą nr XLIX/323/2002 rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 26 kwietnia 2002 roku. Dokument wymaga aktualizacji.

6. 6. Telekomunikacja i łączność.

Gmina Chocianów wyposażona jest w nowoczesne systemy telekomunikacyjne. Dzieje się tak dzięki włączeniu do central obsługujących przepływ automatyczny oraz inwestycji poczynionych przez operatorów telekomunikacyjnych. Zwiększa się liczba numerów telefonicznych. W każdej miejscowości zainstalowani są abonenci telefonii przewodowej. Umożliwia to nawiązanie łączności praktycznie z całym światem. Operująca na terenie gminy firma Orange (dawniej Telekomunikacja Polska SA) zapewnia szeroką gamę usług. Są wśród nich usługi powszechne: telefoniczne, telegraficzne, teleksowe i telefaksowe oraz specjalistyczne w dziedzinie transmisji danych, radiokomunikacji i dostępu do internetu. Ponadto cały teren gminy jest w zasięgu działania operatorów telefonii bezprzewodowej: ORANGE, PLUS, T-MOBILE, PLAY, itd. i oferowanych przez nich nowoczesnych usług teleinformatycznych. Na terenie miejscowości: Chocianów, Parchów, Pogorzelska, Szklary Dolne i Trzebnice zlokalizowane są stacje bazowe telefonii komórkowej.

Trudności z pozyskaniem szerokiej gamy najświeższych informacji dotyczących telekomunikacji, związane z zastrzeżeniem danych ze względu na konkurencję, spowodowały, że w poniższym tekście oraz tabeli analizowane są ostatnie ogólnodostępne dane publikowane w 2000 roku. Według danych z 1999 roku w gminie zarejestrowanych było 2667 łącz telefonii przewodowej w mieszkaniach. Na 1000 ludności przypadały więc 204 numery telefoniczne. Dodatkowo na terenie gminy zlokalizowane były 24 aparaty ogólnodostępne. Obecnie na terenie gminy funkcjonuje 1 placówka pocztowa zlokalizowana w Chocianowie przy ul. Pocztowej 12, świadcząca również usługi telekomunikacyjne, a także 2 agencje pocztowe we wsiach Parchów (Parchów 80b) i Trzebnice (Trzebnice 15).

TABELA 132: Gmina Chocianów – telekomunikacja w 1999 roku i łączność w 2013 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Chocianów	Powiat Polkowicki	Województwo Dolnośląskie
Ludność na 1 placówkę pocztową	4381	4212	4948
Liczba placówek pocztowych na 10 tys. ludności	2,28	2,37	2,02
Liczba placówek pocztowych na 10 km ²	0,14	0,19	0,30
Linie telefoniczne ogółem ¹²⁰ na 1000 ludności	228,62	224,88	279,46
Linie telefoniczne w mieszkaniach na 1000 ludności	204,20	195,96	231,85
Linie telefoniczne w mieszkaniach na 1000 mieszkań	728,49	693,88	729,45
Liczba aparatów ogólnodostępnych na 10 tys. ludności	18,38	15,46	25,53
Liczba aparatów ogólnodostępnych na 10 km ²	1,08	1,21	3,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2000, Poczta Polska SA 2013.

Nasylenie usługami łączności na terenie gminy Chocianów było w 2013 roku statystycznie nieznacznie mniej korzystne w stosunku do uwarunkowań charakteryzujących powiat polkowicki oraz korzystniejsze od średniej dla województwa dolnośląskiego (poza gęstością placówek na 10 km², co jest oczywiste ze względu na dużą,

¹²⁰ Linie w mieszkaniach i w firmach.

niezamieszkaną powierzchnię gminy). Ogólny poziom telefonizacji gminy Chocianów, o którym świadczy liczba linii na 1000 mieszkańców był korzystniejszy od średniej dla powiatu i mniej korzystny od średniej dla województwa. W 1999 roku 1 osoba na 4,4 była abonentem telefonii przewodowej. W tym przypadku niewątpliwie wyższą średnią ilość linii telefonicznych w województwie zwiększała duża liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w dużych miastach. Jeszcze bardziej wymiernym wskaźnikiem był wskaźnik nasycenia telefonią na 1000 mieszkań, który w przypadku gminy Chocianów kształtował się na wysokim poziomie, wyższym od powiatu i niemal równym całemu województwu. O ówczesnym wysokim poziomie telefonizacji gminy świadczy fakt, że w 1999 roku blisko 73 % mieszkań w skali całej gminy posiadało telefonię analogową. Obecnie sytuacja ta uległa zmianie, bowiem każdy zainteresowany może zostać abonentem telefonii przewodowej oraz mobilnej i tym samym nasycenie telefonią stacjonarną jak i mobilną należy uznać za wystarczające z punktu widzenia potrzeb. Tak funkcjonujące usługi telekomunikacyjne są niezbędne w dzisiejszych realiach gospodarki rynkowej, z uwagi na zwiększone potrzeby telekomunikacyjne oraz teleinformatyczne mieszkańców, a zwłaszcza obecnych przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów.

6. 7. Gospodarka odpadami.

System zbierania odpadów komunalnych na terenie gminy Chocianów jest podobny do większości takich systemów stosowanych w innych rejonach Polski. Polega on na zbieraniu do odpowiednich pojemników odpadów oraz ich dalszemu deponowaniu na składowisku. Generalnie ilość i jakość wytwarzanych odpadów komunalnych uzależnione są od wielu czynników lokalnych, takich jak:

- sytuacja gospodarcza i poziom życia mieszkańców;
- styl życia mieszkańców;
- struktura zabudowy, infrastruktura komunalna i usługowa.

Skład odpadów komunalnych jest zróżnicowany dla miast i wsi. Odpady komunalne wytwarzane na terenach wiejskich charakteryzują się generalnie mniejszym udziałem materii organicznej i papieru. Relatywnie większa jest w nich zawartość tworzyw sztucznych oraz szkła. Najważniejszymi źródłami powstawania odpadów komunalnych bez względu na to czy jest to teren miejski czy wiejski są przede wszystkim gospodarstwa domowe, generujące odpady komunalne oraz obiekty infrastruktury społecznej takie jak: handel, usługi, rzemiosło, szkolnictwo, służba zdrowia, obiekty turystyczne, itp., w których powstają odpady podobne do komunalnych. Odpady podobne do komunalnych generują także zakłady produkcyjne podczas swojej działalności. Odpady przemysłowe niebezpieczne i inne niż niebezpieczne wytwarzają zakłady przemysłowe, ale także tego rodzaju odpady występują w strumieniu odpadów komunalnych.

Nowa ustawa o gospodarowaniu odpadami (nowelizacja ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach) sprawia, że to poszczególne gminy a nie właściciele nieruchomości decydują o tym gdzie trafią odpady, a także jaki podmiot będzie zajmował się ich wywozem. Dzięki temu w zamyśle powstaje nowy, sprawniejszy system gospodarowania odpadami, w którym więcej odpadów będzie segregowanych, czego wymagają normy Unii Europejskiej. Na mieszkańców nałożony został podatek śmieciowy. Nowa ustawa dopuszcza trzy warianty naliczania podatku: opłata od mieszkańca (osoby), opłata od metra kwadratowego nieruchomości lub opłata uzależniona od ilości zużytej wody lub system mieszany. Na terenie gminy Chocianów zdecydowano się na opłatę od gospodarstwa domowego, różnicując wysokość opłaty od jego liczebności (jednoosobowe oraz większe). W związku z ustawowym wymogiem objęcia każdego mieszkańca podatkiem śmieciowym można spodziewać zwiększonej ilości odbieranych odpadów.

W ciągu roku na terenie gminy powstaje ponad 4000 Mg odpadów komunalnych. Na terenie gminy nie ma i nie planuje się budowy składowiska odpadów oraz innych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Odpady komunalne z terenu gminy Chocianów deponowane są obecnie na składowisku w miejscowości Trzebcz (gmina Polkowice). Na obszarze gminy Chocianów działalność w zakresie organizacji gospodarki odpadami prowadzi Związek Gmin Zagłębia Miedziowego.

Odpady gromadzone są przez mieszkańców w 80 Punktach Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), w tym 40 na terenie miasta i 40 na terenach wiejskich (od 1 do 6 na terenie każdej ze wsi w zależności od jej wielkości). PSZOK-i wyposażone są w pojemniki na poszczególne frakcje (odpady zmieszane, papier, szkło białe, szkło kolorowe oraz plastiki z metalami). Częstotliwość odbierania odpadów komunalnych uzależniona jest od szybkości ich zapełniania. W większości przypadków odpady zmieszane wywożone są dwa do czterech razy w miesiącu, w tym na zgłoszenie telefoniczne. Ponadto dwa razy do roku (wiosna, jesień) organizowane są akcje zbiórki odpadów, których nie można deponować na PSZOK-ach (wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, gruz, itp.). Centralny PSZOK, umożliwiający bieżące deponowanie wspomnianych odpadów, zlokalizowany jest na terenie składowiska w miejscowości Trzebcz (gmina Polkowice). Na terenie Chocianowa planuje się uruchomienie jego oddziału. Fabryka Urządzeń Mechanicznych Chofum – Obrabiarki sp. z o.o. posiada własną instalację do odzysku i unieszkodliwiania odpadów poprodukcyjnych. Inne odpady przemysłowe i niebezpieczne wywożone są przez wyspecjalizowane podmioty spoza terenu gminy.

Na terenie miejscowości Chocianowiec (działki ewidencyjne nr 108/3 i 108/4) zlokalizowane jest nieczynne składowisko odpadów komunalnych, które obecnie jest w trakcie rekultywacji. Niepokojącym zjawiskiem jest występowanie dzikich składowisk odpadów, które zinwentaryzowano na terenie wsi: Brunów, Chocianowiec, Ogródzisko, Parchów, Raków i Szklary Dolne. Na terenie nielegalnych wysypisk zalegają głównie odpady komunalne pochodzące z gospodarstw domowych, placów budowy, różnorakie opakowania papierowe, plastikowe oraz szklane, ziemia, opony samochodowe, resztki organiczne. Działania samorządu powinny skupić się na skutecznej eliminacji dzikich składowisk, począwszy od gorliwiej stosowanych kar administracyjnych, poprzez likwidację obiektów, a skończywszy na biologicznej rekultywacji zanieczyszczonych przez składowiska terenów.

Mając na uwadze dbałość o stan środowiska naturalnego docelowo należy założyć następujące, podstawowe kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami:

- zmniejszenie ilości wszystkich rodzajów odpadów kierowanych na składowiska;
- ograniczenie ilości odpadów komunalnych organicznych poprzez ich kompostowanie na miejscu powstawania;
- objęcie wszystkich mieszkańców systemem segregacji odpadów;
- niedopuszczanie do powstawania dzikich wysypisk;
- wspieranie mieszkańców w działaniach związanych z usuwaniem azbestu poprzez wyspecjalizowane firmy wybrane przez gminę;
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

6. 8. Melioracje i urządzenia wodne.

6.8.1. Melioracje.

Urządzenia melioracji wodnych służą regulacji stosunków wodnych w celu poprawienia zdolności produkcyjnej gleby oraz ułatwienia jej uprawy. Ponadto chronią użytki rolne przed powodzią. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 Prawo wodne (Dz. U. z 2012 roku, poz. 145 z późn. zm.) dzieli urządzenia melioracji wodnych na podstawowe i szczegółowe.

Do urządzeń melioracji wodnych podstawowych należą:

- budowle piętrzące, upustowe oraz obiekty służące do ujmowania wód;
- stopnie i zbiorniki wodne;
- kanały wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie;
- rurociągi o średnicy co najmniej 0,6 m;
- budowle regulacyjne oraz przeciwpowodziowe;
- stacje pomp.

Natomiast urządzenia melioracji wodnych szczegółowych obejmują:

- rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie;
- deszczownie z pompami przenośnymi;
- rurociągi o średnicy poniżej 0,6 m;
- stacje pomp do nawodnień ciśnieniowych;
- ziemne stawy rybne oraz groble na obszarach nawadnianych;
- systemy nawodnień grawitacyjnych.

TABELA 133: Gmina Chocianów – ewidencja urządzeń melioracji szczegółowych (I). Dane z grudnia 2005 roku.

Obręb	Obszar zmeliorowany w ha		Obszar zdrenowany w ha	
	grunty orne	użytki zielone	ogółem	w tym grunty orne
Chocianów	545	763	518	505
Brunów	348	284	319	297
Chocianowiec	531	243	526	415
Jabłonów	27	25	5	5
Michałów	91	120	79	–
Ogrodzisko	38	54	33	27
Parchów	228	132	194	184
Pogorzelska	79	70	77	77
Raków	111	60	99	81
Szklary Dolne	346	165	259	242
Trzebnice	442	120	424	402
Trzmielów	58	37	33	24
Żabice	346	245	353	344

Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy, 2013.

Według danych Dolnośląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy, na terenie gminy Chocianów łączna powierzchnia gruntów ornych zmeliorowanych wynosi 3190 ha, a użytków zielonych 2318 ha (w tym 95 ha nawadnianych). Powyższe oznacza, że grunty orne zmeliorowane stanowią 57,56 % ogólnej powierzchni gruntów ornych w gminie, a użytki zielone zmeliorowane 70,29 % ogólnej powierzchni użytków zielonych. Natomiast łączna powierzchnia użytków rolnych zdrenowanych wynosi 2919 ha, z czego 2603 ha gruntów ornych. Powyższe oznacza, że użytki rolne zdrenowane stanowią 33,02 % ogólnej powierzchni użytków rolnych w gminie, natomiast grunty orne zdrenowane stanowią 46,97 % ogólnej powierzchni gruntów ornych. Należy nadmienić, że grunty orne zdrenowane stanowią 81,60 % ogólnej powierzchni gruntów ornych zmeliorowanych. Sieć drenarska obejmuje 450 budowli, z czego 419 to wyloty ze zbieraczy, a 31 to studzienki drenarskie.

TABELA 134: Gmina Chocianów – ewidencja urządzeń melioracji szczegółowych (II). Dane z grudnia 2005 roku.

Obręb	Rowy melioracji szczegółowych (mb)	Długość rowów melioracyjnych w km na 1 ha:	
		powierzchni ogólnej	użytków rolnych
Chocianów	56600	6,290	10,572
Brunów	31200	1,716	3,347
Chocianowiec	25200	0,319	1,390
Jabłonów	2100	0,453	1,186
Michałów	14200	0,681	2,246
Ogrodzisko	5200	0,529	1,785
Parchów	15125	1,042	1,976
Pogorzelska	15200	1,522	2,705
Raków	6800	1,362	2,176
Szklary Dolne	40000	2,869	3,899
Trzebnice	16000	1,213	1,485
Trzmielów	6100	0,425	2,955
Żabice	19700	2,151	3,870

Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy, 2013.

Według danych Dolnośląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy, całkowita długość rowów melioracyjnych na terenie gminy Chocianów wynosi 253,425 km. Oznacza to, że średnio na każde 100 ha powierzchni gminy przypada 1,143 km rowów melioracyjnych, zaś na każde 100 ha użytków rolnych przypada 2,867 km rowów melioracyjnych. Na powyższych rowach zlokalizowanych jest 701 budowli, w tym:

- 11 zastawek, wpustów i przepustów – zastawek;
- 667 przepustów, mostków, brodów;
- 23 studzienki.

Z powyższego zestawienia wynika dodatkowo, że największa długość rowów melioracyjnych na 1 ha powierzchni ogólnej (ponad 1,143 km¹²¹) występuje na terenie obrębów: Chocianów, Szklary Dolne, Żabice, Brunów, Pogorzelska, Raków i Trzebnice, zaś największa długość rowów melioracyjnych na 1 ha ogólnej powierzchni użytków rolnych (ponad 2,867 km¹²²) występuje na terenie obrębów: Chocianów, Szklary Dolne, Żabice, Brunów i Trzmielów.

¹²¹ Średnia dla gminy Chocianów.

¹²² Średnia dla gminy Chocianów.

6.8.2. Urządzenia wodne.

Na terenie gminy Chocianów nie ma cieków wodnych znajdujących się w administracji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej (RZGW) we Wrocławiu. Ewidencją miejscowych cieków podstawowych administruje Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy.

TABELA 135: Gmina Chocianów – ewidencja cieków podstawowych w 2013 roku (I).

Nazwa cieku	Długość cieku na terenie gminy w km	Kilometraż	Długość cieku uregulowana w km
Szprotawa	19,470	35+250 – 42+120 45+580 – 58+180	6,870
Czarna Woda	2,085	27+100 – 29+185	–
Chocianowska Woda	14,200	0+000 – 14+200	13,610
Równik	8,550	0+000 – 8+550	4,770
Zielenica	6,480	0+000 – 6+480	6,480
Stawiska	5,775	1+575 – 7+350	–
Gibiel	3,300	0+000 – 3+300	3,300
Kalina	2,300	0+000 – 2+300	2,300
Kanał K	2,150	0+000 – 2+150	–
Kanał Rów Opaskowy	2,000	0+000 – 2+000	–
Śliwnik	0,300	0+000 – 0+300	0,300

Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy, 2013.

TABELA 136: Gmina Chocianów – ewidencja cieków podstawowych w 2013 roku (II).

Obręb	Długość cieków w km	Długość cieków uregulowana w km
Chocianów	7,400	4,770
Brunów	3,060	–
Chocianowiec	10,190	8,450
Jabłonów	1,500	1,500
Michałów	6,610	–
Ogrodzisko	1,810	–
Parchów	8,925	8,925
Pogorzelska	8,055	3,905
Raków	–	–
Szklary Dolne	9,900	8,280
Trzebnice	–	–
Trzmielów	6,930	1,800
Żabice	2,230	–

Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy, 2013.

TABELA 137: Gmina Chocianów – ewidencja cieków podstawowych w 2013 roku (III).

Nazwa cieku	Obręb	Kilometraż	Długość w km
Szprotawa	Jabłonów	35+250 – 36+750	1,500
	Parchów	36+750 – 42+120	5,370
	Trzmielów	45+580 – 49+460	3,880
	Szklary Dolne	49+460 – 51+080	1,620
	Brunów	51+080 – 54+140	3,060
	Żabice	54+140 – 56+370	2,230
	Ogrodzisko	56+370 – 58+180	1,810
Czarna Woda	Michałów	27+100 – 29+185	2,085
Chocianowska Woda	Parchów	0+000 – 1+255	1,255
	Pogorzelska	1+255 – 5+160	3,905
	Chocianowiec	5+160 – 6+900	1,740
	Chocianów	6+900 – 9+530	2,630
	Chocianowiec	9+530 – 14+200	4,670
Równik	Chocianów	0+000 – 4+770	4,770
	Chocianowiec	4+770 – 8+550	3,780
Zielenica	Trzmielów	0+000 – 1+800	1,800
	Szklary Dolne	1+800 – 6+480	4680
Stawiska	Michałów	1+575 – 6+100	4,525
	Trzmielów	6+100 – 7+350	1,250
Gibiel	Szklary Dolne	0+000 – 3+300	3,300
Kalina	Parchów	0+000 – 2+300	2,300
Kanał K	Pogorzelska	0+000 – 2+150	2,150
Kanał Rów Opaskowy	Pogorzelska	0+000 – 2+000	2,000
Śliwnik	Szklary Dolne	0+000 – 0+300	0,300

Źródło: Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Oddział w Legnicy, 2013.

Z powyższych danych wynika, że całkowita długość cieków podstawowych na terenie gminy Chocianów wynosi 66,610 km, z czego uregulowanych jest 37,630 km. Na wyżej wymienionych ciekach zlokalizowane są 4 jazy, z czego 2 na Szprotawie (obręb Parchów, km: 38+070 i 39+770) oraz 2 na Chocianowskiej Wodzie (obręb Pogorzelska, km: 3+180 i 4+905).

Istotny wpływ na prowadzenie racjonalnej gospodarki wodnej mają rozmiary i techniczna sprawność urządzeń wodnych. Ponieważ nadmiar wód w glebie, podobnie jak ich niedobór negatywnie wpływają na jej wydajność, to tworzenie optymalnych warunków wilgotnościowych i powietrznych poprzez melioracje, dzięki którym można regulować poziom wód gruntowych oraz odpływ nadmiaru wód opadowych, staje się koniecznością. Prawidłowe funkcjonowanie systemów melioracyjnych jest uzależnione od ich właściwej eksploatacji i konserwacji. Odpowiedzialność za właściwe utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych spoczywa na zainteresowanych właścicielach gruntów. Stan urządzeń melioracji wodnych szczegółowych na terenie gminy Chocianów jest w dużej mierze niezadowolający. Większość urządzeń melioracyjnych wymaga odbudowy lub modernizacji. Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu nie przewiduje obecnie inwestycji na terenie gminy Chocianów. W najbliższym okresie ze względu na ograniczone środki finansowe ewentualne prace będą obejmować bieżące utrzymanie urządzeń.

6. 9. Cmentarze.

Na terenie gminy Chocianów funkcjonuje 9 cmentarzy (2 komunalne i 7 parafialnych) zlokalizowanych w następujących miejscowościach:

- cmentarz komunalny w Chocianowie o powierzchni 2,9810 ha;
- cmentarz komunalny w Pogorzelskich – 1,11 ha;
- cmentarz parafialny w Brunowie – 1,20 ha;
- cmentarz parafialny w Chocianowcu – 1,42 ha;
- cmentarz parafialny w Pogorzelskich – 0,30 ha;
- cmentarze parafialne w Parchowie – 0,35 ha i 0,22 ha;
- cmentarz parafialny w Trzebnicach – 1,20 ha;
- cmentarz parafialny w Trzmielowie – 0,43 ha.

Łączna powierzchnia cmentarzy wynosi 9,2110 ha. Szacuje się, że istniejące miejsca pochówku w perspektywie najbliższych kilkunastu lat mogą nie zaspokoić potrzeb mieszkańców gminy i w związku z powyższym przewiduje się rozbudowę cmentarza komunalnego w Chocianowie przy ul. Głogowskiej.

Na terenie gminy nie występują grzebowiska dla zwierząt. Gmina posiada stosowne umowy dotyczące odbioru i utylizacji martwych zwierząt hodowlanych i gospodarskich.

6. 10. Obiekty obrony cywilnej i narodowej.

Obrona cywilna na terenie gminy Chocianów nie posiada urządzeń i obiektów do wykorzystania w czasie potencjalnych zagrożeń.

W południowo – zachodniej części gminy w Duninowie zlokalizowana jest Jednostka Wojskowa Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej nr 4229 – Skład Duninów.

7. DOKUMENTACJA PLANISTYCZNO – STRATEGICZNA.

W okresie od 2001 roku, a więc po opracowaniu i uchwaleniu *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów*, powstał szereg dokumentów planistyczno – strategicznych o charakterze planów, studiów, strategii i programów, zarówno na szczeblu wojewódzkim jak i powiatowym, obejmujących zasięgiem swojego opracowania teren gminy Chocianów. Poniżej przedstawiono zapisy i wnioski z wybranej dokumentacji odnoszącej się bezpośrednio lub pośrednio do terenu gminy Chocianów.

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE:

7. 1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Zgodnie z art. 38 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 roku, poz. 627 z późn. zm.) organy samorządu województwa sporządzają plan zagospodarowania przestrzennego województwa, prowadzą analizy i studia oraz opracowują koncepcje i programy, odnoszące się do obszarów i problemów zagospodarowania przestrzennego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego został uchwalony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 roku. *Plan* wyróżnia między innymi 6 stref pod względem struktury funkcjonalno – przestrzennej. Według tego podziału gmina Chocianów znalazła się w **strefie obszarów rolno – leśnych oraz bezpośrednio przy granicy strefy o przeważającym udziale funkcji przemysłowej i gospodarczej**. Strefa obszarów rolno – leśnych o dominujących funkcjach ochrony walorów środowiska przeznaczona jest do rozwoju funkcji ochronnych, rozwoju turystyki i rekreacji i utrzymania funkcji rybackiej. Obejmuje bogato zalesioną północno – wschodnią i północno – zachodnią część województwa. Charakteryzuje się niskim wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz dużym nagromadzeniem cennych przyrodniczo obszarów objętych lub planowanych do objęcia ochroną, a także dużą atrakcyjnością pod względem turystycznym. Natomiast strefa o przeważającym udziale funkcji przemysłowej i gospodarczej obejmuje teren Legnicko – Głogowskiego Okręgu Miedziowego (LGOM). Walorem jest duży potencjał gospodarczy KGHM „Polska Miedź” SA i jego wysoka pozycja na światowym rynku miedzi i srebra. Do głównych problemów należy zaliczyć: monostrukturę przemysłową, zbliżanie się przemysłu miedziowego do fazy schyłkowej oraz konieczność dalszych, intensywnych działań zmierzających do przywrócenia równowagi w środowisku przyrodniczym.

Kierunki polityki przestrzennej dla tej **strefy obszarów rolno – leśnych** to między innymi:

- restrukturyzacja gospodarki rolnej i leśnej pod kątem ograniczeń wynikających z położenia w parkach krajobrazowych;
- rozwijanie bazy i zaplecza turystyczno – rekreacyjnego;
- eksponowanie zabytkowych obiektów i układów urbanistycznych;
- rozwijanie bazy przetwórstwa rolno – spożywczego, w tym przetwórstwa rybnego;
- uzupełnienie sieci komunikacyjnej dla zwiększenia dostępności turystycznej;
- dokonanie zmian w sferze produkcyjnej wynikających z ochrony środowiska i położenia na terenach chronionych;
- podnoszenie standardu sieci usług;
- rozwój agroturystyki i rolnictwa ekologicznego.

Kierunki polityki przestrzennej dla **strefy o przeważającym udziale funkcji przemysłowej i gospodarczej** to między innymi:

- rekonwersja przemysłu, rozwój nowoczesnych, innowacyjnych technologii przemysłowych, poszukiwanie alternatywy dla miedzi;
- ochrona udokumentowanego złoża węgla brunatnego „Legnica”;
- rozbudowa i modernizacja systemu komunikacji drogowej;
- rozwiązanie problemu składowania i zagospodarowania odpadów poflotacyjnych;
- rekultywacja w kierunku leśnym i wodnym terenów zdegradowanych;
- kształtowanie powiązań ekologicznych.

Plan podejmując się roli hierarchizacji ośrodków na tle systemu osadniczego województwa uznał miejscowość Chocianów jako ośrodek lokalny dla którego przewiduje się trzy funkcje: usługową, przemysłową oraz turystyki i wypoczynku.

Plan wyróżnił również 7 sfer polityki przestrzennej: ekologiczna, społeczna, kulturowa, gospodarcza, infrastruktury, ochrony przeciwpowodziowej oraz obronności i bezpieczeństwa publicznego. Poniżej przedstawiono wybrane kierunki polityki przestrzennej dla poszczególnych sfer w bezpośrednim lub pośrednim odniesieniu do gminy Chocianów:

Sfera ekologiczna:

- wykorzystanie małych złóż kopalin pospolitych takich jak kruszywa naturalne, kamienie drogowe i budowlane, surowce ilaste ceramiki budowlanej i inne, jako bodźca lokalnej aktywizacji gospodarczej;
- objęcie wysoką ochroną obszarów zasilania zbiorników wód podziemnych: GZWP nr 315 „Zbiornik Chocianów – Gozdnicza” i GZWP nr 316 „Subzbiornik Lubin”;
- koncentracja ochrony wód podziemnych na obszarach ochrony GZWP oraz w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych;
- inwentaryzacja i prowadzenie działań ukierunkowanych na zneutralizowanie istniejących źródeł zanieczyszczeń punktowych, liniowych i obszarowych:
 - racjonalizacja użytkowania środków ochrony roślin i nawozów w rolnictwie;
 - budowa oczyszczalni ścieków;
 - budowa kanalizacji na obszarach osadnictwa;
- realizacja ustaleń planów gospodarowania wodami;
- współpraca z sąsiednimi województwami w zakresie ochrony użytkowych poziomów wód podziemnych;
- prowadzenie działań w zakresie ochrony wód z uwzględnieniem obszarów zlewni hydrograficznych, na podstawie warunków korzystania z wód dorzecza oraz zgodnie z programami ochrony wód dla obszarów, dla których poziomy jakości wód nie są osiągnięte;
- wdrożenie ochrony w zlewni rzeki Kaczawy;
- zmniejszenie zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, poprzez budowę systemów kanalizacji szczególnie w zlewniach chronionych i na obszarach objętych istniejącymi i projektowanymi formami ochrony przyrody;
- ograniczenie negatywnego wpływu nawożenia mineralnego i organicznego oraz środków ochrony roślin na stan czystości wód poprzez stosowanie przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu oraz Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych;
- wprowadzanie naturalnych stref buforowych wzdłuż cieków wodnych (pasy zieleni, mokradła) dla ograniczenia spływu i oczyszczenia;

- zmniejszanie ładunku zanieczyszczeń w ściekach a także unikanie, eliminacja i ograniczanie dopływu do wód substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego;
- doprowadzenie rzek zlewni do osiągnięcia odpowiednich klas czystości oraz utrzymania tych klas, w pierwszej kolejności dla przyrodniczych obszarów chronionych;
- pokrywanie potrzeb wodnych dla celów gospodarczych przede wszystkim z ujęć powierzchniowych;
- zwiększenie retencji wód poprzez rozbudowę systemu małej retencji;
- ochrona gruntów wysokiej jakości (klasy bonitacyjne I – III) przed nieuzasadnionym wyłączeniem z użytkowania rolniczego;
- przeznaczanie na cele inwestycyjne gruntów niższej jakości, nie rozpraszanie zabudowy;
- likwidacja skutków fizycznej i chemicznej degradacji gleb – obszary wokół zakładów przemysłowych (np.: LGOM);
- działania w kierunku ograniczenia skali oraz intensywności naturalnej i antropogenicznej erozji gleb (prowadzenie prawidłowej agrotechniki, nie pozostawianie powierzchni gruntów narażonych na erozję bez pokrywy roślinnej);
- przebudowa gatunkowa obszarów leśnych, w celu dostosowania składu gatunkowego do warunków siedliskowych (przebudowa siedlisk Borów Dolnośląskich w kierunku wykorzystania w części do celów gospodarczych i w części objęcia ochroną);
- ochrona terenów lasów przed pożarami;
- działania w celu zwiększenia różnorodności biologicznej lasów poprzez utrzymanie i inspirowanie różnych form ochrony;
- uregulowanie i ukierunkowanie rekreacji i turystyki na obszarach leśnych w sposób godzący funkcje społeczne lasów z ochronnymi i produkcyjnymi;
- regulowanie form i intensywności użytkowania zasobów leśnych, to jest pozyskiwania drewna i użytków niedrzewnych oraz świadczenia przez las funkcji ochronnych i socjalnych;
- działania w kierunku objęcia nadzorem gospodarki leśnej w lasach niepaństwowych;
- zmniejszanie uciążliwości barier ekologicznych (komunikacyjnych, gospodarczych, urbanistycznych i innych) uniemożliwiających lub utrudniających rozwój i swobodne przemieszczanie się gatunków roślin i zwierząt, w tym m.in. budowa bezpiecznych przejść dla zwierząt przy istniejących barierach komunikacji drogowej i kolejowej;
- kształtowanie spójnej przestrzennej sieci powiązań przyrodniczych uwzględniającej istniejące i projektowane obszary chronione oraz korytarze ekologiczne, w oparciu o założenia koncepcji ECONET – PL;
- ochrona stanowisk roślin i zwierząt chronionych, wykorzystywanie inwentaryzacji przyrodniczych w planach zagospodarowania przestrzennego gmin;
- zwiększanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach przekształconych wskutek działalności człowieka;
- poddanie czynnej ochronie obszarów mokradeł, torfowisk, łąk pobagiennych, łąk w dolinach rzek stanowiących ostoje ptaków i zagrożonych gatunków roślin;
- uwzględnianie w opracowaniach planistycznych obszarów, wytypowanych do Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 (na podstawie dyrektyw ptasiej i siedliskowej);
- zastępowanie tradycyjnych nośników energii paliwami gazowymi, olejami lekkimi, ewentualnie koksem lub niskosiarkowym i niskopyłowym węglem z dodatkami brykietu drzewnego;
- ograniczanie zanieczyszczeń ze źródeł mobilnych;
- preferowanie i wspomaganie stosowania odnawialnych i niekonwencjonalnych źródeł energii – wód geotermalnych, energetyki wiatrowej i wodnej, kolektorów słonecznych, spalania biogazu i biomasy;

- dążenie do uzyskania poziomu hałasu do wartości dopuszczalnych dla poszczególnych rodzajów terenów, z uwzględnieniem obiektu lub działalności będącej źródłem hałasu oraz okresów, do których odnoszą się poziomy hałasu;
- wprowadzanie pasów zieleni przy drogach, zieleni niskiej i wysokiej do wnętrz osiedlowych, instalowanie ekranów akustycznych przy trasach o największym natężeniu ruchu;
- uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zróżnicowania terenów pod kątem dopuszczalnych poziomów hałasu na tereny:
 - pod zabudowę mieszkaniową;
 - pod szpitale i domy opieki społecznej;
 - pod budynki związane ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży;
 - na cele rekreacyjno – wypoczynkowe poza miastem.

Sfera społeczna:

- zapewnienie dobrej jakości obsługi i lepszej dostępności placówek opieki zdrowotnej;
- zapewnienie opieki socjalnej osobom starszym i niepełnosprawnym;
- powstrzymanie wzrostu migracji ludności w relacji wieś – miasto;
- tworzenie nowych miejsc pracy w wyniku lokalizacji niewielkich obiektów handlowych, gastronomicznych, hotelowych i motoryzacyjnych dla obsługi ruchu turystycznego szczególnie w rejonach atrakcyjnych turystycznie o dużym bezrobociu;
- tworzenie poza rolniczych miejsc pracy na wsi szczególnie w usługach na rzecz rolnictwa i w drobnej wytwórczości w celu zatrzymania ludności w miejscu zamieszkania;
- lokalizacja niewielkich zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego o nieuciążliwej produkcji w powiatach o dużym areale użytków rolnych;
- tworzenie nowych miejsc pracy w usługach agroturystycznych w gminach o atrakcyjnych walorach środowiska naturalnego;
- zapewnienie terenów pod budownictwo mieszkaniowe o różnej intensywności zabudowy;
- tworzenie nowoczesnej bazy dydaktyczno – socjalnej i sportowo – rekreacyjnej oraz zapewnienie wysoko kwalifikowanej kadry nauczycielskiej jednostkom szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego;
- utrzymanie i uzupełnienie istniejącej bazy szkół i ośrodków specjalnych, wymagających specjalistycznej kadry dla kształcenia zawodowego osób niepełnosprawnych fizycznie z określonym poziomem ułomności;
- wzmocnienie bazy kultury w ośrodkach regionalnych, subregionalnych i lokalnych w celu poprawy jakości placówek kultury i rozwój różnorodnych form krzewienia kultury;
- lokalizacja nowych placówek kultury o zróżnicowanych formach działalności w centrach usługowych miast i gmin;
- łączenie działalności instytucji kultury z innymi rodzajami działalności, szczególnie w dziedzinie rekreacji, handlu i gastronomii;
- wyznaczenie terenów pod lokalizację obiektów handlu hurtowo – detalicznego, który pełni funkcję czynnika stymulującego dynamiczny rozwój gmin;
- wykształcenie zróżnicowanej branżowo i asortymentowo sieci obiektów handlowych;
- lokalizowanie obiektów handlowych o małej powierzchni sprzedaży i odpowiednim standardzie technicznym, dających zatrudnienie społecznościom lokalnym;
- tworzenie ogólnodostępnych ośrodków sportowo – rekreacyjnych, wyposażonych w zależności od pełnionej funkcji w hierarchii osadniczej w pełny zestaw urządzeń sportowych i rekreacyjnych;

- łączenie obiektów sportowo – rekreacyjnych z kompleksami ogólnodostępnej zieleni parkowo – leśnej oraz akwenami wodnymi.

Sfera kulturowa:

- wspieranie działań służących poprawie stanu obiektów zabytkowych poprzez: kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich;
- zachowanie, ochrona i rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych poprzez:
 - opracowanie programów kompleksowej rewaloryzacji zespołów staromiejskich z zachowaniem wszelkich wymogów konserwatorskich oraz programów zagospodarowania tych obszarów, zapewniających im jednocześnie ochronę przed uciążliwościami ze strony działalności gospodarczej oraz zagrożeniami wynikającymi z oddziaływania układów komunikacyjnych;
 - eksponowanie i odtwarzanie w sylwetkach miejscowości dominant architektonicznych, takich jak wieże kościołów, klasztorów, zamków, ratuszy nawiązując tym samym do dawnej tradycji charakterystycznej dla panoram śląskich miast;
- podejmowanie działań rewaloryzacyjnych zespołów staromiejskich według priorytetów wynikających z wartości historyczno – artystycznych;
- ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach artystycznych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie proponowanych form ochrony (wg V programu resortowego MKiS „*Ochrona i konserwacja zabytkowego krajobrazu kulturowego*”) – strefa „B” częściowej ochrony konserwatorskiej – założenie przestrzenne miasta Chocianów;
- utworzenie parków i rezerwatów kulturowych w celu ochrony, utrzymania i wyeksponowania unikatowych walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i architektonicznych województwa dolnośląskiego – Chocianowski Rezerwat Kulturowy na bazie zespołu miejskiego Chocianowa;
- ochrona, zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych;
- tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym, których funkcjonowanie powinno sprzyjać utrzymaniu i wspomagananiu zasobów środowiska kulturowego;
- kontynuowanie tradycji architektonicznych regionu w zakresie skali, formy, detalu, materiału nowowznoszonej zabudowy oraz wpisanie jej w historycznie ukształtowaną przestrzeń;
- rewaloryzacja obszarów zabudowy przemysłowej oraz obiektów i urządzeń technicznych;
- ochrona walorów przyrodniczo – fizjograficznych regionu jako naturalnego podłoża procesów urbanizacyjnych;
- aktywne wykorzystanie wód powierzchniowych i polderów w kształtowaniu krajobrazu;
- uwzględnianie trzeciego wymiaru wysokości – tła krajobrazowego, w praktyce lokalizacyjnej;
- rekonstrukcja (scalanie zespołów) i rekonstrukcja (rewaloryzacja) miast;
- odzwierciedlenie problematyki fizjonomii (panoram) w planach miast;
- eliminacja, względnie łagodzenie, ekspansji komunikacji w miastach;
- ochrona charakterystycznych układów przestrzennych wsi;
- kształtowanie krajobrazu wiejskiego integralnie z jego tradycją i kulturą;
- przeciwdziałanie tendencjom do rozpraszania zabudowy na wsi, przeciwdziałanie „miastowieniu”.

Sfera gospodarcza:

- pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości poprzez przygotowanie terenów pod działalność inwestycyjną i wspieranie obszarów szczególnie aktywnych gospodarczo;
- poprawa atrakcyjności obszarów poprzez rozwój infrastruktury technicznej i komunikacji;

- promowanie i wspieranie ekologicznych metod produkcji, szczególnie na obszarach o gorszych warunkach dla intensywnej produkcji rolniczej oraz o stosunkowo mało skażonym środowisku naturalnym;
- promowanie i pomoc w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych, szczególnie w obszarach o gorszych warunkach dla produkcji rolniczej oraz atrakcyjnych pod względem turystycznym, o wysokich walorach przyrodniczych;
- zakończenie restrukturyzacji rolnictwa w kierunku trwałego rozdysponowania gruntów znajdujących się w Zasobie Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa;
- poprawa struktury obszarowej gospodarstw w kierunku zwiększenia średniej wielkości gospodarstw oraz promowania i wzmocnienia dużych gospodarstw;
- tworzenie na obszarach wiejskich miejsc pracy w usługach dla rolnictwa, przetwórstwie rolno – spożywczym oraz w sferach pozarolniczych – dotyczy to całości obszarów wiejskich;
- odtworzenie systemu melioracji wodnych na obszarach wymagających regulacji stosunków wodno – powietrznych w glebie;
- wspomaganie istniejących i tworzenie nowych instytucji i organizacji rolniczych oraz prywatnych właścicieli lasów, mogących służyć pomocą we wprowadzaniu nowych metod produkcji rolniczej i leśnej (poprawa stanu wiedzy zarówno na temat tradycyjnych jak i niekonwencjonalnych form produkcji rolniczej, kształtowanie świadomości ekologicznej, wprowadzanie nowych ras zwierząt i nowych odmian roślin uprawnych, analiza rynku rolnego, rachunkowość gospodarstw rolnych, marketing produktów rolnych);
- opracowanie i wdrożenie programu małej retencji wodnej w celu przywrócenia korzystnego zaopatrzenia lasów w wodę i poprawę gospodarki wodnej szczególnie na wododziałach;
- przeznaczanie pod zalesienia gruntów najniższej jakości, zbędnych dla rolnictwa;
- wprowadzanie nowych i pielęgnacja istniejących zadrzewień śródpolnych i przydrożnych, szczególnie w obszarach o wysokiej wartości wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- kontynuacja prac nad opracowaniem i wdrożeniem projektów granicy rolno – leśnej i rolno – pastwiskowej oraz projektów zadrzewień śródpolnych i przydrożnych;
- podporządkowanie gospodarki leśnej funkcjom jakie obszary leśne mają do spełnienia: ekologicznym, gospodarczym i społecznej;
- objęcie nadzorem gospodarki leśnej w lasach niepaństwowych;
- doskonalenie powiązań przestrzennych obszarów koncentracji walorów turystycznych w miastach – w obrębie układów staromiejskich oraz powiązanie ich z innymi, cennymi walorami – kulturowymi i środowiskowymi;
- otwarcie miejscowości na turystykę, poprzez modernizację i usprawnienie dostępności komunikacji do atrakcji turystycznych;
- rozwój turystyki w przyrodniczych, cennych krajobrazowo, obszarach chronionych, dla których turystyka jest szansą rozwoju, z uwagi na istniejące ograniczenia funkcji gospodarczej;
- wspieranie rozwoju agroturystyki i ekoturystyki w obszarach posiadających bogate walory przyrodnicze;
- rekonstrukcja przestrzeni turystycznej oraz zagospodarowania turystyczno – rekreacyjnego przyjaznego środowisku w kompleksach leśnych (Bory Dolnośląskie);
- rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnej oraz zabudowy letniskowej w strefie wypoczynku weekendowego;
- stworzenie zintegrowanego systemu szlaków pieszych i rowerowych;
- wyznaczenie i zagospodarowanie tras i szlaków rowerowych oraz miejsc rekreacyjnych w ujęciu systemowym w powiązaniu z walorami środowiskowymi i kulturowymi.

Sfera infrastruktury:

- budowa tras obwodowych i obejść miejscowości, zwłaszcza na drogach krajowych i wojewódzkich, zmniejszenie konfliktów w strukturze przestrzennej;
- modernizacja dróg wojewódzkich – uzyskanie parametrów klasy „G”;
- segregacja ruchu tranzytowego, lokalnego, a także oddzielenie ruchu kołowego od ruchu rowerowego i pieszego, zwłaszcza przy przejściu przez miejscowości;
- wyposażenie samochodowych tras turystycznych w parkingi i miejsca postojowe (zwłaszcza w rejonach o dużych walorach przyrodniczych, krajoznawczych i kulturowych);
- budowa ekranów dźwiękochłonnych w obszarach zagrożonych hałasem komunikacyjnym (głównie w obszarach zabudowanych i obszarach chronionych);
- powstrzymanie degradacji majątku trwałego w transporcie kolejowym;
- wykorzystanie potencjału transportowego kolei;
- zachowanie istniejących systemów wodociągowych z dalszą rozbudową i modernizacją;
- ochrona terenów źródłiskowych i ujęć wody przed zanieczyszczeniem poprzez ustanawianie stref ochronnych i właściwe ich zagospodarowanie;
- modernizacja zakładów uzdatniania wody;
- budowa i rozbudowa sieci wodociągowych na terenach niezwodociągowanych;
- rozbudowa i modernizacja istniejących oczyszczalni w miastach i na obszarach wiejskich;
- budowa grupowych oczyszczalni ścieków dla obszarów wiejskich w zlewni rzeki Szprotawy;
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich przy rozproszonej zabudowie;
- rekultywacja „dzikich” wysypisk śmieci;
- instalowanie kotłów opalanych paliwem przyjaznym środowisku (gaz, olej opałowy, energia elektryczna, biomasa, itp.);
- likwidacja przestarzałych ciepłowni opalanych paliwem stałym, ze względu na ochronę środowiska naturalnego;
- rozbudowa i modernizacja systemów sieci ciepłowniczej;
- sukcesywna gazyfikacja terenów wiejskich spełniających warunki opłacalności ekonomicznej planowanej inwestycji (odpowiednia ilość umów o przyłączenie do sieci gazowej) wynikające z obowiązujących przepisów Prawa energetycznego.

Sfera ochrony przeciwpowodziowej:

- określenie stopnia zagrożenia powodziowego obszarów i możliwości inwestowania na tych obszarach;
- utrzymanie w sprawności technicznej istniejących obiektów infrastruktury przeciwpowodziowej i zbiorników, wałów, koryt rzecznych, potoków i kanałów;
- nie lokalizowanie na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- budowa i uruchomienie telemetrycznej sieci pomiarowej z posterunkami działającymi w sytuacjach powodziowych;
- zwiększenie ochrony biernej – modernizacja i przebudowa wałów – korekta tras, rozsunięcie wałów, podwyższenie, budowa wałów poprzecznych;
- utrzymanie w sprawności technicznej istniejących obiektów infrastruktury przeciwpowodziowej i zbiorników, wałów, koryt rzecznych, potoków i kanałów oraz zabudowy towarzyszącej;
- odbudowa obiektów zniszczonych przez powódź z ich modernizacją;
- ochrona ciągów komunikacyjnych (komunikacja drogowa, kolejowa) i przepraw mostowych, których lokalizacja narażona jest na zalanie powodziowe;
- odbudowa i budowa małej retencji, budowa średnich zbiorników retencyjnych.

Sfera obronności i bezpieczeństwa publicznego:

- wyznaczenie tras przewozu i parkingów dla materiałów niebezpiecznych.

7. 2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – projekt.

Projekt zmiany (aktualizacji) *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego* sporządzony został w związku z potrzebą dostosowania do nowych wymogów i potrzeb pierwszej edycji tego dokumentu. Sporządzony wówczas *Plan* w trybie ustawy z 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym stanowi podstawowe narzędzie dla kształtowania polityki przestrzennej w województwie, aczkolwiek stracił w dużym stopniu swą aktualność ze względu na wejście w życie ustawy z 23 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i wprowadzenie w niej nowych wymogów formalnych i prawnych. Wpływ na dezaktualizację *Planu* miał także inny niż to zakładano w *Planie* przebieg procesów inwestycyjnych, między innymi dotyczący realizacji podstawowego układu komunikacyjnego. Jednocześnie pojawiły się nowe wyzwania i uwarunkowania dla rozwoju województwa, jakie stworzyło wejście Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku. Projekt zmiany *Planu* wraz prognozą oddziaływania na środowisko, znajduje się obecnie na etapie opiniowania i uzgadniania z właściwymi organami i instytucjami oraz na etapie upublicznienia w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa, wynikające z przyjętych ustaleń KPZK 2030, SRWD 2020 oraz zaleceń zawartych w krajowych i regionalnych dokumentach planowania strategicznego to:

- 1) umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno – gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;
- 2) zintegrowana ochrona zasobów przyrodniczo – krajobrazowych i racjonalne ich wykorzystanie oraz udostępnienie, a także stworzenie spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych;
- 3) zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu;
- 4) harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny i społeczno – gospodarczy oraz integracja Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego jako głównego węzła sieci osadniczej województwa;
- 5) harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno – gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów systemu osadniczego województwa;
- 6) efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa;
- 7) ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych, sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawy wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i negatywnym skutkom klęsk żywiołowych.

Poniżej przedstawione są proponowane kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego województwa oraz wybrane działania i zadania (odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do gminy Chocianów), służące realizacji przyjętych kierunków:

Ochrona przyrody i krajobrazu:

1. Zachowanie i odtwarzanie zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych:
 - przeprowadzenie waloryzacji krajobrazu naturalnego i studiów dla jego ochrony;
 - zachowanie i odtwarzanie biologicznej obudowy cieków wodnych;
 - ochrona, uzupełnianie i rozbudowa terenów zielonych w obszarach użytkowanych rolniczo.
2. Rozszerzenie i umocnienie regionalnego systemu obszarów chronionych:
 - uzupełnienie sieci i ochrona siedlisk i stanowisk w obrębie Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000;
 - ukształtowanie sieci korytarzy ekologicznych;
 - ochrona i wzmocnienie roli dolin rzecznych jako ważnych korytarzy ekologicznych;
 - koordynacja działań dla zintegrowania terenów chronionych w województwie z systemami ochronnymi w województwach i regionach sąsiednich.

Ochrona dziedzictwa kulturowego:

1. Harmonijne kształtowanie krajobrazu kulturowego oraz poprawa stanu i wykorzystania zespołów zabytkowych.
2. Ochrona oraz poprawa stanu i wykorzystania zespołów zabytkowych:
 - realizacja kompleksowej rewitalizacji zabytkowych układów przestrzennych miast i zespołów zabytkowych oraz zachowanie zabytkowych obiektów i zespołów architektury regionalnej na terenach wiejskich;
 - eksponowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych.
3. Ochrona dóbr kultury.

Ochrona podstawowych komponentów środowiska:

1. Ochrona powierzchni ziemi:
 - rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych;
 - rekultywacja zamkniętych oraz opuszczonych składowisk odpadów powydobywczych.
2. Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych:
 - ochrona gleb najwyższej jakości przed ich przeznaczeniem na cele nierolnicze;
 - ujednoczenie systemu monitoringu gleb;
 - wdrażanie działań rolno – środowiskowych;
 - utrzymywanie prawidłowych stosunków wodno – powietrznych w glebach.
3. Racjonalna gospodarka zasobami kopalin:
 - uwzględnianie lokalizacji udokumentowanych i nieeksploatowanych złóż kopalin;
 - eksploatacja surowców zgodnie z warunkami ustalonymi w koncesjach na ich wydobywanie;
 - waloryzacja niezagospodarowanych złóż surowców z uwzględnieniem aspektów społecznych;
 - identyfikacja potencjalnych obszarów występowania złóż kopalin w wyniku prowadzenia prac geologicznych.
4. Zachowanie zasobów i zapewnienie wysokiej jakości wód:
 - uzyskanie optymalnego stanu wód powierzchniowych;

- wprowadzenie ochrony obszarów zasilania Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) zgodnie z planem gospodarowania wodami w obszarze Odry (GZWP nr 315 „Zbiornik Chocianów – Gozdnica” i GZWP nr 316 „Subzbiornik Lubin”);
 - wdrażanie zrównoważonego i zintegrowanego zarządzania zasobami wód w układzie zlewniowym.
5. Poprawa stanu powietrza atmosferycznego:
- eliminowanie emisji zanieczyszczeń przemysłowych w obrębie aglomeracji miejskich;
 - opracowanie programów naprawczych ochrony powietrza dla stref przekroczeń dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu;
 - ograniczenie zanieczyszczeń ze źródeł związanych z transportem;
 - likwidacja niskiej emisji;
 - wspieranie wykorzystania odnawialnych i niekonwencjonalnych źródeł energii zgodnie z istniejącymi uwarunkowaniami.
6. Ochrona i powiększenie zasobów leśnych:
- realizacja programu małej retencji w lasach, w tym na obszarach objętych siecią NATURA 2000;
 - przebudowa gatunkowa obszarów leśnych;
 - zalesianie gruntów niskiej jakości lub zdegradowanych.
7. Ochrona przed hałasem:
- obniżenie lub eliminacja uciążliwego hałasu;
 - wyznaczenie „obszarów ciszy” na terenach miast.

Rozwój sieci ośrodków miejskich:

1. Wykorzystanie potencjału turystycznego i uzdrowiskowego regionu dla jego rozwoju gospodarczego:
 - poprawa dostępności dolnośląskiej przestrzeni turystycznej.

Rozwój terenów wiejskich:

1. Wzmacnianie restrukturyzacji i wielofunkcyjnego rozwoju wsi:
 - zintegrowane planowanie rozwoju obszarów wiejskich na obszarach funkcjonalnych miast;
 - kształtowanie powiązań obszarów wiejskich z miastami, pełniącymi funkcje głównych ośrodków rozwoju, w tym tworzenie zintegrowanych systemów komunikacji i infrastruktury;
 - realizacja infrastruktury społecznej;
 - rozwój agroturystyki na obszarach turystycznych.
2. Rozwój gospodarki żywnościowej w obszarze o wybitnych predyspozycjach dla wybranych jej form:
 - ochrona przed zabudową gruntów rolnych najwyższych klas bonitacyjnych;
 - rozwój rolnictwa ekologicznego w obszarach wiejskich, objętych różnymi formami ochrony przyrody oraz w strefach ochronnych ujęć wód.

Rozwój powiązań drogowych:

1. Kształtowanie spójnego przestrzennie systemu zewnętrznych powiązań drogowych – poprawa dostępności zewnętrznej.
2. Kształtowanie spójnego przestrzennie systemu powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów rozwoju i pomiędzy nimi – poprawa dostępności wewnętrznej.

3. Podwyższenie parametrów użytkowych sieci drogowej:
 - modernizacja istniejącej sieci drogowej, dostosowanie do obowiązujących normatywów oraz ewentualnej zmiany ich przebiegu.

Rozwój powiązań kolejowych:

1. Kształtowanie spójnego systemu zewnętrznych i wewnętrznych kolejowych powiązań transportowych.
2. Podwyższenie parametrów użytkowych sieci kolejowej.
3. Kształtowanie spójnego przestrzennie systemu powiązań wewnątrz obszarów rozwoju i pomiędzy nimi.

Rozwój gospodarki wodno – ściekowej:

1. Zapewnienie wszystkim niezawodnych dostaw wody pitnej w odpowiedniej ilości oraz jakości oraz budowa i rozbudowa infrastruktury do odprowadzania i oczyszczania ścieków:
 - budowa, rozbudowa i modernizacja sieci i urządzeń wodociągowych;
 - budowa, rozbudowa i modernizacja systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych (miasto Chocianów);
 - budowa lokalnych oczyszczalni ścieków komunalnych;
 - budowa, rozbudowa i modernizacja systemów kanalizacji w aglomeracjach (miasto Chocianów);
 - budowa lokalnych, przydomowych urządzeń służących oczyszczaniu ścieków;
 - budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków dla ścieków pochodzących z zakładów produkcyjno – usługowych.

Rozwój gospodarki odpadami:

1. Utworzenie sprawnie działającego systemu gospodarki odpadami.

Rozwój energetyki:

1. Rozbudowa i modernizacja układu krajowego sieci gazowej i obiektów systemowych oraz zapewnienie strategicznej rezerwy dla systemu gazowniczego z wykorzystaniem naturalnych walorów morfologicznych regionu:
 - doprowadzenie gazu przewodowego do obszarów wiejskich przy spełnieniu warunków opłacalności ekonomicznej planowanej inwestycji;
 - rozbudowa dystrybucyjnej sieci gazowej na terenach przeznaczonych do przyszłego zainwestowania.
2. Rozbudowa i modernizacja systemów sieci ciepłowniczej:
 - Rozbudowa i modernizacja obiektów energetyki konwencjonalnej z wykorzystaniem możliwości doprowadzenia gazu przewodowego;
 - zmniejszenie udziału paliw stałych w procesie uzyskiwania ciepła na rzecz paliw niskoemisyjnych, energii elektrycznej i odnawialnej.
3. Rozbudowa i modernizacja obiektów i sieci elektroenergetycznych:
 - modernizacja linii 220 kV (Mikułowa – Polkowice);
 - przebudowa lub modernizacja istniejących napowietrznych linii elektroenergetycznych 110 kV;

- rozbudowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia na obszarach wiejskich i wyznaczonych do przyszłego zainwestowania.

Rozwój odnawialnych źródeł energii:

1. Wykorzystanie naturalnych uwarunkowań regionu do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł energii opartych o wodę.
2. Wytwarzanie energii przy użyciu urządzeń wykorzystujących siłę wiatru.
3. Zrównoważone wykorzystanie odpadów komunalnych oraz zasobów przestrzeni rolniczej na cele odnawialnych źródeł energii:
 - budowa obiektów wykorzystujących biomasę do celów grzewczych;
 - budowa biogazowni rolniczych;
 - budowa biogazowni przy oczyszczalniach ścieków.
4. Wspieranie energetyki rozproszonej do wytwarzania energii elektrycznej, ciepła i paliw płynnych w sposób zdecentralizowany i do ich lokalnego wykorzystania:
 - rozwój energetyki rozproszonej współpracującej z siecią dystrybucyjną lub bezpośrednio zasilającej odbiorcę, zwłaszcza mikrogeneracji wykorzystującej m.in. energię słoneczną i geotermalną.

Rozwój systemów telekomunikacji:

1. Rozwój systemów telekomunikacyjnych sprzyjających rozwojowi społecznemu, gospodarczemu i sprawności zarządzania oraz wyrównaniu dysproporcji rozwojowych pomiędzy terenami wiejskimi i miejskimi;
 - rozbudowa sieci telekomunikacyjnych i objęcie światłowodową infrastrukturą wszystkich miast i siedzib gmin;
 - wprowadzenie łącz bezprzewodowych dla terenów trudno dostępnych lub o małej gęstości zaludnienia;
 - wprowadzenie szerokopasmowego dostępu do internetu.

Poprawa stanu ochrony przeciwpowodziowej:

1. Wdrożenie nowoczesnego systemu zarządzania ryzykiem powodziowym, w tym realizacja oraz koordynacja pośredniej i bezpośredniej ochrony przeciwpowodziowej:
 - opracowanie i wdrożenie dokumentów wynikających z dyrektywy powodziowej: wstępnej oceny ryzyka powodziowego do grudnia 2011 roku (wykonano) map zagrożenia i map ryzyka powodziowego (do grudnia 2013 roku) i planów zarządzania ryzykiem powodziowym (do grudnia 2015 roku);
 - realizacja kompleksowego systemu retencji (zbiornikowej, polderowej i małej retencji), połączonej z ochroną ekosystemów;
 - realizacja działań przestrzennych zatrzymujących wody deszczowe w miejscach ich opadu (podnoszenie lesistości zwiększającej retencyjność, przekształcanie gruntów ornyczych w użytki zielone, racjonalna gospodarka wodami opadowymi na terenach silnie zurbanizowanych);
 - rozbudowa osłony przeciwpowodziowej, systemu prognozowania powodzi, kontroli i wczesnego ostrzegania oraz wsparcie inicjatyw lokalnych dla realizacji lokalnych systemów ostrzegania i ochrony przeciwpowodziowej;

- rozwój działań prewencyjnych na terenach zagrożonych powodzią.
2. Koordynacja działań systemowych na poziomie dorzecza Odry dla prewencyjnej gospodarki przestrzennej:
- wprowadzenie monitoringu działań przestrzennych prowadzonych na terenach zagrożonych zalaniem;
 - uzgadnianie, koordynacja i ujednocianie działań i zasad gospodarowania przestrzenią w dorzeczu Odry;
 - realizacja zadań z zakresu lokalnej ochrony przeciwpowodziowej związanej z melioracjami wodnymi.

Poprawa stanu bezpieczeństwa:

1. Zapewnienie sprawnego systemu obronności państwa.
2. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa obywateli.

Poniżej przedstawiony jest wykaz inwestycji oraz zadań samorządowych i rządowych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych ujętych w *Planie*, odnoszący się bezpośrednio do terenu gminy Chocianów:

Zestawienie inwestycji celu publicznego, stanowiących zadania rządowe:

Brak wskazań.

Zestawienie inwestycji celu publicznego, stanowiących zadania wojewódzkie:

1. Budowa lub przebudowa infrastruktury drogowej na sieci dróg wojewódzkich Dolnego Śląska w zakresie: chodników, odwodnienia drogi, zatok autobusowych, skrzyżowań dróg, sygnalizacji świetlnej, murów oporowych, małych obiektów mostowych oraz przebudowa/budowa krótkich odcinków dróg wojewódzkich.
2. Modernizacja koryta rzeki Szprotawy.

7. 3. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 roku. We wstępie do *Strategii* czytamy między innymi, że „*Strategia* jest narzędziem stymulowania i projektowania rozwoju, które kierunkuje działania władz oraz wskazuje obszary wymagające regulacji i finansowania. Aby strategia była skuteczna, musi być adaptacyjna, pozwalając na płynne dostosowanie się do zmiennych warunków, jednocześnie pozostawiając niezbędną swobodę do tworzenia programów i projektów wykonawczych. *Strategia* wyraża interes publiczny postrzegany z poziomu regionalnego, a sprawy lokalne rozważa jedynie w zakresie ich związków ze sprawami regionu. *Strategia* jest aktem wyboru – selekcjonuje cele i ogranicza zadania, aby to, co najważniejsze, stało się realne, poprzez koncentrację środków i kumulację działań. Nowa *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020* podkreśla specyfikę każdej części regionu i stara się odnaleźć indywidualne rozwiązania dla każdego miejsca, odpowiednie do jego charakterystyki, wyzwań i potrzeb. *Strategia* pomaga zrozumieć powiązania pomiędzy różnymi aspektami rozwoju i rozpoznać rolę poszczególnych uczestników tego procesu. Przygotowuje to podstawy przyszłego partnerstwa, proponując każdemu świadome włączenie się w realizację zapowiadanych zmian. To dokument programowy,

który określa cele rozwoju i stwarza ramy dla przyszłych projektów, ale nie wskazuje jeszcze precyzyjnie, co i z jakich środków zostanie zrealizowa”.

Wizję strategiczną określono słowami: „*Blisko siebie – blisko Europy*”, której rozwinięcie brzmi: „*Dolny Śląsk 2020 jako zintegrowana wspólnota regionalna, region konkurencyjny, spójny, otwarty, dynamiczny...*”

W celu urzeczywistnienia wizji rozwoju województwa dolnośląskiego w perspektywie dziesięciolecia sformułowano następujący **cel główny**: „*Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku*”, którego rozwinięcie brzmi: „*Dolny Śląsk regionem koncentracji innowacyjnych podmiotów produkcyjnych i usługowych współpracujących z rozwiniętym sektorem badawczym oraz intensywnego rozwoju nowoczesnej turystyki opartej o współpracę międzyregionalną i transgraniczną, tworzących razem atrakcyjne miejsca do życia dla mieszkańców o coraz wyższych kwalifikacjach i rozwiniętej kulturze obywatelskiej*”.

Strategia wyróżnia cztery **Obszary Integracji**. Są to podstawowe obszary województwa, charakteryzujące się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwoju, wynikającymi z warunków geograficznych, sytuacji społeczno – gospodarczej i zasłóci historycznej. Będą tam realizowane wszystkie cele *Strategii*, a samorząd województwa będzie pełnił w nich rolę koordynatora w zakresie planowania strategicznego i przestrzennego. Gmina Chocianów znalazła się na pograniczu dwóch Obszarów Integracji:

- **Legnicko – Głogowski Obszar Integracji** – obejmuje obszar zagłębia miedziowego oraz jego zaplecza, którego rozwój jest silnie związany z przemysłem górniczym. Możliwy spadek popytu i cen miedzi na rynkach światowych, w obliczu dominacji wydobycia tego surowca w obszarze, może stanowić zagrożenie dla gospodarki regionu. Szansą na podtrzymanie rozwoju LGOI jest dzisiaj zapewnienie warunków dla przemysłu przetwórstwa miedzi i surowców towarzyszących oraz rozszerzenie wachlarza działalności gospodarczych. Natomiast w związku z nieuniknionym wyczerpaniem się złóż miedzi w przyszłości, konieczne jest podjęcie decyzji na szczeblu krajowym dotyczącej eksploatacji złóż węgla brunatnego w okolicach Legnicy. Jednocześnie wprowadza się zakaz eksploatacji złóż węgla brunatnego w okolicach Legnicy metodą odkrywkową;
- **Zachodni Obszar Integracji** – obejmuje tereny leżące przy zachodniej granicy regionu, o zagrożeniach związanych z przekształcaniem środowiska naturalnego i krajobrazu. Dużym zagrożeniem dla tego obszaru jest również postępująca depopulacja oraz wzrost bezrobocia związany z wyczerpywaniem się złóż węgla brunatnego. Transgraniczny charakter obszaru, wyrażający się silną lokalną współpracą stanowi szansę na rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Szansą na zrównoważony rozwój Obszaru Zachodniego jest rekultywacja terenów powydobywczych i optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych obszaru we współpracy ze stroną niemiecką i czeską, jak również zapewnienie wsparcia dla MŚP i inwestorów oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i podnoszeniu jakości życia.

Strategia wyróżnia także dwanaście **Obszarów Interwencji**. Są to strefy występowania szczególnych zjawisk lub specyficznych procesów, związanych często także z konfliktami przestrzennymi. Wobec obszarów tych samorząd województwa będzie mógł podejmować – zgodnie z zapisami *Strategii*, poprzez prowadzenie szczególnej polityki lub za pomocą regionalnych programów rozwoju – działania interwencyjne, mające na celu rozwiązywanie sytuacji konfliktowych, pobudzenie rozwoju oraz pomoc w sferach jednoznacznie wymagających pomocy publicznej. Wedle powyższego gmina Chocianów znajduje się w **Legnicko – Głogowskim Okręgu Przemysłowym**. Jest to obszar gospodarczy, którego siła ekonomiczna oparta jest na zasobach rudy miedzi i jej przetwórstwie. Obszar monokulturowy, o postępującym dużym stopniu urbanizacji i przekształceń środowiska. Szczególnej uwagi wymaga rozwinięcie nowych kompetencji tego subregionu w kontekście ograniczoności zasobów miedzi. Obszar występowania złóż węgla brunatnego, wymaga kierunkowych decyzji państwa.

Poniżej przedstawiony jest wykaz 8 celów szczegółowych:

1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy.
2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej.
3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP.
4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa.
5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno – informacyjnych.
6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników.
7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia.
8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.

Osiągnięcie założonych w *Strategii* celów, będzie możliwe dzięki skupieniu prowadzonych działań w ośmiu kluczowych grupach, nazwanych dalej **Makrosferami**, skierowanych na wzmocnienie rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska i kierujących racjonalny dobór przedsięwzięć. Poniżej przedstawione są główne priorytety przyporządkowane poszczególnym makrosferom, odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do gminy Chocianów.

INFRASTRUKTURA:

- Poprawa dostępności transportowej regionu (powiązania wewnętrzne i zewnętrzne);
- Poprawa jakości i standardów transportu (drogowego, kolejowego, lotniczego i żeglugi śródlądowej);
- Rozwój energooszczędnych i niskoemisyjnych form transportu;
- Promocja innowacyjnych rozwiązań logistycznych zgodnych z europejską ideą „zielonych korytarzy”;
- Wzrost nakładów na odtworzenie połączeń kolejowych oraz remonty i modernizacja infrastruktury kolejowej (w tym dworców), ze szczególnym uwzględnieniem turystycznych obszarów Dolnego Śląska;
- Organizacja sprawnego regionalnego systemu transportu publicznego zintegrowanego z systemami subregionalnymi i lokalnymi, obejmującego wszystkie główne regionalne generatory ruchu, miasta powiatowe i atrakcje turystyczne, konkurencyjnego do indywidualnego transportu samochodowego;
- Poprawa niezawodności i zapewnienie dywersyfikacji dostaw energii (elektrycznej, ciepłej i gazowej);
- Integracja regionalnej sieci przesyłowej z sieciami zewnętrznymi;
- Wprowadzenie energooszczędnych rozwiązań (transport, budownictwo) oraz wspieranie gospodarki przyjaznej środowisku;
- Zmniejszenie niskiej emisji poprzez budowę i rozbudowę systemów ciepłowniczych i gazowniczych w obszarach o dużej gęstości zaludnienia oraz miejscowościach turystycznych i uzdrowiskowych;
- Zwiększenie (z zachowaniem racjonalnych proporcji w stosunku do posiadanych zasobów) udziału źródeł odnawialnych w produkcji energii, ze szczególnym uwzględnieniem energetycznego wykorzystania rzek poprzez uruchomienie małych elektrowni wodnych.

ROZWÓJ OBSZARÓW MIEJSKICH i WIEJSKICH:

- Wzmocnienie węzłowej funkcji ośrodka metropolitalnego oraz regionalnych i subregionalnych ośrodków osadniczych, generujących rozwój społeczno – gospodarczy;
- Koordynacja działań w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych obejmujących obszar miast i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów wiejskich;
- Wzmacnianie restrukturyzacji i wielofunkcyjnego rozwoju wsi;

- Racjonalna organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich.

ZASOBY:

- Zrównoważone i racjonalne gospodarcze wykorzystanie surowców naturalnych;
- Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych;
- Ochrona, powiększanie i udostępnianie zasobów leśnych;
- Wykorzystanie gospodarczego i rekreacyjnego potencjału rzek;
- Ochrona i udostępnianie walorów przyrodniczo – krajobrazowych oraz kulturowych.
- Wprowadzenie zasad udostępniania terenów cennych krajobrazowo dla działalności inwestycyjnej.
- Budowa nieuciążliwego systemu eksploatacji i wywozu surowców.

TURYSTYKA:

- Wzmocnienie wizerunku regionu zarówno na terenie kraju, jak i Europy, jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku, otwartego na świat, o nieprzeciętnych walorach przyrodniczych, kulturowych i uzdrowiskowych;
- Udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego;
- Rozwój produktów turystycznych i rozbudowa infrastruktury turystycznej regionu, m.in. dla pobudzenia popytu na usługi turystyczno – rekreacyjne;
- Wewnątrzregionalna promocja turystyki w oparciu o system edukacji.

ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO:

- Poprawa dostępności oraz podniesienie jakości udzielania świadczeń leczniczych;
- Stworzenie regionalnego systemu ochrony zdrowia, zorientowanego na długookresowe trendy demograficzno – epidemiologiczne, zgodnego ze standardami prawnymi i funkcjonalnymi;
- Budowa systemu nowoczesnej diagnostyki dla mieszkańców regionu z określeniem standardów dostępności przestrzennej;
- Zapewnienie obecnym i przyszłym mieszkańcom regionu dobrego stanu środowiska naturalnego;
- Ochrona przed klęskami żywiołowymi, w tym szczególnie likwidacja zagrożeń powodziowych;
- Podniesienie poziomu bezpieczeństwa osobistego, publicznego i zdrowotnego, w tym ratownictwa.

EDUKACJA, NAUKA, KULTURA, SPORT I INFORMACJA:

- Poprawa efektywności kształcenia na każdym poziomie i etapie życia;
- Dostosowanie oferty edukacyjnej do wymagań gospodarki i rynku pracy;
- Rozbudowa i modernizacja szkolnictwa zawodowego;
- Rozwój konkurencyjnego w stosunku do innych regionów i krajów szkolnictwa wyższego;
- Promowanie wartości edukacji wśród uczniów, jako paradygmatu rozwoju osobistego i kulturowego;
- Kształtowanie zachowań etycznych w społeczeństwie oraz tworzenie nowoczesnego modelu patriotyzmu;
- Wzrost potencjału dolnośląskich jednostek naukowych;
- Uzyskanie pozycji polskiego lidera w regionalnych specjalizacjach naukowo-technologicznych;

- Kreowanie wizerunku i promowanie Dolnego Śląska, jako regionu z bogatą i różnorodną ofertą kulturalną, edukacyjną i akademicką;
- Stworzenie warunków i wzbogacenie oferty uczestnictwa w kulturze;
- Kształtowanie kompetencji do udziału w życiu artystycznym;
- Kształtowanie i promocja prozdrowotnych postaw i kultury fizycznej oraz edukacja na rzecz zdrowego stylu życia;
- Rozwój społeczeństwa informacyjnego;
- Zapewnienie wszystkim mieszkańcom Dolnego Śląska dostępu do sieci teleinformatycznych, w tym sieci szerokopasmowej;
- Rozwój regionalnej infrastruktury telekomunikacyjnej oraz jej włączenie w sieci europejskie;
- Przeciwdziałanie powstawaniu obszarów wykluczenia informacyjnego;
- Rozwój e-usług.

SPOŁECZEŃSTWO I PARTNERSTWO:

- Rozwój demograficzny;
- Rozwój kapitału społecznego i obywatelskiego;
- Powstrzymanie odpływu młodych i wykształconych osób z regionu i stymulowanie procesów imigracji młodzieży;
- Kształtowanie i rozwój postaw obywatelskich wśród młodzieży;
- Wsparcie dla promocji rodzin wielodzietnych;
- Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu;
- Wykorzystanie potencjału osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Wsparcie seniorów zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Zapewnienie równego dostępu do usług związanych z korzystaniem z zasobów;
- Odbudowa zaufania w stosunkach społecznych, gospodarczych oraz wobec instytucji;
- Efektywne zarządzanie regionem poprzez mechanizmy partnerstwa i współpracy.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ:

- Intensyfikacja relacji gospodarka – nauka – samorząd;
- Rozwój gospodarczy oparty o współpracę w ramach klastrów;
- Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności;
- Rozwój i upowszechnianie zwrotnych instrumentów finansowania przedsiębiorczości i innowacyjności;
- Budowa regionalnych instytucji finansowych wspierających lokalną przedsiębiorczość;
- Rozwój regionalnych specjalizacji gospodarczych i naukowo – badawczych;
- Budowa regionalnych instytucji wspierających lokalną innowacyjność i wdrażanie innowacji;
- Odbudowa części tradycyjnych branż lokalnego przemysłu.

7. 4. Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego.

Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr LIV/969/10 z dnia 29 kwietnia 2010 roku przyjął *Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015*. Naczelną zasadą przyjętą w „Programie...” jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny wraz z ochroną walorów środowiskowych. Oznacza ona taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczności lub ich obywateli – zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń – następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych. W kontekście powyższego, nadrzędny cel „Programu...” sformułowano następująco: *„Dążenie do osiągnięcia zrównoważonego i trwałego rozwoju Województwa Dolnośląskiego poprzez poprawę stanu środowiska przyrodniczego, zachowanie jego istotnych walorów, utrzymanie ładu przestrzennego i rozwój infrastruktury ochrony środowiska”*. Poniżej przedstawione są **cele strategiczne** i **cele długoterminowe** w rozbiciu na poszczególne dziedziny:

OCENA ZASOBÓW WODNYCH I ICH JAKOŚCI:

Cel strategiczny:

Poprawa jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości i ilości wód podziemnych wraz z racjonalizacją ich wykorzystania.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym określonych przez Dyrektywę 2000/60/WE (Ramową Dyrektywę Wodną) poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych.

JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO:

Cel strategiczny:

Trwała poprawa jakości powietrza atmosferycznego.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Utrzymanie wartości stężeń poszczególnych zanieczyszczeń powietrza co najmniej na poziomie określonym prawem lub poniżej tego poziomu.

HAŁAS:

Cel strategiczny:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców województwa.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Poprawa klimatu akustycznego na obszarach, gdzie zostały przekroczone wartości normatywne.

PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE:Cel strategiczny:

Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Utrzymywanie natężenia promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego poniżej poziomów dopuszczalnych lub co najwyżej na tym samym poziomie.

POWAŻNE AWARIE I ZAGROŻENIA NATURALNE:Cel strategiczny:

Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń środowiska spowodowanych przez potencjalne źródła awarii przemysłowych i zagrożeń naturalnych dla ochrony ludności przed ich skutkami.

OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU:Cel strategiczny:

Zintegrowana, trwale zrównoważona ochrona zasobów przyrody prowadzona w ramach racjonalnej polityki przestrzennej.

Cel długoterminowy do 2015 roku:

Ukształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów podlegających ochronie prawnej oraz pozostałych terenów zieleni.

OCHRONA GLEB:Cel strategiczny:

Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych zarówno pod względem ekologicznym jak i ekonomicznym.

Cel długoterminowy do 2015 roku:

Ochrona gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych.

OCHRONA ZASOBÓW KOPALIN:Cel strategiczny:

Ochrona zasobów złóż poprzez ich racjonalne wykorzystanie, zahamowanie nielegalnego wydobycia kopalin oraz rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

Cel długoterminowy do 2015 roku:

Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin w zakresie ich rozpoznania, wydobycia i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

SYSTEM TRANSPORTOWY:Cel strategiczny:

Rozwój i modernizacja systemu transportowego z uwzględnieniem rozwiązań zmniejszających lub eliminujących negatywny wpływ transportu na środowisko.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Dążenie do eliminacji zanieczyszczeń środowiska z systemu transportowego.

PRZEMYSŁ I ENERGETYKA ZAWODOWA:Cel strategiczny:

Ograniczenie oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Dążenie do ograniczenia negatywnego oddziaływania procesów przemysłowych na środowisko poprzez wdrożenie prośrodowiskowych wzorców i modelu produkcji oraz zasad planowania przestrzennego i obowiązujących przepisów prawnych.

BUDOWNICTWO I GOSPODARKA KOMUNALNA:Cel strategiczny:

Podniesienie jakości życia mieszkańców i zachowanie ładu przestrzennego.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Poprawa jakości stanu środowiska.

ROLNICTWO:Cel strategiczny:

Rozwój rolnictwa zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Dalszy rozwój rolnictwa zapewniającego zachowanie walorów środowiska i różnorodności biologicznej.

TURYSTYKA I REKREACJA:Cel strategiczny:

Aktywizacja działań na rzecz zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska w sektorze turystyki rekreacji.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Rozwój turystyki i rekreacji zgodnie z zasadami ochrony środowiska.

AKTYWIZACJA RYNKU DO DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA:**Cel strategiczny:**

Rozwój świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Kształtowanie proekologicznych postaw konsumpcyjnych.

EDUKACJA EKOLOGICZNA:**Cel strategiczny:**

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa województwa, kształtowanie postaw proekologicznych jego mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska.

Cel długoterminowy do roku 2015:

Dalsze kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań wszystkich grup społeczeństwa w odniesieniu do konkretnych sektorów środowiska w ramach podejmowanych inicjatyw z zakresu edukacji ekologicznej.

POWIAT POLKOWICKI:**7. 5. Strategia Rozwoju Powiatu Polkowickiego.**

Strategię Rozwoju Powiatu Polkowickiego na lata 2008 – 2015 przyjęto uchwałą nr XVII/137/08 Rady Powiatu Polkowickiego z dnia 28 października 2008 roku. We wstępie do dokumentu podkreślono między innymi że, „Strategia Rozwoju Powiatu Polkowickiego to wieloletni plan, którego urzeczywistnienie jest celem działalności samorządu. Plan ambitny i trudny, ale tworzony dla ambitnych i wymagających Mieszkańców. Optymalny rozwój Naszego Powiatu, może zostać zapewniony poprzez osiągnięcie trzech celów strategicznych w trzech płaszczyznach aktywności, gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Dążyć będziemy do maksymalizacji poziomu rozwoju gospodarczego naszego powiatu oraz wykreowania nowych funkcji produkcyjnych i usługowych. Zmierzać będziemy do podnoszenia warunków bytowych oraz możliwości konsumpcyjnych społeczności lokalnej. Nasze środowiskowe zasoby lokalne użytkowane będą zgodnie z zasadami ekorozwoju”.

W *Strategii* określono trzy zasadnicze **cele strategiczne**:

1. Polifunkcyjny rozwój gospodarki lokalnej (sfera gospodarcza).
2. Aby mieszkańcom żyło się lepiej! (sfera społeczna).
3. Środowisko warunkiem zdrowego, wygodnego i dostatniego życia (sfera środowiska).

Do celów strategicznych przyporządkowano cele operacyjne, priorytety i zadania strategiczne. Poniżej znajduje się wykaz **celów operacyjnych** oraz **priorytetów**:

POLIFUNKCYJNY ROZWÓJ GOSPODARKI LOKALNEJ (SFERA GOSPODARCZA):

- Rozwój przedsiębiorczości:
 - kontynuacja rozwoju stref aktywności gospodarczej;
 - tworzenie klastra naukowo – technologicznego;
 - dynamizacja małej przedsiębiorczości;
 - promocja gospodarcza powiatu;
 - polifunkcjonizacja powiatu.
- Rozwój rynku pracy:
 - podnoszenie i zmiana kwalifikacji bezrobotnych;
 - rozwój pośrednictwa pracy;
 - zwiększenie dostępności przedsiębiorców do pracowników o pożądanych kwalifikacjach;
 - stymulacja migracji do powiatu wysoko wykształconych osób.
- Rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnych:
 - rozwój infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej;
 - promocja turystyczno – rekreacyjna powiatu;
 - wykształcenie funkcji turystyczno – rekreacyjnych powiatu.
- Rozwój infrastruktury technicznej:
 - modernizacja i rozbudowa sieci drogowej oraz towarzyszącej jej infrastruktury;
 - rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej
 - udoskonalenie gospodarki wodnej.

ABY MIESZKAŃCOM ŻYŁO SIĘ LEPIEJ! (SFERA SPOŁECZNA):

- Rozwój funkcji sportowo – rekreacyjnych:
 - budowa i modernizacja infrastruktury sportowo – rekreacyjnej;
 - popularyzacja sportu i rekreacji.
- Rozwój systemów opieki, edukacji i nauki:
 - rozbudowa bazy materialnej edukacji;
 - unowocześnianie i rozszerzanie dydaktyki;
 - wyrównywanie szans edukacyjnych;
 - ochrona dzieci i młodzieży przed negatywnymi zjawiskami społecznymi.
- Rozwój systemu pomocy społecznej:
 - rozbudowa bazy materialnej pomocy społecznej;
 - profilaktyka problemów społecznych;
 - trwałe rozwiązywanie problemów społecznych i eliminacja ich skutków;
 - angażowanie grup/zbiorowości/związków mieszkańców powiatu w rozwiązywanie problemów społecznych innych grup/zbiorowości/związków mieszkańców powiatu.
- Rozwój systemów bezpieczeństwa publicznego:
 - zapewnienie bezpieczeństwa komunikacyjnego;
 - zapewnienie bezpieczeństwa osobistego;
 - zapewnienie bezpieczeństwa mienia;
 - zapewnienie bezpieczeństwa skażeń środowiska.
- Rozwój systemu samorządu, administracji powiatowej i społeczeństwa obywatelskiego:
 - doskonalenie kwalifikacji pracowników administracji powiatu;
 - pozyskiwanie środków pomocowych;

- doskonalenie systemu planowania;
- komunikacja władz z mieszkańcami powiatu;
- kształtowanie postaw obywatelskich.
- Rozwój systemu opieki zdrowotnej:
 - rozbudowa bazy materialnej opieki zdrowotnej;
 - rozszerzanie zakresu usług medycznych;
 - edukacja i profilaktyka zdrowotna.
- Rozwój systemu kultury:
 - upowszechnianie szeroko rozumianej kultury.
- Rozwój przestrzenny:
 - poprawa poziomu estetyki powiatu.

ŚRODOWISKO WARUNKIEM ZDROWEGO, WYGODNEGO I DOSTATNIEGO ŻYCIA (SFERA ŚRODOWISKA):

- Rozwój systemów ochrony środowiska:
 - ograniczanie niskiej emisji;
 - ograniczanie zanieczyszczenia wód;
 - prewencja degradacji cennych ekosystemów lub/i ich fragmentów.
- Rozwój systemów gospodarki odpadami:
 - doskonalenie systemów zbiórki odpadów;
 - rekultywacja składowisk odpadów.
- Rozwój systemów zarządzania zasobami środowiska naturalnego:
 - wspieranie procesów wykorzystania alternatywnych źródeł energii.
- Rozwój systemów zarządzania informacją o środowisku:
 - monitoring zjawisk związanych ze stanem i ochroną środowiska naturalnego;
 - edukacja ekologiczna.

7. 6. Program Ochrony Środowiska Powiatu Polkowickiego.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Polkowickiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019 przyjęto uchwałą nr XII/92/2011 Rady Powiatu Polkowickiego z dnia 21 grudnia 2011 roku. We wstępie do dokumentu podkreślono, że „celem *Programu Ochrony Środowiska* jest identyfikacja podstawowych problemów w zakresie ochrony środowiska, nakreślenie perspektywicznych kierunków ich rozwiązania oraz ustanowienie wytycznych dla tworzenia szczegółowych planów działania, w tym planów inwestycyjnych. Realizacja tego *Programu* doprowadzi do poprawy stanu najważniejszych komponentów środowiska naturalnego na terenie powiatu, do efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi oraz w perspektywie do ogólnej poprawy stanu zdrowia i warunków życia mieszkańców. Zapewni również skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla spełnienia wszystkich wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa krajowego i unijnego”.

Polityka ekologiczna, zawarta w poprzednim *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Polkowickiego*, była zgodna i spójna z wizją zawartą w *Strategii Rozwoju Powiatu*. Podobnie niniejsza aktualizacja *POŚ dla Powiatu Polkowickiego* obiera sobie za **generalny cel**: „użytkowanie zasobów lokalnych zgodnie z zasadami ekorozwoju”. Sformułowana w ten sposób Wizja rozwoju ma być realizowana z pomocą następujących **celów operacyjnych**:

1. Rozwój systemów ochrony środowiska.
2. Rozwój systemów gospodarki odpadami.
3. Rozwój systemów zarządzania zasobami środowiska naturalnego.
4. Rozwój systemów zarządzania informacją o środowisku.

Poniżej znajduje się wykaz **celów strategicznych** oraz **celów średniookresowych do 2019 roku** według poszczególnych dziedzin:

SYSTEM TRANSPORTOWY:

Główny cel strategiczny:

Budowa i modernizacja sieci drogowej z towarzyszącą infrastrukturą oraz rozwój alternatywnych rodzajów transportu.

Cele średniookresowe do 2019 roku:

1. Osiągnięcie dobrego stanu technicznego dróg i pozostałej infrastruktury drogowej.
2. Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz tworzenie warunków dla sprawnego i bezpiecznego przemieszczania się ludzi i towarów przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływu na środowisko naturalne.
3. Budowa chodników i szlaków rowerowych.

TURYSTYKA I REKREACJA:

Główny cel strategiczny:

Rozwój turystyki i rekreacji w zgodzie z ochroną terenów i obiektów cennych przyrodniczo.

Cele średniookresowe do 2019 roku:

1. Udostępnienie dla turystyki i rekreacji walorów przyrodniczych i krajobrazowych powiatu w zakresie zgodnym z pojemnością środowiska.
2. Tworzenie pieszych, rowerowych i konnych szlaków turystycznych, wraz z niezbędną infrastrukturą, oznakowaniem i promocją.
3. Łączenie funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez umieszczanie na szlakach informacji dotyczącej miejsc i obiektów cennych przyrodniczo oraz wymogów ich ochrony.
4. Wspieranie i promocja rozwoju agroturystyki w powiązaniu z ochroną środowiska przyrodniczo – kulturowego powiatu.
5. Tworzenie i rewitalizacja terenów zielonych na obszarze miast i wsi.

ROLNICTWO:Główny cel strategiczny:

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz zachowanie mozaiki półnaturalnych i kulturowych krajobrazów rolniczych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w oparciu o istniejące zasoby ludzkie, społeczne, przyrodnicze, historyczne, kulturowe, infrastrukturalne i wiedzę.
2. Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej z uwzględnieniem uwarunkowań środowiska i przy zachowaniu tradycyjnej mozaikowości pól uprawnych.
3. Ograniczanie ubytku trwałych użytków zielonych (łąki, pastwiska).
4. Utrzymywanie odpowiedniego stanu sieci melioracyjnej.
5. Rozwój rolnictwa ekologicznego poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej.

PRZEMYSŁ I AWARIE PRZEMYSŁOWE:Główny cel strategiczny:

Minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu, górnictwa i energetyki na środowisko przyrodnicze powiatu.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Wspieranie powstawania małych i średnich podmiotów gospodarczych nieuciążliwych dla środowiska.
2. Kontrola zakładów przemysłowych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych, których działalność ujemnie wpływa na środowisko.
3. Eliminowanie i zmniejszanie negatywnych skutków dla mieszkańców i środowiska z tytułu poważnych awarii przemysłowych.

EDUKACJA EKOLOGICZNA:Główne cele strategiczne:

1. *Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Powiatu Polkowickiego.*
2. *Wdrażanie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej oraz programów powiatowych i wojewódzkich związanych z ochroną środowiska.*

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Rozwój współpracy i przepływu informacji pomiędzy podmiotami i osobami prowadzącymi działania w zakresie edukacji ekologicznej.
2. Wzmocnienie wiedzy i umiejętności edukatorów, rozwój bazy służącej edukacji ekologicznej oraz praktyczne zaangażowanie dzieci, młodzieży i dorosłych w działania na rzecz środowiska.
3. Efektywne wykorzystanie dostępnych źródeł finansowania na edukację ekologiczną.

OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU:Główny cel strategiczny:

Rozwój i bieżąca ochrona obszarów i obiektów cennych przyrodniczo, w tym wdrożenie systemu NATURA 2000.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Należyta i stabilna ochrona obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo.
2. Zachowanie walorów estetyczno – widokowych i rewitalizacja charakterystycznego dla regionu krajobrazu z właściwą dla niego naturalną bioróżnorodnością.
3. Poprawa struktury i dalszy rozwój systemu zieleni w powiecie.
4. Tworzenie środowiska na terenach zurbanizowanych wzmacniających zdrowie fizyczne i psychiczne człowieka oraz umożliwiającego rozwój bioróżnorodności.
5. Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody.

OCHRONA LASÓW:Główny cel strategiczny:

Zachowanie i ochrona istniejących zasobów leśnych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Wzrost różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych.
2. Poprawa stanu zdrowotnego lasów.
3. Zwiększanie arealu zalesień.

OCHRONA GLEB I POWIERZCHNI ZIEMI:Główny cel strategiczny:

Właściwe użytkowanie istniejących zasobów glebowych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Ochrona gleb na terenie powiatu.
2. Rekultywacja gleb zdegradowanych.

GOSPODAROWANIE ZASOBAMI KOPALIN:Główny cel strategiczny:

Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Ochrona złóż kopalin.
2. Minimalizacja presji wywieranej na środowisko w procesie eksploatacji złóż.
3. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

OCHRONA JAKOŚCI I ZASOBÓW WÓD (GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA):Główny cel strategiczny:

Ochrona zasobów i jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Ochrona i zwiększanie zasobów wodnych powiatu.
2. Poprawa czystości wód powierzchniowych.
3. Zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostawy i dostępu do wody pitnej o wysokiej jakości.

OCHRONA JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO:Główny cel strategiczny:

Poprawa i ochrona jakości powietrza, poprzez sukcesywną redukcję emisji substancji zanieczyszczających.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Spełnienie wymagań ustawodawstwa UE w zakresie jakości powietrza.
2. Realizacja założeń Programu Ochrony Powietrza dla strefy lubińsko – polkowickiej.

HAŁAS:Główny cel strategiczny:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Zmniejszenie uciążliwości hałasu, zwłaszcza na terenach zabudowanych.
2. Ochrona przed hałasem komunikacyjnym.
3. Uzyskanie dobrej jakości klimatu akustycznego na terenie powiatu.

PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE I RADIACYJNE:Główny cel strategiczny:

Ograniczenie wpływu promieniowania elektromagnetycznego na mieszkańców powiatu.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Bieżący monitoring i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego i radiacyjnego.
2. Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zagadnienia promieniowania niejonizującego w zakresie tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania wokół źródeł PEM jak np.: urządzeń elektroenergetycznych i radiokomunikacyjnych z uwzględnieniem stacji telefonii komórkowej.
3. Dokładna rejestracja źródeł PEM, a w ramach monitoringu szerokopasmowych pomiarów widma pól elektromagnetycznych, w celu dokładnego określenia wielkości PEM w środowisku, a także określenia dynamiki jego wzrostu.

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA PRZED POWODZIĄ:

Główny cel strategiczny:

Racjonalne kształtowanie stosunków wodnych na obszarze powiatu.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Racjonalne wykorzystanie i zwiększenie zasobów wodnych.
2. Monitorowanie zagrożenia powodziowego w rejonie powiatu.
3. Budowa i odbudowa obiektów małej retencji.
4. Kontrola stanu melioracji szczegółowych i urządzeń wodnych wraz z wytypowaniem odcinków do rekonstrukcji i modernizacji.

WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ:

Główny cel strategiczny:

Promocja i wspomaganie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (OZE).

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Promocja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.
2. Wspieranie realizacji projektów wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

GMINA CHOCIANÓW:

7. 7. Strategia Rozwoju Gminy Chocianów.

*Strategię Rozwoju Gminy Chocianów przyjęto uchwałą nr XLIII/283/2001 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 11 października 2001 roku. We wstępie do *Strategii* czytamy między innymi, że „w procedurze konstruowania *Strategii* przestrzegano dwóch podstawowych zasad postępowania: konsensusu społeczności lokalnej co do przyjętych celów i zadań strategicznych oraz otwarcia *Strategii* w wymiarze egzogenicznym. Pierwsza z wymienionych zasad wymagała włączenia do prac nad *Strategią* przedstawicieli społeczności lokalnej, zwanych liderami lokalnymi, reprezentujących różne terytoria, środowiska i grupy interesów. Zasada otwarcia *Strategii* na otoczenie wymagała takiego formułowania celów i zadań strategicznych, aby znacząca część efektów ich realizacji przekraczała skalę lokalną. Przekroczenie tej skali (na sąsiednie gminy, powiat, region, czy nawet cały kraj) świadczyć będzie o wykształceniu się w lokalnym układzie terytorialnym funkcji egzogenicznych, to jest takich rodzajów działalności realizowanych przez funkcjonujące na terenie gminy podmioty, których efekty przeznaczone są na „eksport” poza jej granice. Skala, struktura oraz zasięg przestrzenny funkcji egzogenicznych (np.: przemysłu, usług, turystyki, handlu, przemysłu, szkolnictwa średniego itp.) z jednej strony określą przyszłą rolę gminy Chocianów w układzie terytorialnym oraz miejsce jej gospodarki w strukturze gospodarki narodowej, z drugiej zaś, zadecydują o skali dochodów tych podmiotów”.*

*W *Strategii* określono trzy zasadnicze **cele strategiczne:***

1. Wysoki poziom aktywności gospodarczej (sfera gospodarcza).
2. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców (sfera społeczna).
3. Wysoka jakość środowiska naturalnego (sfera środowiska).

Do celów strategicznych przyporządkowano 10 celów operacyjnych oraz 32 zadania strategiczne:

Cele operacyjne:

1. Aktywizacja lokalnej przedsiębiorczości oraz pozyskanie inwestycji zewnętrznych.
2. Dostosowanie lokalnego systemu szkolnictwa do aktualnych i przyszłych potrzeb rynku pracy oraz podniesienie jakości kształcenia.
3. Likwidacja przyczyn i skutków patologii społecznych.
4. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej (przede wszystkim kanalizacyjnej i komunikacyjnej).
5. Ochrona środowiska naturalnego.
6. Rozwój materialnej bazy sportu i rekreacji.
7. Rozwój systemu mieszkalnictwa.
8. Zapewnienie akceptowanego przez społeczeństwo poziomu podstawowej opieki zdrowotnej, socjalnej i pomocy społecznej.
9. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego.
10. Zmniejszenie poziomu bezrobocia.

Zadania strategiczne:

1. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wybranych obszarów inwestycji gospodarczych oraz budownictwa rekreacyjnego.
2. Opracowanie i wdrożenie programu gospodarczej promocji gminy.
3. Opracowanie i wdrożenie programu lokalnej polityki gospodarczej.
4. Wsparcie rozwoju agroturystyki.
5. Udział gminy w procesie budowy subregionalnego systemu ścieżek rowerowych.
6. Wsparcie rozwoju grup producentów rolnych.
7. Rozwój infrastruktury drogowej.
8. Wsparcie procesu gazyfikacji gminy.
9. Poprawa estetyki gminy.
10. Rozwój sieci wodociągów.
11. Rozwój współpracy transgranicznej.
12. Rozwój systemu ochrony weterynaryjnej i sanitarnej.
13. Rozwój mieszkalnictwa.
14. Rozwój systemu oświaty.
15. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego.
16. Wsparcie adaptacji pomieszczeń byłego żłobka na Powiatowy Zakład Opiekuńczo – Lecznicy.
17. Uzyskanie certyfikatu ISO przez Urząd Miasta i Gminy Chocianów.
18. Likwidacja barier architektonicznych w gminnych obiektach użyteczności publicznej.
19. Budowa kompleksu urządzeń sportowo – rekreacyjnych na osiedlu „Zwycięstwa” w Chocianowie.
20. Renowacja zabytkowego parku miejskiego w Chocianowie.
21. Termomodernizacja gminnych obiektów użyteczności publicznej.
22. Wsparcie działalności społecznej mającej na celu przeciwdziałanie przyczynom i skutkom patologii społecznych.
23. Budowa cmentarza w Pogorzelskich.
24. Intensyfikacja procesu zalesień.
25. Rozbudowa i modernizacja systemu kanalizacji i oczyszczania ścieków.

26. Ustanowienie prawnych form ochrony najwartościowszych obiektów przyrody.
27. Likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci.
28. Wsparcie rozwoju prośrodowiskowych systemów energetycznych.
29. Wdrożenie na terenie gminy subregionalnego programu gospodarki odpadami komunalnymi Związku Gmin Zagłębia Miedziowego.
30. Udział władz gminy w realizacji przedsięwzięć subregionalnych w zakresie dotyczącym gminy Chocianów.
31. Korzystanie z oferty wsparcia deklarowanego przez władze powiatowe w *Strategii Rozwoju Powiatu Polkowickiego*.
32. Lobbying na rzecz wykonania zadań strategicznych przyjętych w *Strategii Rozwoju Powiatu Polkowickiego* w zakresie dotyczącym gminy Chocianów.

7. 8. Program Ochrony Środowiska Gminy Chocianów.

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Chocianów na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019 przyjęto uchwałą nr XXVII.184.2012 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 20 grudnia 2012 roku. We wstępie do dokumentu podkreślono, że „celem *Programu* jest identyfikacja podstawowych problemów w zakresie ochrony środowiska, nakreślenie perspektywicznych kierunków ich rozwiązania oraz ustanowienie wytycznych dla tworzenia szczegółowych planów działania, w tym planów inwestycyjnych. Realizacja tego *Programu* doprowadzi do poprawy stanu najważniejszych komponentów środowiska naturalnego na terenie gminy, do efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi oraz w perspektywie do ogólnej poprawy stanu zdrowia i warunków życia mieszkańców. Zapewni również skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla spełnienia wszystkich wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa krajowego i unijnego”.

Biorąc pod uwagę wszystkie uwarunkowania dokumentów strategicznych oraz wnioski z analizy stanu aktualnego poszczególnych sektorów gospodarki oraz komponentów środowiska przyrodniczego, przyjęto następujące priorytety ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska na terenie Miasta i Gminy Chocianów:

- Priorytet 1 – Ograniczanie niskiej emisji oraz emisji komunikacyjnej.
- Priorytet 2 – Ograniczanie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.
- Priorytet 3 – Ochrona i wzrost bioróżnorodności na obszarach cennych przyrodniczo.
- Priorytet 4 – Wspieranie procesów wykorzystania alternatywnych źródeł energii.
- Priorytet 5 – Zapobieganie degradacji i ochrona gleb.
- Priorytet 6 – Edukacja ekologiczna.

Poniżej znajduje się wykaz **celów strategicznych** oraz **celów średniookresowych do 2019 roku** według poszczególnych dziedzin:

SYSTEM TRANSPORTOWY:**Główny cel strategiczny:**

Rozwój i modernizacja sieci dróg, wraz z towarzyszącą infrastrukturą drogową.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Osiągnięcie dobrego stanu technicznego sieci dróg gminnych i pozostałej infrastruktury drogowej.
2. Lepsza komunikacja drogową z gminą Polkowice.
3. Budowa chodników i szlaków rowerowych.
4. Budowa parkingów, w tym również dla pojazdów transportu ciężkiego.
5. Rozwój alternatywnych rodzajów transportu.

TURYSTYKA I REKREACJA:**Główny cel strategiczny:**

Rozwój turystyki i rekreacji w zgodzie z ochroną terenów i obiektów cennych przyrodniczo.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Udostępnienie dla turystyki i rekreacji walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy w zakresie zgodnym z pojemnością środowiska.
2. Tworzenie pieszych, rowerowych i konnych szlaków turystycznych, wraz z niezbędną infrastrukturą, oznakowaniem i promocją.
3. Łączenie funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez umieszczanie na szlakach informacji dotyczącej miejsc i obiektów cennych przyrodniczo oraz wymogów ich ochrony.
4. Wspieranie i promocja rozwoju agroturystyki w powiązaniu z ochroną środowiska przyrodniczo – kulturowego gminy.
5. Tworzenie i rewitalizacja terenów zielonych na obszarze miasta i wsi.

ROLNICTWO:**Główny cel strategiczny:**

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz zachowanie mozaiki półnaturalnych i kulturowych krajobrazów rolniczych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w oparciu o istniejące zasoby ludzkie, społeczne, przyrodnicze, historyczne, kulturowe, infrastrukturalne i wiedzę.
2. Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej z uwzględnieniem uwarunkowań środowiska i przy zachowaniu tradycyjnej mozaikowości pól uprawnych.
3. Ograniczanie ubytku trwałych użytków zielonych (łąki, pastwiska).
4. Utrzymywanie odpowiedniego stanu sieci melioracyjnej.
5. Rozwój rolnictwa ekologicznego poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej.

PRZEMYSŁ I AWARIE PRZEMYSŁOWE:Główny cel strategiczny:

Minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu, górnictwa i energetyki na środowisko przyrodnicze.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Wspieranie powstawania małych i średnich podmiotów gospodarczych nieuciążliwych dla środowiska.
2. Kontrola zakładów przemysłowych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych, których działalność ujemnie wpływa na środowisko.
3. Eliminowanie i zmniejszanie negatywnych skutków dla mieszkańców i środowiska z tytułu poważnych awarii przemysłowych.

EDUKACJA EKOLOGICZNA:Główne cele strategiczne:

1. *Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy.*
2. *Wdrażanie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej oraz programów powiatowych i wojewódzkich związanych z ochroną środowiska.*

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Rozwój współpracy i przepływu informacji pomiędzy podmiotami i osobami prowadzącymi działania w zakresie edukacji ekologicznej.
2. Wzmocnienie wiedzy i umiejętności edukatorów, rozwój bazy służącej edukacji ekologicznej oraz praktyczne zaangażowanie dzieci, młodzieży i dorosłych w działania na rzecz środowiska.
3. Efektywne wykorzystanie dostępnych źródeł finansowania na edukację ekologiczną.

OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU:Główny cel strategiczny:

Właściwa i skuteczna ochrona obszarów i obiektów cennych przyrodniczo.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Należyta i stabilna ochrona obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo, w tym obszarów należących do sieci NATURA 2000.
2. Zachowanie walorów estetyczno – widokowych i rewitalizacja charakterystycznego dla regionu krajobrazu z właściwą dla niego naturalną bioróżnorodnością.
3. Poprawa struktury i dalszy rozwój systemu zieleni.
4. Tworzenie środowiska na terenach zurbanizowanych wzmacniających zdrowie fizyczne i psychiczne człowieka oraz umożliwiającego rozwój bioróżnorodności.
5. Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody i gospodarki odpadami.

OCHRONA LASÓW:Główny cel strategiczny:

Zachowanie i ochrona istniejących zasobów leśnych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Wzrost różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych.
2. Poprawa stanu zdrowotnego lasów.
3. Zwiększanie arealu zalesień.

OCHRONA GLEB I POWIERZCHNI ZIEMI:Główny cel strategiczny:

Właściwe użytkowanie istniejących zasobów glebowych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Ochrona gleb na terenie miasta i gminy.
2. Rekultywacja gleb zdegradowanych.

GOSPODAROWANIE ZASOBAMI KOPALIN:Główny cel strategiczny:

Racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Ochrona złóż kopalin.
2. Minimalizacja presji wywieranej na środowisko w procesie eksploatacji złóż.
3. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

OCHRONA JAKOŚCI I ZASOBÓW WÓD (GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA):Główny cel strategiczny:

Ochrona zasobów i jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Ochrona i zwiększanie zasobów wodnych regionu.
2. Poprawa czystości wód powierzchniowych.
3. Zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostawy i dostępu do wody pitnej o wysokiej jakości.

OCHRONA JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO:Główny cel strategiczny:

Poprawa i ochrona jakości powietrza, poprzez sukcesywną redukcję emisji substancji zanieczyszczających.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Spełnienie wymagań ustawodawstwa UE w zakresie jakości powietrza.
2. Realizacja założeń Programu Ochrony Powietrza dla strefy lubińsko – polkowickiej.

HAŁAS:Główny cel strategiczny:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Zmniejszenie uciążliwości hałasu, zwłaszcza na terenach zabudowanych.
2. Ochrona przed hałasem komunikacyjnym.
3. Uzyskanie dobrej jakości klimatu akustycznego na terenie miasta i gminy.

PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE I RADIACYJNE:Główny cel strategiczny:

Ograniczenie wpływu promieniowania elektromagnetycznego na mieszkańców gminy.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Bieżący monitoring i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego i radiacyjnego.
2. Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zagadnienia promieniowania niejonizującego w zakresie tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania wokół źródeł PEM jak np.: urządzeń elektroenergetycznych i radiokomunikacyjnych z uwzględnieniem stacji telefonii komórkowej.
3. Dokładna rejestracja źródeł PEM, a w ramach monitoringu szerokopasmowych pomiarów widma pól elektromagnetycznych, w celu dokładnego określenia wielkości PEM w środowisku, a także określenia dynamiki jego wzrostu.

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA PRZED POWODZIĄ:Główny cel strategiczny:

Racjonalne kształtowanie stosunków wodnych na obszarze gminy.

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Racjonalne wykorzystanie i zwiększenie zasobów wodnych.
2. Monitorowanie zagrożenia powodziowego.
3. Budowa i odbudowa obiektów małej retencji.

WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ:Główny cel strategiczny:

Promocja i wspomaganie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (OZE).

Cele średniokresowe do 2019 roku:

1. Promocja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Wspieranie realizacji projektów wykorzystania energii ze ź

8. WNIOSKI.

Położenie gminy miejsko – wiejskiej Chocianów w regionie jest korzystne. Oprócz walorów naturalnych duże znaczenie dla rozwoju ma sąsiedztwo Legnicko – Głogowskiego Okręgu Miedziowego (LGOM) oraz przebiegające przez gminę szlaki komunikacyjne. Szczególne znaczenie mają trasy:

- DW nr 328: Nowe Miasteczko – Marciszów;
- DW nr 331: Chocianów – Rynarcice;
- DW nr 325: Lubin – Chojnów;
- linia kolejowa nr 303: Rokitki – Chocianów (obecnie częściowo nieczynna).

Rejon gminy charakteryzuje się dość zróżnicowaną rzeźbą terenu jak na obszar nizinny. Rzędne terenu wynoszą od 132 do 203 m n.p.m. Występujący na terenie gminy umiarkowany klimat, charakterystyczny dla Nizin Sasko – Łużyckich, sprzyja osadnictwu, rolnictwu i rozwojowi aktywności gospodarczych. W celu ochrony wartościowych przyrodniczo obszarów leśnych i krajobrazowych, charakterystycznych dla tej części województwa dolnośląskiego, utworzono 2 Obszary Chronionego Krajobrazu „Lasy Chocianowskie” i „Dolina Czarnej Wody”. Dodatkowo na terenie gminy wyznaczono obszar NATURA 2000 „Bory Dolnośląskie”, gdzie licznie występują rzadko spotykane siedliska przyrodnicze oraz związane z nimi chronione gatunki flory i fauny. Występują tutaj także rezerwat przyrody, 2 użytki ekologiczne i 7 pomników przyrody oraz bardzo cenne pod względem przyrodniczym i kulturowym założenia parkowe. Zachodnia i północno – zachodnia część gminy znajduje się w zasięgu otuliny Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. Powyższa sieć cennych przyrodniczo obszarów jest wystarczająca i nie postuluje się poszerzenia lokalnego systemu obszarów objętych ochroną w myśl ustawy o ochronie przyrody. Środowisko przyrodnicze terenów zainwestowanych jest tylko w nieznacznym stopniu, za wyjątkiem miasta, przekształcone w procesie ich historycznego rozwoju. Nie występują tutaj tak zwane szkody górnicze związane z podziemną eksploatacją złóż rudy miedzi w sąsiednich gminach. Niekorzystnym zjawiskiem jest ponadnormatywne zanieczyszczenie cieków wodnych, przy czym należy zaznaczyć, że stan ich czystości ulega z roku na rok poprawie. Lokalne rzeki nie są źródłem cyklicznie powtarzających się gwałtownych zagrożeń powodziowych. Wyznaczony w południowej części gminy obszar bezpośredniego i potencjalnego zagrożenia powodzią od rzeki Czarna Woda nie obejmuje terenów osadniczych. Występowanie wielkopowierzchniowych obszarów cennych przyrodniczo skutkuje ograniczeniami w rozwoju przestrzennym gminy. Dotyczy to przede wszystkim dalszego rozwoju bazy ekonomicznej gminy, w świetle ograniczeń wynikających z przepisów szczególnych dotyczących ochrony przyrody i środowiska. Wartościowe zasoby środowiska kulturowego, a w szczególności zespoły pałacowo – parkowe, objęte są ochroną konserwatorską. Ogółem na terenie gminy 371 obiektów znajduje się w ewidencji zabytków, z czego 22 figurują w rejestrze zabytków województwa dolnośląskiego. Ochroną objęto także 96 stanowisk archeologicznych, z czego 1 figuruje w rejestrze wojewódzkim.

Obszar 222 km² zamieszkuje ponad 13 tys. mieszkańców, z czego ponad 8 tys. w mieście, co daje średnią gęstość zaludnienia na poziomie 59 osób/km². Jest to typowy wskaźnik dla gmin miejsko – wiejskich. Gminę Chocianów zamieszkuje jeszcze stosunkowo młoda demograficznie społeczność. 22 % mieszkańców nie ukończyło jeszcze 19 roku życia. Zachodzą tu zróżnicowane procesy demograficzne. Przyrost naturalny jest dodatni (obecnie wynosi 0,84 ‰), a z bilansu migracji wynika, że więcej osób gminę opuszcza niż do niej napływa (–1,98 ‰). Współczynnik obciążenia demograficznego, to jest stosunek ludności w wieku nieprodukcyjnym do liczebności wieku produkcyjnego wynosi 0,51, a większość osób w wieku nieprodukcyjnym stanowią jeszcze osoby w wieku przedprodukcyjnym.

Pod względem struktury gospodarczej gmina Chocianów zaliczana jest do przemysłowo – rolniczych, a same miasto Chocianów jest ośrodkiem przemysłowo – usługowym, pełniącym jednocześnie rolę gminnego ośrodka administracyjnego. Gospodarka rolna i leśna pełni podstawową rolę na terenach wiejskich, ale przede wszystkim w zakresie struktury przestrzennej. Gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą jest 690 i liczba ta z roku na rok ulega zmniejszeniu. Większość z nich poszukuje dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu. Funkcję uzupełniającą na terenach wiejskich stanowią nieliczne zakłady produkcyjne oraz usługi. Miasto Chocianów odgrywa ważną rolę w systemie obsługi mieszkańców gminy, co wynika z pełnionej roli gminnego ośrodka usługowego o znaczeniu lokalnym. Transformacja systemowa w Polsce wymusiła szereg zmian, które w jej początkowej fazie niekorzystnie odbiły się na gminie. Ograniczenie, a także zaniechanie produkcji przez ówczesne zakłady produkcyjne w mieście, zmniejszenie podaży pracy przez pobliskie zakłady KGHM „Polska Miedź” SA, a także likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolnych na terenach wiejskich spowodowały wzrost bezrobocia. Wskutek powyższego realne dochody części mieszkańców gminy obniżyły się w stosunku do lat 70–tych i 80–tych XX wieku. Szansą na poprawę bytu pracowników oraz kooperantów upadłych przedsiębiorstw były inwestycje zewnętrzne. Obecnie zmodernizowane zakłady produkcyjne w mieście oraz nowoczesne gospodarstwa rolne stają się głównym kołem zamachowym lokalnej gospodarki. Jednocześnie prężnie rozwija się sektor usług. Sprywatyzowano handel oraz inne branże usługowe. Struktura i rozmieszczenie usług publicznych i rynkowych jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb. Szansę rozwoju ma także sektor turystyczny, zwłaszcza w oparciu o lokalne walory krajobrazowe, który może generować nowe miejsca pracy. Niemniej stale rozwijający się sektor usługowy, zmodernizowane zakłady przemysłowe, a także nowo powstałe zakłady usługowe i rzemieślnicze nie są w stanie zaspokoić realnego popytu na miejsca pracy. Znaczna grupa pracujących znajduje zatrudnienie poza granicami gminy, zwłaszcza w zakładach przemysłowych należących do KGHM „Polska Miedź” SA i innych zlokalizowanych na terenie pobliskich miast (Lubin, Polkowice). Niekorzystnym, nasilającym się zjawiskiem jest emigracja zarobkowa zagranicę, zwłaszcza przez najmłodszą grupę osób w wieku produkcyjnym. Dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym tworzy się instrumenty wsparcia finansowane przez Europejski Fundusz Społeczny, zaś na poprawę bytu rolników wpływa także system dopłat w ramach polityki rolnej Unii Europejskiej. Powyższe decyduje, że gmina nie jest zagrożona bezrobociem strukturalnym. Obecny wskaźnik bezrobocia kształtuje się na zbliżonym poziomie w stosunku do innych gmin miejsko – wiejskich województwa dolnośląskiego i od kilku lat systematycznie spada. Standard życia jest zróżnicowany i nie można go jednoznacznie określić. Średni dochód na 1 mieszkańca kształtował się w 2013 roku na poziomie 3000 złotych brutto i był na porównywalnym poziomie z innymi samorządami województwa, aczkolwiek znacznie niższy od średniej w sąsiednich, „górnicych” gminach. Dla inwestujących przedsiębiorców gmina oferuje obecne i planowane rezerwy terenowe dla wprowadzenia nowych obiektów produkcyjnych i usługowych. Ponadto gmina posiada nadwyżki energii elektrycznej, gazu i wody, a także oczyszczalnię ścieków, co stwarza dobre warunki dla wprowadzenia kolejnych inwestycji. Miasto Chocianów predysponowane jest do dalszego rozwoju funkcji przemysłowych. Rejony wokół większych miejscowości wiejskich (Chocianowice, Trzebnice, Żabice) predysponowane są do rozwoju rolnictwa, a także drobnej wytwórczości oraz potencjalnie przetwórstwa przemysłowego o profilach nie kolidujących z obecnością cennych walorów przyrodniczo – krajobrazowych. We wschodniej części gminy (Brunów, Szklary Dolne, Parchów), położonej najbliżej Lubina i Polkowic, prężnie rozwija się osadnictwo i należy kontynuować ten kierunek. W pozostałych rejonach gminy oraz w najmniejszych miejscowościach wiejskich, położonych bezpośrednio bądź w sąsiedztwie obszarów objętych ochroną, wskazany jest rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnych. Dla wszystkich jednostek wiejskich wskazany jest rozwój rolnictwa ekologicznego.

Standard zamieszkania w gminie jest zróżnicowany. Występują znaczne dysproporcje w poszczególnych miejscowościach i dotyczy to przede wszystkim wieku substancji mieszkaniowej. Na terenach wiejskich nowoczesna zabudowa jednorodzinna i zagrodowa sąsiaduje z zabudową sprzed 1945 roku, która nierzadko charakteryzuje się brakiem wyposażenia w podstawowe elementy sanitarne. Znaczne dysproporcje występują także w poszczególnych częściach miasta, co dotyczy zwłaszcza obszaru centrum. Zrewitalizowane budynki w rynku sąsiadują z substancją wymagającą modernizacji. Obecnie Gmina, na podstawie aktualnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dysponuje znacznymi rezerwami terenowymi dla wprowadzenia nowej zabudowy mieszkaniowej. W związku z powyższym oczekuje się także dalszego rozwoju infrastruktury technicznej, a szczególnie modernizacji szlaków komunikacyjnych i jako priorytet – budowy sieci kanalizacyjnej. Pożądane jest wykorzystanie niezagospodarowanych, wolnych od zabudowy przestrzeni w obrębie poszczególnych rejonów miasta i jednostek wiejskich. Zespoły wieloblokowej zabudowy wielorodzinnej z ubogim programem usług towarzyszących i urządzonych zespołów zieleni wymagają częściowej modernizacji i uzupełnienia obiektami usługowymi oraz rekreacyjnymi w trwałej zabudowie o wysokich walorach estetyczno – użytkowych. Wskazana jest także kontynuacja budowy nowoczesnych i estetycznych osi spacerowo – usługowych w mieście, wychodzących z rynku w kierunku poszczególnych osiedli mieszkaniowych. Wskazane jest także uporządkowanie terenów zielonych na obszarach wiejskich, przede wszystkim na zaniedbanych zabytkowych założeniach parkowych, wzorem parku pałacowego w Chocianowie. Obszary te, a także obiekty zabytkowe, wymagają opracowania programów rewitalizacyjnych, na podstawie których można przeprowadzić szereg niezbędnych inwestycji współfinansowanych przez fundusze pochodzące z Unii Europejskiej. Modernizacji i rozwoju oczekuje także lokalna baza sportowo – rekreacyjna (stadion, basen, boiska sportowe, place zabaw, itp.). Baza oświatowa, kulturalna i usług zdrowia jest wystarczająca z punktu widzenia lokalnych potrzeb.

Należy nadmienić, że Gmina posiada szereg opracowanych dokumentów o randze planistycznej i strategicznej (między innymi: nowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, program ochrony środowiska, projekt gminnego programu opieki nad zabytkami), ujmujących program rozwoju gminy w kontekście: ochrony walorów przyrodniczych, kulturowych, infrastruktury społecznej i technicznej oraz aktywności gospodarczych.

CZĘŚĆ II.

PROGRAM DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH

**Część II niniejszego opracowania sporządzono przy współudziale
Zespołu Liderów Lokalnych
ds. Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020**

Zespół Liderów Lokalnych
do spraw Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020
(w kolejności alfabetycznej)

Arndt Wojciech	Litawa Anna
Bereżański Franciszek	Litawa Bartłomiej
Chomicz – Wandycz Marzena	Litawa Dorota
Cymbała Bogumiła	Łysiak Krystyna
Czaja Ewelina	Machoń Zbigniew
Daniel Jan	Mazan Stanisław
Domagalska Jolanta	Mazur Zdzisław
Dziki Krystian	Napieralska Renata
Falarczyk Waldemar	Nikodem Julita
Formicki Mariusz	Nuciński Bogdan
Gwóźdź Zdzisław	Olszewska Regina
Harenza Robert	Osoliński Henryk
Hnatyszak Alina	Pichała Anna
Hrynczyszyn Adam	Piotrowski Norbert
Januszko Robert	Pardo Krystyna
Jaszowska Alicja	Pluta Halina
Kania Dorota	Potoczna Stanisława
Kawicka Beata	Radek Magdalena
Kisielewicz Edward	Rolska Beata
Kleszczyńska Józefa	Sambor Marian
Klita Ewa	Schmidt Barbara
Kopalski Jurand	Skawińska Zofia
Kowalczuk Elżbieta	Siczek – Dziewa Katarzyna
Kowalczyk Andrzej	Staszczak Bogdan
Kowalski Roman	Staszczak Jerzy
Kozińska Helena	Staszczak Małgorzata
Kozołup Krystyna	Steć Adam
Król Ewa	Szewczykowska Daria
Kruszakin Roland	Szydełko Kazimierz
Kulczyk Józefa	Tafelski Łukasz
Kwaśnik Jacek	Trochanowski Stefan
Leszczyński Krzysztof	Wendzonka Mirosława
Likus Jerzy	Zapotoczna Mariola

**Grupa młodzieżowa, uczestnicząca w pracach nad
Strategią Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020**
(w kolejności alfabetycznej)

Bachanek Anna
Chochulska Anna
Durkacz Joanna
Dziura Karolina
Fałat Tomasz
Galik Magdalena
Górak Agata
Hruszowiec Maciej
Janik Wojciech
Kawałko Kacper
Konkel Przemysław
Kowalczyk Małgorzata
Kowalski Radosław
Kozołup Dariusz
Leszki Aleksandra
Łopuszyńska Karolina
Mądraszek Weronika
Mariniak Piotr
Mazur Jagoda
Oskroba Paweł
Piórkowski Krzysztof
Potyszka Piotr
Randak Kinga
Rosa Mateusz
Rudyk Kacper
Skarb Jakub
Skibicka Daria
Smętek Łukasz
Tarasiuk Dawid
Tronina Darek
Waligóra Aleksandra
Wierzbicki Bartosz
Żelichowski Wiktor

1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SPOŁECZNO – GOSPODARCZEJ.

Na podstawie diagnozy społeczno – gospodarczej gminy Chocianów, której zadaniem było przedstawienie i zanalizowanie obecnej sytuacji społeczno – ekonomicznej gminy, opracowano wnioski eksperckie, z których najważniejsze elementy są wyszczególnione poniżej.

1. 1. Uwarunkowania geograficzne, przyrodnicze i kulturowe.

- korzystne położenie geograficzne w regionie;
- sprzyjający rolnictwu i mieszkańcom (osadnictwu) klimat;
- rzeźba terenu na przeważającym obszarze nie kolidująca z rozwojem budownictwa mieszkaniowego i sprzyjająca inwestycjom;
- nieliczne złoża kopalin;
- brak szkód górniczych związanych z działalnością pobliskich zakładów należących do KGHM „Polska Miedź” SA;
- gęsta sieć cieków wodnych;
- brak zagrożeń powodziowych na terenach zainwestowanych;
- przewaga gleb ze średnią i niską klasą bonitacyjną;
- duża lesistość gminy;
- znaczna różnorodność fauny i flory;
- występowanie cennych przyrodniczo terenów objętych ochroną: otulina Przemkowskiego Parku Krajobrazowego, Obszary Chronionego Krajobrazu, Obszar NATURA 2000, rezerwat przyrody, użytki ekologiczne;
- bogate tradycje historyczno – kulturowe;
- liczne, cenne obiekty zabytkowe o różnicowanym stanie i funkcji, wiele zaniedbanych;
- liczne, cenne stanowiska archeologiczne.

1. 2. Sfera społeczna.

- obecnie jeszcze młoda demograficznie gmina;
- zróżnicowane tendencje demograficzne (dodatni przyrost naturalny i ujemne saldo migracji);
- zróżnicowany dostęp do miejsc pracy (rynek lokalny i regionalny);
- bezrobocie na wyższym poziomie w porównaniu do innych gmin miejsko – wiejskich w regionie;
- dostęp do podstawowych usług służby zdrowia;
- rozwinięta sieć usług szkolnictwa;
- dość zróżnicowana oferta kulturalna;
- mało zróżnicowana oferta sportowo – rekreacyjna;
- niezadowolający stan techniczny infrastruktury sportowej;
- brak widocznych antagonizmów społecznych;
- przestępczość niższa od średniej w regionie;
- wskaźniki zamieszkania (powierzchnia użytkowa) wyższe od przeciętnych w regionie;
- standard mieszkań niższy od przeciętnych w regionie;
- nowe, aktualne studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- nowe, aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- wysoka atrakcyjność krajobrazowa terenów predysponowanych pod budownictwo mieszkaniowe;
- dobrze zorganizowana administracja samorządowa;
- duża ilość fundacji i stowarzyszeń;

- formalna współpraca z zagraniczną gminą partnerską;
- korzyści wynikające z opracowania nowej strategii rozwoju.

1. 3. Gospodarka.

- bezpośrednie sąsiedztwo gmin tworzących potencjał Legnicko – Głogowskiego Okręgu Miedziowego;
- zróżnicowana struktura gospodarcza gminy: rolnictwo, przemysł i usługi;
- miasto Chocianów – lokalny ośrodek przemysłowy;
- zróżnicowana struktura branżowa rzemiosła;
- wysoki odsetek gruntów w rękach prywatnych;
- bliskość hurtowych odbiorców płodów rolnych;
- potencjalnie duży rynek zbytu na produkty rolne – Lubin, Polkowice, Legnica, Bolesławiec;
- problematyka w rolnictwie zbieżna z ogólnokrajową tendencją;
- dobrze rozwinięta sieć usług handlowych;
- rozwijająca się oferta usług gastronomicznych, rozrywkowych i pozostałych dla lokalnej społeczności;
- zasób terenów przeznaczonych pod działalności gospodarcze;
- wysoka, jak na obszar zlokalizowany w sąsiedztwie zagłębia górniczego, atrakcyjność krajobrazu umożliwiająca rozwój funkcji turystycznych i wypoczynkowych, zwłaszcza w dziedzinie rekreacji jednodniowej, weekendowej i agroturystyki;
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna;
- konkurencja ze strony sąsiednich gmin, charakteryzujących się podobnymi walorami.

1. 4. Infrastruktura techniczna.

- dogodne połączenia transportowe: bliskość ważnych dróg krajowych, w tym autostrad i planowanej drogi ekspresowej;
- niezadowalająca liczba drogowych połączeń komunikacyjnych;
- nieczynna linia kolejowa, zarówno dla przewozów pasażerskich jak i towarowych;
- brak obwodnicy Chocianowa;
- konieczność modernizacji dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych;
- rozwinięta sieć wodociągowa;
- brak sieci kanalizacyjnej poza miastem Chocianów;
- sieci gazowa w mieście Chocianów oraz w miejscowościach Brunów i Szklary Dolne;
- perspektywa dalszego rozwoju sieci gazowej;
- konieczność modernizacji sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia;
- zasób terenów umożliwiających produkcję energii ze źródeł odnawialnych;
- dobra jakość infrastruktury teleinformatycznej (zasięg telefonii mobilnej, szerokopasmowy dostęp do internetu);
- zorganizowana gospodarka odpadami (selekcja, odbiór i wywóz);
- konieczność modernizacji infrastruktury melioracyjnej.

2. BADANIE OPINII SPOŁECZNEJ.

2. 1. Cel badania.

Wybór metody partycypacyjnej, w procesie tworzenia *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020*, upoważnia do zabrania głosu szerokie spektrum mieszkańców gminy. Przed rozpoczęciem prac przez Zespół Liderów Lokalnych ds. Strategii umożliwiono za pomocą ankiety wypowiedź mieszkańcom całej gminy. Celem badania było uzyskanie odpowiedzi w obszarach tematycznych dotyczących:

- poziomu zadowolenia z faktu zamieszkania w gminie;
- funkcjonowania podstawowych elementów infrastruktury społecznej;
- funkcjonowania podstawowych elementów infrastruktury technicznej;
- zamierzeń inwestycyjnych;
- funkcjonowania administracji samorządowej;
- kierunków rozwoju gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Chocianów ma wyrażać aspiracje i oczekiwania lokalnej społeczności. Wyniki badania umożliwiają osobom współtworzącym *Strategię* zapoznanie się z głosem mieszkańców przed przystąpieniem do formułowania wizji, celów oraz zadań strategicznych.

2. 2. Metodologia badania.

2.2.1. Ankieta.

Narzędziem badawczym była ankieta, składająca się z 7 pytań oraz metryki. Większość pytań (5) miało charakter zamknięty.

WZÓR ANKIETY:

Szanowni Państwo!

Burmistrz Miasta i Gminy Chocianów podjął decyzję o przystąpieniu do opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020*. Będzie to pierwszy tego typu dokument o charakterze planowania strategicznego od przeszło 10 lat w Naszej Gminie. Pierwszym krokiem służącym docelowemu opracowaniu *Strategii* jest niniejsza ankieta, która będzie pomocna w naszych dalszych pracach nad tym dokumentem. Tym samym zwracamy się do Państwa z serdeczną prośbą o wypełnienie niniejszej ankiety oraz złożenie jej w specjalnie do tego przygotowanej urnie w budynku Urzędu Miasta i Gminy Chocianów. Wypełnioną ankietę, która dostępna jest również na stronie internetowej www.chocianow.pl, przesyłać można także w formie skanu na adres mailowy bok@chocianow.pl **do dnia 31 grudnia 2013 roku**. Pragniemy nadmienić, że ankieta jest anonimowa. O dalszym postępie prac nad *Strategią* będziemy informować Państwa za pośrednictwem tablicy ogłoszeń oraz strony internetowej Naszej Gminy.

P1. Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z faktu, że mieszka na terenie Gminy Chocianów ?

(prosimy zaznaczyć tylko jedną odpowiedź).

1. TAK
2. NIE

P2. Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z jakości funkcjonowania oraz dostępności do następujących elementów infrastruktury społecznej i technicznej na terenie Gminy Chocianów, niezależnie od odpłatności ? Proszę to ocenić w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 10 najwyższą.

(prosimy o ocenę każdego elementu).

1. SŁUŻBA ZDROWIA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. SZKOLNICTWO	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. KULTURA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. SPORT I REKREACJA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5. HANDEL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6. GASTRONOMIA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7. KOMUNIKACJA PUBLICZNA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8. UKŁAD KOMUNIKACYJNY (SIEĆ I JAKOŚĆ DRÓG)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9. ZIELEŃ PUBLICZNA (OGÓLNODOSTĘPNA)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10. SIEĆ WODOCIĄGOWA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11. SIEĆ KANALIZACYJNA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12. ENERGETYKA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13. GOSPODARKA ODPADAMI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14. TELEKOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15. ADMINISTRACJA SAMORZĄDOWA (URZĄD MIEJSKI)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16. CZYSTOŚĆ I ESTETYKA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18. OŚWIETLENIE ULICZNE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

P3. W jakie dodatkowe elementy infrastruktury technicznej i społecznej powinna w pierwszej kolejności zainwestować (zbudować, rozbudować, zmodernizować) Gmina Chocianów ?

(prosimy uszeregować odpowiedzi od 1 do 10, gdzie 1 oznacza inwestycje najmniej pilną, a 10 najpilniejszą, każda cyfra może wystąpić tylko jeden raz).

1	SZKOLNICTWO	
2	KULTURA	
3	SPORT I REKREACJA	
4	SIEĆ DRÓG (zależnych od gminy, tzn. drogi gminne)	
5	CZYSTOŚĆ i ESTETYKA	
6	SIEĆ WODOCIĄGOWA	
7	SIEĆ KANALIZACYJNA	
8	GOSPODARKA ODPADAMI	
9	OŚWIETLENIE ULICZNE	
10	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	

P4. Co uważa Pan(i) za najpilniejszą inwestycje na terenie Pana/i miejscowości (sołectwa) ?

(prosimy wymienić spontanicznie maksymalnie do 5 inwestycji).

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

P5. Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z jakości obsługi w Urzędzie Miasta i Gminy ? Mamy na myśli zarówno czas oczekiwania na załatwienie powierzonych urzędnikom spraw, obsługę petentów, kompetencje urzędników, itp. ? Proszę to ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą. (prosimy zaznaczyć tylko jedną ocenę).

1 2 3 4 5

P6. Gdyby otrzymał(a) Pan(i) atrakcyjną ofertę pracy poza Gminą Chocianów, która wiązałaby się z koniecznością opuszczenia na stałe Gminy, to czy skorzystał(a)by Pan(i) z tej propozycji ? (prosimy zaznaczyć tylko jedną odpowiedź).

1. TAK
2. NIE
3. NIE WIEM

P7. W jakim kierunku według Pana/i powinna rozwijać się Gmina Chocianów ? Mając na uwadze obecne realia gospodarcze i społeczne, lokalne uwarunkowania oraz doświadczenia sąsiednich gmin w powiecie i województwie, proszę zastanowić się nad wizją gminy i sformułować ją w kilku zdaniach.

(prosimy zapisać spontaniczną wypowiedź).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

METRYKA *(prosimy o wypełnienie metryki, ankieta z brakiem tych odpowiedzi nie będzie brana pod uwagę).*

M1. Płeć.

1. KOBIEȚA
2. MĘŻCZYŹNA

M2. Wiek.

1. 18 – 24
2. 25 – 29
3. 30 – 39
4. 40 – 49
5. 50 – 64
6. 65 i więcej

M3. Miejscowość (sołectwo).

(prosimy wpisać nazwę miejscowości / sołectwa)

.....

2.2.2. Dobór respondentów.

Udział mieszkańców w badaniu był dobrowolny i anonimowy. Nie założono określonej z góry reprezentatywnej próby ze względu na fakt, że ankietę wypełniać miał sam respondent i mógł to zrobić każdy dorosły mieszkaniec gminy. Ankietę dystrybuowano poprzez:

- ankieta w wersji papierowej dostępna w Urzędzie Miasta i Gminy;
- ankieta w wersji papierowej kolportowana przez sołtysów poszczególnych miejscowości wiejskich;
- ankieta w wersji elektronicznej dostępna na stronie internetowej Gminy.

Wypełnioną ankietę można było składać w specjalnie przygotowanych do tego urnach zlokalizowanych w budynku Urzędu Miasta i Gminy w Chocianowie.

Ogółem poprawnie wypełnioną ankietę złożyło 264 mieszkańców. Rozkład respondentów według płci, wieku i miejsca zamieszkania przedstawiają poniższe tabele.

TABELA 138: Gmina Chocianów – charakterystyka uczestniczących w badaniu społecznym respondentów według wieku i płci.

Wiek w latach	Liczba respondentów ogółem i według płci		
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
18 – 24	22	12	10
25 – 29	38	29	9
30 – 39	63	46	17
40 – 49	64	43	21
50 – 64	67	46	21
65 i więcej	10	6	4
suma	264	182	82

Źródło: Obliczenia własne.

TABELA 139: Gmina Chocianów – rozkład uczestniczących w badaniu społecznym respondentów według miejscowości.

Sołectwo	Liczba respondentów
1	2
Chocianów	97
Brunów	5
Chocianowiec	6
Jabłonów	11
Michałów	11
Ogrodzisko	13
Parchów	31
Pogorzelska	15
Raków	1
Szklary Dolne	24
Trzebnice	37

1	2
Trzmielów	1
Żabice	12

Źródło: Obliczenia własne.

2. 3. Wyniki badania społecznego.

Pytanie nr 1: *Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z faktu, że mieszka na terenie Gminy Chocianów ?*

TABELA 140: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 1 ogółem i według wieku.

Wiek	TAK (%)	NIE (%)
Ogółem	75,00	25,00
18 – 29	63,33	36,67
30 – 49	75,59	24,41
50 i więcej	83,12	16,88

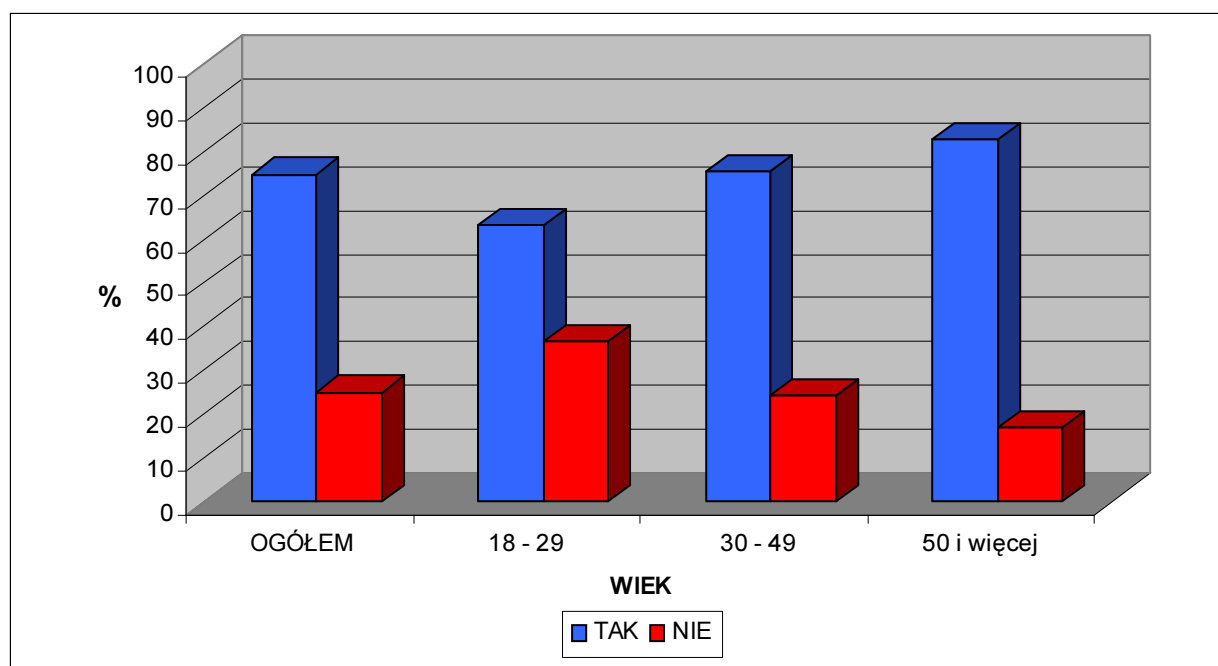
Źródło: Obliczenia własne.

TABELA 141: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 1 według miejsca zamieszkania.

Miejsce zamieszkania	TAK (%)	NIE (%)
Chocianów	83,51	16,49
Tereny wiejskie	70,06	29,94

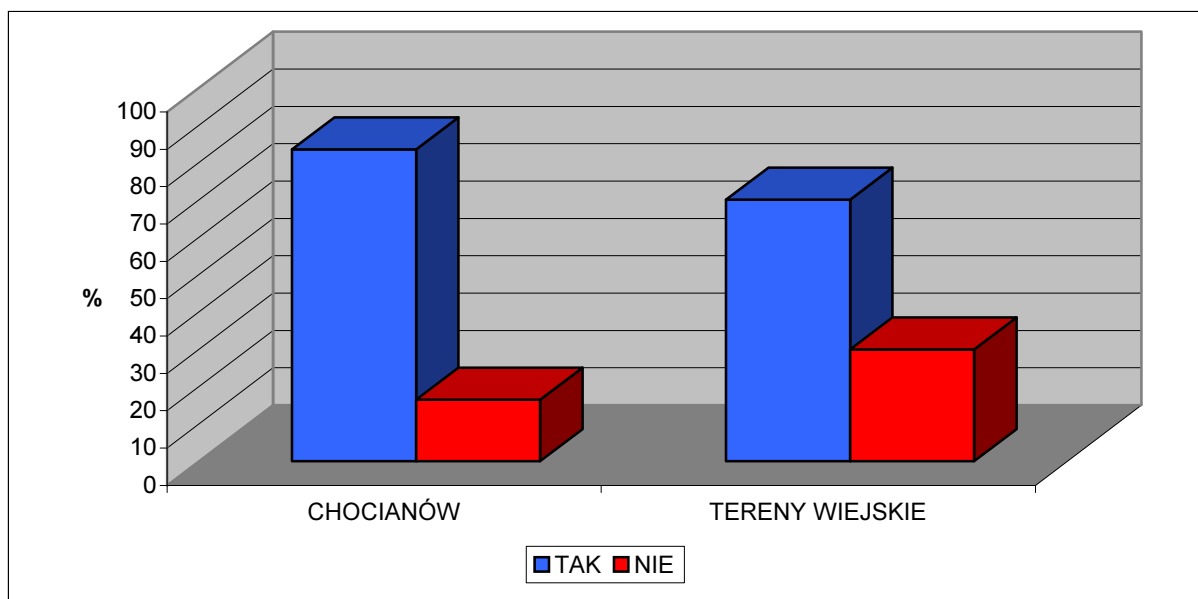
Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 31: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 1 ogółem i według wieku.

Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 32: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 1 według miejsca zamieszkania.

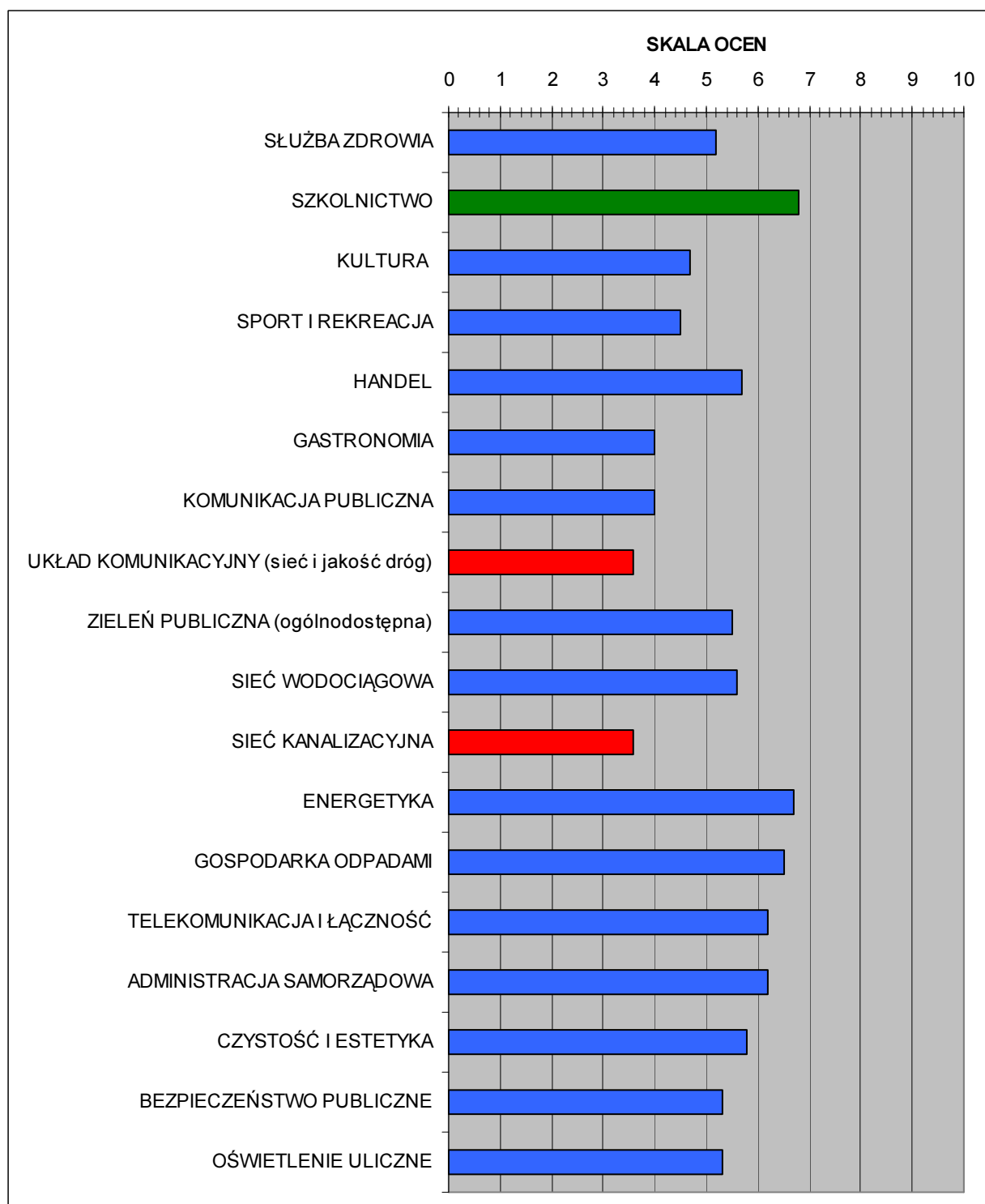
Źródło: Obliczenia własne.

Pytanie nr 2: Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z jakości funkcjonowania oraz dostępności do następujących elementów infrastruktury społecznej i technicznej na terenie Gminy Chocianów, niezależnie od odpłatności? Proszę to ocenić w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 10 najwyższą.

TABELA 142: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 2 ogółem i według wieku.

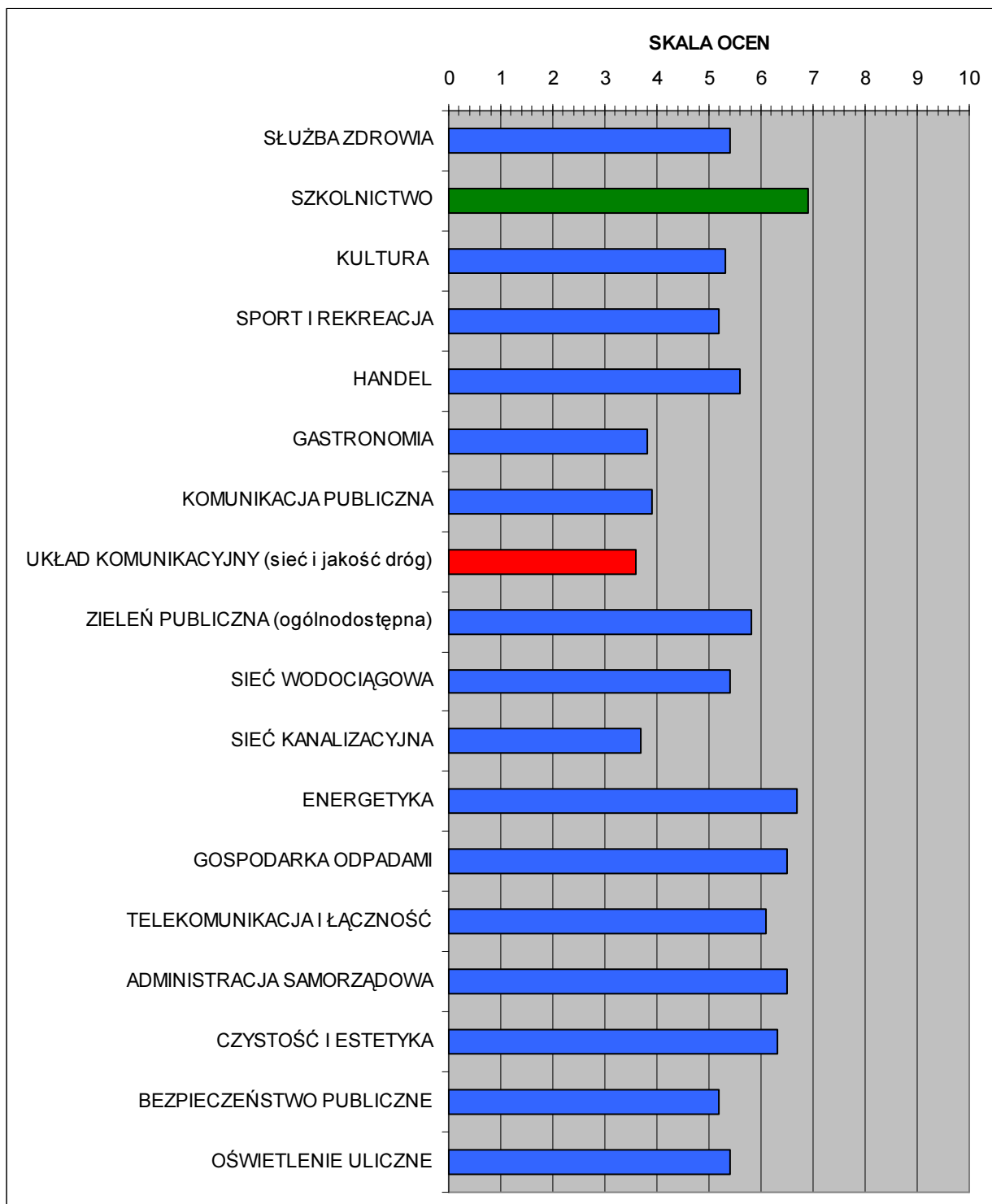
Element infrastruktury:	Ogółem (ocena)	Wiek (ocena)		
		18 – 29	30 – 49	50 +
SŁUŻBA ZDROWIA	5,2	5,4	4,8	5,5
SZKOLNICTWO	6,8	6,9	6,6	7,2
KULTURA	4,7	5,3	4,4	4,6
SPORT I REKREACJA	4,5	5,2	4,2	4,4
HANDEL	5,7	5,6	5,5	6,2
GASTRONOMIA	4,0	3,8	4,1	3,8
KOMUNIKACJA PUBLICZNA	4,0	3,9	3,8	4,3
UKŁAD KOMUNIKACYJNY (sieć i jakość dróg)	3,6	3,6	3,5	3,6
ZIELEŃ PUBLICZNA (ogólnodostępna)	5,5	5,8	5,2	5,8
SIEĆ WODOCIĄGOWA	5,6	5,4	5,4	6,0
SIEĆ KANALIZACYJNA	3,6	3,7	3,4	3,8
ENERGETYKA	6,7	6,7	6,7	6,9
GOSPODARKA ODPADAMI	6,5	6,5	6,5	6,6
TELEKOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ	6,2	6,1	6,2	6,4
ADMINISTRACJA SAMORZĄDOWA	6,2	6,5	6,0	6,4
CZYSTOŚĆ I ESTETYKA	5,8	6,3	5,7	5,7
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	5,3	5,2	5,4	5,2
OŚWIETLENIE ULICZNE	5,3	5,4	5,2	5,5

RYCINA 33: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 2 ogółem.

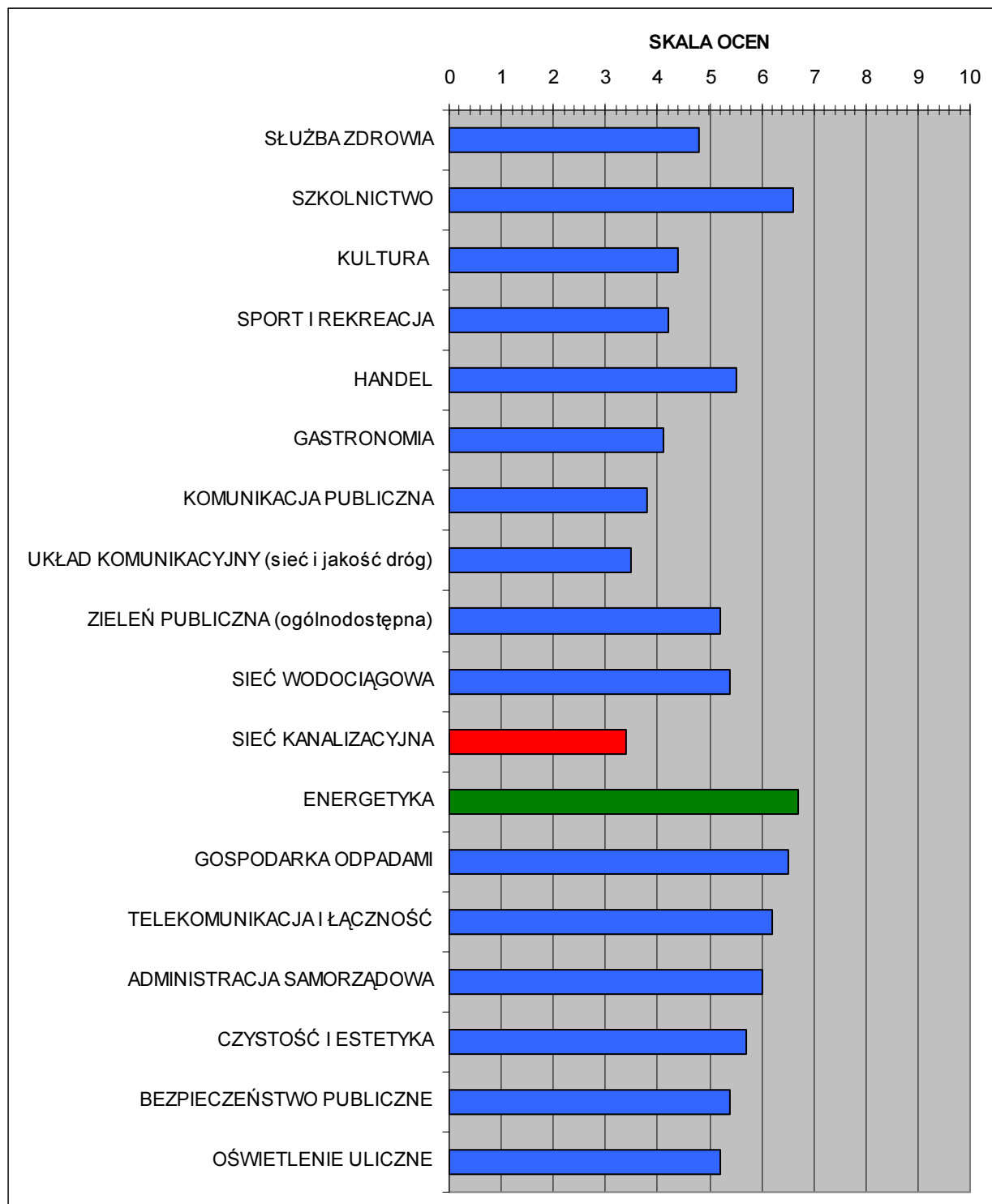
Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 34: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 2 według wieku – respondenci w wieku od 18 do 29 lat.

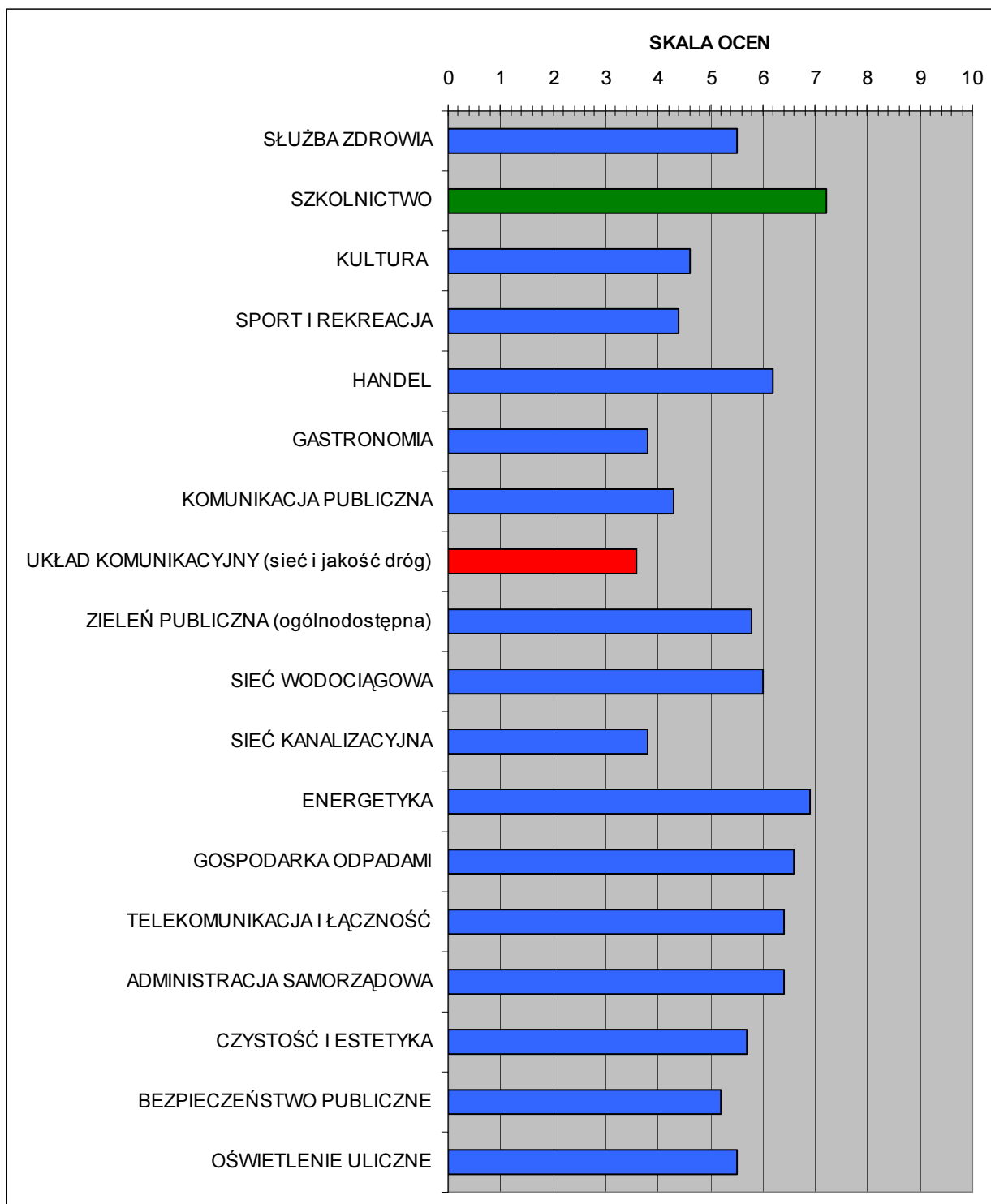
Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 35: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 2 według wieku – respondenci w wieku od 30 do 49 lat.

Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 36: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 2 według wieku – respondenci w wieku 50 lat i więcej.

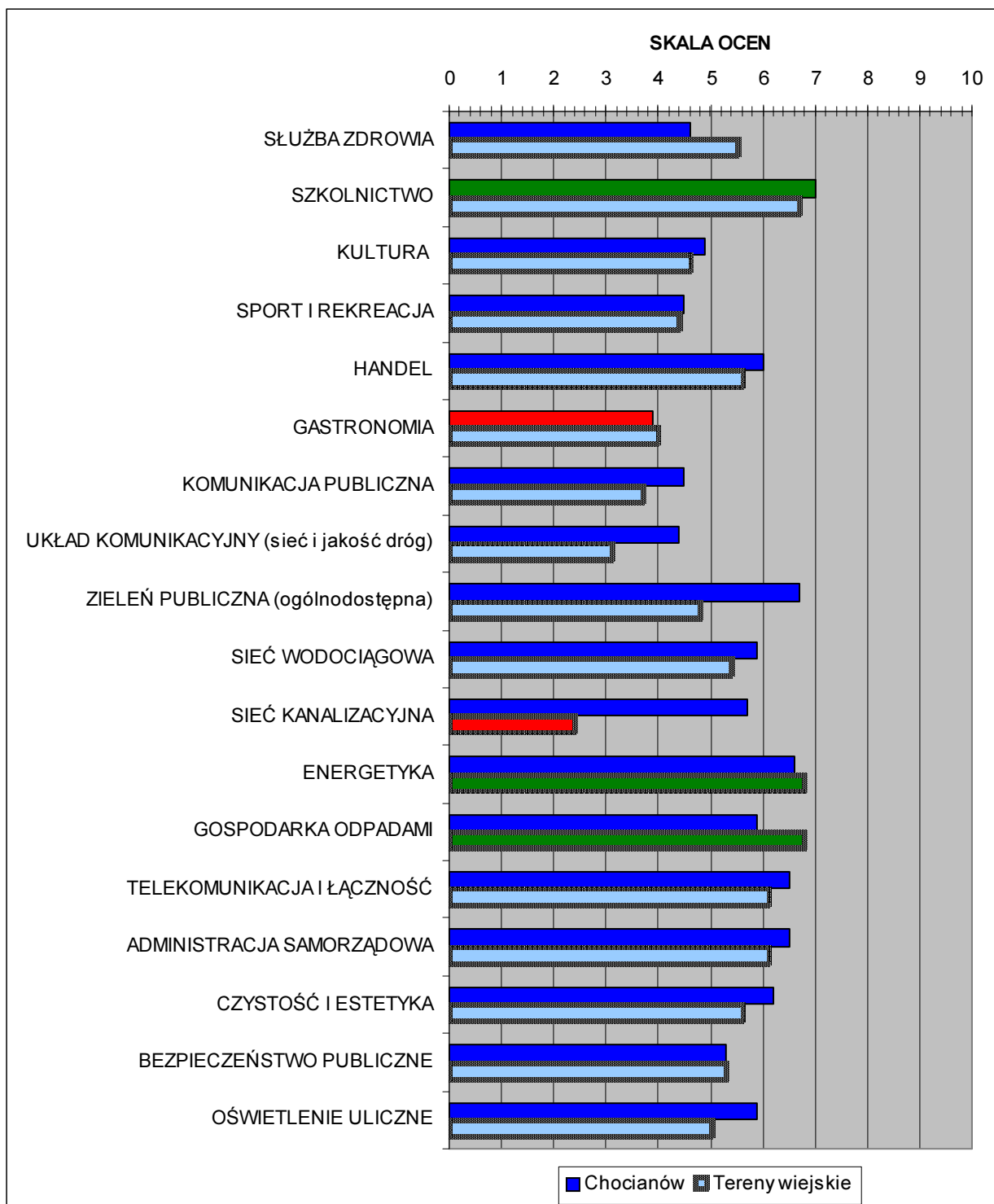
Źródło: Obliczenia własne.

TABELA 143: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 2 ogółem i według miejsca zamieszkania.

Element infrastruktury:	Ogółem (ocena)	Miasto Chocianów	Tereny wiejskie
SŁUŻBA ZDROWIA	5,2	4,6	5,5
SZKOLNICTWO	6,8	7,0	6,7
KULTURA	4,7	4,9	4,6
SPORT I REKREACJA	4,5	4,5	4,4
HANDEL	5,7	6,0	5,6
GASTRONOMIA	4,0	3,9	4,0
KOMUNIKACJA PUBLICZNA	4,0	4,5	3,7
UKŁAD KOMUNIKACYJNY (sieć i jakość dróg)	3,6	4,4	3,1
ZIELEŃ PUBLICZNA (ogólnodostępna)	5,5	6,7	4,8
SIEĆ WODOCIĄGOWA	5,6	5,9	5,4
SIEĆ KANALIZACYJNA	3,6	5,7	2,4
ENERGETYKA	6,7	6,6	6,8
GOSPODARKA ODPADAMI	6,5	5,9	6,8
TELEKOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ	6,2	6,5	6,1
ADMINISTRACJA SAMORZĄDOWA	6,2	6,5	6,1
CZYSTOŚĆ I ESTETYKA	5,8	6,2	5,6
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	5,3	5,3	5,3
OŚWIETLENIE ULICZNE	5,3	5,9	5,0

Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 37: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 2 według miejsca zamieszkania.

Źródło: Obliczenia własne.

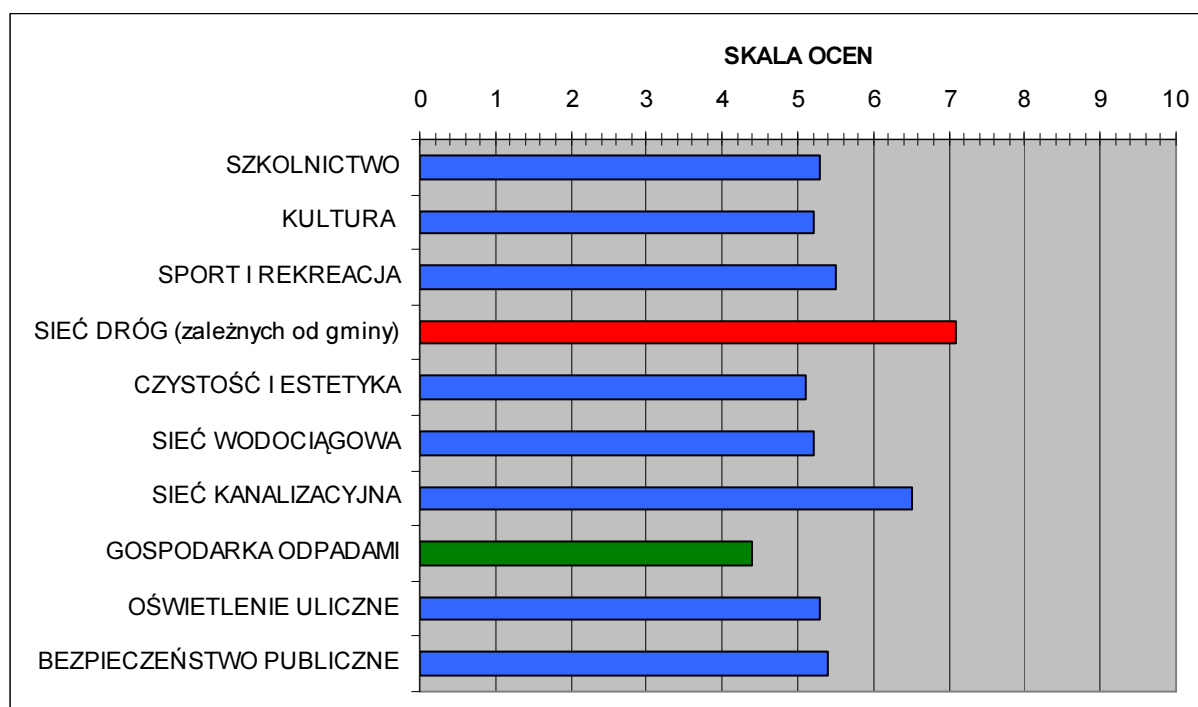
Pytanie nr 3: W jakie elementy infrastruktury technicznej i społecznej powinna w pierwszej kolejności zainwestować (zbudować, rozbudować, zmodernizować) Gmina Chocianów? Prosimy uszeregować odpowiedzi od 1 do 10, gdzie 1 oznacza inwestycje najmniej pilną, a 10 najpilniejszą.

TABELA 144: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 3 ogółem i według wieku.

Element infrastruktury:	Ogółem (ocena)	Wiek (ocena)		
		18 – 29	30 – 49	50 +
SZKOLNICTWO	5,3	5,6	5,4	5,0
KULTURA	5,2	5,8	5,1	5,0
SPORT I REKREACJA	5,5	5,5	5,4	5,8
SIEĆ DRÓG (zależnych od gminy)	7,1	7,2	7,0	7,1
CZYSTOŚĆ I ESTETYKA	5,1	4,8	5,1	5,2
SIEĆ WODOCIĄGOWA	5,2	5,2	5,3	4,9
SIEĆ KANALIZACYJNA	6,5	6,3	6,4	7,0
GOSPODARKA ODPADAMI	4,4	4,5	4,3	4,4
OŚWIETLENIE ULICZNE	5,3	5,1	5,4	5,4
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	5,4	5,1	5,5	5,4

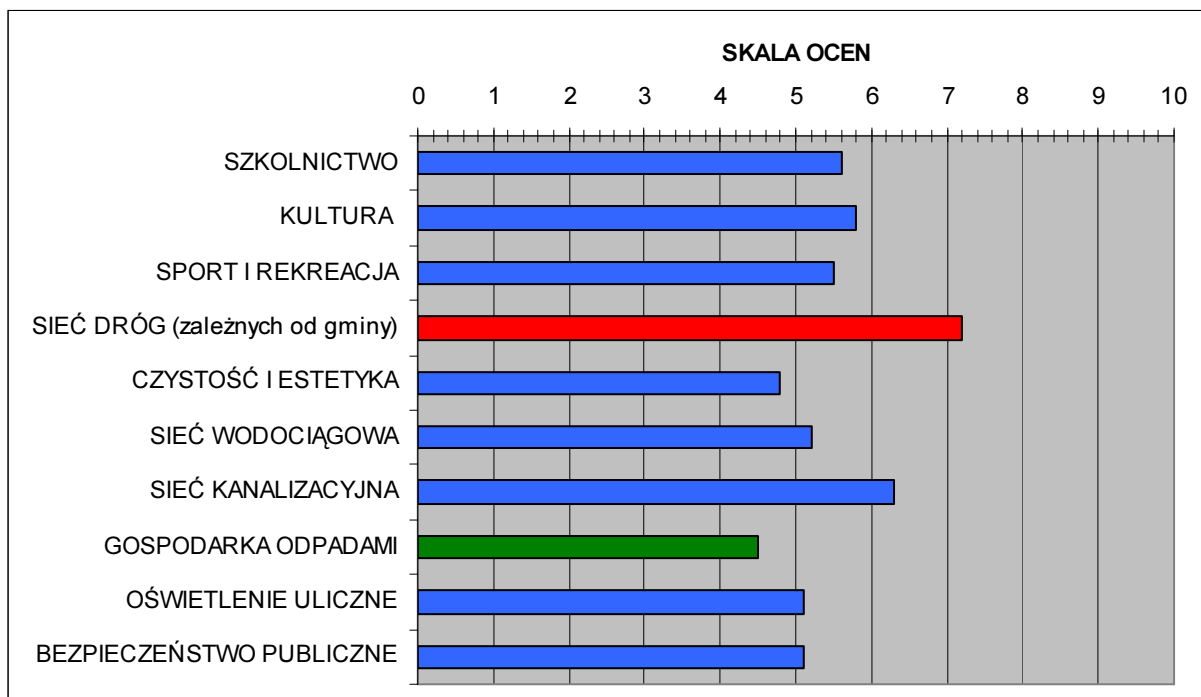
Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 38: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 3 ogółem.

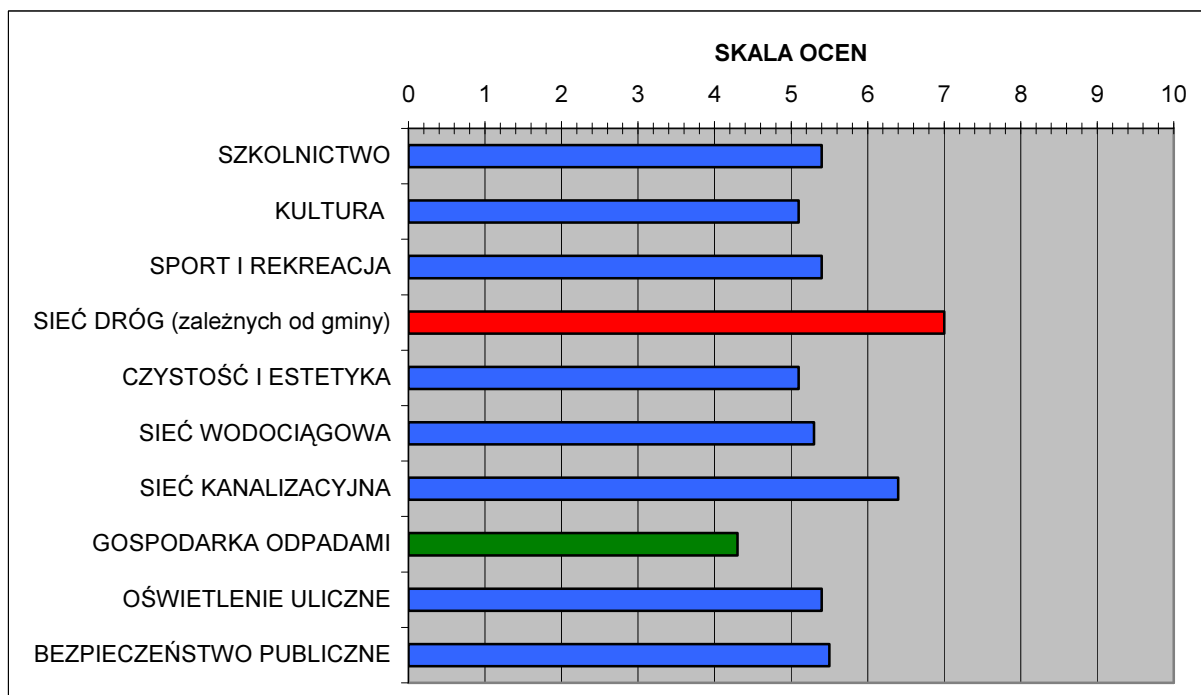
Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 39: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 3 według wieku – respondenci w wieku od 18 do 29 lat.

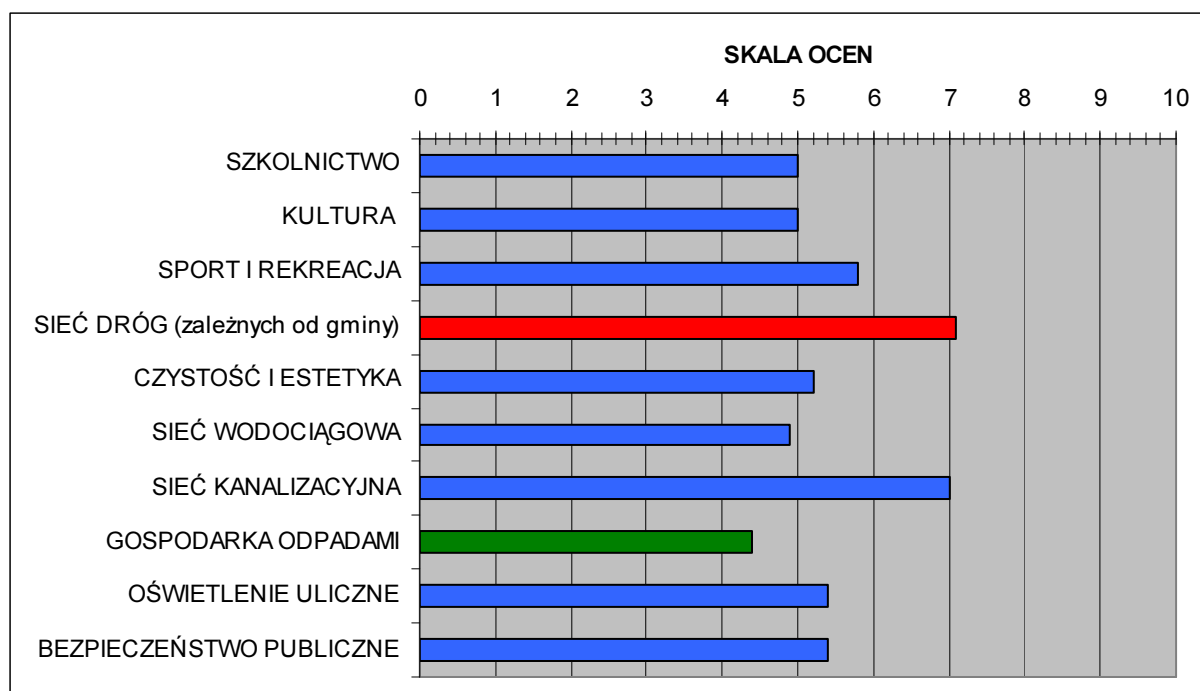
Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 40: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 3 według wieku – respondenci w wieku od 30 do 49 lat.

Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 41: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 3 według wieku – respondenci w wieku 50 lat i więcej.

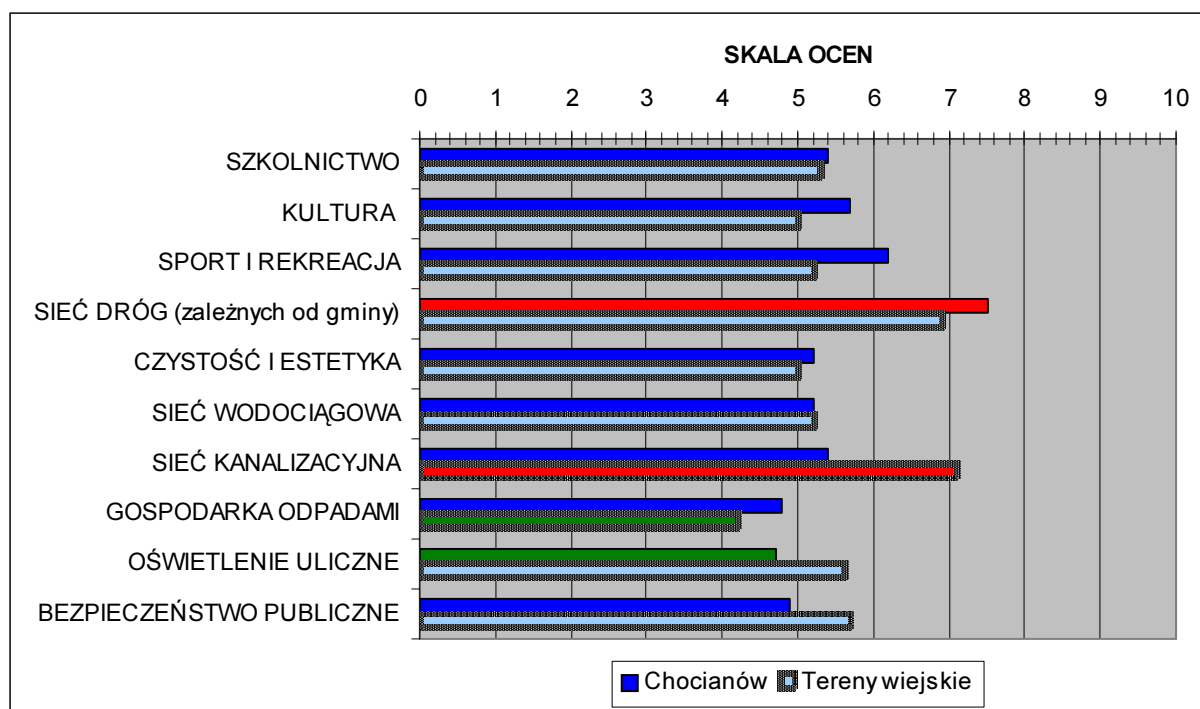
Źródło: Obliczenia własne.

TABELA 145: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 3 ogółem i według miejsca zamieszkania.

Element infrastruktury:	Ogółem (ocena)	Miasto Chocianów	Tereny wiejskie
SZKOLNICTWO	5,3	5,4	5,3
KULTURA	5,2	5,7	5,0
SPORT I REKREACJA	5,5	6,2	5,2
SIEĆ DRÓG (zależnych od gminy)	7,1	7,5	6,9
CZYSTOŚĆ I ESTETYKA	5,1	5,2	5,0
SIEĆ WODOCIĄGOWA	5,2	5,2	5,2
SIEĆ KANALIZACYJNA	6,5	5,4	7,1
GOSPODARKA ODPADAMI	4,4	4,8	4,2
OŚWIETLENIE ULICZNE	5,3	4,7	5,6
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	5,4	4,9	5,7

Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 42: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 3 według miejsca zamieszkania.

Źródło: Obliczenia własne.

Pytanie nr 4: Co uważa Pan(i) za najpilniejszą inwestycję na terenie Pan(i) miejscowości (sołectwa) ?

Zbiór odpowiedzi na pytanie nr 4 według poszczególnych miejscowości:

CHOCIANÓW:

- uzbrojenie terenów pod inwestycje i budownictwo mieszkaniowe;
- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa parkingów;
- rozbudowa chodników;
- poprawa oświetlenia ulicznego, także w parku;
- drogi rowerowe, w tym w kierunku okolicznych miast;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej (Lubin, Polkowice, Legnica, Bolesławiec);
- stacja paliw;
- modernizacja sieci wodociągowej;
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej;
- budowa nowego ujęcia wody dla miasta;
- kontynuacja budownictwa mieszkaniowego (socjalnego);
- doposażenie jednostki OSP;
- rozbudowa monitoringu;
- place zabaw (dzieci), skate park (młodzież), ścieżki zdrowia;
- boisko wielofunkcyjne;
- modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych (np. stadion);
- remont/budowa basenu (otwarty/kryty);
- poszerzenie oferty sportowej (więcej różnorodnych sekcji sportowych);

- poszerzenie oferty kulturalnej (oferta na codzienny czas wolny dla wszystkich grup wiekowych, np.: kino);
- poszerzenie oferty gastronomicznej i rozrywkowej;
- nocny dyżur pogotowia ratunkowego;
- żłobek;
- doposażenie placówek szkolnych w sprzęt dydaktyczny;
- rozbudowa Ośrodka Pomocy Społecznej;
- remont pałacu;
- bankomaty;
- eliminacja niskiej emisji;
- czystość i estetyka na wielu posesjach;
- toaleta publiczna;
- bezpieczeństwo publiczne.

BRUNÓW:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa chodników;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- sieć kanalizacyjna;
- plac zabaw;
- remont świetlicy.

CHOCIANOWIEC:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa chodników;
- oświetlenie uliczne;
- sieć kanalizacyjna;
- plac zabaw;
- remont świetlicy.

JABŁONÓW:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- progi zwalniające na drogach;
- rozbudowa chodników;
- oświetlenie uliczne;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- sieć kanalizacyjna;
- plac zabaw;
- budowa świetlicy;
- boisko wielofunkcyjne.

MICHAŁÓW:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- oświetlenie uliczne;
- sieć wodociągowa;
- sieć kanalizacyjna;

- melioracje;
- remont remizy;
- boisko wielofunkcyjne;
- poprawa estetyki.

OGRODZISKO:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa chodników;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- sieć kanalizacyjna;
- sieć gazowa;
- internet szerokopasmowy;
- plac zabaw;
- boisko wielofunkcyjne;
- oferta kulturalna.

PARCHÓW:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa chodników;
- oświetlenie uliczne;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- przystanek przy szkole;
- rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej;
- sieć kanalizacyjna;
- sieć gazowa;
- telekomunikacja;
- melioracje;
- wyposażenie jednostki OSP;
- remont szkoły;
- remont świetlicy;
- oferta kulturalna;
- oferta sportowa;
- boisko wielofunkcyjne;
- plac zabaw;
- tereny „zielone”;
- bezpieczeństwo publiczne (drogowe i mienie);
- poprawa estetyki.

POGORZELISKA:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa chodników;
- oświetlenie uliczne;
- drogi rowerowe;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- sieć kanalizacyjna;
- sieć gazowa;

- melioracje;
- oferta kulturalna w świetlicy;
- boisko wielofunkcyjne;
- poprawa estetyki.

RAKÓW:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- sieć wodociągowa;
- sieć kanalizacyjna.

SZKLARY DOLNE:

- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa chodników (zwłaszcza w ciągu drogi do szkoły);
- budowa parkingu;
- oświetlenie uliczne;
- drogi rowerowe;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- modernizacja sieci wodociągowej (zła jakość wody);
- sieć kanalizacyjna;
- melioracje;
- remont szkoły;
- boisko wielofunkcyjne;
- integracja społeczności.

TRZEBNICE:

- rozbudowa i modernizacja dróg, w tym dojazdowych do użytków rolnych;
- rozbudowa chodników;
- oświetlenie uliczne;
- przystanek komunikacji publicznej (wiata);
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- sieć kanalizacyjna;
- sieć gazowa;
- melioracje;
- wielofunkcyjny ośrodek usługowy w centrum wsi;
- rozbudowa szkoły;
- oferta kulturalna;
- boisko wielofunkcyjne;
- tereny „zielone”;
- plac zabaw.

TRZMIELÓW:

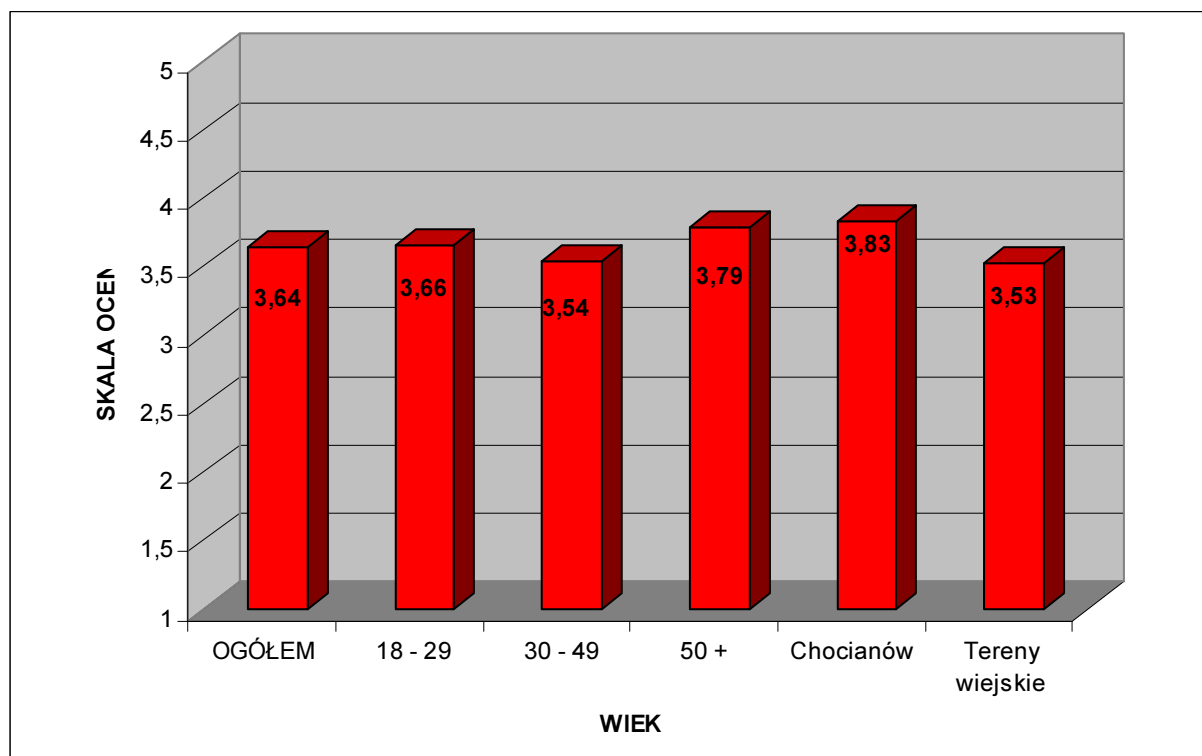
- rozbudowa i modernizacja dróg;
- rozbudowa chodników (zwłaszcza w ciągu drogi do przystanku);
- oświetlenie uliczne;
- sieć kanalizacyjna.

ŻABICE:

- rozbudowa chodników;
- oświetlenie uliczne;
- poszerzenie oferty komunikacji publicznej;
- sieć kanalizacyjna.
- sieć gazowa;
- oferta kulturalna w świetlicy;
- język angielski w szkole;
- tereny rekreacyjne.

Pytanie nr 5: Czy jest Pan(i) zadowolony(a) z jakości obsługi w Urzędzie Miasta i Gminy ? Mamy na myśli zarówno czas oczekiwania na załatwienie powierzonych urzędnikom spraw, obsługę petentów, kompetencje urzędników, itp. ? Proszę to ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą.

RYCINA 43: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 5 ogółem, według wieku i według miejsca zamieszkania.

Źródło: Obliczenia własne.

Pytanie nr 6: *Gdyby otrzymał(a) Pan(i) atrakcyjną ofertę pracy poza Gminą Chocianów, która wiązałaby się z koniecznością wyjazdu na stałe z Gminy, to czy skorzystał(a)by Pan(i) z tej propozycji ?*

TABELA 146: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 6 ogółem i według wieku.

Wiek	TAK (%)	NIE (%)	NIE WIEM (%)
Ogółem	46,97	21,21	31,82
18 – 29	65,00	13,33	21,67
30 – 49	47,24	14,96	37,80
50 i więcej	32,47	37,66	29,87

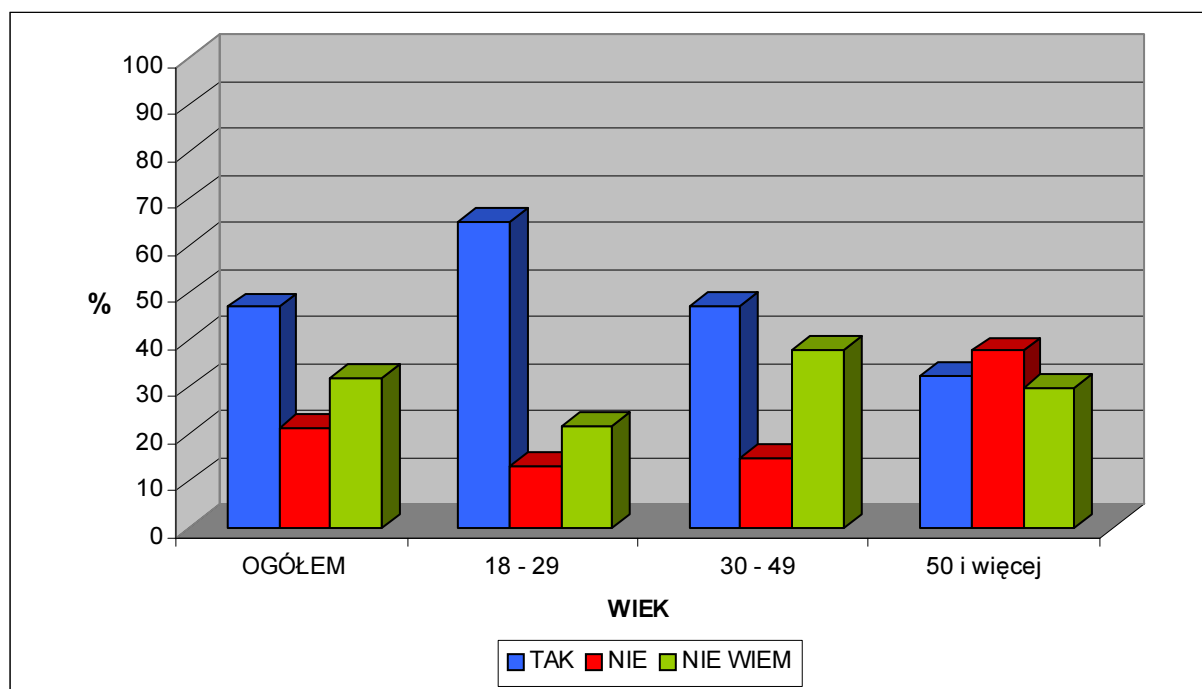
Źródło: Obliczenia własne.

TABELA 147: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 6 według miejsca zamieszkania.

Wiek	TAK (%)	NIE (%)	NIE WIEM (%)
Chocianów	46,39	23,71	29,90
Tereny wiejskie	47,31	19,76	32,93

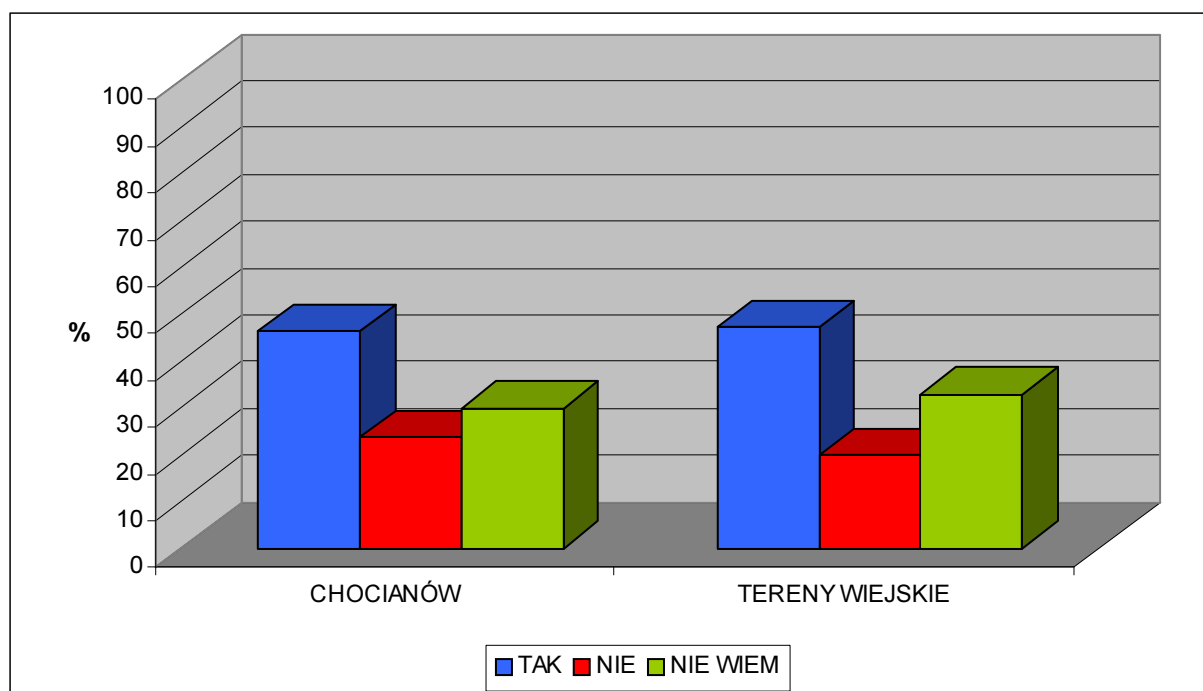
Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 44: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 6 ogółem i według wieku.

Źródło: Obliczenia własne.

RYCINA 45: Gmina Chocianów – odpowiedź na pytanie nr 6 według miejsca zamieszkania.

Źródło: Obliczenia własne.

3. ANALIZA SWOT.

3. 1. Założenia metodologiczne.

Strategiczny plan rozwoju powinien opierać się na mocnych stronach lokalnej społeczności i środowiska, eliminować słabości, wykorzystywać pojawiające się szanse oraz unikać przyszłych zagrożeń. Wsparciem tego procesu jest sporządzenie analizy SWOT. Według definicji Analiza SWOT (**St**rengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats) identyfikuje oraz ocenia mocne i słabe strony społeczności oraz przyszłe szanse i zagrożenia wynikające z wpływu otoczenia i zmian w nim zachodzących (Kłosowski S., Adamski J., 1999).

TABELA 148: Czynniki współtworzące analizę SWOT.

<p>MOCNE STRONY:</p> <p>zalety społeczności, zasoby: ludzkie, środowiska i finansowe dostępne w rozwiązywaniu problemów, elementy przewagi nad innymi</p>	<p>SŁABE STRONY:</p> <p>obecnie istniejące problemy i bariery, przeszkody do podjęcia działań, brakujące elementy</p>
<p>SZANSE:</p> <p>zmiany w otoczeniu sprzyjające działaniom, konkretne zyski, możliwi partnerzy</p>	<p>ZAGROŻENIA:</p> <p>negatywne skutki uboczne działań, próba przewidzenia nieoczekiwanych skutków, zagrożenia i rozwiązania, których należy unikać</p>

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie własnych przemyśleń, wnikliwych studiów i analiz oraz po zapoznaniu się z diagnozą społeczno – gospodarczą Gminy Chocianów jako dokumentem przedstawiającym faktyczne informacje, Zespół Liderów Lokalnych ds. Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020 określił:

- **mocne strony** – uwarunkowania, stanowiące mocne strony gminy, elementy przewagi nad innymi, które należy wykorzystać aby osiągnąć zamierzone cele;
- **słabe strony** – obecnie istniejące problemy i bariery, które należy wyeliminować aby nie utrudniały osiągnięcia wizji;
- **szanse** – czynniki, które mogą być traktowane jako pomocne i przy odpowiednich działaniach wykorzystane jako uwarunkowania sprzyjające rozwojowi gminy;
- **zagrożenia** – czynniki zagrażające realizacji misji, których wpływ może osłabić podejmowane działania.

Każdy z członków Zespołu Liderów Lokalnych przedstawił swoją propozycję analizy SWOT. Ze względu na oczywisty subiektywizm analizy podjęto decyzję o zaprezentowaniu ogółu otrzymanych wyników, odzwierciedlając tym samym różne punkty widzenia i odniesienia poszczególnych członków Zespołu Liderów Lokalnych. Nie zastosowano podziału na poszczególne sfery (społeczna, gospodarcza, itp.) i rangowania. Przeprowadzono jedynie generalizację treści zbieżnych sformułowań. W analogiczny sposób analizę SWOT przeprowadziła grupa młodzieżowa.

3. 2. Mocne strony.

WYNIKI PRAC ZESPOŁU LIDERÓW LOKALNYCH:

- położenie geograficzne (Bory Dolnośląskie, LGOM);
- warunki naturalne (wysoka lesistość, krajobraz);
- dobry stan środowiska;
- brak szkód górniczych;
- bliskość autostrady A4 i A18, perspektywnie drogi S3;
- dodatni przyrost naturalny;
- placówki służby zdrowia (także na terenach wiejskich);
- rozwinięta sieć szkolnictwa (także na terenach wiejskich), w tym szkolnictwo zawodowe;
- zmodernizowany ośrodek kultury;
- cykliczne, znane w rejonie imprezy kulturalne („Łemkowska Watra”, „Dzień Jagody”, „Na grzyby do Chocianowa z Radiem Plus”);
- obiekty sportowe;
- leśne ścieżki rowerowe;
- zasób mieszkań komunalnych;
- aktywny samorząd (współpraca różnych grup i stowarzyszeń społecznych);
- aktywny Urząd Miasta i Gminy;
- dobra współpraca Gminy ze Starostwem i ościennymi gminami;
- bezpieczeństwo publiczne;
- zasób terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową;
- zabytki architektury [obiekty budowlane (np. pałace) i krajobrazowe (np. parki)];
- zrewitalizowany Rynek w Chocianowie;
- estetyka miasta i terenów wiejskich;
- rozwinięta sieć placówek usługowych (handel, banki);
- rozwinięta infrastruktura techniczna w mieście (np.: kanalizacja, gaz sieciowy);
- zasób terenów pod inwestycje produkcyjno – usługowe;
- uporządkowana gospodarka odpadami;
- aktualne plany miejscowe;
- pozyskiwanie środków unijnych.

WYNIKI PRAC GRUPY MŁODZIEŻOWEJ:

- młodzież!
- walory naturalne, zwłaszcza lasy;
- ochrona przyrody – prawne formy ochrony;
- dogodne położenie geograficzne;
- cisza;
- spokój i bezpieczeństwo;
- zabytki (zwłaszcza Rynek w Chocianowie, parki i pałace);
- sieć szkolna, w tym na terenach wiejskich;
- oferta Zespołu Szkół w Chocianowie;
- obiekty sportowe przy Gimnazjum;
- inwestycje w kulturę;

- sieć handlowa (sklepy spożywcze);
- inwestycje w budownictwo socjalne;
- tereny pod zabudowę mieszkaniową;
- współpraca Gminy z zagranicznymi partnerami samorządowymi.

3. 3. Słabe strony.

WYNIKI PRAC ZESPOŁU LIDERÓW LOKALNYCH:

- brak żłobka;
- niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach;
- niedofinansowanie Biblioteki i Wiejskich Ośrodków Kultury;
- zanik życia kulturalnego na terenach wiejskich;
- słaba praca (edukacyjno – rozwojowa) z młodzieżą;
- małe zaangażowanie młodzieży w życie społeczno – kulturalne;
- przypadki patologii wśród młodzieży (alkohol, narkotyki);
- brak atrakcyjnych miejsc (obiektów) do wypoczynku i rekreacji;
- brak boiska typu „Orlik”;
- niedostatek placów zabaw;
- rozrywka;
- gastronomia;
- mała ilość imprez kulturalnych (pomimo kilku wiodących);
- mała ilość imprez sportowo – rekreacyjnych;
- brak oferty na spędzanie wolnego czasu po pracy i w weekendy;
- likwidacja Rad Osiedlowych;
- zaniedbane cenne obiekty zabytkowe (zespoły parkowo – pałacowe);
- ograniczony system monitoringu;
- niedostatek połączeń komunikacyjnych (wewnątrz i na zewnątrz Gminy);
- brak dróg rowerowych (wewnątrz gminy i do gmin ościennych);
- zły stan i niedostatki w infrastrukturze technicznej (drogi wszystkich kategorii, brak chodników, oświetlenie, wodociągi, kanalizacja, melioracje wodne, zwłaszcza tereny wiejskie);
- brak uzbrojenia terenów przeznaczonych pod zabudowę;
- niebezpieczne obiekty (lokalizacja stacji paliw w mieście);
- relatywnie niski budżet Gminy;
- mała ilość zakładów przemysłowych;
- brak miejsc pracy na lokalnym rynku;
- upadające rolnictwo;
- słaba infrastruktura turystyczna;
- przerost zatrudnienia w Urzędzie i podległych mu jednostkach;
- brak inwestorów;
- mała aktywność ekonomiczna (gospodarcza) mieszkańców;
- nadal wysokie bezrobocie;
- słaba promocja Gminy;
- brak spójnej koncepcji rozwoju.

WYNIKI PRAC GRUPY MŁODZIEŻOWEJ:

- niska emisja (opalenie pieców śmieciami i innymi niebezpiecznymi środkami);
- wyprowadzanie psów do parku i nie sprzątanie po nich;
- brak wyraźnie widocznego rozwoju Gminy;
- brak większych perspektyw i rozwoju dla lokalnej młodzieży;
- brak „miejsc spotkań” w czasie „poszkolnym” i w weekendy;
- brak oferty kulturalno – rozrywkowej dla młodzieży;
- brak oferty kulturalnej ze strony świetlic wiejskich;
- brak boiska „Orlik” lub podobnych wielofunkcyjnych;
- mało młodzieżowych, urozmaiconych sekcji sportowych (praktycznie brak ciekawej oferty sportowo – rekreacyjnej, zwłaszcza dla kobiet);
- brak ogólnodostępnych obiektów sportowych;
- brak imprez sportowych;
- brak placów zabaw;
- sieć handlowa (sklepy inne niż spożywcze);
- słaba oferta gastronomiczna;
- spożywanie alkoholu w miejscach publicznych (park);
- brak medycznego oddziału ratunkowego „na miejscu” w Gminie;
- stan dróg na terenach wiejskich;
- brak dróg rowerowych;
- brak (mało) miejsc parkingowych;
- brak chodników na terenach wiejskich;
- brak (mało) koszy na śmieci;
- brak oświetlenia ulicznego w wielu miejscach;
- brak komunikacji miejskiej;
- niewystarczająca komunikacja publiczna pomiędzy poszczególnymi miejscowościami wiejskimi a Chocianowem;
- niewystarczająca komunikacja publiczna z gminami ościennymi;
- stan przystanków komunikacji publicznej;
- dużo zdarzeń drogowych (wypadki komunikacyjne);
- brak sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich;
- stan urządzeń melioracyjnych (podtopienia);
- brak miejsc pracy po zakończeniu kształcenia;
- brak wykorzystania szans związanych z rozwojem turystyki i rekreacji;
- strona internetowa Gminy.

3. 4. Szanse.WYNIKI PRAC ZESPOŁU LIDERÓW LOKALNYCH:

- większe otwarcie podmiotów publicznych na społeczeństwo;
- zrównoważony rozwój;
- wykorzystanie renty położenia geograficznego;
- rozwój osadnictwa (budownictwo jedno– i wielorodzinne, rezydencjonalne, letniskowe);
- unikanie odpływu młodych mieszkańców z Gminy;

- modernizacja, budowa i rozbudowa obiektów sportowych (np.: basen);
- rozwój usług sportowo – rekreacyjnych;
- rozwój usług kulturalnych;
- większa aktywność lokalnej społeczności i stowarzyszeń;
- rewitalizacja obiektów zabytkowych;
- modernizacja, budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej (drogi, wodociągi, kanalizacja, gaz sieciowy, melioracje, itd.);
- rozwój połączeń komunikacyjnych;
- budowa dróg rowerowych;
- rozwój przedsiębiorczości lokalnej;
- większe wykorzystanie bogactw runa leśnego (np.: przetwórstwo spożywcze);
- wykorzystanie potencjału sieci hydrograficznej w kierunku zbiorników wodnych (stawy hodowlane, zbiorniki rekreacyjne);
- powstanie podstrefy LSSE;
- rozwój infrastruktury i oferty turystycznej (zagospodarowanie szlaków, obiekty noclegowe różnych kategorii, obiekty rekreacyjne, imprezy, wydarzenia, itp.);
- pozyskanie inwestorów;
- promocja i reklama Gminy;
- pozyskiwanie i wykorzystanie środków unijnych.

WYNIKI PRAC GRUPY MŁODZIEŻOWEJ:

- napływ kolejnych, nowych osadników;
- większa integracja mieszkańców;
- więcej inicjatyw oddolnych;
- budowa obiektów kulturalnych:
 - scena plenerowa na terenie parku w Chocianowie;
 - kino;
- budowa lub modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych:
 - budowa Ośrodka Sportu i Rekreacji z prawdziwego zdarzenia;
 - basen;
 - kręgielnia;
 - klub fitness;
 - skate park;
 - place zabaw;
 - rozbudowa trybun na stadionie;
 - budowa przyszkolnych obiektów sportowych przy Zespole Szkół w Chocianowie;
- zagospodarowanie obiektów po PKP w Chocianowie na „miejsce spotkań” (małe kino, fitness club, siłownia, bar, kawiarnia);
- rozwój turystyki;
- rewitalizacja obiektów zabytkowych;
- rozwój oferty gastronomicznej;
- modernizacja dróg;
- poprawa oświetlenia ulicznego, w tym w parku w Chocianowie;
- budowa dróg rowerowych;
- modernizacja „dworca” PKS;

- rozbudowa sieci kanalizacyjnej;
- rozwój rynku pracy;
- wykorzystanie środków unijnych.

3. 5. Zagrożenia.

WYNIKI PRAC ZESPOŁU LIDERÓW LOKALNYCH:

- zanieczyszczenie środowiska;
- objęcie rejonu Gminy szkodami górnictwami;
- zubożenie społeczeństwa;
- brak perspektyw dla młodzieży;
- wzrost patologii społecznych, zwłaszcza wśród młodzieży;
- migracje młodych mieszkańców gminy;
- nikły napływ nowych osadników;
- niekorzystne zjawiska demograficzne;
- brak lokalnych autorytetów, liderów;
- niekompetencja organów zarządzających Gminą (np.: Rady);
- konflikty społeczne;
- przestępczość;
- brak ciekawej oferty dla spędzania wolnego czasu;
- brak zainteresowania mieszkańców „życiem” i rozwojem Gminy;
- niedostosowanie sieci placówek szkolnych do realnego popytu;
- dalsza degradacja obiektów zabytkowych;
- niedostateczne połączenia komunikacyjne i transportowe;
- dekapitalizacja infrastruktury technicznej i społecznej;
- rozbieżności w planach rozwojowych w samej Gminie;
- rozbieżności planów rozwojowych Gminy a Powiatu czy Województwa;
- brak środków budżetowych na inwestycje;
- niewłaściwe wykorzystanie szans rozwojowych;
- niewykorzystanie środków unijnych;
- niewłaściwa promocja Gminy;
- biurokracja;
- politykierstwo;
- brak inwestorów;
- upadek funkcjonujących zakładów produkcyjnych;
- obciążanie budżetu Gminy nowymi obowiązkami ustawowymi bez właściwego zabezpieczenia finansowego.

WYNIKI PRAC GRUPY MŁODZIEŻOWEJ:

- utrata cennych walorów w postaci ciszy i spokoju;
- brak czystości i estetyki w miejscach publicznych;
- pożary, wypadki, itp.
- niedoinwestowanie Ochotniczych Straży Pożarnych;
- dalsze opuszczanie Gminy przez młodych mieszkańców;

-
- patologie społeczne;
 - zagrożenie bezpieczeństwa publicznego;
 - brak inwestycji w infrastrukturę;
 - nieterminowe wykonywanie inwestycji;
 - brak rozwoju turystyki;
 - brak inwestorów;
 - kryzys;
 - bezrobocie;
 - złe zarządzanie Gminą;
 - sąsiednie gminy!

4. WIZJA.

4. 1. Idea tworzenia wizji.

Prawidłowe określenie celów oraz zadań strategicznych wymaga wyprzedzającego określenia wizji przyszłości. W myśl definicji powinna ona być wyrazem aspiracji społecznych oraz twórczym wyobrażeniem przyszłości określającym rangę, atrakcyjność gminy, jak również efekty wykorzystania jej atutów i szans rozwojowych oraz efekty eliminacji lub znaczącego ograniczenia problemów i zagrożeń. Innymi słowy wizja powinna określić ton przyszłych celów strategicznych, przedstawiać gminę naszych marzeń.

Diagnoza obecnego stanu i analiza SWOT, a wszystko to skonfrontowane z konsultacjami społecznymi i eksperckimi oraz aktywnym uczestnictwem Zespołu Liderów Lokalnych ds. Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020 umożliwiło sformułowanie wizji. Poniżej przedstawiony jest proces jej powstawania.

4. 2. Przebieg prac nad wizją – etap I.

W pierwszym etapie prac nad wizją Zespół Liderów Lokalnych ds. Strategii uznał zgodnie, że wizja gminy Chocianów powinna opierać się przede wszystkim na wykorzystaniu i rozwinięciu aktualnych atutów. Gmina Chocianów w 2020 roku to z jednej strony miasto Chocianów jako lokalny ośrodek z mocnym akcentem przemysłowym i rozwiniętą siecią usług rynkowych, z możliwościami rozwoju dla wszystkich, zwłaszcza młodych mieszkańców, zaś z drugiej strony tereny wiejskie to przede wszystkim spokojne miejsce zamieszkania, przyciągające nowych osadników, z rozwijającym się sektorem turystyczno – rekreacyjno – wypoczynkowym na potrzeby lokalne i pobliskiego zagłębia górniczego, w oparciu o lokalne walory przyrodnicze i kulturowe. Tereny wiejskie to także ekologiczne rolnictwo oraz przetwórstwo rolno – spożywcze.

Ponadto ustalono, że wizja gminy Chocianów będzie miała lapidarną formę, ale jednocześnie zawierającą maksymalnie wiele, spójnie brzmiących elementów. Następnie poszczególni członkowie Zespołu zaproponowali brzmienie 27 wizji. Miały one charakter krótkich, zwięzłych i nośnych haseł (poniżej wykaz w kolejności alfabetycznej). W przyszłej polityce promocyjnej gminy mogą one posłużyć także jako element marketingu. Problematyka, której dotyczyły wizje obejmowała praktycznie wszystkie dziedziny życia społeczno – gospodarczego gminy. Przedstawione poniżej wyniki dyskusji, wieńczące pierwszy etap prac nad wizją, odzwierciedlają także wnioski jakie Zespół Liderów Lokalnych wyciągnął zarówno z diagnozy, badania opinii społecznej jak i z analizy SWOT.

1. Chocianów, chociaż mały – łączy.
2. Chocianów, choć na chwilę...
3. Chocianów – gmina bez barier.
4. Chocianów – gmina z historią i przyszłością.
5. Chocianów – gmina ze snów.
6. Chocianów gminą przyszłości.
7. Chocianów – jesteś w domu.
8. Chocianów – ku przyszłości...
9. Chocianów – moja Gmina!
10. Chocianów – nasza mała ojczyzna.
11. Chocianów – odpocznij!
12. Chocianów – przyjazna gmina.

13. Chocianów – TO TU!
14. Chocianów – zabierz koszyk!
15. Chocianów – zostań na dłużej!
16. Gmina Chocianów – oddychasz lasem!
17. Gmina Chocianów – przyjedź, zobacz, zostań!
18. Gmina Chocianów – tu pracujesz i odpoczywasz.
19. Gmina Chocianów – zielone płuca zagłębia miedziowego.
20. Bądź z Chocianowa!
21. Czas na Chocianów!
22. Na jagody – Chocianów!
23. Radosna kraina.
24. To moje miejsce – Chocianów!
25. W Chocianowie byliśmy, jesteśmy, będziemy!
26. Witaj w Gminie, która jagodą słynie!
27. Zielony Chocianów.

4. 3. Przebieg prac nad wizją – etap II.

Zadaniem drugiego etapu prac nad wizją było wyselekcjonowanie najlepszych (zdaniem Zespołu Liderów Lokalnych) propozycji wizji. Selekcję przeprowadzono na podstawie dwóch tur głosowania. W pierwszej turze głosowano nad wszystkimi 27 propozycjami. Każdy członek Zespołu Liderów Lokalnych mógł oddać głosy na 6 wybranych przez siebie wizji albowiem ustalono, że do drugiej tury zostanie zakwalifikowanych 6 najlepszych propozycji wizji. Spośród nich, w drugiej turze, analogicznie zostaną wybrane 3 propozycje wizji, nad którymi odbędzie się decydujące głosowanie.

TABELA 149: Gmina Chocianów – proces wyboru wizji.

L.p.	Propozycje brzmienia WIZJI	Wyniki głosowania (%)	
		1 tura	2 tura
1	2	3	4
1	Chocianów, chociaż mały – łączy	2,08	
2	Chocianów, choć na chwilę...	2,60	
3	Chocianów – gmina bez barier	4,69	
4	Chocianów – gmina z historią i przyszłością	7,29	18,18
5	Chocianów – gmina ze snów	–	
6	Chocianów gminą przyszłości	4,69	
7	Chocianów – jesteś w domu	2,08	
8	Chocianów – ku przyszłości...	3,13	
9	Chocianów – moja Gmina!	5,73	
10	Chocianów – nasza mała ojczyzna	3,65	
11	Chocianów – odpocznij!	–	
12	Chocianów – przyjazna gmina	6,25	17,17
13	Chocianów – TO TU!	1,56	
14	Chocianów – zabierz koszyk!	–	
15	Chocianów – zostań na dłużej!	5,21	
16	Gmina Chocianów – oddychasz lasem!	6,77	14,14

1	2	3	4
17	Gmina Chocianów – przyjeźdź, zobacz, zostań!	7,29	16,16
18	Gmina Chocianów – tu pracujesz i odpoczywasz	5,73	
19	Gmina Chocianów – zielone płuca zagłębia miedziowego	6,77	17,17
20	Bądź z Chocianowa!	0,52	
21	Czas na Chocianów!	3,13	
22	Na jagody – Chocianów!	1,56	
23	Radosna kraina	0,52	
24	To moje miejsce – Chocianów!	4,69	
25	W Chocianowie byliśmy, jesteście, będziemy!	3,65	
26	Witaj w Gminie, która jagodą słynie!	6,25	17,17
27	Zielony Chocianów	4,17	

W wyniku głosowań do ostatniego etapu prac nad wizją zakwalifikowano następujące 4 propozycje:

1. Chocianów – gmina z historią i przyszłością.
2. Chocianów – przyjazna gmina.
3. Gmina Chocianów – zielone płuca zagłębia miedziowego.
4. Witaj w Gminie, która jagodą słynie!

4. 4. Przebieg prac nad wizją – etap III. Ostateczna wersja.

Trzeci etap prac nad wizją miał za zadanie wyłonić ostateczne brzmienie wizji spośród czterech propozycji wyłonionych w poprzednich etapach. Ponownie odbyło się głosowanie. Stosunkiem zwykłej większości głosów ustalono, że wizja gminy Chocianów na potrzeby niniejszej *Strategii* brzmi:

Chocianów – gmina z historią i przyszłością

Natomiast wyniki głosowania przedstawiały się następująco:

1. Chocianów – gmina z historią i przyszłością – 40 %.
2. Chocianów – przyjazna gmina – 15 %.
3. Gmina Chocianów – zielone płuca zagłębia miedziowego – 21 %.
4. Witaj w Gminie, która jagodą słynie! – 24 %.

5. CELE STRATEGICZNE.

Po wyłonieniu najważniejszych problemów nakreślonych przez diagnozę społeczno – gospodarczą i analizę SWOT oraz po przyjęciu ostatecznego brzmienia wizji, Zespół Liderów Lokalnych ds. Strategii przystąpił do opracowywania głównych założeń *Strategii*. Są nimi między innymi cele strategiczne.

Cele strategiczne, w myśl definicji, powinny wyrażać idealne zakończenie tego, co chce się osiągnąć lub do czego dążyć. Ponadto cele strategiczne winny podporządkować sobie wszystkie działania rozwojowe na terenie gminy w ciągu najbliższych kilkunastu lat, bowiem przyjęto, że horyzont czasowy *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów* na pewno przekroczy określony formalnie w tytule dokumentu okres lat 2014 – 2020.

Cel strategiczny nr I:

„DOKOŃCZYĆ PRZEJŚCIE W XXI WIEK” –
modernizacja infrastruktury technicznej

Cel strategiczny nr II:

„CHOCIANÓW MIEJSCEM PRACY” –
rozwój rynku pracy

Cel strategiczny nr III:

„ZIELONA STREFA LGOM” –
turystyka i wypoczynek na bazie walorów przyrodniczych i kulturowych

Cel strategiczny nr IV:

„ATRAKCYJNE MIEJSCE ZAMIESZKANIA” –
jakość życia przede wszystkim

6. ZADANIA STRATEGICZNE.

Bardziej szczegółowym elementem strategii rozwoju są zadania strategiczne. Są to przedsięwzięcia organizacyjne, modernizacyjne, inwestycyjne, prawotwórcze i restrukturyzacyjne, których wdrożenie do praktyki społeczno – gospodarczej gminy Chocianów będzie warunkiem realizacji nakreślonej uprzednio wizji. Realizacja poszczególnych zadań strategicznych musi prowadzić do osiągnięcia przyporządkowanego im celu strategicznego. W wyniku prac Zespołu Liderów Lokalnych ds. Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020 uzgodniono, że w ciągu najbliższych kilkunastu lat realizowanych będzie 35 zadań strategicznych.

Cel strategiczny nr I:

„DOKOŃCZYĆ PRZEJŚCIE W XXI WIEK” – modernizacja infrastruktury technicznej

Zadania strategiczne:

- I.1. Modernizacja i rozbudowa dróg.
- I.2. Rozwój sieci tras rowerowych.
- I.3. Rozwój oferty połączeń komunikacyjnych.
- I.4. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury służącej komunikacji.
- I.5. Rozwiązanie problemów gospodarki wodno – ściekowej.
- I.6. Rozbudowa rozdzielczej sieci gazowej.
- I.7. Eliminacja niskiej emisji i rozwój energetyki na bazie odnawialnych źródeł energii.
- I.8. Uporządkowanie gospodarki odpadami.
- I.9. Modernizacja urządzeń melioracyjnych.
- I.10. Uzupełnienie oświetlenia ulicznego.
- I.11. Oferta bezprzewodowego internetu.

Cel strategiczny nr II:

„CHOCIANÓW MIEJSCEM PRACY” – rozwój rynku pracy

Zadania strategiczne:

- II.1. Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy.
- II.2. Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje oraz ich marketing.
- II.3. Reaktywacja kolejowych przewozów towarowych.
- II.4. Pomoc w tworzeniu gospodarstw: agroturystycznych, ekologicznych i specjalistycznych.
- II.5. Popularyzacja i wspieranie alternatywnej wytwórczości oraz usług w gminie.
- II.6. Promocja lokalnych produktów i usług.
- II.7. Ochrona użytków rolnych i zalesienie obszarów nieużytkowanych rolniczo.

Cel strategiczny nr III:**„ZIELONA STREFA LGOM” –
*turystyka i wypoczynek na bazie walorów przyrodniczych i kulturowych*****Zadania strategiczne:**

- III.1. Aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczej obszaru gminy.
- III.2. Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.
- III.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego.
- III.4. Rozbudowa infrastruktury służącej turystyce.
- III.5. Zagospodarowanie terenów wzdłuż cieków wodnych.

Cel strategiczny nr IV:**„ATRAKCYJNE MIEJSCE ZAMIESZKANIA” –
*jakość życia przede wszystkim*****Zadania strategiczne:**

- IV.1. Rozwój usług medycznych.
- IV.2. Likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych.
- IV.3. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej.
- IV.4. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty sportowo – rekreacyjnej.
- IV.5. Reorganizacja finansowania usług kultury i sportu.
- IV.6. Karta Rodzin Wielodzietnych.
- IV.7. Rozwój zasobów ludzkich i wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- IV.8. Poprawa wizerunku i estetyki.
- IV.9. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej i rozwój oferty usługowej.
- IV.10. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego.
- IV.11. Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe.
- IV.12. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej.

7. DOKUMENTACJA ZADAŃ STRATEGICZNYCH.

7. 1. Cel strategiczny nr I – „*modernizacja infrastruktury technicznej*”.

I.1. Modernizacja i rozbudowa dróg

Kluczem do rozwoju każdego kraju, regionu, a także poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego jest nowoczesna i funkcjonalna infrastruktura drogowa. Gmina Chocianów posiada gęstą sieć utwardzonych dróg, częściowo także gruntowych, jednakże ich stan techniczny i funkcjonalność pozostawia wiele do życzenia. Gmina w swojej długofalowej polityce inwestycyjnej zakłada systematyczną modernizację dróg gminnych. Ważnym aspektem wpływającym na płynny i bezpieczny ruch pojazdów jest także budowa parkingów i dróg dojazdowych. Wszelkie nowe inwestycje, zwłaszcza produkcyjne oraz usługowe (np.: handlowe) muszą zapewnić odpowiednią dla nich liczbę miejsc parkingowych. Ponadto należy także rozbudować istniejącą sieć miejsc parkingowych, zwłaszcza w pobliżu budynków i miejsc użyteczności publicznej: urzędy, szkoły, kościoły, cmentarze, itp. Potencjał demograficzny wielu miejscowości gminy wyrażony liczbą mieszkańców oraz oczekiwany rozwój osadnictwa (budownictwa mieszkaniowego) powoduje, że nawet zmodernizowana sieć dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich może być niewystarczająca z punktu widzenia komunikacyjnych potrzeb mieszkańców. W związku z powyższym, w zgodzie z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, należy prowadzić budowę sieci alternatywnych dróg gminnych lub wewnętrznych, najczęściej równoległych do obecnie istniejących, umożliwiających swobodny dojazd do posesji oddalonych od obecnych dróg głównych. Zadanie to obejmuje również modernizację dróg użytku rolnego, a w miarę potrzeb budowę nowych odcinków takich dróg, które umożliwią bezpieczny i bezkolizyjny transport maszyn i urządzeń rolniczych. Funkcjonujące na terenie gminy zakłady produkcyjne i usługowe, a także związane z rolnictwem i leśnictwem oraz oczekiwane dalsze inwestycje w tym zakresie wymagają szczególnych parametrów technicznych dróg dojazdowych. Celem niniejszego zadania jest także realizacja inwestycji drogowych, umożliwiających bezpieczny i bezkolizyjny dojazd do wybranych zakładów pracy przez pojazdy ciężarowe. Dodatkowo przy planowanej modernizacji wybranych dróg i ulic, należy wziąć pod uwagę zastosowanie technologii zgodnych z normami Unii Europejskiej, dotyczących np.: nośności obiektów mostowych, a także nacisku osi pojazdów ciężarowych. Ze względu na wysokie koszty realizacja kompleksowego programu modernizacji dróg gminnych w znaczny sposób uzależniona jest od pozyskania odpowiednich, zewnętrznych środków finansowych, między innymi z Unii Europejskiej.

Modernizacja nawierzchni dróg powiatowych i wojewódzkich uzależniona jest od decyzji organów zarządzających tymi trasami. Niezbędne działania zmierzające do uzyskania pełnych parametrów klasy technicznej przewidzianej dla danej drogi to przede wszystkim:

- budowa chodników i oświetlenia w miejscowościach położonych wzdłuż trasy;
- budowa zjazdów i parkingów w celu bezkolizyjnego korzystania z punktów usługowych oraz dróg wewnętrznych;
- poszerzenie jezdni;
- budowa zatok autobusowych;
- budowa poboczy;
- docelowo budowa dróg rowerowych na zasadzie osobnego pasa lub np.: w ramach chodnika na terenach zabudowanych bądź utwardzonego pobocza poza terenami zabudowanymi, umożliwiającymi bezpieczne poruszanie się rowerzystów.

Do najpilniejszych zadań modernizacyjnych układu dróg wojewódzkich na terenie gminy należy modernizacja nawierzchni dróg wojewódzkich nr 328, 331 i 335 oraz budowa obwodnicy Chocianowa w ciągu dróg wojewódzkich nr 328 i 331, a także budowa obejścia Parchowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 331. Obecnie Dolnośląska Służba Dróg i Kolei (DSDiK) we Wrocławiu nie planuje inwestycji na terenie gminy. Termin realizacji ewentualnych inwestycji uzależniony będzie od wielkości środków jakie Województwo Dolnośląskie będzie mogło przeznaczyć na inwestycje drogowe w latach przyszłych.

Do najpilniejszych zadań modernizacyjnych układu dróg powiatowych na terenie gminy należy modernizacja nawierzchni wybranych dróg, zwłaszcza o nawierzchni gruntowej (droga nr 1155D). W najbliższych latach Polkowicki Zarząd Dróg Powiatowych (PZDP) w Przemkowie planuje modernizację dróg nr: 1126D, 1137D, 1138D, 1139D, 1155D, 1177D i 1219D na wybranych odcinkach. Na pozostałych trasach prace drogowe będą obejmować tylko bieżące utrzymanie dróg powiatowych. Perspektywicznie zakres robót i ich lokalizacja uzależniona będzie od natężenia ruchu, stanu dróg i środków finansowych.

Realizacja zadań związanych z modernizacją i rozbudową dróg dotyczy także dbałości o stan lokalnego środowiska akustycznego. Dbłość o stan techniczny nawierzchni dróg celem zwiększenia płynności ruchu komunikacyjnego wpływa także na obniżenie emisji hałasu do środowiska. Przy modernizacji dróg i ulic należy zwrócić szczególną uwagę na dobór nawierzchni właściwej dla rzeczywistej prędkości pojazdów. Asfalty porowate zmniejszają emisję hałasu dopiero przy prędkościach przekraczających 70 km/h, natomiast tak zwane „ciche asfalty” (nawierzchnia, która obniża emisję hałasu o około 5 dB przy prędkościach poniżej 70 km/h) mogą być stosowane w obszarze zabudowanym. Zastosowanie cichych nawierzchni drogowych poprawi warunki akustyczne w środowisku zewnętrznym o około 5 dB. Nie zapewni to jednak warunków komfortu akustycznego w miejscach, na których poziom dźwięku przed zastosowaniem działań ochronnych jest większy niż 61 – 65 dB (w zależności od typu zabudowy) w porze dziennej i 56 dB w porze nocnej.

I.2. Rozwój sieci tras rowerowych

Oznakowane trasy rowerowe (szlaki i drogi rowerowe) to nie tylko element niezbędnej infrastruktury towarzyszącej turystyce, ale również skuteczny środek zmniejszający ruch pojazdów spalinowych, a tym samym ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i natężenia hałasu. Nierzadko osoby chcące zrezygnować z poruszania się pojazdem wewnątrz danej gminy na rzecz roweru, nie mogą tego uczynić z powodu braku szlaków i dróg rowerowych. Formalnie (upraszczając) droga dla rowerów to droga lub jej część przeznaczona dla ruchu rowerów jednośladowych, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi, natomiast rowerowym szlakiem turystycznym jest wytyczona w terenie trasa służąca do odbywania wycieczek, oznakowana jednolitymi znakami (symbolami) i wyposażona w urządzenia informacyjne, które zapewniają bezpieczne i spokojne jej przebycie turysty (rowerzysty) o dowolnym poziomie umiejętności i doświadczenia, o każdej porze roku i w każdych warunkach pogodowych, o ile szczegółowe wymagania nie stanowią inaczej (okresowe zamykanie w przypadku niekorzystnych warunków pogodowych lub ze względów przyrodniczych na terenach chronionych).

Gmina Chocianów nie posiada obecnie formalnej drogi rowerowej, jednakże przez jej obszar przebiega gęsta sieć oznakowanych szlaków rowerowych, służących turystyce. Przebiegają one jednak nierzadko wzdłuż dróg publicznych pozbawionych poboczy i obciążonych nadmiernym ruchem pojazdów. Niniejsze zadanie ma na celu kontynuację budowy sieci, możliwie bezkolizyjnych z transportem kołowym, szlaków i dróg rowerowych, a więc z wykorzystaniem np.: dróg polnych, wiejskich alei czy leśnych duktów, łączących poszczególne miejscowości, a także szlaków po byłych, obecnie zlikwidowanych liniach kolejowych (Chocianów – Lubin i Chocianów – Przemków). Zasadnicza idea takiego układu tras rowerowych powinna uwzględniać połączenie każdej

miejsowości z jej centrum administracyjnym (Chocianów), połączenia pomiędzy miejscowościami, połączenia wewnątrz Chocianowa (spinające obrzeża miasta z jego centrum) oraz możliwość podłączenia się do oznakowanej sieci w sąsiednich gminach, zwłaszcza w kontekście turystycznej penetracji walorów przyrodniczych i krajobrazowych tej części Borów Dolnośląskich. Budowa dróg rowerowych od podstaw, w odróżnieniu od oznakowania szlaków rowerowych, jest zadaniem kosztownym. Jednakże w długofalowej perspektywie zasadne byłoby, w porozumieniu z zarządcami poszczególnych dróg (wojewódzkie i powiatowe) oraz infrastruktury kolejowej, rozważenie możliwości budowy dróg rowerowych łączących Chocianów:

- z Lubinem (jako trasa turystyczna lub droga rowerowa po szlaku byłej, obecnie zlikwidowanej linii kolejowej, alternatywnie wzdłuż drogi powiatowej nr 1137D i drogi wojewódzkiej nr 335);
- z Przemkowem (jako trasa turystyczna lub droga rowerowa po szlaku byłej, obecnie zlikwidowanej linii kolejowej);
- z Polkowicami (wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 331, alternatywnie przez Nową Wieś Lubińską z częściowym wykorzystaniem dróg leśnych);
- z Chojnowem (wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 328);
- z Gromadką i dalej z Bolesławcem (wzdłuż drogi powiatowej nr 2272D z częściowym wykorzystaniem dróg leśnych).

I.3. Rozwój oferty połączeń komunikacyjnych

Rzeczywistym problemem w opinii wielu mieszkańców jest niedostatecznie funkcjonująca komunikacja publiczna, przede wszystkim pomiędzy poszczególnymi miejscowościami w gminie a Chocianowem, ale także pomiędzy Chocianowem a pobliskimi miastami (Lubin, Polkowice, Przemków, Chojnów, Bolesławiec, Legnica). Dotyczy to zwłaszcza częstotliwości kursów w poszczególnych porach dnia. Obecna sytuacja stanowi poważne utrudnienie dla niezmotoryzowanych mieszkańców gminy, a przede wszystkim dla młodzieży w wieku szkolnym (dojazdy i powroty ze szkół, dojazdy i powroty z imprez okolicznościowych organizowanych w czasie polekcyjnym, dojazdy i powroty do okolicznych miast), ale także dla wszystkich innych osób, które chciałby zrezygnować z dojazdów prywatnym środkiem transportu na rzecz komunikacji publicznej. Z racji tego, że na terenie gminy funkcjonuje rozbudowana infrastruktura drogowa, umożliwiająca rozwój komunikacji publicznej w szerszym niż obecnie zakresie, zadanie to ma przede wszystkim charakter organizacyjny.

Celem niniejszego zadania w zakresie komunikacji autobusowej jest podjęcie rozmów z aktualnie funkcjonującymi przewoźnikami na temat możliwości reorganizacji połączeń i dostosowania ich do aktualnych potrzeb. Inną formą wyjścia naprzeciw społecznym oczekiwaniom w tym zakresie jest wyłonienie (np.: wspólnie z innymi zainteresowanymi samorządami w ramach powiatu lub jeszcze większego związku na wzór krajów sąsiednich – Czechy, Niemcy) na drodze przetargu licencjonowanej firmy, która zajęłaby się organizowaniem przewozów pasażerskich na terenie zainteresowanych gmin bądź zakup odpowiedniego pojazdu przez Urząd Miasta i Gminy. W razie uzasadnionych potrzeb można rozważyć połączenia komunikacyjne wewnątrz gminy, to jest pomiędzy Chocianowem a wybranymi miejscowościami, włącznie ze skomunikowaniem obrzeży miasta z jego centrum. Podmiot organizujący przewozy zorganizowałby sieć przystanków, opracowałby rozkład jazdy, cennik, itp. Niezbędne byłyby również badania rynku (potoków pasażerskich) w celu określenia relacji pomiędzy popytem a rzeczywistym popytem oraz działania marketingowo – promocyjne. Pojazdy (np.: minibusy) obsługujące rejon gminy powinny posiadać odpowiedni standard techniczny czyli np.: określoną minimalną liczbę miejsc siedzących, dostosowanie do przewozu coraz bardziej popularnych rowerów i jednakowe oznakowane.

Ostateczny kształt oferty komunikacyjnej uzależniony będzie od oczekiwanych, nowych rozwiązań ustawowych związanych z organizacją zbiorowej komunikacji publicznej na terenie jednostek samorządowych.

I.4. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury służącej komunikacji

Podstawowym elementem nowoczesnej oferty autobusowych i kolejowych przewozów pasażerskich jest funkcjonowanie przystanków węzłowych. Przystanki te powinny charakteryzować się optymalną lokalizacją. Ich długości należy przystosowywać do zatrzymywania się kilku pojazdów jednocześnie (przystanki autobusowe), a wysokości peronów powinny sprzyjać wymianie pasażerów, również niepełnosprawnych, a także tych z bagażami czy z małymi dziećmi. Ponadto przed każdym z przystanków autobusowych należy zorganizować parkingi rowerowe, a przed dworcami (autobusowymi i kolejowymi) dodatkowo parking samochodowy na wzór systemu znanego powszechnie jako „Park & Ride” i „Bike & Ride”. Na potrzeby niniejszego zadania możemy założyć, że rolę przystanków węzłowych pełnić będzie bez wątpienia dworzec autobusowy w Chocianowie, który swoją drogą wymaga oczywistej rewitalizacji bądź zmiany lokalizacji (np.: w rejonie byłej stacji kolejowej), oraz przystanki autobusowe w większych miejscowościach (Chocianowiec, Prachów, Trzebnice, Szklary Dolne).

„Park & Ride” to parking przeznaczony dla osób zmotoryzowanych, które dojeżdżają z przedmieść czy gmin ościennych do większych miast i zamierzają na ich terenie korzystać z komunikacji publicznej. Kierowcy pozostawiają swoje pojazdy w wyznaczonych miejscach, przesiadają się do komunikacji zbiorowej i w ten sposób kontynuują drogę. Pierwsze parkingi tego typu powstały na zachodzie Europy i są tam obecnie powszechne oraz bardzo popularne. Parkingi typu „Park & Ride” mają za zadanie „przechwycić” jak największy odsetek pojazdów kierujących się do miast i zachęcić kierowców do skorzystania z oferty transportu publicznego. W ten sposób system „Park & Ride” kilkukrotnie zwiększa zasięg oddziaływania komunikacji autobusowej czy kolejowej. Dla podniesienia atrakcyjności takiego rozwiązania zakłada się, że kierowca pojazdu pozostawionego na parkingu „Park & Ride” (także z osobą towarzyszącą) będzie mógł dalej na preferencyjnych warunkach podróżować transportem publicznym, na podstawie karty parkingowej (dowodu uprawniającego do odbioru pojazdu), do momentu powrotu na parking. Najlepiej sprawdzają się parkingi, które zachęcają kierowców do zamiany samochodu na komunikację podmiejską, a więc usytuowane w pobliżu większych aglomeracji. Jednak kluczem do sukcesu jest podnoszenie jakości komunikacji publicznej, czyli jej częstotliwości, bezpieczeństwa, wygody i punktualności. Same parkingi „Park & Ride” to dopiero połowa sukcesu. System „Park & Ride” w Polsce jest dopiero na etapie wstępnym. Analizując dotychczas zaprezentowane koncepcje rozwoju komunikacji publicznej w rejonie gminy zasadne wydają się przynajmniej częściowe zaadoptowanie na tutejszy grunt systemu „Park & Ride” jako wzbogacenie oferty transportu zbiorowego.

Parkingi „Bike & Ride” są rozwiązaniem integrującym komunikację publiczną z rowerami. Dzięki temu systemowi zwiększa się kilkukrotnie zasięg oddziaływania komunikacji publicznej, do której dotarcie dzięki rowerom jest szybsze i możliwe z większych dystansów. „Bike & Ride” to przede wszystkim oferta dla mieszkańców znudzonych korkami, którzy do miejsca pracy lub do szkoły nie są skłonni jeździć rowerem ze względu na zbyt dużą odległość. Parkingi typu „Park & Ride” mają za zadanie „przechwycić” jak największy odsetek rowerzystów kierujących się do danego miasta czy już wybranego rejonu w tym mieście i zachęcić do skorzystania na dalszą podróż z oferty transportu publicznego. Rozwiązanie to sprawdziło się w wielu miastach Europy i jest tam obecnie powszechne oraz bardzo popularne. Parkingi „Bike & Ride” są także stosowane na coraz większą skalę w Polsce. Analogicznie do systemu „Park & Ride” należy zaadoptować na tutejszy grunt system „Bike & Ride” jako wzbogacenie oferty transportu zbiorowego. Parkingi „Bike & Ride” w odróżnieniu od parkingów „Park & Ride” nie wymagają dużych powierzchni, a tym samym znacznych nakładów finansowych.

Docelowo infrastruktura w obrębie wspomnianych węzłów komunikacyjnych powinna składać się z następujących elementów:

- planszowa bądź elektroniczna informacja o rozkładzie jazdy;
- przebieg szlaku rowerowego lub drogi rowerowej;
- parking „Bike & Ride”,

a w przypadku dworca autobusowego w Chocianowie dodatkowo:

- parking „Park & Ride”;
- budynek dworcowy (np.: powiązany z ofertą handlową), oferujący dla podróżnych:
 - kasę biletową z informacją;
 - poczekalnię;
 - toalety;
 - punkt usługowy;
 - punkt gastronomiczny;
 - dostosowanie infrastruktury dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

I.5. Rozwiązanie problemów gospodarki wodno – ściekowej

Obecnie na terenie gminy Chocianów w sieć wodociągową wyposażone są wszystkie sołectwa, poza miejscowościami Michałów i Raków. Mieszkańcy Michałowa i Rakowa zaopatrują się w wodę z indywidualnych bądź grupowych studni przydomowych. Ponadto w zależności od lokalizacji sieć wodociągowa ma zróżnicowany stan techniczny. Wpływ na to ma czas, w którym budowano sieć wodociągową oraz rozwiązania techniczne jakie przy tym zastosowano. Sieć kanalizacyjna występuje jedynie na terenie miasta Chocianów oraz częściowo we wsi Trzebnice. We wszystkich pozostałych miejscowościach gospodarka ściekowa opiera się na powszechnym, przejściowym gromadzeniu ścieków w zbiornikach wybieralnych i wywożeniu ich przez uprawnione podmioty do oczyszczalni ścieków w Chocianowie. Powstają także przydomowe oczyszczalnie ścieków. Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekowej na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną, przy jednoczesnym niemal pełnym zwodociągowaniu gminy, powoduje powstawanie większej ilości nieodprowadzonych sieci ścieków. Miejscowa społeczność zmuszona jest gromadzić płynne nieczystości w zbiornikach zlokalizowanych na terenie własnych posesji. To z kolei wpływa na zwiększone zanieczyszczenie gleb oraz wód powierzchniowych i podziemnych. Zdecydowana poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych może być uzyskana dzięki budowie systemów kanalizacyjnych, szczególnie na terenach o dużej intensywności zabudowy. Wody opadowe z rejonu miasta odprowadzane są systemem kanalizacji deszczowej do Potoku Równik lub rzeki Chocianowska Woda. W poszczególnych wsiach istnieją krótkie odcinki kanalizacji deszczowej, odprowadzającej wody opadowe do cieków powierzchniowych i rowów melioracyjnych. Kanały deszczowe zlokalizowane są głównie wzdłuż dróg. Stan techniczny istniejącej sieci kanalizacji deszczowej jest zróżnicowany. Starsze kanały deszczowe i zarurowania są znacznie wyeksploatowane i często w złym stanie technicznym. Dokończenie budowy sieci wodociągowej, a zwłaszcza budowa sieci kanalizacyjnej ma priorytetowe znaczenie dla gminy i przewiduje się kontynuację inwestycji w tym zakresie.

W zakresie zaopatrzenia w wodę w najbliższym czasie planuje się następujące inwestycje:

- rozbudowa sieci w mieście Chocianów – uzbrojenie terenu pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne w sieć wodociągową w rejonie ulic II Armii Wojska Polskiego i Środkowej;
- wymiana sieci wodociągowej w rejonie ul. Odrodzenia na „Osiedlu Zwycięstwa” w Chocianowie;
- budowa nowej studni głębinowej na terenie miasta Chocianów;
- modernizacja SUW Chocianów;
- budowa SUW Brunów;

- etap II – budowa nowego budynku SUW, budowa nowego odstożnika popłuczyn, budowa zbiornika ścieków i zewnętrzne sieci technologiczne;
- etap III – pozostałe obiekty;
- wykonanie dokumentacji projektowej i budowa sieci wodociągowej we wsi Brunów – Szklary Dolne (zaopatrzenie w wodę mieszkańców wsi Szklary Dolne i Trzmielów z SUW Brunów);
- wymiana sieci wodociągowej (około 500 mb) we wsi Szklary Dolne;
- opracowanie dokumentacji projektowej obejmującej budowę sieci wodociągowej z przyłączami wody w miejscowości Raków;
- modernizacja SUW Pogorzelska.

Generalnie budowa sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich i do tego na bardzo rozległym obszarze jest przedsięwzięciem bardzo kosztownym, nie tylko na etapie inwestycji, ale również w trakcie późniejszego użytkowania. W związku z powyższym na terenie gminy Chocianów, dla miejscowości znacznie oddalonych od istniejącej oczyszczalni miejskiej, postuluje się budowę tak zwanych oczyszczalni kontenerowych, odbierających ścieki za pomocą sieci z poszczególnych zlewni, utworzonych dla większych miejscowości. Należy dodatkowo założyć, że dla posesji oddalonych od głównej koncentracji zabudowy, gdzie realizacja sieci kanalizacyjnej nie będzie prowadzona ze względów ekonomicznych dopuszcza się pozostawienie zbiorników bezodpływowych lub realizację oczyszczalni przydomowych przy korzystnych warunkach gruntowo – wodnych. Wody opadowe i roztopowe odprowadzane powinny być nadal przez spływ powierzchniowy do pobliskich rowów melioracyjnych i cieków wodnych oraz przez infiltrację do gruntu. Ścieki deszczowe z zanieczyszczeniami typu przemysłowego lub ropopochodnymi (z ciągów komunikacyjnych, placów, parkingów, baz transportowych, warsztatów samochodowych, stacji paliw, itp.) po oczyszczeniu powinny być odprowadzane do odbiornika w sposób zorganizowany poprzez zamknięte bądź otwarte systemy kanalizacyjne. Wody opadowe umownie czyste bądź poddane oczyszczeniu można wykorzystać na miejscu na potrzeby gospodarcze (np.: w obiegach zamkniętych) i odprowadzać powierzchniowo na tereny biologicznie czynne, rozsączyć w gruncie, a jeżeli nie będzie to możliwe retencjonować i odprowadzać do odbiornika po przejściu fali opadów.

W zakresie budowy sieci kanalizacyjnej w najbliższym czasie planuje się następujące inwestycje:

- kontynuacja przebudowy i rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej w rejonie ulic: II Armii Wojska Polskiego, Dominalnej, Kasztanowej, Kościuszki i Zamkowej w Chocianowie – etap II;
- rozbudowa sieci w mieście Chocianów – uzbrojenie terenu pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne w sieć kanalizacji sanitarnej w rejonie ulic II Armii Wojska Polskiego i Środkowej;
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w miejscowościach Brunów, Szklary Dolne i Trzmielów z odcinkiem tranzytowym do oczyszczalni ścieków w Chocianowie¹²³.

I.6. Rozbudowa rozdzielczej sieci gazowej

Polska Spółka Gazownictwa (PSG) sp. z o.o., Oddział we Wrocławiu posiada na terenie gminy sieć gazową przesyłową podwyższonego średniego ciśnienia oraz sieć dystrybucyjną średniego i niskiego ciśnienia o łącznej długości 46,8 km. Obszar gminy zasilany jest przez jedną stację gazową I^o oraz cztery stacje gazowe II°. Na terenie gminy dostęp do dystrybucyjnej sieci gazowej posiadają 3 miejscowości: Chocianów, Brunów i Szklary Dolne. Według danych GUS na koniec 2012 roku z gazowej sieci dystrybucyjnej korzystało 2737 odbiorców. 813 odbiorców ogrzewało gazem mieszkania. Liczba ludności korzystającej z gazu w gminie wyniosła ogółem 8455 osób, z czego 7744 w mieście.

¹²³ Zgodnie z uchwałą nr XLII.269.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 30 grudnia 2013 roku w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Chocianów.

Ideą niniejszego zadania jest dalsza rozbudowa sieci gazowej. Obecność gazociągu przesyłowego podwyższonego średniego ciśnienia oraz sieci dystrybucyjnej średniego i niskiego ciśnienia i stacji redukcyjno – pomiarowych otwiera możliwość zaopatrzenia większego obszaru gminy w to medium. Jednakże takie przedsięwzięcie uzależnione jest między innymi od zawarcia odpowiedniej ilości umów o przyłączenie do sieci gazowej (opłacalność ekonomiczna) oraz długości projektowanych gazociągów i przyłączy odpowiednich dla umożliwienia zaistnienia warunków technicznych przyłączenia. Stacje redukcyjno – pomiarowe oraz gazociągi stanowią układy hermetycznie zamknięte i wyłączając stany awaryjne nie zagrażają środowisku naturalnemu. Wprowadzenie gazyfikacji sprzyja ochronie środowiska poprzez eliminację lokalnej emisji pyłów i toksycznych składników spalin.

Ewentualna przyszła budowa sieci gazowej powinna być realizowana z uwzględnieniem obowiązującego prawa energetycznego – ustawy z dnia 10.04.1997 roku (Dz. U. Nr 54 poz. 348) oraz rozporządzeń wykonawczych, w szczególności w oparciu o:

- wnioski podmiotów ubiegających się o przyłączenie do sieci gazowej posiadających tytuł prawny do korzystania z przyłączanego obiektu;
- sporządzony przez przedsiębiorstwo energetyczne plan rozwoju w zakresie sieci gazowej, uwzględniający wytyczne miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ograniczony do zadań, dla których istnieją warunki techniczne oraz ekonomiczne dostarczania paliwa gazowego.

Lokalne realia sprawiają, że korzystne warunki do dalszej gazyfikacji posiadają przede wszystkim wsie Parchów i Pogorzelska, czyli miejscowości leżące najbliżej przebiegającego gazociągu (łącznie 839 mieszkańców – około 250 potencjalnych odbiorców) oraz ewentualnie rejon wsi: Chocianowiec, Trzebnice, Żabice i Ogrodzisko, czyli miejscowości położone stosunkowo blisko infrastruktury gazowniczej i dodatkowo charakteryzujące się dość dużym zaludnieniem (łącznie 2338 mieszkańców – około 700 potencjalnych odbiorców). Gaz z sieci mógłby być dostępny także dla zainteresowanych podmiotów usługowych i produkcyjnych.

1.7. Eliminacja niskiej emisji i rozwój energetyki na bazie odnawialnych źródeł energii

Obecnie głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza na terenie miasta i miejscowości wiejskich jest niska emisja. W sezonie grzewczym (X – IV) emisje lokalne często powodują koncentrację zanieczyszczeń, szczególnie w naturalnych zagłębieniach terenu oraz wzdłuż dolin cieków wodnych. Ponadto warunki meteorologiczne okresu półrocza chłodnego (duża wilgotność, niskie temperatury) sprzyjają przemianom chemicznym zanieczyszczeń gazowych w atmosferze na związki bardziej szkodliwe np.: szybsza przemiana dwutlenku siarki w kwas siarkowy i siarczany, często obecne w postaci kwaśnych deszczów, mgieł i osadów.

Oczekiwany dalszy rozwój funkcji produkcyjnych i usługowych powinien być poprzedzony szeregiem działań zmierzających do poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Jednym z ważniejszych przedsięwzięć jest zmiana systemu ogrzewania. Kotłownie, zarówno w budynkach użyteczności publicznej jak i w zabudowie wielorodzinnej oraz indywidualnej, zasilane obecnie węglem kamiennym i jego pochodnymi, proponuje się zastąpić np.: gazem ziemnym, energią elektryczną, wykorzystaniem pomp ciepłych czy biomasy, a także częściowo z wykorzystaniem instalacji fotowoltaicznych. Ze swojej strony Urząd Miasta i Gminy zlikwidował już większość niespełniających norm zanieczyszczeń kotłowni węglowych w budynkach użyteczności publicznej. Kotłownie węglowe zasilające zabudowania wielorodzinne w mieście także zostały zlikwidowane. O wiele bardziej skomplikowana będzie eliminacja pieców węglowych w gospodarstwach indywidualnych. Obecnie budżetu gminy nie stać na bezpośrednie finansowe wsparcie takich inwestycji. Rozważyć należy jednak możliwość wsparcia w postaci częściowych zwolnień z podatków od nieruchomości dla gospodarstw modernizujących system grzewczy.

Termoizolacja (termomodernizacja) budynków wpływa na zmniejszenie zużycia energii i tym samym przynosi wymierne korzyści w postaci finansowej oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń. Gmina Chocianów nie zmodernizowała jeszcze pod względem termoizolacyjnym wszystkich budynków użyteczności publicznej, aczkolwiek planowane są inwestycje w tym zakresie. Termoizolacją budynków wielorodzinnych (poza komunalnymi) zajmują się ich właściciele (osoby indywidualne, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, itp.). Właściciele posesji indywidualnych mogą starać się o dopłaty, a także o preferencyjne kredyty udzielane między innymi przez Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (FOŚiGW) oraz Bank Ochrony Środowiska SA (BOŚ SA). Dodatkowo ze strony Urzędu Miasta i Gminy należy rozważyć wsparcie termoizolacji budynków jednorodzinnych poprzez możliwość częściowych zwolnień z podatków od nieruchomości oraz poprzez fachową informację o warunkach jakie trzeba spełnić aby uzyskać dofinansowanie lub kredyt na preferencyjnych warunkach np.: z Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej czy Banku Ochrony Środowiska SA.

Rosnące wraz z rozwojem cywilizacyjnym zapotrzebowanie na energię, przy wyczerpywaniu się jej tradycyjnych zasobów głównie paliw kopalnych (węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego) oraz towarzyszący ich zużyciu wzrost zanieczyszczenia środowiska, powodują zwiększenie zainteresowania wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych. Energia ze źródeł odnawialnych oznacza energię pochodzącą z naturalnych powtarzających się procesów przyrodniczych, uzyskiwaną z odnawialnych niekopalnych źródeł energii takich jak: energia wody, wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalna oraz energia wytwarzana z biomasy stałej, biogazu i biopaliw ciekłych. Urozmaicona (miejscami) rzeźba terenu powoduje, że na obszarze gminy Chocianów istnieją względnie korzystne uwarunkowania naturalne (anemograficzne i hydrograficzne), umożliwiające pozyskiwanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł – w tym przypadku na bazie siły wiatru, wody i promieniowania słonecznego.

Opracowania Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW) wskazują, że w Polsce średnia roczna prędkość wiatrów na wysokości 10 – 20 m waha się między 2,8 a 3,5 m/s, a prędkości powyżej 4 m/s, uważane na obecnym poziomie rozwoju technologicznego za wartość minimalną do efektywnej konwersji energii wiatru, występują na 2/3 powierzchni kraju na wysokościach powyżej 25 m nad poziomem gruntu (Skoczkowski et al., 2007). Poza ogólną mezoskalową mapą stref energetycznych w Polsce autorstwa prof. Lorenca (Skoczkowski et al., 2007) brak jest innych bardziej szczegółowych opracowań charakteryzujących prędkości wiatru w kraju. Mapa dzieli obszar Polski na 6 stref od bardzo korzystnej do bardzo niekorzystnej oraz terenów wyłączonych (Lorenc, 2005). Rejon gminy Chocianów zakwalifikowano na pograniczu strefy III – dość korzystnej i IV – niekorzystnej. Ponadto opracowany w 2010 roku przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne (WBU) we Wrocławiu dokument *Studium uwarunkowań przestrzennych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie dolnośląskim*¹²⁴ wyróżnił 4 kategorie obszarów z ograniczeniami dla lokalizacji farm wiatrowych (kategorie: I – obszary całkowicie wyłączone z lokalizacji elektrowni wiatrowych, II – obszary wysokiego ryzyka lokalizacji elektrowni wiatrowych, III – obszary dużego ryzyka lokalizacji elektrowni wiatrowych, IV – obszary potencjalnie najmniej konfliktowe). Cały obszar gminy Chocianów zaliczony został do kategorii II. Powyższe oznacza, że analizowany rejon nie jest predysponowany do lokalizacji elektrowni wiatrowych, zwłaszcza na skalę produkcyjną. Na terenie gminy Chocianów tereny potencjalnie predysponowane do lokalizacji elektrowni wiatrowych zlokalizowane są we wschodniej i południowo – wschodniej części gminy (najwyżej położone n.p.m. obszary gminy). Rejony te mają jednak tylko względnie korzystne warunki dla lokalizacji farm wiatrowych. O ile wartość warunków wietrznych będzie można dopiero ocenić po przeprowadzenia specjalistycznych badań, o tyle część wspomnianego rejonu znajduje się w granicach obszarów leśnych. W związku z powyższym inwestycje w farmy wiatrowe w takich rejonach uważa się za niepożądane. Ewentualna lokalizacja farm wiatrowych możliwa byłaby jedynie w południowej części gminy, w rejonie wsi Żabice, Trzebnice (Marynow) i Chocianowiec, po przeprowadzeniu analiz

¹²⁴ Uchwała nr 4857/III/10 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 31 sierpnia 2010 roku.

wykluczających negatywny wpływ inwestycji na środowisko oraz po uzyskaniu pozytywnych wyników konsultacji społecznych.

Korzystne warunki hydrograficzne dotyczą zaś możliwości lokalizacji małych elektrowni wodnych (MEW) na licznych ciekach wodnych, zwłaszcza charakteryzujących się znacznym przepływem. Na terenie gminy istnieje korzystny potencjał techniczny energii wodnej. Potencjał techniczny to potencjał możliwy do uzyskania poprzez budowę elektrowni wodnych na istniejących obiektach piętrzących, których stan techniczny oraz warunki hydrologiczne (minimalna wysokość spadu, przepływ roczny średni) pozwalają na realizację inwestycji. Jako kryterium przydatności przyjmuje się minimalną wysokość spadu na poziomie 1,6 m oraz przepływ roczny średni nie mniejszy niż 0,1 m³/s. W związku z powyższym na bazie szczegółowych, specjalistycznych analiz należy rozpatrzyć wszystkie aspekty ewentualnej budowy małych elektrowni wodnych, zwłaszcza w rejonie doliny rzeki Szprotawy, z uwzględnieniem obecnych uwarunkowań naturalnych i ekonomicznych.

W Polsce istnieją dość dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego przy dostosowaniu typu systemów i właściwości urządzeń wykorzystujących tę energię (instalacje fotowoltaiczne) do charakteru, struktury i rozkładu w czasie promieniowania słonecznego. Województwo Dolnośląskie w skali całego kraju charakteryzuje się względnie korzystnymi warunkami nasłonecznienia. Na terenie gminy Chocianów predysponowane do lokalizacji urządzeń fotowoltaicznych są przede wszystkim nieużytkowane rolniczo grunty, charakteryzujące się niską klasą bonitacyjną (V i VI).

Walory naturalne terenów wiejskich oraz ich obecna struktura gospodarcza, oparta częściowo nadal na rolnictwie (uprawy i hodowla), predysponuje ten rejon gminy do inwestowania w obiekty zajmujące się pozyskiwaniem energii elektrycznej na bazie biomasy. Urząd Miasta i Gminy zainteresowany jest rozwojem tego typu obiektów i oferuje ze swojej strony pełne wsparcie organizacyjne.

Integralną częścią niniejszego zadania będzie przygotowanie aktualizacji dokumentu pn. *Projekt założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe*. Na jego podstawie należy opracować aktualną długofalową koncepcję podmiany paliw stałych. Niezbędna jest także analiza ekonomiczna tego planu, ponieważ jednym z zagrożeń na drodze do wyeliminowania uciążliwego dzisiaj systemu grzewczego jest np.: wzrost cen gazu, oleju opałowego i energii elektrycznej.

I.8. Uporządkowanie gospodarki odpadami

Nowa ustawa o gospodarowaniu odpadami (nowelizacja ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach) sprawia, że to poszczególne gminy a nie właściciele nieruchomości decydują o tym gdzie trafią odpady, a także jaki podmiot będzie zajmował się ich wywozem. Dzięki temu w zamyśle powstaje nowy, sprawniejszy system gospodarowania odpadami, w którym więcej odpadów będzie segregowanych, czego wymagają normy Unii Europejskiej. Na mieszkańców nałożony został podatek śmieciowy. Nowa ustawa dopuszcza trzy warianty naliczania podatku: opłata od mieszkańca (osoby), opłata od metra kwadratowego nieruchomości lub opłata uzależniona od ilości zużytej wody lub system mieszany. Na terenie gminy Chocianów zdecydowano się na opłatę od gospodarstwa domowego, różnicując wysokość opłaty od jego liczebności (jednoosobowe oraz większe). W związku z ustawowym wymogiem objęcia każdego mieszkańca podatkiem śmieciowym można spodziewać zwiększonej ilości odbieranych odpadów.

Niniejsze zadanie ma przede wszystkim na celu wdrożenie pełnej segregacji odpadów „u źródła”. Obecnie na terenie gminy Chocianów funkcjonuje kontenerowy system selektywnej zbiórki odpadów. Kontenery występują w wybranych rejonach zwartej zabudowy miasta i terenów wiejskich. Przeznaczone są na odpady typu: odpady zmieszane, papier, szkło białe, szkło kolorowe oraz plastiki z metalami. Należy wdrożyć system rozszerzający selektywną zbiórkę odpadów o kolejne frakcje: szmaty, kompost, osobno plastiki, osobno opakowania metalowe, złom i odpady wielkogabarytowe. System ten powinien opierać się przede wszystkim na poszerzonej ofercie odpowiednich przydomowych i publicznych (ogólnodostępnych) pojemników na odpady.

Na terenie gminy nie ma jeszcze centralnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), umożliwiającego składowanie np.: odpadów wielkogabarytowych. Centralny PSZOK zlokalizowany jest na terenie składowiska w miejscowości Trzebcz (gmina Polkowice). Istotną częścią niniejszego zadania strategicznego jest budowa jego oddziału na terenie miejscowości Chocianów. Mieszkańcy gminy będą mogli deponować tam między innymi: odpady opakowaniowe, wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, gruz oraz odpady ulegające biodegradacji (trawę, gałęzie).

Należy także rozważyć możliwość komercyjnego zagospodarowania odpadów. Z racji tego, że surowce wtórne są także towarami na rynku Gmina, wraz z rozwojem segregacji odpadów „u źródła”, nie wyklucza możliwości odpłatnego przekazywania odpowiednio wyselekcjonowanych odpadów zainteresowanym odbiorcom. Korzyści finansowe jakie dzięki tej działalności odniósłby samorząd, należałoby zainwestować w przedsięwzięcia proekologiczne.

Niepokojącym zjawiskiem jest występowanie dzikich składowisk odpadów, które zinwentaryzowano na terenie wsi: Brunów, Chocianowiec, Ogródzisko, Parchów, Raków i Szklary Dolne. Na terenie nielegalnych wysypisk zalegają głównie odpady komunalne pochodzące z gospodarstw domowych, placów budowy, różnorakie opakowania papierowe, plastikowe oraz szklane, ziemia, opony samochodowe, resztki organiczne. Działania samorządu powinny skupić się na skutecznej eliminacji dzikich składowisk, począwszy od gorliwiej stosowanych kar administracyjnych, poprzez likwidację obiektów, a skończywszy na biologicznej rekultywacji zanieczyszczonych przez składowiska terenów.

I.9. Modernizacja urządzeń melioracyjnych

Realizacja niniejszego zadania związana jest zarówno z poprawą efektywności produkcji rolnej jak również z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym.

Nowoczesne rolnictwo to nie tylko zapewnienie zbytu i opłacalność produkcji, ale również dbałość o warsztat pracy czyli w tym przypadku użytki rolne. Ważnym ich elementem są melioracje. Obecnie na terenie gminy Chocianów łączna powierzchnia gruntów ornych zmeliorowanych wynosi 3190 ha, a użytków zielonych 2318 ha (w tym 95 ha nawadnianych). Powyższe oznacza, że grunty orne zmeliorowane stanowią 57,56 % ogólnej powierzchni gruntów ornych w gminie, a użytki zielone zmeliorowane 70,29 % ogólnej powierzchni użytków zielonych. Natomiast łączna powierzchnia użytków rolnych zdrenowanych wynosi 2919 ha, z czego 2603 ha gruntów ornych. Powyższe oznacza, że użytki rolne zdrenowane stanowią 33,02 % ogólnej powierzchni użytków rolnych w gminie, natomiast grunty orne zdrenowane stanowią 46,97 % ogólnej powierzchni gruntów ornych. Całkowita długość rowów melioracyjnych na terenie gminy Chocianów wynosi 253,425 km. Oznacza to, że średnio na każde 100 ha powierzchni gminy przypada 1,143 km rowów melioracyjnych, zaś na każde 100 ha użytków rolnych przypada 2,867 km rowów melioracyjnych.

Obecny stan techniczny urządzeń melioracyjnych uniemożliwia w pełni właściwe ich wykorzystanie. Działania właścicieli gruntów jak również administracji zarządzającej urządzeniami melioracyjnymi powinny skoncentrować się na inwestycjach, które spowodują zwiększenie wskaźników dotyczących powierzchni terenów zmeliorowanych w stosunku do ogółu użytków rolnych oraz długości właściwie uregulowanych cieków oraz rowów podstawowych i szczegółowych. Ponadto na bieżąco należy modernizować oraz konserwować istniejące urządzenia. Nakład na harmonijne i cykliczne działania w tym zakresie przyniesie zysk w postaci np.: zmniejszenia kosztów produkcji oraz zwiększenia wydajności pracy i plonów. Ważnym elementem tego zadania jest również zapewnienie możliwości nawadniania i odwadniania terenu. Sieć rowów melioracyjnych i drenarskich zwiększa zdolność retencyjną obszaru, wpływając tym samym na obniżenie potencjalnego zagrożenia powodzią. Obecnie istotnymi powodami podtopień są tu przede wszystkim:

- niedrożne i zatkane (zasypane) rowy odwadniające;
- zarośnięte brzegi, a nawet koryta rowów, kanałów i rzek;
- zatkane przepusty drogowe.

Odnowa tych systemów musi być powiązana z pracami hydrotechnicznymi na głównych rzekach oraz ich dopływach. Najważniejsze działania w tym zakresie to przede wszystkim:

- naprawa i remont urządzeń piętrzących;
- konserwacja rowów melioracyjnych;
- wykonanie regulacji cieków na odcinkach przebiegających przez tereny zabudowane;
- ekoregulacje odcinków cieków wodnych poza obszarami zabudowanymi.

Ponadto niezbędne działania to również poszerzenie, oczyszczenie i pogłębienie koryt cieków na całej długości oraz ciągła konserwacja. Wieloletnie zaniedbania w tym zakresie spowodowały podniesienie się ich dna. Z tego powodu po dłuższych i intensywnych opadach atmosferycznych występują lokalne podtopienia.

I.10. Uzupelnienie oświetlenia ulicznego

Szeroko pojęte bezpieczeństwo publiczne determinuje wiele czynników. Wpływ na bezpieczeństwo publiczne mają między innymi służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo drogowe, przeciwpożarowe, przeciwpowodziowe, sanitarne, itp. Bezpieczeństwo publiczne to także bezpieczeństwo komunikacyjne, związane między innymi z odpowiednimi standardami dróg (nawierzchnia, organizacja ruchu, itp.) i ich najbliższego otoczenia (pobocza, rowy odwadniające, chodniki, oświetlenie). W opinii części mieszkańców gminy kontrowersje wzbudza niedostatek oświetlenia ulicznego na terenach zabudowanych, zwłaszcza w rejonach oddalonych od głównej koncentracji zabudowy, a także w bezpośrednim sąsiedztwie miejsc i obiektów publicznych. Z jednej strony pojawiają się opinie dotyczące podstawowych braków w infrastrukturze oświetleniowej (brak masztów bądź brak oświetlenia na istniejącym maszcie), a z drugiej niewystarczające natężenie punktów świetlnych. Z racji tego, że opinie w tej kwestii są dość podzielone jedynym wyjściem z zaistniałej sytuacji są konsultacje społeczne w poszczególnych miejscowościach gminy, a na ich bazie przeprowadzenie gruntownej inwentaryzacji oświetlenia w newralgicznych miejscach. Na bazie powyższego należy podjąć dalsze działania związane z ewentualną modernizacją i doposażeniem oświetlenia ulicznego. Osobną kwestią jest bieżąca modernizacja oświetlenia, a konkretnie zastosowanie nowoczesnych, energooszczędnych i ekologicznych punktów świetlnych. Ponadto w porozumieniu z Dolnośląską Służbą Dróg i Kolei we Wrocławiu należy rozpatrzyć zasadność instalacji oświetlenia na wybranych odcinkach dróg wojewódzkich, zwłaszcza w rejonie bezpośrednich obrzeży Chocianowa.

I.11. Oferta bezprzewodowego internetu

W opinii wielu mieszkańców gminy, zwłaszcza młodych mieszkańców miasta, Urząd Miasta i Gminy powinien rozpatrzyć możliwość zaoferowania ogólnodostępnego, bezprzewodowego dostępu do internetu przynajmniej na terenie centrum miasta (Rynek). Hotspot¹²⁵ (ang. *hot spot* – „gorący punkt”) to otwarty punkt dostępu, umożliwiający połączenie z internetem, najczęściej za pomocą sieci bezprzewodowej opartej na standardzie Wi-Fi. Hotspoty są instalowane najczęściej w hotelach, restauracjach, lotniskach, dworcach, uczelniach, centrach handlowych, centrach miast i innych miejscach publicznych (np.: parkach). Spotykane są również hotspoty prywatne udostępniane przez firmy swoim gościom lub klientom. Umożliwiają one posiadaczom komputerów przenośnych (laptopów), a także palmtopów, telefonów komórkowych i innych urządzeń (np.: odbiorników GPS) wyposażonych w bezprzewodową kartę sieciową podłączenie się i dostęp do internetu. Zasadne wydaje się, aby poza ścisłym centrum miasta (Rynek), zasięg lokalnego hotspotu obejmował także park, rejon dworca autobusowego, rejon stadionu przy ul. Ratuszowej, planowane tereny rekreacyjne oraz wszystkie obiekty użyteczności publicznej.

7. 2. Cel strategiczny nr II – „*rozwój rynku pracy*”.

II.1. Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy

To zadanie ma na celu promowanie walorów inwestycyjnych występujących na terenie gminy Chocianów. Podstawowym elementem każdego działania skierowanego na przyciągnięcie inwestorów jest promocja, a nawet reklama gminy. W tym celu należy wykorzystać wszelkie możliwe i dostępne nowoczesne formy prezentacji, takie jak:

- materiały reklamowe w formie katalogów i folderów;
- prasa lokalna;
- prasa branżowa;
- prasa ogólnopolska;
- internet;
- reklama medialna;
- uczestnictwo na targach, wystawach oraz innych imprezach gromadzących osoby i podmioty z grup docelowych;
- akcje mailingowe;
- organizowanie własnych (lokalnych) oraz współorganizowanie powiatowych lub regionalnych imprez promocji gospodarczej.

Gmina może posiadać również profesjonalnie nagrany kilkunastominutowy film wyodrębniający jej walory oraz przedstawiający konkretne oferty. Należałoby także wyasygnować środki w celu umieszczenia artykułu w dużych ogólnopolskich czasopismach. Efekt publikacji w tych wydawnictwach bywa nieporównywalnie większy niż wszelkie anonse w pismach branżowych czy folderach lub katalogach. Funkcjonująca obecnie strona internetowa gminy Chocianów powinna mieć odnośnik na profesjonalnie przygotowaną stronę o tematyce gospodarczej. W związku z niniejszym zadaniem zaleca się opracowanie planu marketingu i promocji gminy w perspektywie kilku lat.

¹²⁵ Definicja na podstawie [http://pl.wikipedia.org/wiki/Hotspot_\(WLAN\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Hotspot_(WLAN))

Istotne znaczenie dla gminy Chocianów może mieć, wzorem innych gmin, fakt formalnej współpracy z zagranicznym partnerem samorządowym. W tym przypadku miastami partnerskimi dla Chocianowa są Juvigne (Francja) i Halbendorf/Spree (Republika Federalna Niemiec). Należy trwale kontynuować nawiązane kontakty oraz je rozwijać np.: w dziedzinie turystyki, gospodarki czy kultury. Jedną z tańszych form promocji zagranicą jest przedstawienie własnej oferty gminom partnerskim. Juvigne i Halbendorf/Spree, czyli partnerzy Chocianowa, wchodzi w skład większej struktury administracyjnej analogicznie do polskich powiatów czy województw. Przedstawiają także swoje oferty promocyjne na rodzimym rynku i różnych imprezach typu targi. Każdy z partnerów mógłby, prezentując siebie – zaprezentować ofertę gminy partnerskiej. Współpracę w dziedzinie turystyki można wzbogacić hasłem o wymianę np.: młodzieży na czas ferii zimowych czy wakacji letnich. Ofertę należy skierować również do dorosłych mieszkańców, którzy mogliby korzystać z urlopów w regionie dolnośląskim, a przede wszystkim w rejonie Chocianowa (Bory Dolnośląskie). Celem wzbogacenia współpracy międzynarodowej oraz lokalnej oferty kulturalnej można wprowadzić np.: „święto współpracy”. Byłaby to odpowiednio zareklamowana, cykliczna, otwarta impreza organizowana na przemian na terenie gminy Chocianów i jej partnerów, której uczestnikami byłiby mieszkańcy zainteresowanych samorządów oraz zapewne również okolicznych gmin.

II.2. Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje oraz ich marketing

Zadanie to jest nierozłącznie związane z bieżącym przeglądem obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także w razie konieczności sporządzeniem nowych planów miejscowych. Należy podkreślić, że obecnie gmina posiada aktualne studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i plany miejscowe. W dokumentach planistycznych wyodrębniono tereny, które nadają się na ofertę dla potencjalnych inwestorów oraz określono profile oczekiwanych inwestycji. W powiązaniu z harmonogramem realizacji inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej należy określić ramy czasowe i kolejność przedsięwzięć, mających za zadanie zwiększenie atrakcyjności poszczególnych terenów. W tym celu należy podjąć także współpracę z właścicielami gruntów oraz lokalnymi przedsiębiorcami. Ofertę inwestycyjną należy opracować w formie katalogu (tradycyjny, multimedialny, itp.). Katalog ten powinien odróżniać się od innych materiałów promocyjnych gminy szczegółowością oraz technicznym charakterem opracowania. Jego zawartość można wzbogacić o informacje dotyczące niewykorzystanych obecnie obiektów, nadających się pod działalność gospodarczą. Spośród licznych informacji możliwych do zamieszczenia, minimum stanowią:

- warunki naturalne (geologiczno – inżynierskie, przede wszystkim warunki podłoża budowlanego);
- sytuacja prawna gruntu;
- przeznaczenie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- podział geodezyjny;
- wielkość działki oraz ewentualny opis stanu technicznego budynku;
- sytuacja w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną;
- opis położenia z wyekspozowaniem dostępnych połączeń transportowych i komunikacyjnych oraz potencjalnych rynków zbytu;
- polityka podatkowa państwa i gminy;
- wszelkie ewentualne ograniczenia w przeznaczeniu terenu lub obiektu wynikające z przepisów prawnych, itp.

Odrębną częścią tego zadania jest współdziałanie w ramach gmin powiatu polkowickiego na rzecz rozwoju i promocji Podstrefy Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (LSSE) położonej na terenie gminy Polkowice i Przemków. Podstrefa w Polkowicach zajmuje obecnie obszar 119,40 ha, zaś w Przemkowie 7,09 ha. LSSE

została ustanowiona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 roku nr 153, poz. 1003). Celem utworzenia LSSE było przeciwdziałanie bezrobociu przez tworzenie nowych miejsc pracy oraz stworzenie alternatywy dla monokultury przemysłu miedziowego. LSSE oferuje przedsiębiorcom pomoc publiczną w postaci zwolnienia z podatku dochodowego oraz wysokiej jakości tereny inwestycyjne przygotowane do prowadzenia działalności gospodarczej, przeznaczone pod zabudowę przemysłową i usługową, wyposażone w infrastrukturę techniczną. LSSE to nie tylko inwestycje przemysłowe i nowe miejsca pracy, w tym dla dojeżdżających mieszkańców gminy Chocianów, ale również podnoszenie konkurencyjności gospodarki, transfer technologii oraz know-how, a także rozwój współpracy w regionie objętym Strefą.

II.3. Reaktywacja kolejowych przewozów towarowych

Przez teren gminy Chocianów przebiega linia kolejowa nr 303. Jest to linia normalnotorowa, jednotorowa, niezelektryfikowana, klasy lokalnej o długości około 5,3 km. Na terenie gminy formalnie czynny jest tylko odcinek od km 5+650 (granica gminy) do km 6+900 (jednostka wojskowa w Duninowie) i jest on ujęty w wykazie linii kolejowych państwowego znaczenia¹²⁶ ze względów obronnych. Prędkość na czynnym odcinku linii wynosi do 20 km/h, a dopuszczalny nacisk 177 kN/oś. Odcinek od km 6+900 (Duninów) do km 10+900 (Chocianów) jest nieczynny. Odcinek od km 10+900 do km 31+100, a więc od Chocianowa w kierunku Przemkowa i Niegosławic, jest również nieczynny (praktycznie nieistniejący) i ma formalną decyzję o likwidacji. Na czynnym odcinku linii kursują tylko pociągi towarowe. Infrastrukturę kolejową na trasie nr 303 na terenie gminy stanowi nieczynna stacja kolejowa w Chocianowie. PKP Polskie Linie Kolejowe SA, Zakład Linii Kolejowych we Wrocławiu nie przewidują zamierzeń inwestycyjnych związanych z modernizacją linii

Jednym z wielu czynników ograniczających atrakcyjność inwestycyjną poszczególnych gmin jest brak zróżnicowanej infrastruktury transportowej (drogi, w tym szybkiego ruchu, linie kolejowe). W związku z oczekiwanym rozwojem funkcji produkcyjnych na terenie Chocianowa zasadna wydaje się być modernizacja linii kolejowej nr 303 na całym odcinku od Chocianowa do Rokitek. Stacja kolejowa w Rokitkach, zlokalizowana zaledwie około 10 km od Chocianowa, położona jest na szlaku kolejowym nr 275, umożliwiającym bezpośrednio połączenie z Wrocławiem i Berlinem, a więc praktycznie z całą Europą. Stanowi to strategiczny atut w zakresie logistycznym dla potencjalnych inwestorów. Ważnym aspektem niniejszego zadania jest także dostosowanie stacji kolejowej w Chocianowie do ponownej możliwości obsługi składów towarowych.

II.4. Pomoc w tworzeniu gospodarstw: agroturystycznych, ekologicznych i specjalistycznych

Forma i zakres działalności gospodarstw specjalistycznych, a zwłaszcza ekologicznych oraz agroturystycznych ściśle związana jest z przyjazną środowisku uprawą ziemi. Tereny wiejskie gminy Chocianów posiadają warunki naturalne predysponujące je do rozwoju agroturystyki. Agroturystyka jest czynnikiem aktywizującym wieś i zapewnia dodatkowe dochody rolnikom. Turystyką wiejską interesują się głównie mieszkańcy miast i większych aglomeracji, którzy dążą do bliskiego kontaktu z przyrodą, poszukują ciszy i spokoju, chcą aktywnie spędzić wolny czas itp. Agroturystyka jest bardzo opłacalna, jednakże należy liczyć się z dużą konkurencją w tej branży. Umiejętność sprostania konkurencji nie może opierać się tylko na intuicji oraz przypadkowych rozwiązaniach indywidualnych osób. Należy przygotować cały pakiet programów, które pozwolą usatysfakcjonować przyjeżdżających turystów. Oferta turystyki wiejskiej powinna być skoordynowana między innymi z miejscowym kalendarzem cyklicznych imprez sportowych i kulturalnych. Niezbędnej pomocy w tym zakresie udzielałby Urząd

¹²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 2013 roku w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym (Dz. U. z 2013 roku, poz. 569).

Miasta i Gminy oraz regionalne zrzeszenia agroturystyczne, informując jednocześnie o prawnych i finansowych uwarunkowaniach agroturystyki, a także promując siebie, promowałyby funkcjonujące już podmioty. Należy mieć świadomość, że agroturystyka jest tylko uzupełniającą funkcją rozwoju lokalnego rynku pracy, generuje niewielkie zatrudnienie i nie należy się spodziewać większej ilości gospodarstw niż kilka w skali całej gminy.

Zachęta do tworzenia gospodarstw specjalistycznych, w tym również ekologicznych powinna być skierowana przede wszystkim do rolników indywidualnych. Wśród konsumentów nieustannie zwiększa się popyt na tak zwaną „żywność ekologiczną”. Bieżący monitoring sytuacji panującej na rynkach rolnych, konsultowany z regionalnymi ośrodkami doradztwa i organizacjami rolniczymi, może owocować rozpoznaniem nisz rynkowych i wprowadzeniem na tutejszy grunt (dosłownie i w przenośni) nowych upraw czy hodowli. Dalsze prace powinny koncentrować się głównie na jednym wiodącym produkcie, któremu zostanie podporządkowana cała organizacja danego gospodarstwa rolnego. Należy również liczyć się z częstymi zmianami profilu produkcji (upraw czy hodowli) w zależności od uwarunkowań podaży i popytu na rynkach. Ważnym aspektem niniejszego zadania strategicznego jest certyfikacja gospodarstw ekologicznych i ekoturystycznych, w celu oferowania konsumentom i turystom jednolitych, wysokich standardów.

Gospodarstwa specjalistyczne mogą także opierać się na uprawach energetycznych. Produkcja energii z odnawialnych źródeł na coraz większą skalę stwarza zapotrzebowanie na uprawę roślin energetycznych. Takie uprawy w naszym kraju są jeszcze rzadkością. Uprawy energetyczne to uprawy roślin w celu pozyskania biomasy z przeznaczeniem na cele energetyczne czyli do produkcji energii cieplnej, energii elektrycznej oraz paliwa gazowego (biogazu) lub ciekłego. Biomasa jest zaliczana do odnawialnych źródeł energii. Za uprawy energetyczne uznaje się te uprawy, które nie wytwarzają żywności. Odpady z upraw roślin przemysłowych i żywnościowych też mogą być używane w celu produkcji energii, ale takie uprawy nie są uznawane formalnie za uprawy energetyczne. Rośliny energetyczne to rośliny uzyskujące duże przyrosty biomasy w stosunkowo krótkim czasie nadającej się głównie do spalania, uzyskując energię cieplną. Wśród wielu gatunków roślin energetycznych największe znaczenie w polskich warunkach mają przede wszystkim: wierzba energetyczna, miskant olbrzymi, ślazier pensylwański i topola. Ze względu na stosunkowo niski koszt założenia plantacji i dostępność sadzonek największą powierzchnię może zająć uprawa wierzby energetycznej. Decydując się na założenie plantacji roślin energetycznych i przy wyborze określonego gatunku należy brać pod uwagę lokalne zapotrzebowanie na surowiec. Transport biomasy na odległości większe niż 50 – 70 km staje się mniej opłacalny.

II.5. Popularyzacja i wspieranie alternatywnej wytwórczości oraz usług w gminie

Jednym z największych problemów mikro i małych przedsiębiorstw (rolniczych, przemysłowych i usługowych) jest mała możliwość skutecznego promowania się, niska wiedza z zakresu ekonomii, zarządzania, marketingu czy brak dostępu do najnowszych rozwiązań „know-how”. Mniejsze firmy nie posiadają odpowiednich środków aby skorzystać z profesjonalnego konsultingu. Niniejsze zadanie jest kontynuacją poprzednich. Szeroka współpraca z Urzędem Miasta i Gminy, ponadgminnymi organizacjami, instytucjami czy funduszami służącymi promocji regionu i aktywizacji ludności oraz właścicielami gruntów przy wsparciu środków unijnych powinna zaowocować doradztwem, a także wydzielaniem terenów oraz udostępnieniem lub dzierżawą na preferencyjnych warunkach nie wykorzystywanych obiektów dla lokalizacji małych firm wytwórczych oraz usługowych. Zadaniem Urzędu Miasta i Gminy oraz wspomnianych instytucji byłoby promowanie alternatywnych dla obecnej struktury gospodarczej gminy, ale także częściowo popartych tradycjami historycznymi, dziedzin takich jak np.:

- przetwórstwo przemysłowe na szerszą skalę niż dotychczas, np.: związane z lokalną bazą surowcową (np.: drewno, a nie tylko przemysł maszynowy i wyroby metalowe);
- produkcja tak zwanej „czystej” energii:

- hydroelektrownie na ciekach wodnych, charakteryzujących się korzystnym przepływem (MEW);
- farmy fotowoltaiczne;
- energia wytwarzana z biomasy;
- ewentualne farmy wiatrowe;
- rzemiosło produkcyjne historycznie związane z rejonem gminy;
- pracownie artystyczne;
- produkcja żywości (przetwórstwo rolno – spożywcze) – przede wszystkim produkty niszowe bądź tradycyjne, ale odznaczające się np.: specyficzną (oryginalną) recepturą oraz przetwórstwo lokalnych płodów leśnych (jagody, borówki, grzyby);
- uprawy rolne – przede wszystkim inne niż tradycyjne zboża;
- hodowla – nie tylko w oparciu o trzodę chlewną i bydło.

Należałoby także zainspirować, a następnie uaktywnić promowanie sektora usługowego związanego z turystyką, wypoczynkiem i rekreacją:

- zakwaterowanie;
- gastronomia;
- wypożyczalnie sprzętu sportowego;
- organizacja imprez turystycznych i rekreacyjnych;
- punkty usługowe z pamiątkami;
- usługi lecznicze i rehabilitacyjne.
- agroturystyka, itp.

II.6. Promocja lokalnych produktów i usług

Proces promocji poszczególnych produktów czy usług, nawet tych o małej skali (produkt) czy o niewielkim zasięgu oddziaływania (usługa) związany jest z ogólną, powszechną definicją działań promocyjnych stosowanych w naukach ekonomicznych. Wymaga on dobrego produktu czy usługi, pomysłowego działania marketingowego oraz niekiedy dużych nakładów finansowych. Niniejsze zadanie ma głównie na celu oznakowanie możliwie szerokiej partii produktów różnych producentów (w tym rolnych), zwłaszcza tych z sektora mikro i małych przedsiębiorstw, ujednoczonym logo, przedstawiającym nazwę gminy oraz jej herb wraz z np.: wypracowanym na etapie wizji hasłem czyli: „*Chocianów – gmina z historią i przyszłością*” lub innym, wyróżniającym się atrakcyjnością. Produkcją logo w postaci naklejki może zająć się miejscowy zakład rzemieślniczy. Największe korzyści wynikające z tego działania promocyjnego na początku będą miały miejsce na obszarze Legnicko – Głogowskiego Okręgu Miedziowego (LGOM). Mieszkańcy tego rejonu, a zwłaszcza ta grupa, którym znana jest gmina Chocianów, mogą na fali tak zwanego patriotyzmu lokalnego zaopatrywać się w możliwie szeroki asortyment produktów pochodzących z ich terenu. Jednakże również konsumenci z innych rejonów województwa czy nawet kraju po stwierdzeniu, że te produkty odpowiadają ich wymaganiom, mogą za każdym razem kupować dobrze im znany, wyróżniający się oznakowaniem towar. Niewielkie koszty produkcji naklejki może ponosić Urząd Miasta i Gminy. Ponadto Urząd powinien służyć kompetentną radą w zakresie organizowania i przeprowadzania innych akcji promocyjno – marketingowych stosowanych przez rodzimych producentów. W przypadku gminy Chocianów sensowne wydają się być wspólne działania promocyjne prowadzone przez kilka czy nawet kilkanaście firm jednocześnie. Najlepszą okazją do tego typu promocji są targi regionalne, krajowe oraz zagraniczne. Produkty, o promocji których mowa, powinny charakteryzować się lokalną oryginalnością. Największe szanse powodzenia ma promocja produktów związanych z następującymi dziedzinami wymienionymi w poprzednim zadaniu:

- produkty na bazie przetwórstwa metalu i drewna;

- produkty żywnościowe – przede wszystkim produkty niszowe bądź tradycyjne, ale odznaczające się np.: specyficzną (oryginalną) recepturą oraz produkty na bazie przetwórstwa lokalnych płodów leśnych (jagody, borówki, grzyby);
- produkty pochodzące z rzemiosła produkcyjnego i artystycznego historycznie związanego z rejonem gminy.

Gmina Chocianów z osobną czy także cały Związek Gmin Zagłębia Miedziowego powinien posiadać ulotkę lub niewielki, kilkunastostronicowy folder, reklamujący walory historyczno – krajobrazowe oraz lokalne (gminy, regionu) produkty i usługi, a więc bezpośrednio związany z turystyką, a nawet całą gospodarką i skierowany do odwiedzających. Nie chodzi tutaj o nakład okazjonalny, dostępny tylko w niewielkiej ilości, ale o stały na bieżąco uzupełniany nakład, dostępny dla zainteresowanych w wielu miejscach na terenie gminy, np.: Urząd Miasta i Gminy, pozostałe instytucje publiczne, obiekty godne zwiedzania, obiekty noclegowe, lokale gastronomiczne i rozrywkowe, placówki handlowe. Koszty produkcji ulotki (folderu) może ponosić Urząd Miasta i Gminy, powierzając jego produkcję w miarę możliwości lokalnemu zakładowi poligraficznemu.

II.7. Ochrona użytków rolnych i zalesienie obszarów nieużytkowanych rolniczo

Przyszłe inwestycje związane z rozwojem działalności produkcyjnych i usługowych, a także gospodarki mieszkaniowej należy prowadzić z uwzględnieniem ochrony najcenniejszych użytków rolnych. Pod względem jakości gleb wyrażonej klasyfikacją bonitacyjną gmina Chocianów posiada bardzo przeciętne warunki do produkcji rolniczej. Na terenie gminy praktycznie nie występują gleby najlepszej I i II klasy bonitacyjnej, zaś udział gleb w III klasie jest niewielki. Areał gruntów ornych należących do III klasy bonitacyjnej wynosi ponad 6 %, a do IV klasy blisko 49 %. Natomiast grunty orne najsłabszych klas (V i VI) to ponad 45 % ogólnej powierzchni gruntów ornych. Udział użytków zielonych będących w III klasie bonitacyjnej wynosi tylko ponad 7 %, w IV klasie – blisko 56 %, a klasy V i VI to blisko 37 % ogółu użytków zielonych. Charakterystyki jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (RPP) dokonuje się w oparciu o metodykę waloryzacji opracowaną przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach (IUNG Puławy). Instytut ten ocenia jakość RPP za pomocą syntetycznego wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (VWRPP). Wskaźnik obliczony dla całej Polski wynosi 66,6 pkt, dla województwa dolnośląskiego – 74,9 pkt (jeden z najwyższych w kraju), dla powiatu polkowickiego – 63,0 pkt, zaś dla gminy Chocianów zaledwie 59,1 pkt (jeden z najniższych w regionie legnickim). Powyższe oznacza, że jako priorytet należy traktować ochronę przed zainwestowaniem użytków rolnych (grunty orne, sady, łąki, pastwiska), będących w III klasie bonitacyjnej. Zakłada się ich przeznaczenie wyłącznie w kierunku działalności rolniczej (uprawy i hodowla). Ze względu na oczekiwany rozwój funkcji rolniczych postuluje się także ochronę użytków rolnych będących w IV (zwłaszcza IVa) klasie bonitacyjnej.

Z drugiej strony na terenie gminy występuje znaczny obszar użytków rolnych, będących w najsłabszych klasach bonitacyjnych, nienadających się do jakiegokolwiek produkcji rolnej. Dla nieużytków i gruntów odlogowanych, które w polityce przestrzennej gminy nie będą brane pod uwagę także jako tereny predysponowane do rozwoju aktywności gospodarczych bądź funkcji osadniczych, postuluje się kierunek leśny. Niepodważalną zaletą kompleksów leśnych jest ich wielofunkcyjność, począwszy od funkcji ekologiczno – ochronnej związanej z ochroną zasobów leśnych oraz wartości przyrodniczych danego obszaru, zwłaszcza w granicach obszarów chronionych w myśl ustawy o ochronie przyrody, poprzez zdolność do naturalnej retencji w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, ochrony przed erozją czy produkcji leśnej w ramach gospodarki zasobami przez poszczególne Nadleśnictwa czy podmioty prywatne, a skończywszy na funkcji turystyczno – rekreacyjnej. Gmina Chocianów charakteryzuje się co prawda wysokim wskaźnikiem lesistości aczkolwiek nie stoi to na przeszkodzie ku jego dalszemu zwiększeniu, zwłaszcza w kontekście oczekiwanego rozwoju działalności produkcyjnych

opartych na przetwórstwie drewna. Na chwilę obecną można teoretycznie założyć, że pod zalesienie kwalifikuje się areał miejscowych użytków rolnych należących do V i VI klasy bonitacyjnej. Ich powierzchnia to 3706 ha. Przeznaczenie tych terenów pod zalesienie spowodowałoby wzrost lesistości gminy z obecnych blisko 51 % do blisko 68 %. Natomiast zalesienie jedynie użytków VI klasy bonitacyjnej (1243 ha) spowodowałoby wzrost lesistości gminy z obecnych blisko 51 % do blisko 57 %. Należy podkreślić, że wyliczenia te mają charakter czysto teoretyczny (nie obejmują np.: gruntów V i VI klasy bonitacyjnej przeznaczonych bądź planowanych do przeznaczenia pod inwestycje produkcyjno – usługowe, a także nie nadających się do zalesienia z innych przyczyn) i obrazują jedynie potencjał umożliwiający podniesienie wskaźnika lesistości gminy. Aby konkretnie oszacować realną skalę możliwych zalesień należy opracować dokument pn. *Projekt granicy rolno – leśnej*, skonsultować jego zapisy z właściwym Nadleśnictwem oraz uwzględnić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

7. 3. Cel strategiczny nr III – „*turystyka i wypoczynek na bazie walorów przyrodniczych i kulturowych*”.

Gmina Chocianów położona jest u bram dość atrakcyjnego regionu turystycznego, tak zwanej „Wrzosowej Krainy”, bazującej na atrakcjach przyrodniczo – krajobrazowych Przemkowskiego Parku Krajobrazowego i Borów Dolnośląskich. Z drugiej strony, a konkretnie od wchodu i północnego wschodu, gmina Chocianów graniczy bezpośrednio z Legnicko – Głogowskim Okręgiem Miedziowym (LGOM). To specyficzne położenie pomiędzy atrakcyjnym rejonem z punktu widzenia walorów przyrodniczo – krajobrazowych, a przekształconym antropogenicznie obszarem zagłębia miedziowego posiada potencjał turystyczny godny zagospodarowania i wypromowania. Obecnie rolniczy charakter (obraz) gminy (tereny wiejskie) i przemysłowo – usługowy (miasto) powoduje, że sektor turystyczny, w dosłownym tego słowa znaczeniu, praktycznie nie istnieje. Atrakcje turystyczne gminy związane są głównie z walorami krajobrazowymi zachodniej i północno – zachodniej części województwa dolnośląskiego (rozległe kompleksy leśne, miejscami dość urozmaicona rzeźba terenu, gęsta sieć hydrograficzna), objętych tu ochroną w postaci: otuliny parku krajobrazowego, obszaru NATURA 2000, Obszarów Chronionego Krajobrazu, rezerwatu przyrody oraz użytków ekologicznych. Naturalny krajobraz powinien przyciągać coraz większe rzesze turystów. Znajdą oni tutaj ciekawe krajobrazy, czystą wodę, kompleksy leśne, pomniki przyrody oraz inne urokliwe zakątki. Ponadto atrakcje turystyczne uzupełnia bogaty zasób zabytków z barokowym pałacem w Chocianowie i licznymi parkami pałacowymi na czele. Obecna infrastruktura turystyczna składa się tylko z kilku obiektów noclegowych oraz z dość gęstej sieci pieszych i rowerowych szlaków, na których ruch turystyczny jest znikomy. Należy podkreślić, że wspomniana lokalizacja i walory gminy otwierają szanse dla rozwoju usług turystycznych ukierunkowanych na obsługę ruchu jednodniowego i weekendowego, zwłaszcza dla mieszkańców Lubina, Polkowic i Legnicy, oraz dla ewentualnych wielodniowych usług wypoczynkowych w powiązaniu z możliwością dalszych wycieczek. Aby tego dokonać należy wdrożyć szereg opisanych w niniejszej *Strategii* działań związanych między innymi z modernizacją infrastruktury technicznej, poprawą funkcjonowania komunikacji publicznej, szeroką ofertą usług kultury i sportu czy promocją gminy. Dodatkowo należy skoncentrować się na działaniach proekologicznych związanych z ochroną przyrody i środowiska naturalnego, poprawą estetyki i wizerunku gminy, a także rozbudować infrastrukturę służącą turystyce w zakresie umożliwiającym obsługę oczekiwanego ruchu.

III.1. Aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczej obszaru gminy

Jednym z istotnych zadań związanych z ochroną środowiska naturalnego i poprzedzających turystyczną penetrację danego rejonu powinno być przeprowadzenie dokładnej inwentaryzacji przyrodniczej. Gmina posiada dokument pn. *Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Chocianów* z 1993 roku, a więc sprzed ponad 20 lat. W związku z powyższym postuluje się wykonanie aktualizacji inwentaryzacji przyrodniczej, której punktem wyjścia będzie dokument z 1993 roku. Dokument powinien dotyczyć aktualizacji rozpoznania i opisanie stanowisk florystycznych, ostoi fauny, a także obiektów geologicznych i geomorfologicznych, zwłaszcza w kontekście utworzonych w międzyczasie form ochrony przyrody. Inwentaryzacja wykaże również ewentualne, dodatkowe tereny i obiekty, znajdujące się obecnie poza siecią obszarów chronionych, które należałoby ze względu na cenne wartości objąć jedną z form ochrony przyrody. W tym celu, mając na uwadze ograniczenie środków koniecznych na realizację tego zadania, można nawiązać kontakty ze środowiskami naukowymi na wyższych uczelniach. Gmina ze swojej strony mogłaby na przykład zaproponować odbycie cyklu praktyk dla naukowców oraz studentów, oferując w zamian za inwentaryzację np.: darmowe noclegi. Należy również podjąć rozmowy z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska. Na realizację niniejszego zadania można uzyskać również środki z Unii Europejskiej.

Do podstawowych form ochrony przyrody w Polsce należy tworzenie rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Coraz większe znaczenie mają także użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe. Formami ochrony indywidualnej są: gatunkowa ochrona roślin, zwierząt i grzybów oraz pomniki przyrody w rodzaju: pojedynczych drzew, alei, głazów narzutowych, skałek itp., które są akcentami wydatnie wpływającymi na urozmaicenie krajobrazu. Walory przyrodnicze gminy Chocianów, zgodnie z przeprowadzonymi wstępnymi badaniami, potwierdzają ich wysokie znaczenie w skali regionu. Potwierdza to między innymi obecność na terenie gminy otuliny parku krajobrazowego, obszaru NATURA 2000, dwóch Obszarów Chronionego Krajobrazu, rezerwatu przyrody i użytków ekologicznych. Opracowanie aktualizacji inwentaryzacji przyrodniczej gminy Chocianów może skutkować wyróżnieniem szeregu nowych obszarów cennych pod względem faunistycznym i florystycznym proponowanych do objęcia ochroną, bądź ograniczyć obecną powierzchnię obszarów objętych ochroną. Należy nadmienić, że prawne zabezpieczenie w zakresie polityki ekologicznej spowoduje, że cenne walory naturalne zachodniej i północno – zachodniej części województwa dolnośląskiego pozostaną pod ochroną. Jednocześnie istniejące zasoby przyrodnicze mogą być głównym źródłem rozwoju turystyki i rekreacji w gminie. Należy rozważyć również powiązanie ochrony walorów przyrodniczo – krajobrazowych z ochroną zabytków i obiektów archeologicznych.

Ideą niniejszego zadania jest również powołanie przez Burmistrza Miasta i Gminy Chocianów lub Radę Miejską, po przeprowadzeniu aktualizacji inwentaryzacji przyrodniczej, zespołu specjalistów reprezentujących między innymi: Urząd Miasta i Gminy w Chocianowie, Nadleśnictwa (Chocianów, Legnica, Lubin, Złotoryja), Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska, niezależne organizacje ekologiczne, ekspertów zewnętrznych, itp., w celu przeanalizowania zapisów inwentaryzacji przyrodniczej i wyłonienia obiektów oraz obszarów proponowanych do objęcia ochroną wraz z podaniem docelowej formy ochrony, bądź ograniczenia obecnej sieci. Na podstawie wyników prac zespołu należy złożyć stosowne wnioski o ustanowienie bądź zniesienie ochrony prawnej dla wybranych terenów.

III.2. Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców

Niektórzy mieszkańcy są słabo uświadomieni co do wpływu ich sposobu życia oraz działalności na wodę, powietrze, glebę i inne komponenty środowiska przyrodniczego. Niniejsze zadanie ma charakter prawno – organizacyjny. Egzekwowanie norm emisji zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza skutkujących niską emisją, dotyczy zarówno osób fizycznych (częste przekroczenia norm powstają wskutek niewłaściwego opalania indywidualnych pieców) jak i przedsiębiorstw. Polskie prawodawstwo reguluje maksymalne normy emisji zanieczyszczeń. Należy je tylko skutecznie monitorować oraz egzekwować. Odpowiedzialne za to są właściwe służby.

Wszelkie inwestycje związane z inżynierią środowiska powinny być poprzedzone szeroko rozpowszechnioną kampanią informacyjno – edukacyjną wśród mieszkańców. Planowane w niniejszej *Strategii* zadania związane z rozbudową sieci kanalizacyjnej, modernizacją nawierzchni dróg, zabezpieczeniem przed hałasem, modernizacją urządzeń melioracyjnych, itp. same w sobie są reklamą działań proekologicznych. Należy prowadzić także pracę u podstaw, polegającą na obowiązkowym uczestnictwie uczniów szkół podstawowych, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej na dodatkowych zajęciach lub pogadankach dotyczących ekologii oraz organizując dla zainteresowanych cykliczne konkursy o tematyce środowiska naturalnego. Będzie to miało wpływ na codzienne zachowania mieszkańców dotyczące: odpadów, ścieków, uprawy ziemi czy zużycia energii. Wysoka świadomość ekologiczna całego społeczeństwa bez względu na wiek i wykształcenie jest podstawą rozwoju gminy bez degradacji środowiska.

III.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gmina Chocianów opracowuje *Gminny Program Opieki nad Zabytkami*. Zgodnie z ww. ustawą dokument uwzględni przede wszystkim:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Z punktu widzenia rozwoju turystyki w połączeniu z ochroną dziedzictwa kulturowego najważniejsze działania to:

- zagospodarowanie szlaku pielgrzymkowego św. Jakuba (Droga św. Jakuba);
- ochrona zabytkowych układów przestrzennych i ruralistycznych poszczególnych miejscowości oraz zachowanie osi widokowych;
- rewitalizacja zabytkowych dworów i pałaców;
- rewitalizacja i zagospodarowanie zabytkowych parków;

- zorganizowanie środków finansowych na ochronę pozostałych obiektów zabytkowych (obiekty sakralne, zabudowania gospodarcze i mieszkalne, itp.).

Droga św. Jakuba, nazywana także po hiszpańsku Camino de Santiago, to szlak pielgrzymkowy do katedry w Santiago de Compostela w Galicji (północno – zachodnia Hiszpania). Nie ma jednej trasy pielgrzymki, a uczestnicy mogą dotrzeć do celu jednym z wielu szlaków. Droga oznaczona jest muszlą św. Jakuba, która jest także symbolem pielgrzymów, i żółtymi strzałkami. Istniejąca od ponad 1000 lat Droga św. Jakuba jest jednym z najważniejszych chrześcijańskich szlaków pielgrzymkowych, obok szlaków do Rzymu i Jerozolimy. W odróżnieniu od znanych w Polsce masowych pielgrzymek pieszych (np.: do Częstochowy czy Kalwarii), Droga św. Jakuba przeznaczona jest dla pątników indywidualnych lub małych grup, bez względu na wyznanie i narodowość, chcących doświadczyć w drodze ciszy i duchowej przemiany. Do ich dyspozycji są nie tylko znajdujące się po drodze kościoły i kaplice, ale także dogodne miejsca noclegowe w schroniskach dla pielgrzymów prowadzonych przez lokalne społeczności (np.: parafie czy stowarzyszenia) czy też przez osoby prywatne (np.: w gospodarstwach agroturystycznych). Każdy pielgrzym powinien zaopatrzyć się w credencial będący jego pielgrzymim paszportem, na podstawie którego otrzymać może dokument potwierdzający przebycie drogi (compostelę). Na wierzchu plecaka bądź ubrania pielgrzym powinien umocować muszlę jakubową. Charakterystycznymi atrybutami są także: laska, kapelusz, peleryna i zbiorniczek na wodę. Zagospodarowanie szlaku pielgrzymkowego należy wykonać wspólnie z innymi gminami w powiecie i województwie, przez które przebiega dolnośląski odcinek szlaku, przy wsparciu środków pochodzących z Unii Europejskiej. Niezbędny zakres prac powinien obejmować analogiczne działania jakie podjęto np.: przy projekcie zagospodarowania *Południowo – Zachodniego Szlaku Cysterskiego*, a więc: tablice informacyjne, parkingi wraz z sanitariatami przy wybranych obiektach, punkty informacji turystycznej, itp.

Zadanie związane z ochroną zabytkowych układów przestrzennych i ruralistycznych oraz zachowaniem osi widokowych należy zabezpieczać na etapie kolejnych aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz poprzez staranne realizowanie i egzekwowanie prawa miejscowego.

Największym niebezpieczeństwem dla zachowania istniejących na terenie gminy zabytków jest ich zły stan techniczny oraz brak lub niewłaściwe zagospodarowanie. Dla części obiektów, zarówno tych objętych jak i nie objętych ochroną w postaci wpisu do rejestru, działaniami mogącymi przyczynić się do ratowania tych obiektów przed zupełną degradacją, byłoby urealnienie wymogów dotyczących ich ochrony, a w szczególności zasad konserwatorskich odnoszących się do remontów tych obiektów, oczywiście bez ryzyka utraty przez obiekt cennych walorów decydujących o wartości zabytkowej. Jednak w zdecydowanej większości powodem złego stanu technicznego obiektów są problemy natury ekonomicznej i własnościowej, wymagające opracowania kompleksowych mechanizmów działania związanych z pozyskiwaniem środków na ich ochronę (środki właścicieli obiektów, środki z budżetu gminy i budżetu państwa, środki z Unii Europejskiej).

Na terenie gminy zlokalizowane są cenne założenia parkowe (dworskie i pałacowe). Podlegają one ochronie przyrodniczej oraz jako zabytki kultury figurują w gminnej ewidencji zabytków, w tym w rejestrze zabytków. Obecnie w większości są zaniedbane i wymagają gruntownej rewitalizacji. W porozumieniu z właścicielami parków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków oraz np.: Nadleśnictwami, Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska i organizacjami ekologicznymi należy opracować koncepcję nowego zagospodarowania i prac modernizacyjnych na tych terenach. Powinny one obejmować między innymi:

- prace porządkowe – oczyszczenie terenu poprzez rekultywację biologiczną, w szczególności oczek wodnych i stawów;

- utrzymanie i systematyczną pielęgnacją drzewostanu;
- wytypowanie i objęcie ochroną ciekawszych okazów;
- wytyczenie alejek spacerowych;
- oznakowanie obiektów tablicami informacyjnymi;
- zamontowanie oświetlenia wzdłuż ciągów spacerowych;
- opracowanie zasad publicznego dostępu do obiektów oraz działalności komercyjnych.

W stosunku do obiektów będących w rękach prywatnych gmina może zaoferować pomoc, między innymi poprzez dostosowanie otoczenia obiektów do ich docelowego charakteru. Realizacja niniejszego zadania umożliwi utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych parków. Będą one również pełnić rolę środowiskotwórczą i biocenotyczną dla położonych w ich sąsiedztwie terenów zurbanizowanych oraz stanowić atrakcje turystyczne, umożliwiając tym samym rozwój towarzyszącej im komercyjnej oferty usługowej np.: z dziedziny zakwaterowania, gastronomii czy handlu.

III.4. Rozbudowa infrastruktury służącej turystyce

Obecnie szeroko rozumiana infrastruktura turystyczna na terenie gminy składa się tylko z dość gęstej sieci szlaków (pieszych i rowerowych) oraz z kilku obiektów noclegowych. Niniejsze zadanie ma na celu zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy. Osiągnąć to należy poprzez rozbudowę infrastruktury towarzyszącej turystyce. Dotyczy to następujących przedsięwzięć, które umożliwią rozwój aktywności turystycznych opisanych w I części niniejszego dokumentu w podrozdziale nr 5.5.4. (*potencjalne kierunki rozwoju turystyki*):

- wspieranie rozwoju sezonowej i całorocznej bazy noclegowej;
- wspieranie rozwoju bazy gastronomicznej;
- pełne oznakowanie sieci szlaków pieszych i rowerowych, a także wytyczenie nowych szlaków łącznikowych pomiędzy obiektami noclegowymi i przystankami komunikacji publicznej, a głównymi szlakami w rejonie;
- wytyczenie nowych szlaków dla jeździectwa, dorożek, narciarstwa biegowego, ścieżek dydaktycznych, tras spacerowych i ewentualnie kajakowych;
- powiązanie planowanej sieci szlaków z analogiczną w gminach sąsiednich;
- zagospodarowanie miejsc odpoczynku na trasach turystycznych (plansze informacyjne, wiaty, itp.);
- oznaczenie i zagospodarowanie punktów widokowych, w tym rewitalizacja istniejących (np.: Wieży Fryderyka);
- budowa kolejnych parkingów (wiejskie, przydrożne, leśne);
- budowa parków rozrywki i rekreacji dla dzieci i młodzieży, np.: adrealina park, skate park, itp.;
- budowa pola golfowego dla mieszkańców zagłębia miedziowego przez podmiot komercyjny lub na zasadzie partnerstwa publiczno – prywatnego;
- punkt(y) informacji turystycznej (np.: w powiązaniu z zagospodarowaniem Drogi św. Jakuba) oraz inne wybrane obiekty wyposażone w darmowe mapy, ulotki i foldery (w kilku językach), prezentujące lokalne atrakcje kulturowo – krajobrazowe oraz ofertę miejscowego biznesu noclegowego i gastronomicznego;
- pokrycie wybranych rejonów gminy siecią zharmonizowanych plansz informacyjnych, przedstawiających miejsce w którym się obecnie turysta znajduje, okoliczne atrakcje, a także reklamę punktów gastronomicznych i obiektów noclegowych;
- wypożyczalnie sprzętu sportowego;
- szersza promocja obecnych lokalnych imprez o charakterze kulturalnym („Łemkowska Watra”, „Dzień Jagody”, „Na grzyby do Chocianowa z Radiem Plus”);
- oferta kolejnych, „nośnych” imprez o charakterze kulturalnym i sportowo – rekreacyjnym o zasięgu regionalnym.

Wspólnie z przedstawicielami lokalnej społeczności oraz przedsiębiorcami zainteresowanymi rozwojem sektora usług turystycznych należy opracować strategiczny plan rozwoju turystyki dla każdej predysponowanej do tego typu aktywności miejscowości. Taki program (np.: w ramach projektów „odnowy wsi”), analogicznie do strategii gminnej, powinien opierać się na obecnych mocnych stronach w dziedzinie turystyki, eliminować słabości, wykorzystywać potencjalne szanse oraz unikać przyszłych zagrożeń. Opracowując ofertę turystyczną danej miejscowości należy wziąć pod uwagę jej lokalne osobliwości, to jest: historię, w tym tak zwane lokalne motywy, walory kulturowe, walory naturalne i krajobrazowe, architekturę, układ urbanistyczny czy ruralistyczny oraz uwarunkowania społeczno – ekonomiczne. Poszczególne koncepcje muszą być powiązane z polityką przestrzenną gminy wyrażoną poprzez *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chocianów* i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Niewykluczona jest także ewentualna konieczność zmiany dokumentów planistycznych w celu realizacji danej koncepcji. Należy również umiejętnie dozować nasycenie atrakcji i usług turystycznych w danej miejscowości w celu utworzenia systemu „naczyń połączonych” (każda miejscowość lub grupa miejscowości oferuje osobliwe atrakcje) oraz uniknięcia wewnętrznej konkurencji. Tak skoordynowane planowanie umożliwi stworzenie różnorodnej oferty w ramach całej gminy. Wzbogaconą sieć szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, jeździeckich, itp.) oraz lokalizację i zagospodarowanie miejsc odpoczynku i punktów widokowych należy skonsultować i zorganizować wspólnie z właścicielami gruntów. Podjęcie powyższych działań powinno być powiązane z realizacją większości zadań strategicznych ujętych w niniejszej *Strategii*, zwłaszcza tych odnoszących się do zagadnień promocji, modernizacji infrastruktury i ochrony środowiska.

III.5. Zagospodarowanie terenów wzdłuż cieków wodnych

Poza kompleksami leśnymi oraz zespołami obiektów zabytkowych, doliny rzeki Szprotawy i Czarnej Wody są jednymi z największych atrakcji przyrodniczych i krajoznawczo – turystycznych gminy. Obiekty zabytkowe (zespoły pałacowo – parkowe, obiekty sakralne) są dla zdecydowanej większości turystów celami na kilka godzin i nie można tylko na nich opierać całego, lokalnego sektora turystycznego.

Obecnie wody lokalnych rzek mają jakość określaną jako „stan zły”. Szereg dokumentów planistycznych wyższego rzędu (wojewódzkie i powiatowe strategie rozwoju, programy ochrony środowiska, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego*, *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* itp.) jak i inwestycje poszczególnych samorządów przewidują cykl działań, które mają umożliwić oczyszczenie wód docelowo do najwyższej klasy czystości („stan dobry”). Mając na uwadze powyższe zamierzenia należy przedsięwziąć zawczasu działania związane z zagospodarowaniem gminnej części wybranych odcinków cieków wodnych w kierunku turystycznym, wypoczynkowym, rekreacyjnym i sportowym. Realizacja niniejszego zadania, po uzgodnieniu z właścicielami terenów i właściwymi służbami (przede wszystkim Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych), powinna obejmować:

- odpowiednią politykę w zakresie planowania przestrzennego w postaci wyznaczenia miejsc dla lokalizacji różnego typu obiektów gastronomicznych;
- prace porządkowe i rekultywacyjne w pasie około 100 m od brzegu rzeki;
- wytyczenie i oznakowanie miejsc do leżakowania, biwakowania, rekreacji i ewentualnego bezpośredniego kontaktu z wodą;
- wytyczenie szlaków kajakowych (możliwość spływów kajakowych – za predysponowany do spływu odcinek uznaje się Szprotawę, począwszy od Trzemielową w dół rzeki) i budowa stanic wodnych;
- zlokalizowanie i zagospodarowanie punktów widokowych, w tym przede wszystkim ambon umożliwiających obserwację i fotografowanie awifauny;

- wytyczenie i oznakowanie przebiegu tras rowerowych, szlaków dla jeździectwa, ścieżek dydaktycznych, tras spacerowych wzdłuż rzek.

Dobrym przykładem zagospodarowania dolin rzecznych, w tym przypadku na cele wypoczynkowe (spacerowe), byłoby pełne uporządkowanie dolin potoku Równik i Chocianowskiej Wody w Chocianowie i właściwe wkomponowanie ich w lokalny krajobraz. Poza miastem wybrane trasy wzdłuż rzek należy powiązać z istniejącymi alejami wiejskimi i duktami leśnymi, a także znakowanymi szlakami, łączącymi doliny rzeczne z miastem i wybranymi miejscowościami, tworząc tym samym zorganizowaną sieć ciągów spacerowo – rekreacyjnych. Należy również umożliwić powiązanie miejscowej sieci do podobnych w sąsiednich gminach. Należy pamiętać, że obszary te pełnią równocześnie rolę lokalnych korytarzy ekologicznych. W związku z powyższym przyszłe zagospodarowanie należy dopasować do lokalnych uwarunkowań oraz uzależnić je od wyników aktualizacji inwentaryzacji przyrodniczej. Z zadaniem tym wiąże się również kwestia prac hydrotechnicznych opisanych w zadaniu dotyczącym modernizacji urządzeń melioracyjnych (I.9.).

7. 4. Cel strategiczny nr IV – „*jakość życia przede wszystkim*”.

IV.1. Rozwój usług medycznych

W opinii wielu mieszkańców gminy obecna forma i zakres usług medycznych świadczonych na terenie gminy jest niewystarczająca z punktu widzenia potrzeb. Wynika to przede wszystkim z uwarunkowań dyktowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ). Niniejsze zadanie ma charakter organizacyjny. Jego głównym punktem ciężkości jest podjęcie negocjacji pomiędzy Urzędem Miasta i Gminy, lokalnym Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej oraz Narodowym Funduszem Zdrowia, prowadzących do uzyskania większego źródła refundacji środków z NFZ na szerszą ofertę medyczną, uzasadnioną lokalnymi potrzebami. Poszerzenie oferty usług medycznych dotyczy przede wszystkim:

- dyżurów lekarskich w dni wolne od pracy (przede wszystkim w soboty);
- organizacji działań profilaktycznych (np.: tak zwane „białe soboty”);
- organizacji całonocnego oddziału ratunkowego.

Rozwój usług szeroko pojętej służby zdrowia dotyczy także postulatu funkcjonowania całonocnej apteki w Chocianowie (w porozumieniu z właścicielem placówki), a także opieki medycznej w placówkach szkolnych (pielęgniarka, dyżury lekarskie, stomatolog).

IV.2. Likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych

Problemem w skali całej gminy są istniejące bariery dla osób niepełnosprawnych, uniemożliwiające dogodny dostęp do realizacji wielu codziennych potrzeb, poza miejscem zamieszkania. W związku z powyższym sektor publiczny jak i prywatny powinien przedsięwziąć inwestycje służące likwidacji barier dla osób niepełnosprawnych. Dotyczyć one powinny przede wszystkim:

- umożliwienie dogodnego dostępu do wszystkich placówek publicznych;
- umożliwienie dogodnego dostępu do placówek handlowych i innych usług komercyjnych;
- likwidacja barier komunikacyjnych (np.: zjazdy z chodników przy przejściach dla pieszych);
- likwidacja barier transportowych (np.: przygotowanie peronów na dworcu autobusowym);
- itp.

IV.3. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej

Niniejsze zadanie składa się z dwóch zasadniczych części: inwestycyjnej i organizacyjnej.

Część inwestycyjna dotyczy przede wszystkim budowy nowej świetlicy wiejskiej w Michałowie, remontu i modernizacji Wiejskiego Ośrodka Kultury w Chocianowcu¹²⁷ czy remontu świetlic wiejskich w Ogrodzisku i Żabicach.

Część organizacyjna dotyczy rozszerzenia obecnej oferty usług kultury. Chocianowski Ośrodek Kultury (CHOK) pełni rolę centrum życia kulturalnego gminy. Działalność CHOK cieszy się szerokim zainteresowaniem mieszkańców, a zwłaszcza młodzieży. Natomiast ogólnodostępne wiejskie ośrodki kultury czy poszczególne świetlice wiejskie pełnią w pewnym sensie rolę satelitów (filii) CHOK. Również tutaj zwiększa się zapotrzebowanie na usługi oferowane przez te obiekty. W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na usługi kultury należy zintensyfikować działania w kierunku umożliwiającym mieszkańcom, szczególnie młodym, zrzeszania się w ramach dodatkowych grup i sekcji kulturalnych. Działania te prowadzą do zachęcenia uczestnictwem w życiu kulturalnym gminy coraz większej liczby mieszkańców. Osiągane są między innymi poprzez szersze dostosowanie oferty w kierunku potrzeb różnych grup wiekowych i powiązanie jej z innymi rodzajami aktywności, szczególnie w dziedzinach: sportu, rekreacji czy rozrywki.

Część organizacyjna niniejszego zadania ma również na celu wzbogacenie lokalnego programu imprez kulturalnych, opublikowania go w formie cyklicznego (corocznego) kalendarium i jego upowszechnienie na zewnątrz (np.: w formie ogólnodostępnej ulotki czy folderu), zachęcając tym samym mieszkańców do wspólnego organizowania takich przedsięwzięć. Pożądana jest tutaj także współpraca i koordynacja z lokalnymi stowarzyszeniami oraz podmiotami prywatnymi i włączenie ich imprez do gminnego kalendarza imprez kulturalnych. Obecną ofertę cyklicznych imprez kulturalnych można wzbogacić między innymi o:

- cykliczne wystawy autorskie;
- koncerty orkiestr (profesjonalnych i amatorskich);
- koncerty zespołów regionalnych i ludowych;
- koncerty muzyczne na świeżym powietrzu;
- kabaretony;
- targi staroci;
- plenerowe wystawy artystyczne;
- konkursy i turnieje o randze lokalnej i regionalnej, np.: o tematyce historycznej;
- spotkania twórcze, itp.

Większość imprez powinna być związana z historią i tradycją regionu, samego Chocianowa i okolicznych miejscowości. Ponadto należy przedsięwziąć działania marketingowe promujące cykl dzisiejszych i przyszłych wydarzeń kulturalnych oraz podjąć starania mające na celu pozyskanie atrakcyjnych imprez o zasięgu regionalnym bądź nawet ogólnokrajowym, organizowanych przez znane w kraju podmioty. Chocianów mógłby zabiegać o to, aby stać się jednym z „przystanków” na trasach imprez objazdowych organizowanych przez różne instytucje i koncerty.

Osobną kwestią jest opracowanie oferty kulturalnej skierowanej do lokalnych seniorów, w tym również o charakterze edukacyjnym (np.: tak zwane Uniwersytety Trzeciego Wieku), w celu aktywizacji tej grupy osób.

¹²⁷ Zgodnie z uchwałą nr XLII.269.2013 Rady Miejskiej w Chocianowie z dnia 30 grudnia 2013 roku w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta i Gminy Chocianów.

IV.4. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty sportowo – rekreacyjnej

Analogicznie do zadania związanego z usługami kultury niniejsze zadanie składa się z dwóch zasadniczych części: inwestycyjnej i organizacyjnej.

Część inwestycyjna dotyczy przede wszystkim następujących przedsięwzięć:

- modernizacja lub budowa nowego kompleksu basenów w Chocianowie (czynnych w porze letniej);
- budowa i zagospodarowanie nowych boisk wielofunkcyjnych w Chocianowie i w wybranych sołectwach.
- modernizacja i budowa nowych placów zabaw w Chocianowie i na terenach wiejskich;

W zamyśle boiska wielofunkcyjne mają umożliwiać uprawianie wielu dyscyplin sportu, np.: piłki nożnej, lekkiej atletyki, koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej, tenisa ziemnego, itp. Powinny posiadać także niezbędne zaplecze (szatnie, sanitariaty) oraz oświetlenie, umożliwiające ich wykorzystanie w okresie od października do marca.

Część organizacyjna dotyczy utworzenia scentralizowanej instytucji zarządzającej sportem w gminie (na wzór OSIR – Ośrodek Sportu i Rekreacji) oraz na jej bazie rozszerzenia obecnej oferty usług sportowo – rekreacyjnych dla mieszkańców. Analogicznie do opisanych powyżej przedsięwzięć związanych z kulturą, należy podjąć działania zmierzające do stworzenia szerszej oferty sekcji sportowych oraz programu cyklicznych imprez sportowych. Organizacyjnie mechanizmy imprez sportowych funkcjonowałyby podobnie do tych związanych z kulturą, a więc powiązane byłyby z wydarzeniami oferowanymi przez obecnie funkcjonujące kluby i zrzeszenia sportowe. Imprezy sportowe mogą odbywać się w tym samym czasie co imprezy kulturalne lub osobno. Obecnie istniejący kalendarz wydarzeń sportowych można wzbogacić o następujące imprezy:

- turnieje lokalnych, amatorskich drużyn (osiedlowe, wiejskie) w grach zespołowych;
- rajdy rowerowe;
- kolarstwo przełajowe;
- biegi na orientację;
- zawody wędkarskie;
- zawody hippiczne;
- wycieczki dorożkami;
- biegi narciarskie;
- kuligi;
- spotkania przy ognisku, itp.;
- zawody Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP), itp.

Atrakcyjność imprez można podnieść poprzez organizowanie zawodów i turniejów z nagrodami. Kalendarz cyklicznych oraz okazjonalnych imprez o charakterze sportowo – rekreacyjnym należy ująć i opublikować we wszelkich materiałach promocyjnych gminy.

IV.5. Reorganizacja finansowania usług kultury i sportu

W nawiązaniu do dwóch poprzednich zadań strategicznych należy także rozważyć przyszłą formę finansowania usług kultury czy też sportu. Podstawową barierą rozwoju życia kulturalnego oraz inicjatyw społecznych jest brak środków finansowych i technicznych. Niniejsze zadanie ma również na celu częściową reorganizację formy finansowania usług kultury oraz sportu poprzez częściowe urynkowienie. Infrastruktura społeczna gminy Chocianów już charakteryzuje się znacznym zasobem powierzchni użytkowych, a dodatkowo planowane są modernizacje i nowe inwestycje. Dotyczy to zarówno terenów sportowych jak również kulturalnych. Ideą reorganizacji jest częściowa dzierżawa wspomnianych zasobów na drodze postępowania konkursowego czy

przetargowego. Z przyczyn oczywistych etatowa kadra pracowników CHOK, ewentualnego OSIR i klubów sportowych nie jest w stanie animować zajęć z wielu, zwłaszcza specjalistycznych, dziedzin. Gmina może wspierać rozwój oferty kulturalnej i sportowej poprzez ściąganie z zewnątrz instruktorów czy animatorów bądź pasjonatów różnych dziedzin i udostępnianie im (np.: poprzez wynajem) pomieszczeń. Praktyka gospodarki wolnorynkowej wykazuje niezaprzeczalnie większe zaangażowanie podmiotów prywatnych nad publicznymi. Zadanie to jest ryzykowne ze względu na znaną sprzeczność pomiędzy pełnieniem zadań publicznych w dziedzinie kultury i sportu, a dążeniem do ekonomicznych zysków. Jednak odpowiedni system dotacji np.: do cen sprzedanych biletów lub do konkretnych przedsięwzięć (np.: kursy doszkalające, sekcje zainteresowań o wykwalifikowanej tematyce, itp.) umożliwiłyby z jednej strony wyzwolenie inicjatywy w duchu gospodarki wolnorynkowej, a z drugiej – zapewnienie wartościowej i nie wyłącznie komercyjnej oferty kulturalnej i sportowej.

IV.6. Karta Rodzin Wielodzietnych

Niniejsze zadanie ma przede wszystkim charakter organizacyjny. Wzorem innych gmin należy rozważyć wprowadzenie programu Karty Rodzin Wielodzietnych, który jest elementem polityki społecznej. Celem wprowadzenia programu Karty byłoby przede wszystkim:

- ułatwianie dużym rodzinom dostępności do dóbr kultury, sportu, rekreacji, służby zdrowia oraz do usług i towarów oferowanych przez jednostki organizacyjne i instytucje kultury Gminy Chocianów;
- promowanie pozytywnego wizerunku dużej rodziny;
- zwiększenie szans rozwoju dla dzieci i młodzieży wychowującej się w takiej rodzinie.

Realizacja tego programu przebiegałaby w sposób otwarty i ewolucyjny, zakładając nie tylko stałe poszerzanie kręgu podmiotów zainteresowanych uczestnictwem w programie, ale też i aktywny udział w programie rodzin zamieszkałych na terenie gminy. Udział w programie przeznaczony może być dla rodzin spełniającym łącznie następujące warunki:

- w rodzinie wychowuje się troje lub więcej dzieci w wieku do 18 roku życia lub do 25 roku życia, w przypadku gdy dziecko uczy się/studiuje lub bez ograniczenia wieku w przypadku dzieci posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności bądź całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji;
- rodzina zamieszkuje pod wspólnym adresem na terenie gminy;
- rodzice lub opiekunowie prawni rozliczają się z podatku dochodowego w gminie.

IV.7. Rozwój zasobów ludzkich i wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Gmina Chocianów zainteresowana jest pomocą organizacyjną oraz w miarę własnych kompetencji finansową dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, przede wszystkim w zakresie doradztwa oraz koordynacji działań na terenie gminy i powiatu ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich. Działania te mają służyć poprawie sytuacji osób wykluczonych, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zwiększeniu skuteczności podejmowanych działań w walce z ubóstwem poprzez wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji, w szczególności aktywizacji zawodowej. Rezultatem podejmowanych inicjatyw będzie także podniesienie zdolności do zatrudnienia, zwiększenie mobilności i aktywności społecznej mieszkańców. Pomoc skierowana będzie przede wszystkim w następującym zakresie:

- aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, biernych zawodowo i poszukujących pracy;
- podejmowanie pracy na własny rachunek, rozwój przedsiębiorczości i tworzenie przedsiębiorstw;
- aktywizacja zawodowa osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich czy wychowawczych oraz osób, które pozostawały bez zatrudnienia i sprawowały opiekę nad dziećmi;

- rozwój kompetencji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw oraz kompleksowe usługi rozwojowe odpowiadające na potrzeby przedsiębiorstw;
- zapewnienie przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej wsparcia doradczego, wsparcie outplacementowe dla pracowników zwalnianych lub zagrożonych zwolnieniem w przedsiębiorstwach przechodzących proces restrukturyzacji;
- sprzyjanie ograniczeniu ryzyka wykluczenia osób z rynku pracy z przyczyn zdrowotnych;
- stworzenie warunków do dłuższej aktywności zawodowej i zapewnienie odpowiedniej motywacji do dalszej pracy, jak również stworzenie warunków do starzenia się w dobrym zdrowiu i samodzielności;
- wsparcie osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, prowadzące przede wszystkim do zmniejszenia dysproporcji w dostępie do kształcenia zwłaszcza na terenach wiejskich i miejskich zagrożonych degradacją;
- upowszechnienie edukacji przedszkolnej szczególnie na obszarach wiejskich, gdzie jej dostępność jest ograniczona;
- pomoc uczniom zdolnym i wyróżniającym się osiągnięciami w nauce;
- pomoc dzieciom i młodzieży z trudnościami w nauce oraz o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w celu umożliwienia im integracji w ramach powszechnego systemu kształcenia, w tym zmniejszania nierówności w jakości nauczania oraz podnoszenia jej jakości.

IV.8. Poprawa wizerunku i estetyki

Na niniejsze zadanie strategiczne składa się całokształt pomniejszych działań związanych między innymi z ochroną środowiska, ochroną walorów kulturowych oraz rozbudową gminnej infrastruktury technicznej i społecznej. Wrażenia estetyczne wywierają ogromny wpływ na odwiedzających, a przede wszystkim w większym stopniu identyfikują lokalną społeczność z gminą i daną miejscowością. Gmina Chocianów wykonała już podstawowe zadanie związane z poprawą wizerunku i estetyki w postaci rewitalizacji Rynku w Chocianowie. Zakłada się, że w najbliższym czasie proces rewitalizacji obejmie kolejne rejon miasta i tereny wiejskie. Dzisiejszy obraz wybranych rejonów miasta (poza ścisłym centrum) i poszczególnych miejscowości jest jeszcze daleki od atrakcyjnych, zadbanej ośrodków miejskich czy układów ruralistycznych i negatywnie wpływa na ich zewnętrzny wizerunek. Wiele obiektów nie odpowiada charakterowi poszczególnych miejscowości, a zwłaszcza ich centralnych rejonów (między innymi: komórki, garaże, zdewastowane warsztaty, rudery, itp.). Należy wygospodarować środki na cykliczne odnawianie elewacji przy głównych ciągach komunikacyjnych w gminie, przede wszystkim w Chocianowie, a także zachęcać właścicieli do dbałości o całość nieruchomości na pozostałym obszarze. Należy to powiązać z systemem motywującym do tych działań właścicieli lub najemców nieruchomości poprzez instrumenty ekonomiczne (np.: obniżając stawki podatków od nieruchomości¹²⁸) oraz prawne (warunki umów najmu, dzierżawy lub sprzedaży). Zadanie to należy także wzbogacić o:

- kontynuację rewitalizacji parku pałacowego w Chocianowie;
- renowację pozostałej zieleni urządzonej (parki pałacowe i dworskie, aleje, trasy spacerowe);
- rewitalizację zabytków architektury (przede wszystkim zespoły pałacowe i inne obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, zwłaszcza w rejestrze zabytków);

¹²⁸ Zwolnienia w podatku od nieruchomości przewiduje ustawa z dnia 12 stycznia 1991 roku o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. 1991, nr 9, poz. 31). Zwolnione z podatku mogą być przede wszystkim grunty, budowle i budynki, które są zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej. Dodatkowo ustawa o podatkach i opłatach lokalnych daje Radom Gmin uprawnienia do wprowadzenia zwolnień przedmiotowych, a więc odnoszących się do gruntów, budynków i budowli. Przykładowo można zwolnić z podatku budynki położone na starówce czy w obrębie danej strefy konserwatorskiej, o ile właściciele odnowią fasady budynków. Rada Gminy nie może jednak zwolnić z podatku konkretnych osób lub grup podmiotów, a więc np.: Jana Kowalskiego. Podatnik taki może jedynie ubiegać się o ulgę w zapłacie podatku, a więc np.: o umorzenie zaległości podatkowej – *Gazeta Prawna, nr 180, 16 września 2011 roku.*

- uporządkowanie od podstaw bądź kontynuacja uporządkowania dolin rzecznych, zwłaszcza potoku Równik i Chocianowskiej Wody w Chocianowie oraz innych cieków przepływających przez poszczególne miejscowości, jako atrakcyjnego elementu krajobrazu w postaci lokalnych korytarzy ekologicznych;
- utworzenie zielonych ciągów spacerowych, wykorzystując do tego fragmenty zachowanych zabytkowych alei spinających poszczególne miejscowości;
- budowę i modernizację wygodnych i bezpiecznych chodników z wydzielonym pasem dla rowerów wzdłuż ciągów komunikacyjnych;
- czytelne i jednolite plansze z nazwami miejscowości i ulic (wzbogacone o herb lub logo gminy);
- ujednoczenie wizerunku przystanków komunikacji autobusowej (herb lub logo gminy, reklama walorów gminy);
- utworzenie systemu plansz przedstawiających walory gminy i danych miejscowości (wzorem plansz w rezerwacie „Czarne stawy”), wzbogaconych o plany poszczególnych miejscowości;
- instalacja znaków drogowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych informujących o walorach turystyczno – kulturowych gminy (znaki: E-10, E-11, E-12, E-12a, E-22a, E-22b, E-22c);
- modernizacja oznakowania istniejącej sieci szlaków turystycznych (pieszych i rowerowych);
- organizowanie konkursów na najładniejsze ogródki, obejścia, rejony wspólnot czy spółdzielni mieszkaniowych, itp.

IV.9. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej i rozwój oferty usługowej

Niniejsze zadanie strategiczne jest kontynuacją poprzedniego. „Miejskość” Chocianowa oraz ambicja lokalnej społeczności rodzi naturalną potrzebę funkcjonowania tętniącego życiem „centrum miasta”, zarówno w wymiarze społecznym jak i ekonomicznym. Potrzebne jest miejsce(a), gdzie skupia się życie, gdzie ludzie przychodzą się spotkać albo nawet tylko pospacerować, miejsce z którym się identyfikują. Jest to również ważne, aby na dłużej zatrzymać turystów zwiedzających miejscowe zabytki i walory krajobrazowe. Układ przestrzenny Chocianowa, a zwłaszcza jego centralnej części (Rynek i zespół pałacowy), posiada bogate tradycje historyczno – kulturowe. Obecny charakter tego obszaru nie odbiega dalece od jego historycznego pierwowzoru i charakteryzuje się wysoką jakością przestrzenną. Należy nadmienić, że układ przestrzenny całego miasta oraz wybrane obiekty objęte są prawną ochroną konserwatorską (figurują w rejestrze zabytków województwa dolnośląskiego). Jak wspomniano w poprzednim zadaniu, w ostatnich latach przeprowadzono tu szereg prac rewitalizacyjnych, dotyczących przede wszystkim odnowienia elewacji poszczególnych budynków. Celem niniejszego zadania jest kontynuacja rewitalizacji tego rejonu, przewidująca docelowo w szerszym niż obecnie zakresie usługowy charakter Rynku i jego najbliższych okolic.

Oczekiwany dalszy rozwój gminy, możliwy przede wszystkim dzięki modernizowanej infrastrukturze technicznej i społecznej, rozwojowi usług turystycznych, pozyskiwaniu inwestorów, napływowi nowych osadników, a także na ambicjach obecnej społeczności wymaga szerszej oferty usługowej. Usługi rynkowe czy inaczej komercyjne, bo o nich głównie mowa, to nie tylko mniejsze lub większe placówki handlowe o profilu spożywczym czy bankomat, ale także: gastronomiczne (kawiarnie, restauracje), rozrywkowe (np.: pub), finansowe (placówki bankowe i ubezpieczeniowe), fryzjer, kosmetyczka, salon optyczny, galeria sztuki, punkty drobnych napraw, itp. Obecna struktura usług, od kilku lat wyraźnie rozwijająca się, nadal tylko w podstawowym zakresie spełnia wciąż rosnące potrzeby i oczekiwania mieszkańców. W odczuciu wielu z nich, a zwłaszcza młodzieży i nowych osadników, obecne miasto i cała gmina to przede wszystkim miejsce do zamieszkania, dla części również pracy, czasem relaksu na łonie natury, ale nie do szeroko pojętego „życia”. Oferta usług na miarę ich oczekiwań i potrzeb znajduje się dopiero w pobliskich Polkowicach czy Lubinie bądź dopiero we Wrocławiu. Oczywiście nikt nie liczy na nowoczesną galerię handlową bądź aquapark czy multiplex w Chocianowie, ale przynajmniej na „tętniący

życiem” Rynek (restauracyjne i kawiarniane ogródki, itp.). Po dokonanej rewitalizacji Rynku tak zwane zaplecze techniczne, umożliwiające rozwój tych funkcji, już jest (np.: wyremontowane kamienice, bezpieczna przestrzeń dla pieszych dzięki ograniczeniom w ruchu pojazdów). Od Rynku, jako centrum przestrzeni publicznej, powinny odchodzić uzupełniające jego ofertę wygodne, bezpieczne i nowoczesne osie spacerowo – usługowe (deptaki), koncentrujące usługi handlowo – gastronomiczne czy kulturalno – rozrywkowe, finansowe, itp., spinające centrum z poszczególnymi osiedlami. Rolę takich osi, których zaczątek już się tworzy, pełnić mogą przede wszystkim ulice: II Armii Wojska Polskiego, Kościuszki, Żeromskiego, Kolejowa, Ratuszowa i Ogrodowa. Całość, jako spójna kompozycja funkcjonalna, byłaby przestrzenią, z której można skorzystać w porze wieczornej podczas tak zwanych „dni roboczych” oraz w weekendy i inne dni wolne od pracy. Można tam również organizować plenerowe imprezy kulturalne, wystawy miejscowych artystów, a w okresie letnim i jesiennym można zorganizować „rynek płodów leśnych” (jagody, borówki, grzyby), itp. Oczywiście wymaga to uzgodnień z właścicielami poszczególnych nieruchomości. Celem niniejszego zadania (w powiązaniu z projektami zmierzającymi do modernizacji infrastruktury technicznej oraz poprawy wizerunku i estetyki) jest także promocja miejscowości Chocianów, ukierunkowana na pozyskanie przedsiębiorców zainteresowanych rozwojem usług rynkowych. Należy podkreślić, że rozwój usług rynkowych, poza niezbędną ku temu bazą, uzależniony jest także od potencjału demograficznego danej miejscowości oraz od zasobności ekonomicznej mieszkańców, dlatego tak ważny jest rozwój lokalnego rynku pracy.

Modernizacji i nowoczesnego zagospodarowania w Chocianowie wymaga także obszar koncentrujący infrastrukturę sportową w rejonie ulicy Ratuszowej i Sportowej. Jego docelowo sportowo – rekreacyjny charakter uzupełniałby ofertę Rynku oraz parku pałacowego i wraz z zagospodarowanym miejskim odcinkiem dolin rzecznych tworzyłby szeroką, spójną kompozycję usługowo – kulturalno – rekreacyjno – wypoczynkową.

Ponadto w każdej większej miejscowości wiejskiej należy zagospodarować wolne przestrzenie, najlepiej w okolicach już funkcjonujących obiektów publicznych (boiska sportowe, świetlice wiejskie, zabytkowe parki, itp.) na miejsca spotkań lokalnej społeczności (zadaszone altany, miejsca na ognisko, ławki, oświetlenie, itp.), place zabaw dla dzieci i centra rekreacyjne dla młodzieży. Obiekty te należą do tak zwanej małej architektury i nie wymagają dużych nakładów finansowych. Na bazie tejże infrastruktury można tam również organizować lokalne plenerowe imprezy kulturalne, wystawy miejscowych artystów, itp.

Kontynuacja uporządkowania „centrum” miasta, zagospodarowanie przestrzeni publicznej w pozostałych miejscowościach oraz rozwój oferty usługowej ma także, a może przede wszystkim, wymiar niematerialny w postaci większej identyfikacji lokalnej społeczności z gminą i daną miejscowością.

IV.10. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego

Szeroko pojęte bezpieczeństwo publiczne determinuje wiele czynników. Wpływ na bezpieczeństwo publiczne mają między innymi służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo bezpośrednie, mienia, drogowe, przeciwpożarowe, przeciwpowodziowe, sanitarne, itp. Bezpieczeństwo publiczne to także bezpieczeństwo komunikacyjne, związane między innymi z odpowiednimi standardami dróg (nawierzchnia, organizacja ruchu, itp.) i ich najbliższego otoczenia (pobocza, rowy odwadniające, chodniki, oświetlenie).

W opinii wielu mieszkańców, a także stosownych służb (Policja) pojawiają się problemy dotyczące bezpieczeństwa publicznego, a zwłaszcza zachowań wybranych grup w porze nocnej oraz niedostatecznej ochrony mienia zarówno prywatnego jak i publicznego. Powodem takiego stanu jest między innymi niewystarczający zasób kadrowy funkcjonariuszy oraz braki w wyposażeniu technicznym. Rozwiązanie tego

problemu ma więc przede wszystkim charakter organizacyjny. Należy podjąć negocjacje pomiędzy Urzędem Miasta i Gminy, lokalnym Posterunkiem Policji oraz Komendą Powiatową Policji w Polkowicach, prowadzące do uzyskania większej motywacji i szerszego źródła środków niezbędnych dla satysfakcjonującej społeczność wypełniania obowiązków (np.: wsparcie finansowe na dodatkową służbę patrolową), służących zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, zwłaszcza uzasadnionych lokalnymi potrzebami. Z zadaniem tym wiąże się także ewentualna rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego, obejmującego obiekty użyteczności publicznej oraz wybrane rejony miasta i gminy. Bardzo ważne jest także wdrożenie programów profilaktycznych, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, we współpracy z Policją. Reorganizacji wymaga także system znaków drogowych w wybranych rejonach miasta, udrażniający ruch pojazdów (np.: reorganizacja systemu miejsc parkingowych).

W zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego planuje się modernizację remiz Ochotniczych Straży Pożarnych.

IV.11. Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe

Gmina Chocianów ze względu na swoje położenie geograficzne jest potencjalnie atrakcyjnym miejscem pod względem osadnictwa i wiąże się duże nadzieje z jego rozwojem. Wynika to przede wszystkim z bliskiej odległości do większych, bogatych aglomeracji miejskich, których mieszkańcy wybierają tereny wiejskie jako miejsce zamieszkania. Oczekiwany plan rozwoju, a przede wszystkim budowa sieci kanalizacyjnej, rozwój sieci gazowej, poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej, a także rozwój usług publicznych i rynkowych, nastawiony jest również na dalszy napływ nowych osadników. Należy więc promować tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe. Jednocześnie, na etapie aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wskazane jest prowadzenie wyważonej polityki w zakresie wyznaczania miejsc pod budownictwo mieszkaniowe. Nadmierne nasycenie zabudową mieszkaniową poszczególnych jednostek osadniczych może skutkować brakiem zainteresowania ze strony potencjalnych osadników. Za jednostki rozwojowe w gminie Chocianów uznać należy miejscowości największe i zarazem koncentrujące już wykształcone funkcje usługowe. Poza miastem są to przede wszystkim wsie Chocianowiec i Trzebnice. Popytem na budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne od kilkunastu lat cieszą się przede wszystkim miejscowości położone najbliżej Lubina i Polkowic (Brunów, Parchów, Pogorzelska, Szklary Dolne). Popytem na budownictwo mieszkaniowe, w tym rezydencjonalne, a także letniskowe cieszą się miejscowości położone w bezpośrednim pobliżu kompleksów leśnych, w tym te najmniejsze (Jabłonów, Michałów, Trzmielów). Pozostałe miejscowości (Ogrodzisko, Raków, Żabice) charakteryzują się zdecydowanie mniejszym zainteresowaniem w kontekście realizacji nowych obiektów mieszkaniowych ze względu na fizjografię terenu (np.: trudności z rozwojem funkcji rolniczych, itp.) oraz z powodu niedostatku infrastruktury technicznej i społecznej. Jednakże powinno się je promować w kontekście budownictwa mieszkaniowo – usługowego (turystyka) oraz letniskowego.

Podczas prac nad aktualizacją miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy umiejętnie zaplanować lokalizację atrakcyjnych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe także dla bardziej wymagających osadników (rezydencje). Zakładając, że tereny te będą charakteryzowały się atrakcyjnym położeniem np.: odpowiednio większy areal działki, słoneczna ekspozycja, bliskość terenów leśnych, itp., to cena takich działek może kilkakrotnie przekraczać przeciętną wartość występującą w gminie za m² gruntu pod budownictwo mieszkaniowe. Korzyści wynikające z faktu osiedlenia się na terenie gminy osób zamożnych nie ograniczają się tylko do większych wpływów z podatków lokalnych. Grupa takich obywateli może zwiększyć pulę rodzimego kapitału, której część zainwestuje na terenie gminy. Zamożni mieszkańcy stwarzają większy popyt na miejscowe usługi. Mogą oni także rozreklamować walory gminy Chocianów wśród innych przedsiębiorców. Informacje o zasobie tego typu terenów należy włączyć do programu promocji gminy.

Ważnym aspektem niniejszego zadania jest również kwestia uzbrojenia terenów przewidzianych pod budownictwo mieszkaniowe w podstawową infrastrukturę techniczną (energia elektryczna, woda, kanalizacja, gaz, transport i komunikacja).

IV.12. Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej.

Podczas prac Zespołu Liderów Lokalnych ds. Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020 nad analizą SWOT pojawiały się bardzo często stwierdzenia dotyczące małej aktywności zarówno społecznej jak i gospodarczej miejscowego społeczeństwa, brak zainteresowania przez mieszkańców i przedsiębiorców działaniami realizowanymi przez Urząd Miasta i Gminy, postępującego zrezygnowania wśród osób bezrobotnych, barier mentalnych, itp. Z drugiej strony część społeczności zainteresowana „życiem” Gminy oceniała obecny kontakt pomiędzy Urzędem a lokalną społecznością jako wymagający dalszego rozwoju. W celu przezwyciężenia tych barier należy podjąć działania organizacyjne.

Na szczeblu lokalnym (np.: osobno miasto i poszczególne sołectwa) powinny zawiązać się zespoły monitorujące i konsultujące politykę Urzędu Miasta i Gminy w stosunku do danej miejscowości jak i oceniające realizację ich postulatów i oczekiwań przez Urząd. Kształt każdej grupy powinien być reprezentatywny w stosunku do danej społeczności i mógłby być powoływany np.: przez Radę Sołecką. Pomóc w tym mogłyby także przedstawiciele lokalnych fundacji i stowarzyszeń. Wskazane byłoby aby przedstawiciele poszczególnych zespołów uczestniczyli w posiedzeniach komisji Rady Miejskiej i grupy monitorującej *Strategię Rozwoju*, szczególnie na etapie opracowywania Wieloletniej Prognozy Finansowej. Postuluje się także wdrożenie w najbliższych latach tak zwanego budżetu obywatelskiego.

W ramach prac nad niniejszą *Strategią* uczestniczyła także grupa lokalnej młodzieży w wieku od 14 do 17 lat. Propozycja włączenia grupy młodzieżowej, obejmującej uczniów tu zamieszkałych, w proces tworzenia dokumentu o charakterze strategicznym miała przede wszystkim na celu urozmaicenie i wzbogacenie tego procesu oraz „wysłuchanie” się w głos młodzieży, dla której ten dokument jest również tworzony. Wszak to oni już za kilka czy kilkanaście lat będą jego podstawowym beneficjentem. Efekty spotkania z grupą młodzieżową były nadplanowo zdumiewające w pozytywnym (kreatywnym) tego słowa znaczeniu. Nie mówiąc już o poczuciu dumy czy zaszczytu wśród młodzieży, że zwrócono się do nich z taką propozycją. Młodzież przedstawiła wiele ciekawych propozycji, które zostały ujęte w niniejszej *Strategii*. Jedną z nich, w zakresie aktywizacji społecznej, jest sformalizowanie udziału młodzieży w dalszym procesie rozwoju gminy. W związku z powyższym postuluje się utworzenie stosownego gremium w postaci Młodzieżowej Rady Gminy.

Ważnym etapem prac nad tworzeniem niniejszego dokumentu jest opracowanie zasad monitorowania realizacji *Strategii Rozwoju*. Monitoring jest podstawą ewentualnej aktualizacji *Strategii* i powinien obejmować organizacje oraz instytucje zarówno publiczne jak i prywatne. Poświęcony temu został osobny rozdział.

8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.

8. 1. Potencjalne źródła finansowania.

Zadania realizowane w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020* mogą być finansowane z różnych źródeł. W polskim systemie finansowym są to źródła **wewnętrzne i zewnętrzne**. Źródła wewnętrzne oznaczają środki pochodzące z terenu gminy od podmiotów gospodarczych, budżetu lokalnego czy od mieszkańców. Natomiast źródła zewnętrzne to środki pochodzące od podmiotów funkcjonujących poza terenem gminy lub umiejscowionych organizacyjnie poza gminą.

Źródła wewnętrzne i zewnętrzne generować mogą środki o charakterze bezzwrotnym (np.: dotacje, subwencje, darowizny, itp.) oraz zwrotnym (np.: kredyty czy pożyczki), a także mogą mieć charakter źródeł generujących środki w sposób stabilny i systematyczny, co do terminu i wielkości lub zmienny i dyskrecjonalny, z punktu widzenia czasu ich kreacji i wielkości tych środków. Cechy te mają istotne znaczenie dla sposobu realizacji poszczególnych przedsięwzięć w ramach *Strategii Rozwoju*. Decydują bowiem o zakresie tych przedsięwzięć, tempie realizacji i całkowitych kosztach wykonania poszczególnych zadań, a w niektórych przypadkach o skuteczności.

TABELA 150: Podział środków finansujących programy strategiczne.

Środki lokalne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ bezzwrotne jednorazowe (dotacje z budżetu gminy); ➤ bezzwrotne systematyczne (pozycja budżetu gminy); ➤ zwrotne jednorazowe (obligacje gminne).
Środki krajowe	<ul style="list-style-type: none"> ➤ bezzwrotne jednorazowe (dotacje celowe); ➤ bezzwrotne systematyczne (subwencje); ➤ zwrotne jednorazowe (kredyty i pożyczki bankowe).
Środki zagraniczne	<ul style="list-style-type: none"> ➤ bezzwrotne jednorazowe (środki pomocowe); ➤ zwrotne jednorazowe (środki z linii kredytowych).

Źródło: Opracowanie własne.

Środki lokalne posiadają tą podstawową zaletę, że są narzędziem mobilizacji społeczności lokalnej, zmuszają do racjonalnego ich wykorzystania i podnoszą ich efektywność. Wady związane są ze zwrotnością lub bezzwrotnością. W przypadku środków zwrotnych niezbędne jest określenie źródła, z którego będą one zwracane, często wraz z odsetkami (kuponami). Wadą zewnętrznych środków bezzwrotnych jest ich niskie oddziaływanie motywujące w kierunku efektywnego wykorzystania. Środki krajowe charakteryzują się mniejszą dostępnością i często, w przypadku środków bezzwrotnych, niższą kontrolą efektywności wykorzystania. Dotyczy to zwłaszcza środków publicznych. W przypadku środków zagranicznych są one z reguły połączone z koniecznością wyasygnowania środków własnych.

Podstawowe rodzaje środków finansowych, które mogą być wykorzystane przy realizacji zadań *Strategii Rozwoju* można zestawić następująco:

- środki własne podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw) istniejących na terenie gminy;
- środki własne podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw) spoza terenu gminy, krajowych i zagranicznych;
- środki budżetowe z budżetu gminnego, pozyskane w formie racjonalizacji wydatków budżetowych (oszczędności) lub w drodze zaplanowanych wydatków budżetowych;

- środki budżetowe z budżetów powiatowych i wojewódzkich;
- środki rządowe z budżetu centralnego i budżetu wojewody;
- środki pochodzące z Unii Europejskiej;
- środki celowe funduszy ekologicznych (np.: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej);
- środki pochodzące z fundacji ekologicznych;
- środki pochodzące z pomocy zagranicznej (w tym ekokonwersji długów zagranicznych Polski);
- środki finansowe pochodzące z zagranicznych linii kredytowych;
- środki z banków komercyjnych;
- środki funduszy inwestycyjnych;
- środki towarzystw leasingowych;
- środki pochodzące z operacji na rynkach kapitałowych lub oprocentowania depozytów bankowych;
- środki pochodzące z budżetów gospodarstw domowych;
- środki pochodzące z samoopodatkowania się społeczności lokalnych;
- środki pochodzące z emisji obligacji komunalnych;
- środki pochodzące z darowizn, specjalnych emisji znaczków i innych wydawnictw;
- środki pochodzące z zasobów finansowych towarzystw ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych;
- środki pochodzące z emisji tzw. obligacji ekologicznych (*cat bonds*);
- środki generowane przez system opłat lokalnych (klimatycznych) za korzystanie ze środowiska przyrodniczego.

Z drugiej strony formy finansowania inwestycji proekologicznych dostępne na rynku można podzielić na:

- zobowiązania finansowe:
 - kredyty;
 - pożyczki;
 - obligacje;
 - leasing;
- udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach;
- dotacje – środki bezzwrotne.

Formy te występują czasami łącznie (np.: dotacje do spłaty odsetek od kredytów bankowych lub pożyczki preferencyjne). Wśród zobowiązań finansowych najbardziej rozpowszechnione są preferencyjne pożyczki przez celowe fundusze ekologiczne oraz Bank Ochrony Środowiska. Obligacje i leasing są formami, które wymagają większego doświadczenia i umiejętności ze strony podmiotu realizującego przedsięwzięcie proekologiczne. Istotną cechą tej formy jest dopasowywanie oferty do lokalnych warunków, które umożliwiają sterowanie strumieniami finansowymi odpowiednio do możliwości i potrzeb klienta. Udziały kapitałowe są nową i rozwijającą się wraz z sektorem bankowym formą finansowania inwestycji ekologicznych. Angażowanie kapitału w finansowaniu inwestycji jest dokonywane na zasadach komercyjnych i najczęściej jest stosowane w prywatyzacji mienia komunalnego (zwłaszcza przy komunalnych oczyszczalniach ścieków, zakładach uzdatniania wody pitnej czy komunalnych wysypiskach odpadów). Dotacje (bezzwrotne formy finansowania) stanowią tradycyjną i bardzo poszukiwaną przez inwestorów formę finansowania przedsięwzięć proekologicznych. W praktyce stosuje się je coraz rzadziej, ponieważ zdaniem przedstawicieli życia gospodarczego tworzą one sytuację nierównego traktowania podmiotów gospodarczych. Nadal wykorzystuje się je często do katalizowania strumienia preferencyjnych pożyczek, które są połączeniem dotacji i kredytów. Najczęściej korzystają z tego instrumentu celowe fundusze ekologiczne, a także fundacje ekologiczne. Te ostatnie czynią to z reguły w postaci

uruchamianych w bankach komercyjnych liniach kredytowych z dopłatami do odsetek, które obniżają stopy oprocentowania tych kredytów.

8. 2. Ogólne zasady doboru środków finansowych.

W trakcie doboru środków finansowych należy pamiętać o przestrzeganiu kilku podstawowych zasad. **Pierwsza** wiąże się z koniecznością dokładnej oceny wad i zalet poszczególnych potencjalnych źródeł. Ocena ta musi charakteryzować się wysoką rzetelnością i bezstronnością, co implikuje, że najlepiej aby była ona wykonywana przez niezależnych ekspertów.

Druga zasada dotyczy oceny dostępności i ryzykowności poszczególnych źródeł. Ocena taka jest istotna zwłaszcza z punktu widzenia skuteczności realizacji danego przedsięwzięcia oraz jego całkowitych kosztów.

Trzecia zasada wiąże się z koniecznością wykorzystania przy przygotowywaniu finansowego wsparcia poszczególnych inżynierii finansowej i montażu finansowego. Według popularnej definicji „*inżynieria finansowa to umiejętność projektowania, konstruowania i wdrażania innowacji finansowych w dziedzinie nowoczesnego zarządzania finansami, umożliwiająca optymalny wybór metod finansowania działalności i efektywne zarządzanie ryzykiem, silnie wsparta przez zaawansowane metody wyceny instrumentów pochodnych i modelowania ryzyka, a także przez nowoczesną technologię informatyczną*”.¹²⁹ Tak rozumiana inżynieria finansowa, której źródła wywodzą się z rynków kapitałowych, znajduje swoje zastosowanie przy tych wszystkich przedsięwzięciach, które wymagają określenia poziomu ich ryzyka, źródeł finansowania i ryzyka oraz kosztów wykorzystania tych źródeł. Znajduje zatem zastosowanie także przy finansowaniu inwestycji. Optymalny wybór metody finansowania danej inwestycji powinien skupiać się przede wszystkim na maksymalnym obniżeniu kosztów finansowania działalności inwestycyjnej, przy danym założonym poziomie ryzyka ich wykorzystania lub na minimalizacji ryzyka, przy danym założonym poziomie kosztów wykorzystania tych źródeł finansowania. Pomimo swego miejsca i znaczenia rynek finansowy nie jest w pełni znany i zrozumiały dla potencjalnych klientów. Wielość form, źródeł i procedur stosowanych w jego ramach wymaga dobrej orientacji w celu podjęcia właściwej decyzji finansowej. Panuje powszechne przekonanie, że zapotrzebowanie na środki finansowe na inwestycje prorozwojowe znacznie przewyższa dostępne ich zasoby (podaż). Tymczasem wiele uruchomionych w ostatnich latach linii kredytowych nie zostało wykorzystanych z uwagi na brak dobrze przygotowanych projektów inwestycyjnych. Zapotrzebowanie na środki finansowe jest zależne od kosztu pozyskania tych środków. Popyt na „tani pieniądz” będzie zawsze duży. Im wyższy koszt kredytów oraz im trudniejsze do spełnienia warunki uzyskania tych środków, tym mniej będzie chętnych na ich wykorzystanie. Dostęp do kapitału inwestycyjnego oraz koszt jego pozyskania często przesądzają o powodzeniu lub klęsce projektów inwestycyjnych. Na ogół trudno jest sfinansować całość inwestycji z jednego źródła (np.: z jednego funduszu lub jednego banku) lub za pomocą jednego instrumentu (np.: tylko dotacji czy kredytu). Jednocześnie nie należy rozpoczynać inwestycji jeżeli całość zapotrzebowania na nakłady inwestycyjne nie zostaną zbilansowane źródłami finansowymi, czyli jeżeli nie jest zamknięty montaż finansowy. Wyszukiwanie i łączenie wielu różnych źródeł i form finansowania danej inwestycji jest dziedziną inżynierii finansowej. Podmioty przygotowujące się do realizacji inwestycji muszą skrupulatnie obserwować rynek finansowy, aby odpowiednio do swoich planów inwestycyjnych i własnych możliwości finansowych dobrać źródła i formy finansowania realizowanych przez siebie inwestycji. Z trzecią zasadą i wykorzystaniem inżynierii finansowej łączy się potrzeba precyzyjnego opracowania harmonogramów realizacji poszczególnych celów strategicznych, celów pośrednich i zadań strategicznych. Harmonogramy takie są ściśle skorelowane z zakresem,

¹²⁹ Tarczyński W., Zwolanowski M., Inżynieria finansowa. Instrumentarium. Strategie. Zarządzanie ryzykiem. Strategie inwestowania. Ryzyko inwestowania., Warszawa 1999.

rodzajami i sposobami wykorzystanie poszczególnych źródeł finansowania i bezinwestycyjnego wsparcia przedsięwzięć.

Po czwarte przy doborze środków warunkujących i wspierających przedsięwzięcia w ramach *Strategii Rozwoju*, jak również Wieloletniej Prognozy Finansowej należy również pamiętać o możliwościach wykorzystania wsparcia niefinansowego. Chodzi przede wszystkim o takie formy jak:

- pomoc bezinwestycyjna z gmin partnerskich;
- wsparcie rzeczowe w różnej postaci;
- wkład pracy własnej mieszkańców gminy.

Przedsięwzięcia bezinwestycyjne mogą być, w warunkach niedostatku dostępnych źródeł finansowych, bardzo interesującym uzupełnieniem realizacji zadań. Są także wyrazem bezpośredniego zaangażowania mieszkańców gminy w realizację *Strategii*, a później również Wieloletniej Prognozy Finansowej.

8. 3. Rozmiary i uwarunkowania źródeł finansowych.

Wdrożenie niniejszej *Strategii Rozwoju* będzie możliwe dzięki stworzeniu sprawnego systemu finansowania ochrony środowiska. Podstawowymi źródłami finansowania działań proekologicznych są: fundusze ekologiczne, fundacje i programy pomocowe czy własne środki inwestorów. Podstawę tego systemu tworzą natomiast **fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej** czyli:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

Gromadzą one wpływy z opłat płaconych za korzystanie ze środowiska i jego zasobów przez podmioty gospodarcze (opłaty za emisję zanieczyszczeń do powietrza, zrzut ścieków, składowanie odpadów) oraz kar nakładanych za ponadnormatywne zanieczyszczanie środowiska.

Środki własne podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw) będą mogły być uruchomione tylko wówczas, gdy dane przedsięwzięcie jest rentowne ekonomicznie, czyli gwarantuje nadwyżkę przychodów nad kosztami.

Środki finansowe z budżetu gminnego stanowią najbardziej elastyczne źródło finansowania przedsięwzięć, o najszerszym zakresie stosowania.

Środki budżetowe z budżetów powiatowych i wojewódzkich mogą być praktycznie wykorzystywane tylko do takich przedsięwzięć, które mają znaczenie ponadgminne lub są szczególnie ważne dla obszarów problemowych. Na wsparcie ze **środków budżetu centralnego lub wojewody** mogą liczyć tylko te przedsięwzięcia, które mają strategiczne znaczenie dla gospodarki kraju lub regionu (inwestycje centralne).

Środki celowych funduszy ekologicznych mogą być wykorzystane przy realizacji przedsięwzięć proekologicznych według przygotowanych projektów, które uzyskały akceptację merytoryczną i spełniają warunki formalne. Biorąc pod uwagę, że większość zadań przedstawionych w ramach niniejszej *Strategii Rozwoju* ma taki charakter, możliwość wsparcia ich środkami funduszy jest istotnym źródłem.

Ta sama uwaga dotyczy **środków pochodzących z fundacji ekologicznych i ekokonwersji**. Fundacje istniejące w Polsce, dają również pewne możliwości dla wsparcia finansowego określonych przedsięwzięć. Zgromadzenie odpowiednich informacji w tym zakresie nie jest zadaniem łatwym, ponieważ nie istnieje w naszym kraju żaden ośrodek, który koordynowałby napływ tych środków, lub nawet zbierał odpowiednie informacje.

Środki finansowe pochodzące z zagranicznych linii kredytowych są w chwili obecnej mniej ważnym źródłem wsparcia realizacji lokalnych inwestycji. Należy jednak pamiętać, że są to środki zwrotne i z reguły przeznaczone na realizację zadań celowych (na przykład wsparcia rozwoju infrastruktury lub przekształceń strukturalnych).

Środki bankowe, przyjmujące postać kredytów i pożyczek komercyjnych są dostępnym lecz kosztownym wsparciem przedsięwzięć inwestycyjnych. Oznacza to, że należy je wykorzystywać tylko w sytuacjach koniecznych, zwłaszcza przy finalizacji przedsięwzięć.

Środki pochodzące z funduszy inwestycyjnych wymagają od organów samorządu terytorialnego stworzenia określonych zachęcających warunków do sprowadzenia takich środków. Podobna sytuacja dotyczy **środków z towarzystw leasingowych**.

W przypadku dysponowania przez gminę nadwyżkami środków finansowych w pewnych okresach mogą one być lokowane na **rynkach kapitałowych** lub na **depozytach bankowych**. Pierwszy sposób pozwala przy sprzyjających okolicznościach i umiejętnościach uzyskać większe nadwyżkowe środki. Jest jednak bardziej ryzykowny. Lokaty bankowe, mniej dochodowe, są jednak znacznie bezpieczniejsze.

Środki pochodzące z budżetów gospodarstw domowych mogą stanowić ważny element wsparcia zadań zapisanych w *Strategii Rozwoju* pod warunkiem zaangażowania mieszkańców w poszczególne przedsięwzięcia i posiadania przez nich odpowiednich nadwyżek finansowych (oszczędności).

Podobna uwaga dotyczy **środków pochodzących z samoopodatkowania się społeczności lokalnych**. Wymaga ono jednak przeprowadzenia referendum i pozytywnej decyzji mieszkańców.

Bardziej atrakcyjna może być **emisja obligacji komunalnych** lub **emisja obligacji ekologicznych**. Ich zaletą jest możliwość pozyskania dość znacznych środków w przypadku odpowiednio wysokiego oprocentowania, wadą natomiast konieczność zwrotu wraz z odsetkami. Środki z obligacji komunalnych mogą być zastosowane do szerszej gamy przedsięwzięć, natomiast z obligacji ekologicznych tylko na działania proekologiczne.

Środki pochodzące z zasobów finansowych towarzystw ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych mogą być wykorzystane do przedsięwzięć, w efekcie których spodziewać się można zmniejszenia wysokości wypłacanych odszkodowań (na przykład popowodziowych czy powypadkowych).

Znacznie mniejszą rolę posiadają **środki generowane przez system opłat lokalnych (na przykład klimatycznych)** za korzystanie z walorów środowiska przyrodniczego oraz **środki okazjonalne, pochodzące z darowizn, specjalnych emisji znaczków czy innych wydawnictw**.

Obecnie podstawowym źródłem finansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska i szeroko pojętym rozwojem, w tym również tak zwanego kapitału ludzkiego, są **środki pochodzące z Unii Europejskiej**. Należy jednak pamiętać, że instytucje Unii Europejskiej stawiają określone wymagania merytoryczne (wysoka jakość), formalne (kompletna dokumentacja) oraz finansowe (własny wkład) przed składanymi projektami.

8. 4. Podstawowe źródła finansowania.

Zdecydowana większość zadań ujętych w niniejszej *Strategii Rozwoju* będzie współfinansowana ze środków **Unii Europejskiej**. Realia podziału środków z budżetu unijnego 2014 – 2020 przeznaczonego dla Polski oraz charakterystyka planowanych przedsięwzięć na terenie gminy Chocianów umożliwiają skorzystanie z dwóch zasadniczych źródeł finansowania (niezależnie od tego kto będzie podmiotem odpowiedzialnym za realizację i beneficjentem danego zadania):

- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020 (RPO WD 2014 – 2020)* – opracowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego;
- *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014 – 2020)* – opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Należy nadmienić, że na obecnym etapie (marzec 2014 roku) są to tylko projekty ww. dokumentów. Ponadto horyzont czasowy realizacji wielu zadań ujętych w niniejszej *Strategii Rozwoju* wybiega poza okres kontraktowania oraz rozliczeń inwestycji możliwych do sfinansowania w ramach budżetu unijnego na lata 2014 – 2020, a tym samym będzie opierał się również na nieznanym jeszcze budżecie po 2020 roku.

8.4.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020 o budżecie przekraczającym 9 mld PLN będzie istotnym źródłem finansowania przedsięwzięć infrastrukturalnych i działań społecznych w regionie dolnośląskim. Efektem realizacji programu będzie między innymi wzrost konkurencyjności i innowacyjności dolnośląskich przedsiębiorstw, rozwój infrastruktury transportowej, społecznej i gospodarczej a także tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego w regionie. Inwestycje, które będą wspierane w ramach *RPO WD 2014 – 2020* przyczynią się do podniesienia jakości życia każdego z mieszkańców regionu. Zasadnicze znaczenie dla gminy Chocianów, niezależnie od typu beneficjenta, mają następujące osie i priorytety (projekt *RPO WD 2014 – 2020* z II 2014 roku):

Oś priorytetowa I – „**Przedsiębiorstwa i innowacje**”:

- Priorytet inwestycyjny 1.2. „*Innowacyjne przedsiębiorstwa*”;
- Priorytet inwestycyjny 1.3. „*Rozwój przedsiębiorczości*”;
- Priorytet inwestycyjny 1.4. „*Internacjonalizacja przedsiębiorstw*”;
- Priorytet inwestycyjny 1.5. „*Rozwój produktów i usług w MŚP*”.

Oś priorytetowa II – „**Technologie informacyjno – komunikacyjne**”:

- Priorytet inwestycyjny 2.1. „*E-usługi publiczne*”.

Oś priorytetowa III – „**Gospodarka niskoemisyjna**”:

- Priorytet inwestycyjny 3.1. „*Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych*”;
- Priorytet inwestycyjny 3.2. „*Efektywność energetyczna i użycie OZE w przedsiębiorstwach*”;
- Priorytet inwestycyjny 3.3. „*Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym*”;
- Priorytet inwestycyjny 3.4. „*Wdrażanie strategii niskoemisyjnych*”;
- Priorytet inwestycyjny 3.5. „*Wysokosprawna kogeneracja*”.

Oś priorytetowa IV – „**Środowisko i zasoby**”:

- Priorytet inwestycyjny 4.1. „Gospodarka odpadami”;
- Priorytet inwestycyjny 4.2. „Gospodarka wodno – ściekowa”;
- Priorytet inwestycyjny 4.3. „Dziedzictwo kulturowe”;
- Priorytet inwestycyjny 4.4. „Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych”;
- Priorytet inwestycyjny 4.5. „Bezpieczeństwo”.

Oś priorytetowa V – „**Transport**”:

- Priorytet inwestycyjny 5.1. „Drogowa dostępność transportowa”;
- Priorytet inwestycyjny 5.2. „System transportu kolejowego”.

Oś priorytetowa VI – „**Infrastruktura spójności społecznej**”:

- Priorytet inwestycyjny 6.1. „Inwestycje w infrastrukturę społeczną”;
- Priorytet inwestycyjny 6.2. „Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną”.

Oś priorytetowa VII – „**Infrastruktura edukacyjna**”:

- Priorytet inwestycyjny 7.1. „Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną”;
- Priorytet inwestycyjny 7.2. „Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową”.

Oś priorytetowa VIII – „**Rynek pracy**”:

- Priorytet inwestycyjny 8.1. „Zapewnianie dostępu do zatrudnienia”;
- Priorytet inwestycyjny 8.2. „Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy”;
- Priorytet inwestycyjny 8.3. „Godzenie życia zawodowego i prywatnego”;
- Priorytet inwestycyjny 8.4. „Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian”;
- Priorytet inwestycyjny 8.5. „Aktywne i zdrowe starzenie się”.

Oś priorytetowa IX – „**Włączenie społeczne**”:

- Priorytet inwestycyjny 9.1. „Aktywna integracja”;
- Priorytet inwestycyjny 9.2. „Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych”;
- Priorytet inwestycyjny 9.3. „Wspieranie gospodarki społecznej”.

Oś priorytetowa X – „**Edukacja**”:

- Priorytet inwestycyjny 10.1. „Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i gimnazjalnej”;
- Priorytet inwestycyjny 10.2. „Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości kształcenia ponadgimnazjalnego”;
- Priorytet inwestycyjny 10.4. „Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy”.

8.4.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

W perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020 publiczne wsparcie finansowe adresowane do polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich ukierunkowane będzie na realizację celów określonych w *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybnictwa*¹³⁰ oraz celów sformułowanych w dokumentach i przepisach UE odnoszących się do polityki rozwoju obszarów wiejskich¹³¹. Celem *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020* będzie poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Działania podejmowane w ramach *PROW 2014 – 2020* będą komplementarne do działań prowadzonych w ramach innych programów operacyjnych na poziomie krajowym i regionalnym. Zasadnicze znaczenie dla gminy Chocianów, w zakresie zgodnym z niniejszą *Strategią Rozwoju*, mają następujące działania (projekt *PROW* ze I 2014 roku, po znaku „–” wskazani są beneficjenci poszczególnych działań):

- Działanie 6.4. „**Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych**”:
 - poddziałanie 6.4.1. „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości żywności” – rolnik;
 - poddziałanie 6.4.2. „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych” – podmiot złożony z co najmniej 2 producentów.
- Działanie 6.5. „**Inwestycje w środki trwałe**”:
 - poddziałanie 6.5.1. „Modernizacja gospodarstw rolnych” – rolnik lub grupa rolników;
 - poddziałanie 6.5.2. „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” – osoby fizyczne i prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej;
 - poddziałanie 6.5.3. „Scalanie gruntów” – Starosta.
- Działanie 6.6. „**Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych**”:
 - poddziałanie 6.6.1. „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” – rolnik lub grupa rolników;
 - poddziałanie 6.6.2. „Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof” – rolnik.
- Działanie 6.7. „**Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej**”:
 - poddziałanie 6.7.1. „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (Premie dla młodych rolników)” – młody rolnik;
 - poddziałanie 6.7.2. „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich (Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej)” – osoba fizyczna;
 - poddziałanie 6.7.3. „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (Restrukturyzacja małych gospodarstw)” – rolnik;
 - poddziałanie 6.7.4. „Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych” – osoby fizyczne i prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.
- Działanie 6.8. „**Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich**”:
 - poddziałanie 6.8.1. „Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości

¹³⁰ Uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 roku w sprawie przyjęcia *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybnictwa* na lata 2012 – 2020, Monitor Polski z 09 listopada 2012 roku, poz. 839.

¹³¹ W szczególności Rozporządzenie Parlamentu i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zwane dalej rozporządzeniem EFRROW.

- przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno – gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej” – gmina, instytucja kultury której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub inny związek wyznaniowy;*
- poddziałanie 6.8.2. „*Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury*” – gmina, instytucja kultury której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, powiat lub związki gmin i powiatów.
 - Działanie 6.9. „***Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów***”:
 - poddziałanie 6.9.1. „*Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*” – rolnik, gmina.
 - Działanie 6.10. „***Tworzenie grup i organizacji producentów***”:
 - poddziałanie 6.10.1. „*Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym*” – grupy producentów rolnych.
 - Działanie 6.11. „***Działania rolno – środowiskowo – klimatyczne***”:
 - poddziałanie 6.11.1. „*Płatności w ramach zobowiązań rolno – środowisko – klimatycznych*” – rolnik lub grupa rolników;
 - poddziałanie 6.11.2. „*Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie*” – rolnik lub grupa rolników.
 - Działanie 6.12. „***Rolnictwo ekologiczne***”:
 - poddziałanie 6.12.1. „*Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne*” – rolnik lub grupa rolników;
 - poddziałanie 6.12.2. „*Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego*” – rolnik lub grupa rolników.
 - Działanie 6.13. „***Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub z innymi szczególnymi ograniczeniami***” – rolnik.
 - Działanie 6.14. „***Współpraca***”:
 - poddziałanie 6.14.1. „*Wsparcie na rzecz rozwoju nowych produktów, praktyk, procesów i technologii w sektorze rolno-spożywczym poprzez współpracę w ramach grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI)*” – grupy operacyjne na rzecz innowacji zrzeszające podmioty współpracujące w rolnictwie i łańcuchu żywnościowym lub leśnictwie.
 - Działanie 6.15. „***Leader***”:
 - poddziałanie 6.15.1. „*Wsparcie przygotowawcze*” – stowarzyszenie, fundacja lub związek stowarzyszeń;
 - poddziałanie 6.15.2. „*Realizacja operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju*” – osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej;
 - poddziałanie 6.15.3. „*Wdrażanie projektów współpracy*” – LGD;
 - poddziałanie 6.15.4. „*Koszty bieżące*” – LGD;
 - poddziałanie 6.15.5. „*Aktywizacja*” – LGD.

8. 5. Propozycje finansowania zadań strategicznych.TABELA 151: Gmina Chocianów – propozycja podstawowych źródeł finansowania zadań strategicznych ujętych w *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020*.

Nr zadania	Nazwa zadania	Źródło finansowania	Jednostka odpowiedzialna
1	2	3	4
I.1.	Modernizacja i rozbudowa dróg	Budżet Województwa Budżet Powiatu Budżet Gminy Unia Europejska	DSDiK Wrocław ¹³² Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy
I.2.	Rozwój sieci tras rowerowych	Budżet Województwa Budżet Powiatu Budżet Gminy Unia Europejska	DSDiK Wrocław Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy
I.3.	Rozwój oferty połączeń komunikacyjnych	Przewoźnik komercyjny Budżet Gminy Unia Europejska	Przewoźnik komercyjny Urząd Miasta i Gminy
I.4.	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury służącej komunikacji	Przewoźnik komercyjny Budżet Gminy Unia Europejska	Przewoźnik komercyjny Urząd Miasta i Gminy
I.5.	Rozwiązanie problemów gospodarki wodno – ściekowej	Budżet Gminy Właściciele obiektów Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów
I.6.	Rozbudowa rozdzielczej sieci gazowej	Dostawca medium Właściciele obiektów	Dostawca medium Właściciele obiektów
I.7.	Eliminacja niskiej emisji i rozwój energetyki na bazie odnawialnych źródeł energii	Budżet Gminy Właściciele obiektów Inwestorzy FOŚiGW ¹³³ Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów Inwestorzy
I.8.	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Budżet Gminy Odbiorcy odpadów	Urząd Miasta i Gminy Odbiorcy odpadów
I.9.	Modernizacja urządzeń melioracyjnych	Budżet Województwa Właściciele gruntów Unia Europejska	DZMiUW ¹³⁴ Właściciele gruntów
I.10.	Uzupełnienie oświetlenia ulicznego	Budżet Województwa Budżet Powiatu Budżet Gminy Właściciele obiektów	DSDiK Wrocław Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów

¹³² Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu.¹³³ Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.¹³⁴ Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych.

1	2	3	4
I.11.	Oferta bezprzewodowego internetu	Budżet Gminy Operator teleinformatyczny Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Operator teleinformatyczny
II.1.	Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy	Budżet Gminy Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy
II.2.	Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje oraz ich marketing	Budżet Gminy Właściciele gruntów	Urząd Miasta i Gminy Właściciele gruntów
II.3.	Reaktywacja kolejowych przewozów towarowych	Budżet Państwa Unia Europejska	PKP PLK SA ¹³⁵
II.4.	Pomoc w tworzeniu gospodarstw: agroturystycznych, ekologicznych i specjalistycznych	Budżet Gminy Właściciele obiektów Organizacje rolnicze Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów Organizacje rolnicze
II.5.	Popularyzacja i wspieranie alternatywnej wytwórczości oraz usług w gminie	Budżet Gminy Przedsiębiorcy Potencjalni inwestorzy Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Przedsiębiorcy Potencjalni inwestorzy
II.6.	Promocja lokalnych produktów i usług	Budżet Gminy Przedsiębiorcy Potencjalni inwestorzy Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Przedsiębiorcy Potencjalni inwestorzy
II.7.	Ochrona użytków rolnych i zalesienie obszarów nieużytkowanych rolniczo	Budżet Państwa Budżet Powiatu Właściciele gruntów Budżet Gminy Unia Europejska	Nadleśnictwa Starostwo Powiatowe Właściciele gruntów Urząd Miasta i Gminy
III.1.	Aktualizacja inventaryzacji przyrodniczej obszaru gminy	Budżet Państwa Budżet Państwa Budżet Gminy FOŚiGW Unia Europejska	Nadleśnictwa RDOŚ ¹³⁶ Urząd Miasta i Gminy
III.2.	Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców	Budżet Państwa Budżet Państwa Budżet Gminy FOŚiGW Unia Europejska	MEN ¹³⁷ Nadleśnictwa Urząd Miasta i Gminy
III.3.	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Budżet Państwa Budżet Gminy Właściciele obiektów Unia Europejska	WUOZ ¹³⁸ Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów

¹³⁵ PKP Polskie Linie Kolejowe SA.¹³⁶ Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.¹³⁷ Ministerstwo Edukacji Narodowej.¹³⁸ Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków.

1	2	3	4
III.4.	Rozbudowa infrastruktury służącej turystyce	Budżet Państwa Budżet Województwa Budżet Województwa Budżet Powiatu Budżet Gminy Właściciele obiektów Potencjalni inwestorzy PTTK ¹³⁹ Unia Europejska	Nadleśnictwa DSDiK Wrocław Urząd Marszałkowski Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów Potencjalni inwestorzy PTTK
III.5.	Zagospodarowanie terenów wzdłuż cieków wodnych	Budżet Województwa Budżet Gminy Właściciele gruntów Potencjalni inwestorzy Unia Europejska	DZMIUW Urząd Miasta i Gminy Właściciele gruntów Potencjalni inwestorzy
IV.1.	Rozwój usług medycznych	Budżet Państwa Budżet Gminy Właściciel placówki	NFZ ¹⁴⁰ Urząd Miasta i Gminy Właściciel placówki
IV.2.	Likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych	Budżet Województwa Budżet Powiatu Budżet Gminy Właściciele obiektów Unia Europejska	DSDiK Wrocław Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów
IV.3.	Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej	Budżet Gminy Organizatorzy komercyjni Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Organizatorzy komercyjni
IV.4.	Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty sportowo – rekreacyjnej	Budżet Gminy Zrzeszenia sportowe Organizatorzy komercyjni Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Zrzeszenia sportowe Organizatorzy komercyjni
IV.5.	Reorganizacja finansowania usług kultury i sportu	Budżet Gminy Organizatorzy komercyjni Unia Europejska	Urząd Miasta i Gminy Organizatorzy komercyjni
IV.6.	Karta Rodzin Wielodzietnych	Budżet Gminy	Urząd Miasta i Gminy
IV.7.	Rozwój zasobów ludzkich i wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	PUP ¹⁴¹ Polkowice Budżet Powiatu Budżet Gminy Przedsiębiorcy Unia Europejska	PUP Polkowice Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy Przedsiębiorcy

¹³⁹ Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze.¹⁴⁰ Narodowy Fundusz Zdrowia.¹⁴¹ Powiatowy Urząd Pracy w Polkowicach.

1	2	3	4
IV.8.	Poprawa wizerunku i estetyki	Budżet Państwa Budżet Województwa Budżet Województwa Budżet Powiatu Budżet Gminy Właściciele obiektów Unia Europejska	WUOZ DZMiUW DSDiK Wrocław Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów
IV.9.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej i rozwój oferty usługowej	Budżet Państwa Budżet Gminy Właściciele obiektów Potencjalni inwestorzy Unia Europejska	WUOZ Urząd Miasta i Gminy Właściciele obiektów Potencjalni inwestorzy
IV.10.	Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego	Budżet Państwa Budżet Województwa Budżet Powiatu Budżet Gminy Unia Europejska	MSW ¹⁴² ; KPP ¹⁴³ DSDiK Wrocław Starostwo Powiatowe Urząd Miasta i Gminy
IV.11.	Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe	Budżet Gminy Właściciele gruntów	Urząd Miasta i Gminy Właściciele gruntów
IV.12.	Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej	Bezinwestycyjnie	Urząd Miasta i Gminy Organizacje społeczne Zespół Szkół Gimnazjum Publiczne

Źródło: Opracowanie własne.

¹⁴² Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

¹⁴³ Komenda Powiatowa Policji.

9. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ STRATEGICZNYCH.

Podczas prac nad *Strategią Rozwoju Gminy Chocianów* ustalono, że formalny horyzont realizacji ustalonych działań mieści się w okresie od 2014 do 2020 roku. Istnieje jednak powszechna świadomość, że realizacja części zadań strategicznych, ze względu na swój zakres, będzie kontynuowana również po 2020 roku. W związku z powyższym zasadne staje się, że harmonogram przedsięwzięć podzielony zostanie na trzy okresy czasowe:

I – lata 2014 – 2016 ; II – lata 2017 – 2020 ; III – lata 2021 +.

Kierując się realiami budżetowymi gminy oraz bieżącym okresem korzystania ze środków unijnych, do I okresu (to jest na lata 2014 – 2016) przydzielono wszystkie zadania strategiczne, na które uzyskano dofinansowanie z budżetu unijnego na lata 2007 – 2013, zadania na które planuje się pozyskać pierwsze środki z budżetu unijnego na lata 2014 – 2020, a także zadania realizowane bezinwestycyjnie oraz te bez realizacji których osiągnięcie celów strategicznych do 2020 roku będzie mało prawdopodobne. Zadania strategiczne zakwalifikowane do okresu II, to jest na lata 2017 – 2020, są kontynuacją przedsięwzięć wcześniejszych, bądź rozpoczęcie ich realizacji uzależnione jest od zakończenia zadań z etapu I. Znajdują się tu także zadania, na które planuje się pozyskanie nowych środków unijnych. W etapie III, to jest począwszy 2021 roku, znajdują się głównie kontynuacje zadań, których realizacja rozpoczęła się w latach 2014 – 2020. Rola Urzędu Miasta i Gminy w procesie realizacji poszczególnych zadań oznaczona jest następującymi symbolami: I – rola inspirująca (przede wszystkim organizacyjna i bezinwestycyjna), **WS** – rola wspierająca (organizacyjna i częściowo inwestycyjna), **W** – rola wykonawcza (organizacyjna i inwestycyjna).

TABELA 152: Gmina Chocianów – harmonogram realizacji zadań strategicznych ujętych w *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020*.

Nr zadania	Nazwa zadania	Lata		
		2014 – 2016	2017 – 2020	2021 +
1	2	3	4	5
I.1.	Modernizacja i rozbudowa dróg	I , WS , W	I , WS , W	I , WS , W
I.2.	Rozwój sieci tras rowerowych	I , WS	I , WS , W	
I.3.	Rozwój oferty połączeń komunikacyjnych	I	I , WS , W	
I.4.	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury służącej komunikacji	I , WS	I , WS , W	
I.5.	Rozwiązanie problemów gospodarki wodno – ściekowej	WS , W	WS , W	WS , W
I.6.	Rozbudowa rozdzielczej sieci gazowej	I	I	I
I.7.	Eliminacja niskiej emisji i rozwój energetyki na bazie odnawialnych źródeł energii	I , WS , W	I , WS	I , WS
I.8.	Uporządkowanie gospodarki odpadami	W	W	
I.9.	Modernizacja urządzeń melioracyjnych	I	I	I
I.10.	Uzupełnienie oświetlenia ulicznego	I , WS , W	I , WS , W	
I.11.	Oferta bezprzewodowego internetu	WS , W		

1	2	3	4	5
II.1.	Stworzenie systemu wszechstronnej promocji gminy	W		
II.2.	Przygotowanie oferty gruntów pod inwestycje oraz ich marketing	I, WS, W	I, WS, W	
II.3.	Reaktywacja kolejowych przewozów pasażerskich	I	I	I
II.4.	Pomoc w tworzeniu gospodarstw: agroturystycznych, ekologicznych i specjalistycznych	I, WS	I, WS	
II.5.	Popularyzacja i wspieranie alternatywnej wytwórczości oraz usług w gminie	I	I, WS	I, WS
II.6.	Promocja lokalnych produktów i usług		I, WS, W	I, WS, W
II.7.	Ochrona użytków rolnych i zalesienie obszarów nieużytkowanych rolniczo	I, WS	I, WS	I, WS
III.1.	Aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczej obszaru gminy	I, WS, W	I, WS, W	
III.2.	Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców	I, WS, W	I, WS, W	
III.3.	Ochrona dziedzictwa kulturowego	I	I, WS	I, WS
III.4.	Rozbudowa infrastruktury towarzyszącej turystyce	I, WS, W	I, WS, W	I
III.5.	Zagospodarowanie terenów wzdłuż cieków wodnych	I	I, WS, W	
IV.1.	Rozwój usług medycznych	I		
IV.2.	Likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych	I, WS, W	I, WS, W	
IV.3.	Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej	WS, W	WS, W	
IV.4.	Rozszerzenie i uatrakcyjnienie oferty sportowo – rekreacyjnej	WS, W	WS, W	
IV.5.	Reorganizacja finansowania usług kultury i sportu	I	I, WS, W	
IV.6.	Karta Rodzin Wielodzietnych	W		
IV.7.	Rozwój zasobów ludzkich i wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	I, WS, W	I, WS, W	I, WS, W
IV.8.	Poprawa wizerunku i estetyki	I, WS, W	I, WS, W	I, WS
IV.9.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej i rozwój oferty usługowej	I, WS, W	I, WS, W	I, WS
IV.10.	Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego	I, WS	I, WS	
IV.11.	Przygotowanie oferty terenów pod budownictwo mieszkaniowe	I, WS, W	I, WS, W	
IV.12.	Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej	I, WS	I, WS	I, WS

Źródło: Opracowanie własne.

10. REALIZACJA ZAŁOŻEŃ STRATEGII ROZWOJU.

10. 1. Zarządzanie.

Podstawową zasadą realizacji dokumentów z dziedziny planowania strategicznego powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia rozwoju lokalnego, świadome istnienia *Strategii* i swojego uczestnictwa w jej realizacji. Szansę na skuteczne wdrożenie poszczególnych zadań daje dobra organizacja zarządzania dokumentem. Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji założeń niniejszej *Strategii* można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu *Strategią*;
- podmioty realizujące zadania *Strategii*, w tym instytucje finansujące;
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty *Strategii*;
- społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań *Strategii*.

Realizacja większości zadań ujętych w niniejszej *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020* spoczywać będzie głównie na barkach Urzędu Miasta i Gminy w Chocianowie. Ponadto pozostałe zadania będą wymagały jego wspomagającej (koordynującej) lub inspirującej roli. Główna odpowiedzialność za realizację *Strategii* spoczywa na Burmistrzu. Burmistrz współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Ponadto Burmistrz współdziała z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Bezpośrednim wykonawcą zadań nakreślonych w niniejszej *Strategii* jest samorząd gminy jako realizator poszczególnych działań i inwestycji na własnym terenie oraz inne podmioty prywatne oraz publiczne planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez *Strategię*. Należy więc wypracować procedury i strategie, które staną się podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy odpowiedzialnymi partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk.

Skuteczna realizacja ambitnie zarysowanych celów strategicznych i konkretnych projektów wymagać może ewentualnej reorganizacji pracy wewnątrz Urzędu Miasta i Gminy Chocianów. W razie uzasadnionych potrzeb proces ten powinien być I etapem prac wdrażających w życie niniejszą *Strategię*. Za poprawnie przeprowadzoną reorganizację należało będzie uznać proces polegający na odpowiednim dopasowaniu obecnej kadry urzędniczej, w zależności od wykształcenia i umiejętności, do realizacji lub roli nadzorczej nad konkretnymi zadaniami strategicznymi i projektami. Reorganizacja wymagać będzie mogła przetasowań kadrowych w ramach istniejących dziś wydziałów, jak również w zależności od potrzeb powołania nowej komórki zajmującej się wdrażaniem *Strategii*. Ze względu na obszerny zakres przewidywanych działań, zasadna może być konieczność utworzenia nowych etatów w administracji samorządowej. Obowiązki wynikające z realizacji zadań i projektów powinny być również włączone do obecnych kompetencji urzędników. Na etapie powstawania niniejszej *Strategii* należy przyznać, że obecna organizacja pracy Urzędu Miasta i Gminy jest wysoce zaawansowana i umożliwia sprawną realizację założonych celów i zadań.

10. 2. Monitoring.

Ostatnim etapem prac nad tworzeniem niniejszego dokumentu jest opracowanie zasad monitorowania realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020*. Monitoring jest podstawą ewentualnej aktualizacji planu strategicznego i powinien obejmować organizacje oraz instytucje zarówno publiczne jak i prywatne. Proponowany plan rozwoju bazuje na rzeczywistych szansach, precyzując konkretne działania. Powinien on podlegać corocznemu przeglądowi w zakresie zmian lub utrzymania ustalonej wizji, celów i zadań. Harmonogram

realizacji zadań strategicznych, stanowiący część *Strategii* powinien być aktualizowany. Może to wynikać np.: z pojawienia się nowych podmiotów, które mogłyby stać się pełnoprawnymi uczestnikami procesu rozwoju, bądź zarysowania się całkowicie nowych priorytetów powstałych np.: w wyniku nieprzewidywalnych dzisiaj zdarzeń. Zdolność podmiotów monitorujących *Strategię* do reagowania na zmiany i podejmowanie odpowiednich działań jest jednym z ważniejszych wyznaczników ich sukcesu. Reasumując skuteczny monitoring pozwala na wczesne dostrzeżenie zagrożeń oraz wykorzystanie pojawiających się szans.

Monitoring powinien podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć;
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów;
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem;
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

W ramach monitoringu niniejszej *Strategii* można przyjąć następujące, przykładowe, podstawowe wskaźniki:

- długość zmodernizowanych dróg (km);
- długość dróg rowerowych (km);
- poziom hałasu w wybranych miejscach (dB);
- liczba miejsc parkingowych, poza obrębem terenów mieszkaniowych, dla samochodów osobowych i motocykli na 1000 zarejestrowanych pojazdów;
- liczba miejsc parkingowych (stojaków) dla rowerów (szt.);
- liczba połączeń komunikacji publicznej pomiędzy Chocianowem a poszczególnymi miejscowościami w gminie i regionie (szt.);
- długość sieci wodociągowej (km);
- ilość przyłączy wodociągowych (szt.);
- ilość dostarczonej mieszkańcom wody (dam³);
- % mieszkańców objętych siecią wodociągową;
- długość sieci kanalizacji sanitarnej (km);
- ilość przyłączy kanalizacyjnych (szt.);
- ilość odebranych siecią kanalizacyjną płynnych nieczystości (dam³);
- % mieszkańców objętych siecią kanalizacyjną;
- długość rozdzielczej sieci gazowej (km);
- ilość przyłączy gazowych (szt.);
- % ludności korzystającej z sieci gazowej;
- % ludności ogrzewających mieszkania gazem;
- % budynków lub mieszkań korzystających z paliw niskoemisyjnych w celach ciepłowniczych;
- moc urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych (MW);
- ilość wyprodukowanej energii ze źródeł odnawialnych (MWh);
- ilość budynków mieszkalnych i publicznych poddanych termomodernizacji (szt.);
- % budynków z wyrobami zawierającymi azbest;
- ilość odpadów według poszczególnych frakcji (Mg);
- powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych (ha);
- powierzchnia użytków rolnych zdrenowanych (ha);
- % użytków rolnych zmeliorowanych i zdrenowanych;
- długość rowów melioracyjnych (km);
- % powierzchni miasta objętej darmową siecią WI-FI;

- ilość podmiotów gospodarczych, w tym osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców;
- ilość nowych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców;
- liczba podmiotów gospodarczych z kapitałem zagranicznym (szt.);
- % wypełnienia terenów przeznaczonych w planach miejscowych pod aktywności gospodarcze;
- ilość gospodarstw agroturystycznych, ekologicznych i specjalistycznych (szt.);
- średnia wielkość gospodarstwa rolnego (ha);
- liczba grup producentów rolnych (szt.);
- ilość pracujących (liczba osób);
- wskaźnik bezrobocia (%);
- % bezrobotnych według grup wykształcenia;
- % osób długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem;
- powierzchnia użytków rolnych przeznaczonych do zalesienia/zalesionych (ha);
- wskaźnik lesistości gminy (%);
- powierzchnia obszarów chronionych (ha);
- ilość akcji o tematyce proekologicznej przeprowadzonych wśród młodzieży szkolnej (szt.);
- ilość zrewitalizowanej substancji zabytkowej (obiekty budowlane);
- powierzchnia zrewitalizowanej zabytkowej zieleni urządzonej (ha);
- długość turystycznych szlaków pieszych, rowerowych i innych (km);
- ilość całorocznych miejsc noclegowych (szt.);
- ilość placówek gastronomicznych lub miejsc siedzących w placówkach gastronomicznych (szt.);
- ilość imprez o charakterze turystyczno – rekreacyjnym (szt.);
- długość rekreacyjnych ciągów pieszo – rowerowych wzdłuż cieków wodnych (km);
- ilość mieszkańców na 1 lekarza medycyny;
- % obiektów usługowych (publicznych i komercyjnych) w pełni dostępnych dla osób niepełnosprawnych;
- ilość imprez o charakterze kulturalnym (szt.);
- ilość kół i sekcji zainteresowań (szt.);
- ilość członków w kołach i sekcjach zainteresowań na 1000 mieszkańców;
- ilość sekcji sportowych (szt.);
- ilość członków klubów, zrzeszeń i sekcji sportowych na 1000 mieszkańców;
- ilość osób objętych programami pomocowymi związanymi z rozwojem zasobów ludzkich;
- % dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym;
- ilość mieszkańców na 1 placówkę usługową;
- powierzchnia nowych terenów z zielenią urządzoną (ha);
- ilość przestępstw na 1000 mieszkańców;
- ilość wykroczeń na 1000 mieszkańców;
- % powierzchni miasta objętej siecią monitoringu wizyjnego;
- % wypełnienia terenów przeznaczonych w planach miejscowych pod budownictwo mieszkaniowe;
- ilość mieszkań oddanych do użytku (szt.);
- ilość zrzeszeń, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (szt.);
- członkowie zrzeszeń, fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców;
- pozyskane środki unijne na 1 mieszkańca (PLN);
- dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca (PLN);
- wydatki inwestycyjne budżetu gminy na 1 mieszkańca (PLN);
- przyrost naturalny (‰);
- saldo migracji (‰).

Praktyka realizacji zadań strategicznych oraz inwestycyjnych w wielu gminach wskazuje, że postuluje się powołanie i ukonstytuowanie się w 2014, a najpóźniej na początku 2015 roku zespołu monitorującego *Strategię*. Składać się on powinien z kilkunastu osób, reprezentujących możliwie szeroki przekrój społeczeństwa gminy. Mogą to być zarówno wybrani przedstawiciele Urzędu Miasta i Gminy: Burmistrz, radni oraz urzędnicy, a także prywatny biznes, przedstawiciele lokalnych organizacji społecznych oraz niezależni obserwatorzy. Do kompetencji takiego zespołu powinno należeć np.: opiniowanie corocznego planu finansowego projektów zawartych w *Strategii* przed przedłożeniem Radzie Miejskiej w celu podjęcia uchwały. Ponadto sprawozdania z realizacji *Strategii* oraz prac zespołu monitorującego powinny trafiać co roku na obrady Rady Miejskiej, mogą być również dodatkowo publikowane w lokalnej prasie czy biuletynie.

Organizując zespół monitorujący niniejszą *Strategię Rozwoju* można oprzeć się na przykładowej, poniższej procedurze:

1. Zarządzeniem Burmistrza wyznaczony zostaje zespół monitorujący *Strategię Rozwoju Gminy Chocianów*.
2. Zespół monitorujący składa się z wybranych pracowników Urzędu Miasta i Gminy, instytucji współpracujących, przedstawicieli lokalnego sektora prywatnego, organizacji społecznych, itp. – maksymalnie 15 – 20 osób.
3. Zespół monitorujący spośród siebie wybiera przedstawiciela pełniącego rolę koordynatora zespołu.
4. Burmistrz może dodatkowo wnioskować do Rady Miejskiej o powołanie w ramach Rady specjalnej komisji do spraw realizacji *Strategii Rozwoju*.
5. Komisja podejmuje czynną współpracę z zespołem monitorującym w celu bieżącego informowania Rady Miejskiej o postępach prac zespołu.
6. W posiedzeniach zespołu i komisji mogą brać udział niezależni obserwatorzy, pełniący rolę doradcą.
7. Zespół wspólnie z komisją prowadzi bieżący monitoring wdrażania *Strategii Rozwoju*, a także (opcjonalnie) Wieloletniej Prognozy Finansowej, ich ocenę, aktualizację oraz ustala coroczny plan finansowy.
8. Plan finansowy trafia pod obrady Rady Miejskiej i zostaje przyjęty uchwałą Rady Miejskiej.
9. Rada Miejska ujmuje plan finansowy wdrażania zadań ujętych w *Strategii Rozwoju* w kolejnych budżetach gminy.
10. Do czasu opracowania nowej *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów*, bieżące zmiany dotyczące niniejszej *Strategii* wprowadza się jako załączniki do pierwotnie uchwalonego tekstu.

10. 3. Podsumowanie.

Realizacja zadań zawartych w niniejszej *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020* umożliwi między innymi:

- rozwój aktywności gospodarczych związanych z sektorem produkcyjnym, rolniczym i usługowym;
- rozwój aktywności gospodarczych związanych z turystyką, rekreacją i wypoczynkiem;
- modernizację i rozbudowę infrastruktury społecznej;
- zróżnicowaną ofertę usług nierynkowych (publicznych) i rynkowych (komercyjnych);
- ochronę dziedzictwa historycznego i kulturowego;
- poprawę bezpieczeństwa publicznego;
- rozwój zasobów ludzkich oraz integrację lokalnej społeczności;
- ochronę osób najuboższych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- modernizację szlaków transportowych i komunikacyjnych;

- ograniczenie źródeł i emisji hałasu;
- rozbudowę sieci gazowej;
- rozwój energii na bazie odnawialnych źródeł energii;
- ochronę powietrza atmosferycznego;
- dokończenie budowy i modernizację sieci wodociągowej;
- budowę sieci kanalizacyjnej;
- poprawę stosunków wodnych;
- działania przeciwpowodziowe;
- poprawę jakości gleb i ochronę gleb najwyższych klas bonitacyjnych;
- zwiększenie efektywności gospodarstw rolnych;
- ochronę terenów leśnych i zalesienie obszarów nieużytkowanych rolniczo;
- ochronę lokalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych;
- uporządkowanie gospodarki odpadami.

Dzięki skutecznej realizacji zamierzonych projektów zwiększy się jakość i dostępność urządzeń infrastruktury technicznej, zwłaszcza w dziedzinie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, zaopatrzenia w gaz, gospodarki odpadami i komunikacji. Powyższe nie pozostanie również bez pozytywnego wpływu na funkcjonowanie środowiska naturalnego gminy. Modernizacja urządzeń sieci wodociągowej spowoduje podwyższenie standardu zasobów eksploatacyjnych ujęć, zwiększy ich wydajność oraz dostosuje infrastrukturę wodociągową do przepisów przeciwpożarowych. Natomiast dzięki budowie sieci kanalizacyjnej rozwiązany zostanie, przynajmniej częściowo, problem bezpiecznej utylizacji płynnych nieczystości. Realizacja projektów w dziedzinie modernizacji dróg i komunikacji to zarówno poprawa standardu cywilizacyjnego miasta i poszczególnych wsi jak również zwiększenie bezpieczeństwa publicznego i ograniczenie źródeł nadmiernego hałasu. Wsparcie inwestycji z zakresu poprawy stosunków wodnych czy ochrony gleb i lasów wpłynie na korzystniejsze warunki gospodarowania na obszarach użytkowanych rolniczo. Inwestycje z zakresu pozyskania energii ze źródeł odnawialnych oraz inne działania wspierające ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpłyną na dalszą poprawę jakości powietrza atmosferycznego. Podjęcie działań związanych z ochroną przyrody i krajobrazu wpłynie na zwiększenie bioróżnorodności zarówno w skali lokalnej jak i regionalnej. Realizacja zadań związanych z rozwojem lokalnego rynku pracy to z jednej strony pozyskanie nowych inwestorów, a z drugiej zróżnicowanie lokalnej gospodarki i oparcie jej rozwoju zarówno na działalnościach produkcyjnych, usługowych, w tym turystycznych, jak i rolniczych, w tym związanych z leśnictwem. Wszystko to ma służyć ograniczeniu bezrobocia, a w powiązaniu z zadaniami związanymi z modernizacją infrastruktury technicznej – zrównoważonemu rozwojowi. Ważnym aspektem niniejszej *Strategii* jest także podniesienie jakości życia poprzez rozwój infrastruktury społecznej (publicznej i komercyjnej) oraz jej oferty dla mieszkańców.

Wszystkie zadania zawarte w niniejszej *Strategii Rozwoju Gminy Chocianów na lata 2014 – 2020* wykazują powiązania z działaniami realizowanymi na terenie gminy, powiatu i województwa. Niniejszy dokument jest kompatybilny z powiatową oraz wojewódzką strategią rozwoju, a także z założeniami wojewódzkiego, powiatowego oraz gminnego programu ochrony środowiska. Zakres zadań powiązany jest także *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego* oraz z gminnym *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* i miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Powyższe potwierdza tym samym przemyślaną, długofalową i spójną politykę samorządu lokalnego.

LITERATURA

Bieroński J, Pawlak W, Tomaszewski J., *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-20-D, Chocianów*, Uniwersytet Wrocławski 2001.

Bieroński J, Pawlak W, Tomaszewski J., *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-21-C, Lubin*, Uniwersytet Wrocławski 2001.

Energoprojekt Gliwice SA, zespół projektowy, *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe miasta i gminy Chocianów*, Gliwice 2001.

Główny Urząd Statystyczny, *www.stat.gov.pl/bdl*, 2013

Baraniecki L, Bieroński J, Kuźniewski E, Pawlak W., *Komentarz do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000, arkusz M-33-20-D, Chocianów*, Uniwersytet Wrocławski 1998.

Baraniecki L, Bieroński J, Kuźniewski E, Pawlak W., *Komentarz do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000, arkusz M-33-21-C, Lubin*, Uniwersytet Wrocławski 1998.

Instytut Rozwoju Terytorialnego, zespół autorski, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, perspektywa 2020 – projekt*, Wrocław 2013.

Instytut Zarządzania i Samorządności sp. z o.o., zespół projektowy, *Lokalny Program Rewitalizacji miasta Chocianów na lata 2010 – 2013*, Wrocław 2010.

Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2000.

Machoń Z., *Gminna ewidencja zabytków*, Chocianów 2012.

Minister Środowiska, *Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016*, Warszawa 2008.

Państwowy Instytut Geologiczny, *Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000, arkusz Chocianów (686)*, Warszawa 2004.

Państwowy Instytut Geologiczny, *Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000, arkusz Lubin (687)*, Warszawa 2004.

ProGeo sp. z o.o., zespół autorski, *Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Chocianów na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2015 roku*, Wrocław 2012.

ProGeo sp. z o.o., zespół autorski, *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Polkowickiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2015 roku*, Wrocław 2011.

Proteko sp. z o.o., Wrona A., *Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza miasta i gminy Chocianów w województwie legnickim*, Zabrze 1993.

Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego we Wrocławiu, Staniszevska W., *Studium historyczno – urbanistyczne Chocianowa*, Wrocław 1998.

Sztando A., *Strategia Rozwoju Gminy Chocianów*, Chocianów – Jelenia Góra 2001.

Sztando A., *Strategia Rozwoju Powiatu Polkowickiego na lata 2008 – 2015*, Polkowice 2008.

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, *Program Rozwoju Infrastruktury Transportowej i Komunikacyjnej dla Województwa Dolnośląskiego*, Wrocław 2006.

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, *Program wspierania systemu bezpieczeństwa Województwa Dolnośląskiego*, Wrocław 2008.

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020*, Wrocław 2013.

Urząd Miasta i Gminy Chocianów, Komisja ds. opracowania strategii rozwoju gminy, *Strategia Rozwoju Gminy Chocianów 1997 – 2010*, Chocianów 1997.

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, *Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2000*, Wrocław 2000.

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, *Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2003*, Wrocław 2003.

Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, *Studium uwarunkowań przestrzennych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie dolnośląskim*, Wrocław 2010.

Woś A., *Klimat Polski*, Warszawa 1999.

Wrocławskie Biuro Urbanistyki, zespół projektowy, *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chocianów*, Chocianów 2013.

Wydawnictwo Turystyczne PLAN, *Bory Dolnośląskie, Przemkowski Park Krajobrazowy, mapa turystyczno – przyrodnicza 1:75000*, Jelenia Góra 2004.

Wydawnictwo Turystyczne PLAN, *Powiat Lubiński, mapa turystyczna 1:60000*, Jelenia Góra 2007.

www.chocianow.pl, 2013.

www.cosanow.pl, 2013.

Zakład Kartograficzny Sygnatura, *Związek Gmin Zagłębia Miedziowego, mapa turystyczna 1:75000*, Zielona Góra 2009.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego*, Wrocław 2002.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego, *Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015*, Wrocław 2008.

ZAŁĄCZNIKI

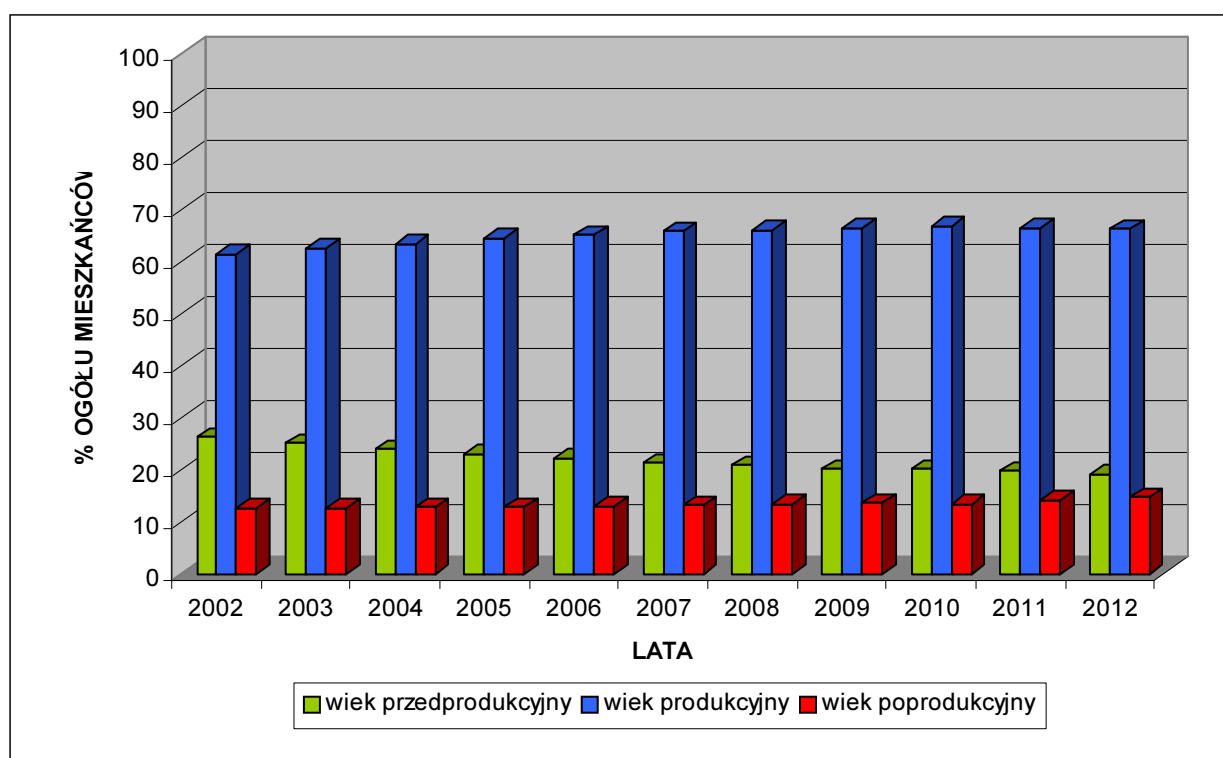
WYBRANE CECHY W LATACH 2000 – 2012

TABELA 153: Gmina Chocianów – ludność według wieku aktywności zawodowej w latach 2002 – 2012 (I).

Rok	Wiek przedprodukcyjny (%)	Wiek produkcyjny (%)	Wiek poprodukcyjny (%)
2002	26,2	61,3	12,5
2003	25,0	62,4	12,6
2004	23,9	63,3	12,8
2005	23,0	64,3	12,7
2006	22,1	65,0	12,9
2007	21,2	65,7	13,1
2008	20,8	65,9	13,3
2009	20,1	66,4	13,5
2010	20,0	66,6	13,4
2011	19,6	66,4	14,0
2012	19,2	66,1	14,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 46: Gmina Chocianów – ludność według wieku aktywności zawodowej w latach 2002 – 2012 (I).

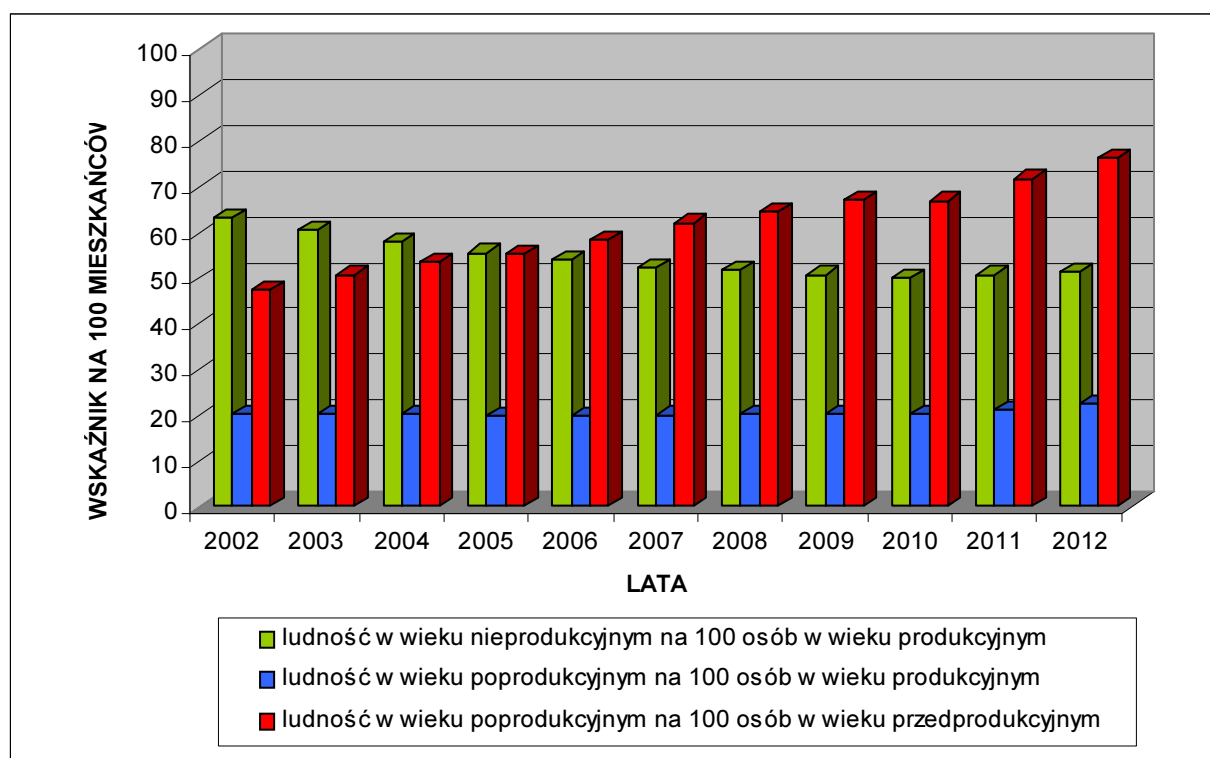
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 154: Gmina Chocianów – ludność według wieku aktywności zawodowej w latach 2002 – 2012 (II).

Rok	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ¹⁴⁴	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym
2002	63,1	20,3	47,5
2003	60,4	20,3	50,6
2004	57,9	20,1	53,4
2005	55,5	19,8	55,4
2006	54,0	19,9	58,4
2007	52,3	20,0	62,0
2008	51,7	20,2	64,3
2009	50,6	20,3	67,1
2010	50,1	20,1	66,9
2011	50,6	21,1	71,7
2012	51,4	22,3	76,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 47: Gmina Chocianów – ludność według wieku aktywności zawodowej w latach 2002 – 2012 (II).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

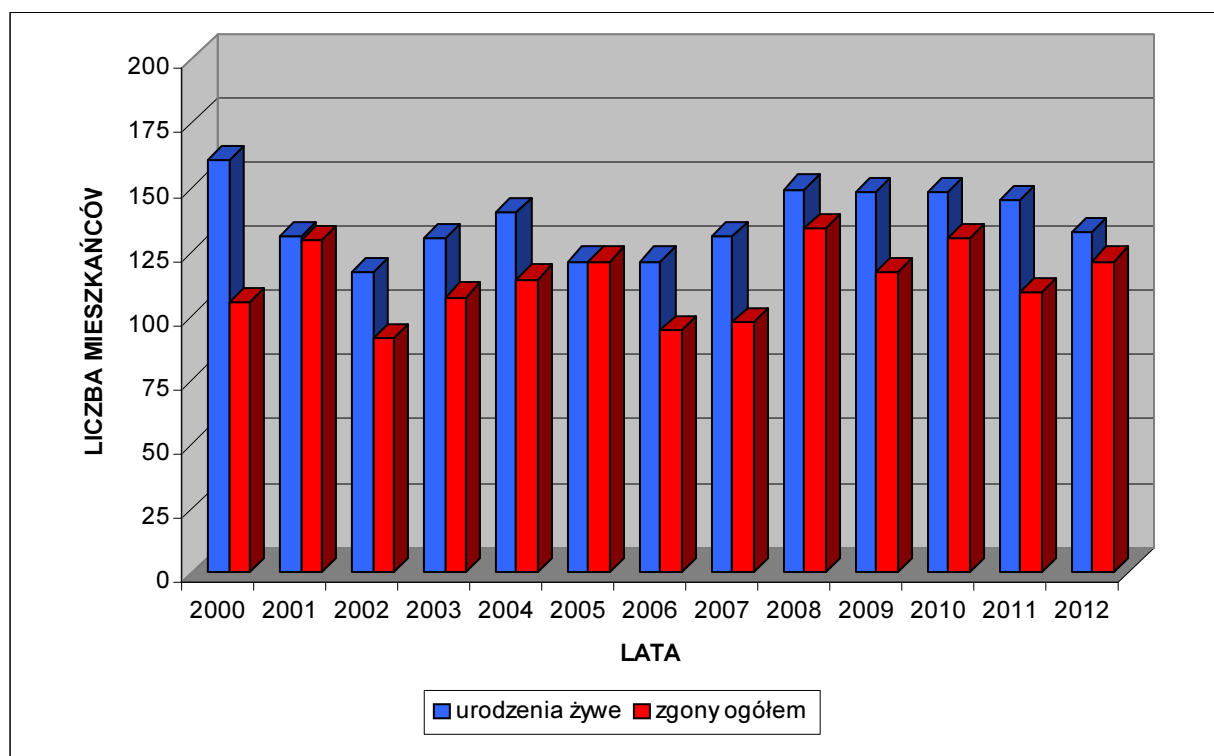
¹⁴⁴ Współczynnik obciążenia demograficznego (ekonomicznego).

TABELA 155: Gmina Chocianów – ruch naturalny ludności w latach 2000 – 2012.

Rok	Urodzenia żywe	Zgony ogółem
2000	160	105
2001	131	129
2002	117	91
2003	130	107
2004	140	114
2005	121	121
2006	121	94
2007	131	97
2008	149	134
2009	148	117
2010	148	130
2011	145	109
2012	132	121

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 48: Gmina Chocianów – ruch naturalny ludności w latach 2000 – 2012.

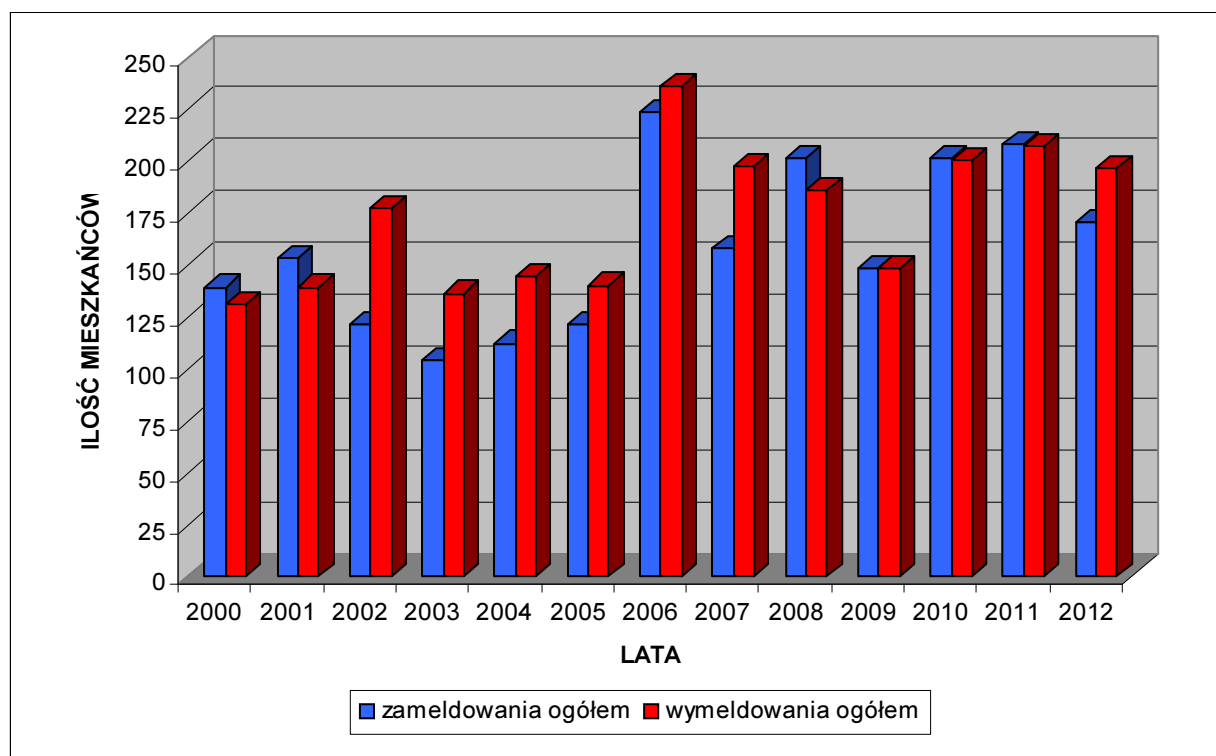
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 156: Gmina Chocianów – ruch wędrownkowy¹⁴⁵ ludności w latach 2000 – 2012.

Rok	Zameldowania ogółem	Wymeldowania ogółem
2000	139	131
2001	153	139
2002	121	177
2003	104	136
2004	112	144
2005	121	140
2006	223	236
2007	158	197
2008	201	186
2009	148	148
2010	201	200
2011	208	207
2012	170	196

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 49: Gmina Chocianów – ruch wędrownkowy ludności w latach 2000 – 2012.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

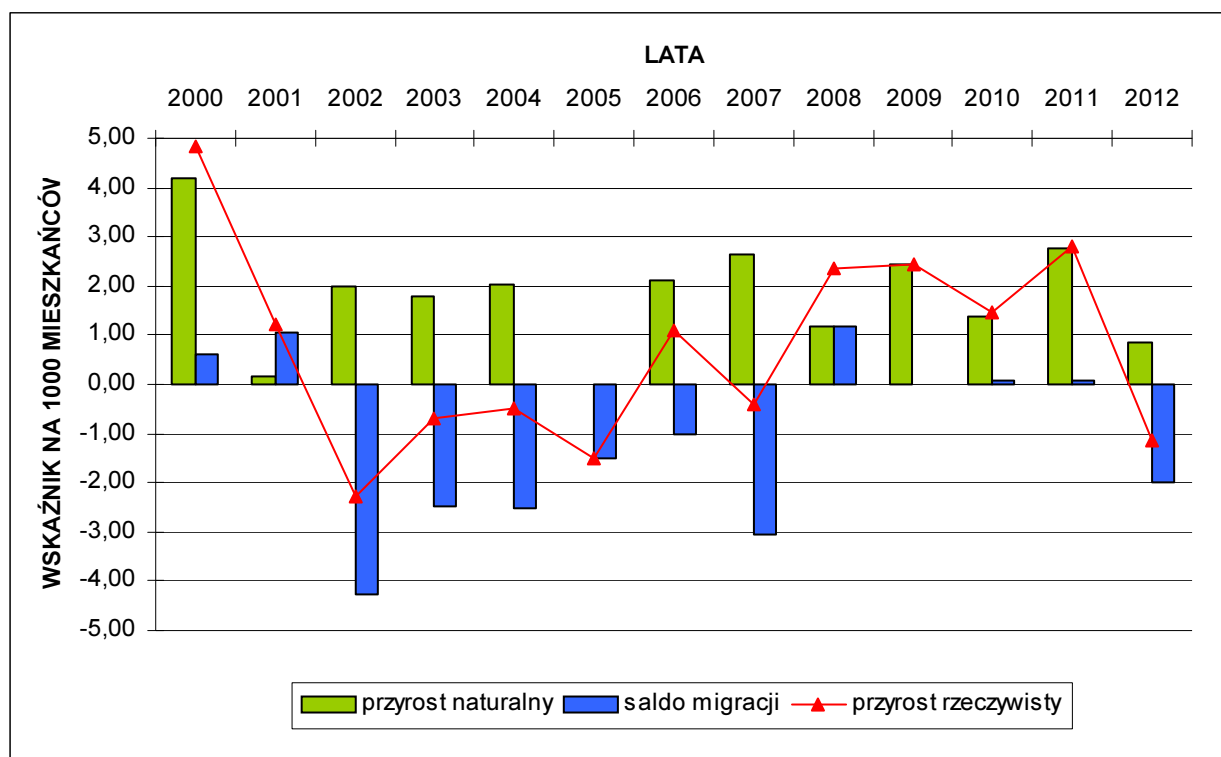
¹⁴⁵ Migracje wewnętrzne i zagraniczne.

TABELA 157: Gmina Chocianów – ruch naturalny i wędrówkowy ludności w latach 2000 – 2012.

Rok	Wskaźniki na 1000 mieszkańców (‰)		
	Przyrost naturalny	Saldo migracji ogółem	Przyrost rzeczywisty
2000	4,21	0,61	4,82
2001	0,15	1,07	1,22
2002	1,98	-4,27	-2,29
2003	1,77	-2,46	-0,69
2004	2,05	-2,52	-0,47
2005	0,00	-1,49	-1,49
2006	2,11	-1,02	1,09
2007	2,66	-3,05	-0,39
2008	1,17	1,17	2,34
2009	2,42	0,00	2,42
2010	1,38	0,08	1,45
2011	2,74	0,08	2,82
2012	0,84	-1,98	-1,14

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 50: Gmina Chocianów – ruch naturalny i wędrówkowy ludności w latach 2000 – 2012.

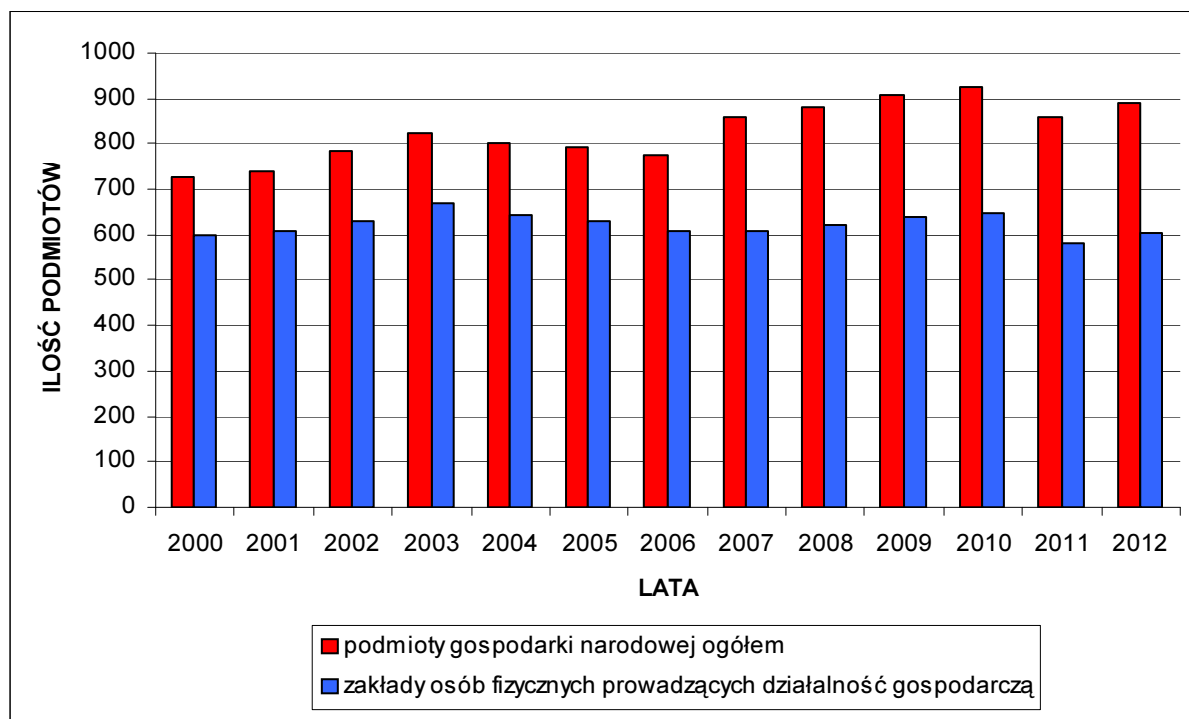
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 158: Gmina Chocianów – rynek pracy w latach 2000 – 2012 (I).

Rok	Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą
2000	726	599
2001	739	606
2002	782	630
2003	822	668
2004	802	642
2005	792	628
2006	776	608
2007	859	609
2008	883	620
2009	908	638
2010	923	648
2011	861	580
2012	891	603

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 51: Gmina Chocianów – rynek pracy w latach 2000 – 2012 (I).

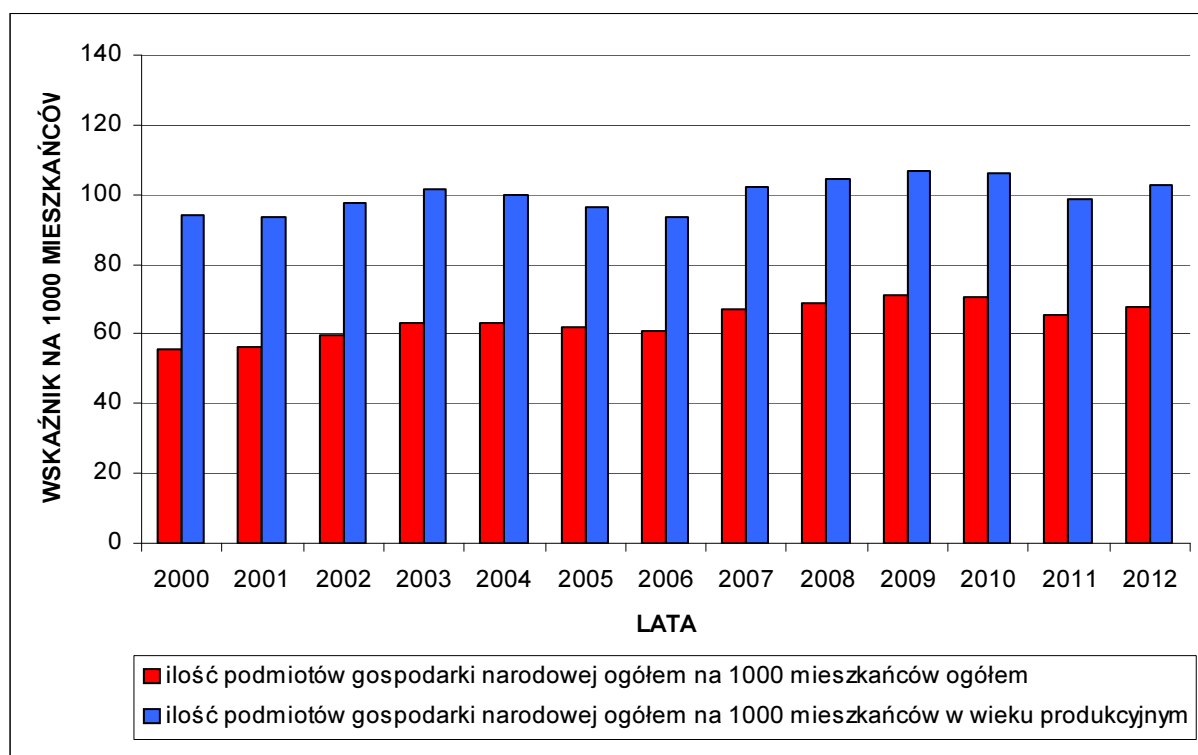
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 159: Gmina Chocianów – rynek pracy w latach 2000 – 2012 (II).

Rok	Ilość podmiotów gospodarki narodowej ogółem na 1000 mieszkańców ogółem	Ilość podmiotów gospodarki narodowej ogółem na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
2000	55,53	93,82
2001	56,31	93,65
2002	59,67	97,32
2003	63,20	101,36
2004	63,14	99,69
2005	62,15	96,62
2006	60,66	93,40
2007	67,20	102,32
2008	68,98	104,68
2009	70,93	106,79
2010	70,58	105,96
2011	65,65	98,86
2012	67,79	102,64

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 52: Gmina Chocianów – rynek pracy w latach 2000 – 2012 (II).

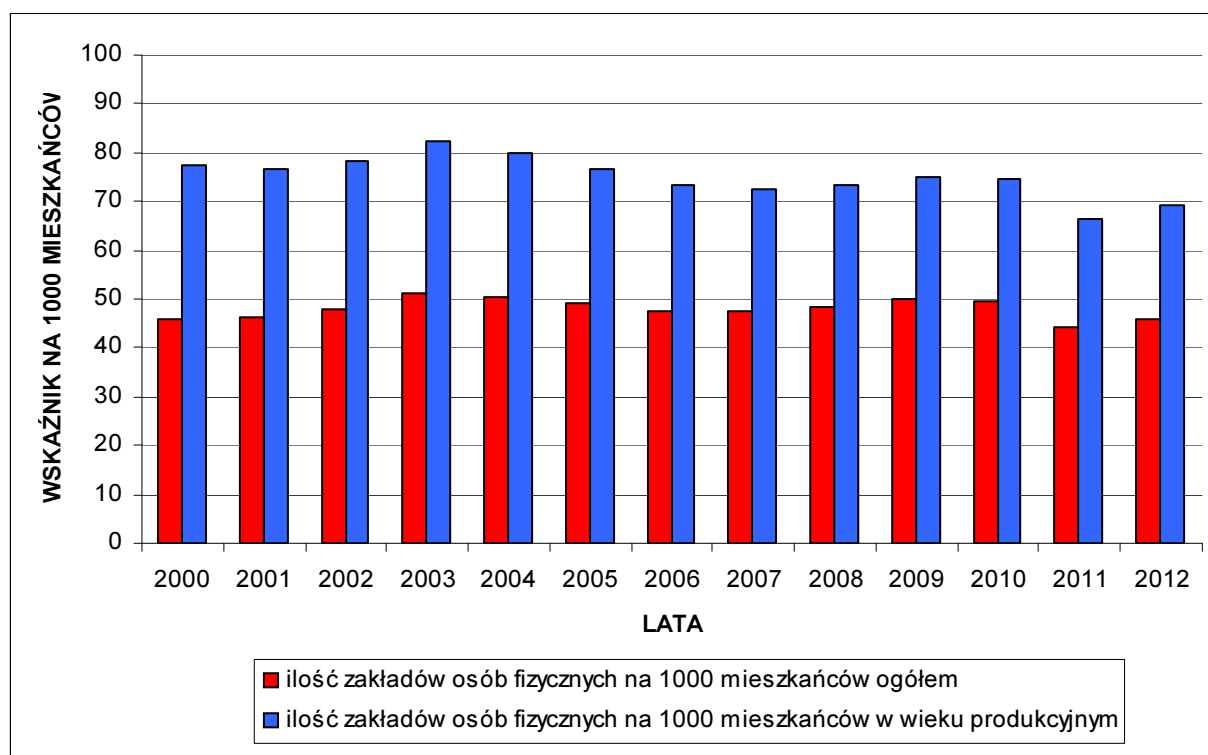
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 160: Gmina Chocianów – rynek pracy w latach 2000 – 2012 (III).

Rok	Ilość zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców ogółem	Ilość zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
2000	45,81	77,41
2001	46,18	76,80
2002	48,07	78,41
2003	51,36	82,37
2004	50,55	79,80
2005	49,28	76,61
2006	47,53	73,18
2007	47,64	72,54
2008	48,44	73,50
2009	49,84	75,03
2010	49,55	74,39
2011	44,22	66,60
2012	45,88	69,46

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 53: Gmina Chocianów – rynek pracy w latach 2000 – 2012 (III).

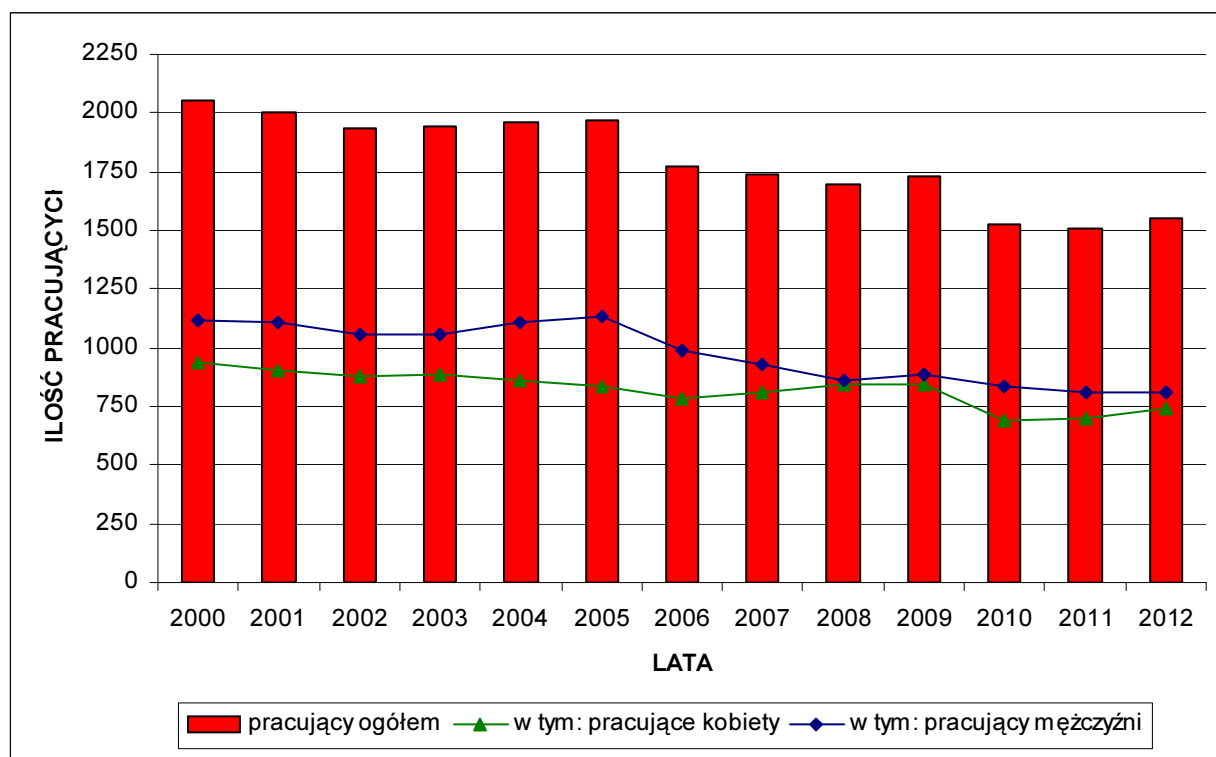
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 161: Gmina Chocianów – pracujący¹⁴⁶ w latach 2000 – 2012 (I).

Rok	Pracujący		
	Ogółem	w tym: mężczyźni	w tym: kobiety
2000	2051	1117	934
2001	2007	1106	901
2002	1936	1058	878
2003	1945	1059	886
2004	1964	1106	858
2005	1969	1135	834
2006	1776	991	785
2007	1735	927	808
2008	1700	859	841
2009	1731	886	845
2010	1523	835	688
2011	1509	806	703
2012	1553	810	743

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 54: Gmina Chocianów – pracujący w latach 2000 – 2012 (I).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

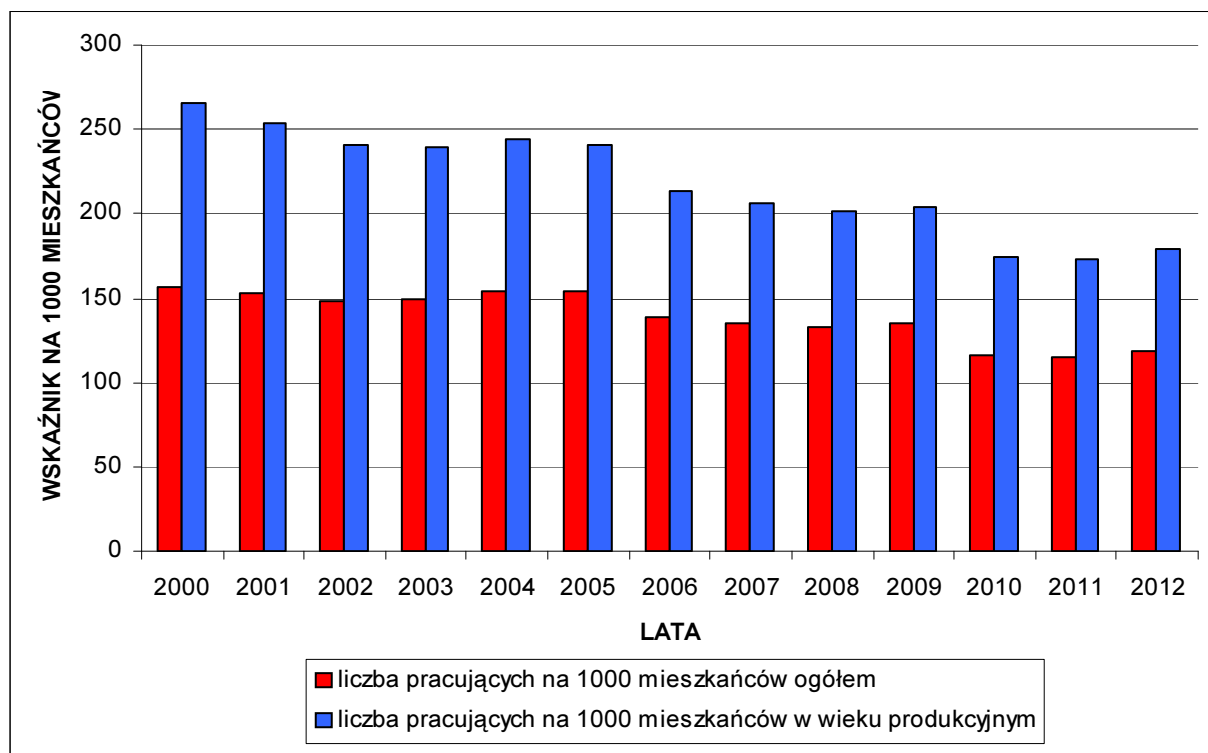
¹⁴⁶ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; bez zatrudnionych za granicą; według faktycznego miejsca pracy.

TABELA 162: Gmina Chocianów – pracujący¹⁴⁷ w latach 2000 – 2012 (II).

Rok	Liczba pracujących na 1000 mieszkańców ogółem	Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
2000	156,86	265,06
2001	152,94	254,34
2002	147,72	240,95
2003	149,55	239,83
2004	154,63	244,13
2005	154,50	240,21
2006	138,83	213,77
2007	135,73	206,67
2008	132,81	201,54
2009	135,21	203,58
2010	116,46	174,84
2011	115,06	173,27
2012	118,16	178,90

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 55: Gmina Chocianów – pracujący w latach 2000 – 2012 (II).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

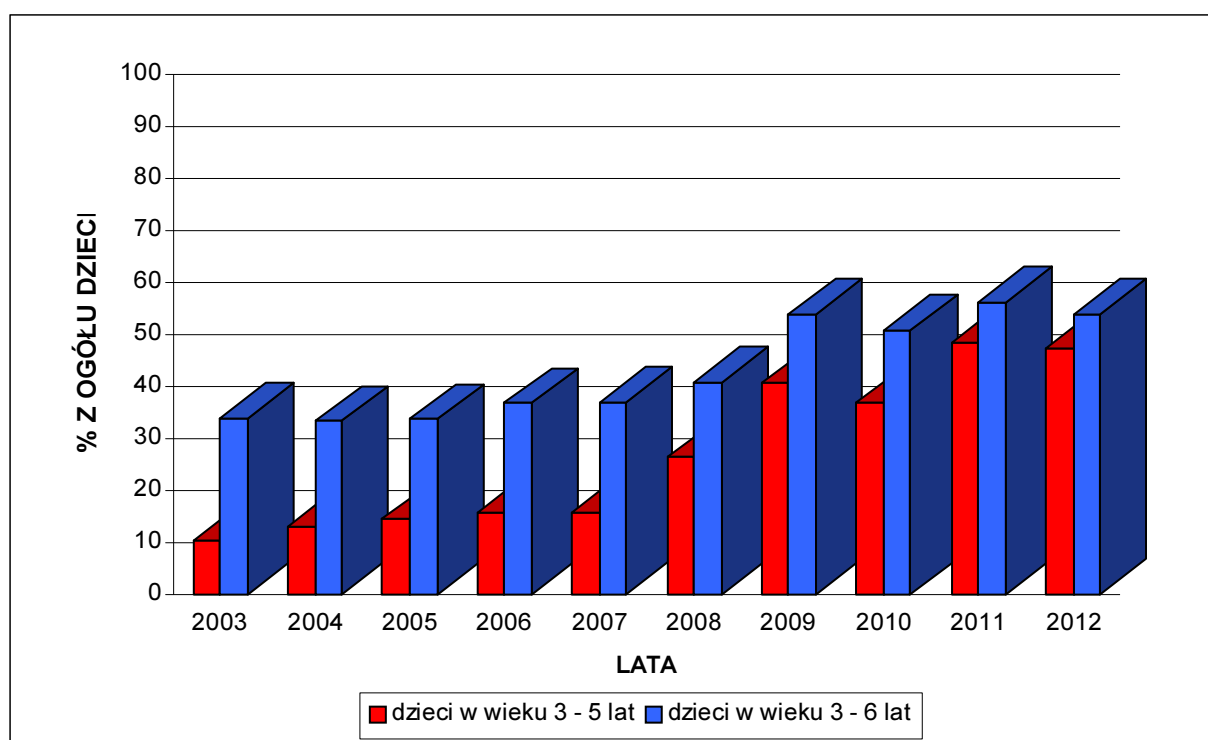
¹⁴⁷ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; bez zatrudnionych za granicą; według faktycznego miejsca pracy.

TABELA 163: Gmina Chocianów – wychowanie przedszkolne w latach 2003 – 2012.

Rok	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	
	Dzieci w wieku 3 – 5 lat	Dzieci w wieku 3 – 6 lat
2003	10,5	33,9
2004	13,1	33,3
2005	14,4	33,6
2006	15,8	36,7
2007	15,9	37,0
2008	26,4	40,8
2009	40,6	53,8
2010	36,7	50,8
2011	48,5	56,2
2012	47,4	53,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 56: Gmina Chocianów – wychowanie przedszkolne w latach 2003 – 2012.

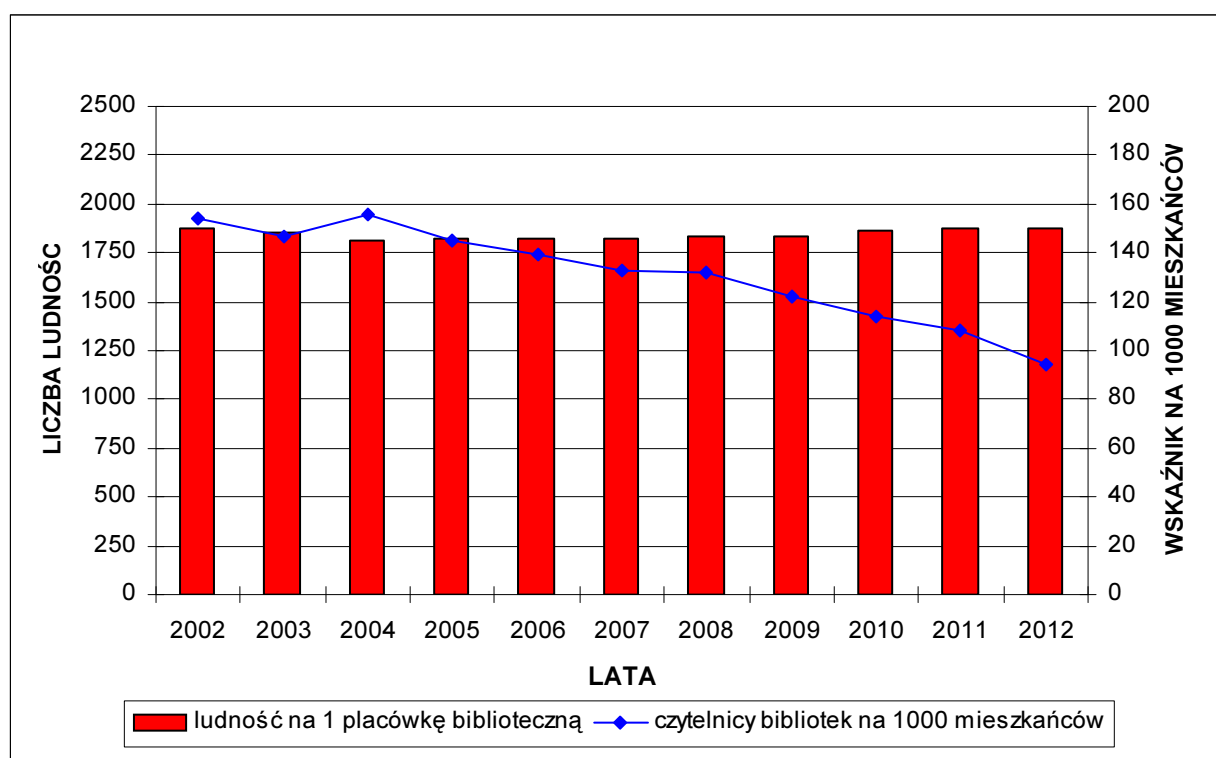
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 164: Gmina Chocianów – biblioteki w latach 2002 – 2012.

Rok	Ludność na 1 placówkę biblioteczną	Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców
2002	1872	154
2003	1858	147
2004	1814	156
2005	1821	145
2006	1828	139
2007	1826	133
2008	1829	132
2009	1829	122
2010	1868	114
2011	1874	108
2012	1878	94

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 57: Gmina Chocianów – biblioteki w latach 2002 – 2012.

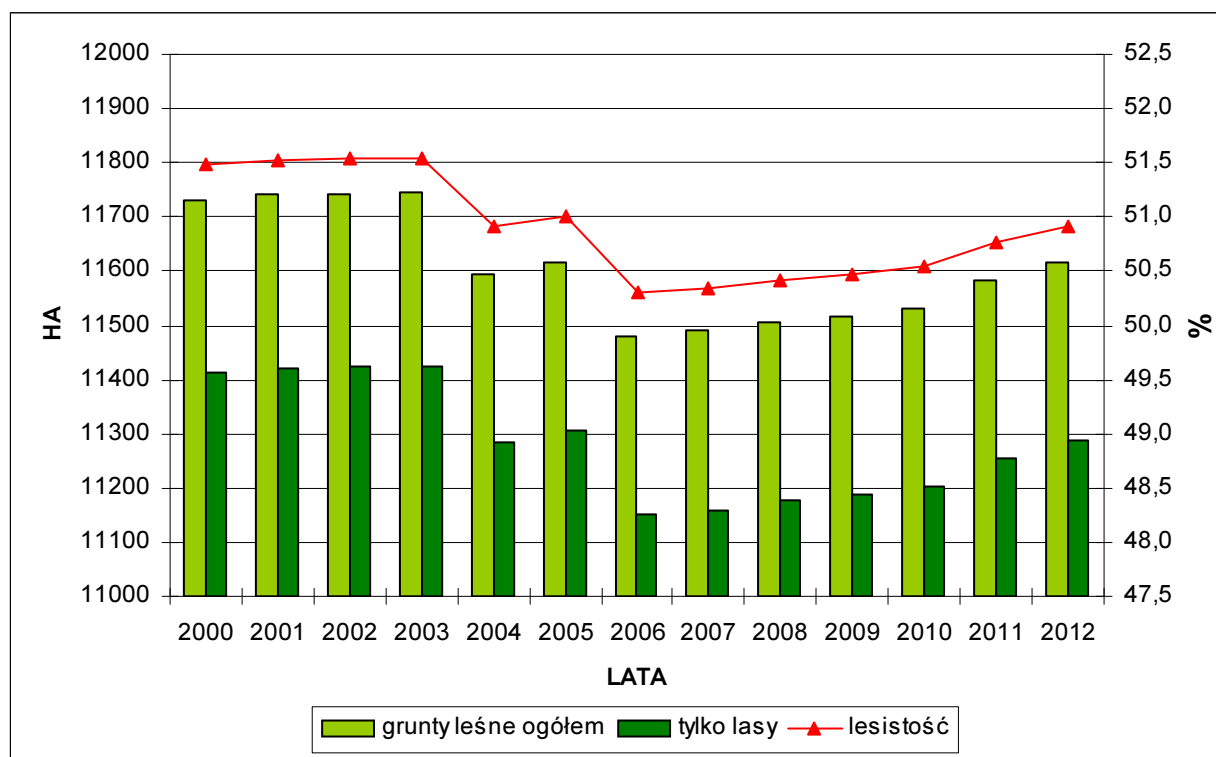
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 165: Gmina Chocianów – lasy i grunty leśne w latach 2000 – 2012.

Rok	Powierzchnia w ha		Lesistość w %
	Grunty leśne ogółem	Tylko lasy	
2000	11731,7	11411,9	51,48
2001	11740,0	11421,1	51,53
2002	11743,4	11424,8	51,54
2003	11743,6	11425,7	51,55
2004	11595,1	11283,8	50,91
2005	11616,7	11305,8	51,01
2006	11481,2	11151,7	50,31
2007	11489,3	11159,5	50,35
2008	11506,7	11176,8	50,42
2009	11517,7	11188,2	50,47
2010	11530,9	11201,7	50,54
2011	11583,1	11252,9	50,77
2012	11616,4	11286,5	50,92

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 58: Gmina Chocianów – lasy i grunty leśne w latach 2000 – 2012.

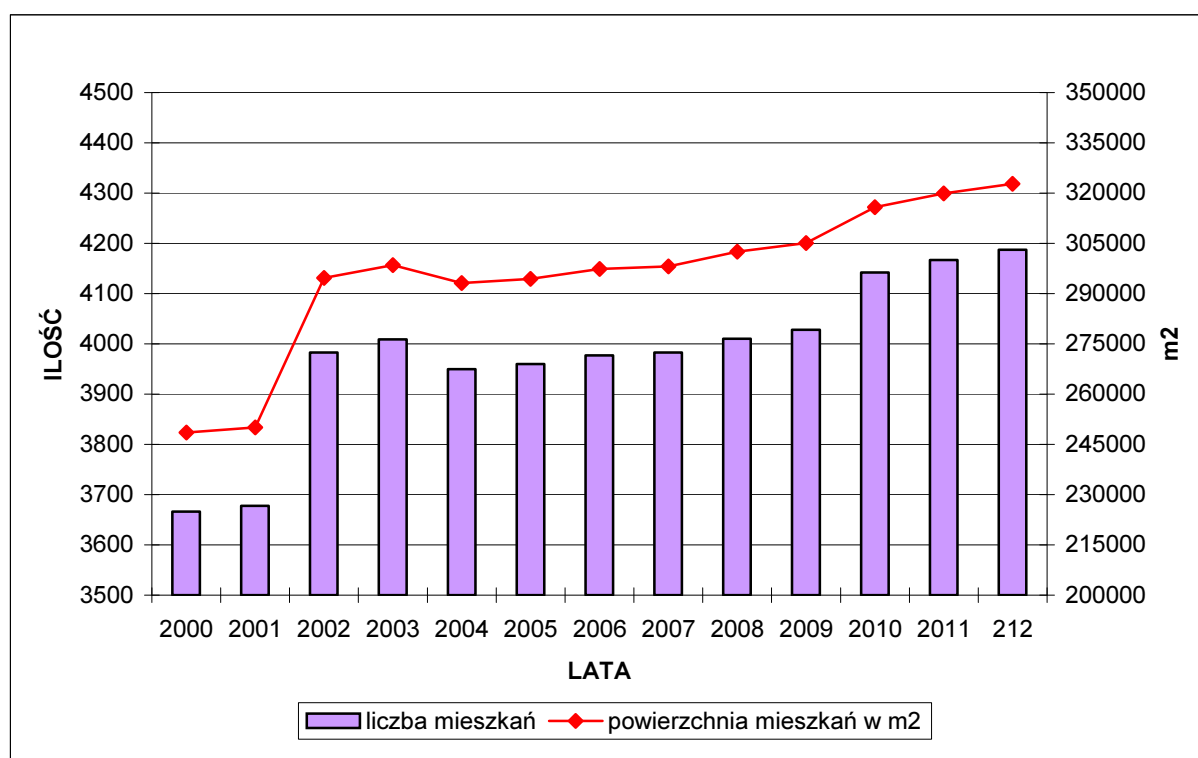
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 166: Gmina Chocianów – gospodarka mieszkaniowa w latach 2000 – 2012 (I).

Rok	Liczba mieszkań	Łączna powierzchnia mieszkań w m ²
2000	3666	248547
2001	3678	250082
2002	3983	294679
2003	4009	298490
2004	3950	293126
2005	3960	294357
2006	3977	297331
2007	3983	298142
2008	4010	302485
2009	4028	305124
2010	4142	315816
2011	4167	319900
2012	4187	322745

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 59: Gmina Chocianów – gospodarka mieszkaniowa w latach 2000 – 2012 (I).

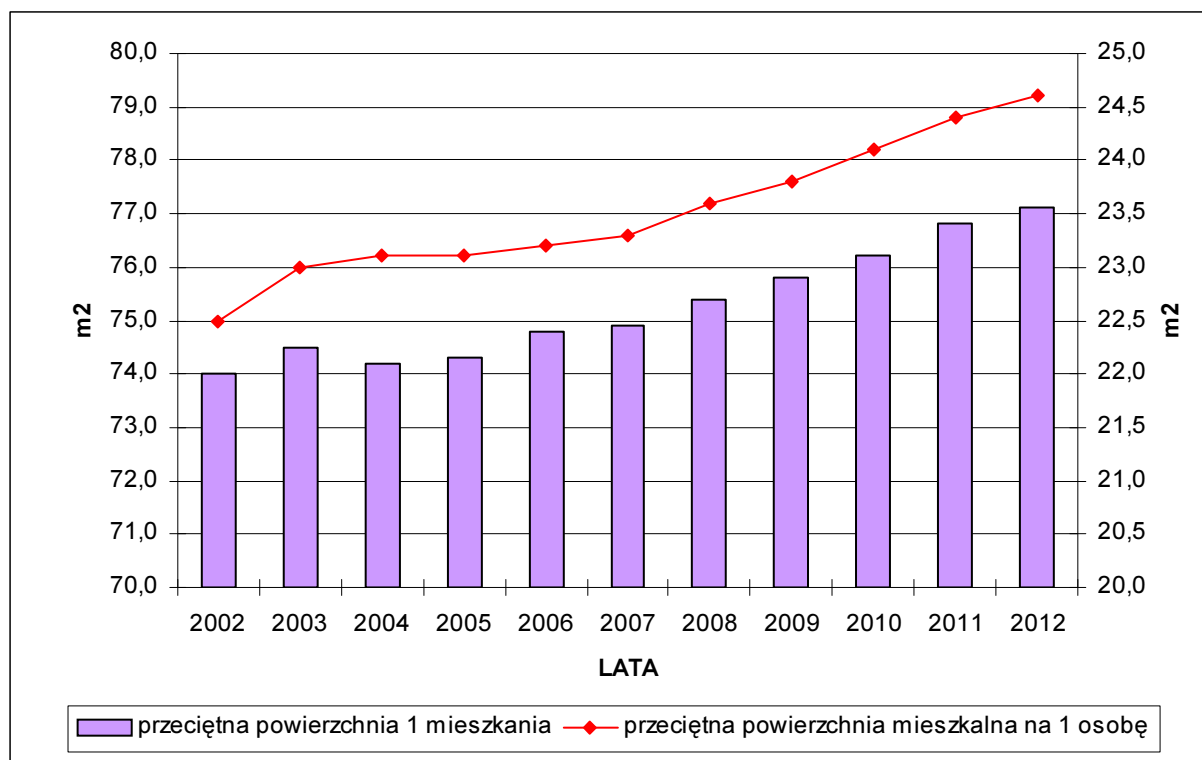
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 167: Gmina Chocianów – gospodarka mieszkaniowa w latach 2002 – 2012 (II).

Rok	Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania w m ²	Przeciętna powierzchnia mieszkalna na 1 osobę w m ²
2002	74,0	22,5
2003	74,5	23,0
2004	74,2	23,1
2005	74,3	23,1
2006	74,8	23,2
2007	74,9	23,3
2008	75,4	23,6
2009	75,8	23,8
2010	76,2	24,1
2011	76,8	24,4
2012	77,1	24,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 60: Gmina Chocianów – gospodarka mieszkaniowa w latach 2002 – 2012 (II).

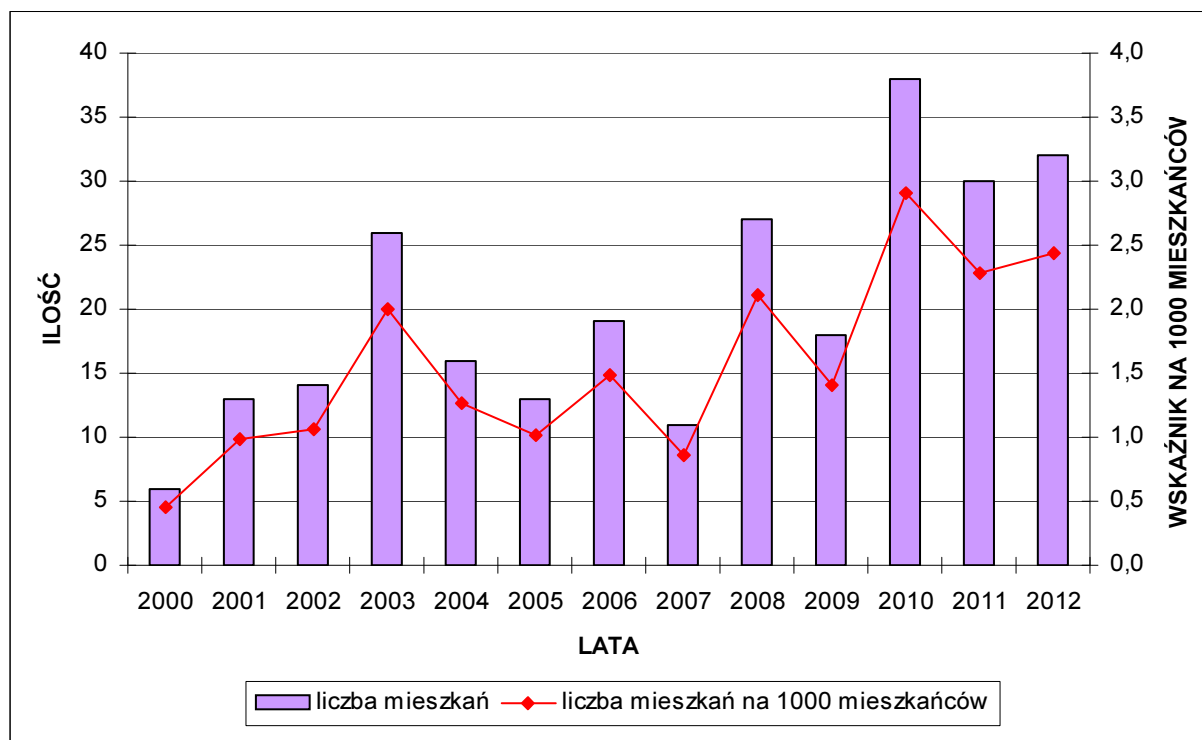
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 168: Gmina Chocianów – budownictwo mieszkaniowe w latach 2000 – 2012.

Rok	Liczba mieszkań oddanych do użytku	Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców
2000	6	0,46
2001	13	0,99
2002	14	1,07
2003	26	2,00
2004	16	1,26
2005	13	1,02
2006	19	1,49
2007	11	0,86
2008	27	2,11
2009	18	1,41
2010	38	2,91
2011	30	2,29
2012	32	2,43

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 61: Gmina Chocianów – budownictwo mieszkaniowe w latach 2000 – 2012.

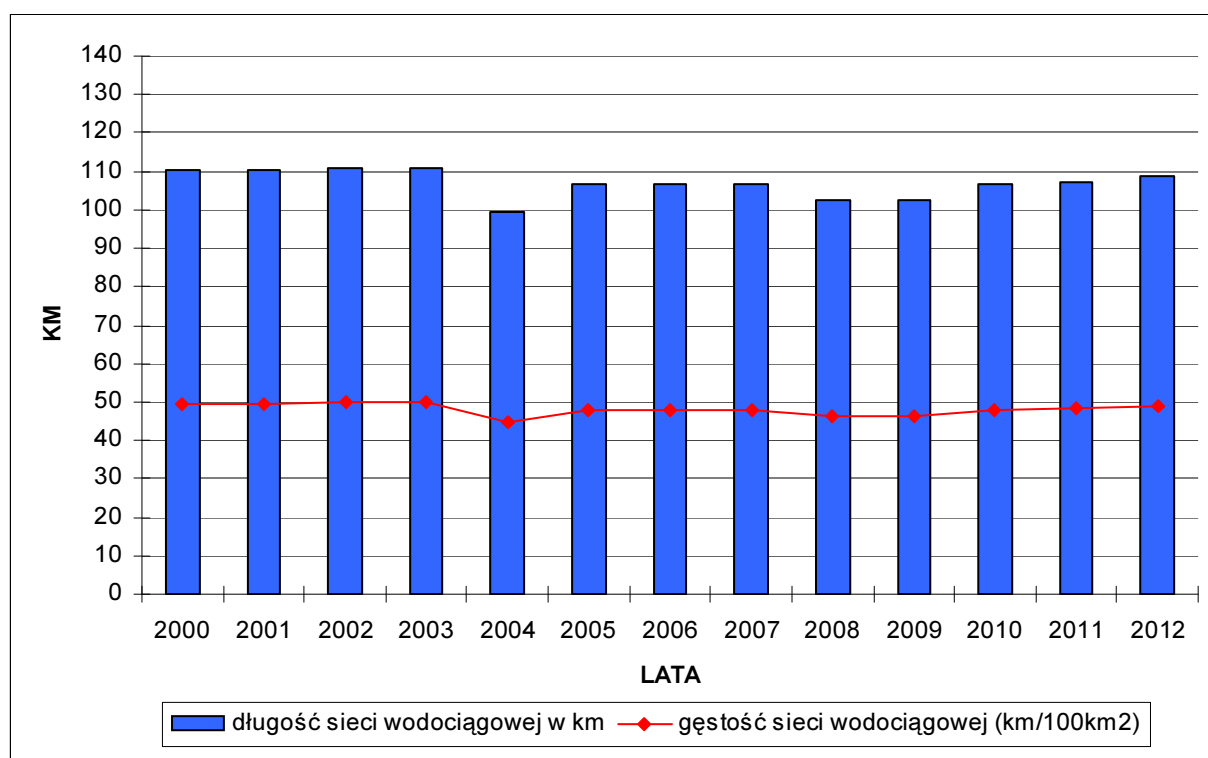
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 169: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa w latach 2000 – 2012 (I).

Rok	Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	Gęstość sieci wodociągowej (km / 100 km ²)
2000	110,3	49,68
2001	110,3	49,68
2002	110,8	49,91
2003	110,8	49,91
2004	99,2	44,68
2005	106,8	48,11
2006	106,8	48,11
2007	106,8	48,11
2008	102,7	46,26
2009	102,7	46,26
2010	106,6	48,02
2011	107,3	48,33
2012	108,7	48,96

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 62: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa w latach 2000 – 2012 (I).

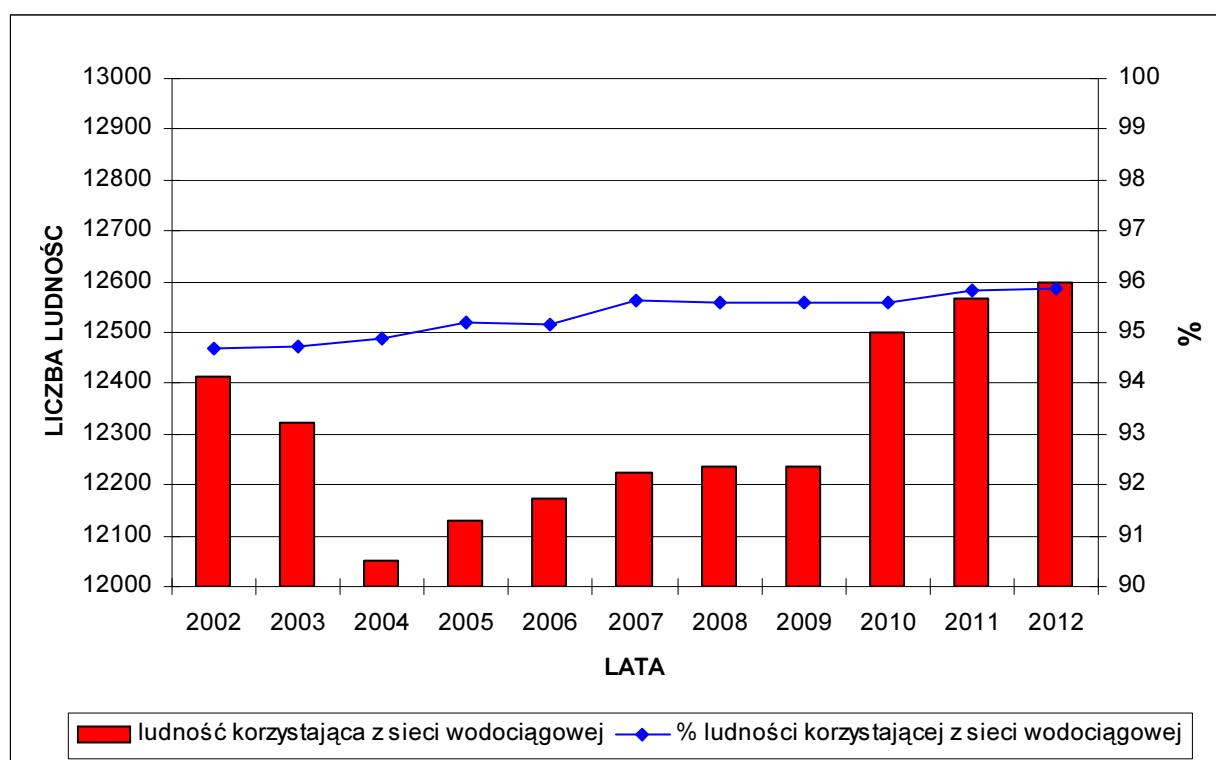
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 170: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa w latach 2002 – 2012 (II).

Rok	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	% ludności korzystającej z sieci wodociągowej
2002	12412	94,70
2003	12321	94,73
2004	12051	94,88
2005	12131	95,19
2006	12174	95,16
2007	12223	95,62
2008	12238	95,61
2009	12237	95,59
2010	12499	95,57
2011	12568	95,83
2012	12600	95,87

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 63: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa w latach 2002 – 2012 (II).

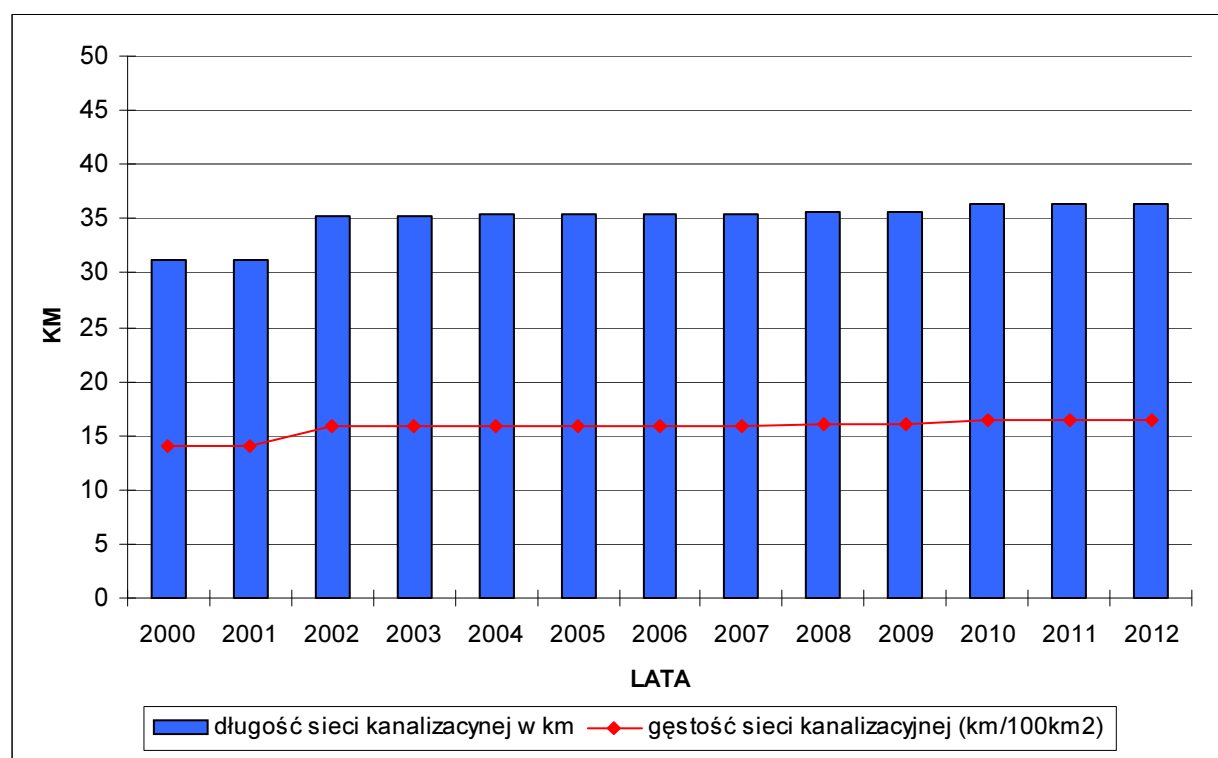
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 171: Gmina Chocianów – sieć kanalizacyjna w latach 2000 – 2012 (I).

Rok	Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	Gęstość sieci kanalizacyjnej (km / 100 km ²)
2000	31,1	14,01
2001	31,1	14,01
2002	35,2	15,86
2003	35,2	15,86
2004	35,4	15,95
2005	35,4	15,95
2006	35,4	15,95
2007	35,4	15,95
2008	35,7	16,08
2009	35,7	16,08
2010	36,3	16,35
2011	36,3	16,35
2012	36,3	16,35

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 64: Gmina Chocianów – sieć kanalizacyjna w latach 2000 – 2012 (I).

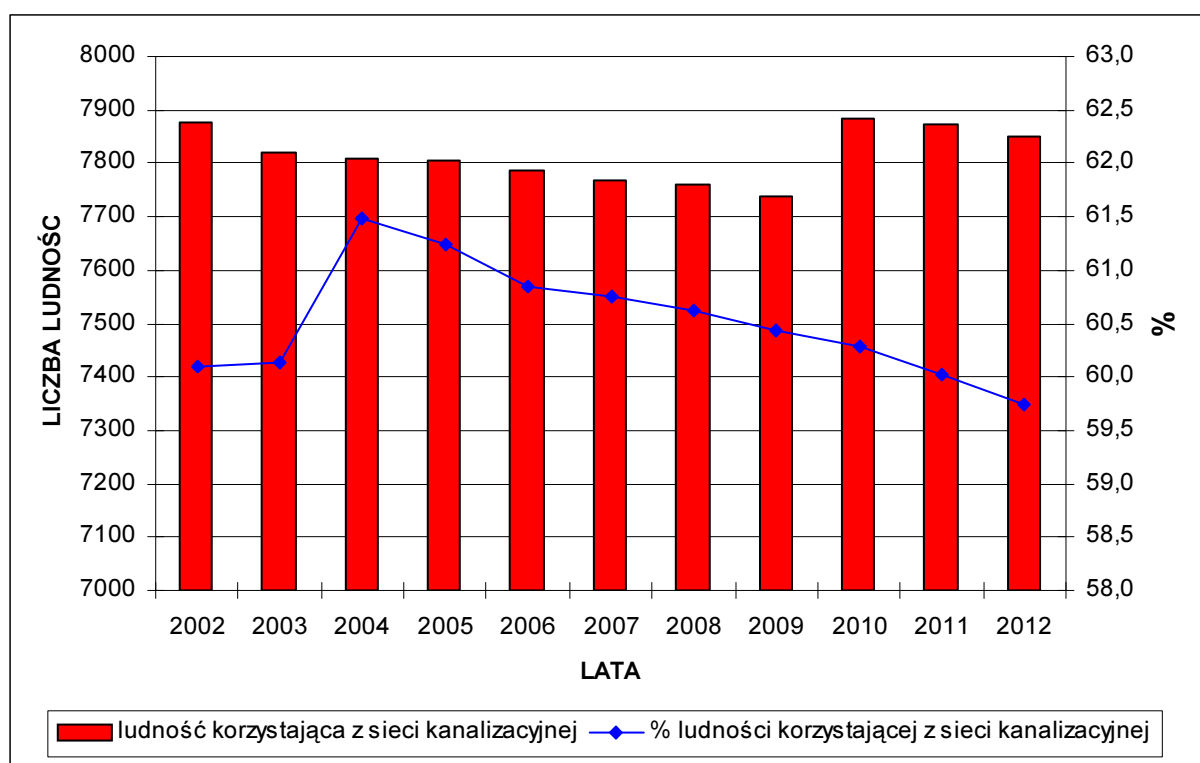
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 172: Gmina Chocianów – sieć kanalizacyjna w latach 2002 – 2012 (II).

Rok	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej
2002	7877	60,10
2003	7820	60,13
2004	7809	61,48
2005	7805	61,24
2006	7785	60,85
2007	7767	60,76
2008	7760	60,63
2009	7737	60,44
2010	7884	60,28
2011	7873	60,03
2012	7852	59,74

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 65: Gmina Chocianów – sieć kanalizacyjna w latach 2002 – 2012 (II).

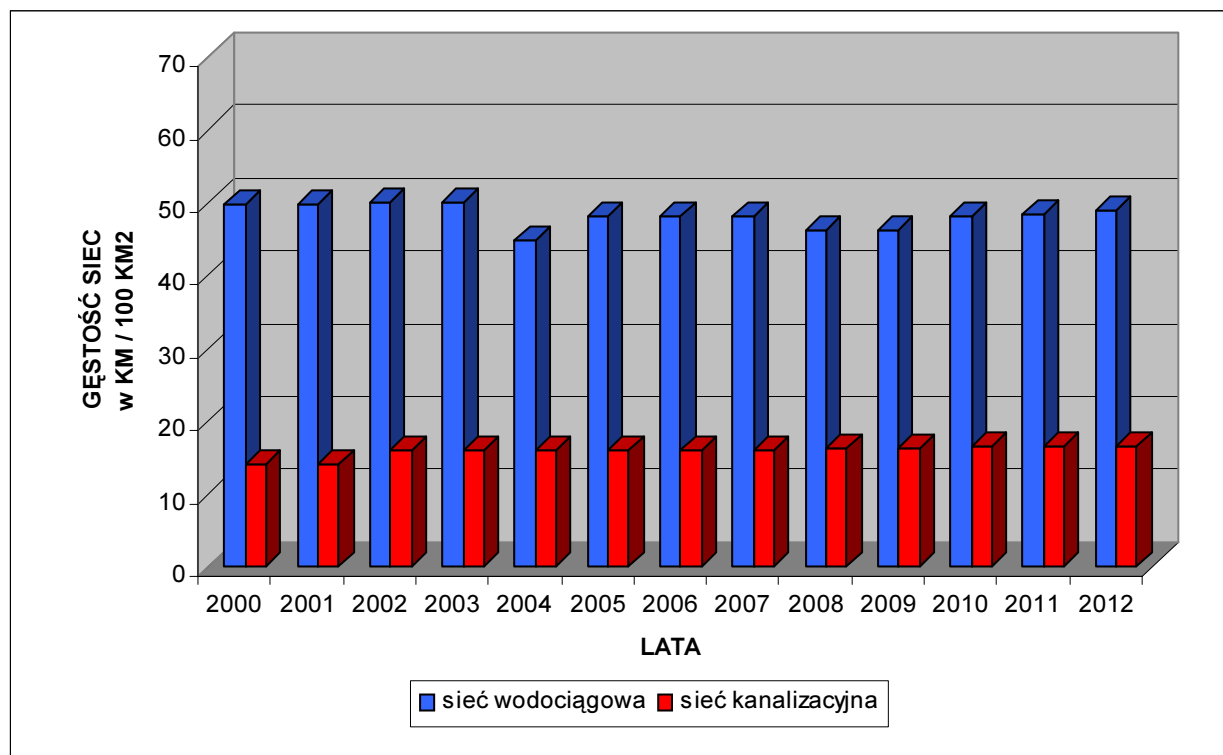
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 173: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa i kanalizacyjna w latach 2000 – 2012 (I).

Rok	Gęstość sieci (km / 100 km ²)	
	Sieć wodociągowa	Sieć kanalizacyjna
2000	49,68	14,01
2001	49,68	14,01
2002	49,91	15,86
2003	49,91	15,86
2004	44,68	15,95
2005	48,11	15,95
2006	48,11	15,95
2007	48,11	15,95
2008	46,26	16,08
2009	46,26	16,08
2010	48,02	16,35
2011	48,33	16,35
2012	48,96	16,35

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 66: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa i kanalizacyjna w latach 2000 – 2012 (I).

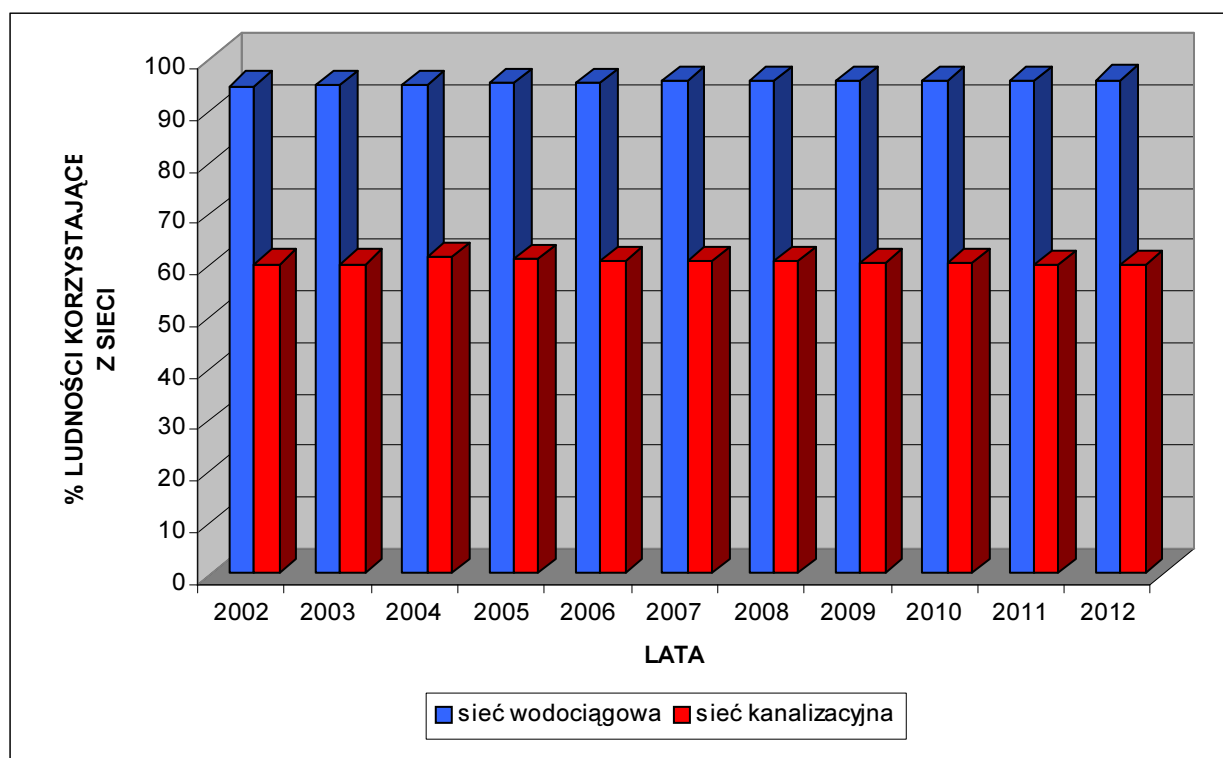
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 174: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa i kanalizacyjna w latach 2002 – 2012 (II).

Rok	% ludności korzystającej z sieci	
	Sieć wodociągowa	Sieć kanalizacyjna
2002	94,70	60,10
2003	94,73	60,13
2004	94,88	61,48
2005	95,19	61,24
2006	95,16	60,85
2007	95,62	60,76
2008	95,61	60,63
2009	95,59	60,44
2010	95,57	60,28
2011	95,83	60,03
2012	95,87	59,74

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 67: Gmina Chocianów – sieć wodociągowa i kanalizacyjna w latach 2002 – 2012 (II).

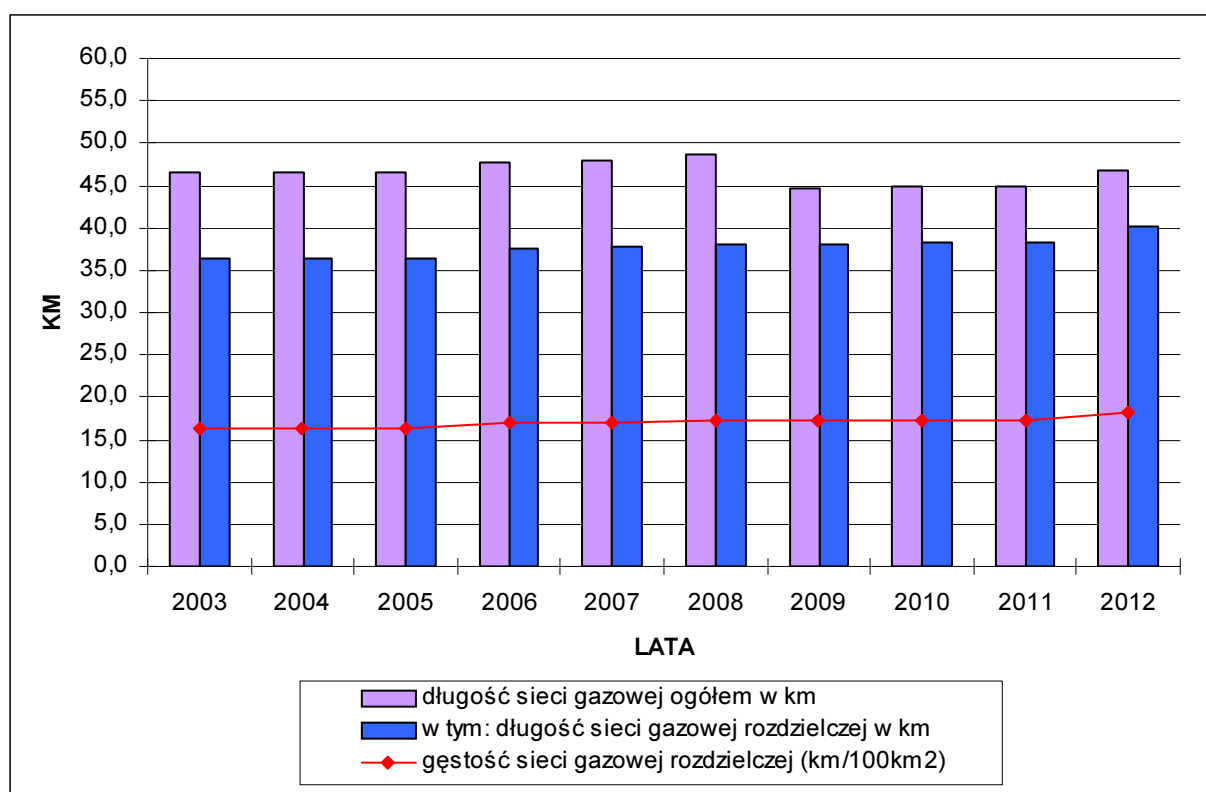
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 175: Gmina Chocianów – sieć gazowa w latach 2003 – 2012 (I).

Rok	Długość sieci gazowej (km)		Gęstość sieci gazowej rozdzielczej (km / 100 km ²)
	Ogółem	w tym: sieć rozdzielcza	
2003	46,5	36,3	16,35
2004	46,5	36,3	16,35
2005	46,6	36,4	16,40
2006	47,8	37,6	16,95
2007	47,9	37,8	17,01
2008	48,7	38,0	17,14
2009	44,7	38,0	17,14
2010	44,8	38,2	17,20
2011	44,8	38,2	17,20
2012	46,8	40,2	18,09

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 68: Gmina Chocianów – sieć gazowa w latach 2003 – 2012 (I).

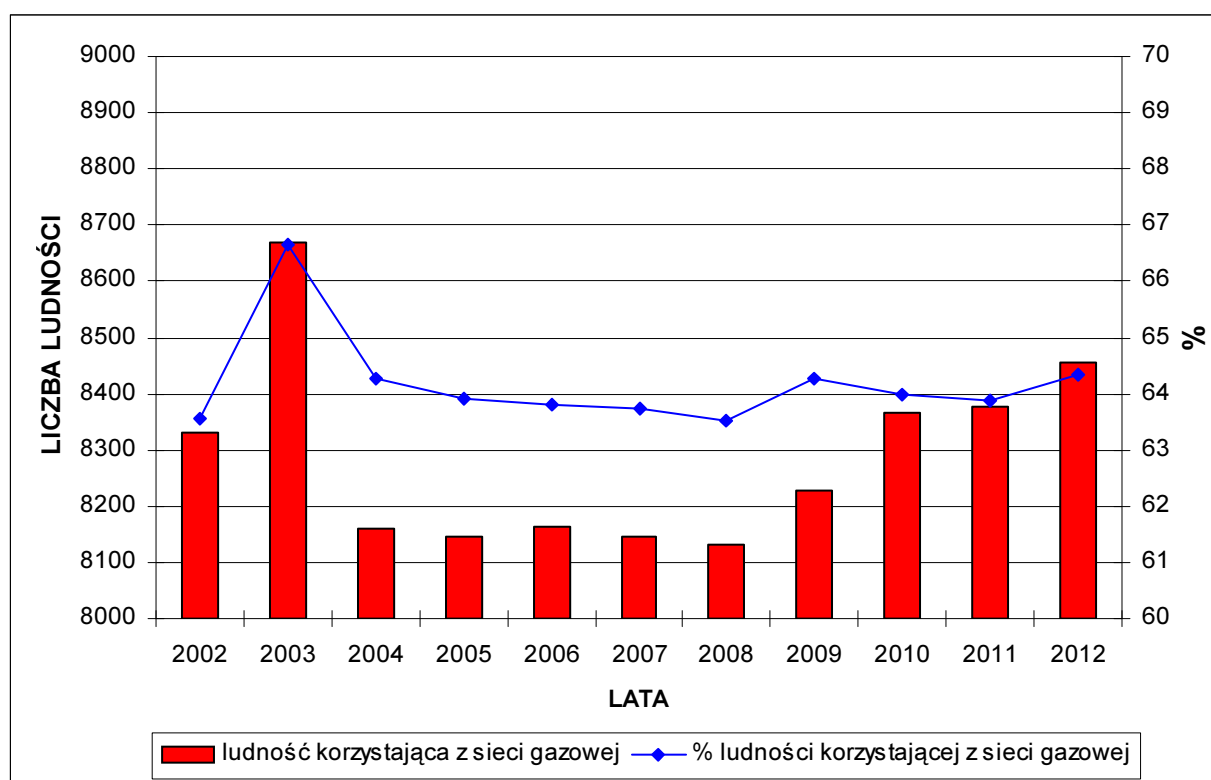
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 176: Gmina Chocianów – sieć gazowa w latach 2002 – 2012 (II).

Rok	Ludność korzystająca z sieci gazowej	% ludności korzystającej z sieci gazowej
2002	8332	63,57
2003	8669	66,65
2004	8161	64,25
2005	8146	63,92
2006	8162	63,80
2007	8147	63,73
2008	8132	63,53
2009	8226	64,26
2010	8368	63,99
2011	8378	63,88
2012	8455	64,33

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 69: Gmina Chocianów – sieć gazowa w latach 2002 – 2012 (II).

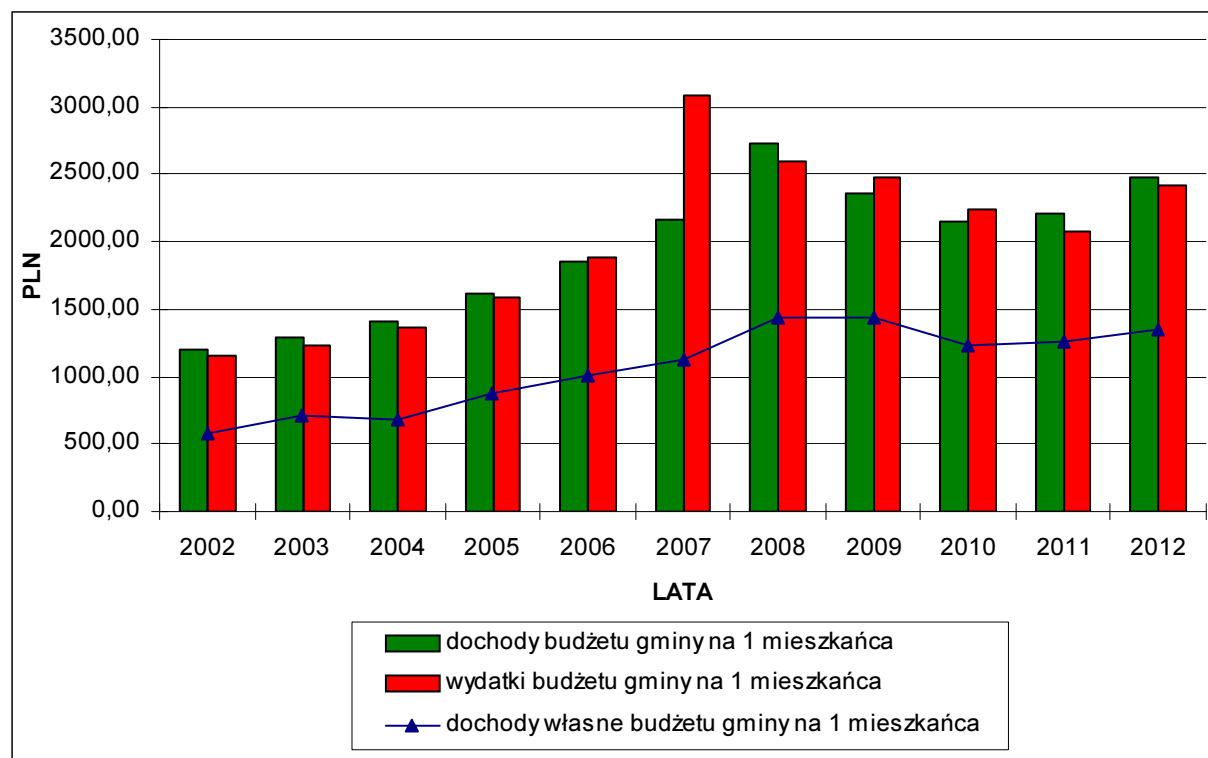
Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

TABELA 177: Gmina Chocianów – dochody i wydatki budżetu gminy w latach 2002 – 2012.

Rok	Dochody budżetu gminy na 1 mieszkańca w PLN	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca w PLN	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca w PLN
2002	1197,05	1161,23	582,24
2003	1291,62	1227,68	708,11
2004	1411,89	1368,39	678,36
2005	1622,48	1587,1	871,07
2006	1846,66	1889,75	1002,72
2007	2172,18	3086,11	1132,21
2008	2725,11	2592,94	1433,96
2009	2364,48	2476,62	1438,31
2010	2152,93	2246,51	1225,85
2011	2216,26	2076,02	1262,46
2012	2471,63	2421,67	1356,95

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.

RYCINA 70: Gmina Chocianów – dochody i wydatki budżetu gminy w latach 2002 – 2012.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS 2013.